Anne-Kari Skarðhamar (red.)

Christian Matras' brevveksling med William Heinesen og Karsten Hoydal

fróðskapur

Faroe University Press
Tórshavn 2009

Utgitt med støtte fra:
Mentanargrunnur Landsins
Nordisk Kulturfond
Eik Vísindagrunnurin
Letterstedtska Föreningen

og med skriftlig tillatelse fra brevskrivernes familier ved:
Árni Matras
Zacharias Heinesen
Gunnar Hoydal

Anne- Kari Skarðhamar red.: Christian Matras' brevveksling
med William Heinesen og Karsten Hoydal

© Fróðskapur og rettighetshavere til brevene, Árni Matras,
Zacharias Heinesen og Gunnar Hoydal.
Redaksjonelt materiale © Anne-Kari Skarðhamar

Umbróting, prent og innbinding: Føroyaprent
Satsur: Stempel Garamond

Útgevari: Fróðskapur – Faroe University Press, Tórshavn 2009
ISBN 978-99918-65-26-3
EAN 9789991865263

Forord

Christian Matras' brevveksling med William Heinesen og Karsten Hoydal belyser sider ved færøysk litteratur i tiårene før og etter annen verdenskrig. Momenter i forfatternes brevsamtaler gir direkte innsikt i det arbeidet disse forfatterne gjorde ved selv å utgi litterære tekster, diskutere vurdering av egne og andres tekster, redigere tidsskrift og årbøker, utveksle meninger om kultur, politikk og færøysk litteratur i sammenheng med annen nordisk og europeisk litteratur.

Under arbeidet med avhandlingen *Poetikk og livstolkning i Christian Matras' lyrikk* fikk jeg adgang til Christian Matras' brev til William Heinesen i håndskriftsamlingen ved Det Kgl. Bibliotek i København, og hos Marianna Matras fikk jeg blant annet lese brev fra William Heinesen og Karsten Hoydal til Christian Matras. Dette materialet ble i 1997 gitt til Føroyamálsdeildin ved Fróðskaparsetur Føroya. Brev fra Christian Matras til Karsten Hoydal ble i 2007 gitt til Føroya Landsbókasavn.

Avsnitt fra disse brevene har jeg henvist til og sitert både i avhandlingen og i etterordet til utgivelsen av Matras' samlede dikt, *Christian Matras. Yrkingar* (2004). Siden meningsytringer og litterære brevsamtaler mellom disse forfatterne har vært relevante for mitt arbeid med færøysk litteratur, ville jeg gjerne bidra til å gjøre brevene lettere tilgjengelige for andre i en bokutgave med noter som gir utfyllende forklaringer til tekster, personer og hendelser brevene refererer til.

Árni Matras, Zacharias Heinesen og Gunnar Hoydal ga alle uttrykk for at utgivelse av brevene i bokform var en god idé, de oppmuntret og ga meg skriftlig tillatelse til å kopiere brevene med sikte på den utgivelsen som her foreligger. Fróðskapur/Faroe University Press påtok seg å utgi brevsamlingene, og lagtingets kulturfond, Mentanargrunnur Landsins, Nordisk Kulturfond, Eik Vísindagrunnurin og Letterstedtska Föreningen i Stockholm har gitt produksjonsstøtte. Redaktøren og forlaget takker hjertelig for all økonomisk støtte til utgivelsen.

De to færøyske avskriverne, Nicolina Dam Elnan i Norge og Birna Joensen på Færøyene, har skrevet av brevene på færøysk. De har klart å tyde nesten uleselige håndskrevne avsnitt, har vært interessert i arbeidet og vært hyggelige samarbeidspartnere. Takk for god hjelp!

Gunnar Hoydal skal ha stor takk for samtaler og oppmuntring underveis og for svært verdifull hjelp med saksopplysninger og

rettelser i manus. Takk også til Marjun Sigurðsdóttir, Árni Dahl og Marianna Debes Dahl på Færøyene og til Jørmund Reinert og Torbjørg Kirkeby i Norge. De har også hjulpet til å avkode utydelige ord i håndskrift, har gitt opplysninger og satt meg på sporet av bøker hvor jeg kunne finne mer om hendelser og folk som nevnes i brevene.

Takk for god hjelp fra bibliotekar André Bialk ved fjernlånsavdelingen på Høgskolen i Oslo, til landsbibliotekar Marjun Patursson og utlånsavdelingen ved Føroya Landsbókasavn, og til Hanna Absalonsen ved arkivet på Føroyamálsdeildin ved Fróðskaparsetur Føroya.

April 2009
Anne-Kari Skarðhamar

Innhold

I. Om brevsjangeren, stil, spontanitet og brevskrivernes roller 7

II. Innledning til brevvekslingen mellom Christian Matras og William Heinesen 10

III. Brevvekslingen mellom Christian Matras og William Heinesen. 14
1916-1935: brev 1 – 16 14
1936: brev 17- 40 65
1937: brev 41- 55 130
1938: brev 56-77 166
1939: brev 78-85 265
1945-1957: brev 86-94 282

IV. William Heinesen til og om Karsten Hoydal 309

V. Innledning til brevvekslingen mellom Christian Matras og Karsten Hoydal 312

VI. Brevvekslingen mellom Christian Matras og Karsten Hoydal:. 315
1945-1947: brev 1-19. 315
1948: brev 20-33 359
1949: brev 34-57 385
1950: brev 58-67. 418
1951-1952: brev 68-82 428
1953 -1957: brev 83-105 448

Korte biografiske opplysninger 485

Verk- og navneregister. 487

Bibliografi 505

I. Om brevsjangeren, stil, spontanitet og brevskrivernes roller

Ordet brev kommer av latin brevis, „kort“, og kan defineres som en signert skriftlig meddelelse stilet til en navngitt mottaker (Lothe 1999:34). Oftest skiller en mellom private brev og brev som i tillegg til å være addressert til en bestemt person, er ment å kunne offentliggjøres, men skillet fungerer ikke alltid godt nok. Brevene i denne boken inneholder først og fremst diskusjoner om litteratur, men de har også avsnitt med innslag av privat karakter, meddelelser om familien, fødsler, dødsfall, hilsener til koner og barn, klager over mye å gjøre, økonomi, kommentarer til hendelser og personkarakteristikker som ikke alltid er like smigrende for dem det gjelder. Likevel er brevene generelt sett heller personlige i perspektiv og stil enn private, og andre lesere enn adressaten behøver ikke å føle seg som en inntrenger som leser andres brev.

Brevskriverne har dessuten tatt vare på størstedelen av korrespondansen. Christian Matras kastet sjelden skriftlig materiale og ønsket at hans etterlatte papirer, blant dem korrespondanser med William Heinesen, Karsten Hoydal og en rekke andre forfattere, skulle tilfalle universitetets arkiv. Brev til Karsten Hoydal fra Christian Matras ble bevart privat i mange år og deretter gitt til landsbiblioteket i Tórshavn. William Heinesen leverte selv brev, blant annet fra Christian Matras, til biblioteksarkivet i København, og han beholdt kopier av de fleste brevene han selv skrev. Det er derfor nærliggende å trekke den slutning at de tre brevskriverne ikke var fremmede for tanken om at brevene skulle kunne tjene som kildemateriale for ettertidens litteraturforskning.

Den foreliggende brevsamlingen inneholder flere typer *brev.* Sjangerbeskrivelser av brev, skiller vanligvis mellom litterære brev, *epistler* (latin *epistula,* budskap, brev), stilet til en faktisk eller fiktiv mottager, og ikke-litterære brev. Ludvig Holbergs *Epistler* er eksempel på litterære brev. Hans epistler fra midten av 1700-tallet består av flere hundre „afhandlinger i brevform“ og „inneholder behandlinger af alt muligt og giver et godt billede af, hvad den dannede københavner interesserede sig for“ (Højby 1966:17). Epistelen er henvendt til leseren i en fortrolig stil, og behandlingen av et emne er viktigere enn formidling av informasjon (Lothe 1999:65). Distinksjonen mellom litterære og ikke-litterære brev kan være problematisk, men det dreier seg om i stor grad stil, retoriske og litterære virkemidler (Lothe 1997:34).

I Christian Matras korrespondanse med William Heinesen og Karsten Hoydal finnes både litterære og ikke-litterære brev. De ikke-litterære har form som meldinger og kan sammenlignes med vår tids e-post. De dreier seg om praktiske detaljer uten dypere refleksjon og argumentasjon og er skrevet fordi det haster, ikke for fornøyelsens skyld. Eksempler er Christian Matras' bekymring for regninger, salg av årboka *Útiseti* og vanskeligheter med bidragsytere som ikke leverer i tide (KH brev 46, 52, 77), og hans gjentatte veibeskrivelser til sommerhuset dit Karsten og Marie Louise Hoydal er invitert for å feire Marianna Matras' femtiårsdag (KH brev102). Andre eksempler er William Heinesens følgeskriv til bøker eller andre tekster han sender (WH brev 8 og 92) og Karsten Hoydals rapport om innkomne artikler til årboka (KH brev 64 og 69). Brevskriverne er klar over forskjellen mellom det de noen ganger kaller „ordentlige" brev og korte beskjeder skrevet under tidspress. For eksempel skriver Karsten Hoydal at brevet hans er skammelig kort og dårlig skrevet (KH brev 13), og Christian Matras gir en selvironiske unnskyldning for at han ikke har sendt William Heinesen de filosofiske dagboksrefleksjonene han hadde varslet i et tidligere brev: „Vegna leti, svindil og aðra fortíðssynd havi eg so nógv at takast við og hugsa um nú, at eg"...(WHbrev 54).

Eksempel på litterære epistler er Karsten Hoydals beskrivelse av hjemreisen med skip fra Danmark i 1945, beskrivelsen av flyreisen til Italia, den forestående blindtarmoperasjonen i Roma, og tanker om skarv i ulike verdensdeler (KH brev 2, 92 og 103). Andre eksempler er Christian Matras tanker om forholdet mellom Danmark og Færøyene (KH brev 57) og William Heinesens beskrivelse av kulturen i København i 1931, om dillettantisme og kunst, og om patriotisme, heroisme og politiske ideologier (WH brev 11, 20 og 91). Alle de tre brevskriverne er tydelig bevisst at brevskriving kan være kunst. William Heinesen er den som oftest ser ut til å dyrke brevskriving som litterær sjanger.

Brev kan altså både være skrevet i farten eller som en lang og gjennomtenkt samtale med mottageren av brevet. Muntlige trekk kan høre med i retorikken og gi illusjon av en virkelig samtale, som når Karsten Hoydal stiller retoriske spørsmål han selv svarer på og når han skriver mens han tenker, med dagligtalens innfall og innskudd (KH brev 3). Slike brev gir inntrykk av å være spontane, de illuderer en virkelig samtale, er ikke korrekturlest og trykkeklare og kan ha ortografiske mangler.

Ikke alle samtalebrev med muntlige stiltrekk er likevel så spontane som de gir inntrykk av.

Elisabeth MacArthur understreker i sin bok om brevsjangeren, *Extravagant Narratives. Closure and Dynamics in the Epistolary Form* (1990) at brevskrivere konstruerer en rolle for seg selv mens de skriver. De opptrer som medforfattere i en brevfortelling hvor de selv spiller hovedrollene (MacArthur 1990:119). Brevsjangeren er dermed ikke bare en umiddelbar uttrykksform. Janet Garton legger vekt på dette i innledningen til Amalie Skrams brevveksling med andre nordiske forfattere. Garton karakteriserer brev som en tekst med skjønnlitterære innslag, der brevskriveren opptrer som forteller og mottakeren fyller den funksjon brevskriveren tildeler ham, som venn, rådgiver etc. Begge opptrer i roller som jeg-personer i brevene (Garton 2005:11). Slike roller er tydelige for eksempel i Christian Matras' brev til Karsten Hoydal, der den eldre rettleder den ivrige yngre og maner til overbærenhet og diplomatisk framferd, når han samtidig roser og irettesetter, og når han markerer hvem som er sjefredaktør og tar avgjørelser (KH brev 6, 66 og 77), og i andre sammenhenger kan Karsten Hoydal demonstrere både overbærenhet og en viss diplomatisk humor når han takker for „títt illska bræv" (KH brev 29). Rollefordelingen mellom William Heinesen og Christian Matras er mindre tydelig, men brevvekslingen viser både vennskap, samarbeid, gjensidig ros og oppmuntring, enighet og uenighet, forskjeller i temperament og etter hvert i politiske holdninger (WH brev 71, 91 og KH brev 68).

Brevvekslingene byr i alle fall på et rikholdig materiale til videre analyser både av brevsjangeren og av brevenes formidling av ideer om litteratur, nasjonalitet, religion og politikk, fra Færøyene og Danmark til det øvrige Europa og til Sør-Amerika.

II. Innledning til brevvekslingen mellom Christian Matras og William Heinesen

Christian Matras ble kjent med William Heinesen da han vel tolv år gammel kom fra Viðareiði til Tórshavn for å gå på skole høsten 1912. De var begge elever ved realskolen i Tórshavn og født samme år, Christian Matras i desember og William Heinesen i januar 1900.

Vennskapet mellom dem har begge beskrevet som godt og inspirerende, slik det også fremgår av det første brevet i denne samlingen, der Christian Matras savner vennen som har reist ut i verden, til København, mens brevskriveren fremdeles har vel et halvt år igjen på realskolen i Tórshavn i 1916. Den unge Christian Matras ser fram til å reise til Danmark selv, og i ventetiden finner han trøst blant annet i Jeppe Aakjærs dikt.

De to neste brevene, som er fra 1920, viser Christian Matras som en selvbevisst ung mann som skriver dikt som han ber vennen oversette til dansk. Han har også meninger om andre diktere, om nødvendigheten av oversettelser, og om færøyske oversetteres språklige kompetanse. I 1920 er han elev ved det tradisjonsrike Sorø Akademi, og han diskuterer norsk, dansk og færøysk lyrikk med William Heinesen i brevene.

Det første brevet fra William Heinesen er sendt fra Tórshavn senhøstes 1924 og viser at Danmarksoppholdet i denne omgang er over for hans vedkommende. Han har fått sin andre diktsamling, *Højbjergning ved Havet*, utgitt i København, og han ber Christian Matras anmelde den. De to unge dikterne skriver også sakprosa, artikler om språk og litteratur i danske og færøyske tidsskrift, danske aviser og norske årbøker, og William Heinesen forteller at han er i gang med sin første roman.

I tre brev vinteren 1925 fortsetter William Heinesen brevsamtalen om nordiske dikteres kvalitet, spesielt nordmannen Hans E. Kinck, som han sammenlikner blant andre med Knut Hamsun i stil og August Strindberg i verdensoppfatning og „livsstemning". For øvrig dreier samtalen seg om de diktene de selv skriver, danske anmeldelser av William Heinesens diktsamling, og om drikkeviser i venners lag i Tórshavn.

Færøysk politikk blir fra 1925 et tema i brevene, og William Heinesen sender utkast til en artikkel til *Politiken*, og skriver at Jørgen-Frantz Jacobsen er begeistret og vil skrive en supplerende kronikk. William Heinesen er kritisk til splittelsen i færøysk politikk og er opptatt av at det færøyske lagtinget skal ha autoritet og myndighet både i danskers og færingers omdømme. Blant de litterære emnene er fortsatt Hans. E. Kincks romaner, særlig Kincks menneskeskildring og humor, samt Christian Matras' salmeoversettelser, som viser „en meget sjælden og harmonisk forening af Dansk og Færøsk". William Heinesens arbeid med romanen nevnes igjen, men den er ennå ikke ferdig.

Ellers nevnes venners helseproblemer, først og fremst Jørgen-Frantz Jacobsens tilbakefall, og venners festplaner neste gang Christian Matras dukker opp i Tórshavn.

William Heinesen er den flittigste brevskriveren av de to. Christian Matras' trolig sparsomme svarbrev fra 1925 mangler i denne brevsamlingen, og William Heinesen klager over få og korte brev: „Tak for dit Brev (24. Januar); det var altfor kort; hvorfor Fanden kan du ikke skrive mere naar du endelig engang bekvemmer dig til at skrive?"

Brevvekslingen mellom de to fortsetter med størst aktivitet i 1930-årene. William Heinesen er i København noen år mens Christian Matras er i Tórshavn, men fra 1935 er det omvendt. Brevene i siste del av 1930-årene handler som tidligere om litteratur, men nye momenter får vekt. Det ene er Jørgen-Frantz Jacobsens tiltagende sykdom og død og hans etterlatte romanmanuskript. Det andre er Europas politiske situasjon på randen av krig.

Etter utbruddet av annen verdenskrig blir kontakten mellom Færøyene og Danmark brutt, men brevforbindelsen gjenopptas i 1945, men brevsamtalene blir etter hvert sjeldnere.

Vennskapet mellom Christian Matras og William Heinesen består livet ut. Brevsamlinngen viser noe om hvordan de ga hverandre respons på diktutkast og utgivelser. De diskuterte litterære kvalitetskriterier, støttet hverandre og anmeldte iblant hverandres bøker.

I WH brev 47 fra 06.05.1937 skriver William Heinesen om den anonyme spottende pressemeldingen om at Christian Matras og William Heinesen „driver forretning med gensidig ros for Øje". I et udatert notat mange år seinere siterer og kommenterer Christian Matras dette utsagnet og skriver at de to vennene helt fra ungdommen av hadde hatt så mye sammen at det den ene sa om den andre like godt kunne ha vært sagt av dem begge. Alltid kom samtalen dem mellom inn på diktning, lyrikk og prosa, og det kan kanskje ha satt noen spor i begges forfatterskap.

I en hilsen til William Heinesen på femtiårsdagen 15.januar 1950

i bladet *Oyggjaskeggi*, ga Christian Matras en karakteristikk av utviklingen i William Heinesens lyrikk:

„Skaldskapur Williams var strangur og eitt sindur heimspekiliga kaldur í teim fyrstu søvnunum. Seinni fekk ein persónlig hending hann at taka upp deyðans gátu og lívsins í yrking síni, og kanska skapaði hann tá sín besta skaldskap. – Ást, Eros, – slíkt var at kalla útihýst í hansara strongu yrking.

Løddur við hugløg og skoðandi menniskju, høv, trø, bø, haga og fjøll bar hann Føroyingum og útlendingum boð um okkara stórbæra og vakra land og um lív skoðað í ævinligum ljósi. Seinni kom tann etiska tíðin, tá ið spurningurin um at vera menniskja í einum ræðuligum heimi av kríggji og neyð fekk hann at skifta ham. Hetta er til skjals í savninum *Den dunkle Sol*“ (Matras 1950).

Fra et annet notat, trolig utkast til en hilsningstale da William Heinesen fylte 70 år, siteres her:

„Fyrst er tað at siga, at eg fann føroysk virði í skaldskapi Williams, sum vit áttu ikki í tí, sum annars hevur verið yrkt her á landi, virði, sum liggja í myndan av landslag, í einum viðkvæmum sinni fyri ljós, litum og ljóðum og tí alheimsleiki, sum tílíkt birtir í hugan á manni. Lívskenslu og hugsan finnur tú í slíkari yrking, sum vera man, og tú grunar, at tað er ikki bert tað, sum eygað sær og oyrað hoyrir, ið hevur verið kveikingin til henda skaldskap, ikki bert himin, hav, strond og fjøll, uttan eisini list, sum hevur nomið djúpliga við hugan. Eg meini bæði myndalist og tónalist“ (Matras 1970).

Allerede i 1937 skrev William Heinesen en artikkel om Christian Matras' lyrikk i det svenske litteraturtidsskriftet *Ord och Bild.* I sin konkluderende karakteristikk legger han vekt på at Christian Matras' natur-og folkelivsskildringer alltid har „Perspektiver baade i Retning af det dybt personlige og det universelle“, og at kortfattetheten, motviljen mot det langtrukne og deklamatoriske er hans „Adelsmærke som Lyriker“:

„I sin første Digtsamling har Matras kun undtagelsesvis – men i glimrende Undtagelser – tillige formaaet at give sine Digte den plastiske Kraft og Simpelhed, der gør det korte Digt til en tonende Helhed, en Sang. I sin anden Samling lykkes dette ham i hvert enkelt Digt. Her er intet mislykket, intet overflødig. Følelsen har Kraft, Tanken Dybde og Formen udtryksfuld Tæthed.”(Heinesen 1937:64).

Artikkelen i det svenske litteraturtidsskriftet var rettet mot utenlandske lesere som en introduksjon av et færøysk forfatterskap. Kanskje var det denne artikkelen som blant annet utløste det anonyme utsagnet om forening til gjensidig ros. Flere ganger skrev William Heinesen fødselsdagsartikler om og til Christian Matras. „Skaldið Chr. Matras“ i Varðin i 1961, var en hyllest da Christian Matras nettopp hadde fylt seksti. Den åpner med en karakteristikk av Christian Matras' lyrikk:

„Yrkingarnar hjá Christian Matras eru sterkar og stórlátnar sum fjøllini í Norðuroyggjum. Hann, ið kennir hesi høgu stílreinu fjøll, sum hvørt líktist øðrum, men hava tó hvørt sítt andlit, fatar hvat eg meini. Sinnisliga eru hesar yrkingarnar reinar og upprunaligar; málið kann ikki hugsast meira háborðið og mergjað. Vit síggja tað best nú, árini eru farin. Valla er ein einasti av hesum yrkingunum eld, hóast tær elstu eru yvir fjøruti ár. Tú ivast ikki í, at tær vikna ongantíð, men verða standandi so leingi føroyskt mál livir. Í hesum skaldskapi, lítlum í rúgvu, men hugtakandi stórum í dygd, hevur ein tíðliga búgvin málmeistari funnið sítt fullgjørda snið.“ (Heinesen 1961:138).

Brevvekslingen utdyper og forteller mer enn korte, rosende karakteristikker om de to dikternes vennskap og arbeid med litteratur.

Som det fremgår av innholdsfortegnelsen, mangler Christian Matras svar på William Heinesens brev fra 1938 og fremover. De fleste av disse brevene er i privat eie og er ikke tilgjengelige, men tross lakuner gir den foreliggende samlingen et godt innblikk i brevsamtalene mellom Christian Matras og William Heinesen.

Forkortelsene KB (Det Kongelige Bibliotek, København) og FMD (Føroyamálsdeildin, Fróðskaparsetur Føroya) angir hvor originalbrevene er arkivert.

III. Brevvekslingen mellom Christian Matras og William Heinesen

1. Christian Matras til William Heinesen

Havn tann 12 nov. 1916

Goði vinur!

Hóast eg ikki skrivaði aftur alt fyri eitt, mást tú kortini ikki trúgva, at eg havi gloymt teg ella tey minnir, ið tú manar fram í brævi tínum. – Mær tykir sanniliga eins og tú, at tann tíðin táið vit gingu og tosaðu um – ja, tú veitst hvat, hóast eg ikki kann siga við einum orði, hvatið tað var, – var sum lukkuligasta í mínum ungu lívi.[1] Nógv er ímillum nú, táið alt er líka deytt – og eg ongan, ja als ongan vin havi, – Á, hvat er lívið hjá mær nú einkiseyandi og tómt. – tað einasta, ið meg uggar er tey ting, ið eg havi í skúlanum. Tó, nú leyg eg, tí eg hugsi at Jeppe Aakjær[2] er störri troyst, hansara frágera vökru og frísku yrkingar! – Eini tíðindi kann eg siga tær, og tað er at eg eri í einum „religiösum" kampi nú; og ikki veit eg hvönn veg tað verður, annahvört eg veri rættiliga „rættrúgvandi", ella reinur frítenkjari – eg hugsi tað seinna.

Tú skrivar um Karl[3], at hann hevur eini góð ráð til mín, og at hann saktans hevur skriva til mín – men nei. Tí biðji eg teg um at gera sovæl, at flýggja honum hetta brævið, ið eg nú leggi inní.

Nú í kvøld, meðan eg siti og skrivi her við vindeygað – tú veitst hvat! síggi eg ein stak vakran himin við nógvum litum, og fögrum formoðum skýggjum. Tað vekir tvær kenslur mær í brósti – nevniliga heimtráan – til Viðareiðis – og útlongsul – til Útlanda, hagar eg vónandi sleppi súmarið komandi![4]

Her ganga sum tú vist veitst meslingar, og eg vænti mær teir nú fyrsta dagin – keðiligt, tí so komi eg at missa so nógv frá skúlanum.

Veitst tú, at hann sjálvur Per Gynt er farin niður til flatlanda fyri at fáa heilsubót? Synd er í honum, tí av grundini er hann eitt frálíka gott fólk, og sjálvsagt er tað keðiligt fyri okkum so tíðum at skifta lærara.

Nei, nú havi eg ríslað nóg nógv fyri hesi ferð.

Ein vinalig heilsan
frá vini tínum
Kristian

Adr. Frú S. Lützen[5]
Tórsgötu
Havn

NB Fyrigev mær fyri ta ringu skrift!

KB: Ut. 677

1 Christian Matras og William Heinesen gikk sammen på Realskolen i Tórshavn 1912-1916. Da Christian Matras høsten 1916 gikk det siste året på realskolen, var William Heinesen blitt elev ved Købmandsskolens forberedelsesklasse i København (Brovst 1987:18).

2 Jeppe Aakjær (1866-1930), dansk dikter fra Jylland. Aakjær er særlig er kjent for sine folkelige dikt, men skrev også sosialrealistiske romaner og folkelivsskildringer. De sangbare diktene „Jeg er havren" og „Jens vejmand" ble oversatt til færøysk av Christian Matras. Jf. brev 90.

3 Karl, ofte kalt Carli, er Carl Johan Bech (1895-1988), som ble Færøyenes første dyrlege og var i stillingen fra 1918 til han ble pensjonert i 1961 (Johannessen 2007:399). Han var i slekt med William Heinesen og Jørgen-Frantz Jacobsen, var fem år eldre enn dem og hadde status som høvding for de andre guttene i barndommen. I 1912 ble Carl Johan Bech veterinærstudent ved Landbohøjskolen i Danmark og tok avsluttende eksamen i 1917(Brovst 2000: 9ff, 48-49).

4 Christian Matras ble opptatt som elev ved Sorø Akademi høsten 1917.

5 Christian Matras var „losjerende" hos Sigrid Lützen fra Sandoy, som hadde flyttet til Tórshavn da hun ble enke og tok skolelever i pensjon (Skarðhamar 1996:23, Debes Dahl 2001:110f).

2. Christian Matras til William Heinesen

Í Sorö 7/1-20

Kæri William!

Sigi tær tøkk fyri brævið. Sera væl dámdi mær at frætta frá tær – havi nevniliga fyri langt síðan hoyrt, at tú vart her í Danmörk. Táið eg beint fyri jól hitti Stig Emborg[1] á götuni her í Sorö[2], segði hann mær frá, at tú hevði haft fleiri yrki í „Klingen"[3]. Seinni sá eg í einum dagblaði, at hetta hóskaði. Hetta gleðir meg alt samalt at frætta – tí Emborg segði, at yrkini vóru góð; men eg havi tíverri ikki borið eyga við tey.

Tú minnir meg aftur á ta tíðina, tá ið vit báðir plagðu at ganga saman, tú hugtikin í Siggu Niclasen, eg í Hildigarð. Jú, tað var

ein vökur tíð, men mær tykist hon er farin so langt afturum. Eg havi hitt nógvar kvinnur síðan – og kortini kann eg ikki rættiliga gloyma H. (tað er tí, mær ikki dámar at koma til Keypmannahavnar). – Tú tosar um, at tín kærleiki er vorðin meira „sansaligur". Hjá mær hava hin „sansaliga" driftin og hin stóri kærleiki ongantíð kunnað samt. Ja, kvinnur hava kunnað tamt tað „sansaliga" hjá mær – so eg at endanum eri komin til eina hóskandi blanding, hin virðimesta kærleikan.

Tú berst so við yrking mína. Ja, hon er ikki mikil – tíbetur. Kortini skal eg senda tær „Eitt kensl", sum er so typiskt fyri meg – og mítt besta yrki. Annars vænti eg mær um ikki langa tíð at fáa eitt størri lyriskt yrki liðugt; enn er tað bert ein „skitsa". Tað byrja við einum „beskrivilsi" av heystnátt, soljóðandi:

Elddvörgar birta upp bryggjubál[4]
vítt tað ljómar[5] um heimsins vál
svartir leika logarnir dvørgabálsins
kaldar leika eldljómur náttarválsins
Flogdrekar[6] ferðast í náttarheimi
fegnir fljúgva yvir dvørgaeimi
veingjasuðið og veingjadunið
tað var í lufthavi aldurunið.

Hevði tú kunnað týtt „Eitt kensl" til danskt, hevði tað verið stuttligt; men tað er vist nakað ringt – men royna – Vænti eg, tað yrki, eg nú havi í maskina, fer at vera toluligt. Royn at týða okkurt eftir Hans Andriasi og Janusi og Richardi![7]-

Havi bert lisið lítið av Alf Larsen[8], men tað syndrið, eg havi lisið, var frálíkt. –

Tað, tú skrivar um Janus, er púra beint. Men annars eri eg ikki samsintur við teg. Kristoffir[9] er nógv mentaður /kultiveraður, hevir stóran málsans og er ein frálíkar týðari – annars nakað tungur andi, týskari er hann av lyndi. Louis[10] haldi eg nú tað sama um – at kalla. Lisberg[11] er fittur, men nakað grunnur, men Jens Jensen[12] er tann frægasti av teim ungu.

Hann er íðin („energisk"), fæst við at týða bíbliuna og kann tá ið hann hevur hin kritiskan andi sum Kristoffir sær við lið fáa ein sera vakurt úrslit. Hann er dúgligur og áræsin, og tað eg havi hoyrt av hansara bíbliutýðing var hendinga gott. Men hann er tíverri nationalistur. Emil[13] hugsi eg er „snobbur" og tað í ólukkumáta – tað verður hansari andiliga bana! – Forrestin, sig mær kanst tú umseta hesa mai-myndina[14] til danskt:

I
Áarinnar hvítu blettir
tekkjast gilsins botni í
– og við ósan alduslettir
sælir berjast barnastríð.

II
Og við vágsins aldubrotum
duffar æðuríkisverð
– ríðandi við ongum sprotum
sumarmyrkafleyrið fer.

III
Undan fjallatokuslöri
hómast blettir, skúmí líkir
– kavin er tað, varmasöri[15]
digst við dalsins mórudíkir. –

Sjálvur haldi eg hetta vera eina góð føroyska mai-mynd/bólatið; men kann hon týðast? Tú eigir kanska betri maiyrki. – Vinalig heilsan

Kristian

KB: Ut. 677

---

1 Stig Emborg kan være en dansk keramikk-dekoratør i 1920-årene. Han dekorerte blant annet vaser og fat av keramikeren Herman H.C. Kähler.
2 Christian Matras var elev ved Sorø Akademi, der han tok studenteksamen i 1920.
3 *Klingen*, dansk litterært avantgarde-tidsskrift 1917-1920. Otto Gelsted og Poul Henningsen var medarbeidere i tidsskriftet. William Heinesens fire dikt „Martsaften", „Trækfuglene", „Middagssol" og „Ind under vinterens tag" ble trykt i *Klingen* 3.årgang nr.1. De to siste diktene ble ikke gjenopptrykt (Heinesen 1989:80, 81, 130, Thorkenholdt 1984:25).
4 Bryggjubál – Stort Baal [Christian Matras' merknad]
5 Ljómar – Straaler [Christian Matras' merknad]
6 Flogdrekar – flyvende Drage [Christian Matras' merknad]
7 Lyrikerne Hans Andrias Djurhuus (1883-1951), Janus (Jens Hendrik Oliver) Djurhuus (1881-1948) og Richard Long (1889-1977).
8 Alf Larsen (1885-1967), norsk lyriker. Debuterte med *Vinterlandet* i 1912. Dikter om sjø- og havlandskap. Om danske kritikeres antagelse av Alf Larsens innflytelse på WH, jf. Skardhamar 2008:367f.
9 Kristoffer – Christoffer Lützen (1891-1981) fra Klaksvík var skolestyrer ved

Realskolen fra 1936 til 1959.

10 Louis Zachariassen (1890-1960), lærer og elektroingeniør, ble tidlig kjent med den færøyske nasjonalbevegelsen og var aktiv i politisk og kulturelt arbeid. Var redaktør i *Tingakrossur* 1943-48, tingmann for Sjálvstýrisflokkurin og landsstyresmann. Han skrev noveller, skuespill og dikt.

11 Jens Olivur Lisberg (1896-1921) færøysk jusstudent som ble kjent for å ha laget det færøyske flagget og heist det i hjembygda Fámijen i 1919. J.H.O.Djurhuus skrev i oktober 1921 minnediktet, „Við deyða Jens Oliver Lisbergs", først trykt i Studentbladet, deretter i *Tingakrossur* og så i samlingen *Yrkingar* (1923).

12 Jens Jensen kan være identisk med Janus Øssursson (f.1896), som var sammen med Jens Olivur Lisberg og Pauli Dahl om å tegne det færøyske flagget. Det har ikke lyktes å finne andre opplysninger om hans oversettelser av bibeltekster, og om hvor de eventuelt er trykt. Christian Matras nevner ham ikke i kapitlet om Jákup Dahls bibeloversettelser i 1920-årene (Matras 1935:88). Janus Øssursson samarbeidet med Jón Helgason om *Islendsk lesibók* utgitt av den færøysk-islandske foreningen i 1932 og anmeldt i *Varðin* 1934, bd.14. Janus Øssurssons radioforelesning „Ein føroyskur bókasavnari" er trykt i *Varðin* 1958, bd. 33.

13 Emil Joensen studerte trolig teologi i København. I 1929 redigerte han *Ungdómssangbók*, som Hitt føroyska kristiliga Ungmannafelagið í Keypmannahavn ga ut. Tre salmegjendiktninger av Christian Matras var med i sangboken. Jf.brev 68.

14 „Mai-mynd" diktet i 1917 og trykt i *Tingakrossur* nr.23, 1917, deretter i *Grátt, kátt og hátt* (1926). Flere endringer er gjort fra 1917 til 1926, jf. merknader i utgaven av Chistian Matras samlede dikt fra 2004, s.252.

15 Varmasöri – blottet for varme [Christian Matras' merknad].

3. Christian Matras til William Heinesen

Í Sorø 18/1-20

Kæri William!
So fái eg at royna at skriva nøkur orð til tín ídag. Ja, stóra tøkk fyri, at tú sendi mær Alf Larsen. Enn havi eg ikki fingið lisið allar yrkingarnar, men hann er ein heldur stórur yrkjari – tó hann ikki eigir Olaf Bulls[1] samlivan við Natúruna, so at hvør rytma og hvørt orðatiltak tykist so eiginligt („ekta"), og so at vit aftanfyri yrkjaran, ella heimi í samlagi við yrkjaranum síggja eina persónligheit, eina heilskapaða menniskju – og tó hann heldur ikki eigir tann ungdóm og tann megi, sum Herman Wildenvey[2] sýnir í bestu yrkingum sínum, ta ævinligu ungdómsins óró, sum Wildenvey kann geva so dámligan kunstneriskan form. Alf Larsen er nakað tamur, aloftast. Eg dugi so illa at finna Norðmannin í honum, hann er meguleysar eins og teir ungu donska yrkjararnir, men eigir ikki teirra „ynda". Hann er originalur í myndum sínum, men rytmur hans eiga ikki slíka megi, at líknilsi hans ansast í rættan mun. – van Gogh[3] takki eg tær eisini fyri, har eru fleiri málningar, ið beinleiðis veita mær kunstnariska njóting, men eg havi tíverri ikki enn havt stundir til annað enn at blaða bókina ígjøgnum. – Skal – so skjótt sum til ber – senda tær aftur báðar bøkurnar. – Tú biður meg skriva reint hitt yvirríslaða yrki, nei, tað er einki yrki, bert forbannað sentimental orð. –

Av Richards Longs yrkum havi eg tíverri bert nøkur vetrayrki; ið ikki eru so goð, og so eitt, ið hann sendi mær í einum bræv (send mær endiliga aftur brævið, tá ið tú hevur skrivað yrki av).

So eru tíni yrki. Sum sagt, best dámað mær „Martsaften"1. Myndir tínar tykjast mær sera vakrar, og stemningsberandi. Tey tvey seinastu ørindini falla mær ikki so væl, tey skemma yrkið, ið annars er so originalt. „Trækfuglene"[2] er eisini eitt gott, vakurt yrki. Tað hevir eina sera heystliga rytmu við føgrum litum og orðaleiki, kanskja nakað máttleyst. – Stuttleikar tað meg, at sambera yrki títt við Janusar: Heyst: Skuggar og skýmd í dølum – sloknar í summarsølum – horvin er ljósins hin halga stund – rómar í urðum – og mølum – havdun og stormur[3] o.s.fr. Her er slík megi hjá Janusi, sum mær fellur sera væl. Heystið er fyri mær máttmikið, brútalt – so táið eg haldi, at „Trækfuglene" ikki eigi heystsins megi og magn, so er dómur mín aldeilis subjektivur. Men vøkurt er yrki! – Hitt triðja yrki eigir samra nakað máttleysa (Alf Larsenska) rytmu og summastaðni stak vakrar myndir og líknilsi. Kompositionin er ring at finna, men væl dámar mær hetta yrki fyri sínar sjaldsomu myndir. – Einaferð enn: Tøkk fyri yrkini! –

Jú, eg kenni nakað av Obstfelder[4], Tagore[5] og Johs. V.[6] Meir eru teir stórir lyrikarar. Johs.V.'s besta yrki haldi eg nú vera „Moderen" og „Columbus". – Heilskov[7] hevur í „Ill. Tidende" 1917 ella 18 týtt Ódn av Janusi sera væl. Eigi tíverri ikki nummarið, minnist heldur ikki, nærið tað kom fram. – Havi ikki skrivað so nógv hesuferð, men tað ber jú til at skriva aftur seinni. So fari eg at gevast hesuferð. – Ekke Nielsen[8] er her ídag, letur heilsa. Heilsa Jørgen Frantz[8], tá ið hann kemur aftur.

Liva so væl.

Vinalig heilsan
Kristian

NB. Mær tykir, tú ert ov nógv estetikari!

KB: Ut. 677

1 Olaf Bull (1883-1933), norsk lyriker. (Om Olaf Bull som dikterisk ideal for Christian Matras, jf. Skardhamar 2002: 98f.).
2 Herman Wildenvey (1886-1959) norsk lyriker.
3 Vincent van Gogh (1853-90), nederlandsk maler, en av grunnleggerne av ekspresjonistisk malerkunst.
4 „Martsaften“ fra *Arktiske elegier* (1921).(jf. Skarðhamar 2008:364f. om forskjeller mellom Christian Matras og William Heinesens poetikk).
5 „Trækfuglene“ ble først trykt i det danske ukebladet *Verden og vi* i 1919. Diktet ble åpningsdikt i William Heinesens debutsamling, *Arktiske elegier* (1921), men da med tittelen *Afsked* (jf. Skardhamar 2008:361).
6 Janus' dikt „Heyst“ er skrevet 1917 og trykt i 1919 (jf. Matras' noter i Djurhuus 1988:104).
7 Sigbjørn Obstfelder (1866-1900), norsk dikter. Hans samlede skrifter utkom i to bind i 1917.
8 Rabindranath Tagore (1861-1941), indisk dikter. Tagore fikk Nobelprisen i litteratur i 1913.
9 Johannes V. Jensen (1873-1950), dansk forfatter. Han fikk Nobelprisen i litteratur i 1944. Romanen *Norne-Gæst* ble oversatt til færøysk av Tóndur Olsen. De to diktene „Moderens sang“ og „Columbus“ står i *Digte* (1906).
10 Christian Heilskovs danske oversettelse av Janus Djurhuus' dikt „Ódn“ („Við strondina stóð eg, tá ódnin brast á – „) ble trykt i *Illustreret Tidende,* det eldste større danske illustrerte ukeblad, stiftet i 1859 og varte til 1924. „Ódn“ ble skrevet i 1902 og først trykt i *Búreising* samme år, deretter i *Yrkingar* 1923. Heilskov, som før het Pedersen, hadde vært lærer på realskolen. Han hadde tidligere tegnet en tarekrans til forsiden av Janus Djurhuus debutsamling *Yrkingar* (1914) (Andreassen 1995:134,136).
11 Det har ikke lyktes å finne opplysninger om Ekke Nielsen.
12 Jørgen-Frantz Jacobsen (1900-1938), dansk-skrivende færøysk journalist, historiker og forfatter. Han var William Heinesens fetter og gode venn, og nevnes jevnlig i Heinesens brev. Skrev *Nordiske kroniker*, romanen *Barbara*, brevsamlingen *Det dyrebare* liv, som alle ble utgitt posthumt.

4. William Heinesen til Christian Matras

Thorshavn d.29. November 1924.

Kære Christian!
Det passer mig ikke saa godt at besøge dig[1] paa denne Side af Julen, fordi jeg er dybt inde i et Arbejd som jeg har ondt ved at rive mig løs fra. Om dette Arbejde senere – det er en Prosabog, men endnu usikker paa alle Punkter. Men forhaabentlig kan jeg komme en gang senere, inden du rejser. Til Nytaar vil jeg iallfald have afgjort hvorvidt dette nye Arbejde blir til noget.

Jeg vedlægger min Digtsamling[2], som er kedligt og fabriksmæssigt udstyret og vrimler af Trykfejl; den er mig som færdig Bog til ingen

Glæde, men jeg har naturligvis haft en Del Fornøjelse af at skrive den paa Maskine; det Manuskript, jeg sendte, var smukt udført. Skriv til mig, hva du synes om mine nye Digte og sæt noget sammen til en helst lidt tidlig Anmeldelse i „Varðin“[3]. Kroniken til „Politiken“ er sendt afsted med en Anbefaling af J.H.O.D[4]., der kender Red. Cavling[5].

Jeg haaber at det gaar godt med dit af Effersøe o.a. negligerede Arbejd med Ordbogen[6]. Siden du rejste har Sjabock[7] og jeg kun én Gang haft en rigtig glad Aften; jeg blamerede mig ved at bryde ind i Klubben, hvor der var en privat Festlighed, og dutte Edw. Mitens[8] og andre, og senere lavede vi Optøjer i Gaderne for 20 Kr. Pro Persona (dog ikke Sjabock, der holdt sig i Baggrunden, den Ræv). Jeg har nu ingaaet et venskabeligt Forlig med Søren, som i Virkeligheden er en flink Fyr, vi har gjort Uret. Det næste Slag skal først staa mellem Jul og Nytaar, saa du ser at vi er afgjorte Maadeholdsalkoholister. Vi er i Begreb med at oprette en „Klub“, „Thorshavns kombinerede Afholds- og Alkoholistklub”; vi er 5 Medlemmer foruden dig og har tænkt paa at invitere dig til Byen engang senere, naar vi har faaet indrettet os.

Skriver du nogle Digte? Vi skal snart have en Digtsamling ud af dig, og skal den fremtræde i en Udstyrelse der i Skønhed og Originalitet skal overgaa de fleste andre.[9] Din Artikel i „Norsk Aarbok“ om Dr. Jacobsen[10] er udmærket god og klar, ligesom din Artikel om Svabo[11] er godt skrevet. De færøske Bidrag til „N.Aa“ var gennemgaaende tiltalende, selv H.A.Dj.'s [12] om færøsk Litteratur, der var helt vellykket i sin Lyriske Lethed og Flugt.

Jeg kunde høre paa Tonefaldet i dine telefoniske Udtalelser[13] at du ikke syntes helt godt om min Oversigt over færøsk Digtning i „Varðin“[14]. Det kan godt være at den gennemgaaende er lidt tynd og overfladisk? Men enkelte gode og varmende Karakteristiker er der ogsaa i den. Nu skulde du tage og skrive en lignende Oversigt over færøsk Prosaliteratur. M.H. til min Artikel til „Sirius“[15] tror jeg at jeg vil lade Indledningen udgaa, da det samme omtales grundigt i Kroniken, og i Stedet citere „Moses“ og „Høgur Himin og eingi Ský“. Kan du hjelpe mig med at oversætte „fagurt bros yvir eygnabrá“, „fagert Smil“ o.s.v. falder saa forbistret banalt ud.[16]

Naa, læs nu de tilsendte Digte, som du naturligvis ikke synes om, din Satan. Jeg er ogsaa selv misfornøjet med den, hvis det kan trøste dig. Hvis du anmelder den i „Varðin“, skal du under Omtale af Titelen skrive:“… og det forekommer mig at det virkelig er lykkedes Forf. her at bjerge en Del Hø sammen.“ Hvis der kommer nogle interessante Anmeldelser af den i danske Blade, skal jeg sende dig dem.

Jeg skal hilse dig mange Gange fra Sjabok. Vedlagte Billet giver Adgang til „Føroya Forngripagoymsla“ som vaares Klub ogsaa hedder.

Jeg er for Tiden i fuld Aktivitet med denne Roman eller hvad det bliver, arbejder baade Dag og Nat og ser ikke andre Mennesker en Sjabock, der er saa beroligende. Han har bedt mig om at tegne en Karrikatur af dig til „Merkið“[17], og venter blot paa din Tilladelse, som herved efterspørges.

Nu er der ikke mere at skrive om, hvorfor jeg vil slutte dette Brev.

Skriv snart igen.
Paa snarligt Gensyn,
din hengivne
William

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 I 1924 studerte Christian Matras nordisk filologi i København. Han tok studenteksamen ved Sorø Akademi i 1920 og magistergrad ved Københavns Universitet i 1928. William Heinesen er tilbake i Tórshavn etter noen år i København.
2 Diktsamlingen er *Høbjergning ved Havet* (1924).
3 Rikard Long anmeldte *Høbjergning ved Havet* positivt i *Varðin* 1925, 5.bind.
4 Jens Hendrik Oliver Djurhuus
5 Paulus Henrik Cavling (1858-1933), dansk journalist og forfatter. Cavling var redaktør i Politiken 1905-1927.
6 Oliver Johan Thomas Ludvig Effersøe (1863-1933), lagtingsmann for Sambandsflokkurin 1906-31, lagtingsformann 1924-28 og 1930-32, landstingsmann i tre perioder, andre gang i 1920-28, og folketingsmann 1906-13. Christian Matras fikk trolig ikke økonomisk støtte til arbeidet.
7 Sjabok er Jacob Jacobsen som var jevnaldrende med William Heinesen og Christian Matras. Sjabok var typograf, skrev artikler og var aktiv i kulturlivet. Han fikk norsk kone og flyttet til Norge i 1930-årene.
8 Edward Mitens (1889-1973), jurist, sysselmann, lagtingmann for Sjálvstýrisflokkurin 1916-1940, kontorsjef for Lagtinget 1939-1949, lagtingsformann 1928-30 og 1936-38, landsstyresmann, folketingsmann 1916-18.
9 Christian Matras' første diktsamling, *Grátt, kátt og hátt*, kom i 1926 med omslag tegnet av William Heinesen.
10 Artikkelen „Dr. Jakob Jakobsen“ ble trykt i *Norsk Aarbok,* Bergen 1924, årgang 5, s.38-47. Den er gjenopptrykt i *Greinaval – málfrøðigreinir* (2000).
11 Jens Christian Svabo (1746-1824): kvadsamlinger, ordsamlinger, Færøy-beskrivelse og beskrivelse av næringsliv på Færøyene.
12 Hans Andrias Djurhuus
13 Telefon kom til Færøyene i 1905 (Hansen og Joensen 2006:206).

14 William Heinesens artikkel „Nýføroysk yrking. Eitt yvirlit“ ble trykt i *Varðin* bd.4, 1924 s.163-175.
15 *Sirius. Dansk literaturtidende* ble utgitt i København 1924-25. Var grunnlagt og drevet av Otto Gelsted.
16 „Moses á Sinaifjall“ av J.H.O. Djurhuus og „Høgur himmal og eingi skýggj“ av Rikard Long. „Fagurt bros yvir eygnabrá“ er siste vers i tredje strofe (av fem) i Rikard Longs dikt (Long 1979:54).
17 Havnar Ungmannafelag (1906) ga ut det håndskrevne bladet *Barldursbrá* fra 1906-12. Felagið Varðin overtok med det håndskevne bladet *Varðin*, som fra 1921 ble tidsskriftet *Varðin*. Árni Dahl skriver i sin litteraturhistorie at ungdom kom sammen i foreningen „Merkið“ i krigsårene. Merkiðs håndskrevne blad ble kalt *Neistin* (Dahl 1981:79.91 og 1983:25). Når William Heinesen i brevet fra 1924 bruker navnet „Merkið“ om et blad, kunne det kanskje tyde på at at navnet ble brukt om ungdomsforeningen lenge før annen verdenskrig, men ut fra Anfinnur Niclasens Matras-bibliografi må „Merkið“ i brevet fra 1924 være et blad som Christian Matras var redaktør av, og som bare kom med ett eneste nummer, Tórshavn 1923 (Niclasen 1978:2).

5. William Heinesen til Christian Matras

10. Januar 1925

Kære Christian!

Jeg har læst din Artikel i Varðin[1]; den er godt og klart opstillet og herligt fuld af Poesi; Poesien i de gamle Sæder og overtroiske Skikke bliver saa mægtig fordi den berører de fundamentale, paa én Gang daglige og evige Foreteelser, Fødsel, Død, Elskov, Aarstidernes Gang o.s.v. Richard Longs Digt[2] er udmærket; der kan undertiden være noget Gottfried Kellersk[3] over ham, hvor han er bedst. Det andet Digt, undertegnet S[4]., hvorfor jeg antager, at det ogsaa er af ham, er godt, men mere uklart; jeg kan ikke hitte Meningen i det.

Bøgerne af Hans E. Kinck[5] er kommet, og jeg har tage mig den Frihed at læse dem først selv; jeg sender denne Gang Storhedstid og første Del af Sneskavlen brast, og de andre skal følge hurtigt efter. Det er jo stor Poesi og fin Psykologi; naar man læser en Bog som Sneskavlen forstaar man rigtigt, at der kan være store Kinck-Entusiaster; han er her ikke saa udelt og pinligt negativ,som i Ungt folk; en heltigennem negativ Bog virker i Grunden som en tørstig Vandring gennem en vandløs Egn; Menneskesjælen ernærer sig nu engang af Sympati.

Naar Kinck bliver mindre læst og er mindre letlæselig end f. Eks.

Hamsun[6], eller Dickens[7], kommer det af, at han ikke har denne Elegance eller Aisance i Behandlingen, denne vimse Allestedsnærværelse, der er et af Dickens Fortrin, og som Hamsun har mere end alle andre nordiske Forfattere. Kinck er tung, ikke blot i den forstand, at han sikkert vejer mere end de fleste andre, men ogsaa i den Forstand, at han er stilistisk uelegant; han er ikke en Formens og Sprogets henrivende Charmør som Hamsun, og er hans Romanteknik ikke lidt forældet? Saadanne Indvendinger forekommer ganske vist pedantiske Ansigt til Ansigt med en kernefuld og levende Bog som Sn.br.

Kincks Verdensopfattelse eller „Livsstemning" ligger aabenbart nær op ad den, der særpræger visse af Strindbergs Bøger[8]; Fru Sofie Bolt[9], det følsomme Menneske, for hvem alt har dybere Betydning end det har for andre, er vist i mange Henseender Kincks Talerør. Han kan ogsaa undertiden minde om Henrik Pontoppidan[10], men i sin Hang til karrikaturagtige Overdrivelser er han mere beslægtet med Strindberg; ogsaa Hjortø[11] og Kinck har noget tilfælles; men er der ikke noget mere desperat over Kinck og Strindberg end over de to Danskere, en infernalsk Sprængkraft i Menneskeskildringen? Hjortø og Pontoppidan er til Gengæld klarere og sobrere.

Dette er min første Opfattelse af Kinck; du har maaske en anden; hvad man kan savne hos ham er den suggererende Kraft, der udmærker en Gorki[12], en Hamsun eller en Johs. V. Jensen.

Storhedstid er meget interessant, og man vil altid vende tilbage til den. Hvor er opfattelsen av Sagaens Mennesker personlig og henrevet!

Naa, nu sender jeg altsaa foreløpig disse to Bøger; da jeg nu alligevel h a r indløst dem og ikke trænger til Penge, skal du ikke bryde dig om at betale Halvdelen, som vi aftalte det; men vær dog forsigtig med dem, brænd dem ikke med din Pibe, naar du sidder og ryger og læser, giv dem ikke Katten at lege med, lad dem ikke ligge tilbage ude i Sneen, naar du har ligget ude og læst i dem, og laas dem ind i et brandsikkert Skab, naar du har tænkt paa at faa dig en ensom Kæfert.

Jeg sender dig dine to Digte i maskinskrevet Stand. Hvordan gaar det ellers med Planerne om Udgivelsen af din Digtsamling? Har du skrevet Prologen?

Ja, Farvel (jfr. Svínið), og lev vel paa din fantastisk uhyggelige Udø[13]. Jeg skal hilse dig fra Nyholm[14], som nu har forandret Oversættelsen af den lille pragtfulde norske Folkevise, saaledes at han faar den gule Farve med i sidste Vers.

Jeg har for Resten faaet flere Anmeldelser siden du var her sidst, Politikens Kronik (Tom Kristensen[15]), Social-Demokraten (Chr. Rimestad[16]), Ekstrabladet, Sorø Amtstidende etc. Dem skal jeg sende dig ved Lejlighed. Ingen av dem er netop lovprisende, Tom Kr. er velvilligt uforstaaende, Rimestad respektfuldt – overlegen og Sorø Amtstidende skriver: Der er en kold, næsten lidenskabsløs Ligegyldighed over hans Pessimisme og Spøgelsesuhygge over de Syner han maner frem. – Saaledes ser en Dansker paa en Bog, som baade du, Rasmus Rasmussen[17] og alle andre gode Færinger synes er rigtig hyggelig og idyllisk.

Sjabock og jeg venter dig til Byen med førstkommende Lejlighed (Whisky, Rom,, Genever, dansk & norsk Akvavit, Genever, Kompassprit med Vermouth & Menthol, Føroya Bjór, Hansa Bryg, Tuborg Export, Gaffelbitare, Whisky og Rom, foruden Martin Eystbergs Restlager af hede og kolde Vine, der nydes ved hans Hjemkomst fra Hospitalet omkring d.20.d.M.; M.A. Jacobsen[18] har skrevet en Drikkevise, der begynder: Drekkjum, drekkjum…)

Din hengivne,
William

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 „Fornur hugsunarháttur. Gamlir siðir og gomul trúgv" i *Varðin* bd. 4 s.177-187.

2 „Summardimmi" er et dikt på 27 strofer. Trykt i *Varðin* bd. 4 s. 188-190

3 Godtfried Keller (1819-90, tysk-sveitsisk dikter. Utga sin første diktsamling i 1846. jf. Brev 71.

4 „Í mýru eg stóð" s.204 i *Varðin* bd.4, 1924 er undertegnet „S". WH mener dette derfor må være skrevet av Rikard Long (Rikard Sigmund Long).

5 Hans E. Kinck (1865-1926), norsk forfatter. En lærd og europeisk orientert humanist som skrev romaner, noveller, dramatiske dikt og essays om blant annet italiensk renessanse. Kinck skildrer i en rekke noveller folk i innestengte bygder som i Vest-Norge og Setesdal. *Storhedstid* (1922) er historisk-filosofiske studier av norsk middelalder, åndsliv og litterær kultur på 1200-tallet. Kinck tar for seg „Håkon Håkonsens tid og viser hvordan „storhetstiden" er en oppsmuldringsperiode på grunn av den ukritiske kulturimporten, men også rommer spiren til ny vekst på egen jord"(Beyer 1963:357). Trebindsromanen *Sneskavlen brast* kom i 1918-19. *Ungt folk* (1893) er Kincks andre roman.

6 Knut Hamsun (1859-1952), norsk forfatter. Han fikk Nobelprisen i litteratur i 1920.

7 Charles Dickens (1812-1870), engelsk romanforfatter.

8 August Strindberg (1849-1912), svensk dramatiker og romanforfatter.

9 Fru Sofie Bolt er den kvinnelige hovedpersonen i andre bind av Kincks romantrilogi *Sneskavlen brast.*

10 Henrik Pontoppidan (1857-1943), dansk naturalistisk forfatter, som avviser beskrivelser av det idylliske liv på landet, fremhever isteden den barske virkeligheten og er opptatt av individets frihet eller bundethet til oppvekstmiljøet.
11 Knud Hjortø (1869-1932), dansk forfatter. Han var kritisk til 1890-årenes dekadanse og var talsmann for ny kraft og virkelighetssans. Hans styrke som dikter er stor menneskekunnskap, psykologiske iakttagelser og sans for språklige nyanser (Brøndsted 1966:70).
12 Maxim Gorki (1868-1936), russisk forfatter
13 Kan muligens referere til sagnet om Svínoy og grisen fra Viðoy (Hammershaimb 1891:352).
14 Nyholm Debess (1882-1952) var i rørleggerlære i Bergen og kom i kontakt med norske ungdomslag. Foreslo å stifte Havnar Ungmannafelag. Var lagtingsmann for Sjálvstýrisflokkurin, dikter og oversetter (Dahl 1981:87f).
Han ble oftest omtalt som Nyholm, men fornavnet var Christoffer. Han drev blikk- og rørleggerverksted i Vágsbotn fra 1918 til 1951 (Johannessen: 2008:344).
15 Tom Kristensen (1893-1974), dansk forfatter og litteraturkritiker. Skrev ekspresjonistisk lyrikk i 1920-årene, senere også noveller og romaner. Han var litteraturanmelder i *Tilskueren* fra 1923 og i *Politiken* 1923-27 fra 1931.
16 Christian Rimestad (1878-1943), dansk journalist, litteraturkritiker og lyriker. Var bl.a. tilknyttet *Politiken* og *Nationaltidende*, ga ut bøker om fransk, belgisk og dansk lyrikk, samt tre egne diktsamlinger.
17 Rasmus Rasmussen (1871-1962) stiftet i 1899 Føroya Fólkaháskúli sammen med Símun av Skarði ((1872-1942). Rasmus Rasmussens faglitterære forfatterskap omfatter bl.a. en færøysk flora og en bok om færøyske plantenavn. Han var skjønnlitterær forfatter under psevndonymet Regin Í Líð og utga den første færøyske romanen i 1909.
18 Mads Andreas Jacobsen (1891-1944) var en av stifterne av den færøyske studentforeningen i København i 1910, var lærer ved real- og lærerskolen i Tórshavn 1914-19, skrev lærebøker, arbeidet sammen med Christian Matras på utgivelsen av *Føroysk-Donsk orðabók* (1928). Var bibliotekar fra1920, med i nevnden for *Varðin* og for færøyske bokutgivelser. I 1930-årene engasjerte han seg i politikk og var borgermester i Tórshavn 1932-44.

6. William Heinesen til Christian Matras

Thorshavn, d.14.Januar 1925

Kære Christian!

Vedlagt følger vor „Kronik“, der er blevet til en Artikel, journalistisk sat op med seks opsigtsvækkende Overskrifter; hvilket i Grunden er meget godt; endvidere følger nogle Effersøiske Udtalelser, der er fremkommet enslydende i de Ferslewske Blade[1] og

flere Provinsblade. Der er ingen Grund for os til at komme nærmere ind paa Enkelthederne i Effersøs Kritik; jeg mener, at man bør være imødekommende overfor Effersøe; det gamle Kævl skal ikke fortsættes. Han er paa mange Maader en Nar, en Vigtigært og særlig en Bureaukrat, og dog – der hvor han e r rigtig, der er han ikke saa lidt af en Hædersmand af samme Slags som f. Eks. Joen Poulsen[2].

Er det ikke i Traad med dine Hensigter at vi først og fremmest maa søge at dæmpe den trættende ødelæggende Nærkamp mellem Partierne?[3]

Jeg har faaet et begejstret Brev fra Jørgen-Frantz, der mener at denne Artikel er udmærket, og vil skrive en supplerende Kronik[4], som jeg vil bede Cavling optage. Jeg skriver en lille orienterende Opsats om Effersøe, som jeg sender Politiken med Overskriften FÆRØSK POLITIK og Undertitel: Den graa Mand. Den kommer til at lyde som følger:

Det stof til en Polemik, Hr.Landstingsmand Effersøe har syntes at ville tilrettelægge ved at beskylde mig for Uvederhæftighed etc., skal faa Lov til at blive liggende; de færøske Aviser vrimler med Polemiker af denne Art, og jeg tror ikke at de vilde blive mindre ørkesløse, om man fortsatte dem i danske Blade. Jeg søgte i min Artikkel at give en dansk Offentlighed et sammentrængt Billede af, hvorledes Forholdet mellem Danmark og Færøerne i Øjeblikket tager sig ud for en Selvstyresmand, der ikke har stillet sig under Jóannes Paturssons Banner[5], og naar Hr. Effersøe i min Fremstilling ikke kan finde et eneste Punkt, der bygger paa Sandhed, kommer det naturligvis af, at han ser „Sandheden“ under en anden Synsvinkel end jeg; han maa ikke tro at han har første Prioritet paa den fordi han er Landstingsmand.

Hr. Effersøe indser vist godt det nytteløse i vedblivende at ville fremstille den færøske Selvstyrebevægelse som et blot og bart forbigaaende Optøjer; den lader sig ikke mere affærdige med en bureaukratisk Haandbevægelse. Saalænge det er staaende Kotume at reducere sin Modstander in absurdum, kan jo ingen sund Fornuft komme til Orde; hvad hjælper det, kun at ville operere med Sort og Hvidt, naar Resulatet dog altid kun kan blive Ufremkommelighedens Graa?

Jeg foragter ikke Hr. Effersøe og hans Parti, og jeg har ikke skrevet, at Sambandsmændene ene og alene er Smigrere af Danmark og Kongehuset, lige saa lidt som jeg har insinueret at Danmark overfor Færøerne og deres Befolkning ikke nærer andet end en vis

Besidderglæde. Naar Landstingsmand Effersøe erklærer, at „vi Beboere af Færøerne, uden Hensyn til om vi stammer fra Norge, Island, Skotland, Danmark eller Sverige, er blevet Færinger, særpreget som saadanne“, maa denne Udtalelse af en Mand, hvis paa Bunden noble og redelige Karakter altid har maattet kæmpe en haard Kamp mod et stridt Sindelag, et opfarende Temperament, hilses med Glæde af alle der er stemt for en Udjævning af saa mange af de bestaaende Modsætninger mellem Sambandspartiet og Selvstyrepartiet som muligt.

Det er glædeligt, at Hr. Effersøe nu genoptager Tanken om en Undersøgelseskommission – en Tanke der blev fremsat paa et Tidspunkt, da der (under Ministeriet Zahle[6]) var et forbigaaende opklarende vejr i den færøske Politik. Det kan maaske tyde paa at den barbariske Tid, da det at deltage i færøsk Partpolitik var ensbetydende med at søge at kaste saa meget Sand i Øjnene paa sin Modstander som muligt, nu er i Færd med at udrinde. –

Jeg tænker at jeg ved at skrive saadan paa engang kan forebygge videre Skænderi og forblive solidarisk med dig, Jørgen-Frants og andre Selvstyresmænd af tænksomt og tolerant Tilsnit.

Hvad J.-F. kan skrive bliver det interessant at se, og det bliver altsaa det andet Skridt paa Stigen til human Forstaaelse.

Jeg er ellers igen travelt optaget med min Fortælling (saadan maa den vel kaldes), og selv om den ikke bliver saa god at jeg vil udgive den til Foraaret, har jeg dog lært meget ved at sysle med dette Arbejde, baade m.H.t. Stil og Teknik. Naa, nu venter jeg at høre fra dig, om hvad du synes om hvad Effersøe skriver om din Artikkel, som jeg i Grunden hovedsagelig bidrager med Navnet til.

Din hengivne
W.

I hast!

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 „De Ferslewske Blade“ hørte til Danmarks største mediekonsern, „Carl Ferslew&Co“, grunnlagt i 1857 med avisene *Københavns Dags-Telegraph* (fra 1864), *Aftenposten* (fra 1873), *Nationaltidende* (fra 1876), og etter hvert også *Dagens Nyheter* og *Dagbladet*.

2 Joen Poulsen må være Jógvan Poulsen (1854-1941), lærer og lagtingsmann (1883-1928) for Sambandsflokkurin fra 1906. Jógvan Poulsen utga bibelhistorie på færøysk, *Bíbilsøga* i 1900.

3 Sjávstýririsflokkurin og Sambandsflokkurin.

4 Jørgen-Frantz Jacobsens artikkel „Danskheden paa Færøerne“ sto i *Politiken* 26. og 28. August 1925. Artikkelen er gjenopptrykt i en samling av Jørgen-Frantz Jacobsens kronikker i *Politiken*: *Nordiske kroniker*. København 1943.

5 Jóannes Patursson (1866-1946), kongsbonde i Kirkjubø, forfatter, salmedikter, lagtingsmann fra 1901-46 for Sjálvstýrisflokkurin (1906-40) og for Fólkaflokkurin (1940-46), folketingsmann 1901-1906, landstingsmann 1918-20 og 1928-36.

6 Carl Theodor Zahle (1866-1946), dansk statsminister 1909-1910 og 1913-1929, justisminister 1929-35.

7. William Heinesen til Christian Matras

4. 2. 25

Bókafelagið Skrúðhettan[1] — Skrúðhettans Forlag
Tórshavn — Thorshavn
Føroyar — Færøerne
Skrudhetans Förlag
Thorshavn
Färöarna.

Kære Christian Matras!

Tak for dit Brev (24.Januar)[2]; det var altfor kort; hvorfor Fanden kan du ikke skrive mere naar du endelig engang bekvemmer dig til at skrive? Med Hensyn til Effersøes Kritik, saa er der jo dog noget rigtigt i den; men det hele bunder naturligvis dybere end i noget saa formelt som Optagelse eller Ikke-Optagelse af Tidskriftsartikler, nemlig i den nationale og sociale Forskel mellem Færinger og Danske; særlig den sociale Forskel vilde det være interessant at undersøge nøjere; danske Embedsmænd og særlig danske Præster har spillet en enorm Rolle som Overklasse, og den færøske nationale Frigørelseskamp er uadskilleligt forbundet med den sociale; dette er du rimeligvis bedre inde i end jeg, og burde skrive om det. Det har den største Betydning at vi, der ikke er Tumulanter og blinde Agitatorer, gør os gældende, og vi bør ikke gaa af Vejen for kraftige Midler.

Hvad K i n c k skriver om Færeyingasagas Færinger[3] – passer det ikke saa noenlunde paa vor Tids Færinger? De er upaalidelige som Jóannes Patursson, grumme som Andreas Samuelsen[4], mørke som

Jacob Dahl[5] og A.C. Evensen[6], glidende og humoristisk-i-Skægget-velgarderede som Fr. Petersen[7], snigløbende som Chr. Isaksen[8], morderiske og krakilske som Hans Tórgarð[9], hadske som M.A. Jacobsen; de er naturligvis ogsaa gode og hjertelige som Rasmus Effersøe[10], friskt og naivt mandige som Mads Winther[11], Grand-Seigneurer som Símun av Skarði[12], entusiastisk-fædrelandssinnede og dog evropeiske som Dr. Jakobsen[13]. Nu kan du indregistrere dig selv i Rækken. „Den særligt færøske Form for Energi" eller hvad det er Kinck kalder det, blomster sikkert endnu; Færingerne kan i visse Henseender ligne de norske Bønder hos Kinck, men der er den stor Forskel, at Færingerne a l d r i g er ufine som de kinckske „Odelsbønder" men stilfulde og tilbageholdne.

Naturligvis skriver du en lang Artikel i „Varðin" om „Storhetstid", der er i alle Tilfælde alltid nogen der kan læse den, Mads, Richard Long, jeg, Jørgen-Frantz, Rasmussen[14], Konoy[15], Sverre Patursson[16] og mange Lærere. Hvis man arbejder med det Formaal kun at ville skrive hvad P.C. Johannesen og Daniel Midjord kan forstaa, vil „V." blive et kedeligt Pogeblad, og risikere at blive konkurreret ud af det fade ækle Barnablaðið[17].

Jeg sender nu II. Del af Sneskavlen brast, og ber dig undskylde at den kommer saa sent. Jeg synes at han er meget „torrførari" at læse end Hamsun, J.V. Jensen, Gorki; den subtile Menneskekundskab han lægger for Dagen er ikke Kost for Hvermand, og Kinck vil sikkert altid blive en Forfatter for Forfatterne, Kritikerne og de literært interesserede Videnskabsmænd – aldrig for „Folket". Heri ligger sikkert en stor Begrænsning; hvor bred Romanen Sn.br. end er, folkelig er den ikke, verken i Ordets platte eller i dets ypperligste Forstand; dessuden er den jo ogsaa som oftest besk og speget, og den Sauce er for bitter for de fleste. Hvis jeg skal give Eksempel paa hvad jeg mener med folkelig i ypperlig Forstand, vil jeg sige Gorki: han er klar og ren, letfattelig, næsten barnlig, selv hvor han er bitrest og uhyggeligst; der gives ikke Mage til Skribent!

I sidste Del av II. Bind er Kinck humoristisk over en lav Sko; Scenerne med Biskopens Besøg er stor og kaad Humor, mandigere og saltere end f. Eks. Hamsun, Buchholtz[18] eller Bergstedt[19].

– – – – –

Dine Digte har jeg læst; Salmeoversættelserne[20] er udsøgt fine; de gengiver Salmetonen, der er paa én Gang malmfuld og naiv; disse Salmeoversættelser fremviser en meget sjælden og harmonisk Forening af Dansk og Færøsk; paa dette Plan er der ingen national

eller anden smaalig Forskel; det religiøse og poetiske staar over det nationale. Hvad de andre Digte, jeg ikke før har set, angaar, da er Indledningsdigtet Tær vígi eg hesar sangir[21] smukt, men sidste Linje kan jeg ikke riktig forsone mig med. Den minder om Heine[22], J.Djurhuus o.a., en Tone, der ikke ligner den, der ellers er karakteristisk for dig.

Tær vígi eg hesar sangir,
tú sum kyndi teir bestu, -
teir gótust á ljómandi heysti
um gøtur og litfagrar eingir, -
tey gótust í heystsins ljómun
móti deyðastundum hjá blómun.

Det er musikalsk godt at „ljómum" kommer igjen, men kan du ikke finde et andet Rim til det? Digtet Eftirljóð[23], som jeg ogsaa har set hos Czabok[24], har mange gode Enkeltheder, men i Aften husker jeg det ikke i dets Helhed; som Motto til Veðurtrøll og Eg sigi tær satt[25] synes jeg ikke de to Vers egner sig. Jeg skal udtale mig om det senere, ligeledes om min Mening om Samlingens Udgivelse.

Jeg arbejder med anden Behandling af min „Roman", der bliver paa c.150 S. og nærmest maa kaldes Fortælling; jeg tænker paa at udgive den sammen med en Del andre Fortællinger, saa det hele kan blive en tyk Bog på 2-300 S., men det vil tage tid. – Jeg har til Politiken skrevet noget om Norgesdebatten, ill. med Karrikaturer av Effersøe, Jóannes Patursson, Jacob Dahl og Rasmussen (de er naturligvis ikke nargørende, men det karakteristiske i deres Træk er understreget på bekostning af den rent fotografiske Lighed)[26].

Desuden har jeg forandret mit Svar til Effersøe ganske betydeligt. Det er min Overbevisning at vi i Løbet af nogle Aar har skaffet os et respektabelt Selvstyre. Effersøe er nem at knuse, derfor ikke rigtig Fair Play at gøre det; vi maa heller give den gamle Stivnakke den Smule Ret der tilkommer ham; hvorfor lade ham gaa i Graven som en sindsforvirret Kværulant? Overhovedet maa vi i første Række søge at skaffe færøske Politikere og L a g t i n g e t Autoritet og Myndighed i baade Danskeres og Færingers Bevidsthed.

Uden Myndighed og autoritativ Selvbevidsthed er Lagtinget jo kun en latterlig Ting og hele den færøske Bevægelse kommer i et modbydeligt provinsielt-forløjet Lys.

– – – – –

Der er sket det beklagelige at Jørgen-Frantz har faaet et ret alvorligt Tilbagefald og er kommet paa Kommunehospitalet; forhaabentlig kommer han sig nok hurtigt, og skal vistnok ikke paa et Sanatorium, da hans ene angrebne Lunge i Stedet sættes ud af Funktion. Kroniken, der skulde være et betydningsfuldt Led i vort Saneringsarbejde, kommer rimeligvis ikke frem nu. Endnu noget ubehagelig maa jeg meddele dig; Richard Long antyder i et Brev at det er gaaet betydelig tilbage med hans Synsevne; hvorvidt det er forbigaaende eller kronisk ved jeg ikke; han er forøvrig utilfreds med at jeg nævnte ham i „Varðin"; de c. 40-50 Digte han har liggende burde udgives; derom senere.

Jeg skal hilse dig fra Czabok; vi er glade ved at du kommer hertil til Fastelaven; Ole Jakob kommer her ogsaa, og vi skal have et noget navnkundigt Knald. Hvis der er noget ved dig, kommer du. Desuden skal vi jo tale om Oprettelsen af et Forlag til Udgivelse af vore Bøger; det kan sikkert lade sig gøre, men vi maa gaa grundigt tilværks og sikre os at det hele ikke bliver en økonomisk Fiasko ligesom Partafelagið Skipafelagið Føroyar (jfr. eitt heitt feitt nýbakað byggbreyð).

Vi forventer altsaa at du ikke igen nu svigter dit Ord, men kommer.

Med særdeles Agtelse
Heinesen
Forlagsdirektør

Oxoxoxoxoxoxoxoxoxoxoxoxoxoxoxoxoxoxxoxoxoxoxoxoxoxoxoxox

Skrúðhettans Interskandinaviske Bogforlag

<u>Om kort tid udkommer:</u>

Christian Matras:	GRÁTT, KÁTT og HÁTT, Pris 2,75
Richard Long:	YRKINGAR, Pris 5.oo
W.Heinesen:	TRÆSTATIVET OG ANDRE FORTÆLLINGER, Pris 8.00
Magnus Joensen:	REJSEMINDER, Pris 4,25
Sverre Patursson:	VETRAFUGLUR Í KIRKJUBØ, Pris 2.00

FMD: H nr.10-03 p.nr.10.

1 I Hammershaimb gjengir et lite sagn om en stor stein Skruðhetta, ved Fossá nord for Hvannasund. Ifølge sagnet ble steinen kløvd i det øyeblikket Kristus ble født (Hammershaimb 1891:379).

2 Dette brevet mangler i arkivet KB.

3 Hans E. Kincks studier *Et par ting om ættesagaen. Skikkelser den ikke forstod"* (1916)

4 Andreas Samuelsen (1873-1954), lagtingsmann for Sambandsflokkurin 1906-1950, landstingsmann 1917-18, folketingsmann 1913-15 og 1918-39, lagmann 1948-50.

5 Jákup Dahl (1878-1944), prost i Færøyene fra 1918 til 1944. Forkjemper for færøysk som kirkespråk. Hans oversettelse av Det nye testamente fra grunnspråket kom ut heftevis fra 1923 og ble utgitt i sin helhet i 1937. Dahl også skjønnlitterær forfatter av dikt, salmer og sanger. Som prost var han fast medlem av lagtinget. Han stemte med Sjálvstýrisflokkurin.

6 Andrias Christian Evensen (1874-1917), lagtingsmann for Sjálvstýrisflokkurin 1908-14 og uten partibinding i 1914-17, sokneprest og prost. Skrev de første færøyske lesebøkene, færøysk ordbok i ti hefter, stoff til færøysk historie i tre hefter, kvadbok, oversatte Johannesevangeliet og redigerte tidsskriftet *Bureising* (1902).

7 Fríðrikur Petersen (1853-1917), prest og dikter. Har skrevet fedrelandsdikt, festdikt, viser, jule- og nyttårssalmer, var lagtingsmann fra 1890, 1906-17 for Sambandsflokkurin, landstingsmann i tre perioder, tredje gang 1915-1917.

8 Christian Holm Isaksen (Kristin í Geil) (1877-1935), journalist, engasjert i den nasjonale bevegelsen, redaktør av Tingakrossur fra 1901 til begynnelsen av 1930-årene, skrev sanger og dikt, oversatte og skrev skuespill.

9 Hans Christoffer Weningsted Tórgarð (1885-1957), arkitekt, lagtingsmann for Sambandsflokkurin 1918-24, borgermester i Tórshavn 1922-1924.

10 Rasmus Effersøe (1857-1916), var landbruksrådgiver, redigerte flere blad, var aktiv i Føringafelagsarbeid, skrev skuespill, dikt og sanger, og var en periode lagtingsmann 1897-1901.

11 Mads Andrias Winther (1871-1923) var sysselmann, lagtingsmann 1905-1923. Hørte til Sjálvstýrisflokkurin. Var borgermester i Tórshavn 1909-12.

12 Símun av Skarði (1872-1942) stiftet Føroya Fólkaháskuli sammen med Rasmus Rasmussen i 1899. Var også dikter, skrev sanger, oversatte fortellinger, roman og skuespill, redigerte barne-og ungdomsbladet *Ungu Føroyar* (1907-15), og var lagtingsmann for Sjálvstýrisflokkurin 1906-1914.

13 Jakob Jakobsen (1864-1918) var språkforsker med særlig interesser for restene av det gamle norrøne språket på Shetland, *norn.* I 1897 tok han doktorgrad ved Københavns Universitet. Han utga bl.a. *Færøske folkesagn og æventyr* (1898-1901) og bok om Nólsoyar-Páll (1908-1912).

14 Rasmus Rasmussen (1871-1962) jt. brev 5.

15 Símun Pauli úr Kunoy. Lærer i Gøte, redigerte barne- og ungdomsbladet *Ungu Føroyar* (1907) sammen med Símun av Skarði.

16 Sverri Patursson (1871-1960) skrev artikler om færøysk kultur og natur, noveller, boken *Fuglar og fólk*, prosastykket „Vetrarfuglur í Kirkjubø", oversatte Robinson Cruso, redigerte bladet *Fuglaframi* 1898-1902 og avisen *Tingakrossin* 1911-12.

17 *Barnablaðið,* stiftet av lærerne Sámal Johansen og Jacob Olsen (Dahl 1981:124).

18 Johannes Bucholtz (1882-1940), dansk nyrealistisk forfatter fra Nord-Jylland. Skriver om folk i provinsbyen.

19 Harald Bergsted (1887-1965), dansk nyrealistisk forfatter fra Køge, bosatt i Skagen og bruker små provinsbyer som bakgrunn for sine sanger og vers. Skrev også prosafortellinger og en satirisk roman (Brøndsted 1966:74).
20 Chr.Matras' salmeoversettelser kom med i debutsamlingen: H.A. Brorsons „Upp alt ið Harrin hevur gjørt", Thomas Kingos „Harmur og gleði" og „Nú rennur sólin fríð", samt N.F.S. Grundtvigs „Hjá tær, O Drottin"
21 „Tær vigi eg hesar sangir" ble ikke innledningsdiktet i *Grátt, kátt og hátt,* men avslutningsstrofen i diktet „Til Hallgerðar" viser sammenhengen med den siterte strofen i brevet.
22 Heinrich Heine (1797-1856), tysk dikter. Hans lyrikk ble et høydepunkt i europeisk litteratur.
23 Ingen av diktene i *Grátt, kátt og hátt* har denne tittelen.
24 Jf. Sjabok, se Jacob Jacobsen, brev 4.
25 „Veðurtrøll" og „Eg sigi tær satt" var begge trykt i *Varðin* før de kom i *Grátt, kátt og hátt*.
26 William Heinesens „Nogle færøske Lagtingstalere" med karikaturtegninger er „Politikens Kronik 24-3-1925. Ingressen lyder slik: „Den færøske Digter William Heinesen giver i den følgende Artikel nogle Rids af fremstaaende færøske Politikere, idet han tager sit udgangspunkt fra den Debat, som Paturssons Besøg i Norge foranledigede i Lagtinget" (Heinesen 1925).

8. William Heinesen til Christian Matras

Thorshavn 8. Septbr. 1927

Kære Chr. Matras!

Jeg sender dig her 7 Ekspl. af „Grátt, Kátt og Hátt"[1]. Jeg har sendt Munksgaard[2] 5 og foræret Grüner Nielsen[3] 2.

Min Digtsamling er sendt til Forlaget[4] og udkommer i Oktober. Du bedes holde et Øje med Kritiken[5] og sende mig Udklip af hvad du finder.

Jeg skriver paa en Artikel om færøsk Literatur, gammel og ny, til Tidsskriftet „Norden" (Letterstedtska Tidskrift)[6].

Lev vel og skriv naar min Bog udkommer hvad du mener om den.

Din hengivne
William

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Bokens utgivelsesår er 1926, men utgivelsen er trolig blitt forsinket. Den er trykt på Færøyene av Prentsmidja Fram's. Det forklarer vel at William Heinesen, som har tegnet forsiden og bor i Tórshavn, sender den ferdige boken til forfatteren i København, og sender frieksemplarer til folk som har innflytelse.
2 Ejnar Munksgaard (1890-1940) grunnla Munksgaard Internationale Boghandel og Forlag i København.
3 Hakon Harald Grüner-Nielsen (1881-1953) var historiker og organist. Han var ansatt ved Dansk Folkemindesamling, og sammen med Hjalmar Thuren utga han: *Færøske Melodier til Danske Kæmpeviser*. København 1923. *Færoensia* vol.1 inneholdt Grüner-Nielsens „De færøske Kvadmelodiers Tonalitet i Middelalderen, belyst gennem Nutidsoverleveringen". Erik Petersen var medforfatter.
4 *Sange mod Vaardybet*, William Heinesens tredje diktsamling, ble utgitt av Levin & Munksgaards Forlag i København 1927.
5 Heinesens diktsamling ble anmeldt i *Politiken* 26.11.27 og i *Ekstrabladet* 14.03.28.
6 Artikkelen kom i *Nordisk Tidskrift för vetenskap, konst och industri,* Stockholm i 1928 og hadde tittelen „Ny færøsk digtning".

9. William Heinesen til Christian Matras

Frydendalsvej 33, 3 S.
København F, 22.November 1930

Indhold: Orienterende Bemerkninger. Gelsted, politisk Divertissement, „Lognbrá", Julehæftet m.m. – Hils Mariane[1], Ingeborg Lützen[2], Rikard Long, H.J. Jacobsen[3] og Jacob Olsen[4] og M.A. Jacobsen!

Kære Chr. Matras!

Tak for din Hilsen gennem S.E. Joensen. Jeg har nu ikke helt slaaet Haanden af dig, som du siger, selv om jeg bor i København.[5] Tværtimod har jeg ofte og tit savnet dig. Naar jeg ikke har skrevet beror det på Slendrian. Jeg rejste herned paa Grund af forskellige Forhold af privat Art, som jeg ikke gider sætte dig ind i, og ikke paa Grund af Flagaffæren[6], som „Politiken" lod forstaa. Ja, du læste vel det Interview! Endskønt jeg gjorde mig virkelig Umage med at det ikke skulde blive parodisk, lykkedes dette mig ikke. Jeg sagde (eller nedskrev) en Del om færøsk Literatur, om dig, Richard Long og J.H.O.D., men det blev strøget, vistnok paa Foranledning af Redaktionen, og vistnok nærmest fordi J.H.O.D.s Navn har en inferiør Klang paa „Politiken (Telegrammet i sin Tid!)[7]. Paa det Sted, hvor disse Udtalelser skulle have staaet („jeg staar paa en anden Front o.s.v."), blev der indføjet den i denne Forbindelse misvisende Passus:

„Jeg er først og fremmest Digter“. Af denne og anden Aarsag fik Interviewet tildels en kedelig selvoptaget Karakter. Naa, Bagateller, naturligvis – hvem hæfter sig ved et Interview, læst i Dag og glemt i Morgen. Jeg har dog ment det fornødent at give dig denne lille Orientering.

Tom Kristensen har jeg ikke hørt fra, og saavidt mig bekendt har han heller intet skrevet om Antologien. Selv har han i denne Tid udgivet en Kæmperoman[8], som har faaet en meget reserveret Modtagelse.

Gelsted[9].- Kort Tid efter at jeg var kommet herned var jeg til Middag hos Munksgaard sammen med Otto Gelsted. Han var desværre fuld, og Samværet formede sig som en Farce af groteskeste Art. Hans Rus var under Opsejling, og før hans Hjerne endnu var blevet helt tildunstet sagde han en Del interessante Ting. Han havde netop læst min nye Digtsamling[10] og var bl.a. meget begejstret for de to Oversættelser jeg har af dig. „Denne herlige Mand, Matras!“ blev han ved med at gentage. „Denne pragtfulde Mand… disse storartede Digte! Du maa endelig hilse ham naar du ser ham igjen!“ Forøvrigt talte han om at skrive en kronik i Ekstrabladet om min nye Bog. Den er for Resten udkommet i Dag og jeg sender dig vedlagt et Eksemplar. Skriv endelig hvad du mener om den.

Politik. – Jeg overværede det Møde i Studenterforeningen, hvor Mitens talte. Hans Tale var meget tam. Han undgik med pedantisk Omhyggelighed alle interessante Stridspunkter, Flagaffæren, Patursson, og det var i Grunden ikke til at undre sig over, at Stauning[11] var utilfreds og bebrejdede ham hans Forsigtighed. Man maa jo tænke paa, at Færøerne her nede i lang Tid har været et af de mest brændende Spørgsmaal, et staaende Stridens Tegn. Saa kommer der endelig en prominent Selvstyresmand herned for at holde et orienterende Foredrag, og – erklærer, at alt paa det nærmeste er i Orden, at det hele i Grunden drejer sig om Bagateller. Viel Geschrei und wenig Wolle[12]. Selv om Mitens jo tildels virkelig har Ret heri, vil han jo ikke blive troet. Mindst naar han gaar udenom det væsentlige, det brændende Spørgsmaal i Øjeblikkets færøske Politik: Hvorledes forholder de saakaldte moderate Selvstyresmænd sig til den yderliggaaende Patursson, der er deres Partis Formand?

Mitens er muligvis Diplomat, han er ialtfald behersket indtil det frigide. Muligvis vilde det være udiplomatisk, ja muligvis vilde det overhovedet ikke lade sig gøre, at tage Stilling til Patursson; men saa burde Mitens have være blevet hjemme. Denne Sammenkomst i Studenterforeningen var helt igennem præget av Uhygge. Fornuften

(representeret af Jørgen-Frantz og Mitens) kunde slet ikke komme til Orde, og de fede Skvaldrebøtter Stauning, Rytter[13], Halvdan Henriksen og hvad de hedder, dominerede Mødet, kvalmende sekunderet af Effersøe og Samuelsen. Ækkelt var det!

Og ækkelt – eller i bedste Fald tragikomisk – er overhovedet det Billede man faar af dansk-færøsk Politik for Tiden. Situationen er jo nærmest denne: Den danske Offentligheds Opmærksomhed er – takket være Patursson – blevet vakt for den færøske Selvstendighedsbevægelse. Med Rette er man spændt paa at faa klar Besked om hvad Selvstyremændene v i l. Hvis de vil være sig selv fuldt og helt og kaste Vrag paa Samhørigheden med Danmark, saa er de nogle Labaner, tænker man, og vil de ikke det, tja, hvad laver de saa al den Panik for? Men Danmark maa finde sig i at være i Vildrede, for Selvstyrepartiet k a n ikke vise noget klart Ansigt. Tværtimod – det er præget af en Holdningsløshed, der nærmest tyder paa Opløsning.

Patursson har med sin kraftfulde og talentfuldt udførte Agitation skabt en dramatisk Basis, en Skue- og Kampplads, for det færøske Spørgsmaal. Scenen staar færdig, Tilskuerrommet er fyldt og dirrer af Spænding. Ikke blot Danmarks, men hele Nordens Opmærksomhed har han henledt paa sin Person og sin Sag, navnlig dog den første. Hvis han nu kunde møde frem som et Udtryk for hvad Færingerne vil! Det er han forhindret i, naturligvis, først og fremmest fordi Sambandspartiet staar ham i Vejen, repræsenterende Halvdelen af Færingerne eller endda mere. Men ikke engang for Selvstyrepartiet, hans eget Parti, er han noget Udtryk. Han har det simpelthen ikke i Ryggen! Tilbage bliver da Personen Patursson. Og det er da ogsaa navnlig denne Person Opmærksomheden har samlet sig om. Det er Paturssons Ansigt, der viser sig paa Lærredet, ligesom en af de titanisk forstørrede Masker man ser paa Film, fotograferet lige foran Kameraet. Ak, om dette Ansigt nu havde udstraalet Personlighed, Vilje, menneskelig Noblesse, Klarhed! Eller blot hellig Fanatisme! Ja, havde det endda været en Politikers kloge vagtsomme Ansigt! Men Ansigtet er kun en agiterende Skuespillers. (Se vedlagte udklip!) Det er „charmerende“, fra Naturens Haand vellykket og seværdigt og af en vis ungdommelig Uforfærdethed og Djærvhed, en frisk Forargelyst – halvt ægte, halvt indstuderet det hele! – der til at begynde med kan blænde, men hurtig trætter.

Patursson er i mange Henseender en vor Tids Magnus Heinason[14]. Han er en Mand, der er i Besiddelse af stor Vitalitet, større end sædvanlig, en Vitalitet, der dog hovedsagelig giver sig Udslag i Trang

til at optræde. Mod, Udholdenhed og Talent kan man jo aldeles ikke frakende ham; men han er i sit inderste Væsen en selvoptaget Ursupator, uden fastere Karakter, uden Midtpunkt og sjælelig Fasthed.

Men det er altsaa ham – Patursson – der er den stor Mand i det færøske Spørgsmaal; det er ham der s e e s. Han har usurperet den nationale Bevægelse og overskygger – udadtil ialtfald – alle andre. Derfor er det h a n s Mening, Danmark vil høre, medens Mitens affejes som en spidsfindig Forsigtigpeter og Bortforklarer.

„Galróps"- Politiken dominerer stadig, værre nu end nogensinde før. Jeg kommer Gang paa Gang at fornye min Erkendelse af i hvor høj Grad du havde Ret i din Kritik da du skrev hin berømte Essay i „Varðin[15]. Den nationale Bevægelse har endnu ikke fundet noget klart og værdigt politisk Udtryk. Frigørelseskampen har stadig været udkæmpet ved Randen af en Farce! I Øjeblikket er det Farcefigurerne, der er mest fremme, Patursson (der dog naturligvis er mere end en Farcefigur), de uhyggelige Marionetter Effersøe og Samuelsen, Trylle- og Talekunstneren Ziska o.s.v. Vi maa da trøste os med at det samme Drama o g s a a spiller paa Randen af det heroiske, saa vist som det drejer sig om en lille Kulturenhed, der kæmper for en Plads i Lyset, og at der ogsaa gærer Kræfter i det skjulte eller i det stille, værdifulde Kræfter, der vil løfte Nationen op over den politiske Operettescene.

LOGNBRÁ[16]. – Hvad synes du om mit Omslag til denne Bog? Jeg har gjort mig Umage med det, det er Resultatet af indgaaende Forstudier og Eksperimenter. Omslaget er dog i denne Forbindelse naturligvis det mindre væsentlige! Bogen er en literær Bedrift! – et af de heldigvis ikke saa faa Tegn paa at det paa en forjættelsefuld Maade gærer i den færøske Literatur. Jeg vil skrive udførligere til dig senere om mit Indtryk af denne Bog.

JULEHÆFTET. – Jeg haaber ikke du og M.A.J. har taget mig det ilde op, at jeg overlod Opgaven at tegne Omslaget til „Jól í Føroyum[17]" til J.O., og jeg tror, at han har skilt sig godt fra det. Naturligvis har jeg i denne Affære ingen helt ren Samvittighed; jeg lovede jo at medvirke ved dette Julehæftes Udsmykning og nægtes kan det ikke at jeg helt har svigtet. Jeg havde saa meget andet om Ørene og stolede saa paa at J.O. vilde kunne klare det paa egen Haand; hvad han nu altsaa ogsaa har gjort.

Jeg haaber du og Mariane har det godt.

Skriv nu snart!

De venligste Hilsener fra
William

P.S. (4. December)
Patursson har nu tilbudt at tale for Regering og Rigsdag, men efter det sidste Forlydende bliver dette nok ikke til noget. Tilbudet er ogsaa – sandt at sige – fremsat for en for P. karakteristisk malplaceret-udfordrende Maade, idet han har ladet sig forlyde med at han har knap Tid og selv vil bestemme Dag og Time etc. Forøvrigt havde han vel neppe udrettet noget nyttigt ved at holde den Tale, han staar alt for isoleret, og kan han i Grunden holde Tale om andet end – sig selv? Den Rolle han ynder at give som den vrede Achilles k u n d e være effektfuld, hvis han havde et folk i Ryggen, eller om han blot havde et helt Parti!

Jeg fik i Dag Omslaget til „F.J." sendt; det er stemningsfuldt og passende folkeligt, synes jeg; ligeledes fik jeg en Reproduktion af „Skinnherjan" der er aldeles fortræffelig. Jacob O. er en udmærket Tegner og hans Smag er i smuk Udvikling.

Jeg har igen læst Kincks „Rormand overbord"[18] – du bør kende disse Essays, det er noget af det bedste jeg overhovedet har læst.

Hvordan gaar det med dit videnskabelige Arbejde? Og skriver du nogle Digte? Jeg længes efter at høre fra dig herom.

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 Marianna Matras f.Lützen (1906-1997), gift med Christian Matras i 1929.

2 Ingeborg Lützen, søster til Christoffer og Rigmor Lützen. En stund bodde Ingeborg sammen med dem i København (Andreassen 1995:126). Om Rigmor Lützen jf. brev 18.

3 H.J. Jacobsen, vanligvis kalt Heðin Brú (1901-1987), landbruksrådgiver, romanforfatter og novellist.

4 Jacob Olsen (1902-1963) maler og tegner. Malte teaterkulisser og var med på utsmykningen av kommuneskoleaulaen i 1957. William Heinesen og Jacob Olsen (kalt Jacob Zahle) hadde atelier sammen i Bringsnagøta i 1929 (Heinesen 1982:16, Skarðhamar 1996:11)

5 WH bodde i København 1930-31, mens Christian Matras bodde i Tórshavn 1929- 1935.

6 Flaggaffæren, også kalt Flagdemonstrationen: Olavsøkudag 1930 byttet færøyske studenter ut det danske flagget med det færøyske. Jf. *Nationaltidende* 12.august 1930, der studentene fraskriver seg ansvaret for krenkelse av det danske flagget. Christian Matras er medunderskriver på en protest mot *Nationaltidendes* behandling av saken. Christian Matras skrev også i *Tingakrossur* 13.aug.1930 „Yvirvøldin og studentarnir".

7 Mens Janus Djurhuus arbeidet som sakfører i Havn fra 1922, var han i ni måneder i 1924-25 korrespondent for avisen *Politiken* i København. Han sendte i løpet av

denne perioden syv korte telegram som ble trykt i avisen. Redaktør Cavling sendte en dag i Olavsøka 1925 bud på William Heinesen og Jørgen-Frantz Jacobsen for å få deres oppfatning av et underlig telegram han hadde fått fra J.H.O.Djurhuus om halvveis revolusjonsstemning på Færøyene mot Danmark og hyldest til dikteren Janus Djurhuus. Telegrammet ble forklart som en spøk, men betydde slutten på Janus' korrespondent-tid for *Politiken* (Andreassen 1995:246).

8 Tom Kristensens roman var *Hærverk* (1930).

9 Otto Gelsted (1888-1968) var forlagskonsulent hos Munksgaard & Levin. Gelstad var dikter og litteraturkritiker og hadde stor innflytelse på William Heinesen, både på hans litterære orientering og ved å støtte utgivelsen av hans dikt. Gjennom Gelsted kom William Heinesen i kontakt med forfatteren Hans Kirk.

10 To dikt av Christian Matras i dansk gjendiktning er med i William Heinesens *Stjernerne vaagner* (1930): „Den blinde hær" („Hitt blinda liðið") og „Morgen" („Eydna").

11 Thorvald Stauning (1873-1942), dansk politiker, representerte det sosialdemokratiske parti. Han var minister i Zahles regjering i 1916-20, statsminister i 1924-26 og 1929-40. I denne perioden var han også først sjøfarts-og fiskeriminister og deretter forsvarsminister. Han fortsatte som statsminister til sin død i 1942.

12 Tysk ordspråk: „Viel Geschrei und wenig Wolle, sprach der Teufel, da schor er ein Schwein" (Mye skrik og lite ull, sa djevelen da han klippet en gris).

13 Svenning Krag Nielsen Rytter (1875-1957), dansk jurist, amtmann 1911-18, dermed fast lagtingsmedlem og var lagtingsformann samme periode, dansk landstingsmann 1920.

14 Magnus Heinason (1548-1589) fikk av kongen handelsmonopol på Færøyene, oppførte Skansin som vern mot sjørøvere, ble dømt for bedrageri, henrettet i København, men frikjent etter sin død.

15 Christian Matras' artikkel „Hin føroyski málspurningurin og støða hans í norrønum nýreisingarverki" i *Varðin* 1929, bd.9 s.46-59.

16 Heðin Brús debutroman *Lognbrá* (1930).

17 *Jól í Føroyum* kom ut på Færøyene I 1930-årene.

18 Hans E. Kincks *Rormanden overbord. Opbyggelser og artikler fra krigsaarene* (1920).

10. William Heinesen til Christian Matras

22. Dec. 30

Kære Chr. Matras!
Tak for Brevkortet. Hvad du skriver om min Digtsamling glæder mig meget; jeg sætter din vurderende Evne meget højt og haaber at du vil skrive mere til mig ved Lejlighed om dit Indtryk af Bogen. Vedlagt følger et Par Avisudklip med Anmeldelser (du behøver ikke sende mig dem tilbage).

Jól í Føroyum har jeg modtaget og er ved at læse dette virkelig anstandsfulde Julehæfte. Dine to Digte[1] kendte jeg i Forvejen, men de staar meget klarere for mig nu. De to Digte er meget stærke, særlig er „Kvøld" magtfuldt, af en voldsom Naturfølelse. Du arbejder langsomt med dine Digte og faar kvantitativt ikke meget fra Haanden (for lidt!). Naa, det er jo ikke Kvantiteten det kommer an paa, og stærk Produktivitet vilde også næsten staa ilde til den lapidariske og monumentale Stil, der er dig egen, ialtfald i mange Digte.

H.A. Dj. har ikke i „Jól og Sól"[2] formaaet at forny det gamle Emne – det er dog noget af det uopslideligste, det rene Guld, men for den banale er alt banalt. Jeg vil nu læse de andre Digte, Fortællinger etc. Af Illustrationerne er „Skinnherjan"[3] den betydeligste, den har intet tabt ved den farveløse Reproduktion og staar overhovedet som noget af det bedste, der er frembragt paa dette omraade (Arosenius[4], Kittelsen[5] eller Guðmundur Tórsteinsson[6] kunde ikke have lavet den bedre).

Paasches Anmeldelse[7] er, som du siger, meget tør. Hvis han virkelig har læst Samlingen igennem maatte han dog kunne give en Karakteristik af de forskellige Digtere, der jo ikke ligner hverandre meget. Er denne Anmeldelse det eneste Ekko fra Norge? I saa Fald er det jo magert. Der maa dog findes Læsere blandt Landsmaalsmændene. Hvordan staar det til med Lindbergs[8] Helbred? Han vilde vel ellers være den rette Mand. Er der ikke andre Landsmaalsmænd, hvis Interesse det kunde lønne sig at søge vakt?

Det er jo klart, at naar det som her er Tale om Sproglige Vanskeligheder, gaar ingen uden videre løs paa Opgaven. Selv en Litteraturelsker gør sig ikke dette Besvær undtagen at han paa en eller anden Maade er blevet tilskyndet og ægget dertil. Eftersom vi nu alligevel har udgivet denne Antologi[9], synes jeg, vi vilde gøre klogt i ogsaa at gøre lidt Propaganda for den. Man gaar jo ikke løs paa Læsningen af en Forfatter, man intet kender til, dertil er man oftest for stærkt optaget af dem, man kender eller andre har vakt ens Interesse for. Jeg tror at selv meget levende Litteraturelskere i mange Tilfælde ligger under for denne Inerti. Verden er fuld af Literatur, ogsaa god. Et Stød maa der altsaa til. Jeg kunde som sagt tænke mig at medvirke ved en saadan Propaganda for vor Antologi.

Nu læste jeg forleden igen min egen Artikel i Nordisk Tidskrift. Den er slet ikke saa daarlig som jeg troede. Her er ialtfald Forsøg paa at karakterisere de forskellige Digtere, og i en Form, man maaske

ikke uden Ret kan kalde Fængslende. Det viser sig jo at Mænd som Erik Blomberg[10], Francis Bull[11] o.fl. har lagt Mærke til den. (Jeg kan i det store Hele staa ved hvad jeg har skrevet, ogsaa m.H.t. Richard Long; kun burde jeg have introduceret dig lidt bredere – for øvrigt taler de citerede Digte for sig selv!). Naa, denne Artikel, vilde jeg sige, kunde jeg jo omarbejde med et norsk Publikum for Øje, og hvis du saa kunde faa en eller anden til at oversætte den til Nynorsk, kunde den maaske komme frem i 17.Mai[12], Syn og Segn[13] eller et andet Sted, hvor den blev læst. Dette kunde du eller M.A.J. udvirke. Jeg er bange for, at hvis Lindberg eller en anden Literaturmand af Betydning ikke slaar et Slag for Antologien, saa vil den blive ulæst og ukøbt, for det meste i Norge. Maaske kunde vi drive en lignende Propaganda i Island? Jeg mener selv, at jeg i Grunden er den, der lettest kan gøre det, eftersom jeg staar jer tilstrækkeligt nær uden dog at være personligt bundet af noget Hensyn. Jeg vil ogsaa gerne paatage mig Hvervet som en Slags Fremmedfører. Det er min Overbevisning at det er nødvendigt. Med Undtagelse af Lindberg er der vist ikke mange, der kan eller vil gøre noget for at slaa til Lyd for færøsk Digtning. Og fra færøsk Side er der vel nok ikke nogen, der kan gøre det – ja, det skulde være M.A. Jacobsen.

Jeg har ogsaa tænkt paa at skrive noget her i Danmark om fær. Literatur. Selv om det maaske ikke gavner synderligt, eftersom Danske jo ikke læser andre nordiske Sprog end Dansk og er fuldkomment forstokkede paa dette Punkt, kunde det ialtfald ikke skade. Det maa gøres saaledes at det kommer til at forme sig som et Forsøg paa at skabe en vis Respekt om færøsk Aandsliv paa national Grund. Opgaven er naturligvis vanskelig, men kan den løses paa en heldig Maade, kan det muligvis faa en vis politisk Betydning. Jeg vil nu sætte mig i Forbindelse med Tom Kristensen for at faa vide om han gør noget, og i modsat Fald kunde jeg maaske selv skrive noget i Tilskueren[14].

Naa, skriv nu hvad du mener om dette. Jeg ønsker Mariane og dig selv Fremgang og Held i det nye Aar.

Din hengivne
William

P.s. – Det gør mig ondt at høre at Símun av Skarði er meget syg. For ham har jeg altid haft den dybeste Beundring og Respekt. Der er noget enestaaende oprejst og linjerent ved ham. Hans personlighed

randt mig i Tanken ved Goethes ord om Lessing[15] (til Eckermann): Ein Mann wie Lessing thäte uns noth. Den wodurch ist dieser so gross als durch seinen Character, durch sein Festhalten! – So klüge, so gebildete Menschen giebt es viele, aber wo ist ein solcher Characteer!

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 „Kvøld“, deretter trykt uten endringer i *Heimur og heima* (1933) og „Skarðið i vestri“ ble trykt med noen forandringer i *H.H.* (jf.Matras 2004:357)
2 Hans Andrias Djurhuus' „Jord og Sol“
3 Av Jacob Olsen jf. brev 9.
4 Ivar Axel Henrik Arosenius (1878-1909), svensk maler med særegen stil, naivistisk inspirert kombinasjon av det mytisk-fantastiske eventyraktige og det realistiske. Skrev også billedboken *Kattresan* (1909).
5 Theodor Kittelsen (1857-1914), norsk maler, laget humoristiske tegninger, men er mest kjent for tegninger til Asbjørnsen og Moes folkeeventyr og for malerier med naturmotiver og mytiske vesener fra folkediktning.
6 Gudmundur Thorsteinsson (1891-1924), islandsk maler, utdannet i København. Kjent blant annet for tegninger til islandske folkeeventyr.
7 Johan Fredrik Paasche (1886-1953), norsk litteraturhistoriker. Skrev blant annet første bind (om norrøn middelalderlitteratur) av Bull, Paasche og Winsnes: *Norges Litteraturhistorie* (rev. utgave 1955-63).
8 Jens Lindberg (1893-1950), universitetsbibliotekar i Oslo, hadde studert semitiske språk i Leipzig. Lindberg hadde også godt kjennskap til færøysk litteratur, og var venn med Christian Matras, som studerte i Oslo et semester i 1923 (Olsen 1950:104ff).
9 Antologien: *Nýføroysk skaldskapur*. Red. William Heinesen, Tórshavn 1930, Varðin.
10 Erik Blomberg ((1894-1965), svensk dikter, kunstkritiker og kunsthistoriker. (Christian Matras' gjendiktning av et dikt av Blomberg er med i Matras' *Leikur og loynd* fra 1975.)
11 Francis Bull (1887-1974), norsk litteraturhistoriker, professor i nordisk litteratur ved Universitetet i Oslo.
12 *Den 17. Mai. Norskt Folkeblad* (1894-1935), nynorsk riksavis, som utkom daglig fra 1914 med stort opplag.
13 *Syn og Segn*, allmennkulturelt nynorsk tidsskrift som ble grunnlagt 1894 og fremdeles utgis.
14 *Tilskueren*, dansk månedstidsskrift for litteratur, kunst og samfunnsspørsmål fra 1884 til 1939.
15 Johann Wolfgang Goethe (1749-1832), tysk dikter.
Gotthold Ephraim Lessing (1729-81), tysk dikter.
Johann Peter Eckermann (1792-1854), tysk forfatter. Kjent for boken samtaler med Goethe: *Geschpräche mit Goethe in den letzten Jahren seines Lebens* (1823-32).

11. William Heinesen til Christian Matras

København 12.januar 1931

Kære Chr. Matras!

Jeg har nu tilbragt det meste af en Vinter i København. Denne gode By har vist ikke forandret sig synderligt siden du var her sidst. Dog er den heltigennem blevet mere „funktionalistisk“ i sit Ydre. Der er rejst et Par store „Lagkagehuse“ inde i Byen, nye Kvarterer af moderne Rækkehuse i Udkanten, og her og der nogle hypermoderne Villaer. Den moderne Bygningskunst stræber mod det mere enkle og rimelige og paa mig virker den sympatisk. Tiltalende virker ogsaa den nye stærkt forenklede og af Kubismen paavirkede Reklamekunst, der nu sætter sit Præg paa Gadebilledet, ikke mindst ved Aftenstide, samt den Hær af PH-lamper[1], der har erobret alle Butikker og Kontorer og unægtelig giver et mildt, venligt og fornuftigt lys.

R e k l a m e n har, samtidig med at den har udviklet sig til en af Stormagterne i det moderne Liv, indgaaet Forbindelse med Kunsten, og det er jo altid et Plus. Men samtidig sætter den desværre ogsaa sit umiskendelige Præg paa mange moderne Kunstnere. Det fik jeg et frappant Indblik i da jeg for nogen Tid siden aflagde Maleren og Forfatteren Mogens Lorentzen[2] et Besøg.

„Jeg har aldrig undgaaet en Lejlighed til at gøre Reklame for mig selv – jeg har benyttet enhver Chance“, betroede han mig, i en Tone, jeg opfattede som belærende (Gak du hen og gør ligesaa!). Selv dannede han unægtelig en meget levende Illustration til denne Bekendelse. Han gikk klædt i lysegraa Benklæder, himmelblaa Jakke med Messingknapper og stort rødt Halstørklæde; Fuldskæg og Hornbriller bidrog til at gøre hans Apparition yderligere bizar. Til dette Ydre svarer et ikke mindre sensationshungrigt Indre. Hans sidste maleriske Sensation er et Loftsmaleri til en af Opgangene i „Stærekassen“, forestillende Henrik Ibsen staaende paa en Sky. Jeg fik Lejlighed til at se dette Værk; det er en i og for sig forfriskende Karrikatur i Monumentalstil, dog er det langt mere usikkert i Farve og Karakteristik end jeg havde tænkt mig. Mogens Lorentzen, der iøvrigt sikkert har mange udmærkede Egenskaber, er jo langt fra uden Talent; der er et Par Digte i hans Samling „Hverdagen“, der baade er følelsesfulde og formsikre. Men han hører som sagt til dem, der er grebet af den moderne Sensationspanik og tjener som et Forbillede for en Hærskare af yngre Kunstnere, Malere saavelsom Digtere, gode og daarlige mellem hverandre, der mere eller mindre synes at være grebet af den moderne Tids Reklame- og Sensationspsykose.

----------o---------

Den nyeste Sensation paa Skuespilkunstens Omraade er vel nok L y d f i l m e n. I en Tid, da dansk Teater overhovedet intet præsterer af Interesse, dominerer udenlandske Lydfilms ganske naturligt København, og alle er de jo langt fra lige gode. Dog, det er paafallende, hvor mange kunstnerisk gennemførte og gribende Films, der i Løbet af i Vinter har været paa Biografernes Programmer.

Først var der en Dramatisering af „Intet Nyt fra Vestfronten“[3]. For mig var ialtfald denne Film en Begivenhed, jeg sent vil glemme. Ikke for det beundringsværdige og aldrig glippende tekniske Apparats Skyld, skønt dette jo i væsentlig Grad bidrog til at gøre Dramaet suggestionskraftigt. Nej, det gribende ved denne Forestilling var simpelthen den Menneskelighed, der prægede Spillet. Ingen Positur, ingen Sentimentalitet! Selv ikke under de mest „rørende“ Episoder. Jeg mødte for mit Vedkommende til denne Film uden synderlige Forventninger, men jeg gikk derfra dybt rystet over denne moderne Tragedie, som disse Englændere (havde det endda været Russere, som dem fra „Potemkin“[4], men hvem venter sig noget af engelsk Film?) havde gennemført med saa stor en Kunst og saa megen menneskelig Noblesse. Efter min Mening overgikk denne Lydfilms-Fremførelse endda Remarques Bog!

Sheriffs „Journeys End“[5] gav imidlertid ikke Remarque-Filmen noget efter i kunstnerisk Stringens. Samme mandige, usentimentale Spil! Denne Film var fra Handlingens Side knappere, udspilledes indenfor en snævrere Ramme; maaske var den ogsaa af større psykologisk dybde. Overhovedet var den et Drama i streng Forstand, medens Remarquefilmen var at ligne ved et Epos. Men begge disse Films viste altsaa hvad der i Øjeblikket præsteres af moderne Skuespilkunst i E n g l a n d.

At T y s k e r n e dog ogsaa kan lave Lydfilms viste de to Dramaer, „Die blaue Engel“[6] og „Dreyfus“[7], begge meget fremragende. Den første var bygget over et i og for sig banalt og lidt „filmsagtigt“ Emne; den handlede om en ældre Professor, der bliver forelsket i en omvandrende Revystjerne. Men ogsaa denne Forestilling formede sig som en virkelig Tragedie, fuld af ægte og menneskelige Træk, af bedsk Humor og gribende Vemod, takket være det utroligt talentfulde Spil. „Dreyfus“ var ogsaa seværdig, ogsaa den præget af en

Knaphed og Virtus, man ikke gerne tænker paa naar Talen er om Film og Filmskuespillere.

Nu skulde man tro, at man ikke i den samme Sæson var udsat for flere af den Slags Overraskelser. Men saa kom den russiske Film „Den blaa Expres“ og med den igen en Begivenhed, jeg sent eller aldrig skal glemme.Var de engelske og tyske Films i teknisk Henseende forbavsende, saa kan jeg om den russiske ikke finde andre Ord end genial. Handlingen udspilles i et asiatisk Eksprestog, hvor nogle kinesiske Proletarer gør Mytteri, og Dramaets Spænding steg i samme Forhold som Togets Fart blev mere og mere sindssvag. Alene dette et F u n d for en moderne Film! Alle optænkelige Midler var nu taget i Brug for at give Tilskueren Indtryk af F a r t og K a t a s t r o f e – intet Under at man sad som paa Naale hele Tiden. Næppe i noget Kunstværk er den moderne Tid med dens katastrofale Jag grebet og udtrykt som i denne Film. Men d e t var naturligvis kun en enkelt Side af den! Fremfor alt virkede den sand, der var ikke e n hul Gestus, ikke e n ligegyldig Detalje. Tillige var der heller ingen Hovedpersoner – det var (som iøvrigt ogsaa Remarquefilmen) en k o l l e k t i v Film, et Værk af en Instruktør, hvis Fremstillingsevne og skabende Fantasi maa være stærkt beslægtet med en Gorkis eller en Dostojefskis.

Filmen var propagandistisk, men paa en klog og behersket Maade. Den Overklasse, der tilsidst bukker under i Kampen mod de kinesiske Proletarer, var ikke blot lattervækkende og væmmelig, saadan som Bourgeoisiet er det paa Anton Hansens[8] Tegninger, men af en vis Virtus og rovdyragtig Pragt. Uforglemmelig groteske var de evropasnobbende kinesiske Overordnede, men saa sande, saa sande. Nej, jeg maa heller holde op med min Lobhudling af denne Film, som jeg alligevel ikke kan give dig noget ordentligt Indtryk af! Og dog – efter at have set den sovjetrussiske Film to Gange maa jeg dog sige, at den aldeles ikke gør de to engelske dybt tragiske krigsfilms til Skamme. Der var Ægthed, Kraft og dyb Menneskelighed – ikke blot i kunstnerisk, ogsaa i etisk Forstand – i alle disse tre mesterværker i moderne Aand.

Før jeg forlader dette Emne vil jeg endnu nævne et Par Films, der ogsaa gjorde et vist Indtryk paa mig. Den ene var fransk og gav en Række Billeder fra Paris' Underverden, Billeder, man mest af alt fristes til at kalde yndefulde og friske. Den anden var en Lydfilmatisering av Birger Sjöströms „Fridas bok“[9], ogsaa den var fuld af Ynde – en stor Seværdighed og Hørværdighed tillige, idet man fik flere af „Fridas sånger“ at høre.

– – – – –

Nægtes kan det ikke, at paa Baggrund af den tragiske, den problemoverfyldte, den heroiske Verden, disse udenlandske Films afspejler, tager Øjeblikkets Danmark sig ret hyggeligt ud – dette Fyrtaarnets og Bivognens, Poul Henningsens og Staunings land, hvis eneste sociale Problem er Arbejdsløsheden og hvis eneste politiske er Færøerne.

Det er nemt at leve i Danmark. Især er det nemt at være Kommunist her! Intet Under at Clarte-Bevægelsen[10], der jo førte en vis kommunistisk Idealisme i sit Skjold, simpelthen gikk ind af Mangel paa Næring. Nej, her er sandelig ringe Jordbund for revolutionære Gemytter. Anton Hansen faar 20,000 Kr. Aarlig for at tegne til Socialdemokraten! Frygtelige Revolutionsmænd og Intransigente som Hans Kirk[11] lever formodentlig fedt og godt af at skrive Drengebøger og Noveller for det store Publikum, alt imens han i sine Fristunder opflammer sin Hær, der bestaar af Gelsted![12] For disse Revolutionære maa det være en ret bitter Tilværelse at bo i det idylliske Danmark. Ogsaa for Andersen-Nexø[13] med hans sociale Mørkepoesi – men han har jo ogsaa slaaet sig paa Tyskland.

Overhovedet – Danmark, der under den store Krig spillede Rollen som Gullasch-Eksportcentral, er og bliver et ekceptionelt lykkeligt Land, et Eldorado for Spidsborgerlighed (og socialdemokratisk bred Borgerlighed) og dygtig Vindskibelighed, et Fristed for velhavende Menneskers behagelige Diskussioner for og imod Naturfredning og Sydhavnsprojekt. I Kraft af Folkets prisværdige Dygtighed er de i Forvejen gode Forhold ogsaa i stadig Udvikling mod det endnu bedre. I Øjeblikket beskæftiger Socialminister Steincke og andre energiske, kloge og hjertensgode Mænd sig med Afhjælpning af Arbejdsløsheden, og har faaet Bistand baade fra Carlsberg og fra Tuborg[14], saa det varer vel ikke saa længe før ogsaa dette Problem er løst.

Saa er der kun Færøerne tilbage; men ogsaa paa dette Omraade vises der jo uhyre Generositet fra dansk Side. Der er ikke En, der ikke vil gaa med til at Færøerne faar fuld Selvstændighed, hvis de er enige om at kræve det! Og indtil videre, mens Færingerne tænker sig om, staar Statens Midler som før til fri Raadighed for Beboerne af det nordligste Amt. Der er noget næsten forfærdende over dette Højsind. Men Danmark har virkelig Raad til at udvise denne morderiske Elskværdighed, og ret beset rummer den jo ogsaa en uhyre klog Taktik. Thi hvor maa ikke Patursson og andre Ildesinnede føle sig smaa og klejne, og hvor maa ikke Nordmændene føle sig overflødige, og hvor maa endelig ikke alle Danske føle sig

store og ædle! Og – ja e r ikke allerede den færøske Oprørsaand klemt flad mellem disse Generositetens Jernbanepuffer? Maa ikke alle Færinger erkende deres Obsternasigheds Fallit og give Samuelsen og Effersøe[15] den Ret, der saa indlysende tilkommer dem? Hvis saa er, da er ogsaa dette Problem løst og man kan saa med rolig Samvittighed hengive sig til Drøftelse af hvem der spiller bedre Komedie, Poul Reumert[16] eller Johannes Poulsen[17], eller – som Gelsted siger – ordne Rusland mellem to Stykker Smørrebrød.

Eller – ja, hvorledes bliver Aandslivet i et Land uden store Problemer? Er ikke det velhavende, det demokratiske Danmark paa en maade Idealet af et Land? Ingen store Klassemodsætninger, ingen nationale Modsætninger, ingen ruineret Statshusholdning, ingen indre Splittelse af nogen Art, men Velordnethed og Ro. Og gaar ikke al højere Udvikling mod det ordnede, det sammenhængende og samarbejdende? Utilitaristisk set maa Danmark være intet mindre end ideelt. Og ingen kan nægte dette velindrettede Land Kultur. I Henseende til social Kultur staar Danmark højt, og fremragende Læger, Videnskabsmænd og Jurister er der ingen Mangel paa.

Men nu Kunst og Literatur! Hvorledes trives disse uberegnelige Sager i et højtciviliseret, modsætningsfattigt, problemfattigt Folk? Det er jo i sin Tid (fra norsk Side) blevet paastaaet, at Danskerne er en senil, en udlevet og gold Nation. Naturligvis er en saadan Hypotese baade uholdbar og ondskabsfuld. Og dog kan man undertiden ikke værge sig for det Indtryk, at det ialtfald ikke er her i Danmark, det for Tiden b r æ n d e r, naar Talen er om Kunst og Literatur. Det er Oversættelsesliteratur, Vandreudstillinger og fremmede Films, der i Øjeblikket dominerer hernede.

Naa, man skal være varsom med at profetere. Maaske tager Udviklingen en anden Retning end den nuværende.

14. 1. 31.

Hvad laver P a t u r s s o n for Tiden hjemme? Jeg kan tænke mig at han er meget bitter. Hans (Galróps! -)Politik har ikke givet meget Udbytte. Hvordan ser man derhjemme paa de Ting? Du selv, hvad mener du? Efter min beskedne Mening var jo Flagdemonstrationen[18] et bedrøveligt Slag i Luften. Den henledte ikke blot Danmarks, men hele Nordens Opmærksomhed paa det færøske Spørgsmaal, men paa et Tidspunkt, da Forholdene var fuldkomment kaotiske, og Resultatet er selvfølgelig blevet, at Sambandsmændene har faaet ufortjent Vind i Sejlene baade hjemme og ude. Hvilken betydning kunde Flagnedskæringen ikke have faaet hvis den havde været Udtryk for hele det færøske Folks Indignation! Nu kom den altsaa en halv Snes Aar for tidligt. Og P.s evindelige Trang til at stille sig i achillæisk Positur har paa Baggrund af disse Forhold stillet ikke blot ham selv, men desværre ogsaa Selvstyrebevægelsen i et nærmest latterligt Lys.

Jørgen-Frantz's Idé om at tilrettelægge et „jesuitisk" Organisationsarbejde peger henimod det rigtige, synes jeg. „Haardt mod Haardt" er daarlig Politik for Tiden. „Snildt mod Snildt" er Løsenet. Overfor dansk Durkdrevenhed hjælper intet undtagen færøsk Listighed. Men fremfor alt maa der en indre Samling til før det færøske Spørgsmaal paany møder frem for en dansk og nordisk Offentlighed. Selvstyre- og Sambandsmænd er dog Landsmænd, de er ikke væsensforskellige, inderst inde har de samme Art. – Naa ja, det er nemt for mig at sidde her og teoretisere! Og alt dette ved du jo lige saa godt som jeg selv, og bedre. Men skriv ved Lejlighed lidt til mig om disse Ting, det vilde jeg sætte meget stor Pris paa!

15. 1. 31.

„LOGNBRÁ"[19] har jeg nu læst i Sammenhæng og med Eftertanke, og jeg maa sige, at den har beredt mig meget Nydelse. Hvad der særlig udmærker denne Bog er Ynde. Denne Hverdagshistorie om en Dreng og Yngling virker intimt som et Stykke Selvbiografi.

„Heðin Brú" har sin egen Stil, en dvælende og fabulerende Tone, der ikke er ulig R.L. Stevensons[20] – en nuanceret og bevæget Stil (lidt „slentrende"), snart vemodig, snart af en egen stilfærdig Humor og Ironi. Paa sine Steder ogsaa af en vis Uhygge og Barskhed, som f. Eks. i Skildringen af den vrede Fos: „Stórur, hvítur og øgiligur sást hann í myrkrinum; áin sæst ikki, bert sjálvur fossurin, hann kom úr myrkrinum har uppi á hamrinum og fór aftur í myrkrið undir hamrinum. Tað er eins og hann í villum bardaga við myrkrið við neyð og deyð orkar at ríva eitt hol á tað, men so maktast hann, og myrkrið tekur hann aftur til sín; bert hansara ræðuliga bardagakvæði hoyrist, drápslystið og vilt, so tað rungar um allan dalin."

Overhovedet er Naturbeskrivelserne herlige. Skildringen af Fjeldet i første Kapitel har vi før talt om – hvilken Magt er der ikke over den. „Og tá í fornum døgum maðurin á fyrsta sinni hevur skoðað hetta fjallið eina kvøldarstund hiðan úr dalinum, hevur kvøldbøn hansara leitað niðan tann vegin og reikað um Vestfelli." Fin og ægte Poesi, ja Storhed, er der jo over Skildringer som denne. Og af saadanne Naturskildringer er der mange.

Denne Oprindelighed i Naturfølelsen og denne Stilens medfødte Ynde og Gratie – disse to Egenskaber præger mere end noget

andet denne Barndomsskildring. Hvordan nu med Menneskeskildringen?

I selve Hovedpersonen, Høgni's barnlige Sjæleliv er der meget, man kender igjen fra sig selv og som fornemmes som slaaende sandt og rigtigt. Natursværmeriet og – besjælingen, den gryende Erotik, denne uligevægtige Svingen mellem Drømmeri og Harme – disse Raserianfald, denne Graad i det Stille – altsammen er det fremstillet ægte og sammenhængende. Jeg kan ikke andet end beundre denne rolige og naturlige Sjæleskildring. Drengen Høgni er virkelig levende; Figuren er ikke udflydende, men fast afgrænset. Han er Fantast, men der er Grænser for hans Fantasteri – det er barnligt-menneskeligt, ikke overspændt og sygeligt. Han er Melankoliker, men mangler heller ikke Evnen til at glæde sig. Der er overhovedet i rimelig Grad baade Sundhed og Fremdrift i ham. Han gaar heller ikke i Stykker; hverken de uhyggelige Forhold i Hjemmet eller Elskovshistoriens triste Udgang slaar ham ned – man føler, at han vil overvinde det altsammen.

En enkelt Indvending: Høgni har efter Fisketuren med Voldsomhed givet sig Bøger og Læsning i Vold. Stemmer dette Træk med hans øvrige? Ialtfald synes jeg, det er overflødigt; man faar heller intet at vide om hvad det er, han læser, lige lidt som det meddeles hvorledes denne Læsning virker pa ham. Men maaske har jeg ikke rigtig forstaaet ham paa dette Punkt?

De andre Figurer er ikke alle tegnet med saa stor en Inderlighed; ialtfald føler jeg dem ikke saa levende. Broderen Sjurður er trængt alt for langt ud i Baggrunden. Det eneste man hører om ham er omtrent dette Træk med Kragen, som han i Samraad med Moderen undliver. Hele Bogen vilde have vundet i Fyldighed og Sammenhæng om denne Broder var blevet gjort mere levende, havde faaet Lov til at gøre sig gældende med flere Træk. Han fører som sagt en næsten helt upaaagtet Tilværelse indtil han i Slutningen optræder som en samvittighedsløs Satanist. Det er efter min Mening en Fejl i Opbygningen – hvad synes du?

Ligeledes er der efter min Mening ikke lagt tilstrækkelig Vægt paa Skildringen af Pigen, Gunnvá. I hans Dagdrømme møder hun stadig frem „við sínum stóru bláu eygum og sínum fagra gula hári. Det virker som et stadig tilbagevendende Omkvæd i hans Fantasterier, og har derfor sin Berettigelse; men er hun fremstillet med et eneste friskt Træk, som man husker? Hun er dog ikke et blot og bart Fantom, ialtfald ikke henimod Slutningen af Bogen. Her burde hun træde livagtigere frem. Ialtfald føler jeg her et visst Savn.

Saa er der Forældrene. Sakir, Faderen, er givet med faa, men overbevisende Træk. Hans stille Væsen, hans dulgte Ømhed overfor Drengen, virker sandt og tiltalende, paa sine Steder gribende, som der hvor han følger efter ham om Natten. Endnu fastere staar Moderen. „Sakirskona", et merkelig monstrøst Menneske, der dog har Træk, der giver hende indre Sandhed og umiddelbart Liv. Der synes at hvile en Forbandelse over hende, noget fatalt, som ingen – hun selv allermindst – formaar at rokke ved. Uhyggelig er hun, og dog forstaaelig: en stakkels Bondekone, hvem forskellige fatale Hæmninger forhindrer i at finde Udløsning for sin Moderkærlighed og Menneskelighed overhovedet. Hun er yderst psykologisk interessant. Saadanne Mennesker gives jo, man har selv maaske her eller der haft Lejlighed til at møde dem, men ikke hæftet sig tilstrækkeligt ved deres Karakter. Her gives denne Type med en vis Kraft og Skarpsindighed. „Sakirskona" er jo ikke ond; men hun gaar dog omkring som den personificerede onde Skæbne – det piner baade hende selv og hendes Omgivelser; men det maa aabenbart saa være, ifølge en ubønhørlig Sjælenes Lov.

Man kan spørge sig selv om det er tilstrækkeligt motiveret, at Høgni h e l t bryder med Hjemmet. Han er jo ikke helt uden Føling med Moderen, end sige med Faderen. Paa den anden Side – man maa tænke paa, at han er en 15-16aarig Dreng, det hører til hans Alder at være fuld af sentimental Trods.

Overhovedet fordyber man sig tilstrækkeligt i denne Bogs Sjæleskildringer vil man se, at den hænger sammen, Led for Led – ialtfald indtil Slutningen. D e n kan jeg ikke rigtig forlige meg med. Som sagt det er lidt af en Kapitalfejl, at Sjurður, der gennem Størsteparten af Bogen spiller en periferisk Rolle, mod Slutningen træder saa stærkt, ja saa dominerende frem.

Dramatisk virkningsfuld er naturligvis nok denne Slutning. Men smager den ikke ogsaa lidt af søgt Effekt? Er ikke baade Høgni og Gunnvá lidt t e a t r a l s k e under deres sidste samtale, hvor hun fortæller ham, at hun er frugtsommelig? Man tror ikke rigtig paa det. „Meg fjøtra bond, ið mannahond ikki kann loysa … áðrenn heystsólin randar hetta stað eri eg móður!" Alene denne Replik virker – i mine Øren ialtfald – skurrende; det er som hørte den slet ikke hjemme i Bogen, men var laant fra „Hjá Dalabóndum"[21]. Man fristes til selv at digte med og tænke: Vist skal hun ikke have et Barn med denne Sjurður, det er ganske usandsynligt, stemmer ikke med Aanden i den øvrige Del af Skildringen. Bogen burde ikke ende med denne Effekt. Den er i sin Aand ikke dramatisk, heller ingen „Roman" med Spænd i, men en yndefuld Samling Drømmerier over Barndom og Ungdom.

Tager jeg Fejl heri? Hvad synes du selv?

Naa, i alle Fald har vi i „Heðin Brú“[22], en ny Digter, der baade har S t i l, psykologisk Sans og –last but not least – poetisk Evne. Han er en Forfatterpersonlighed, der afkræver En Respekt, og det bliver spændende at se, hvad han i Fremtiden vil komme til at udrette.

–––––o––––––

P.S. – En fortrinlig Humor er der over Skildringen af Høgni's Leg under Faderens og de andre Mænds Søgen efter den Gamle, der er faret vild. – Tror du ikke, at H.B.'s egentlige Evner ligger paa et humoristisk-ironisk Felt? Det forekommer mig at det værdfuldeste i hans Skildringer har en saadan Art. – Vær saa venlig at sende mig Chr. I[23].s Omtale i „Tgkr.“ og hvad der ellers bliver skrevet om „Lognbrá“.

Naa, jeg vil slutte dette Brev med en venlig Hilsen til dig og Mariane. Jeg haaber, at I begge to har det godt. Vi sees nok igen til Sommer. Jeg er paa det nærmeste led og ked af at være hernede.

Skriv ved Lejlighed!
Din hengivne,
William

16. 1. 31

Netop nu modtog jeg dit Brev – Tak for det. Jeg vil nu gaa i Lag med at faa skrevet en Artikel til „Syn og Segn“. Slaget er ikke tabt endnu (Antologien[24]) og har vi sagt A maa vi sige B.

Som du ser har jeg i det ovenstaaende meddelt dig mit Indtryk af „Lognbrá“. Heðin Brú burde nu sætte al sin Evne ind paa at skrive en folkelivsskildrende Bog af større Vingefang og større Fasthed. Det er jo det Værk, der især efterlyses. Men noget kan jo tyde paa, at hans Evner snarere gaar i Retning af det i snævrere Forstand poetiske, det spirituelle (altsaa Novellen, Causeriet, Prosadigtet). Dog, hvem ved, han er jo ung endnu. Jeg skal ikke give mig af med at profetere.

Dine Udkast til en Tale om færøsk Literatur har jeg læst med stor Interesse. Dog, jeg maa sige rent ud, at den Omstændighed, at du selv er skønliterær Skribent, hemmer dig i din frie Udfoldelse som Kritiker, paa dette Omraade altsaa. Den i dyb Forstand færøske Poesi, du efterlyser, har du selv frembragt, og, Chr. Matras! hvis du ønsker at der skal komme mere frem af den Art, saa s k r i v s e l v.

Det er rent forbandet vanskeligt at beskæftige sig offentligt med færøsk Literatur paa hjemlig Grund! Dels maa man vogte sig for at være for kritisk. En vis Varsomhed og Ømhed er nødvendig naar det drejer sig om en Literatur i sin første Spiring. Men endnu værre er det vel, hvis man er for ukritisk! Det, der virkelig er forjættende, som nu f. Eks. „Lognbrá“ bør man af al Kraft naturligvis slaa til Lyd for. Men samtidig bør man passe paa ikke at gøre en Poul F.J.[25], en Eidesgaard[26] ked af det. Du giver i din Tale enhver sit, den er yderst veltilrettelagt – som man kunde vente -, paa den Undtagelse nær, at du skubber dig selv i Baggrunden. Hvilket altsaa i dette Tilfælde maa siges at have været nødvendigt. Men (forstaa mig ret!), lad os ikke trække for store Veksler paa Fremtiden, selv om f. Eks. Literatursprogets og Stilens Udvikling er meget forjættende. Hvem ved om vi ikke netop n u befinder os paa en Bølgekam! Den største Tjeneste, du kan gøre Literaturen, er selv at digte[27]. Dette forhindrer jo ikke at du ogsaa kan varetage kritiske og videnskabelige Opgaver.

William

Maaske tager jeg Fejl i noget af ovenstaaende – ogsaa det som naturligt opfattes som en Art „leysatos“.

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 Poul Henningsen (1894–1967), arkitekt, kjent som PH, dansk lysdesigner. PH-lampene, som ble lansert i 1926, hadde tre skjermer som skulle gi det samme milde lyset som parafinlampene. Poul Henningsen var en hovedskikkelse innenfor de kulturradikale kretser i København i 1930-årene. Han skrev artikler, revyviser, folkelige revyer og kabareter, var medarbeider i tidsskriftet *Klingen*, som ble utgitt fra 1917 til 1920, og redigerte tidsskriftet *Kritisk revy* (1926-28)

2 Mogens Lorentzen (1892-1953). Hans tidlige bilder var ekspresjonistiske samfunnsskildringer og lyrisk-symbolske fantasier, senere malte han mer realistisk med effektfull koloritt og utførte dekorative arbeider. Som forfatter skrev han noveller, kåserier og kunstkritiske essays og ble en kjent radiokåsør. Utgivelser før 1931 var *Hverdagen* (1927) og *Søndag midt i ugen* (1930).

3 *Intet Nyt fra Vestfronten*. Erich Maria Remarques roman *Im Westen nichts Neues* (1929) ble filmatisert i 1930. Regissøren Lewis Milestone ble tildelt Oscarprisen.

4 Filmen *Panserkrysseren Potemkin* (1925) er en av de store filmene i filmhistorien. Regissøren, russeren Sergei Eisenstein (1898-1948) er regnet som

en pioner i montasjefilm, redigering og klipping. Han mente en kunne fremkalle følelser hos publikum med den rette redigeringen, og at musikken kunne forsterke bildenes emosjonelle innhold.

5 Den engelske forfatteren Robert Cedric Sheriff (1896-1975) ble berømt for dramaet *Journey's End* (1929) med emne fra første verdenskrig. Det ble oppført på Savoy Theatre i London og filmatisert i 1930.

6 *Der blaue Engel*. Tysk film av Josef von Sternberg fra 1931 med Emil Jannings og Marlene Dietrich i hovedrollene. Filmen er basert på Heinrich Manns roman *Professor Unrat* (1905).

7 Alfred Dreyfus (1859-1935), fransk offiser av jødisk slekt, ble i 1994 dømt av en krigsrett, degradert og deportert til Djevleøya for å ha forrådt og solgt militære hemmeligheter. Dreyfus hevdet at han var uskyldig. Flere forfattere engasjerte seg i saken. Mest kjent er Emil Zolas artikkel „J'accuse". Først i 1906 ble Dreyfus kjent uskyldig og gjeninnsatt i hæren, gjorde aktiv tjeneste under første verdenskrig og ble offiser i Æreslegionen.

8 Anton Christian Vilhelm Hansen (1891-1960) var dansk karikaturtegner og teatermaler. Han tegnet politiske og sosiale satiriske tegninger til *Arbeiderbladet* i Kristiania (fra 1908), til *Extrabladet* i København 1909-1918, til det interskandinaviske vittighetsbladet *Exlex* og det tyske *Simplicissimus* 1912-1932. Hansen var medredaktør i det radikale tidsskriftet *Mot Dag* i Kristiania 1923-1924 og redaktør av det sosialistiske *Clarté* i København 1926-1927.

9 Den svenske forfatteren Birger Sjöberg (1885-1929) debuterte med *Fridas bok* (1922) med undertittelen *Ord och Toner av Birger Sjøberg. Småstadsvisor om Frida och naturen, om Döden och Universum.*

10 Clarté, organisasjon av sosialistiske intellektuelle i Frankrike etter første verdenskrig. Bevegelsen spredte seg til flere land, og foreninger ble stiftet i Lund (1922), Oslo og København (1925).

11 Hans Kirk (1898-1962). Skrev artikler i tidsskriftet *Clarté.* Kirk var en ledende litteraturkritiker i kommunistiske tidsskrift og aviser. Han hadde stor innflytelse på mange yngre romanforfattere. Romanen *Fiskerne* (1928) regnes som hans hovedverk.

12 Otto Gelsted (jf.brev 9) var medarbeider ved Poul Henningsens tidsskrift *Kritisk revy*. Den kritiske rasjonalisme førte ham i løpet av 1920-årene i retning marxisme (Brøndsted og Møller Kristensen 1966:87).

13 Martin Andersen Nexø (1869-1954), dansk sosialrealistisk forfatter ved århundedeskiftet. *Pelle Erobreren* (1906-10) og *Ditte menneskebarn* (1917-21) er høydepunktene i forfatterskapet.

14 Begge bryggeriene hadde fond som ga støtte til kultur.

15 Ledende sambandspartipolitikere, jf. brev 6 og 7.

16 Poul Reumert (1883-1968), dansk skuespiller.

17 Johannes Poulsen (1991-1938) dansk skuespiller og instruktør.

18 Flagdemonstrationen, jf. brev 9.

19 Heðin Brús debutroman *Lognbrá* (1930).

20 Robert Louis Stevenson (1850-94), engelsk romanforfatter, reiseskildrer og essayist. Særlig kjent for *Treasure Island* (1883) og *Dr. Jekyll and Mr. Hyde* (1886).

21 Rasmus Effersøe (1857-1916) gjendiktet den danske forfatteren Christian Hostrups skuespill *En nat mellem fjældene* og ga det tittelen *Hjá Dalabóndum* (1895).

22 „Heðin Brú" er psevdonym for Hans Jacob Jacobsen. Psevdonymet ble etter hvert så innarbeidet at det er brukt som hans navn i alle sammenhenger i denne brevutgaven. Jf. brev 9.

23 Christian Holm Isaksen (1877-1935), oftest kalt Kristin í Geil, var redaktør av avisen *Tingakrossur* fra starten i 1901 til begynnelsen av 1930-årene. Han skrev også sanger, oversatte dikt, skrev og oversatte skuespill.

24 Antologien er *Nýføroyskur skaldskapur* (1930) redigert av William Heinesen (jf. M.A. Jacobsens anmeldelse i *Varðin* 1930:188).

25 Poul F. Joensen (1898-1970), færøysk forfatter kjent for samfunnskritiske dikt med skjemt og spott, og for prosafortellinger fra Sumba.

26 Hans Marius Ejdesgaard (1887-1966), lærer og forfatter av noveller, skuespill og romaner.

27 Christian Matras hadde i 1931 bare utgitt én diktsamling, *Grátt,kátt og hátt* (1926).

12. William Heinesen til Christian Matras

København, 6.februar 1931

Kære Christian!

Tak for Brevet, og lad mig ønske dig og Mariane hjerteligt til Lykke med Sønnen[1]. Jeg kan saa levende tænke mig hvilken stor Oplevelse det er. –

Din Anmeldelse af „Lognbrá"[2] fandt jeg meget klar og smuk. Jeg indrømmer ogsaa at jeg har haft Uret m.H.t. Høgni's Hang til Læsning. Poul F. Joensen[3] var som ganske ung Mand f. Eks. paa lignende Vis forfalden til at læse (altsaa inden han kom paa Seminariet), og havde sin Køje fuld af Bøger, da han var paa Sydlandsfiskeri. Overhovedet – Trækket er sandt og naturligt nok og min Indvending urimelig. Á propos Poul F. J., jeg fik i Gaar et Brev fra ham, hvori han beder mig om at laane ham 1000 Kroner til Oprettelsen af en Boghandel i Trangisvaag. Jeg kan jo ikke skaffe disse Penge tilveje – hvad skal man gøre? Det er overhovedet et Spørgsmaal om der er sund Fornuft i at lave den Boghandel, selv om han, som han selv siger, er klar over at den ikke skal baseres paa Salg af Verdensliteraturens Mesterværker. –

Naturligvis bør du skrive den Essaysamling[4]om Dr. Jacobsen, R.C. Effersøe m.fl., den kan faa den største Betydning, og du er den nærmeste til at skrive den, og den der kan gøre det bedst. – Ja, du har Ret i, at vort Slægtled har faaet sørgelig liden Lejlighed til at manifestere sig. Naa – kommer Tid kommer Raad. Jeg for mit Vedkommende vil, naar jeg nu om ikke alt for lang Tid vender hjem,

forsøge at lære at skrive Færøsk. Det kan blive nyttigt for mig, selv om jeg aldrig vil kunne anvende det til Literatur.

Forøvrigt, de gamle Slagsbrødre Effersøe-Samuelsen-Patursson-Nyholm-Isaksen[5] o.s.v., hele denne Horde af urimelige Polemikere og Injurianter, maa heller rase ud, de er alligevel for meget forstokkede. Kunde v i vinde den opvoksende Ungdom vilde meget være vundet.

Naa, jeg skriver senere, hvis jeg ikke er kommet hjem forinden. Disse Linjer blot for at bringe jer min Lykønskning og for at kvittere for dit Brev. Hils din lille Kone, samt Ingeborg og „Heðin Brú“, ogsaa Zahle[6], til hvem jeg ikke faar skrevet denne Gang.

Din hengivne
William

P.S.
Chr. Holm Isaksens Anmeldelse er meget ordentlig. Han er jo ikke dum, og det skal efter Jørgen-Frantz's Udsagn have saaret ham frygteligt, at vi har insinueret, at han er gaaet bag af Dansen; han vil stadig være ung og i Vigør.

Kirks Anmeldelse af min Digtsamling er lidt overfladisk. Hyldesten til Claussen[7] er obligat, og naar han skriver, at der ikke har været nogen Udvikling fra min første Samling og til denne, beror det paa Ukendskab til min Produktion. Kirk har læst „Arkt.El.“ (siger Gelsted), men jeg mistænker ham for ikke at have læst de to mellomliggende[8]. Forøvrigt gav Gelsted mig Ret i, at verken Kirk eller Poul Henningsen er Kunst- og Literaturkritikere i egentlig Forstand; de er nøgterne og pædagogiske, men de lever ikke med i Billedkunst og i Lyrik (saadan som G. selv gør det og som Rimestad gør det); deres Kritik bliver derfor doktrinært-skematisk og uden Varme (den Indlevelse, uden hvilken Kritik aldrig bliver beaandet). Men iøvrigt kan Kirk jo have Ret i mangt og meget. (Dog, naar han i Indledningen siger, at der paa Færøerne „k u n findes tre begavede Lyrikere“, ligger der heri en Slag Insinuation. Det er ikke til at tage Fejl af: denne Anmeldelse er skrevet af en Romanforfatter! Lyriken turde dog ogsaa have en vis Betydning!)

Gelsted, som jeg var sammen med en Aften (ædru) er stadig fuld af Beundring for d i g. Han paastaar at han har læst dine Digte under personlig Vejledning af dig, og at han siden har læst dem igennem sammen med Claussen (?). Han var forøvrigt som sædvanlig fuld af Anekdoter om Kunstnere og Forfattere,bl.a. Olav Duun[9], som han har truffet her i København og været ude at solde med („denne herlige Mellemting mellem en Degnesøn og en Verdensaand“ eller hvad han sagde). Jeg glæder mig til senere at genopfriske nogle af disse Anekdoter sammen med dig.

W.H.

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 Árni Matras, Christian og Marianna Matras' eldste sønn, f.1931.
2 Christian Matras anmeldte Heðin Brús debutroman *Lognbrá* (1930) i *Dimmalætting* 28.januar 1931.
3 Poul F. Joensen reiste til sjøs fjorten år gammel og begynte på lærerskolen to år senere.
4 En „essaysamling“ kom først i 1973 med tittelen *Nøkur mentafólk. Greinir og røður*. En tale om dr. Jakobsen er med der, men Rasmus Effersøe er ikke omtalt. Effersøe er imidlertid beskrevet i Christian Matras' *Bókmentasøga*, som ble utgitt i 1935.
5 Om Politikerne Oliver Effersøe, Andras Samuelsen og Jóannes Patursson jf. brev 6 og 7. Nyholm er Christopher Nyholm Debes jf. brev 5, Christian Holm Isaksen jf. brev 7.
6 Zahle er maleren Jacob Olsen, jf. brev 9.
7 Sophus Clausen (1856-1931), dansk lyriker.
8 Mellom *Arktiske Elegier* (1921) og *Stjernerne vaagner* (1930) er *Høbjergning ved Havet* (1924) og *Sange mod Vaardybet* (1927).
9 Olav Duun (1876-1939), norsk forfatter. I 1931 hadde han blant annet utgitt seksbindsverket *Juvikfolket* (1918-23) og første bind i trilogien *Medmenneske* (1929), *Ragnhild* (1931) og *Siste leveåre* (1933).

13. William Heinesen til Christian Matras

11. Februar 1931

Kære Chr. Matras!

Vedlagt sender jeg dig et Udkast til en Artikel, beregnet paa Syn og Segn[1]. Den er i Hovedtrækkene et Resumé af min Artikel i Nordisk Tidskrift, dog har jeg foretaget en del Ændringer, som du vil se. Overhovedet er denne Artikel ikke nogen slet og ret Gentagelse. Mener du, den vil kunne bruges?

Det er meget svært at skrive noget fornuftigt om Hans A. Djurhuus, han er et flimrende og flagrende Talent, som det er vanskelig at gøre Rede for. Ogsaa J.H.O. Dj. er et sært splittet og sprukkent Talent,

men han er en vældig, en enestaaende Artist. Digtet om Moses er en imponerende Borg af Ord – og er der ikke ogsaa Indhold i det? Er det ikke udsprunget af en stærk Naturfølelse? Overhovedet – hvis han tror at han er en Slags Villon[2], saa tager han vist ikke meget Fejl.

I det store og Hele maa man sige at der er en relativt enorm Grøde i de sidste Aartiers færøske Lyrik! Richard Long er ogsaa en sand Digter, selvom han formelt er lidt vel sleben og traditionel. Ogsaa i Mikkjal á R.[3] er der jo Kraft og Virkelighed, selvom han hvad Form angaar er fuldstændig uoriginal, hvilket virkelig er forstemmende. Du selv er et helt Kapitel for sig selv. Dog, jeg kan jo ikke udbrede mig saa meget om dig, som jeg gerne vilde, det gaar ud over Forholdsmæssigheden.

Naa – sig mig nu om du mener, denne Artikel duer noget og svarer til sin Opgave. Jeg er klar over at der er svage Punkter – hvis du vil være saa venlig at sige mig, hvor d u finder disse, kan vi i Forening komme til et bedre Resultat.

De venligste Hilsener,
William

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 Ingen artikkel av William Heinesen ble trykt i *Syn og Segn* 1931. I Thorkenholdts bibliografi er *Syn og Segn* ikke nevnt.
2 François Villon (ca.1431-ca.1464) fransk middelalderdikter
3 Mikkjal á Ryggi (1879-1956) skrev salmer og dikt som skildrer færøysk natur og arbeidsliv.

14. William Heinesen til Christian Matras

København 24. Februar 1931

Kære Chr. Matras!
Tak for Brevet. Dine Bemærkninger har jeg taget mig ad notam. Ja, Artikelen ligner ganske vist en Del den i „Nord. Tidskrift“, men Stoffet er jo det samme og Synspunkterne i det væsentlige de samme saa en vis Lighed er vanskelig at undgaa. Jeg har forsøgt forskellige ydre Variationer, men i Tilfælde, hvor jeg ikke har kunnet finde b e d r e Udtryk for hvad jeg mener, har jeg holdt mig til Artikelen i „N.T.“, hvilket jeg mener er indlysende rimeligt.

Hvad Citaterne angaar kan jeg daarligt tænke mig at undvære „Moses“[1] og „Vætan[2]“. „Nón“ af H.A.Dj. synes jeg er en god Illustration. Mener du, at jeg burde ha citeret hele Digte af M.á.R[3]., mulig ogsaa H.Dalsgarð[4] o.fl.? I saa Fald kan det jo gøres endnu. Imidlertid har jeg sendt Midttun[5] Udkastet, som jeg har ændret paa de Steder, hvor du har gjort Anmærkninger, ligesom jeg har anført „Hitt bl.l[6].“ i Stedet for „Fjallið“. Jeg kan nu paa dette Grundlag drøfte Sagen pr. Brev med Midttun. Foreløbig har jeg skrevet følgende til ham:

„Hr. Docent Olav Midttun
Norge

Vedlagt sender jeg et Udkast til en Artikel om nyere færøsk Lyrik, for at De kan danne Dem et skøn om Art og Længde. De bedes venligst sende mig det tilbage med Deres Kommentarer og meddele mig om De finder Artikelen anvendelig. Hensigten er ikke den at gøre Rede for Aandslivet paa Færøerne i videre Forstand, men kun at forsøge et Billede af den efter min Mening højst fængslende lyriske Digtning, der er fremkommet paa Øerne i Løbet af de sidste 20-30 Aar. Tror De ikke at en kortfattet Fremstilling som denne i Forbindelse med rigelige Citater vil svare til Hensigten, d.v.s. give en og anden af Deres Landsmænd Lyst til at stifte nærmere Bekendtskab med denne Digtning? Jeg er iøvrigt naturligvis villig til at foretage Forandringer udvide eller muligvis yderligere sammentrænge Artikelen, alt efter som De mener det er bedst – overhovedet enhver Ændring der kan gøre Artikelen mere formaalstjenlig.

Deres ærbødige,

P.S. – Christian Matras, der – efter at han skrev til Dem – har læst nærværende Udkast, finder at jeg tillægger hans digteriske Indsats for stor en Betydning. Jeg er ikke enig med ham heri, jeg synes at han (det følgende er af privat Karakter).“
Jeg venter nu Besked fra Midttun. – Jeg vilde gerne sende Antologien til Sten Selander[7], men har intet Eksemplar ved Haanden. Imidlertid kommer jeg vist hjem i en nær Fremtid.

Hvorledes har du det ellers, og din Kone og Søn? Det bliver morsomt at træffe dig igen.

Jørgen-Frantz omgaas med Planer om at skrive en Serie Artikler i „Varð.“, men vil først raadføre sig med dig.

Venligste Hilsener,
W.

P.S. – M.H.t. Rasmus Effersøe kan jeg ikke helt give dig Ret. „Lívsgátan“[8] er et smukt Digt og visselig ren Lyrik. Men saaledes som min Artikel er anlagt vilde det være lidt akavet at fremstille E. som den første der prøver paa at skrive ren Lyrik. En Paavisning af dette Forhold hører hjemme i en snævrere literaturhistorisk Forbindelse og har ingen særlig Betydning her, hvor det fortrinsvis drejer sig om Propaganda, og hvor en vis journalistisk summarisk Fremstillingsform med Hensigt er anvendt. Ganske vist forbigaas i en saadan Fremstillingsform visse Detaljer, men hvad der her gaar tabt turde dog vindes ind igen paa anden Maade, især gennem den Letfattelighed der er tilstræbt. Men R.C.E. er jo et Emne der frister til indgaaende Behandling, en vidunderlig lille Verden for sig selv.

Overhovedet – denne lidt udvendige „Propaganda”-Form er i visse Henseender aandsfortærende. Den forekommer let noget hensynsløs fordi den er summarisk. Mange Nuancer gaar tabt. Men er det nu engang ikke denne Form, der her er Brug for? Min Mening er, at Artikelen skal virke som en Slags Trompetstød – selvom det muligvis er naivt at tro at det vil lykkes os at rokke Jerikos Mure[9] paa denne Maade. Men vi faar nu se. Det havde maaske været klogere at sende Artikelen til 17. Mai, men lad os nu først høre Docent Midttuns Mening.

W.H.

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Dikt av J.H.O.Djurhuus trykt første gang i *Varðin* 1921, deretter i *Yrkingar* 1923.
2 Dikt av Rikard Long fra 1916 (jf.Long 1979:41f)
3 M.á.R. – Mikkjal á Ryggi
4 Hans Dalsgarð (1899-1970) skrev dikt og fortellinger bl.a. i *Varðin*.
5 Olav Midttun (1883-1972) var i 1931 dosent i landsmål ved Universitetet i Oslo, ble senere professor i nynorsk dikting og målbruk. Christian Matras kjente ham fra sitt studieopphold i Oslo i 1923. Midttun var redaktør av *Syn og Segn* 1908-60.
6 „Hitt blinda liðið“, trykt første gang i *Varðin* 1921, deretter i *Grátt, kátt og hátt* (1926).
7 Sten Selander (1891-1957), svensk forfatter, litteratur- og teaterkritiker.
8 „Lívsgátan“ fra 1897 beskrives av Christian Matras som „ein høvuðsyrking“ i Effersøes forfatterskap (Matras 1935:73).
9 Jf. Josvas bok 6.kapittel i *Det gamle testamente.*

15. Christian Matras til William Heinesen

Frederiksbergvej 68 II, Kbhn.N. 8/10 35.

Kæri William!

Nú eri eg farin at skriva brøv í kvøld, lat meg so senda tær nakrar reglur at siga tær at eg eri til. – Fyrst er tað Munksgaard. Vit hittust á Bellevue á málfrøðingaveitslu. Beint frammanundan hevði eg tosað við ein magistara Harry Andersen[1], sum segði seg hava lisið „Blæsende Gry“[2], sum hann helt vera eina frálíka bók. Eg gleddist at frætta hetta, tí eg helt ikki nakar Dani legði í at lesa skaldsøgur, sum áttu poesi. Men sum sagt, nakað eftir tað kom eg at sita við eitt borð saman við Munksgaard, prof. Arthur Christensen[3], Dr. Holtsmark[4] (norskt konufólk, docentur í Oslo), og M. sá so forrendur út. Hann sat har og skammrósti tær, segði at tú fórt at bjarga donskum bókmentum, segði frá øllum týðingunum av bókini og annað hann mýkti seg um. Eg varð hálvillskur av hesum býttlingi, og segði so, at vit áttu líka góðan litteratur á føroyskum. Tá gjørdist hann so uppaftur forrendari: hvør tað var? Hann hevði einki navn, so mátti eg siga, at vit áttu Heðin Brú, sum vit væntaðu okkum nógv av o.s.fr. Men so segði hann frá, at nú væntaði hann sær manuskript til nýggja roman frá tær? So? Sigi eg. Er tað ikki yrkingasavn. Nei, hann hevði sjálvur fingið bræv frá tær, so hann mátti vita betur o.s.fr. Sum tú kanst ætla, ein uppbyggilig løtu. Tað er rætt, einaferð segði hann: De har nok anmeldt Heinesens Bog godt i Deres Tidsskrift?[5] Ja, segði eg, bókin fekk sítt ummæli, tó at vit ikki fingu hana til ummælis. Og so endiliga: Nú ein dagin fái eg bræv frá forlag hansara, at eg til „Varðin“ havi fingið til ummælis Islenzk fornrit, men av tí eg einki havi skrivað um bøkarnar, fái eg ikki 3. bind sendandi. So mátti eg skriva, at eg hevði ummælt tær[6] – og fekk so dagin eftir 3.bind. „Det borende X „[7]. – Havi nakrar ferðir hitt Karl Einarsson[8]. Mær dámar hann lítið betur enn Munksgaard, men eg minnist altíð til Peter Schlemihl[9], og mær tykir so synd í honum. Tað mest forbannaðu eru hansara „lidnu“ meiningar um alt á jørð, men serliga poesi. Nú dømir hann alt, sum er um natúr (tað eigur at verða málað). Aakjær er sjálvandi einki verður hjá slíkum manni, Hans Henrik Holm[10] fær av at vita, og alt dansk dømt til heljar uttan Thøger Larsen[11]. Tó at eg dugði hetta uttanat, varð eg illa við, eg møtti honum í Købmagerg. Hann hendi á meg: hví tramin eg yrkti so illa? Hvat? Hatta var ein lorta yrking (Fólkafundur) eg hevði í „Varðanum“[12]. Tankin var kanska góður, men tað var „udtværet“ í endanum. Eg var ikki glað-

ur, tí tann yrkingin er uppi í teim frægum hjá mær ta seinasta tíðina. Nej, segði hann, eg hevði bert gjørt eina yrking, Hitt blinda liðið, einki av hinum var plastiskt ella „anskueligt“. Orð ókst av orði, og eg gjørdist so illur, at eg mundi sligið hann. „Grátt, kátt og rátt“ soleiðis gálvaði hann, og eg dugði ikki at gera titlar, tað var sum „Undir víðum lofti“[13] o.s.fr. Eingin hevði sagt mær sannleikan um skaldskap mín, tí varð eg illur, nú hann gjørði – segði hann. Somu meiningar hevur Janus[14], og eitt kvøld las eg upp í Føroyingafelag, og har haldi eg, at tann meinigi lesarin fekk líka lítið burtur úr tí sum feinschmekkaran Karl. – Ikki beinanvegin av orðum Karls, men av tí at eingin uttan sentimentalar sálir sum Tróndur[15] og Sverri prest[16] tykjast at skilja ella virða yrkingarnar, eri eg farin at ivast. Ikki so mikið um yrkingarnar í „Heim.og he.[17]“ sum tær nýggju. Tær eru óivað sentimentalar, tað veit eg, men eru teir óplastiskar ella skaldsliga skitnar, so var betri óyrkt. Annars kann sjálvandi vera sum tað sama, eg dugi ikki at yrkja her, men tað er tað, at eg havi higartil ivast í at geva tað nýggja savnið út. Nú má eg lata tað liggja, fyri fyrst ið hvussu er. –[18] Hvussu gongst tær? Nær kemur yrkingasavnið?[19] Mær leingist eftir at síggja tað. – Kanst tú ikki skriva eina líka góða novellu sum hina um hitt japanska kríggið – so skal eg týða hana til „Varðan“.[20] Dukkuna[21] havi eg týtt at kalla lidna, men tó at han er fín, er han ikki so gott skaldaverk sum hin. Hin er frálík, han er líka góð sum Kinck og Russararnir[22]. – Fá ið eg onkuntíð stundir aftur, ætli eg mær at fara at royna mær í prosa. Eg havi sumt sovorðið liggjandi hálvliðugt[23]. Kanska eg næsta summar kann bugva einar 6 vikur í Gribs.skógi, so hugsi eg fái skriva. Men tað verður helst av ongum. –

Heilsa Jørgen Frantz. –

Vinaliga
Kristian
Heilsa konu tíni og Heina[24].

KB: Ut. 677

1 Harry Andersen skrev tre artikler om William Heinesen.
2 *Blæsende Gry. Nutidsroman fra Færøerne.* København 1934. Levin & Munksgaard.
3 Arthur Christensen (1875-1945), professor i iransk ved Københavns Universitet.
4 Anne Holtsmark (1896- 1974), dosent i norrøn filologi ved Universitetet i Oslo 1931, seinere professor.

5 Hans Andrias Djurhuus anmeldte *Blæsende Gry* i *Varðin* 1934.
6 Islenzk fornrit II – Christian Matras anmeldte boken i *Varðin* 1934.
7 „Det borende X“ ble brukt om en innbruddstyv som i tidsrommet 1916-1933 åpnet 58 pengeskap på offentlige kontorer og i advokatfirmaer. Han boret fire hull med håndbor over nøkkelhullet for å komme til låsmekanismen. Borehullene kunne likne en X. Mannen som ble avslørt i 1933, viste seg å være en stille og rolig grønthandler i København, verktøymaker av utdannelse (Politihistorisk Museum, Kbh.). Christian Matras og William Heinesen bruker betegnelsen „Det borende X“ om Ejnar Munksgaard. Jf. brev 16 og 61.
8 Karl Einarsson (1897-1972), islending som kalte seg Dunganon, greve av St.Kilda. Han vokste opp på Færøyene (Sigurðardóttir 1994:101). Jf. brev fra Christian Matras til Karsten Hoydal 25.09.52.
9 Peter Schlemiel er hovedperson i en fortelling av Adelbert von Chamisso fra 1814. Ordet Schlemiel (yiddish) betegner en håpløst inkompetent person.
10 Hans Henrik Holm (1933- 1980), norsk dikter.
11 Thøger Larsen (1875-1928), dansk lyriker.
12 „Folkafundur“ ble trykt i *Varðin* 1935, deretter i *Úr leikum og loyndum* (1940).
13 *Undir víðum lofti* (1934) av Hans A. Djurhuus.
14 Janus er J.H.O.Djurhuus
15 Tróndur Olsen (1879-1961) var aktiv i Føringafelag i København. Diktet fosterlandssanger, politiske spotteviser, bygdelivsskildringer.
16 Sverri prest må være arkeologen Sverri Dahl (1910-1987), sønn av prost Jákup Dahl. (jf. noter til brev nr. 3 fra Karsten Hoydal).
17 Forkortelse for *Heimur og Heima.*
18 Christian Matras' tredje diktsamling, *Úr leikum og loyndum,* kom ikke ut før i 1940.
19 William Heinesens femte diktsamling, *Den dunkle sol* kom i 1936.
20 Novellen om den japanske krigen ble oversatt av Christian Matras og trykt i *Varðin* 1934, bd.14: „Ein lítil søga um kríggj og tónalist“. Den ble trykt i revidert versjon med tittelen „Solovitten“ i William Heinesens *God aften måne, god aften min ven* (1989).
21 „Dukken“. Christian Matras oversatte en del av novellen, men den ble ikke trykt i *Varðin* (jf. Brev 38 og 39).
22 Matras' oversettelse (fra engelsk) av en novelle av Leo Tolstoj ble trykt i *Jól í Føroyum* 1937 og en novelle av Vladimir Korolenko kom på færøysk (oversatt fra tysk) i *Jól uttanlendis* i 1944. Hans E. Kincks novelle „Den lille hvite dame“ kom i *Jól í Føroyum* i 1941 og Kincks „Korstroll“ i *Varðin* 1942.
23 Matras publiserte to noveller i *Varðin* 1933, en tredje i *Varðin* 1936 og den fjerde i *Jól Uttanlendis* i 1942.
24 Heini Heinesen er Lisa og William Heinesens eldste sønn.

16. William Heinesen til Christian Matras

Vágsbotn, 17/10-35

Kæri Chr. Matras!

Tøkk fyri títt bræv. Av tí at hvørki eg ella skriviamboð mítt duga at skriva føroyskt noyðast vit at skriva á donskum.

1.Kapitul.
Munksgaard er sjálvandi ein býttur fani. Eg fati ikke hvat ið han gjørdi á filolog-kongress, hann er ju ikki filologur, men bert eitt neyðars borandi X. Smáligur er hann sum eitt eiturkorn. Nú vil hann ikki útgeva mínar yrkingar av tí at hann ikki vil risikera at seta fleiri pengar til. Vil eg hava tað út noyðist eg at prenta tað sjálvur her heima. Tað kemur at kosta eini 300 kr. Og møguligvís geri eg tað einaferð seinni; í ár verður tað tó ikki. Tú er pínadoy býttari enn tú hevur loyvi til at tú leggur í hvat eitt andaligt nevtrum sum M. sigir. Enn býttari ert tú at tú leggur í Karli Einarsson, hann er ein snigil, annað er hann ikki. At honum ikki dámar tínar yrkingar kannst tú vera glaður fyri.

Overhovedet er det naivt af dig at tro at du kan tage Kegler med dine Digte hos løjerlige Snegle eller hos „Føroyingafelag"s Medlemmer, der bestaar af Kristoffer Lützen og 1100 Tjenestepiger. Dine Digte er af en saadan Art at det kræver en Del Kultur at goutere dem. Tróndur[1] er tann einasti sum er so lítið sjálvupptikin og samtíðis so mentaður, at hann er førur fyri at gera tað! Dette gælder ogsaa dine senere „folkelige" Digte. Det kræves en vis literær Virtus at indse at de skiller sig paa en afgørende Maade ud fra f. Eks. H.A.D.[2] og M.á. R., selv om de rent genremæssigt gaar disse Herrer i Bedene. Det er det, dine Tilhørere ikke har kunnet præstere at forstaa. Hvad J.H.O.D. angaar er det en kendt Sag at han kun interesserer sig for sig selv. Han om det. Karl E. Har altid været fuld af gold Teoretiseren. Man kan være original paa mange Maader, bl.a. ved at spise Suppe med sine Morgensko, siger Georg Brandes[3]; saadan er netop K.E., han kan kun tages humoristisk.

Jeg har netop faaet Grønbechs[4] „Kampen om Mennesket"; den indeholder en stor Samling Afhandlinger og Taler, bl.a. Religionsskiftet i Norden, Om Læsning, Vilh. Thomsen[5], og andre kulturelle Problemer; jeg synes, du skulde laane den paa et Bibliotek.

Jeg har endnu ikke hørt noget fra de tre Oversættelser af min Roman[6]; den svenske maa nu være paa Trapperne; hvis det kan interessere dig skal jeg sende dig et Eksemplar. Den norske, der udkommer hos Norsk Gyldendal, bliver oversat og forkortet af en Mand der hedder Alf Harbitz. Jeg tror det bliver noget slemt Roderi. Siden du rejste har jeg beskæftiget mig en Del med at udkaste og gennemtænke Romaner, men videre er jo egentlig ikke kommet. Det er stadig Kompositionen det strander paa.

Eg hitti við hvørt Hanus; vit eru komnir ásamt um at vit í felag skullu samanarbeiða „Lognbrá" og „Fastatøkur" og gera eina danska týðing, sum vit so senda til Norges, Svøriki og Týsklands (Erwin Magnus?)[7]. Verður bókin væl umtokt har kann hon seinni útkoma í Danmark[8]. Tað nyttar einki at fara til Danmarkar fyrst, tí interessan fyri Føroyar er notorisk ikki stór har.

Eg skrivi meira síðani.

Liv nú væl. Heilsa Marianna og børnini, ella beinari sagt Árni, tí hin[9] er enn ikki førur fyri at kapera eina heilsu. Men tað kemur, ver vís í tí.

Eg havi ikki smaðka brennuvín síðan tú fórt. Tú er í grundini tað einasta menniskja sum eg havi gleði av at drekka saman við. Eg nevni tað bert sum eitt dømi uppá hvussu tú ert saknaður.

Vinarligast, tín,
William
FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 Tróndur Olsen
2 H.A.D. er Hans Andrias Djurhuus
3 Georg Brandes (1842-1927), dansk litteraturforsker og kritiker. Spesielt kjent for *Hovedstrømninger i det nittende Aarhundredes Literatur.* Først holdt som forelesninger, deretter utgitt i fire bind 1872-1875.
4 Vilhelm Grønbech (1873-1948), dansk språk-, religions- og kulturforsker. Hans bok *Kampen om mennesket* kom i 1930.
5 Vilhelm Thomsen (1842-1927), dansk språkforsker.
6 *Blæsende Gry* ble oversatt til norsk med tittelen *Stormslitte kyster. Nutidsroman fra Færøiene* (1935) og til svensk, *Gryningsvindar. Nutidsroman från Färöarna* (1935). Noen tredje oversettelse kom ikke før Christian Matras oversatte den til færøysk med tittelen *Degningsvindar* i 1975. En islandsk oversettelse, *Í morgunkulini. Samtímasaga úr Færeyjum* kom i 1979.
7 Erwin Magnus (1881-1947), tysk/dansk forfatter og oversetter.
8 *Høgni.* København 1940, *Berättelsen om Högni.* Lund 1939. Den kom ikke i norsk oversettelse, heller ikke i tysk.
9 Eirikur Matras, Christian og Marianna Matras' yngste sønn (1935-1997).

17. Christian Matras til William Heinesen

Keypmhn. 17-1-36

Kæri William!

Latur brævskrivari eri eg, men tað veitst tú kanska. Nú havi eg so nógv at skriva um, at eg fái ikki hildið aftur. – Fyrst er „Varðin“, sum eg fekk í gjárkvøldið. Er Rikard óður í høvdinum?[1] Eg loyvi mær at taka uppaftur partur úr tí, hann skrivar. Hansara guddómliga uppskoyti til ummæli mítt hevur m.a. henda setning: „Hesar atfinningar kunna verða gjørður út frá einum reint listarligum sjónarmiði – men hetta sjónarmið hevur ikki verið ofta nýtt í føroyskum ummælum, hvørki av bókmentum ella aðrari list.“ Hvat heldur tú? Har hevur Rikard skrivað greinir um Janus, Jóannes[2], H.A.D., Mikkjal og meg – tær hava sjálvandi heldur ikke verið „útfrá listarligum sjónarmiði“, men hví hevur hann skrivað tað – og hvar er hansara „listarliga“ samvitska? Við hesum orðum hevur R.L. her nevnt, hvussu hann og aðrir hava hildið skilafólk fyri spott. Var hetta ikki so láturligt, hevði eg sagt, at her hevði hann gjørt Føroyum eina skomm, sum bøtist ikki aftur. – Í ummælinum av bók míni standa virkuliga hesi orð: „Tað tykist løgið, at skald eru ikki nevnd, sum hava avrikað størri skrivlig verk enn summi, sum nevnd eru, menn sum Chr. Holm-Isaksen, Louis Z., Poul F. Joensen, Victor Danielsen[3], Olivar á Ryggi[4], Jacob Hansen[5], Hans Dalsgarð o.a., ella ein kvinna sum Johanna Maria Skylv Hansen[6].“ (Hvat hann meinir við tí punktumminum, ið aftaná kemur, skilji eg ikki – les tað!) Soleiðis vil altso bygdamannasnobburin Rikard hava meg at kompromittera føroyskan skaldskap, at nevna hesi nøvnini! Hvat heldur tú? – Tað var ikki av huga, at eg nevndi Eidesgaard og Hanus[7] – tað var bert til at siga frá, at vit eiga menn, sum hava fingist við at skriva prosa tey seinastu árini. Poul F. Joensen átti at verið við, um eg tók nakran lyrikarar yngri enn Rikard, men tað gjørdi eg ikki. Hans Dalsgarð hevur í alt skrivað eina 5 – 6 yrkingar – kann eg fara at seta hann í eina bókmentasøga fyri tað? Hann er ungur enn, og sama søguliga virði hava ikki yrkingar hans sum teir hjá t.d. Fríðriki Petersen. Skrivaði eg um bløðini, var at nevna Kristin[8], men tað fekk eg ikki. Louis Z. hevur skrivað einar 6 hálvringar yrkingar og ein vánaligan sjónleik, hann er í tí einki pluss fyri føroyskan skaldskap. Týðing hans av „Faust“ er ikki prentað. Maria Skylv er fitt fólk og skrivar gott mál, men skald er hon ikki. Tað beste hjá henni eru fólkaminni – og átti í „Varðanum“ at staðið í slíkari deild. Men hvat heldur tú um Havnar-Jákup? Og Olivar á Ryggi, sum er ágrýtin rímsmiður, men einki skald, tó at Rikard ætlar at lata „Varðan“ geva út yrkingar hans (!!)? Tað ber ikki til at siga at Rikard her dregur føroyskan skaldskap niður í florin, tí hetta er bert láturligt. Serliga tá ið vit vita, at atvoldin er deils snobb fyri bygdafólki og deils hatur til H.A.D. Hans Andrias, ja. Hvat

tramin bagir tykkum? Duga Rikard og tú og Mass ikki at lesa? Síggja tit ikki, at eg í bókini gevi ein indirektaðan karakteristikk av manninum? Sjálvur haldi eg pettið um H.A.D. vera tað besta.Tó at eg havi roknað lesarar mínar vera vitugari enn teir eri í royndum, er regla mín tann: framvegis at látast sum eg ikki veit, at fólk duga ikki at lesa. – Men tó at vit kunnu flenna at Rikards uppskoyti og ummæli, so nertur hann tó við prinsippspurningar, sum ikki eiga at verða tagdir burtur. Best var um tú skrivaði eina stutta prædiku við tí eg havi citerað til tekst. Ella er tað ikki vert? –

Síðan vit sóust havi eg verið í Svøriki. Yvirhøvur halda menn óført um „Gryningsvindar“. Mamma Bergströms helt, at tú varð verður at fáa Nobelprísin, bókin minti hana a „Skipper Worse“ [9]og annað gott frá 1880-árunum hjá Kielland. Eg var saman við einum av „de aderton“[10] – hann helt óført um hana. Einasti, sum var eitt sindur skeptiskur, var Nils Svanberg[11]. Eftir hansara tykki hevði bókin fingið so goða móttøku, tí evnið var „exotiskt“, við øðrum orðum, tí hon beinleiðis gav mynd av Føroyum og føroyskum lívi. Tað er vónandi ikki rætt, tí bók tín er fyrst og fremst skaldverk, men sum fólkalívsmynd heldur veik, sum tú sjálvur veitst. Mamma Svanbergs var „førtjusat“. Bók tín er ikki so nógv seld enn, teir væntaðu, at hon fór at verða nýtt í „läsecirklar“ o.tíl. – Interessan fyri Føroyum er stór í Svøriki, eg haldi m.a. tí Nordenskjöldfilmurin[12] er vístur víða, og so av tíni bók. At summir hava lisið greinina sum Svanberg á sinni hevði í „Svenska Dagbl.“, sæst av tí, at Gustaf Hellström[13] hevur stolið týðing hans av „hinum blinda liðinum“ og sett hana alla og óbroytta í eina roman, hann gav út eini 2 ár herfyri. Skilur tú slíkt kleptomani? Sum tá kanst ætla varð eg altíð biðin at lesa føroyskan skaldskap fyri teim meira og minni málkønu fólkum, eg hitti. Allir lovprísa permuni til „Heimur og heima“ – so har man tú hava verið heppin. Um yrkingar mínar skrivaði Sten Selander[14], sum eg tíverri ikki hitti, vælmeinta grein. Tíverri er hann ikki so málkønur. Rikards yrking „Hvíldarløta“ var óført umtókt í Uppsala. Han er frálíkt skald, tó at hann er meir enn vánaligur sum kritikari. Ummæli títt av bókmentasøguni[15] var gott og stuttligt, tó at tú hevði misskilt ymiskt. Eg havi áður skrivað tær, hvussu Janus hoyrir til ein bólk av monnum við felags idealum í máli og málpolitikki. Hetta skerst ikki burtur, tó at hann er skald, meðan hinir bygdu upp føroyskt mál á øðrum leiðum. Eingin, sum ikki veit hetta, fatar til fullnar Janusar støðu, hann er við í tí liðinum, sum europeiserar føroyskt mál og, ið hvussu er fyri hansara part, bókmentir. Annað er tað, at eg átti at hava skrivað meir um, hvar hann er slóðbrótari í skaldskapi. Men skriva

tú ta greina! – Tað var syndarligt við Hanusi – hann er firtin, tó at hann letst ikki at vera tað. Men sær hann ikki, at eg havi gjørt honum ein góðgerð við at skriva kritisk um hann? Og sær Rikard ikki, at eg havi bjargað honum (Rikardi) frá at skriva okkurt býtt um „Fastatøkur[16]“? Eg vænti mær onga tøkk, men eg veit, at knotur eru í Hanusi, og at tá ið hann hevur tvigið tað sentimentala av sær, verður hann tað stóra prosaskaldið, sum vit altíð hava væntað okkum av honum. – Heilsa Hanusi frá mær! – Eg frætti, at tú hevur skrivað nýggja skaldsøgu, ið er mest sum ov stutt (100-200 bls.?). Hana gleði eg meg at lesa – kundi hon ikki komið út á føroyskum við? Síðan frætti eg, at søgu Hanusar um grindadráp í Tindhólmi[17] hevur tú týtt og sent til Svørikis. Kemur hon fram her? – Sjálvur havi eg mest sum lagt av at yrkja, men tað man fara at koma aftur. Á páskum týddi eg matarsálmin hjá Kingo[18], og bæði Janus og Jørgen-Frantz, sum ikki kenna danska tekstin, tykjast at vera upplyftir av hesum meistaraverki í sínum føroyska búna. Tá skuldu teir bert sað upphavsyrkingina. – Á sinni sendi eg tær uppskot til ymiskt av yrkingaringinum um „Pál fanga“. Dómur tín er óivað rættur, men eg havi aldri roknað tað allrafyrsta til at vera liðugt. Hinar yrkingarnar haldi eg sjálvur, eins og tú, eiga toluligar myndir. – Sendi tær her nýggja redaktion av eini yrking, sum tú kennir áður. Tað er langt síðan eg skar burtur byrjanina, og í fyrradagin fekk Janus meg inni á einari ølstovu at skera burtur næstseinasta ørindið. Úrslitið er altso hesi 3 ørindini, sum kanska hóska toluliga saman. Tó vildi Janus hava meg at skera burtur seinasta við, men tað helt eg sjálvur vera so dámt. Hvat heldur tú? – Kemur tú ikki skjótt henda vegin? Eg veit væl, at tú ert staðbundnari enn nakar devil, men gott er at seta nøsina útum við hvørt, og betri smakkar heimaølið aftaná útiferð. – Tú mást tú endiliga blíðka mær Hanus aftur, sum sagt, eg skrivaði ikki hatta av illvilja, men av vælvild, tó at eg var harmur um, at hann endaði bókina so forbannað illa. Í einari tíð, tá ið Rikard takast við at køva alt frískt í landinum, haldi eg ikki Hanus hevur ráð at vera firtin – vit skuldu staðið saman, vit sum vilja annað enn „godlidenheds”snobbarí, sum tú sjálvur kallaði tað á sinni. –

– Eg skal so heilsa tær og konuni og Heina frá okkum øllum.

Vinaliga
Kristian

[Som vedlegg til brevet sender Christian Matras 2 dikt: „In memoriam“ og Matarsálmur Kingos.]

KB: Ut. 677

1 Rikard Long har i sin anmeldelse av Christian Matras' *Føroysk bókmentasøga* (1935) i *Vardin* 1935 bd.15 (s.251-253) vurdert kapitlet om færøysk samtidslitteratur negativt og etterlyser forfattere Matras har utelatt eller gitt for liten oppmerksomhet (Long 1935:252f.).
2 Jóannes er Jóannes Patursson.
3 Victor Danielsen (1894-1961), lærer og forkynner i brødremenigheten (Plymouth Brethren). Han diktet åndelige sanger og skrev og oversatte oppbyggelige romaner, oversatte hele Bibelen til færøysk, men ikke fra grunnspråkene. Hans oversettelse av Det nye testamente kom i 1937 og hele Bibelen i 1949.
4 Olivar á Ryggi (1871-1963) var aktiv i nasjonalbevegelsens ungdomsforbund og diktet salmer og fedrelandssanger.
5 Jacob Hansen (1881-1967) skrev i bladet *Ungu Føroyar* under psevdonymet „Finnur hin lítli“. Diktet sanger.
6 Jóhanna Maria Skylv Hansen (1877-1974) skrev fortellinger, dikt, kulturhistorisk stoff og folkelivsskildringer i *Varðin* og i juleblader og ga ut samleutgaven *Gamlar gøtur* I-IV (1950-73).
7 Hanus er Heðin Brú (Hans Jacob Jacobsen).
8 Kristin í Geil, Christian Holm Isaksen, redaktør av *Tingakrossur*. (Jf.brev 7).
9 Aleksander Kiellands roman *Skipper Worse* (1882).
10 “ De Aderton“ er medlemmene av Svenska Akademien, stiftet 1786 med atten medlemmer.
11 Nils Svanberg (1902-1939), dikter og litteraturforsker, bror av den i sin tid mer kjente litteraturprofessor Victor Svanberg.
12 Nordenskiöld-filmen er *Färornas ö* (1930), langfilm regissert av Sten Nordenskiöld (1889-1987) og produsert av Nordenskiöld-Film.
13 Gustaf Hellström (1882-1953), svensk forfatter og journalist. Var utenrikskorresponent for *Dagens Nyheter* til 1936. Var medlem av Svenska Akademien fra 1942.
14 Sten Selander (1891-1957), svensk botaniker, lyriker, essayist og oversetter. Medlem av Svenska Akademien i 1953.
15 William Heinesens omtale av Matras' litteraturhistorie.
16 *Fastatøkur* (1935) andre roman om Høgni, fortsettelse av *Lognbrá*.
17 Heðin Brús fortelling om grindadrap på Tindholm må være første kapittel av *Feðgar á ferð*, som ble publisert i *Varðin* 1936. Den kom i bokform i 1940.
18 Kingos matsalme: „Dýri faðir, góðsku fljóð“ (i *Leikur og loynd* 1975).

18. Christian Matras til William Heinesen

Frederiksborgvej 68[II], Kbhn. N.
30/1 1936

Kæri William.

Tøkk fyri hitt ugganarbrævið tú sendi mær nakað langtsíðani. Eg gevi tær rætt: tó at eg í summum av teim nýggjari yrkingunum eri ov „søtur“, so eru yvirhøvur tær flestu kanska ikki nógv aftari enn tær hjá Karli í plastikki ella stimbri. Tað er eitt stutt skeið í lívi mínum, tá ið eg yrkti so, tað má vera mær loyvt. – Eg fekk sum eina heilsu frá Rigmor[1], tú helt meg ikki hava skrivað nóg mikið ella nóg beint um Janus, sum tú metir saman við Villon. Eg verji meg við hesum: fyri tað fyrsta hoyrir Janus „idé-messiga“ (við føroyskum máli sum idé) saman við Evensen og Dahl[2], so ólíkir teir annars eru. Bøkur Føroyingafelags frá teirri tíðini prógva tað. Síðan er tað, sum eg skrivi um Janus, søguligir upplýsingar, sum eingin hevur kent áður – eingin karakteristikkur, ella beinari: eingin heilur karakteristikkur. Tað vil eg hava teg at skriva, t.d. í „Ord och Bild“. Hvar lítst tær annars á bókina? Eg havi roynt at seta saman eina bók, sum skuldi ikki vera ov leiðilig, eina bók við facta og data, sum var lesandi. Hon er borin av einum trongum tendensi, við vilja havi eg lagt málsins lagnu til grund og roynt at vísa á, hvat ið skapað er og verður á hesum máli. Tað er ein bókmentasøga, ikki bert ein søga um skaldskap. Tú skilir meg. Send mær nøkur orð og sig mær meining tína. – Hvussu var kritikkurin av „Blæsende Gry“ í Svøríki og Noregi? Eg havi einki sað. Helst ert tú nú farin at skriva romanina um „Landstingskommisionsbetænkningen“ ella er tað um Rikard, Mass ella Gøtu-Trónd tú hesa ferð sigur okkum frá? – Yrking fáist eg ikki við, eg dugi ikki; tó eri eg so smátt farin at hugsa um eina stóra yrking (cyklus) um Pál Fanga. Livi eg, man hon fara at verða liðug í 1942. Tað verður helst høvuðsverk mítt. – Bókina hjá Jørgen Fr.[3] havi eg sað, men ikki fingið lisið enn. Hon er ikki keypandi her enn, kemur ikki út fyrr enn í febr. onkuntíð. Men eg havi bílagt hana. Tað, eg havi sað, er frálíkt, pennin hevur hann góðan og heilin sendir snarljós ígjøgnum hann við hvørt. Er ein sovorðin bók ikki besti formur fyri skaldskapartrongd hans? Hann er ein spirituellur skribentur, og er tað ikki líka gott sum at skriva romanir ella yrkingar? Eg haldi jú.

Eg frætti, at tú hevur verið sjúkur. Vónandi ert tú nú aftur fyri teg komin. Men nær kemur tú higar? Tað hevði verið stuttligt, um tú fórt á flog, nú várið nærkast, og setti teg her eitt skifti.

Hanusar bók[4] var eitt vónbrot, men hann er ungur og íðin og gevst ikki so. Hann eigur at fara at duga at skriva romanir eisini, smástykki hans eru jú stórur kunstur.

Lat meg kortini senda tær ríslini (skitsurnar) til yrkingina um Pál Fanga, t.e. tað fyrsta ið skrivað er. Sum tú sært, er tað ikki annað enn rísl, men eydnast mær at gjøgnumføra psykologiina, geri eg tað mesta um aftur, kanst tú ætla. Eg fylgi einari aðrari

søgu enn hjá dr. Jakobsen, eitt sindur øðrvísi gongd er í og eg fari helst eisini at broyta ta gongdina eitt sindur, eg læni bert scenarí og ta tragisku lagnuna, hitt verði eg sjálvur at skapa. Spýggj ikki, tá ið tú lesur hesi rísl. –

Vinaliga
Christian

KB: Ut. 677

1 Rigmor Lützen (1881-1960) arbeidet som tannlege i Tórshavn, var samboer med Janus Djurhuus fra 1927.
2 A.C.Evensen og Jákup Dahl (jf. noter til brev7). Matras omtaler i sin litteraturhistorie disse to og Janus Djurhuus i kapitlet „Grana-menn“. De var med i den færøyske foreningen „Grani“ i København.
3 Jørgen-Frantz Jacobsen: *Færøerne – natur og folk* (1936).
4 Heðin Brú: *Fastatøkur* (1935).

19. William Heinesen til Christian Matras

Varðagøta 8/2 1936

Kære Chr.M.
Tak for dit Brev og for Digtene. Det er jo et fantastisk godt Emne, du har fundet. Men endnu ved jeg ikke hvordan du agter at behandle det. Af de Digte, du har sendt mig, maa jeg ærlig talt sige dig at jeg finder „Á støðni“ temmelig uinteressant, særlig strofen

So er komið
Tøk fyri hjálpina
eg havi nomið

Det lyder i mine Øren parodisk at rime komið og nomið. Nu ved jeg vel, at disse Strofer kun er ment som tekniske Hjælpemidler, til Støtte for noget episk. „Rógv nú, rógv nú, Páll Fangi“ ser jeg under samme Synsvinkel, ligeledes „Tvisturin rør“. Disse tre ting har ringe selvstændig Verdi; men som episk eller dramatisk Optakt giver de jo en Situation og tjener saaledes en Opgave. Dog maa jeg sige dig, at meget vilde være vundet hvis du kunde faa denne Optakt til at blive mere suggestiv.

Saa er der de to følgende, „Dagur á havinum“ og „Einaferð Páll sum smádrongur mundi dóttið oman.“ Det er unægtelig en anden Kost, det er rigtige Chr. Matras-Digte, man kender dig igjen, du har som Lyriker en vidunderlig Tone. Disse Digte ligger jo nærmest i Plan med „Heimur og heima“, og i denne Genre er du en stor Troldmand; man kommer til at tænke paa Klaus Groth[1], Aakjær, Garborg[2], men du er nu alligevel helt og fuldt dig selv. Du ved ikke hvor stærkt du faar Strenge i din Læsers Sind til at dirre med Strofer som:

…Og kendi tev av vøkstri tá,
sum veksur millum eyr,
so enn tað leikar mær í sál
sum mjúkligt summarfleyr,

eller:

… og tað veldiga djúp millum fjøllini var
og hválvid í erva og bøur um bygd
– nú loftaði alt mær í tigandi trygd.

Der er over Strofer som disse en ganske særegen intim Duft, en dugget Friskhed og Ynde, en Lyd-, Lys- og Rumfornemmelse – det er som at aabne en hemmelig Luge ud mod Barndommen.

Jeg er nu spændt paa hvordan det videre vil gaa. Jeg ved jo at du ogsaa er andet end „Idylliker“, for endnu en Gang at bruge et helt forkert Ord om din Sjældne Evne til at gaa i Dybden i det idylliske. At du ogsaa kan give Udtryk for Smerte og Uro viser Digte som „Kvøld“ og „Nú er vár lív sum lyktarljós.“

–––––––

Din Literaturhistorie har jeg læst med stor Interesse og skrevet en Anmeldelse af den i „Soc.-dem.“, 2,37 m Avisspalte. Der er maaske en lidt kaotisk Anmeldelse og den vil sikkert paa nogle Punkter vække din Modsigelseslyst. I samme Blad har jeg ogsaa anmeldt „Fastatøkur“. Ja, Slutningen er jo en Skuffelse, H.B[3]. taber fuldstændig Kontrollen med Høgni og gør ham ikke blot usammenhængende, men ogsaa usympatisk. Forklaringen maa være den, at H.B. er blevet træt af Bogen før han fik den færdig. Han kan jo ellers godt skildre Mennesker. Naturskildringerne og Skildringen af Livet ombord paa Skibet, især Skildringerne af Mandskabet som

kollektiv Enhed, er fortræffelige og mange Steder uforglemmelige. Jeg har set din Anmeldelse; den er voldsomt kritisk, og efter min Mening er det upolitisk at lade den komme frem herhjemme, ialtfald hvis H.B. skal være den eneste, der bliver kritiseret efter udenlandsk Mønster, mens H.A.D. og andre bliver lobhudlede af M.A.J.[4] og R.L[5]. Det e r daarlig Taktik! Heðin Brú sables ned, mens Hans A. Djurhuus i „Dagbl.“ af „tyske Professorer“ sammenlignes med Goethe og Schiller, og af norske Landsmaalssjakaler bliver kaldt „Færøyenes Bjørnstjerne Bjørnson og Henrik Ibsen.“

Hvad skal saa det naive hjemlige Publikum tro?

Jeg er i Færd med at oversætte en Novelle af H.B., „Feðgar á Ferð“, der altigennem er holdt i den spøgende, drastiske og verdslige Tone, vi kender fra hans fortrinlige Rejsebreve. Jeg fik ham ogsaa til at læse „Tobacco Road“[6], det er vistnok den Retning, han bør gaa, her er han mest sig selv.

––––––

Du spørger hvordan „Bl.Gr.[7]“ blev modtaget i Norge og Sverige. Den norske modtagelsen var ret valen, omtrent som den danske. Enkelte Anmeldere var noget ondskabsfulde, talte om Færøerne som et Stykke af „vor mørke kyststribe“ og gjorde Nar ad „færøysk erotik.“ Andre, som f. Eks. Docent Aas og Kr. Elster[8] skrev pænt om Bogen. Denne sidste skriver: „Selve Menneskeskildringen er liketil og enkel. I de forsøk han gjør paa aa skildre et mere innviklet sjeleliv, naar han ikke frem til det avgjørende. Det gjelder ogsaa hele romanen som komposition, skjønt det er en svær bok paa fire hundrede sider, (395 S.,Titel „Stormslitne kyster“, Oversætteren har sløjfet omtrent 100 Sider, hvilket har skadet Sammenhængen noget), har forfatteren har ikke naadd nogen slags avslutning paa sin beretning og sin skildring, forsaavidt kan det gjerne være meningen at det skal komme et bind til… Men en meget underholdende bok er det blitt, en god bok, som fortjener at bli lest ogsaa her i landet.“ Ogsaa Arbeiderbladet og flere Provinsblade har lange og interesserede Anmeldelser (Inge Debes). Men alt i alt var altsaa den norske Modtagelse nærmest som den danske, noget lunken. (Jeg har kun faaet et Faatal Udklip takket være „Danske Argus“, Snyderi). Derimod har den svenske været over al Forventning varm, ja saadan at jeg har faaet farlige Komplekser af Storhedsvanvid, som jeg nu strides med og forsøger at faa noget positivt ud af. Jeg forstaar pludselig Nis Petersen[9]. Du skulde ikke tro dine egne Øjne hvis du saa dem. De store Stockholmsblade har Meter- og halv-

meterlange Anmeldelser. „Soc.Dem." s er 66 cm. og skrevet af Sven Barthel[10], der tager sit Udgangspunkt i min Artikel om Færøsk Litteratur i „Nord.Tdskr." Han siger bl.a. at jeg „har lyckats med den svåra konsten att levendegøra två så verkligt originella personer som romanens räsonnörer, den lille försynte vandraren Vitus och den alkoholiserade advokaten Morberg, en livsoduglig livsbejakare och halvgenial sanningssägare." Over Skildringen af Advokatens Død er der en „tragisk kraft och storhet som man sannerligen inte är bortskämd med." „Svenska Dgbl." har en 70 cm.s Omtale af Anders Österling, der berömmer Bogens Psykologi m.H.t. det religiøse. „Dag.Ny" (Sveriges mest udbredte Blad) har 72 cm. og finder at Bogen „bør räknas till det intressantaste i dagens nordiska litteratur." Advokaten er „försupen, nedsjaskad och halvt genial, demonisk och tragisk mänsklig på ett trovärdigt, icke-romantiskt sätt: en farlig typ att handskas med litterärt, men som H. fullt har lyckats med." Han slutter: „Den är alls ingen solstråleberettelse, men dess realism blåser som ett friskt och hälsosamt väder."

Saaledes kan jeg blive ved, jeg har fra Sverige faaet i alt 6,47 m Avisskritik uden en eneste Mislyd. Nils Erdmann, Strindbergs Biograf, giver i „Nya dgl. Allahanda" en lærd Analyse af Bogen og dens efter hans Mening ikke daarlige menneskeskildring. „Lynnesdragens beskaffenhet utformas nästen av sig själva, och resultatet blir en precision, en skulptural tydlighet, där de skenbart enkla medeln visa sig vida verksammare än de mest djupsinniga och ansträngda bemödanden att tyda karaktarens gåtor." „Hans förmöga att framhäva de individuella särdragen är underbar". „Aftonbl." slutter sin Omtale saaledes: „På det sätt han har skrivit en av de mest intressanta folkelivsskildringar man läst på länge, og samtidig en verkligt spännande roman. W.H. blir säkert en mycket betydande tillgång i evropeisk litteratur." „Stockholms-Tidn." (Kjell Strömberg) skriver: „Havets gröda" hade varit en titel, som bort ligga snubblande nära til hands på detta jätteverk, mellan vars pärmar ett helt samhälle, vad säger jag, ett helt litet örike lever och pockar på uppmerksamhet, och det skulle ha stått sig ganska gott inför de dristiga jämförelser, som denna titel självklart utmanat." Den längste Anmeldelse er „Sydsv.Dagbl. Snällposten"'s, den er 85 cm lang, altsaa en lille Meter, og skrevet af Gabriel Jönsson. Ogsaa han har sit Udgangspunkt i min Artikel i „Nord.Tdskr.": „Bland de färöiska diktare av i dag står i allra framsta ledet den trettiofemåriga W.H.". Han taler om „ett slags beundansvärd listighet i kompositionen" og „författarens skicklighet i handhavandet av sin modernt skolade berättarteknik." „En rörlighet og tjusande brokighet, som gång på gång påminner om Hamsuns romaner."

Og saa er Lobhudlingens Kilima N'Djaro endda ikke naaet. „Västerbotten Kureren" kalder sin Anm. „Storverk från Färöerna" og skriver bl.a.: „Med den sanna konstnärens psykologiska intuition återger författaren „den inre monologen" hos alla sina till karaktärer vitt skilda personen… Ur denna mångsidiga och levande belysning framstå också personarna med en verklighetskaraktär så förvillande lik livets egen, att man känner dem och minnes dem på samma sätt som levande varelser. När en konstnär har uppnått detta, då har han lyckats. Jag tvekar inte at beteckna H.s bok som et mästerverk, trots att ordet är litet nött i kanten efter alla de gånger, det varit ute i ogjort väder. Vårt språk saknar tyvärr en lämpligare term för ett konstnärligt stordåd av bestående värde." Og Studentertidskr. „Ergo", Uppsala: „Man kan utan tvekan säga att Norden erhållit en ny författare av stora mått. Jämförelser halta ju alltid, men ibland faller Dickens läsaren i tankarna. Det är noget universelt i författarens skildring, som gör att man helt fångas, och intresset slappnar ingen gång. Om man också ibland är frestad att kalla boken för litterär mosaik, så lysa dock de olika stenarna med en usedvanlig prakt." Örebro Dagbl.": med djupaste ärlighet handskas han med tunga problem och frågor som gripa djupt i ett människoliv. Ingen lägger boken från sig oberörd… Gestalterna äro formade med en ärlighet, en livfullhet och en stor skaparkraft, som göra många av dem rika och stora att minnas. „Göteborgstidningen": „Boken måtte avgjort räknas till de intressantara folkelivsskildringar som på mycket länge tillförts europeisk litteratur." Ogsaa „Handels- och Sjöfartstidn." skal have havt en lang Anmeldelse, men den har jeg ikke faaet, jeg begyndte temmelig sent at abonnere paa Avisudklip, fordi jeg blev fuldstendig svigtet af „Danske Argus".

Men som du ser, her er noget for enhver Smag. Det er, som vi engang blev enige om under en Samtale, aabenbart saadan, at jo længere man kommer bort, jo grinagtigere bliver det hele. Hvis Bogen blev oversat til Japansk, saa skulde du se Anmeldelser.

Som sagt, mine Komplekser bliver mere og mere farlige, i samme Grad som jeg takket være Svenskerne forvandles fra en beskeden Lyriker til en Verdenslitteraturens Petersang.

Skriv mig nu nogle Ord om hvad du mener om Tilfældet. Det maa kunne forklares paa en eller anden Maade. Naturligtvis har Hugo Geber[11] ikke forsømt at reklamere, men det er sket paa en højst beskeden Maade, uden store Gebærder. Man bruger aldri de mest lobhudlende Citater af Anmeldelserne. Hvorledes Salget har været ved jeg ikke, men Oplaget (3000) er ikke udsolgt, ellers havde der været Underhandlinger om det næste.

H.B. ligger med Lumbago. Han har været ude for et raat anonymt Angreb i „Dagbl.“, en Slags økonomisk Forfölgelse, som han paastaar er iverksat af Patursson. I samme Blad har H.A.D. (grundig anonym!) en halvsmudsig Anmeldelse av „Fastt.“ Forholdene her hjemme er blevet mere fnattede siden du rejste. Símun av Sk. og jeg gav den anonyme Sædeskriver saadan paa Torsken at det er uden Sidestykke i Polemikens Historie til Lands og til Vands.

Hils Marianna. Jeg haaber I har det godt. Hvordan gaar det dig rent økonomisk? Har du faaet noget Arbejde? Har det endnu lange Udsigter med Docenturet[12]? Jørgen-Frantz ligger på „T.B.“ Mikines[13] er stadig syg, den arme Mand, det er igjen galt fat med hans Hud. Jørgen-Fr. rejser til Kbhn. om 14 Dage, han skal til Undersøgelse paa Rigshospitalet. Opholdet bliver vistnok kort. Mitens[14] har snydt ham for 25 Kr. Det bedes du venligst fortælle hvor du kommer, da „Konsulpjokket“ trænger til at blive rakket ned.

Din hengivne William

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Klaus Groth (1819-99) tysk dikter og professor i Kiel. Skrev folkelig lyrikk.
2 Arne Garborg (1851-1924), norsk forfatter. Skrev romaner og fortellinger, drama, lyrikk og essays. Landskap og miljø hos Garborg er det sørvestnorske kyst- og heilandskapet på Jæren.
3 H.B. – Heðin Brú
4 M.A.J. – Mads A.Jacobsen
5 R.L. – Rikard Long
6 *Tobacco Road* (1932), roman av den amerikanske forfatteren Erskine Caldwell.
7 „Bl.Gr.“ – *Blæsende Gry*
8 Kristian Elster (1881-1947), norsk forfatter, jurist, teaterkritiker, litteraturanmelder, essayist og litteraturhistoriker (1934-5).
9 Nis Petersen (1897-1943), dansk forfatter. Ble verdenskjent med romanen *Sandalmagerens gade* (1931).
10 Sven Barthel (1903-1991), svensk forfatter,journalist, teaterkritiker og oversetter.
11 Hugo Gebers forlag i Sverige. Ble grunnlagt 1887 og var bl.a. August Strindbergs forlag.
12 Christian Matras ble lektor ved Københavns Universitet i 1936, dosent i 1942 og professor i 1952.
13 Sámal Joensen Mikines (1906-1979), en av de mest begavede og mest kjente færøyske billedkunstnere.

14 Mitens (jf. noter til brev 4.) Mitens var dessuten finsk konsul fra 1932 til 1970 (Johannessen 2008:187).

20. William Heinesen til Christian Matras

Varðagøta 22/4-36

Kæri Chr.M.

Tøkk fyri bræv títt. Tað er hugnaligt at frætta at tit existera. Heilsa konu tína Marianna f. Lützen (Klakksvík 1908?)[1] og Árni professari; hin skal tú ikki leggja í at heilsa, eftirsum vit kjennast so lítið, at hann kannska vil uppfata tað sum „anmassandi“[2].

Tú verður ofta saknaður, hin gamli, Kissa. Í hesum døgum er tað um eitt ár síðani flugan surraði í Ydun[3]. Tína yrking „In memoriam“[4] havi eg haft nógvan frægd av, ho er frálík; ótruligt at tað enn finnast menn sum sita og fáast við sovorðnum og koyra ørindi burturúr, tað er ein listarligur virtus sum ikki er vanlig í okkara industrialiseraðu døgum. Men nú er tín yrking eisini ein heild, ein sangur, ein andadráttur, sum tú kannst vera stoltur yvir (men sum ikki ein kjaftur lesir, eg og Richard undantiknir!)

For restin, eg havi skrivað og sent til Svíarríki eina grein (styttri essay) um teg og skaldskap tín, frgv. Thulin[5] skal týda hana og fáa hana fram, eg veit ikki enn hvar tað verður[6]. Tað er víst eingin heilt leiðilig grein, eg havi m.a. „psykoanalyserað“ „Eg sigi tær satt“[7], og prógvi annars at tú ert eins góður og Th. Storm[8].

Sjálvur havi eg sum tú veitst yrkingasavn í umbúnað, „Den dunkle Sol“[9], sum bókahandilin prentir og sum útkemur í kommission hjá Munksgaard fani. Nakað um 1/3 af tilfarinum havi eg lagt burturúr, harímillum ivaleyst eitt og annað, sum tú hevur sað; kortini fyllir bókin 80 bls. Og er altso ta størsta savnið hjá mær. Hin bókin, prosasøgan, útkemur neyvan til heystar, hon verður nokk ov lítil til at útkoma sum sjálvstendig bók, tað er bert ein novella. Men eg havi eitt annað arbeiði, sum møguligt kemur fram, um eg fái tað liðugt. Eg eri eins og tú sjálvur ein latur fani.

Tað er hugnaligt at frætta at gamlar ommir í Svíaríki dáma væl „Gryningsvindar“.

D I L L E T T A N T I S M E O G K U N S T

Jeg synes ikke, R.L. gjorde forkert i at sætte færøsk Litteraturanmeldelsesmoral under Debat[10].

Selv har han jo ikke rene Hænder, men hvem har det? D u har maaske ikke skrevet saa overlobhudlende om Ting, der nærmest maa kaldes Dilletanteri, men du har ogsaa til Gengeld forsømt at være paa din Post naar andre gjorde det. Du er paa det Punkt skyldig i hvad man plejer at kalde Undladelsessynder.

Nuvel, naturligvis er det nødvendigt at sondre imellem Kunst og Ukunst. Men saa længe det kunstneriske Liv er saa afhængigt af Dillettantisme, eller hænger saa stærkt sammen med D., som vort hjemlige, maa man først og fremmest fare frem med Takt og pædagogisk Varsomhed. Der er intet i Vejen for at man samtidig kan skrive en litterært fyldig og sand Karakteristik. Det kommer an paa hvor store Gaver man har som Litteraturkritiker.

Du ved selv hvilken Grobund Dillettantismen herhjemme har afgivet for virkelig Kunst. Fr. Petersen, der var en virkelig Kunstner, havde maaske aldrig skrevet en Linje, hvis han ikke var omgivet af hyggelige Versemagere og dillettantiske Litteratursnobber. I vor Tid bliver Dillettantismens Betydning for Musiklivet f. Eks. stærkt understreget. Uden Musikdillettanter simpelthen intet Musikliv, kun en stab Fagmænd paa den ene Side og en uvidende og musikalsk hjerteløs Hob paa den anden. Begynder en Mand at fumle med en Violin, vil han snart være en interesseret Tilhører til Musik, og hans Børn vil allerede have Muligheder for at blive helt musikalske. Paa lignende Maade m.H.t. Malerkunst og Litteratur. Hvor har ikke baade du og jeg mikket med dillettantiske Forsøg i Drengealderen før vi naaede det Minimum af Virtus der skal til for at sætte to Linjer paa Papiret, der virkelig udtrykker noget!

Dette er ikke ment som et Forsvar for Dillettantisme i Kunst. Men hvor Kunst og Dillettantisme endnu hænger sammen som Ærtehalm er der kun en Vej at gaa, nemlig den skaansomme, den intuitivt pædagogiske. Her har R.L. haft et rigtigt Instinkt, selvom han ogsaa har ladet sig lede af sin Ulyst til at sige Ubehageligheder. D u, derimod, skriver en blændende og knivskarp Anmeldelse i „evropeisk Stil“ af H.B[11]., uden at hæfte dig ved, at denne Anmeldelse fremkommer ganske isoleret i et Land, hvis Aviser f. Eks. omtaler H.A.D. som et sublimat af Goethe, Schiller, Bjørnson og Ibsen. „Yrkjarin mikli!“ Du tænker ikke paa at du skriver for et desorienteret Raastof af et Publikum, der skal opdrages, i ikke mindre Grad end Forfatteren selv. Litteraturkritisk er der intet at indvende mod din Anmeldelse; men socialpædagogisk er den saadan, at man maa sætte et lille Spørgsmaalstegn ved dens Tjenlighed. Hvis du for Alvor vilde ind paa at revolutionere Anmeldertaktikken skulde du lægge for med flere Digtere, ikke bare den ene. Desuden maa du ikke tro,

at Læsere af „Vrð.“ i Almindelighed kan huske, hvilke Anmeldelser d u har skrevet og hvilke f. Eks. R.L. eller M.A.J. er Ophavsmænd til. „Vrð.“ bringer den ene Maaned Lobhudlinger over Mikkjal á R. og H.A.D. (M.A.J.), den næste Maaned en meget streng Kritik af H.B. Publikums Gennemsnitsindtryk bliver da det, at de to første er fremragende, mens H.B. er middelmaadig.

Den kritiske Fremgangsmaade, jeg her har antydet, behøver ikke at føre til æstetisk Anarki. En dygtig Anmelder med Sans for det taktisk-pædagogiske kan, som sagt, skrive saaledes, at der bliver Tale om virkelig Kritik, samtidig med at han iagttager en vis Skaansomhed. R.L. har mange Fejl, men Fanden skal nu frakende ham 1) Sans for Litteratur og Kunst, 2) ypperlig Evne til at finde Udtryk og 3) pædagogisk varsomhed og Intuition.

Naar H.B.s Roman var saa mislykket i Slutningen har iøvrigt baade du og jeg en vis Skyld heri. Vi kendte det meste af Indholdet og kunde have advaret ham. Han er nemlig en udpræget Inspirationskunstner, og faar han udenvidere Lov til at give efter for alle sine Inspirationer, render han paa Skær eller forvilder sig ud i Malstrømme, hvor hans Skude gaar redningsløst fortabt. I Stedet for at optræde som samvittighedsfulde Skibssynsmænd figurerer vi nu som Vurderingsmænd af det ilanddrevne Strandingsgods.

Som du vil have set af min Kæmpeblæksprutteanmeldelse har jeg haft meget Fornøjelse og Belæring af din Litteraturhistorie, der trods nogle mindre Fejl, som baade R.L. og M.A.J[12]. med abeagtig Færdighed har afluset den for, er et udmærket personligt, karakterfuldt og talentfuldt Arbejde, fuldt af Varme og af interessante og frugtbare Synspunkter.

J e g kunde godt se, at der var en vis „Mening“ bag dine Ord om H.A.D.[13] Meningen laa i dette, at du tegnede et lidt forvirret Billede af en lidt forvirret Personlighed! Det er der jo en vis Metode i. Men det skadede ikke at jeg paaviste hvor vanskeligt det er at karakterisere H.A.D., der netop staar paa Vippen mellom Kunst og Dillettantisme og er det største Amfibium i færøsk Litteratur. „Tó at eg havi roknað lesarar mína vera vitugari enn teir eru í royndum,“ siger du. Du maa nu ogsaa regne med at visse af dine Læsere forstaar den Kunst at læse mellem Linjerne!

Har Gustaf Hellström citeret dit Digt i en Roman uden Antydning af Kildeangivelse[14], saa er det et litterært Tyveri saa drastisk at man ikke ved om man skal blive alvorligt opbragt eller briste i Latter. Kan du ikke sende mig Sten Selanders Artikel om dig, du skal faa den tilbage igen.

Jeg har læst det meste af Kilian Laxness' „Frie Mænd“[15]. Begynd-

elsen, alt det, der handler om det grandiose Spøgelse Kolumkille, er saa pragtfuld, at man vrider sig af Grin og kunstnerisk Oplevelse. I de følgende Kapitler er der ogsaa mesterlige Skildringer, isprængt lidt kedeligere Partier. Men saa underligt det maaske kan lyde: man savner virkelige Mennesker. De Karrikaturer, Laxness tegner, er oftest saa overeksponerede at de mister saa at sige al Menneskelighed; Hovedfiguren, den islandske Landnamsmand i vor Tid, er saa haardhudet og sjælsraa, at han overgaar Kincks vestlandske Bønder; hans Kone er derimod mere menneskelig – stakkels grotesk-forpinte Kvinder er Laxness' Speciale. Men de øvrige Figurer husker man ikke igjen, der er ligesom ingen sjælelige Komplikationer bag deres fantastisk fortrukne Masker. Det er den Indvending, jeg maa rejse mod den ellers gudbenaadede Laxness, der, iøvrigt slet ikke ligner Hamsun, men derimod ikke saa lidt Kinck. Hans Bøger er Mareridt ligesom Sneskavlen eller Ungt Folk, ikke vemodigt varme Højsange som Markens Grøde[16]. Grøde er der ikke meget af hos Laxness, han er en ren Lavamark, den storslaaede Realisme, han berømmes for, er mere en Art Surrealisme. Lidt mindre pornografisk Elefantiasis og lidt mindre Hang til halvfordøjet Ideologi vilde nu have gjort ham bedre; Finhed, Komplikationer, Psykologi er ikke hans Sag, han maser paa med sin mægtigt malende Pensel, dyppet i Blod og Ekskrementer. Det moderne Island har i ham fostret en Trold, i hvis Bag Sagaøens Nutid staar spejlet, fantastisk og ondt fordrejet. Det er denne Bag han nu viser frem for et undrende Publikum i Evropas forskellige Lande. Hans Berømmelse kunde man have undt Kinck, der mere og mere synes at fortone sig i Glemselen.

Naa, nu slutter jeg for denne Gang. Lad os nu faa en lille rask Korrespondance i Stand!

William H.
FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Marianna Matras ble født i 1906, ikke 1908.
2 Matras' barn, Árni er fem år og Eirikur ett i 1936.
3 Ydun, flugan surra etc. refererer til Christian Matras' drikkevise „Flugan" (Tað surrar ein fluga í Ydun í dag"), diktet i 1935 og trykt første gang i sangboken *Gevið brøður* i 1943. Bryggeriet Ydun i Havn ble drevet fra 1912 til 1935.
4 „In memoriam" („Hann halgaði javnaldrum haga og gjógv") diktet i 1935 og trykt i *Varðin* samme år.
5 Elsa Thulin oversatte *Blæsende Gry* til svensk: *Gryningsvindar* (1934).
6 Artikkelen kom i *Ord och Bild*, Stockholm 1937.

7 „Eg sigi tær satt" trykt første gang i *Varðin* 1924, deretter i *Grátt, kátt og hátt* (1926).
8 Theodor Storm (1817-1988), tysk dikter. Christian Matras har oversatt to av Storms dikt i samlingen *Leikur og loynd.* Diktene ble først trykt i *Varðin* 1931.
9 *Den dunkle sol* kom i 1936.
10 Rikard Long skrev „Um føroysk bókaummæli" i *Varðin* 1935 bd.15 (s.249-50).
11 Christian Matras anmeldte Heðin Brús roman *Fastatøkur* svært kritisk i *Varðin* 1935.
12 Rikard Long var redaktør i *Varðin* 1921-1931, deretter var Christian Matras redaktør, begge sammen i 1935, og igjen Rikard Long 1935-50.
13 Christian Matras skrev om Hans Andrias Djurhuus i *Føroysk Bókmentasøga* (1935).
14 Nils Svanbergs oversettelse av Christian Matras' dikt „Hitt blinda liðið", „Fram i mørkret tåga", står på s. 213 i Gustaf Hellströms *Polismästaren och riddaren. Carl Heribert Malmros*. Stockholm 1931 og 1938, Bonnier i *Svensk litteraturspegel* XII (Niclasen 1978:6,14).
15 Halldór Kiljan Laxness (1902-1998), islandsk forfatter. Skrev romaner, lyrikk, skuespill, reiseskildringer, erindringsbøker og noveller. Laxness fikk Nobelprisen i litteratur i 1955. *Sjálfstætt folk* (*Frie Mænd*) kom i to bind i 1934-35 og den danske oversettelsen i 1935-36.
16 Knut Hamsun, *Markens Grøde* (1917).

21. William Heinesen til Christian Matras

4/5-36

Kæri Kissa!

Grein mína um teg verður upptikin í „Ord och Bild", men vil hr. Wahlin fegin hava eitt portrett og nøkur bíløt av Viðareiði etc. Ger so væl at senda hesi fotos direkta, ið hvussu er portrettið, eg vóni tó, at tú eisini eigir nøkur góð bíløt úr Viðoynni, helst sæð frá sjónum (stóðni).

Portrettið má vera gott, ikki tað skeitoygda, heldur ikki tað grágrómuta, men eitt frískt bílæt; tú skal helst ikke síggja ov vitskapligur út, tí tað er sum yrkjari tú verður umtalaður.

Blíðar heilsur

William

P.s. Mykines hevur fingið eitt stipendium uppá 2500 kr. – Um tað hóskar at tað er vorið í ordan við lektoratið[1] so ynski eg til lukku, heilsa Mariannu og dr. phil. Árni, og stud.theol. Eirik.

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 jf. brev 19.

22. Christian Matras til William Heinesen

Frederiksborgvej 68[II] 7/5-36

Kæri William!

Tøkk fyri hitt langa brævið, sum eg fekk o.u. eina viku herfyri, og fyri tey orðini eg fekk í morgun. – Jú, tú ert ein fani at skriva. Umframt vanlig brøv í tonsatali, í hópatali av romanum og smásøgum o.a., ert tú blaðstjóri av „Aand og Lys"[1], sum er besta blaðið í Føroyum. Tú fært nógv av skaftið! Men tú hevur nú óivað forrent teg í ídni tínum, nú tú hevur skrivað grein um mína „smáligheit", sum Skilling[2] segði á sinni. Umframt tað at eg eri, sum Knud Lambaa[3] og aðrir skilamenn siga, smikraður, so eri eg heldur illa við. Tí higartil hevur ein gingið hálvsúrur og ókendur millum skaldini í Norðurlondum, og nú 35 ára gamal at fáa nekrolog í Ord och Bild – tað er mest sum ov mikið. Og so enntá at verða psychoanalyseraður á so ungum aldri, at verða latin úr fyri fólkaeygum, nú fólk hava hildið meg vera ein mikið habilan filolog sum Effersøe segði! Men nevermind, eg vóni ikki at eg doyggi av tí, tó at eg óivað fari at kenna meg sum eina flundru, ið hevur ligið í frið á havsins botni, sum knappliga verður drigin fleiri snørislongdir upp í bátin. Álvaratos, tað er ov tíðliga at skriva ritgerð um tað eg havi yrkt, tað átti at bíðað til eg jubileri onkuntíð ella doyggi. – Tú minnir á fluguna í Ydun, ja nú er tað sum so langt síðani, luftin er heilt øðrvísi her og eg havi næstan gloymt Havnina, m.a. tí at Mass, Rikard og Hanus[4] eru so óðir inn á meg, at eg frætti ikki orð frá teimum. Tú ert tann einasti tráðurin, sum bindur meg at okkara kosmiska høvuðsstaði, og eg má nú royna at vera so hampiligur í brævaskriving míni, at tú ikki eisini fert í firtna manna leypin. – Tað er gott, at „In memoriam" nú er ein tolulig yrking. Eg havi havt nógv baks av henni og eri sjálvur so góður við hana. – Tað vóru gleðilig tíðindi, at „Den dunkle Sol" skjótt „frembryder", sum Kingo sigur[5]. Eg veit ikki rættiliga, hvussu titilin er, men kanska hóskar hann væl. Eg kom ein dagin á tal við skilafólk um arbeiðsevni tína, og tá segði eg tað, sum eg haldi vera rætt, at mesta orku hevur tú lagt í yrkingarsøvn tíni, tó at „Blæsende Gry" var eitt satt ódnartak. Eg bíði í ótolni eftir hesum størsta yrkingarsavni tínum, sum tú nú eisini ræður fyri útsjóndini á. – So er ritgerð tín um „Dilettantisme og Kunst". Ja, har er við tær, sum maðurin segði á sinni, at tú skrivar fananum annað oyrað av. Tað er nógv rætt í tí, men spurningurin er, hvørt vit skulu ikki nú royna at meta ið hvussu er verkini hjá rættum skaldum við sama máti sum menn nýta aðrastaðni í heiminum. Sjálvandi eri eg ikki sakleysur í tí sum Hanus skrivaði, men endan sá eg ongantíð, og nógv av hinum hoyrdi eg bert í løtum. Tveir dagar aftaná at tú hevði skrivað bræv títt kom Hans Dalsgard[6] fram við einum vælskrivaðum kritikki, sum helt við mær. Uppískoyti Rikards var ræðuligt, eg skilji ikki enn, hví hann skrivaði tað, hann heldur við mær í dóminum um bókina, men tað gjørdi hann neyvan, um eg hevði ikki trivið so harðliga í. Annars er eitt: fenomenið H.A.D. átti tú at skrivað um, ein rættvísan og líka so sannan karakteristikk sum tú hevur her – men tað er rætt: í blaðnum hjá Pylla[7] hevur tú gjørt tað, men tað er leiðiligt stað og greinin var nóg so stutt. Hvat sigur H.A.D. um tað tú skrivaði har? – Tað er sum eg segði, Gustaf Hellstrøm letur polismästare Malmros sita úti í skergarðinum og meditera – og knappliga stendur „Hitt blinda liðið" har![8] Tað er láturvert, men hvussu er slíkur maður vorðin innan? – Eg sendi tær grein Selanders, sum sjálvandi einki hevur at týða, og orðini Svanberg skrivaði: Ger so væl at senda mær bæði aftur. – Dómur tín um Kiljan Laxness er beinrakin og óndur, men tú gloyir at nevna, at bókin er full av tí reinasta poesii. Har hevur hon størsta virði sítt. Annars er rætt, hann er ikki psychologur og í mongum er maðurin nakað „feskur", sum Mass tekur til orðanna. – Tú nevnir Kinck. Eg skal siga tær, at hansara tíð er ikki komin enn, í Norðurlondum og Europa. Men í Noregi hevur hann sett sær spor, tó at menn har neyvan vita, hvussu merkiligur og risastórur andi hann var. Sum prof. Hesselmann (ein av „de Aderton") segði við meg, hann roknaði hann fyri størsta teinkjara í Norðurlondum og yvirhøvur størsta geni við penninum. Okkara tíð hevur ikki rættiliga brúk fyri slíkum stórmennum, ella rættari heldur seg ikki hava tað. Men hann er kanska tann einasti í okkara tíð, sum hevur givið okkum Norðbúgvum tilverurætt sum skapandi kulturfólk. – So kemur seinna bræv títt. Eg skrivaði í áðni, hvussu kenslur mínar vóru, tá ið eg frætti svar Wahlins. Frammanundan roknaði eg satt at siga ikki við, at grein

tín kom í nakrastaðni – um tú yvirhøvur hevði skrivað eina slíka. Skortbílætið av mær skal maðurin fáa, men eg beri ótta fyri, at eg fái ongar myndir at líkjast nøkrum, av Viðareiði ella tílíkum útoyggjum. Men eg skal royna. – At tú skalt vita, eg havi hitt Stig[9], má eg siga tær, hvat stuttleika eg havi havt av søguni um komponistin Guckl[10]. Hon er so góð, at eg havi ikki sað nakra herming eftir bløðum sum hevur verið so beinrakin. Hetta er upp á hædd við „Jaguarin"[11], sum tú veitst at eg helt so óført um. Nú skalt tú ikki revsa Stig fyri at hann vísti mær hetta. – Týðingin av matarsálminum er sjálvandi minni enn so so góð sum upphavsyrkingin, men eg havi roynt her – eins og í hinum týðingunum – reint ljóðliga at lofta Kingo yvir í føroyskt mál. Annars takki eg tær fyri, at tú á sinni vísti mær á henda meistarasálmin. –

Einaferð verði eg at enda brævið, lat meg gera tað nú. Men fyrst senda kona mín, sum sigur seg ikki vera fødda í 1908, men í 1906, og ikki í Klakksvík, men í Miðvági, Árni og Eirikur tykkum øllum bestu heilsanir. Vit eru forvitin eftir at vita, hvørt manningin hjá tær er vaksin í tali ella ikki, slíkt sigur tú einki um, uttan tú verður spurdur. Heilsa eisini Mykinesi og ynsk honum til lukku, og tað sama Hanusi, Rikardi og øðrum firtnum og málleysum monnum. Og seinast verði tú sjálvur heilsaður, tú gandakallur, sum fekk meg at taka mær um reiggj dýrabiðjudag at skriva henda langa epistil.

Kristian
Eg spyrji við sama lag: kemur tú við „Tjaldrinum"? –

KB: Ut. 677

1 *Aand og Lys* kan være en ironisk henspilling på William Heinesens innlegg i *Dimmalætting* 1935, nr.42: „Aandsfrihed og tvang".
2 Skilling (Argi) drev urmaker- og optikerforretning i Tórshavn.
3 Knud Lambaa (1890-1982) var forretningsmann, grossist i Havn og italiensk konsul. Var sjef på DFDS-skipet S/S Algarve" under første verdenskrig. Han skrev også i *Varðin*.
4 Mads A.Jacobsen, Rikard Long og Heðin Brú.
5 Salmedikteren Thomas Kingo (1634-1703) „Som den gyldne sol frembryder".
6 Hans Dalsgaard (1899-1970) skrev dikt, skuespill og fortellinger, egne og oversatte fra islandsk, bl.a. i *Varðin*.
7 *Dimmalætting*
8 Jf. brev 20.
9 Stig Heinesen, Williams bror, som var musiker i København.
10 William Heinesens novelle om komponisten Guckl har det ikke lyktes å oppspore.

11 Heinesens novelle „Jaguarin" har det heller ikke lyktes å oppspore. (jf. Søholm 2000:21).

23. William Heinesen til Christian Matras

Varðagøta, 17. Maj 1936

Kære Chr.M!

Hermed sender jeg dig „Den dunkle Sol". Jeg tror, du kender den flove og tomme Fornemmelse, en Digter har, naar han har faaet en Bog trykt. Længe og trofast har han arbejdet med Stoffet, han har eftertænkt hver Strofe og hver Verslinje, han har kunnet hvert Digt udenad og undertiden har han været bombesikker paa, at det er gode, ja tildels fortrinelige Ting, han har skrevet. Men saa, naar Samlingen foreligger, og han nervøst læser den igennem – paa ti Minutter – kan han intet finde, der tilfredsstiller ham, ja, han synes ligefrem, at det er en tynd Afholdswhisky, han har blandet. Og dog er han hundeangst for at andre – Folk, hvis Mening han altsaa sætter Pris paa – skal synes det samme.

Nej, vi kommer ikke udenom at en digter er en Gøgler. Eller ialtfald at Gøglersindet udgør en meget stor Procent af hans samlede Væsen. Hans Tørst efter Forstaaelse og Genklang er ubeskrivelig. I „Den dunkle Sol" har jeg – som det nu synes mig efter meget fattig Evne – søgt at tage en vis Stilling til Tidens Problemer; vel at mærke paa lyrisk Vis, saaledes at de enkelte Digte bliver Digte og ikke rimet Journalistik. Titelen forklares af et af de første Digte i Samlingen, „Dagen er omspændt af Mørke, Solen har dunkel Glød." I første Del, „Rejsebilleder og Parabler" gør jeg en Slags Rejse i Tiden; det vil sige: af visse Erindringer fra mine iøvrigt temmelig faa geografiske Rejser brygger jeg en Ekstrakt, der ikke er direkte Rejsebeskrivelse, men som Titelen antyder, Billeder, der halvvejs er Rejsebeskrivelser, halvvejs Sindbilleder. Ved en Parabel forstaar jeg altsaa en Slags Sindbillede, en Lignelse, der giver noget personligt oplevet eller tænkt et alment Perspektiv.

Hvis det gjaldt Rejseindtryk i journalistisk Forstand kunde jeg jo fylde mange Bind; her har jeg kun taget saadanne Indtryk op til Behandling, af hvilke der samtidig lod sig uddrage en vis Lære, en vis Visdom. Dog, det er nok blevet saa som saa med denne Visdom.

[…] [Her mangler en side.]

bende Tog, der skyder lignende Fart.

Dette til Forklaring (vel nok en temmelig ufuldstændig Forklaring) af den Livsmystik, jeg bekender mig til j e n s e i t s al Opti-eller Pessimisme, og som jeg har søgt at give Udtryk i mine Digte.

@

Dit Brev af 7/5 har jeg læst med stor Interesse og vil her dvæle ved nogle Punkter i det.

Kingos Bordsalme forekommer det mig at du har klaret fortræffeligt. Jeg læste den sammen med dit Brev) ude paa Stranden ved „Eystfallsker“ i Gaar, i Solskin og voldsom, men lun og tør Søndenvind, og atter fik jeg denne Følelse af at Kingo og Færøerne er et meget lykkeligt Ægteskab udi Aanden. Denne Salme er vældig i sin Ordpragt, sin sødmefulde Naivitet og primitive Menneskelighed. Hvem har digtet lignende Ting? Baudelaire[1], der jo (dette er ikke ment som noget interessant Paradoks, men som en simpel Kendsgerning) paa Mange Maader ligner Kingo, har jo aldrig naaet denne primitive Fylde og Sødme; naa, han tilstræbte den jo heller ikke; det er en anden Side, han har fælles med Kingo, nemlig den religiøst farvede Pessimisme (Far Verden farvel). Kingo er rigere fordi han ogsaa er aaben for Livets i stor og ædel Forstand idylliske Side. Dine lødige Oversættelser af den store Psalmist er en Bedrift, som du nok ikke skal komme til at angre, selvom der paa indeværende Tidspunkt kun er et Par Stykker, der er udviklede nok til at forstaa Betydningen af dette literære Mesterarbejde.

Sten Selander gør et ærligt Forsøg paa at forstaa dine Digte, men han har kun fat paa den „realistiske Lyrik”; af stor Interesse for Forstaaelsen af din vanskeligt tilgængelige Digtning (for selv dine Folkelivsbilleder og Idyller er holdt paa et „upopulært“ Plan) er jo ogsaa de „mystiske“ Digte i „Grátt, kátt og hátt.“ Iøvrigt er Artikelen ikke daarlig, idet Selander saa vidt mulig lader Digteren selv faa Ordet. I Tilfælde som dette er det jo Essayistens Sag at lette de fremmede Læsere Forstaaelsen af Digtene og tegne den Baggrund, hvorunder de er blevet til. Det er jo ogsaa det, jeg har forsøgt i min Artikel; heller ikke den gør Krav paa at være noget udtømmende Portræt. En saadan udtømmende Karakteristik kan ikke gives før hele Digterens Produktion foreligger; hvad man kan give er en lille Vejledning, men det Formaal at gøre opmærksom paa en Digter og hans Arbejde.

Heller ikke Svanbergs Artikel er daarlig. Men min Omtale i O. och B. inneholder nu alligevel mere, navnlig fordi den er rig paa Citater, der taler for sig selv. Som du vil forstaa har jeg med Vilje brugt denne Fremgangsmaade, da jeg er led og træt af ordrige, konstruktive Artikler om Lyrik – den Slags Artikler gaar ind ad Læserens ene Øre og ud af det andet, mens et Billede, en Rytme, eller Følelsen af et Digts tonende Enhed holder sig i Erindringen.

Dillettantisme og Kunst. – Ja, naturligvis kan Dillettantisme tages i to Betydninger; der gives intet foragteligere end fordringsfuld, indbildsk Dillettantisme. Men paa den anden Side: hvor meget hos de største Digtere er ikke Dillettantisme! Grundtvig[2], f. Eks.! Eller Brorson – „Troens rare Klenodie“[3] har fæle Partier, spørg kun Jørgen-Frantz, der har studeret den i Vinter. Ogsaa Wergeland[4], der jo har frembragt noget af det mest mimoseagtigt forfinede og evigt aandige i Lyrik, har slemme Digte. J.H.O.D., der ellers har en Smagssikkerhed, som søger sin Lige, faar ogsaa ofte noget i den gale Hals („Eg breyt niður borg mína“![5]). Herhos kan Dillettanter undertiden frembringe enkelte mesterlige Ting (H.A.D. „Alt tað, ið flýgir – setist og nígir“!).

Nej, til Bloksbjerg med al kritisk Arrogance, den har man oplevet nok af gennem Gelsted f. Eks. At besøge en Maleriudstilling sammen med G. er forunderligt: allerede før han aabner Døren har han et Træk af Væmmelse ved Mundvigene, og saa snart Billederne begynder at dukke op bliver han søgrøn i Ansigtet af Foragt; det koger i ham, hans Stemme slaar lidende Klik. Saa standser han ved et enkelt Billede (malet af en af hans Klike!) og faar løs Mave af Beundring, idet han udfolder en fantastisk Tungeraphed for at forklare dette ene Billedes objektive Dyder. Man synes, det er Synd for dette Menneske, hvem Skæbnen i saa morderisk en Grad har forsynet med Hager og Modhager, med Idionsynkrasier og Trang til selvudslettende Lobhudling. Og man bliver fuldkommen paf naar samme Herre et Par Aar efter har skiftet Mening. Overhovedet: Forfægtere af Absolutisme i Estetik eller Moral (herunder „objektiv Kunstkritik“) maa fra Tid til anden gennemgaa en fuldstændig Metamorfose; Fanatikere „omvender“ sig som bekendt ofte mere end en Gang. Naa, dette var en lidt vel lang Digression. Men jeg for mit Vedkommende foretrækker altsaa lidt Venlighed og Labilitet i Bedømmelse af Kunst, naar der da ikke

ligefrem staar Menneskeliv paa Spil. Intet gør Livet en saa led ved som arrogante Principryttere.

Men trods alt – naturligvis maa anmassende Dillettantisme bekæmpes. Ogsaa her hos os. Naturligvis skal det slaas fast med en vis Kraft, at J.H.O.D. er bedre enn O. á Ryggi, ellers er vi ude at svømme i „Godlidenheds-Snobberi“, et Ord, som jeg engang i en helt fremmed Forbindelse har ytret overfor Jørgen-Frantz, og som han har viderebragt til M.A.J., der har fundet det anvendeligt som en Etiket paa R.L.

Hvad det gælder om at iagttage er i alle Tilfælde kritisk Takt og pædagogisk Intuition – sjældne, sjældne Egenskaber.

„Dómur tín um Laxness er beinrakin og óndur.“ Jeg haaber ikke, at det, jeg skrev i min sidste Epistel, var saadan, at det ikke gav Udtryk for min meget store Beundring for Laxness. Der er i „Frie Mænd“ Partier af mægtig Skønhed og Sandhed og dyb Menneskelighed; uforglemmelig er saaledes Scenen hvor Jagtgæsterne kommer til „Sommerhuse“, og Konen bliver tvungen ud af sit Skjul. Og Gang paa Gang overraskes og betvinges man af Laxness' fremragende Skildringskunst. Ogsaa Digterinden synes jeg er god og morsom, selvom noget for haardt karrikerert til at virke helt menneskelig. Men ogsaa Karrikaturkunst kan være stor Kunst. I denne Genre har f. Eks. Strindberg („Svarta Fanor“[6]), Kinck (Sjur Øvsthus[7]) præsteret noget af deres bedste, ja ogsaa Lyrikere som Alf Larsen („Indgangen“). Frie Mænd er en hudflettende Satire over det moderne Island, samt i ikke mindre Grad over Sagamenneske-Idolet. Han vil med den Bog sige saa meget som: disse Landsmænd og Høvdinger, vi i Dag ser op til i stolt Beundring, var netop saadanne agressive, energiske og raa Karle som Udflytteren i „Sommerhuse.“

I dette Træk minder han forøvrigt om Gelsted, dengang denne i sin Bog om Gunnarson[8] tog Afstand fra Oldtidens Nordboer ud fra en moderne kommunistisk Tankegang. Det er jo i og for sig et „ædelt“ Træk, men barnligt. Grønbech giver i „Religionsskiftet i Norden“ en fængslende Analyse af de gamles Moral, der jo sandelig ogsaa var en Moral, selv om den jo ikke var „kollektiv“, men byggede paa helt andre Begreber og Følelseskomplekser, „Slægtslykken“, der kun holdtes oppe af modig Færd og ødelagdes af den Mand i Slægten, der optraadte som Nidding.

Den moderne kommunistiske Moral er unægtelig en anden. Men – er Menneskene i det store Hele saa helt anderledes nuomdage? „Slægtslykken“ er udvidet til at omfatte „hele Menneskeheden“.

Det vil nu altsaa sige: den Menneskehed, der bestaar af Partifæller. Anderledestænkende fordømmes som Niddinger.

I det hele taget – for nu at komme med en ny Digression – Kan kollektiv Moral, som det altsaa kaldes, praktiseres udenfor en Sekts mere eller mindre snævre Grænser?

Idealister kan være store, misundelsesværdigt rene og ædle Mennesker, men som Regel har de ogsaa deres Begrænsning, udenfor hvilken de ofte optræder som rene ideologiske Uhyrer. Intet Monstrum er saa fælt som den opbragte Serat, han er ikke længer noget Menneske, han er en Basilisk. Den glade, pligtopfyldende og ophøjede Ariel i „Stormen“[9] viser sig vist ogsaa undertiden, saa vidt jeg husker, fra denne grumme Side.

Det er nu engang saaledes, at har man sit ideologiske System i Orden er det forholdsvis let at hitte Rede i Tilværelsen. Det gør det hele mindre indviklet at have en religiøs, en kristelig, en kommunistisk eller fascistisk Livsanskuelse. Men til Gengæld bliver de Troende let Umennesker. Ikke for intet har Kristendommen med sit Medmenneskeideal skabt ogsaa Helvede, den umenneskelige Forestilling om evig Pinsel for Ikke-Tilhængere (om ikke skabt saa dog knæsat).

Uforglemmelig i sin Sandhed er den indremissionske Sømand i „Fiskerne“, der tilgiver og bærer over med sin Kærestes Synd (hende, der faar et Barn med sin Plejefader), men siden paa Grund af bare „Godhed“ driver hende i Døden. Han er skildret med beundringsværdig Ro og Ægthed.

Annerledes med de „negative“ Figurer hos en Laxness; de er givet med en Hadefuldhed, der sprænger dem som Figurer; Købmandssønnen i „Salka Valka“[10] – og forresten ogsaa andre Bifigurer, Provsten, Lægen – virker lidet overbevisende, usammenhængende endda som Karrikaturer. Heller ikke den kommunistiske Kadaverideologi fremtræder overbevisende; Forfatterens stigende Had og Foragt for ham gør ham mere og mere usandsynlig – Trækket med at han laaner Penge af Salka Valka til at betale Fosterfordrivelsen med, er ikke meget overbevisende, det virker som en daarlig Vittighed (Saa kan det gamle Sludrechatol Bukdahl[11] nok saa meget tale om „moderne Ungdoms Vanskeligheder ved at holde sig Idealet for Øje“, eller hvad det var denne Vismand bemærkede i Anledning af denne Laxness'ske Figur!). Af levende Mennesker er der i den Bog ikke mange udover Hovedpersonen, hendes Moder, Købmanden (der er givet med rolig ironi) og den evindelige „Kadet“ Pjetur Jónsson.

Alligevel hører baade Salka V. og Frie Mænd til de stort anlagte, dristigt tænkt og paa mange Maader stort gennemførte Romaner. De har Lighedspunkter med Bøger som „Sneskavlen“ og „Ungt Folk“[12]; der er i dem dette samme „Pust fra Afgrunden.“ Laxness' Bøger bærer Præg af en oprivende Kamp mellem Social Dogmatik og Trang til at komme Virkeligheden ind paa Livet. Storslaaet er hans Mod til at se Tilværelsens meningsløse Side i Øjnene. Men foreløpig stikker han endnu i denne Dobbelthed, det er den, der saa ofte sprænger hans Figurer og gør dem psykologisk overeksponerede. Mennesket er nu engang et sammensat Væsen paa godt og ondt, underkastet Værdiforskydningens mærkelige og skæbnesvangre Tyranni.

William

Hils din Kone og andre af vore fælles Bekendte. Venlig hilsen fra os alle.
Skriv!

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 Charles Baudelaire (1821-67), fransk dikter, litteratur-og kunstkritiker. Diktsamlingen *Les Fleur du mal* kom i 1857.
2 Salmedikteren og folkehøyskolegrunnleggeren Nikolaj Frederik Severin Grundtvig (1783-1872). Representert med 54 av Grundtvigs egne og 18 omdiktede salmer i *Sálmabók Føroya Kirkju* (utg.1991). To av dem er gjendiktet av Christian Matras: „Nú ringja klokkur“ og „Hjá tær, o Drottin“.
3 Salmedikteren Hans Adolf Brorson (1694-1764): *Troens rare klenodie* (1739), en samling av Brorsons egne salmer og gjendiktninger. Salmene er ordnet etter kirkeåret og etter troens hovedpunkter. 19 salmer av Brorson og 8 av hans omdiktninger er med i *Sálmabók Føroya Kirkju*. Christian Matras har gjendiktet „Upp alt, ið Harrin hevur gjørt“.
4 Henrik Wergeland (1808-1845), norsk dikter. Jf. Christian Matras' dikt: „Wergeland á sóttarleguni“ første gang trykt i *Varðin* 1935 bd.15.
5 J.H.O.Djurhuus' dikt „Eg breyt niður borg mína“ fra *Yrkingar* 1923.
6 August Strindberg (1849-1912): *Svarta fanor* (1907), Strindbergs siste roman.
7 Hans E. Kincks Sjur Øvsthus er en av hovedpersonene i *Sneskavlen brast*.
8 Gelsteds bok *Gunnar Gunnarsson* (1926). Gunnar Gunnarsson (1889-1975), islandsk forfatter, skrev på dansk.
9 Shakespeares luftånd Ariel i *Stormen* (*The Tempest*) (1608-12).
10 Laxness' *Salka Valka* (1931-32)
11 Jørgen P. Bukdahl (1896-1982), dansk forfatter, kritiker og foredragsholder.
12 av Hans E. Kinck (jf. brev 5)

24. Christian Matras til William Heinesen

Kphn. 26-5-36.

Kæri William!

Stóra tøkk fyri brævið – og bókina. Til útsjóndar ein risabók við frálíka vakrari permu og góðum prenti. Titilin hóskar væl til innihaldið. Tey evnini, sum tú hevur baksast við, tykjast at hava ment teg bæði skaldsliga og menniskjaliga. Eg haldi, at tú allan vegin talar sum ein ið hevur mekt og mæti, sum skrivað stendur. Tað, sum mest undrar meg, er, at tú ert so „visionerur“, sum Mikines er vanur at taka til, bæði í tíðaryrkingunum og í teirri reint lýrisku deildini. Men lat meg skera hvalin frá høvdinum. „Stenpigen“ er ein sterk og monumental yrking. Eg veit ongan norðurlendskan yrkjara, sum er førur fyri at skapa slíkt, og hon er tess verd, at allir kritikarar bæði í Danmark og aðrastaðni rópa hurrá fyri tær. Betri byrjan kundi bókin ikki havt. „Journalistens Nattevagt“ og „Dagen er omspændt af Mørke“ eru fyndigar og myndigar, og „Nattoget“ við teimum ljódligu góðu ørindisendunum er ein heilskapað lýrisk yrking við samtíðarperspektivi og ævinleikakenslu í rýtmunum. „Lysavisen“ er klár og klassisk í forminum, tó at myndirnar eru úr nútíð og stórbýi, „Glemte Nødråb“ er eitt av tínum „visioneru“ produktum – er „evnið“ ikki kunsturin og neyðin? So skilji eg yrkingina, og tá er hon frálík. Væl dámar mær „idyllin“ „Et Sted bag de mørke Bjerge“, sum hóskar væl inn í heildina og sum í sjálvum sær er tað, sum tú ert vanur at kalla „sterkan idyll“. „Fantasier over Tegn. af Goya“ dámar mær væl, somuleiðis „Oratorium“, sum er ein ræðulig háðyrking við logandi hatri og sárari samkenslu við menniskjuni – ja, soleiðis lesi eg hatta produktið. „Den fæle Skov“ er ein tann besta yrking, sum tú hevur gjørt, hon er perspektivrík sum tað besta hjá Frøding. Har vart tú vorðið sum heppin, gamli! Ræðuligt háðrím er fyrra ørindi av „Den ukendte Soldats Mareridt“, men seinna ørindi er heldur deytt og deyvt. „Adepten“ er eitt frálíkt virtuosnummar, stuttligt, men ikki so djúpt sum meginparturin av hinum. „Mester og Lærling“ er stuttligt hjá okkum at lesa, sum kenna Gelsted, men „Tornebusken“ er mær so surrealistiskt, at eg dugi ikki at siga, um tað er gott ella ikki. „Natteregn“ er stórur og fínur skaldskapur – so tú gongur við slíkari vatnkenslu í tær? Tað visti eg ikki áður, men nú vita allir lesarar tað – og gloyma tað ongantíð. – Deildin „Barnet og Somm-

erdagen“ er so góð, at um eg átti øll superlativini hjá Rikardi, kundi eg nýtt tey uttan at ljúgva. Tað lívfjálga hevur tú ongantíð fingið mál fyri sum her, tú hevur áður ligið ov nógv uppi undir stjørnutróðrinum og úti undir heyst- og vetrarvæðingini – tað var gott ta tíð tað var, men vit hava altíð ynskt, at tú fórt at fyllast av teim fræandi sýruleggum og grøsum, sum tú gongur oman við um ólavsøkumundið hvørt ár. Nú er tað komið: Barndómurin og grasið og hin ævinligi summardagurin – alt hetta fáa vit nú í fullbúnum songi. Yrkingin „Barnet og Sommerdagen“ – eg havi lisið hana einar 10 ferðir, og hon er líka sterk. So skilur tú! Ikki aftari eru „Under de søvntunge Tage“ og „Vuggevise“ (frálíkt!). „Elvesuset“ er ein genial yrking um áarljóðið, tú hevur loftað tí annars óútsigiliga. Stórur og ríkur og djúpur skaldskapur er „De Vise Mænds Hjemfærd“, forbannað væl yrkt og ríkt í lívkenslu. Eitt tað besta, kanska tað besta, er „Den lille søvnige Lampe“ – slíkt hevði ein meistari sum Olav Bull[1] ikki kunnað gjørt. „Mary Mardon“ hevur sama ævintýrdám sum „Elvesuset“, er eisini eitt ósigandi hugflog, sum tú hevur fleygað har uppi á loftinum. Eisini „Træet og Tiden“ er uppi í teim bestu yrkingunum, eg havi lisið í langar tíðir. Og so er endi. Og tú stendur sum størsta nútíðarskald á donskum máli. Men kanska er ymist av tí besta (í seinni deildini) sovorðið, sum eg skilji nógv betur enn nakar danskur kritikari. Tó sigi eg, at seta teir teg ikki nú á tignarpall, so hava teir gloymt, hvat poesiur er. Rodnar tú nú av skomm, sum eg rósi tær, so mást tú fara at yrkja meiri enn hesa ferð. –

Eg eri øvindsjúkur, so tú kanst fara niðan á Eystfallssker og sita har og lesa brøv – og Kingo[2]. Eg eri glaður um, at tær dámar týðing mína, so rokni eg við, at hon er ikki virðisleys. Tað er rætt sum tú sigur, hann likist Baudelaire (eg havi lisið bók Rimestads um hann[3]), men hann er sum ríkari í lívskensluni. Og hann tekur til orða sum ein Føroyingur. – Eg havi sent „Ord og Bild“ eina ringa mynd av mær og 3 góðar av Viðareiði. Bert tú ikki hevur skrivað so um meg, at eg missi hugin til at yrkja meir. –

Nú seinkar so væl, at eg verði at steðga hesa ferð. Heilsa konu tíni og Heina frá okkum øllum.

Kristian

KB: Ut. 677

1 Olaf Bull (1883-1933), norsk lyriker.

2 Thomas Kingo (1634-1703), dansk dikter.
3 Christian Rimestad: *Baudelaire* kom på Gyldendal 1927.

25. William Heinesen til Christian Matras

Tórshavn, 11/6-36

Kære Chr. M!

Dit Brev af 26/5 er af den Slags, om hvilke Kinck et Sted skriver, at man forfalder til Læsningen af dem, „gaar i skapet“. Selv om du visselig finder større Værdier i min Digtsamling end den er værd, er det dog af en usigeligt forfriskende Virkning at møde en saa rig Resonnans hos en Læser, hvis Sans for Lyrik man véd er saa højt udviklet. Dobbelt stærk var min Glæde fordi jeg paa det nærmeste overfor mig selv havde reduceret de fleste af disse Digte om end ikke helt in absurdum, saa dog temmelig nær dette. Du ved hvor sygeligt selvkritisk og overfølsom man kan være; man hæfter sig maniakalsk ved de Ting, man føler er de svageste; saaledes netop f. Eks. „Tornebusken“, der er et uklart Inspirationsprodukt uden Holdning, og hvori den satiriske Pointe (ligesom ogsaa i „Den uk. Soldats Mareridt“) ikke kommer til Udfoldelse og derfor sikkert føles som en daarlig Vittighed.

Det er jo saadan med Lyrik, at det kan være godt nok at være inspireret; selve Digtet opstaar i Inspiration; men saa er det, man maa prøve Produktet, leve sammen med det en Tid og se om det nu ogsaa er virkelig holdbart, og om man stadig vil underskrive dets Form, dets Stemning og Tankegang. Saa først er det ens eget Kød og Blod.

Efter at jeg har faaet dit Brev er jeg imidlertid mere modig og vil nu med Fortrøstning udsende Samlingen. Jeg takker dig altsaa for dette Brev; det kom som en Regnbyge over den Cataloniske Højslette.

Min Kone fik den 19. mai en Søn[1]; vi har nu altsaa i alt og til sammen to Sønner, og jeg kan altsaa ligesom andre gæve Fædre sige „mina pojkor.“

Min Artikel, i „O.och B.“ er nu sat og kommer vel med i et af de førstkommende Numre. Jeg havde tænkt mig at den fremkom paa Svensk, men de har imidlertid ønsket at lade den beholde

den danske Form, hvilket maaske er meget fornuftigt, da Afhandlingsprosa er vanskelig og fuld af Faldgruber for Oversætteren. Jeg gad vide hvad du vil sige til den. Den er nu ialtfald et ærligt Forsøg paa at give nordiske Yndere af Lyrik et Indtryk af din Kunstnerpersonlighed; maaske vil du finde Indledningen lidt „journalistisk“, lidt vel summarisk og forenklet, men jeg synes at et „geografisk“ udgangspunkt i et Tilfælde som dette er paa sin Plads. Som Lyriker vedkender du dig jo ogsaa selv at være et Barn af din Ø; at du samtidig har Perspektiver ud i det universelle forbigaas jo heller ikke i min Fremstilling, lige saa lidt som dit Slægtskab med en Kingo og en Storm. Dog har jeg naturligvis undgaaet nogen Art af uklar Panegyrik – ingen kan komme og sige at det er en Montenegriner, der roser en anden Montenegriner, uden at andre faar Lejlighed til at stikke deres korrigerende Næse i Sagen. Det værdifuldeste i Artikelen, det, der giver den dens raison d'être, er de relativt mange Prosaoversættelser, der jo taler for sig selv; ogsaa paa Rytmen i rytmisk karakteristiske Digte giver jeg nogle Prøver. Jeg kunde skrive meget mere og give langt flere Eksempler, men en Artikel maa jo have en vis Form, og jeg har valgt en kort instruktiv Form. En omstændeligere Form med Lydskriftsprøve etc. havde jeg godt kunnet tænke mig, men den vilde saa næppe høre hjemme i O. och B. men i Edda[2]; det kunde være interessant at skrive en saadan Artikel om færøisk Litteratur i Edda, den kunde du give mig en Haandsrækning til – hvis du da ikke foretrækker at skrive den selv.

Forøvrigt er det jo, lader det til, i Sverige, man finder Folk, der interesserer sig levende for færøiske Forhold; det kommer sikkert af at Svenskerne har et saa udviklet Instinkt for det nordiske; det er jo Nordens største Land og føler sig jo ogsaa uden Smaalighed som Hovedlandet – deraf den rigere nordiske Samfølelse modsat de mindre Land med deres Underlegenheds- og Magtkomplekser! Sveriges Interesse for Island og Færøerne er befriet for politiske Islæt og derfor rent nordisk-kulturel. Det er derfor af en vis Betydning at man søger at vække Svenskernes Interesse for det, der bliver skabt af virkelig Værdi herhjemme.

Med de bedste Hilsener fra William, samt fra min Kone, til Jer alle.
Kommer du ikke hjem en Tur til Sommer?

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Zacharias
2 *Edda. Nordisk tidsskrift for litteraturforskning,* grunnlagt 1914 (utgis nå av Universitetsforlaget i Oslo).

26. Christian Matras til William Heinesen

Keypmhn. 17/6-36

Kæri William!

Takki tær fyri brævið. Vit ynskja tær og konu tíni tillukku við „gossanum“. Halda tit á, fáa tit skjótt mannað bát – so tóku tey til fyrr í tíðini. – Viðv. bók tíni – tú gjørdi skeivt ikki at senda hana út alt fyri eitt, meðan tómt (at kalla, sbr. la Cour[1]) var á marknaðinum, áðrenn kritikarar og bókakeyparar fingu sær summarferiu. Nú vóru góð løgir. – Eg sá í dag 5. hefti í ár av „O. och B.“ Har er grein um Rilke[2] (mær dámar ikki tað skaldið, sum tú veitst), so komi eg í eitt av teim fyrstu eri eg millum stórar menn. Bert tú ikki loypir framav, og bert tú ikki hevur skrivað greinina sum nekrolog. Minnst eisini til hvussu lítið eg havi givið út, tvey smá hefti. Men nú verða vit báðir at taka sviðan sum best. – Hvussu gongst við týðingini av „Feðgum á ferð“? Nú havi eg lisið „Varðan“[3]. Byrjanin er frálík, og eisini tað fyrsta um feðgarnar, og drápið sjálvt og tann skiftandi stemningur og ljós, tey ymisku fólkini (lærararnir o.s.fr.). Og scenan við grindanýranum er frálík. Yvirhøvur nógv at gleða seg stórliga yvir. Men mær tykir, at tveir vandar eru altíð Hanusi fyri fótum – sentimentalitetin og fjákið. Tað er fjákut at lata mannin bólta rút í skútinum, t.d. sum „týpur“ eru feðgarnir ov góðir til at gera teir býtt fjákutar í einstøkum atburðum, eins og Heðin Brú áður hevur gjørt við høvuðspersónin í „Tróndi við Liða“[4]. Eg veit ikki, hvørt tú skilir meg. Um so er, og tú heldur við mær, sig so H.B. lagaliga hetta, tí honum tørvar vegleiðing. – Vit verða búgvandi her í øllum varmanum, fara ongan veg. Men fert tú ikki at koma higar nakað skjótt at samráðast við tann nýggja heiðursdoktaran við Háskóla Íslands Ejnar Munksgaard? Eg vóni tað. – Nú verður áhugavert at síggja, hvat kritikurin sigur um bók tína. Var eg tú, hevði eg sent einum hvørjum svenskum og kanska norskum skilamanni hana við. Fyrsta ummæli fekkst tú frá mær, tað dugi eg ikki at gera um aftur, eg skrivaði tær mína røttu

meining, sum ikki er broytt síðani. – So biðja vit 4 her teg heilsa konuni og „gossunum“ frá okkum.

Vinsamiliga
Kristian

Heilsa J.-Fr.

KB: Ut. 677

---

1 Paul la Cour (1902-56), dansk dikter
2 Rainer Maria Rilke (1875-1926), østerriksk dikter
3 De første kapitlene av *Feðgar á ferð* ble trykt i *Varðin* bd.17 og 18, 1936. (Romanen kom i 1940.) William Heinesen skulle oversette den til dansk som takk for at Heðin Brú hadde bidratt til *Noatun*.
4 „Tróndur við Liða“ er en novelle i samlingen *Fjallaskuggin* (1936)

27. Christian Matras til William Heinesen

Keypmhn. 18-7-36.

Kæri William.

Nú var long tøgn á tær. Tó fari eg at ynskja tær til lukku nú alt fyri eitt við at tú er komin í tal tiltikna danskra borgara so ungur á aldri – eg meini við at tú ert komin í „Biografisk Lexicon“. Meira vert enn hetta er dómur Rimestads í greinini, eg meini dómurin um „Blæsende Gry“, sum hann heldur vera bók har lív av øllum sløgum er rikið saman á einum bletti. So ymiskir eru altso danskir dómar um skaldsøgu tína. Nú vóru løgir hjá mær at skriva í „Varðan“ um „Blæsende Gry“, um eg hevði stundir – og um tú hevði ikki havt sett saman grein um meg í „Ord och Bild“. Men lat meg siga tær her nøkur orð um meining mína. – Tó at „Bl. Gr.“ kanska er ætlað at vera succes-roman, er hon í summum lutum (í tí virðismesta) eitt persónligt verk eins og yrkingar tínar. Tann filosofiska síðan av bókini er í mínum eygum upplivað, tí røkkur hon í støðum væl upp um vanligar skaldsøgur. Samstundis fær bókin eitt milt yvirbregði (humant í bestu merking), sum ger, at krútmenn sum Tom Kr. og aðrir rokna hana ikki fyri fult sum bók. Eg segði, tá ið bókin kom (og eg havi aldri dult, at eg var vónsvikin í tí lokala dáminum og tí folkloristiska), at hon hevði ein tóna, og tað høvdu ikki nógvar skaldsøgur. Í tí orðinum haldi eg meg hava funnið høvuðsvirðið. – Søluvirðið tykist hon ikki at hava stórt, og tó at eg væl unni tær allar inntøkur ið fáast kunnu av skriving, vóni eg tó, at teir góðu eginskapirnir í „Bl. Gr.“ verða at finna aftur í tí mesta, sum tú letur úr hondum. Í krútromanum vænti eg mær ongantíð at finna teg so heilan og sannan sum í „Bl. Gr.“ – um tú annars hevur ætlað tær at royna slíkar gøtur. – Tú skilur óivað, at eg haldi „Bl. Gr.“ í summum vera eitt meiri sentralt føroyskt verk enn tú veitst og teir halda, sum bert krøkja seg í tað, sum ov lítið er beinleiðis føroyskt í henni. Tó at tú í nógvum hevur abstraherað ov mikið eisini eftir mínum tykki, er tað filosofiska innihaldið í bókini ein tann størsta realitet í fólkalívi okkara. Hetta er kanska ógreidliga sagt, men eg haldi tú skilur meg. Og so skilur tú eisini, at eg kundi havt hug at tikið til orða um hetta verk. Men tað fer at bíða, til eg einaferð fái skrivað eitt lítið bind av „essays“. Annars fara fólk at tosa um klikur, eins og altíð verður rópt eftir Gelsted og hansara harkaliði. Í sálarlýsing ert tú ikki Dostojevski[1] ella Hamsun, men tó er hasin drongurin tú letur fara burtur úr søguni so sannur í veiklyndi sínum, at har ert tú um at fáa loftað einari algongdari føroyskari mannatypu, sum aðrir eiga ikki fínleika til at duga at lýsa. Tað er skeivt at siga, at hann er Føroyingurin, men hann er so nógv meir føroyskur enn flestir persónar, sum sagt er frá. Heldur ikki í psykologiini hevur tú rættiliga gávur til buldur og krút – men fínleika og poesi eigur tú. – Av hesum býttligu orðum biði eg teg ikki missa mótið, men vita, hvørt tú ert ikki førur fyri at skriva bók við góðu eginskapum „Bl.Gr.“ 's ÷ lýtini, tí at tú verður ikki ríkur av tí.

Nú er handa prædikan liðug, og sum tú veitst, allar prædikur eigur tú at gloyma, tá ið tú kemur úr aftur kirkju. Ger so her.

Sjabboch hevur skrivað grein um før. bókmentir, hon er „ólitterér“, men greið og gløgg sum hann er sjálvur. Hann er sakleysasti idealistur eg kenni – hann drepur ongan mann, men hann trýr og hevur tó ein frískan sakleysan látur fyri innan. Ikki sum M.A.J., har láturin er sataniskur. – Var í dag og vitjaði Mykines. Tíðin var so stutt, tá ið eg skuldi frætta tíðindi frá tykkum. Hann segði stuttliga frá kongs- og Staunings-vitjanunum. Hann væntar sær at liggja tvær vikur afturat, doktararnir og hann sjálvur halda ganga framá. – Í hvørjum brævi hevur Rikard høgg í H.A.D. neyðardýrið, men leggur afturat, at hann hevur „fingið hann á heilan“. Tað er tíverri satt. – Janusi frætti eg frá við hvørt, hann er lukkuligur sum barnið, fær týtt nógv av Homeri og kennir, at har hevur hann

fingið eitt gott evni at gera burturúr, kennir sítt mannsvirði aftur og kennir seg komnan sum aftur á land aftaná í nøkur ár at hava vaðið á dýpinum.– Sjálvur eri eg uppathildin at yrkja nú eina tíð, mest av tí at eg nái ikki at hugsa um slíkt. Onkuntíð fari eg kanska at tríva í aftur. – Heðin Brú kemur kanska higar, frætti eg. Spell er við honum. Tó at hann hevur frálíkar gávur, hevur hann enn ikki funnið nakran stíl (í Kinck'skari merking) uttan í smástykkjunum teimum bestu. Nógv gott var í „Feðgum á ferð", men stílurin var ikki reinur, tað sentimentala og býttliga og sublima – alt var í einum greyti. Tó er hesin dómurin nakað sterkur, tí eg eri so harmur um Hanus, at hann hevur ikki enn gjørt tað, sum eg væntaði mær av honum. – Árni er í Jútlandi og ferðast. – Heilsan til tykkum øll frá okkum her í húsinum.

Heilsa Jørgen-Frantzi.

Kristian

KB: Ut.677

1 Fjodor Dostojevski (1821-1881), russisk forfatter.

28. William Heinesen til Christian Matras

Varðagøta, 22/7-36

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið 18/7. Enn ert tú altso ikki komin i Ord och Bild, men nú man tað fara at verða skjótt. Eg eri ógvuliga spentur uppá hvat ið tú sjálvur fer at halda. Eg meini nú at tað líttla bílæti eg gevi av tær er nógso livandi og satt, tað er ikki berur „journalistikur".

Halt mær tilgóðar at eg noyðist at skifta tungumál. Muligvis var det forkert at jeg ikke antydede dit Slægtskab med Aukrust[1], det vilde have givet et Perspektiv mod Øst, der maaske nu savnes. I Evnen til at give en Naturstemning sjælelig Dybde ligner du Aukrust; formelt er du i Grunden oftest bedre fordi du er mere fortættet, A. henfalder jo let til lyrisk Retorik og bliver saa underlig fanatisk-ubehersket i sin religiøst-nationale Passionstone.

Hans Opland er større og vildsommere end dit, hans Digte er jo Fjeldegne med utstrakte mystiske Skove, Elve og Moser, hvori man kan gaa vild og blive stikkende, men som ogsaa helt kan bjergtage Læseren. Dine Digte er Øer og Holme i et uroligt Hav, faste og knappe i Formen og alligevel sælsomt frodige med deres baggrund af Havets øde Vildskab; undertiden er de dog lidt for kantede, for afsluttede, for lapidariske; men enhver maa følge sit eget inderste Væsens Lov, og har man engang trænet sig op til en lyrisk formel Økonomi som din slaar man sig jo nødigt paa Retoriken. Dog vil jeg sige dig, at jeg tror, du uden Skade kan gaa mere i Bredden. Du behersker ogsaa det, man vistnok kalder den episkfarvede Lyrik, det viser mange af dine seneste (ikke udkomne) Digte. Overhovedet er disse sidste Digte sikkert noget af det bedste du har skrevet, der er en næsten lidenskabelig Medmenneskelighed i dem – og er det, naar alt kommer til alt, ikke det egentlige? –

Ja, „Bl. Gry" er et Monstrum af en Bog. Oprindelig er den skrevet fordi jeg vilde skrive en „Roman", og en af Grundene vare jo den, at jeg haabede paa økonomisk Sukces á la Nis P., ikke af Pengegridskhed, men fordi det vilde udfri mig af en vis ofte trykkende Afhængighed. Hvad d u navnlig ikke kan lide i den Bog er de „lokale" og „folkloristiske" Skildringer. Jeg var hele Tiden klar over dette Forhold, ogsaa den gang jeg skrev Bogen, og imødesaa med en Slags Gru din Dom. Disse Skildringer er jo fuldstændig u-autentiske, de er opdigtede, i egentligste Forstand. Det er muligt at jeg helt skulde have afstaaet fra at røre dette Stof. Dog, lad mig til mit Forsvar sige følgende. Naar jeg har indført ikke-eksisterende Eventyrfigurer som f. Eks. Marmanden eller Huldrepigen i Stenen har jeg ganske vist givet falske folkloristiske Oplysninger; men det drejer sig jo dog om en Roman og ikke om et videnskabeligt Arbejde á la Grüner-Nielsen. Og for en mere b r e d Betragtning er mine Sagnfigurer maaske ikke saa helt ufærøske trods alt. De er ganske vist uhistoriske, om man saa maa sige. Men se nu engang paa dit eget Digt „Vetur", der har Strofen:

Undir meginlon nú fegnast kuldaandar,
og í trølskum náttum mánagudur gandar.

Denne Maanegud er saavidt jeg ved heller ikke historisk korrekt. Eller tag J.H.O.'s:

Og Marmennilin av lukku græt
millum tonglar og igulker.

Denne Marmennil, der jo har staaet Model til min Marmand, er ogsaa uhistorisk. Men baade han og din Maanegud er t æ n k t af veritable Færinger. Og nu er det jeg vil spørge dig, om vi nulevende Færinger ikke ogsaa har Lov til at skabe noget nyt paa dette Omraade. Alle de gængse „avtentiske“ Eventyrfigurer og Fantomer er jo alligevel engang i Tiden s k a b t af fantasifulde Færinger og siden er de saa blevet historiske. Hvorfor skal vi nulevende absolut føle os henvist til at operere med overleveret Stof? For dit og J.H.O.'s Vedkommende vil jeres Fantomer paa en naturlig Maade glide ind i den færøske Literatur og blive „Folkets Eje“. For Børn, der i Dag læser jeres færøske Digte, vil den hulkende Marmennil (der er af dansk Herkomst?) og den højtidelige, manende Maanegud (indisk?) blive lige saa oplevede og færøske som „Trollið við Sjógv“ eller den pragtfulde hesteagtige Trold fra „Purkhúsið“.

Hvis min Bog var skrevet paa Færøsk vilde det gaa ligedan med mine Fantomer. Tommelise eller Prinsessen paa Ærten er ikke mindre danske end enhversomhelst Figur fra ældre danske Folkeeventyr.

Dette kun til Eftertanke. Du vil maaske være uenig med mig. Men jeg kunde gaa videre og sige, at hva Lion Feuchtwanger[2] i en iøvrigt ikke bare sympatisk Kronik i Politiken 20/7 skrev om den historiske Roman ogsaa turde gælde den naturalistiske eller „aktuelle“. Kan man ikke godt sige at der mellem den Mand, der skriver den aktuelle Roman, og den folkloristiske Videnskabsmand er den samme Forskel som mellem Komponisten og den Forsker, der beskæftiger sig med akustiske Problemer? Jeg for mit Vedkommende kunde jo uden større Vanskelighed have nøjedes med at holde mig til de „avtentiske“ Folkelivsbilleder; mit Kendskab til Livet og Atmosfæren i en færøsk Bygd er ikke saa helt lille endda – fra mit 1. til mit 15-16 Aar (og flere Gange siden) har jeg tilbragt en á to Maaneder aarligt i Bø. Imidlertid vilde jeg vanskeligt have kunnet affinde mig med at give et Par virkelige sagn til Bedste; det havde efter min Mening været altfor letkøbt; paa den Maade var det ingen Sag at lave en Folkelivsskildring. Paa samme Maade med de andre „Folkelivsbilleder“, som f. Eks. det store Bryllup. Det vilde ikke have tilfredsstillet mig at give en ren Reportage fra et Bryllup. Jeg selv havde været med til. Hvis jeg ikke kan have Lov til at bestemme hvorledes dette Bryllup skal arte sig (med de Tanketorsk og Anakronismer der nu engang følger i mit Kølvand) gider jeg simpelthen ikke skrive om det. Og i denne Forbindelse: at Kingos Salmer ikke har været brugt paa den af mig angivne Maade vil jeg ogsaa tage mig let. Saadan som jeg har fremstillet det er

der ialtfald en indre Mening i Galskaben. Og verken her eller i andre Henseender har jeg skrevet noget der kunde forklejne færøsk Bondekultur i udenlandske Læseres Øjne. Maaske har jeg endda her og der gennem mine Omskrivninger anskueliggjort en Del specielt og subjektivt Stof. Jeg mener da heller ikke at mine „folkloristiske Gendigtninger“ er det svageste ved Bogen; dens største Svagheder er dens mange døde Sider, dens ofte utaalelige Digressioner og næsten skamløse Bredde. Jeg havde jo forestillet mig at det skulde blive en „Salgsbog“, der paa en selvfølgelig Maade knæsattes af det store Publikum og kunde blive Udgangspunktet til en „habil“ selv om maaske noget second-hand Produktion, der kunde indbringe mig jordisk Liggendefæ og Mammon, mens mine Digte skulde varetage den rent kunstneriske Side af min Skriblervirksomhed. –

Naa, her har jeg afliret en længere Søndagspræken, til Eftertanke og mulig Opbyggelse for dig naar du har en Stund til overs, som du ikke kan faa Bugt med paa bedre Maade. Undskyld min Selvoptagethed, der dog skyldes dit eget Initiativ. Jeg vilde have givet meget for at faa en ordentlig Samtale med dig om Literatur og Filosofi, om Tidens Problemer (der efterhaanden har naaet Topnoteringen af Harskhed) og vort færøske Problem i Særdeleshed. Denne Samtale skulde saa helst følge de gode gamle Traditioner og ebbe ud i herlig Dvælen ved den store Poesi og ved et Bæger opløse sig i Baannsull og andre Vugge- og Drikkeviser. Men det faar nu vente.

William

P.S. Hils din Kone og dine Drenge fra os alle heroppe under „Varðin"s stolte Bjerghamre. Jeg har maattet hente Vand direkte fra Bassinet, i knaldende Sol, og delvis endda i øsende Regnvejr, for saa udmarvede var Vandkummerne deroppe at det maatte regne en hel Dag før de kunde fungere. Jeg nævner dette som et Eksempel paa hvor elysæiske Forholdene har været herhjemme i denne Sommer.

Jeaboques Artikel har jeg ikke læst endnu. Fra Fru Thulin har jeg intet hørt i Anl. af „Feðgar á F.“, som jeg sendte hende i sin Tid sammen med Art. om dig.

Jørgen-Frantz har sendt Politiken en lang Kronik, „Moderne Udvikling i en Nøddeskal“[3], der handler om Færøerne og er meget fængslende; den er i nogle Synspunkter paavirket af Ortega[4], som han netop har læst. Hvad synes du for Resten om hans Skitser til en Roman[5], dem har du jo set?

W.

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Olav Aukrust (1883-1929), norsk lyriker. Christian Matras skrev om Aukrust i *Varðin* 1932, bd.12. Han skrev også diktet „Olav Aukrust“ og publiserte det i samme bind av *Varðin.*
2 Lion Feuchtwanger (1884-1958), tysk forfatter. Skrev blant annet historiske romaner.
3 „Moderne Udvikling i en Nøddeskal“ sto i *Politiken* 16.09.36 og ble seinere trykt i Jørgen-Frantz Jacobsens *Nordiske Kroniker* (1943).
4 José Ortega y Gasset (1883-1955), spansk filosof og essayist, aktiv i kultur og politikk i Spania og publiserte essays og artikler i avisen *El Sol.*
5 Skisser til det som ble romanen *Barbara* (1939)

29. Christian Matras til William Heinesen

Fredriksborgvej 68II.Kbhn.N. 31-7-36

Kæri William!

Gelsted er giftur! Ein dagin nakað herfyri eg var á veg av Kgl.bókasavni á ríkisskjalasavnið síggi eg Gelsted sita við føvninginum fullum av bókum á einum beinki uttan fyri bókasavnsdyrnar. Han sat og blaðaði í eini bók, men sá meg – og so skuldu báðir fara at drekka eitt glas av øli á Porta við Stranden. Knappliga sum vit sita har inni, sigur hann – Jeg er forresten blevet gift. Eg varð bilsin, kannst tú ætla, og ynskti honum til lukku. Ju, so segði hann mær, at konan var týskur emigrantur. – Forresten er pigen sød – eg skuldi haldi at hetta var eisini annað enn politisk gifta. Seinni beyð G. mær heim – hann býr við sama lag í Cort Adelersgøtu – at drekka eini fløsku av portvíni. Skjótt fekk hann kenning, gloymdi ongantíð at fáa sær uppí aftur glasið – gloymdi heldur meg. Tá ið eg fór av stað aftur lænti hann mær eina danska (maskinskrivaða) týðing av einum mystiskum kinesiskum skrifti um kúnna (religiøs mystikk); hesa týðing hevði valutastjórin Oluf Berntsen gjørt eftir franskari týðing sum ministarin í Kphn. Petit hevði gjørt úr kinesiskum. Bæði Petit og Berntsen eru vinmenn Gelsted. Yvirhøvur er G. við í øllum veitslum í hægstu samfelagsringum, diplomatii o.til. Hann gongur sum hundur í sama skinni forkelaður av allari hesari høgru borgari-verð. – Seinni ein dagin hitti eg Sten Christensen -. Han var í nánd av Gelsted, tá ið hann skuldi giftast. S.C. kom oman á pensionatið, og fekk at vita, at G. um stutta tíð skuldi vera liðugur at fara á ráðhúsið. Vertskonan bar inn øll fín klæði, bæði uttan- og innanklæði. G. mótmælti, – jeg skal alligevel ikke i seng med pigen! Jú, so fóru hini út eina løtu og G. riggaði seg so toluliga til. Síðan S.C. og hann í bil niðan á Helmerhús. G. gekk kykur, skundaði sær í telefonina, var leingi harinni. Tá sær S.C. eina vakra Gýðingadiddu ganga og skimast og kaga allastaðni, so reistist hann og spurdi, um hon leitaði eftir G. Jú, so var. Soleiðis komu bæði í evstu stund á ráðhúsið. Eg haldi hvørt fór til sítt beinan vegin aftaná – ella kanska drukku tey eitt glas av víni áðrenn. Hetta er stuttligasta gerð G. hevur gjørt enn, henda giftan – alt av sympati fyri Gýðingum og emigrantum.

G. vil endiliga skriva grein (kronikk) í „Ekstrabladet“ um Janus, teg og meg. Hann hevur biðið meg velja bururúr 10 yrkingar frá Janusi og mær, frá hvørjum (tínar yrkingar kennir hann allar). Mínar yrkingar haldi eg hann man fáa best skil á av grein tíni, um hann hevur citat og týðingar. Verri við Janusi. Ger eitt úrval av 10 yrkingum hans við týðing – so skal eg fáa G. tær. Tú dugir betur enn eg at týða (í prosa) til dansk. Royn at gera slíkt úrval – við prosatýðingum.

Við „Tjaldrinum“ sendi eg Rikardi handrit til eitt yrkingasavn. Nú kunnu tit ætla um, hvørt tað er vert at geva út. Tað er lítið í rúgvu og nógv av tí sindrinum ið er, er heldur loftnað. Les nú savnið og sig mær meining tína, ikki við føgrum orðum, men við strongum dómi.

Heilsan
Kristian.

FMD: Ut. 677

30. Christian Matras til William Heinesen

Frederiksborgvej 68[II]. Kbhn. N. 13-8-36

Kæri William!

Tøkk fyri brævið og verjurøðu tína, sum var einki aftari enn verjurøðan tú helt fyri Rikardi á sinni. Heilt rætt er tað ikki at „mánagudur“ mín er tikin uttanífrá – vit hava í før. pátrúgv enn minni um mánaðyrkan. Eg eri altíð so forbannað realistiskur ella beinari rationalistiskur og tað er kanska skaldsligt brek. Viðhvørt er so ein feril

av einum mýstikara, men tað er so kanska yvirhøvur ikki so gott. Eisini haldi eg, at Aukrust hevur lært meg at ganga tær realistisku leiðirnar, tí eg ræðist hansara Grundtvigsku tokutalu. Tað eru nógvir menn, sum hava lært meg, at finna aftur á barndómin og tað lendi og lív, sum eg vaks upp í, ein teirra ert tú, annar Aukrust, triðji Aakjær o.s.fr. Eg kann nevna á hópatali. Hetta við barndóminum er styrki mín, men ikki minni er tað veikleiki mín. Higartil er tað, sum eg komi ikki longur, eri ikki sum typur eins og Goethe (eg hugsi ikki um støddina her!), ið vaksa og endurnýggjast 7. hvørt ár. Eitt sindur heimligur eri eg í verðini, tað skerst ikki burtur. Men soleiðis er nú statt við flestum mentanarmonnum í Norðurlondum. Nú fasjistma og kommunisma berjast fyri lívinum, eiga vit í friðalondum ikki lívsmegi til at liva tíðina. Syndarligt er tað, men satt.

Eg skal ikki mótmæla tí tú skrivar um „Bl. Gry". Til at vísa tær, at eg eisini við hvørt lesi annað enn tað, sum heldur við mær, bað eg Hanus taka við 2 kronikkir Hakon Stangerup[1] hevur skrivað um „romanina". Tað 3. er her, hon er tann lakasta. Sumt er gott í hinum báðum, eitt nú tá ið hann nevnir „det uforløste" í romanum Tom Kristensens. Annars er H.S. eingin merkisvarði, men hesar kronikkir eru tað frægasta eg havi lisið av honum.

Stuttligt verður at lesa kronikk Jørgen-Frantzar. Hann er tíverri nóg so konservartivur. Men hvør verður ikki annaðhvørt konservativur ella kommunistur í hesum tíðum? Í diktaturlondum er ella verður tann borgarastatturin sum vit eru av dripin ella oyddur á annan hátt. Ikki hevði tað undrað meg, um teir radikalu og stórur partar av socialdemokratunum beinan vegin fylktust í bólk við høgra, sum nú sær út. Kanska sleppa vit tó at liva eitt demokratiskt lív her norðuri, tó at illa sær út.

Skaldsøgan um „Beintu"[2] verður, um J.-F. við henni alla tíðina minnist til at skriva um kvinnuna, eitt sera forvitnisligt verk. Hann kennir Eros í búnari aldri, bert hann nú eigur megi at geva øllu, frískan dám. Hann dugir at skriva roman, men kanska fer han ov nógv at minnast til publikum – og tað er ikki gott. Við hvørt er eitt sindur „fattigfint" við tí hann skrivar, men tað er helst av sjúkuni, sum ger at hann eigur ikki fulla kraft. – Aftaná hesar „atfinningar" ella hvat eg skal kalla tað, kann eg so siga, at fær hann bókina lidna, verður hon verk, sum fólk lesa, og sum er vert at lesa. Hann ger eitt miljø, sum eingin hevur skilt ella givið gætur, livandi, hann fær føroyskt lyndi og føroyskan kultur og føroyska natúr at stíga fram við styrki og yvirhøvur við frískleika. Havnin og Sørvágsvatn eru markini sum bókin hevur, ella beinari: kultur og natúr og samspælið millum teirra er tað perspektivríka motivið – umframt tað erotiska

sjálvandi. Eydnast bókin, hava vit fingið ein føroyskan Bellmann í prosa[3]. Og hann sakna við stórliga. – Kanska er alt hetta tvætl eg skrivi, men eg vóni, at hann fær gjørt bókina lidna og eg veit longu, at tað verður eitt virðismikið verk. Eitt minnismerki um lyndi hans og miljø verður bókin óivað. –

Spell var, at yrkingasavn títt kom ikki út alt fyri eitt[4]. Tá vóru góð løgir. Paul la Cour gav út sítt[5] – tá skuldi títt komið, sum óivað er eitt betri savn. Eitt sindur ræðist eg fyri, at Danir skilja ikki tey virðini sum Føroyingar (eg í hvussu er) finna í henni. Spennandi verður at síggja kritikkin, tó at lýrikkur neyvan eigur nakran góðan kritikara í Danmørk. Her verður heldur ikki skrivað nakað, sum dugur er í. – Hanus[6] hevur verið her. Kanska verður „Feðgar á ferð" eitt frálíkt verk, tó at fyrsta kapitli er eitt sindur ójavnt og sálarliga teknað við nóg so grovum linjum. Hann er so ungur í sinninum og frískur, at hevur hann heilsuna, skapar hann okkum ein heilan litteratur. –

Heilsa konu og børnum frá okkum øllum.

Kristian

KB: Ut. 677

---

1 Hakon Stangerup (1908-1976), dansk litteraturhistoriker og kritiker.
2 Handlingsgangen i romanen *Barbara* bygger på tradisjonen om „Illa Beinta", sorenskriverdatter på 1700-tallet som ble enke etter to prester og gift med en tredje. Hans Andrias Djurhuus skrev romanen *Beinta* (1927), men personskildringen er grunn (Dahl 1981:87).
3 Carl Michael Bellmann (1740-1795), svensk rokokkodikter (pastoraler, drikkeviser m.m.)
4 *Den dunkle sol.*
5 Paul la Cours diktsamling *Dette er vort liv* kom i 1936.
6 Hanus er Heðin Brú.

31. William Heinesen til Christian Matras

19/8-36

Kære Chr.!

Tak for dine 2 Breve (31/7 og 13/8); det var morsomt at høre lidt om

Gelsted, han er altsaa stadig den samme Overraskelsernes Mand. Det kunde være interessant hvis han skrev den Kronik, han talte om, og jeg skal med Fornøjelse sætte noget sammen om J.H.O.D. til hans Disposition; dog tror jeg nok, vi gør bedst i at være lidt skeptiske m.H.t. denne Kroniks Fremkomst, for G. er Upaalideligheden selv, han lover Guld og grønne Skove, og saa længe jeg kan huske tilbage har han lovet at skrive om dig i Ekstrabladet (en Gang Strammede han sig dog op til at tage Sagen under alvorlig Overvejelse, hvilket resulterede i at han bad Jørgen-Franz skrive Artiklen, som denne saa atter bad mig sætte sammen – det var en Slags Anmeldelse af „Grátt, kátt og hátt"). Iøvrigt vilde jeg i Grunden gerne benytte Lejligheden til at skrive en Artikel om Brødrene Djurhuus; jeg kunde tænke mig denne Artikkel fremkomme i „Tingakr." eller „Soc.Dem.", men den maa saa skrives paa Færøsk, hvilket jeg jo ikke er stiv i. Kunde du tænke dig at træde hjelpende til?

Jeg glæder mig til at se dine nye Digte. De fleste kender jeg jo, men det skal blive morsomt at se dem igjen. Hvad mener du om at lade dem fremkomme i et lignende Udstyr som „Den dkl. Sol"? R.L. synes, Formatet er for stort; men hvorfor skal en Digtsamling ikke ligne en rigtig Bog? Desuden kræver et Omslag med Tekst i Lineoleumssnit en vis Plads. Men herom kan vi jo nærmere korrespondere. Denne din tredje Digtsamling[1] bliver sikkert i mange Henseender din bedste og modneste. (Á propos mit Forslag om Udstyr: dette vil ikke blive paa nogen maade kostbarere end ethvert andet, f. Eks.det, vi gav „Heimur og Heima"; „Ddkl.S." kostede indbundet omkring 400 Kr. For 250 Ekspl; til Sammenligning kostede min Samling „Sange m.V." ifl. Munksgaard c.1000 kr. For vistnok 300 Ekspl.).

Du klager over at vi Skandinaver i vor Egenskab af Pacifister ligesom ikke er i Stand til at leve med i Tiden. („Nú fasjisma og kommunisma berjast fyri lívinum, eiga vit í friðalondunum ikki lívsmegi til at l i v a tíðina. Syndarligt er tað, men satt.") Ja, det kan der være noget i. Det, der præger vor Tid, er de sociale Revolutioner i de usocialiserede Lande. Fascismen er mere et Bifænomen – en Feber, der opstaar hvor en social Revolution mislykkes (ligesom en farlig Betændelse ovenpaa en uheldigt forløben Operation). I Øjeblikket kan det ganske vist se ud som om Saarfeberen er det primære, men jeg tror nu kun det bliver en Overgang. Grunden til at de nordiske Lande kun i ringe Grad er inficeret med Tidens Sygdomme er jo som bekendt den, at disse Lande i Dag virkelig er „socialiseret" til en saadan Grad, at de vel nok er immune for Tilskyndelser til blodig Klassekamp, Borgerkrig. Det er det, Mænd

som Gelsted gaar omkring og er halvt fornærmede over, de kan ikke tilgive, at borgerlig Humanitet i Utide har grebet ind og sløvet Kontrastvirkningen, hvorved den sociale Udvikling ikke i Bund og Grund har kunnet efterkomme Marx's Profeti: alle Kapitalister paa den ene Side af Stregen, alle Proletarer paa den anden, og saa Ragnarok og den nye og lutrede Verden![2]

Under den Epidemi af Broderhad, der for Tiden raser gennem den civiliserede Verden, repræsenterer vi Nordboer de faa mod Sygdommen immune Individer. Men naturligvis befordrer en saadan begunstiget Stilling kulturell Farisæisme og Goldhed. Og Hundeangst (se Gunnarssons[3] Kronik om at ikke tabe Hovedet!). Nej, du har sikkert sørgeligt Ret, vi har ikke Livskraft til at leve Tiden. Det er nu engang saadan, at et ærligt Menneske vanskeligt kan undgaa til en vis Grad at føle sig solidarisk med alt menneskeligt, derunder ogsaa det umenneskelige, det sygeligt vredne og forvirrede, det „sataniske". Har man i Overgangsalderen været Religionsfanatiker og ønsket alle „Fritænkere" til Helvede, forstaar man til en vis Grad Fascismen. Har man tillige været ude for Broderslagsmaal, der visselig var uden Pardon, forstaar man lidt af det grufulde, der sker i Spanien i Øjeblikket. Og saa hjælper det kun lidt at man kan gaa op i Templet og sige: Jeg takker dig, Herre, at vi Gudskelov her i de nordiske Lande…!

Jeg har læst den Kronik af Stangerup, du sendte mig. Ja, ogsaa jeg er væsentligst uenig med ham. De strenge formelle Fordringer til en kunstnerisk Genre (her Romanen) klæder jo nok en nybagt Kritikus, der har sine æstetiske Teorier i Orden. Naturligvis har Manden formelt inderlig Ret. Man kender jo den eviggyldne Teori saa vemodig godt igen fra sin egen Ungdoms lidt skematiserende Filosofi: det mest differentierede Indhold i den mest forenklede Form; Formelen bevarer din Værdi som en Slags æstetisk Centimetermaal – det er nu engang saa dejligt at vide Besked og have Ret; det er noget helt andet at staa og skulle bringe et Kunstværk til Verden.

Men iøvrigt er det næsten en Regel m.H.til Prosaliteratur, at de Kunstværker, man har modtaget de dybeste og uforglemmeligste Indtryk af, ikke paa langt nær honorerer Æstetikernes i og for sig saa berettigede Fordringer. Dostojefskis Romaner er formelt temmelig kaotiske, uden Afgrænsning og Stramhed, men de fortæller mere om Afgrundene i Menneskesjælen end mange Dampskibsladninger af teknisk fuldendte Romaner; disse sidste er paafallende ofte indholdsløse; der er Romaner, der er saa snildt komponerede at man under Læsningen tilgiver at de er fulde af Banaliteter og Tanketorsk, man vil partout vide hvordan det hele

ender. Læs f. Eks. Jack Londons „Rundt Kap Horn“[4]! Formelt er den noget af et Ideal, men Indholdet – en vammel og karakterløs Nietscheanisme[5] – er ikke en raadden Fisk værd.

Naa, dette anfører jeg ikke for ligefrem at tage Parti for de teknisk daarlige Romaner (i Forlængelse af mit Advokatur for „Bl.Gry“!!), men kun som en Slags Hjertesuk over Misforholdet mellem Teori og Virkelighed, mellem den ideale Fordring og den Maade hvorpaa Livet selv arbejder, og som er præget af idelige og skæbnesvangre Værdiforskydninger.

Typisk for unge, lovende Gymnasiaster af den Stangerupske Støbning er ogsaa denne lidt stereotype Efterlysning af „det afklarede Tidsbillede“ med dets „Ustrækning og Perspektiv.“ Saadan stod engang i min tidligste Ungdom Emil Bønnelycke[6] og formanede sine Digterfæller. Ja, man bliver efterhaanden ældre, og ser stedse klarere, hvor vanskeligt det er med dette fuldkomne Overblik over Tiden, men lader sig gerne varme af en Draabe Poesi, naar den blot er ægte.

Naa, her blev man saa engang til Bytte for sin halvsenile Prædikelyst. Du maa tilgive mig disse Unoder. De hænger sammen med at man altid faar Lyst til at føre en Samtale, naar man skriver til dig, – Resultatet bliver altsaa 1/2 Samtale, altsaa verken Fugl eller Fisk.

Venlig Hilsen,

William
H.B.[7] er jo kommet hjem, efter at have gennemtrawlet Norge og Sverige omtrent paa samme Maade som man gaar et Kort efter med en Tændstik. Hans Prosasamling[8] udkommer jo nu snart; det bliver da en Bog som man med god Samvittighed kan kalde et ejendommeligt Kunstværk og en Mærkepæl i den færøske Literaturs Historie. H.B. ligner jo i mange af sine Prosastykker H.A.D[9]., men med den Forskel, at han er en Mester hvor H.A.D. kun er en Amatør.

Jeg er i Færd med at skrive en Artikel om Janus Kamban (i et herværende Blad)[10]. Han har holdt en fuldkommen upaaagtet, men talentfuld Udstilling. En Billedhugger har herhjemme om muligt endnu elendigere Betingelser end en Maler eller en Literaturmand, og det siger ikke saa lidt.

Hils din Kone fra os alle.
W.

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 *Úr leikum og loyndum* kom først i 1940.
2 Karl Marx (1818-1883).
3 Den islandske forfatteren Gunnar Gunnarsson.
4 Den amerikanske forfatteren Jack London (1876-1916) ga ut *Rundt Kap Horn* i 1934.
5 „Nietschanisme“, referer her trolig til overmennesketanken hos den tyske filosofen Friedrich Wilhelm Nietzsche (1844-1900).
6 Emil Bønnelycke(1893-1953), dansk lyriker og romanforfatter.
7 Heðin Brú
8 Novellesamlingen *Fjallaskuggin* kom i 1936.
9 Hans Andrias Djurhuus
10 William Heinesen skrev i *Føroya Social-Demokrat* Nr.38, 1936: „Føroyskt myndahøggarakynstur“, omtale av billedhuggeren Janus Kambans (1913-2009) utstilling i ólavsøku 1936.

32. William Heinesen til Christian Matras

20/8-36

Kære Chr.!

Jeg har nerop nu læst ogsaa de to første af Stangerups Kroniker, du sendte mig, og som jeg takker dig for; de er nemlig gode til at faa Forstand af, fordi de giver et fyldigt Udtryk for en vis Art af moderne Kritik. Jeg vil ikke kalde dem daarlige eller talentløse. Men de er dog typiske for hvad man maaske kunde kalde literær Spejder-Journalistik, fordi der er noget vist *mest aandsfortærende Selvfølgeligheder (Massemennesket!), men paa den anden Side hæfter* han sig ved de mest haardkogte Postulater (saadan som Studenterblads-entusiaster gør det). Han holder paa at den tidsskildrende Roman (den Roman, hvori en Digter skildrer sin Samtid) er den eneste „rigtige Roman.“ Ogsaa rider han d e n Kæphest, idet han med en vis Voldsomhed, som han vel selv tror er mandig, men som ofte føles temmelig frøkenagtig impertinent, langer ud efter forskellige Forfattere, han ikke kan lide, heriblandt Tom Kristensen, hvis mest fremtrædende Egenskab just turde være en dyb, organisk, intuitiv Føling med sin Samtid. „Hærværk“[1] er en uforglemmelig Bog, uforglemmelig i sin dumpe Sanddruhed, i sin

sørgmodige Brogethed – det er da en moderne Roman! Af en eller anden Grund, muligvis privat, omtales et virkeligt Mesterværk som „Fiskerne“[2] ikke. Heller ikke „Sandalmagernes Gade“[3], der jo alene fordi den har faaet hele Evropas Øre er et interessant Tidsfænomen. Jacob Palludans Bøger[4] har jeg med Skam at sige ikke læst; hans Kroniker i Politiken er ofte mesterlige, af en ejendommelig sløret og poesifyldt Dybde, rolige og kloge, uden dette tørre seminaristiske Kæphesterytteri, der er betegnende for Mænd som Stangerup eller Bukdahl.

Ovenstaaende er kun ment som en Slags Efterskrift til mit sidste Brev.

W.

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Tom Kristensens roman *Hærverk* (1930) (jf. noter til brev 5).
2 av Hans Kirk i 1928 (jf. noter til brev 11).
3 av Nis Petersen i 1931 (jf. noter til brev 19).
4 Jacob Paludan (1896-1975), dansk forfatter og litteraturkritiker. Romanen *Jørgen Stein kom* 1932-33 og diktsamlingen *Under uvejret* i 1934.

33. Christian Matras til William Heinesen

Frederiksborgvej 68[II]. 12/9-36

Kæri William.

Tøkk fyri brøvini. – Fyrst eitt: eg skal heilsa tær frá Gelsted, sum eg hitti inni á bókasavninum í dag. Vit komu á samt um at biðja teg velja burturúr 10 yrkingar hjá Janusi og 10 hjá mær og gera prosatýðingar til, og so senda tað til mín. Gelsted kemur út higar at fáa tilfarið til kronikk sína um teg, Janus og meg. Um tú nært, ger hetta nakað skjótt – eg lovaði honum, at um 2-3 vikur fór tilfarið at koma frá tær. – Í gjár fekk eg kenning. Sakaris var so blíður um morgunin, og inni hjá Sverra, har eg át morgunmat, sat Janus við brennivínsfløsku, sum Sakaris gav honum. Alt í alt fekk eg kenning, tó at mær dámar hvørki at vera í veitslu við Janusi ella Sverra, tí teir eiga báðir at taka sær um reiggj, so teir enda ikki sum roykrotin lík. – Um kvøldið kom Tróndur við húski sínum út higar at eta turran fisk og turt spik. Ein lítlan snaps høvdu vit afturvið – og kvøldið kom at verða so hugnaligt og poesifult, sum tá ið vit báðir drukku saman í Havn. Eg las upp yrkingar. M.a. úr bók tínari „Den dunkle Sol“, og eg var sjálvur bilsin at finna allan tann fína skaldskapin, sum har er í. Eg segði, og eg meinti tað, at bók tín er eitt tað besta savnið, sum komið er út á donskum tey seinastu 10 árini. Men serliga skal eg taka til eina yrking og siga søgu hennara. Stutt eftir tað at eg fekk bókina frá tær var eg inni hjá Tróndi, og hann blaðaði í henni. Hann segði alt fyri eitt: hann var steinbilsin, nú sá hann, at vit høvdu rætt, sum høvdu trúð upp á lýrisku gávur tínar. Í gjárkvøldið fekk eg at vita, hvør yrkingin var, sum hann ta lítlu løtuna var so hugtikin av. Tað var „Natteregn“. Og í gjárkvøldið sá eg upp aftur betur enn fyrr hvat meistaraverk tú hevur skapað við tí yrkingini. Tú eigur, sum Rikard við hvørt, tær somu sjáldsomu sameining av fínum kulturi og primitivum sansingum. Nú heldur tú meg sita og skammrósa tær og tú roðnar óivað, men tá ið eg eitt slíkt kvøld sum í gjárkvøldið upplivdi so sterkt sum bert tað besta í skaldskapi sum vit vóru vanir at uppliva í Føroyum í slíkum samsætum – so er tað prógv fyri, at tú ert komin um eitt nes, og ein nýggjur skaldskapur er sprottin í tær, ein nógv sterkari, ríkari og einfaldari. Nú skal eg ikki rósa tær meir, men sig mær: nær kemur bókin út? Tom Kristensen hevur sent sína út. Nú verður tú skjótt at leggja frá landi. –

So biðji eg teg hugsa um hatta við Gelsted.

Í dag átti eg at svarað tær aftur upp á tvey tey seinastu brøvini. Men tað fer at bíða. Eg havi viljað at sagt tær frá tí hugnaliga samsætinum í gjárkvøldið og hvat tátt „Den dunkle Sol“ átti í hesari góðu løtu. –

Heilsa konu tíni og Heina. Eisini Jørgen-Frantzi.

Við heilsan
Kristian

KB: Ut. 677

34. William Heinesen til Christian Matras

27/9-36

Kære Chr. Matras!

Tak for dit brev af 12., der glædede mig meget. Ogsaa jeg har jo siden du rejste været nødt til at renoncere paa de lyriske seancer, og det har været mig et savn. Vi havde jo efterhaanden oparbejdet en udmærket tradition – lige siden i midten af tyverne, da vi sammen med Nyholm D.[1] begyndte at dyrke de norske viser til et bæger kompassprit med distilleret vand og frugtsaft + angustura, hvilket jo ærlig talt var ganske uforglemmeligt.

Nu har jeg altsaa paa din opfordring mikket nogle prosaoversættelser sammen til mulig brug for O.G.[2] Lad mig straks slaa fast, at de kun kan anvendes paa én maade: nemlig saadan, at du læser originaldigtene, mens G. følger med i mine opskrifter. Paa den maade vil han faa det musikalske med og samtidig være væsentligt orienteret hvad indholdet angaar. Du kan efter skøn forandre og forbedre oversættelserne og rette indløbne fejl.

Hvis ikke disse prosaoversættelser bliver brugt paa den her angivne maade er det hele forfejlet. Det er mig om at gøre at understrege dette. Sagen er nemlig den, at disse oversættelser kun meget ufuldkomment giver en ide om originalerne. Tag nu f.ex. verset „Nu nemur náttin við smærur". Siger man: „Nu berører natten varsomt kløverblomsterne", kan dette for det første ikke tilnærmelsesvis opveje originalens ord, navnlig ikke „nemur", der er suggestivt manende (mens røre, berøre, er et kedeligt ord), men man faar desuden denne lange, klaprende sætning, der hverken er lyrik eller prosa. Og saadan gaar det næsten hele tiden. Se f.ex. „Fólkafundur" i dansk oversættelse. Inderligheden, sjælen i digtet, k a n ikke overføres, og billederne virker derfor uden originalens saft. Naturligvis gælder dette ikke i lige grad alle digtene, saaledes synes jeg, at jeg har været forholdsvis heldig med „Har skinu svínasóljur", „Viðoy" og flere. „Hitt bl. liðið" og „Eydna" har jeg ikke anført, da mine bundne oversættelser ialtfald giver mere og vil kunne benyttes.

At det her berørte forhold i endnu højere grad gaar ud over J.H.O.D.[3], der saa afgjort har sin force i det rytmiske, er jo klart. Indholdet er i hans digte ofte næsten uvæsentligt. Ofte er det jo kun tirade, lutter pose. Dog ikke alt. Digte som „Við hond undir kinn", „Heimferð", „Heyst", „Fyri okkum lýsir", har denne kvidefulde og ægte undertone, der er J.H.O.s digteriske sjæl. „Feigdarljóð" eller „Fangavísa" er perler i deres art, her er ordmusiken forbundet med noget, der virker d y b t – dybt følt, dybt tænkt. „Moses" er hvordan man end vender og drejer det et genialt digt; det er et opbud af lyrisk-musikalsk udfoldelse, som man vist kun finder mage til i „Ulalume". Men indholdet? Er det ikke kun resultatet af en slags rent æstetisk-musikalsk forelskelse i hebraisk, i bibelsk kraftstil? Jeg ved ikke. „Sjá, nú sumrar" har ogsaa dette formelt levende geniale snit; men naar man skal lave en prosaoversættelse bliver man i den grad forstemt over indholdet, at man føler sig flov. Disse gamle travere, „Valborg danska", „gull og silki, ævintyr – glæstriborg í eystri" og „prinsessan" o.s.v.! Og endelig slutningsapoteosen med den gyldne Chablis! Det er næsten lige saa afsindig lapset som „cherchez vous la femme!" Og dog – læser man det saa igjen i originalen begynder det paany at tone, saa man næsten tilgiver ham hans seminaristiske barbari.

Dine digte i „Fólk og ferðir"[4] har det været mig en fornøjelse at genopleve. De forener paa en lykkelig maade folkelig og kunstnerisk „enfold". De er sentimentale, men paa samme maade som Bjørnson, Aakjær, Burns[5] eller Frøding. Det hører til denne genre og skæmmer den ikke, naar digtene som hos dig er dybt medmenneskelige og uden selvoptagethed. Du har før været den mest dunkle færøske digter (som i det herlige „Riðilin"[6], som jeg forgæves har søgt at prosaisere), men nu er du klar som vandet i en bæk. Ægtere færøske digte er aldrig skrevet, de maa kunne opfattes af de jævneste mænd og kvinder og af smaa børn. At Karl E.[7] i sin tid ikke kunne kapere en saa usnobbet og usubtil, saa simpel og sjæleren digtning, det viser kun hvor langt han selv er ude i æstetikens islandske krydsordsopgaver.

„Fólk og ferðir" ligger jo i fortsættelse af „Heimur og heima." De to samlinger hører organisk sammen, og den sidste burde faktisk have undertitelen „Heimur og heima, II". Til sammen vil de udgøre over 100 S. og paa mange maader udgøre en pendent til bøger som Alf Larsens „Billeder fra den gamle stue"[8] eller Henrik Rytters „Øya"[9]. Men medens Rytter er den ulykkeligt forelskede yngling paa sin ø, og mens Alf Larsen er præsten, mørk-seeren og revseren, er du en livsglædens stilfærdige forkynder, en idylliker, der omfatter naturen og livet paa sin ø med paa engang sønlig og faderlig hengivenhed. Øens digteriske og myndige Patriark! Du sidder i din fjelddal som en Abraham[10] i sin Mamrelund, lyttende til kildernes rislen, faarenes brægen, fuglesangen, mødrenes vuggeviser, børnenes pludren, og bag alt dette havets salmetunge tone paa død og liv. Det er paa samme tid et barndommens tabte og fortryllede land og et virkelighedens rige, som du i din trofaste dyrken har tilbageerobret. Men hvor mange fuldttonende og dybt følte digte du end hidtil har skrevet – emnet er ikke udtømt, jeg forestiller mig at du med aarene uddyber billedet

af denne din virkeligheds og din længsels ø, dit sinds ø med dens folk og fæ og regnspovesang, dens nattemørke, dens vinterstorme og undergangsangst, dens tøbrudsglans og stærke, korte sommer.

Med hilsen til din kone og alle gode ønsker fra os herhjemme under de thorshavnske alper,

William

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 Nyholm Debes
2 Otto Gelsted
3 J.H.O. Djurhuus
4 Tittelen på Christian Matras' tredje diktsamling ble ikke „Fólk og ferðir", men *Úr leikum og loyndum.*
5 Føringafelagið i København utga i 1945 Christian Matras' gjendiktninger av den skotske lyrikeren Robert Burns (1759-96): *Robert Burns. Yrkingar*.
6 Christian Matras' dikt „Sjón" fra *Grátt, kátt og hátt*: Riðilin mikla eg sá av monnum".
7 Karl Einarson (jf.brev 15).
8 Alf Larsens tredje diktsamling, *Billeder fra den gamle stue,* kom i 1916.
9 Henrik Rytter (1877-1950), lyriker, dramatiker, oversetter, litterær teaterkonsulent. Rytters andre diktsamling, *Øya,* kom i 1920.
10 Abraham jf. 1.Mosebok 13,18 og 18,1.

35. Christian Matras til William Heinesen

Keypmhn. 16-10-36.

Kæri William!

Tøkk fyri brævið og týðingar. – Eg skundaði mær at hitta O.G., og hann kom út higar týskvøldið – meiri enn hálvfullur. Kvøldið var størsta fiasko, eg veit um, og tú ert sálarkønari enn eg – tí einki spyrst burtur úr greinini, og eg haldi vit O.G. eru óvinir við alla. Tað byrjaði illa. Hann sá tína bók, snerti eitt sindur, men einki segði. Tá ið eg so hevði keypt eina fløsku av portvíni, tvingaði hann meg at lesa upp eina yrking av tær, tó at eg vildi ikki. Hann nikkaði til 1. ørindi, meira kritiskt til annað o.s.fr. Hann byrjaði við at siga

„ja det er helt rigtigt" – og endaði við: „hvor er konklusionen". Og honum dámdi so illa tann „sakrala" tónan, sum vit báðir – eftir hansara meining – hava (hann nevndi Brorson, eg hugsi hann helt okkum hava hann haðani). Og so var eldur í. Eg segði, sum var, at eg helt ikki at fólk í Danmørk hava organ til at fata nakað norðanfyri Oslo o.s.fr. So tók hann tína bók í hondina – „hvor er den hæslig. Hæslige farver" o.s.fr. Tað var eyðsæð, at einki var í lagi, sum var frá okkum. Eg fekk at vita, at hann var vinur við Johs. V.[1], men okkara vinskapur „er mig komplet ligegyldig" o.s.fr. Tú kennir lagið. Annars var hann sitandi til midnátt. Tá koyrdu vit hann í ein bil. So endaði tað. Tó eru ymisk ting at siga frá honum, sum sýna, hvussu einsamallur hann er í verðini o.a., sum gjørdi at mær tókti synd í honum. Tom Kr.[2] hevði yrkt alt tað sum hann hevði at siga – tað var einki at gera síðan „den storartede" Tom hevði yrkt. Eg legði uppí, og helt at so góður var T.K. heldur ikki. – Eitt annað: eina ferð segði hann: „Ja, undskyld, at jeg er kun en Dansker". Av hesum skilur tú so dánt kvøldið, ið hvussu er, tá ið eg leggi afturat, at hann bar seg at nakað sum úti hjá Sophus Claussen, við at klamsa hendurnar móti høvdinum, taka í hendurnar á mær og a. tíl. – Nei, hetta var fiasko. Og tað var gott. Tað er ikki bara O.G., sum ikki skilur tað sum norrønt er – kritikkurin sum „Juvikingar"[3] hava fingið her, sýna tað sama. Tey, sum láta væl at Duun (Stangerup, Ejnar Thomsen[4] o.a.), eru ikki ærligir, teir skilja tað ikki, beinanvegin. Danir eru eitt fólk, sum tykjast at vera so fullkomiliga ólíkir øðrum Norðurlandafólkum, at samhugurin er kunstigur. Tað er politikkur. – Jørgen-Fr. skilja O.G. og aðrir, men tað er tí, at hann er so ógvuliga kjøbenhavnskur – í lyndi er hann óføroyskur. Eg ivist heldur ikki í, at Danir skilja Sigurd Hoel og aðrar norskar epigonar. Men teir týða lítið og einki í norskum kulturi. – Hevði eg verið betur útborin enn eg eri beint nú, skuldi eg skrivað stuttligari og greiniligari um O.G. og munin millum Norðurlandafólkini, sum er nógv størri enn Kinck visti um. –

So endi eg hetta hálvsyndarliga bræv við heilsum frá okkum øllum.

Kristian

KB: Ut. 677

---

1 Johannes V. Jensen (jf. brev 3).
2 Tom Kristensen

3 *Juvikingar* (1918) er første bind i Olav Duuns seksbindsverk „Juvikfolket“ som kom ut 1918-23 (jf. brev 12).
4 Ejnar Thomsen (1897-1956), dansk professor, forfatter og litteraturkritiker.

36. William Heinesen til Christian Matras

28. oktober 1936

Kære Chr. M.

Jeg var netop i færd med at sætte et hyggeligt brev sammen for at takke dig for din smukke anmeldelse[1] – noget varmere og mere forstaaende omtale falder det næppe i denne bogs lod at faa. Men saa kom dit brev om Gelsted og den mislykkede sammenkomst, og det satte ogsaa mig i harnisk. Det er sjofelt av G. altid at møde halvfuld op naar man skal drøfte noget med ham. Desværre er det vistnok ikke blot en daarlig vane, men ogsaa et stykke lumpen taktik; i ly af sin utilregnelighed kan han paa en bekvem maade faa udløsning for sin trang til at sige ubehageligheder, som han saa siden lige saa bekvemt kan fornægte, hvis d e t skulde findes ønskeligt. Trækket gaar igen hos andre bacchanter, men hos G. er det særlig udpræget – ligesom forøvrigt det med helt at afsværge sig individualitet til fordel for en eller anden i øjeblikket forgudet genstand. I dette tilfælde aabenbart Tom Kristensen. Naar G. er i det hjørne har man virkelig indtryk af at han totalt savner individualitet, han er ingen person, men snarere en slags intellektuelt-æstetisk fluidum, der kun kan eksistere naar det hældes over paa beholdere. Som saadanne beholdere fungerer snart Johs. V.J., snart P.H.[2], Kirk, Kommunismen, Expressionismen (i sin tid), Jomfru Gloriant[3], Valery[4], Lundström[5] o.s.v. Men til andre tider fortætter vædsken sig jo alligevel, og saa udkrystalliseres Otto Gelsted, der jo ogsaa er en mand, der baade kan digte og skrive kritik, og som man jo har lært en del af og staar i taknemmelighedsgæld til.

Blot er det kedeligt, at det altid er saa vanskeligt at træffe G. i fastere form. En mands vandel og opførsel kan man forstaa og dermed tilgive, men hans meninger bør mødes med meninger, for at der kan komme balance i tingene, og naar G. er i flydende tilstand er den proces umuliggjort. Saa er han ikke digteren af „Herrens Hammer“, men kun en ynkelig lille arrogant københavnsk æstetikmandarin, fuld af gammeljomfrunalsk ondskab, pueril praletrang og gymnasiastisk klike-beruselse.

Ja, for kliken, det er en af de vigtigste af de beholdere, G. i flydende tilstand forputter sig i. Og den harme, man kan føle overfor G. bør ogsaa i nogen grad have lov til at gaa ud over denne klike.

Det er dels den, der ødelægger G. Giver du en raaden fisk for den „humanisme“, de for øjeblikket fører i marken? Det er en humanisme, de selv har patent paa, en ejendommelig sekterisk-eksklusiv humanisme, der optræder med nazistisk glubskhed overfor anderledestænkende humanister. Deres slagord er „det r i g t i g e“ – udtalt paa en ejendommelig intolerant maade. Dette rigtige – det er den mening, kliken i øjeblikket har. I øjeblikket sværger de visstnok til en vis „realisme“ eller „saglighed“, og forfølger herfra alt formodet „irrationelt“ og „sakralt“ som nederdrægtige udslag af aands-nazisme. Gud vide om de udretter stort andet end at støde meningefæller fra sig!

Det var morsomt forleden at se deres bannerfører P.H. ligge paa maven for Johs.V.J. (Politikens kronik). Det er typisk for disse klike- og københavnersjæle at de engang imellem gaar op i limningen naar de støder paa et stykke haandgribeligt natur. Gelsted ynder jo ogsaa at optræde som et ydmygt teleplasma i Johs. V.J.s mund. Han savner selv i en skæbnesvanger grad n a t u r. Han er lutter skæg og arrogance. Naa, her gør jeg ham maaske lidt uret. Men det har han godt af.

Jeg ved ikke om du har ret naar du i G.s alkoholistiske surhed ser en slags udslag af dansk mangel paa forstaaelse af nordisk aandsliv „nord for Oslo“. Der er jo f.eks. desværre Jørgen Bukdahl. Naar han er færdig med det skjulte Sverige kommer turen formodentlig til det glæmte Island, og paa hjemvejen gæster han saa muligvis det sunkne Færø. Lad os male fanden paa væggen og tænke os til at han her introduceres af den allestedsnærværende M.A.J.[6] samt af den yndige literære Kirsten Giftekniv Fru Petra[7]; saa faar vi værket om Kvívíkar-Jógvan[8], J.P.G.[9] og Hans A.D., nobelpriskandidaten.

Naa, slet saa uhyggeligt behøver det naturligvis ikke at gaa. Ialtfald har vi Sverige tilbage at haabe paa. Den interesse, hvormed de svenske kritikere i sin tid omtalte færøsk aandsliv (under anmeldelser af min roman) var ikke helt tilfældig. Ialtfald var den ikke provokeret. Dagens Nyheder, Stockholms største blad, skrev jo bl.a.“…Dansvisorna lever ennu kvar på Färöerna, och man vill gärna utan minsta sentimentalitet hoppas att de aldrig måste behöva helt stryka på foten för vare sig jazzen eller frälsningssångarna. I

själva verket utgøra de väl det starkast konserverande draget i den kultur som tjugotre tusen bönder och fiskare genom århundradena upprätthållit i sitt lilla land, givetvis saman med det egna språket, som inga sekellånga politiska förbindelser med Norge eller Danmark förmått utplåna.“ Jeg kunde have hidsat flere citater af lignende art, der viser at man i Sverige tager færøsk sprog og aandsliv alvorligt og ikke med dansk „velvillig ligegyldighed“ eller med det norske billige blink i øjet paa familieskabets vegne. Ogsaa du har jo i Sverige gjort erfaringer af lignende art. Som bekendt er der jo ogsaa i Sverige stor interesse for norsk og islandsk aandsliv. Mænd som Garborg, Kinck og Duun omtales med respekt og begejstring i svensk kritisk literatur. Sverker Ek[10] saavelsom Blomberg og Bartels var fulde af beundring for norsk malerkunst (i modsætning til den sippede Gelsted, der ikke vil anerkende andre end Karstens[11] – verken Egedius[12], Munthe eller Solberg[13]; naa, G.s meninger om kunst er saa hylende arrogante at man kommer til at tænke paa – Waagstein![14]). Nej, som sagt, der er et og andet, der tyder paa at Sverige er paa vej til at blive en virkelig nordisk generalnævner i funktion – her er ialtfald ikke bare tale om d e n „skandinavisme“, der afholder en aarlig „Nordens dag“ med paafølgende interskandinavisk radiobal! Snarere vel om noget, der naturligt og organisk arbejder sig frem som en virkelig skandinavisk kulturel impuls – støttet af kulturelle konjunkturer i tiden.

Der er hundrede andre interessante ting at skrive om, men det faar nu vente til næste brev.

W.

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Christian Matras' anmeldelse av *Den dunkle sol* i *Tingakrossur* 10.oktober 1936.
2 Poul Henningsen (jf. brev 11).
3 Otto Gelstads diktsamling *Jomfru Gloriant* fra 1923.
4 Paul Valéry (1871-1945), fransk lyriker, essayist og filosof.
5 Lundström. Kan eventuelt være feilskriving for Arthur Lundkvist (1906-1991), som var svensk modernistisk lyriker.
6 M.A.J. er Mads A. Jacobsen.
7 Petra Djurhuus (1892-1975) var gift med Hans Andrias Djurhuus. Jf. brev 26.12.49 fra Karsten Hoydal.

8 Jógvan Dánialsson, vanligvis kalt Kvívíks-Jógvan (1843-1926), selvlært, diktet sanger (som lovpriste fedreland og morsmål), kvad og spotteviser. *Yrkingar* kom i 1926.
9 I.P.Gregoriussen, vanligvis kalt Jóan Petur uppi í Trøð (1845-1901), diktet fedrelandssanger og kvad (eks. „Gentukvæði“, „Vaagen“ og den færøyske brudevisen).
10 Sverker Ek (1887-1981), svensk litteraturhistoriker. Medarbeider blant annet i *Svenska Dagbladet.*
11 Ludvig Karsten (1976-1926), norsk maler.
12 Halvdan Egedius (1877-1899), norsk maler.
13 Harald Sohlberg (1869-1935), norsk maler.
14 Jógvan Waagstein (1879-1949) musiker og maler, skrev anmeldelser i *Varðin*.

37. William Heinesen til Christian Matras

30.oktober 1936

Kære Christian Matras!

Jeg føler i aften trang til at føre en lille samtale med dig, om profane saavelsom sakrale materier. Det bliver dog af gode grunde en samtale i den Georg Brandeske stil, idet kun den ene af de samtalende har ordet. Jeg har nylig læst Nathansens underholdende dybsindige og indtil det platte indiskrete bog om Brandes[1]. Pragtfuldt med disse to gamle jødedrenge, af hvilken den ene er fanatisk sionist, mens den anden som strudsen stikker hovedet i busken overfor alt jødisk. Naa, det var nu slet ikke d e t, jeg vilde tale om.

Jeg ved ikke om du har læst Carrels „Mennesket, det ukendte“[2], den bog, alle taler om. Det er en ejendommelig bog fuld af omfattende viden og samtidig et gribende udtryk for uroen i et moderne menneskes hjerte – en stor og bedrøvet menneskesjæl. Forleden bragte Politiken en kronik om denne bog skrevet af en lille arrogant mand, der dog i nogle væsentlige henseender kan have ret i sin kritik. Carrels bog er monstrøs. Mystiker kunde man maaske kalde ham, men det er ialtfald mystik af den store art: der er liv, lidenskab og hjerte i den. At gøre Carrel til en slags nazistisk trold – det er perfidi, ligesom det at kalde hans smukke videnskabelige interesse for telepati for „spiritisme“. Det er det store ved Carrel at han søger at lære af selve livet og ikke sluger noget dogme raat. Men kronikens forfatter var aabenbart kommunist, og vore dagers verden er nu engang spaltet i kommunisme-fascisme, og fra begge sider

spiddes enhver ikke-medløber som et skadeligt insekt. Der er ikke plads for tanker, der ikke passer ind i den ene eller den anden af disse den moderne mentalitets prokrustessenge.

Det er paa en maade de gamle religionskrige om igen – begge parter forpagter hver paa sin vis Gud og den hele sandhed. Den, der forsøger at mægle, bliver beskyldt for lunkenhed – og med nogen ret, naar man tænker paa at baade kommunister og fascister i stor stil ofrer liv og lykke for deres sag. Saaledes er det den dag i dag, og saaledes har det maaske altid været, i det store hele, selv om enkelthederne kan være andre.

I de store samfund er det ligesom man ikke regner et menneskeliv for noget. Saadan ser det ialtfald ud. Vi, der gennem mangfoldige generationer er opdraget til et andet n æ n n e, paa os virker det undertiden som en usandsynlighed, et mareridt, at saa mange mennesker, saa mange livsmuligheder, tilintetgøres i krige og revolutioner, der dog tilsyneladende ikke bringer nogen afgørende bedring. Vi har ingen rigtig tillid til det, man kalder offerviljens hellighed, begejstringens ild, det heroiske ved at give sit liv for fædrelandet eller for en retfærdigere samfundsordning. Vi har set hvordan den slags paroler for eksempel blev brugt under den idiotiske verdenskrig. Vi har set de sejrige russiske „proletarer" efter revolutionen oprette en ny asiatisk præget stormagt, der ganske vist endnu synger Internationale, men iøvrigt nok er i færd med at glide tilbage til en slags pan-russisk status quo – en tilstand, der vel ikke i enkeltheder, men dog i det store hele, er den gamle om igjen, med czar, embedsstand, bønder, fattige mennesker, soldater og kontrarevolutionære. Vi tror ikke paa at menneskesjælen forandres i dybere forstand, selvom revolutioner naturligvis bringer betydelige forandringer i mangt og meget. Se nu for eksempel i den franske revolution, der har træk af vor tid, men er gledet paa plads i historien: det kan jo ikke nægtes, at den har haft enorm betydning for kulturudviklingen i evropa; men dog, nogen dyb forandring i det franske folks sjæl har den næppe medført, franskmænd er endnu franskmænd, omtrent som de var det før den revolution; en ny k l a s s e opstod, ligesom efter den russiske revolution, men m e n n e s k e n e blev vel stort set de samme. Menneskesind undergaar ingen afgørende forandringer under en krig, under en revolution. Der skal mere end p s y k o s e til, der skal aarhundreders, aartusinders udvikling til for blot at frembringe en ny nuance. Vi ofrer ikke børn til Molok, vi korsfæster ikke forbrydere, eller radbrækker dem. Men endda denne lille nuance i humanitet gælder i grunden kun til Wandsbeck – den gælder for de nordiske landes vedkommende, men allerede i Naziland provokerer man efter troværdigt sigende mennesker til at begaa selvmord, hvilket ikke turde være stort bedre end at korsfæste dem, og i Sovjetland skyder man ganske raat tidligere kammerater ned – og det mænd, paa hvis idealitet revolutionen bares oppe. Som en ond og evig mare følger intolerance og grusomhedstrang mennesket paa dets vej „op" gennem tiderne.

Ja, der er nok for os arme fredsapostle fra Norden at forfærdes over. I aften fortalte radioavisen at en fascistisk bombe var faldet ned i en skolegaard i Madrid og havde dræbt et halvthundrede børn.

I vore dage er det ondes problem igen for alvor fremme. Det fylder os dels med rædsel, dels med trang til at finde og uskadeliggøre det ondes inderste aarsag – finde syndebukken og drive den ud i ørkenen[3]. S y n d e n, opfattet som en farlig magt i os selv, er igen blevet højaktuel i religiøse krese, som oxfordbevægelsen viser[4]. Det har til følge at alverdens mest skikkelige og uskadelige smaa mennesker gaar til bekendelse og synger talentløse forsamlingssange, mens virkelige syndere nok skal vide at holde deres kæft. „Kun for syndere", hedder vist en af Oxfords smaa intetsigende bibler; den burde hedde „Kun for mindre syndere." Hvis lederne af de store internationale vaabentruster bekendte deres synder og begyndte et nyt og pacifistisk liv, sa vilde der ske verdenshistoriske begivenheder.

Mere inde paa livet af tingene er kommunisterne, der i menneskelig havesyge og magtsyge ser roden til alt ondt. Det er i virkeligheden en besnærende tanke: sæt at det virkelig v a r saadan! Sæt at menneskeheden kunde inddeles i to væsensforskellige grupper: de havesyge og de gavmilde – de gode og de onde – faarene og bukkene! Desværre er dette kun – som sagt – den ene af de to prokrustessenge, vor tid vil tvinge civilisationen op i. Ganske vist, der er mange infame, haardhjertede, magtbegærlige og hensynsløse blodhunde, ligesom der er store idealister, hvis væsen virkelig er gavmildhed og medlidenhed. Men alle de første tilhører ikke overklassen og alle de sidste ikke underklassen. Proletarerne er som besiddelsesløse af gode grunde ikke aagrere og undertrykkere. Gid det var saadan som Andersen-Nexø og andre elskelige mennesker tror, at underklassens mentalitet repræsenterer et højere og ædlere menneskeligt udviklingstrin! Det var jo det, der skulde vise sig i Rusland. Endnu har det vel ikke overbevist andre end de i forvejen troende.

Og det er dog dette, ideen om frelsen ved proletaren, der holder

liv i de mange intelligens-kommunister, i Gelsted, Kirk og andre. „Haandens og aandens arbejdere," som parolen saa smukt lyder hos disse brochure-junkere, der for det meste vel nok rekruteres fra krese, der er lede af deres egen delle-tilværelse i bourgeoisiet og higer mod nye raffinementer.

Det er et sympatisk træk hos de virkelig troende og ærlige kommunister, at de hader uretfærdighed. Men samtidig vil de for det første have eneret paa denne kvalitet. For det andet eksisterer der for dem kun en enkelt slags uretfærdighed: den sociale, og kun én virkelig forklaring på verdens sammenhæng: klassekampen. De er i stand til at forklare alt ud fra Marx' Kapitalen, ligesom en lærd præst kan forklare alt ud fra bibelen.

Nu er klassekampen ganske vist et haandgribeligt fænomen, en virklighed; men den er verken absolut god eller absolut ond paa nogen af siderne, den er et stykke natur. Gode mennesker vil altid holde med de undertrykte og være imod undertrykkerne – ikke fordi de netop mener at de undertrykte repræsenterer en ny og bedre menneskehed, men af primær retfærdighedsfølelse og medlidenhed. For de troende kommunister er den sociale underklasses frigørelseskamp et stykke metafysik, et stykke dogmatisk religion, og for saa vidt som den falder sammen med noget saa ophøjet som menneskelig godhed og retfærdighedstrang maa man jo beundre den som man beundrer ethvert storsindet udslag af religiøs følelse. Men man kan ikke dele deres tro paa proletariatets guddommelighed og verdensfrelsende kraft. Nogen sandhed er der dog i denne som i enhver religion, men det er en af de sandheder, der kun gælder til Wandsbeck – for den, der ikke er overbevist om varigheden af pludselige metamorfoser i menneskets sind.

Ogsaa fascismen er jo en religion. I dens form af nazisme har vi den jo lige nær ind paa livet af os som kommunismen. Ogsaa den har patent paa sandheden og har fundet det ondes rod – i kommunismen. Det er saa lige til. Kommunisterne eller marxisterne er djævle i menneskeham, de vil det onde nærmest for det ondes egen skyld. Men Tysklands gud har gennemskuet dem og sendt Hitler. Denne verdens og vel alle tiders banaleste trosbekendelse er kun blevet mulig fordi det store, geniale Tyskland gennem krig og elendighed er blevet fornedret til det dødelige. Efterhaanden som de begynder at komme til kræfter igjen arbejder ogsaa en mere differentieret teologi sig frem for at stive nazismens demagogiske ammestuepjadder af og meddele det blod og liv. Disse nazismens filosofer og moralister har ogsaa en haandgribelig sandhed at arbejde med, for d e t n a t i o n a l e er jo en forsvarlig faktor i

menneskehedens liv, – den nationale mystik, som Kinck (der for øvrigt ikke var nogen ven af tysk aand) bekendte sig til. Men heller ikke den religion kan „en anden en" akceptere, for det nationale forklarer ogsaa kun en d e l.

Kommunisterne opfatter paa deres side nazismen som en slags maskeret klassekamp, i hvilken de havesyge fuldstændig har svinebundet og kneblet de besiddelsesløse. Ogsaa det er en overdrivelse, men af den slags, der har et korn af sandhed i sig, saa vist som nazismen ialtfald ikke er noget underklassefænomen. Men snarere end en mægtig, næsten mytologisk overklasse, i hvis haand Hitler skulle være et ler, er det dog nok den vældige tyske borgerlige mellemklasse, paa hvis brede skuldre nazismens farlige og barnlige uhyre staar.

Naa – at verden er ond og forkert og marereden lader sig nu lige saa lidt bortforklare som det lader sig forklare hvorfor den er det. Vi, der sidder i de smaa, fredsommelige lande, hvor et menneskeliv endnu staar højt i kurs, ja i grunden er den eneste form for liv, vi tror paa – vi føler os maaske en og anden gang lidt flove naar vi læser om hvor mange troende der gaar i døden for deres sag, deres idé, deres fædrelandskærlighed. Vi ved at kommunisterne er modstandere og bekæmpere af menneskelig nød og social nedværdigelse. Ligeledes er Tysklands nazister utvivlsomt deres storslaaende nations redningsmænd, de har løftet det skændede og nedtrampede Tyskland op og gjort det til en farlig, levende magt igjen.

Og vi selv – ja, nogle af os gaar op i templet og siger: jeg takker dig, Gud, at jeg ikke er som disse syndere og toldere, mordere og skændere. Andre føler med beskæmmelse, at der i virkeligheden ikke lader sig indvende noget fyndig mod den gamle sandhed, at den, der tror paa og kæmper for en sag – den være sig i sig selv noksaa meget en misforstaaelse – han lever trods alt et ædelt liv og dør en ædel død.

Og den der ikke tror – hvad saa med ham? Han bliver utilfreds og ulykkelig under en eller anden form og i større eller mindre grad. Han forsøger at varme sin sjæl ved en kraftig aandelig fordybelse. Skepsis og passivitet medfører slaphed og angst. I bedste fald giver den en vis eftertænksom og sørgmodig ro, i ly af hvilken en vis menneskelighed og et vist udsyn maaske kan trives.

William

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Henri Nathansen (1868-1944), dansk jødisk dramatiker og romanforfatter. Hans bok om Georg Brandes kom i 1929. Nathansen var flyktning i Sverige i 1944.
2 Alexis Carrel (1873-1944), fransk lege, forsker, kirurg. Fikk Nobelprisen i medisin i 1912. I 1935 kom hans bok *Man the Unknown* (på dansk *Mennesket, det ukendte*), hvor han er kritisk til den kulturoptimismen teknisk utvikling kunne føre til.
3 Syndebukken, jf. 3.Mosebok 16,21.
4 Oxfordbevegelsen utgikk fra en vekkelsesbevegelse startet av den amerikanske presten Frank Buchman i 1920-årene, kalt Oxfordbevegelsen fra 1929. I slutten av 1930-årene ble navnet forandret til Moralsk opprustning.

38. Christian Matras til William Heinesen

Keypmhn. 7-11-36.

Kæri William!

Takki tær fyri títt innihaldsríka bræv. – O.G. tími eg ikki at tosa um, tú hevur verið so beinrakin í tíni sálarligu greining av honum, at eg eri bilsin, at tú hevur ikki skrivað psykologiskar romanir ella novellir. Apropos – søgu tína úr „Varðanum“[1] las eg upp í „Føroyingafelag“, og øll skilafólk vóru á einum máli um, at hon er ein perla. Og tað er hon, eisini har sýnir tú stórar psykologiskar gávur – og sans fyri eini passaligari kompositión (ikki ov føst, ikki ov leys). Einaferð skrivaði tú aðra, „Dukkan“ æt hon; eg týddi ein part av henni, men hon er ikki so intens sum hon eigur, haldi eg, ov kám og veik. Men nýtir tú gávur tínar til at skriva smásøgur úr Havn, ivist eg ikki í, at tú kant skapa okkum perlur, sum koma á hædd við Russar og Norðmenn. Hugsa um hetta, og send mær eina stuttsøgu, sum eg skal týða og bera upp í Føroyingafelag. – Heðin Brú hevur vónsvikið okkum allar. „Feðgar á ferð“ er longu ein miseyðnað søga. Har er einki annað enn stílloysi og Skálavíks-skrøgg – „tað føroyska flørgrinið“. Hann kundi verið stuttligur, og er tað kanska í støðum, men hvat nyttar! Hann hevur tikið tveir býttlingar til at lýsa ta gomlu tíðina við, hann hevur einki sagt okkum um sálina, sum eisini er í hálvbýttlingum, hann kemur yvirhøvur ikki inn at stúkuni í mannlýsing sínari. Tað er spell, tí gjørdi hann teir til menniskjur, var tað stuttliga stuttligt – nú er tað fják. Hví er H.B. so afturfarin? Tá ið hann lýsti mammuna fyrst í „Lognbrá“ gleddust vit, tí her var maður, sum mátti fara at lýsa menniskjur, tað sum eingin Føroyingur hevði dugað higartil. Men tað var eitt upplop, ella tað var av misgáum – nú er alt útvortis, tað er sum hann er ikki førur fyri at síggja, hvat eitt menniskja er. Og við afturgongd hansara er tað sum eg kenni meg tóman, tað er eins og alt nú í Føroyum var innantómt. Og tað sociala? Jú, fitt! Tað hevur spilt Hanus, har sum hann var góður, í tí lýriska prosanum. Tú minnist endan á „Fastatøkum“, eg meini tað „sociala“ hann klistraði uppí har – tað var ræðuligt, spýggjuligt. Og nú er hann farin at spilla stemningsmyndir sínar við somu spýggjuligu sentimentalitet. Les stykkið „Tá ið heystið kemur“[2] (ella hvussu tað æt) – eg verði spedalskur um kroppin av slíkum stílloysi. Nei, maður sum sær mismunin í samfelagnum, hann skrivar av bløðandi hjarta og í gløðandi illsinni – og vit skilja hann, um hann dugir at siga frá menniskjum. Men at nýta sociala samkenslu (perspektivleysa) sum krem ella hvat tramin tað er, nei eg klíggi. Eftir hesum at døma er H.B. vorðin moltin allur sum hann er. Fá hann aftur á leið! Tað nyttar mær lítið at skriva kritikk, tí so er tí eg hevni meg inn á hann – hevni eg meg, so er tað, tí eg væntaði mær nógv av honum. Nú vænti eg ikki hann verður fólk aftur. Eg skal siga tær, at tá ið hann fekk hug at verða samfelagsseformator, tá doyði H.B., tí hann vildi vera tað sum hann ikki var borin til. Tí er tað besta hann skrivaði tað fyrsta: „Høgni hin gamli“, „Finnur“ og einstøk onnur stykki og byrjanin av „Lognbrá“. Við H.B. fór mín einasta vón. Tó er Martin Joensen[3] ein maður við gávum, hann leitar altíð inn um stúkuna, skilur fólk av ymsum slag o.s.fr. Men tíverri er alt enn bert royndir. – Eg kenni meg gamlan, nú eg síggi tann sakleysa ungdómin píska frá mær (Regin Dahl seinast[4]), kanska eri eg farin at vera klassikari. Tað man vera best, tí av mongum grundum fái eg ikki yrkt aftur í bræði. Høvuðsgrundin er tann, at eg nái ikki. – Ummæli mítt av bók tíni var ov mikið „journalistiskt“, og bæði ov langt og ov stutt, tí eg dugi so illa at skriva í bløð. Men Crayon[5]? Sum demokratar hava vit ikki loyvi at siga, at hann skuldi ikki sloppið at skriva ella at hann átti at verið flongdur ella til. Men tann góði maður hóskar væl til tað andstyggiliga blaðið. – Í Danmørk fer at ganga, sum eg væntaði, eingin (uttan Rimestad[6]) skilur hvussu góðar yrkingar eru í „D. d. Sol.“. Trúgv tú mær! – Eg hevði hug at svara uppá bræv títt nú, men tað fer so bíða, tí í kvøld hava vit fund í „Føroyingaf.“, og eg eri formaður. Grüner Nielsen talar (og spælir) og Erik Petersen[7], og bróðir tín[8] leikar kvæðaløg á klarinett. Vóni, at kvøldið verður gott. Eg skal seinni siga tær frá, hvat eg haldi felagið eigur at gera til nyttu. Kanska eri eg vorðin reformeraður eisini?!

Við heilsan til tykkum øll frá okkum.
Kristian

KB: Ut. 677

1 William Heinsens novelle „Ein lítil søga um kríggj og tónalist“ ble trykt i *Varðin* 1934, bd.14. jf.brev 15.
2 „Og heystið kom“ fra *Fjallaskuggin* (1936).
3 Martin Joensen (1902-1966), lærer og forfatter av noveller og sosialrealistiske romaner. I 1936 hadde han bare publisert noen skriveforsøk. To dikt sto i *Varðin* 1933, en fortelling i 1934, to fortellinger i 1935 og en i 1936.
4 Lyrikeren Regin Dahl (1918-2007) hadde publisert fire dikt i *Varðin* 1936. Hans første diktsamling, *Í útlegd*, kom i 1937. Den ble anmeldt i *Varðin* av Christian Matras samme år.
5 Crayon var Georg Lindenskov Samuelsen (1910-1997) redaktør av Dimmalætting fra 1936-1981.
6 Christian Rimestad (jf. brev 5) skrev anmeldelse av *Den dunkle sol* i *Politiken* 23.10.1936.
7 Erik Petersen ble seinere lektor i dansk og musikk ved Føroya Studentaskúli.
8 Stig Heinesen, William Heinesens bror, var musiker i København.

39. William Heinesen til Christian Matras

Vágsbotnur, 9. December 1936

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið. Eg haldi, tú ert ov svartur í tínum dómi um H.B., hansara novellir og skitsur eru tó yvirhøvur góð – fínur og ektaður kunstur, og hansara mál er tó eitt gott og sterkt føroyskt mál? Stuttligur kann hann eisini vera, „Í einbýli“[1] er ein perla, og „F.á ferð“ er í stødum stórur karrikaturkunstur, eins og Erskine Caldwells „Tobacco Road“, ein bók sum eg havi mælt H.B. til at lisið og sum hann kanska er eitt sindur ávirkaður av. Mín meining var at royna at fáa tað sentimentala lyndið útruddað hjá honum, tí tað er yvirhøvur t a ð, sum spillir bøkur hansara. Eg meini ikki at vit kunna vænta at H.B. knappliga skuldi kunnað staðið sum ein stórur romanforfattari, tað er nakað sum krevur tíð og tol, venjing og kanska eisini lesnaður. Men tað finnst eisini aðrir litererar kunstgreinir, tað er bert í okkara døgum at fólk liggja á búkini fyri romankunstina, og hetta kann lætt verða broytt. Kann H.B. sleppa sær av við sína sentimentalitet so er nógv vunnið. Heldur má hann vera eitt sindur bumsutur enn sentimentalur.

Greinin um teg er ikki komin í Ord och Bild enn. Tað er ein ólukksálig tíð at bíða. Hon hevur tó verið averterað einaferð í summar millum greinir, ið skjótt fara at koma. Eg skal við gleði royna at skriva onkra søgu til tín at týða. Tað at tú hevur lisið „Kríggjið“ upp í Føroyingafelag gleðir meg. „Dullan“[2] er kanska ikki so sterk, men var hon eisini meint sum ein løtt søga. Er hon sentimental?

Tú mátti yrkt okkurt, sjálvt um tú ikki hevur so nógva tíð. Teir fái, sum duga at yrkja, hava ikki lov at verða óproduktivir.

Meðan eg minnist til tað: eg havi gjørt eina undarliga gerð, sum tú kannska verður óður um. Sum tú veitst eri eg tann lukkuliga pápi at tveimum dreingjum, og einaferð í septembir varð hin yngsti doyptur og fekk navni Sakaris. Eg vildi fegin biðið teg um at vera guðpápi men ikki fekk eg upp í lag at skriva til tín; men av tí at eg væntaði at tú ikki vildi siga nei, setti eg teg tó inn í kirkjubøkunum sum guðpápi (hinir vóru Arnfinnur Debes og Egil Restorff). Heldur ikki hetta fekk eg upp í lag at lata teg vita, men gjørt er gjørt, og nú vænta vit hóast alt at fáa títt vælsignilsi.

Eg skal heilsa teg og Mariannu frá konu mínari. Hon (og eg við) vildi ógvuliga fegin havt eitt lítið foto av tykkum (altsaa eitt nýtt, sum kundi víst hvussu Árni og Eirikur síggja út nú). Vit skuldi so sent eitt af Heina og Sakarisi afturfyri.

Nú vil eg ynskja tykkum eini gleðilig jól. Tit koma væntandi heim at ferðast í 1937?

Vinarligast,
William

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Fra *Fjallaskuggin*.
2 Trolig tastefeil for „Dukkan“.

40. Christian Matras til William Heinesen

Kph. 9/12-36

Kæri William!

Av tí at eg havi ein feril av skrivikrampa, verður brævið ikki so stórt. Seinast hevði eg hálvringa samvitsku, tí eg kruvdi H.B. í brævinum, og einki annað innihald var. Men eg var so óður inn

á hann, tí hann spilti krútið burtur, tað stuttliga fánaði, tí hann ikki vísti okkum menniskjur. Og illa dámar mær hansara sentimentala socialismu – har er Danbjørg[1] dámligari. – Nú um bók tína. Eg havi einki ummæli sað uttan Rimestads, so nú sær illa út. Men bókin er komin skeivt fyri. Hon skuldi verið útkomin beint aftaná Tom Kristensens ella um somu tíð sum la Cours. Eg sigi bara tað, at ríkar eru bókmentir Dana nú á døgum, um slík bók fer burtur ímillum. Tað er vist, sum føroyskar konur og Hamsun taka til. – So tú hevur lisið Nathansens perversu bók um Brandes – hana kundi eingin ariari hava skrivað, men nettupp tí er hon so interessant. Hesin sami N. er hóast alt ein maður, sum hevur greiða og ærliga støðu bæði til fólk sítt og landið, hann býr í. Tað er meiri karakterur í honum enn í Brandesi í tí, tó at Brandes er tann stóra eldsálin, sum fekk ilt av hvørji knappanál, sum nam við hann. Bókin er skitin, men góð. –

Eg haldi sum tú, at teir hýsterisku antinazistarnir og nýrationalistarnir styggja vinir sínar burtur av trongsýni sínum og intolerancu. Carrel havi eg ikki lisið og fái ikki lisið, tí ymsar aðrar bøkur verið eg fyrst at keypa og lesa. Ummæli í „Politiken" undraði meg, og væl trúgvi eg tær, at mest var tað „perfedi". – Um spurningin kommunismu – fasjismu havi eg ta meining, at tað er ein vanlukka, um annað teirra vinnur, t.e. um stríðið verður so skarpt, at tey, sum hugsa eins og vit pacificeraðu Føroyingar, skulu týnast av barbariskum revolusjónum, sum sloppið kundi verið undan. Tað er einki at ivast í, at í Russlandi henda stór framstig á mongum umhvørvum, og eg vænti, at samveldið har aldri verður kapitalistiskt aftur, og at teir betur enn vit greiða spurningin um maskinur og arbeiðsloysi. Í tí og óivað í mongum eru teir fremri. Men Vestureuropa (÷Týskland) eru enn øðrvísi skipað, tey hava ikki greitt spurningin um arbeiðsloysi og fruktirnar av arbeiði, men tað er tó so, at kanska fáa vit eina líðandi skifting, sum setur maskinurnar at arbeiða fyri alt samfelagið. Og har hevur socialdemokratiið sín tilverurætt, tó at mær í mongum lutum ikki dámar tað. – Kommunistar eru tvinnanda: 1. fólk, sum eru proletarar av fyrstu tíð og hava sað neyð uttan um seg allastaðni og sað stóra mannfjøld liva í skugga – teir skilji eg. 2. intellektuellir kommunistar, sum aftur eru av ymsum slag, men yvirhøvur eru sum Johs. V. J. segði „spilt bursjóasi" – teir eru vanliga ósunnari enn nakar Paulus ella helvitisprædikari. Frá teim vænti eg mær onga bjarging, teirra tíð er eisini liðug bæði í Norðurlondum og Onglandi. Í Norðurlondum er at vóna, at politiskt hava socialistar og eitt lítið frílynt intelligenspartí hava valdið. Tíverri eru teir radikalu

í Danmørk spiltir av demogogi og eiga tí at kalla ongan av intelligensinum millum førarar sínar. Tað er stórur skaði. – Annars havi eg einki skil fyri politikki, men eg haldi sum sagt at ótolerantir menn sum Gelsted o.a. kunnu spilla nógv fyri sunt demokrati. Teir styðja einki uttan „reaksjónina", sum teir altíð ræða við. – Men politiskir spurningar skulu altíð umrøðast á staðnum – tað er vit hava fyrst og fremst Føroyar at hugsa um. Har vóni eg ongantíð sosialistar fáa fleirtal, tí teir spilla okkum bara spurningin um sjálvstýri-samband, sum enn er einasti rætti politiski spurningur í Føroyum. Sjálvstýrismenn eiga at føra ein frískan reformpolitikk, sum forðar javnaðarmonnunum. – Apropos, Hanus[2] man vera illa við, nú hann sær hvussu flokkur hansara tíggjar sær í mongum. Teir eiga tíverri ongan góðan oddamann – og tað er skaði fyri alt landið. – Men stríð um kommunismu-fasjismu hevur longu gjørt stóran skaða um allan heim, saman við krígnum hevur tað dripið ta humanismu, sum var í tí vanliga fólkinum í øllum londum her á leið. Og tann spillan er, í ymiskum formum, komin inn í fólkalívið í Føroyum sum aðrastaðni. Tað er ta spilluna eg rædist, hon kann einaferð koma at gera tað, at fólk t.d. hjá okkum skilja ikki fólkini, sum livdu fyri 1914. T.e. eisini hjá okkum hvørvur helst tann fíni humani kultururin og vit eru aftur í 16. øld. – Lat meg einaferð enn takka tær fyri brævið, eisini tað tú sigur um Gelsted. Tað tú sigur um P.H.[3] o.a. sum sprotnar í límingini „naar de støder paa et stykke haandgribelig natur" er so púra beint. – Nøkur orð um fyrra brævið. Eg skal ikki nokta, at mangar yrkingar verða heldur naknar í prosaumseting tínum, men tað gerst neyvan betur. Tað er eisini tí at mangt hjá okkum er ikki heilt gott. Janus er ofta bombastiskur og banalur, og týdningur hans málsligur og søguligur. Men har sum hansara „epigonyrking" er best, er hon so, at fá skald hava yrkt betur. Har seti eg t.d. yrking hans um Hammershaimb[4] eina fremst. Í tí er Janus eins og Fríðrikur Petersen, sum beinanvegin „týddi" Runeberg (Eg oyggjar veit – Vårt land)[5] og Grím Thomsen („Hvat kann røra")[6], men gjørdi tað so, at hvør mynd var meira føroysk enn nakað annað sum vit eiga. Janus vildi, í sínum ungu árum ið hvussu er, gera „stílroyndir", t.e. vísa, at vit í skaldskapi fingu sagt alt á føroyskum. Tí er so mangt „epigonarí" hjá honum. Skilir tú nú tað eg skrivaði um Janus í bókmentasøguni? Men umframt hetta eru persónligir stemningar, sum hann hevur fingið líka góðan búna til sum hitt, og tá hevur hann skapað slíkt, sum vit Føroyingar gleða okkum um altíð. Og ein moralskan týdning hevur Janus havt við altíð at fullgera eina yrking, so hon er væl bygd og tónar – har læra aðrir yrkjarar av honum. Men yvirhøvur

er Janus ein eftirromantikari, tí verður mangt so undarligt í týðing. – Mínar yrkingar eru ikki so góðar sum eg helt, tað sæst nú týtt verður. Ein yrking sum „Fedrarnir“[7] hevur eina mynd, sum ikki er góð, og so er við nógvum yrkingum. Tí er slík týðingar-roynd hent, hon opinberar brekini. Eg haldi tað er einki annað at siga enn at eg vóni onkur yrking er toluliga heilskapað, men nógvar verða tær neyvan. Altíð er onkur rulkur á, í hugsanini ella í myndunum. Hevði eg nú orkað at yrkt umaftur, so hevði eg fingið betri úrslit í summum støðum. Men nú má svíða sum svøllur. – Tað nýggja savnið eigur ikki at koma, tað skrivi eg nú til Rikards, tað er heldur neyðarsligt, og betri er at fáa aðrar bøkur fram. Tú sigur vøkur orð um hesar seinastu yrkingarnar, men eg ivist sjálvur nógv um virði teirra. – Fari eg onkuntíð at yrkja aftur, geri eg „Páll fanga“ lidnan[8] – ella eisini fari eg at yrkja meira alment, um eg dugi. Enn á sinni fái eg einki yrkt, eg eri tiptur av arbeiði.

At enda sendi eg bestu heilsan til tykkum øllum frá okkum her í húsinum.

Vinaliga
Kristian
Gleðilig jól!

1 Danbjørg, Johan Hendrik (1896-1968), lærer, lagtingsmann for Javnaðarflokkur 1936-45 og 1950-68.
2 Heðin Brú.
3 Poul Henningsen
4 Janus Djurhuus' dikt „Til Próst Hammershaimb“ (i *Tingakrossur* 1909).
5 Johan Ludvig Runeberg (1804-1877), finlandssvensk dikter.
6 Grimur Thomsen (1820-1896), islandsk dikter og politiker.
7 Christian Matras' dikt „Fedrarnir“ i *Heimur og heima* (1933).
8 „Páll fangi“ jf. brev 17 og 19.

41. Christian Matras til William Heinesen

Keypmhn. 1/2-37.

Kæri William!

Tøkk fyri bræv títt. Øll her í húsinum ynskja tær og tínum eitt gott nýggjár. Takki eg tykkum ikki minst, at tit skoyttu um at hava meg til gubba hjá Sakarisi. Heilsa honum frá mær. – Enn ikki fulltakkað, tí nú ein dagin fekk eg „Ord och Bild“ við grein tíni í – tøkk fyri hana.

Sig mær eitt: dugir ein „prima-dunna“ at vera objektiv, tá ið hon røðir um kritikkin, hon fær? Nú eri eg prima-dunna, og tað við lít. Dugi eg at vera dómari um tað, sum tú skrivar um meg? Eg havi roynt at vera objektivur, t.e. at lesa sum eg haldi onnur lesa hesa grein. Úrslitið: tú hevur avrikað eina frálíka væl skrivaða grein, eyðlisna og stuttliga. Man nakar hava dugað so væl at siga frá innihaldinum í eini lýriskari yrking sum tú her? Eg haldi ikki. Referatið av „Sóttrøllunum“ er genialt. Í hesum er „prima-dunnan“ kanska ein toluliga objektivur Føroyingur – hvat onnur fáa burturúr dugi eg einki at ætla um. Samdrigin dómur: frálíkur littererur journalistikkur (eingin vanvirðing í orðinum), men í støðum ov superlativistiskur.

Men meir um prima-dunnuskap. Eg havi skrivað harðan dóm um „Yvir teigar og tún“[1], men tá ið eg sá grein tína, fekk eg prik í hjarta, serliga tá ið eg hugsi um so rúmur tú ert í dómi tínum um sama verk. Eisini hetta ummæli títt[2] var frálíkur littererur journalistikkur, og vísir tað, hvussu tú ert einasti føroyski yrkjari sum er leysur við primadunnuskap, tá ið hann skrivar um onnur skald. Kanska kemst hetta av, at tú sjálvur skrivar á donskum og tí ert fríari enn hinir. Tú sært, eg vil ikki bara rokna tær hetta til viðfødda ella vunna dygd – umstøðurnar gera helst sítt, haldi eg. Men fyri tað ert tú einasti „óhefti“ dómari í skaldskapi í Føroyum. Viðhvørt ert tú tó ov olympiskur, tí ein dropi av súrgu í rættari tíð er helst neyðugur.

Eftir nýggjár las eg annan dómin um bók tína – Kai Flors[3]. Kritiskt stórmenni er hann ikki, og tú undrast óivað á, hvussu fólk kunnu skriva so øvut um skaldskap tín (sumt var tó beinrakið). Men sig mær: hvussu kann nakar skriva um lýrikk í einum fólki, sum hevur skorið burtur ævinleikan úr lívskenslu síni eins og Jákup dintil skar miltið úr sær til at vera skjótari at renna? Danir eru eitt frískt og heilsugott fólk, men eg ræðist, nú eg síggi, hvat operatión teir hava verið fyri. Tú kanst halda meg vera eitt grenj ella eitt Freudskt „undirluta-noða“, men tíverri er hetta rætt.

Í 12. hefti (1936) av „Ord och Bild“ skrivar finnlendskur (?) kritikari um Edith Södergran[4], sum doyði eini 35 ára gomul. Hon var eitt frálíkt skald, í støðum ið hvussu er. Greinin er kanska nakað „nýromantisk“ (alt sum hendir er inni í menniskjanum o.a. til.) og mangastaðni ógreið, men citatini eru gull verd. Hennara yrkingar fari eg at lesa.

Lesi nú Goethe „Dichtung und Wahrheit“. Væl skrivað. Fekk ein dagin allan Goethe fyri 3 kr. 50 oyr.

Jørgen-Frantzi mást tú heilsa frá mær. Eg skrivaði honum bræv á sinni, har eg var eitt sindur bonskur, sum eg eri mangan í brævaskriving (og í aðrari skriving við kanska). Hann hevur havt verri lagnu enn nakar annar av teim Føroyingunum, sum hava hug og gávur at skriva. Tá ið eg minnist aftur á scenur úr Barbu-bókini, standa tær so livandi fyri mær, at eg vænti hann at gera stórverk við hesari skaldsøgu, um hon verður liðug. Tað vitskapiliga orkar hann helst einki at gera við, tíverri. Hansara dreymur um at vera samnordiskur journalistur (t.e. at hava øll Norðurlond undir sær at skriva um), er tíverri eisini farið fyri bakka. Og ikki minst hansara ætlan um at gera føroyskan politikk til annað enn grát og róp og barnaspæl. Heilsuloysi hansara hevur verið okkum stórt tap í øllum lutum. Hevði hann nú fingið bast Barbu-bókini! Tað ynski eg.

Um lívsfilosofi og annað kundi eg havt hug at siga nøkur orð, men helst eri eg ov skeptiskur sjálvur til tess at siga nakað, sum virði hevur. Onkuntíð skalt tú tó hoyra eitt sindur um tey býttu hugskot eg fái við hvørt. Sjálvur havi eg, sum Gelsted segði, „en biologisk ballance“, meðan Jørgen-Fr. hevði „en intellektuel dito“. Henda „javnvigingin“ er ein gáva í blóðinum, Gelsted eigur hana ikki, tí flagsar hann sum ein firvaldur ímillum „idéirnar“. Men nóg mikið um hetta nú.

Bestu heilsanir frá okkum øllum til øll tíni.

Kristian

KB: Ut. 677

1 *Yvir teigar og tún,* dikt i utvalg av Hans Andrias Djurhuus kom i 1936.
2 William Heinesens anmeldelse „Hans Andrias kvøður“ i *Tingakrossur* nr. 3, 1937.
3 Anmeldelsen av *Den dunkle sol* i *Berlingske Aftenavis* 15.01.1937 var ikke skrevet av Kai Flor, men av Kai Elfelt (jf. brev 42).
4 Edith Södergran (1892-1923), finlandssvensk lyriker.

42. William Heinesen til Christian Matras

7/2-37

Kære Chr.M!

Tak for dit brev af 1.d.m. Det glæder mig at du finder min artikel om dig i Ord och Bild vellykket. Ja, det er literær journalistik, dog maaske med eftertryk paa literær. Superlativistisk synes jeg netop ikke, man kan kalde den. Jeg har jo gjort meg umage for ikke at udtale mig for meget for egen regning, paa en maade som læseren ikke kan kontrolere. Jeg lader dine digte tale for sig selv, og min indsats er prosaoversættelserne, som jeg har været ret omhyggelig med. Og naar disse – ialtfald for en enkelts vedkommende – nærmer sig det geniale er jeg tilfreds. Alt i alt giver artikelen et billede, der hverken er nedladende introducerende („læs dog denne Færing, han er slet ikke saa tosset!“) eller islandsk panegyriserende (hos dette gamle oldtidsfolk lever endnu de virkeligt gæve skjalde!). Den journalistisk-geografiske indledning er heller ikke malplaceret, men virkningsfuld og uopstyltet. Jeg maa sige, at jeg læste artikelen med det velbehag, der hænger sammen med den følelse at have skrevet noget, man kan staa ved. Det giver ogsaa friere hænder at jeg ikke behøver at trække hele trodset af færøske digtere og halvdilettanter med. ([Fotnote:]Dit portræt var ikke just sødladent, snarere lidt ubehageligt etisk. Du udvikler dig vist lidt i retning af Petter Dass.)

H.A.D. – Da jeg nytaarsdags-aften tog fat på „Yvir t.og t.“ var jeg i forvejen godt præpareret m.h.t. dens komplette umulighed – takket være dels R.L., dels H.B.[1], og nægtes kan det jo heller ikke at bogen er svag og slet ikke skulde være kommet ud. Den er et produkt af literær inflation – her er visselig mere papir end literatur. Dog, det gik mig hverken verre eller bedre end at jeg trods alt gled ind i H.A.D.'s barnligt rene og tossede verden. Han er jo rimsmeden og lejlighedsdigteren, der nu og da ogsaa kan hæve sig op i et artistisk plan, og hans ungdommelige vaarglæde e r smittende. Well – Nobel-kandidaturet er en kedelig misforstaaelse; det er iscenesat af mænd uden æstetisk dannelse (og som i grunden foragter literatur som en art bedre pjank!) Men H.A. er nu ialtfald lige god som sine kvaddigtende oldeforældre[2] eller som J.P.G[3]., og han bør ses under en færøsk-historisk synsvinkel. Udenfor Færøerne – altsaa som digter i strengere forstand – vil han ikke kunne gøre sig gældende, ialtfald ikke undtagen han forsvarligt afstives med suggestive forklaringer og kommentarer, ligesom visse klassikere, der paa denne maade holdes kunstigt i live. Men vi har endnu ikke rigtig raad til at se saa objektivt paa færøsk literatur. H.A.'s interne betydning skal ikke undervurderes, og han har lært børn og unge (og fulde) mennesker at synge i naturen, og det er vel et stadium

man skal igennem. Ogsaa Nordahl-Bruun[4] har i saa henseende haft sin betydning (Bor jeg paa det høje fjeld). Og vi kunde haft en fadere, en mere vulgær og skidenfærdig mand paa den post end H.A.D. med det flygtige, men rene og vidtfavnende barnesind.

Som du kan tænke dig har min anmeldelse bragt R.L. helt ud af kravetøjet – det nytter ikke at jeg fastholder at min anmeldelse ikke adskiller sig stort fra hans egen essay i „Vrð." i sin tid (jamen tað var ein føðsilsdags-grein!)[5]. Dessuden har jeg i sin tid to gange skrevet om H.A. paa en temmelig robust maade (i Nord. Tidskr[6]. Og i Pølles mislykkede brochure). Dog er baade din[7] og H.B.s anmeldelser retfærdige – fra den side bør H.A. ogsaa ses, skal der være balance i tingene. Men en lille fødselsdagsgren i ny og næ ødelegger nu heller ikke humøret for andre end – R-L.!

Berl.Tid.s anmeldelse vidste jeg ikke noget om, men nu har jeg laant den af Crayon. Den er ikke skrevet af den gamle Lyrik-Nisse Kaj Flor[8], der ellers plejer at beære mig med sin lidt adspredte opmærksomhed, men iflg. Crayon) af en ung mand Kaj Elfeldt[9], og den er jo i høj grad vand paa samme Crayons mølle. Dog er den ikke saa elegant og paa sin vis værdig som Dimma-redaktørens. Den maade hvorpaa K.E. vrænger „printed in Faroe Islands" osv. er uværdig og viser hvadfor tømmer der er i ham. Hans karakteristik (fortvivlelse, angst og hjemløshed etc.) er ikke videre dyb og eftertænkt, og hele hans anmeldersprogbrug er dillettantisk. „Hans rim-fantasi er verken bedøvende eller besnærende," skriver han; men hvad forstaar denne mand ved „rim-fantasi"? Rimet er jo en underordnet ting, det er letkøbt at gøre sig bemærket ved at bruge sjældne rim, det er jo det, revyernes visemagere har patent paa. Jeg er af rent æstetiske grunde mere og mere kommet bort fra at bruge rim og rytme i den gængse, fladtraadte forstand (versenes „brudfri bygning"!), men disse kvaliteter er aabenbaret endnu de eneste, der respekteres i konservative danske krese.

Det eneste interessante er henvisningen til Gelsteds „Reklameskibet", som anmelderen altsaa er en af de femten danskere, der har læst og husker. Personlig sætter jeg dette digt højt, ligesom ogsaa Hjemkomst og Bøn til den moderne mentalitet, og jeg staar utvivlsomt i nogen grad i gæld til G. for disse digte. Dog maa det jo ogsaa siges, at det ikke egentlig drejer sig om en form, Gelsted har patent paa, men om en moderne genre, som man ogsaa finder i anden lyrik (eng.,ty.,amer., ja ogsaa i anden skand. lyrik som f. eks. den moderne finske). Jeg tror ogsaa at jeg har givet mine digte i denne genre et vist personligt særpreg; men deres ganske tydelige relation til Gelsteds prosadigte vil jeg ingenlunde benegte. Det er jo

desuden intet nyt eller underligt at samtidige lyrikere kan komme til at ligne hverandre i det ydre – det, der „ligger i luften" kan ingen skabende kunstner frigøre sig for. Paa samme maade kan for eksempel (sans comparaison) Mozart og Beethoven eller Bach og Haendel i visse ting ligne hindanden indtil enkeltheder. ([Fotnote:] Gelsted har ogsaa lært ikke lidt af mig – jeg kunde nævne flere eksempler. At kalde mine digte et „forsinket ekko af Reklameskibet" er næsvist – men herregud, andre maa jo taale langt bitrere sardiner, saaledes Johs.V. Jensen, der i Berlingeren gerne omtales som en haabefuld konfirmand.)

Jeg har ikke læst den omtalte artikel om Edith Södergran, men kender hende fra den antologi, dr. Appelberger[10] sendte mig som en slags paaskönnelse for min for ham overraskende indsigt i svensk-finsk lyrik. Hun var en ægte digterinde, og du vil ikke angre at gøre hendes korte, paa en gang varmt inspirerede og køligt fortættede digtes nærmere bekendtskab. Der var ogsaa en anden finsk digterinde, Barbro Mørne[11], der virkede fængslende, især i det enkle og lidenskabeligt naturforelskede digt „Du grøna skog som är mitt liv."

Jeg har netop fuldendt en anmeldelse af H.B.s bog[12], som jo i visse henseender er mesterlig, navnlig i det lyrisk-deskriptive. Hans sentimentalitet skader paa dette omraade ikke saa meget, derimod nok i den sidste mere episke fortælling, der munder ud i en melodramatisk effekt, som føles næsten missionsk. Forøvrigt er denne fortælling interessant ved sine stærke realistiske, næsten Kinck'ske billeder (den døde hund etc.). Jeg har ikke set din anmeldelse af samme bog.

Á propos „Varðin". Det vilde tjene dette skrift bedre hvis det udkom mere regelmæssigt. Nu er det jo saadan, at der kan gaa maaneder og halve aar imellem udsendelserne. V.s boganmeldelser kommer dumpende længe efter at de paagældende bøger er uddebatterede. „V". er overhovedet noget af en Klumpe-Dumpe. Hvis dette tidsskrift skal have nogen betydning for samtiden maa det revolutioneres. Forlængst er det stagneret til et graaligt fossil, for det meste bestaaende af fragmenter til romaner, der enten aldrig udkommer, eller ogsaa – hvis de udkommer – ikke skulde have staaet i „Vrð", da derved interessen for dem slappes. R.L. tror stadig i sin naivitet fra 1906 at hans tidsskrift nyder almindelig anseelse og interesse.

Jørgen-Frantz ligger igen paa Tuberkulosesygehuset og er for tiden langt nede. Forhaabentlig rider han dog ogsaa denne storm af, saa han

kan faa sin roman færdig. Dog, denne gang er det mindre en storm end en slags isskruning, han er ude for, han har nemlig ingen feber, men maa dog af hensyn til lungeblødninger (dette er hemmeligt!!) holde sig helt passiv, og befindendet er trods feberfriheden elendigt. Humøret er der imod relativt uforandret, og han erklærer at han trods alt ikke vilde have været sin sygdom foruden!

Skriv endelig om de ting, du lover at skrive om, jeg er en hund efter alle betragtninger. Læste du Tom Kristensens udmærkede kronik om Kielland? Den hører til den slags ting, man trygt kan skrive under paa. For aandeligt interesserede og enerverede nutidsmennesker og især produktive er dette kritiske standpunkt det eneste værdige. Det er jo intet lyst og morsomt standpunkt, men det er klart og ærligt. Ny-religiøsiteten ligger jo paa lur overalt som en formløs blæksprutte – hvadenten vi saa kalder den oxford eller katolisisme, fascisme eller kommunisme. Dog er denne sidste den mest sympatiske – og dog kan man jo ikke uden opgivelse af sine inderste spontane (reaktionære?) kulturdrifter gaa den vej, ialtfald ikke vi her i Norden. Derfor maa vi „drøveligt i dyndet hænge" som Dante siger til Accediosi (de mellemfornøjede) i Helvede[13], mens de troende gaar blinde og syngende med deres røde og sorte faner mod deres illusoriske himmel.

Du beder mig lave en novelle, som du vil oversætte og læse op i „Føroyingafelag". Jeg har imidlertid en anden ide, nemlig at skrive en artikel om noget i retning af færøsk kultur i støbeskeen[14] (som for resten en artikel i sin tid – i Skaalums tid[15]? – hed). Hvis du kunde tænke dig at være mig behjælpelig dels med at drøfte, dels med at oversætte denne artikel, havde det været godt. Hvis du ikke har tid kan jeg ogsaa henvende mig til H.B., men bedst vilde det første være. Som du kan tænke dig skal den – uanset de daarlige tider – ikke forme sig som nogen mistrøstig nedsabling á la Sigurd Niclasen eller Gunnar Winther (der en dag lamenterede over den staahej der altid blev gjort af literaturen herhjemme). Jeg anser det for min opgave som færing at bidrage til at der skabes en værdig interesse for aktivt aandsliv, uden dermed paa arrogant-literær vis at klippe den navlestreng over, der til alle tider maa og skal forbinde det aandelige med det materielle. Dette er dog ikke noget, jeg har patent paa, naturligvis. Men jeg vil maaske p.gr. af min i nogle henseender friere stilling kunne sige et og andet ord i rette tid. Du beskylder mig for at være lidt for „olympisk". Men det er der ogsaa en vis taktik i. Ved at sable ned vækker man en bunke menneskers fortørnelse og skaber dermed en vis frugtbar uro. Men

man kan opnaa det samme paa en anden maade, hvis det lykkes en at skabe en vis lydhør ro. Det er imidlertid ikke let og fordrer en meget aarvaagen taktfølelse. Nemt forveksles bestræbelser i saa henseende med forsøg paa at tale folk efter munden. Men saa er det jo at den sokratiske ironi skal sættes ind – Gud bedre det, her skriver jeg nok som om jeg var en større filosof end jeg er! Men lige meget – det er jo ikke urimeligt at jeg, der bor i dette land og ernærer mig af dets kummerlige midler, forsøger at gøre en eller anden indsats; og da mine evner i økonomisk eller administrativ henseende ikke rækker langt, maa det blive paa et „aandeligt" felt jeg opererer. Pædagogisk altsaa – ikke „her-kommer-jeg"-metoden. Men ligesom Demostenes ikke kunde tale græsk, saaledes kan jeg ikke skrive færøsk. Men med din og Lucifers hjælp altsaa…

Hils din kone fra os. Send ved lejlighed et lille foto som vi kan klistre ind i album'et. Kommer I ikke hjem til sommer?

William

EFTERORD

Du vil maaske finde udvalget tilfældigt. Jeg har imidlertid holdt mig til de digte som jeg tror G.[16] bedst vil kunne kapere. M.h.t. oversættelsen har jeg her og der anvendt mindre omskrivninger, især paa steder hvor samme glose betyder noget temmelig forskelligt paa færøsk og dansk. Men du kan som sagt efter eget forgodtbefindende rette og forandre.

Iøvrigt er jeg bange for at luftaanden Ariel slet ikke skriver nogen kronik. Han har saa let ved at love guld og grønne skove. Ansigt til ansigt kender hans elskværdigheds henrykkelse næsten ingen grænser, han flagrer omkring dig med yndige smil i skægget og kilder dig i øret. Men paa en gang, naar man mindst aner det, stikker hans troløshed kaninrumpen frem. Skønt jeg ved at det er smaaligt af mig kan jeg aldrig glemme den gang han sveg mig m.h.t. korrekturen af min bog „Høbj.v.H.", som jeg havde sendt Munksgaard i naiv tiltro til at det var selvfølgeligt, at hans konsulent og (den gang) literære sekretær vilde tage sig af korrekturen (hvilket vilde tage ham en halv times arbejde!). Saa kommer bogen, med dillettantisk omslag og vrimlende fuld af meningsforstyrrende trykfejl. Og samtidig et brev fra G., hvori han siger at det skyldes „et principspørgsmaal" at han ikke har kunnet tage sig af min bog, idet M. <u>forlangte</u> at han skulde gøre det, og at han „af princip" ikke vilde eller kunde imødekomme dette M.s forlangende! Nej,

saa heller lade bogen sejle sin egen sø, for tænk hvis man svigtede et saa dyrebart princip.

Det var nu en ting. En anden er, at selv om G. skulde skrive noget, er Ekstrabladet et fordømt forum. Ekstrabladet har altid været en salonradikal køter. Det har altid brugt at kokettere med aand, frisind og moralsk uforfærdethed, mens det i virkeligheden er en borgerskabets uhumske losseplads. Det giver ikke B.T.[17] og andre eftermiddagshyæner noget efter. Folk læser Ekstrabladet ud fra samme daarlige instinkt som det, der gør at man lytter til skandalehistorier eller spiser gammel ost med maddiker i. Den forfinede lyriker og filosof G. har i virkeligheden ikke mere med dette Papir at skaffe end en novice med en ølhalle. Nu er det dog muligt at Ekstrabladets kronik danner en vis ædel undtagelse fra det øvrige blad (altsaa figurerer som noget i retning af en idealistisk slumpræst paa en sjofel beværtning!).

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 R.L. – Rikard Long og H.B. – Heðin Brú
2 Oldefaren var Jens Christian Djurhuus, Sjóvarbóndin. Hans sønn var Jens Hendrik Djurhuus. Begge diktet kvad.
3 I.P. Gregoriussen jf.brev 36.
4 Johan Nordahl Brun (1745-1816), norsk dikter, prest, seinere biskop.
5 William Heinesen skrev en positiv anmeldelse i *Tingakrossur* nr.3, 1937. Rikard Long skrev rosende i fødselsdagshilsenen „Hans A. Djurhuus 50 år“ i *Varðin* 1933, bd.13.
6 „Nyere færøsk digtning“ i *Nordisk tidskrift för vetenskap, konst och industri*. Stockholm 1928.
7 Christian Matras' noe kritiske anmeldelse av H.A.Djurhuus' diktsamling i *Varðin* 1937, bd.16.
8 Kai Flor (1886-1965), dansk kunstskribent og musikkanmelder, medarbeider ved *Berlingske Tidende* fra 1914.
9 Kaj Elfeldt (1902-1993), redaktør, essayist.
10 Det har ikke lyktes å finne opplysninger om dr. Appelberger.
11 Barbro Mørne (1903-1987), finlandssvensk prosaforfatter.
12 William Heinesens anmeldelse av Heðin Brús *Fjallaskuggin* ble trykt i *Tingakrossur* 1937, nr.11.
13 I *Divina Commedia* (Den guddommelige komedie),(italiensk) av Dante Alighieri (1265-1321).
14 William Heinesens artikkel „Lívið í Føroyum“ sto i *Tingakrossur* 1937, nr. 60 og var et innlegg i kulturdebatten, et svar på Sverri Paturssons artikkel i samme avis tre måneder tidligere. Sverri Patursson kritiserte William Heinesen for å gi et mørkt bilde av færøysk kultur, mens William Heinesen selv mener han stiller grunne romantiske forestillinger om færøysk bygdeliv opp mot realistiske skildringer.

15 Oluf Skaalum var lærer på Tórshavn Mellem- og realskole og på lærerskolen, formann i Sambandsflokkurin og redaktør av Dimmalætting. I 1918, 37 år gammel, forlot han Færøyene på grunn av politisk konflikt og bosatte seg i Danmark.
16 G.- Otto Gelsted
17 B.T.- *Berlingske Tidende*

43. Christian Matras til William Heinesen

Keypmhn. 18/2-37.

Kæri William!

Takki tær fyri brævið og serprentini. – Tann søta ella sum tú sigur „lidt ubehagelig“ etiska myndin av mær er tikin í Havn á sinni – eini 3-4 ár herfyri. Aðrar myndir vóru frægari, men eg hevði onga beint tá. – Grein tín um H.A.D. var bein, men eg haldi, at bæði Heðin Brú og eg hava grein í okkara máli. Rikard hevur ein sjúkan blett í sinninum, sum eitur H.A.D. – So Kjeld Elfelt átti ummælið í „Berl.T.“ Ja, tað líkist tí býttlinginum. Hann er uppaftur verri enn Crayon og Stangerup. Eg kundi sent tær grein hann hevði í gjár um Bo Bergmann[1] – hon prógvar hvat maðurin er. Eisini hevur hann skrivað um lýrikk fyrr – tað prógvaði tað sama, hann var sørur, skilti ikki henda edla kunstin. Men hvat skeivt hevur tú (ella Munksgaard?) gjørt við útsendingini av bókini? Eg sá nú ein dagin yvirlit sum Brix[2] skrivaði í svenska „Dagens Nyheter“ um bøkurnar frá árinum 1936- og tín var ikki uppi í. Har má vera skeivt atborið, so at hetta høvuðsverk títt er farið burturímillum. Tað er harmiligt. Men nú er ikki annað at gera hjá tær enn at lata Gyldendal, har la Cour nú er konsulentur, geva út eitt úrval í sínum „Smaa digtsamlinger“. Ella okkurt tílíkt er at gera. Best var, um tit báðir Rimestad í felag fingu út eitt slíkt úrval, tí hann virðir og skilur til fullnar skaldskap tín. Eg veit, at Tom Kristensen segði einaferð, at tú átti at gera eitt úrval. Hann segði tað við ein ungan (hálvdanskan) Vágbing, sum lesur bókmentafrøði, og sum er serfrøðingur í Tom Kristensen. – Crayon var í ummæli sínum eins og ein Porkjøbing-kritikari, ið hevði gingið í skúla hjá slíkum perverst-konservativum hálvtalentum sum Elfelt og Stangerup. –

Nú havi eg lisið úrval av Edith Södergran, við formæli eftir Jarl Hemmer[3]. Jú, hon er í bestu støðum eitt frálíkt skald. Men fegin

vildi eg lisið alt hon yrkti einaferð. Citatini í greinini í „Ord och Bild“ vóru yvirhøvur frálíka væl vald.

Varðin – jú, har eigur at verða gjørt tað sum gerast kann til at broyta hann. Vit sovna av honum, sum er. Men vit eru so fáir, hava so fá sløg av skrivandi monnum. Tíverri kom Jørg.-Fr. ongantíð at gera nakað á hesum øki, tíverri – hann var førur fyri at kveikja onkun neista í. Men tú, sum ert tann íðnasti føroyski blaðskrivarin, tú bæði kanst og eigur at lata „Varðan“ fáa gagn av tínum gávum og tínari arbeiðsmegi. Eg gleði meg at hjálpa tær við týðing, um tú leggur í. Drála bara ikki ov leingi. Tittilin „fær. Kultur i støbeskeen“ ljóðar væl og sýnir, at tú hevur fingið rætt í. – Ummæli títt av H.B. í „Krossi“ havi eg lisið[4]. Rætt hevur tú í hasum tú sigur um „Bolla“, tó at eg havi skrivað annað. Men tann søgan gleddi meg so, tí hon vísti mær, at Hanus er førur at skriva (novellu), um hann vil. Og tað er stórt framstig. Annars lesi eg burtur úr ummæli tínum, at tú ert eitt sindur vónsvikin av „Fjallaskugganum“. So gekkst mær við, tí tá ið er hugsaði um teir einstøku stubbarnar, væntaði eg, at bókin fór at vera heilt øðrvísi. Har er so mangt hálvvánaligt og einkisvert í. Men einaferð tá íð H.B. er gamal maður og um vit liva, skulu vit gera ein vakra lítla bók við stubbum hansara um føroyska náttúru og gamalt bóndalív. Tað verður ein perla, um hon kemur. – Meðan eg minnist tað: koyr undir Sverra P. til at skriva skaldsøgu sína lidna[5]. Tað eru nógv ár síðan 1/3 var liðugur (á dansk-norskum, haldi eg). Tí hann er so fínur stílmaður og so sálarkønur, at í tí heldur grova føroyska prosa-skaldskapinum hava vit ikki ráð at lata hann ganga og droyma og einki skriva.

Tað vóru ring tíðindi at frætta um Jørg. -Fr. Heilsa honum frá mær. Hvussu langt er hann komin við Barbu? Tað tú sigur um hugsan hansara um sjúkuna og lagnu hans, skilji eg væl – hevði hann ikki verið filosofur fyrr, so varð hann tað longu fyrstu ferð ið henda vanlukku sóttin gjørdi hann lamnan. Hann er filosofur og sterkari í anda enn mong ið frísk eru. Í mongum er hann vaksin við sjúkuni, so paradoksalt tað ljóðar.

Tað lívsfilosofiska ella tílík evni fái eg neyvan skrivað um til tín enn á sinni. Men eg droymi um í summar at sleppa at búgva í hvussu er 1 mánað úti við strendurnar her – tá fái eg kanska bæði hugsað og yrkt okkurt. Nú er so nógv, sum eg eigi at gera, men fái ikki gjørt so skjótt ella so væl sum eg skuldi, at eg eri ongantíð rættiliga í lag at fáast við tað frálíka luxus sum yrking o. tíl. er.

Sig mær: er eingin ungur í Føroyum, sum glógvar í – eingin sum kann vera uppi í at broyta Varðan og kanska annað í føroyskum andligum lívi? Her er tíverri øskukalt. Ein fanatikari er – men hann er nazistur, sum øll hálvmentað fólk við vilja nú á døgum, tá ið tey ikki eru kommunistar. Tíverri, eingir tykja at gera nakað arbeiði upp á seg sjálvan kulturelt, tí eru flestir allir studentar barbarar. Tó er ein, sum er stuttligur og modernaður – Hans Debes Joensen[6]. Hann skrivað eitt frálíkt Storm P.'skt ævintýr um 9 mans, sum dansaðu á einum ølkassa á Eystaru vág. Sum var um at vera genialt. Tó at hann verður doktari, er tað gott um hann kann eisini røkja slíkar gávur sum hann tykir at eiga. Hann kennir nakað til nútíðarbókmentir, málningar, musikk o. tíl. Annars er sum sagt øskukalt. Tó vænti eg mær ikki einki av Regini Dahl. – So haldi eg uppat at svassa hesaferð. Bestu heilsur til konu og børn frá okkum.

tín
Kristian
Mynd av okkum skal eg senda onkuntíð.

---

1 Bo Bergmann (1869-1967), svensk forfatter og teater- og litteraturkritiker.
2 Hans Brix (1870-1961), professor ved Københavns Universitet og medlem av Det Danske Akademi, skrev litteratur- og teateranmeldelser. „Den nordligste danske digter“ var overskriften på hans anmeldelse av i 02.08.37.
3 Jarl Hemmer (1893-1944), finlandssvensk dikter.
4 Anmeldelse av i 1937, nr.11
5 Sverri Patursson utga aldri noen roman.
6 Hans Debes Joensen (1913-1995), utdannet lege i København, var landslege på Færøyene fra 1949-1979, formann i Føroya Fróðskaparfelag 1952-74. Hans forfatterskap spenner over emner innenfor medisin og fysikk og oversettelser av skjønnlitteratur.

44. William Heinesen til Christian Matras

I Vágsbotni 24/3-37

Goði Kissa,

Trí brøv havi eg fingið frá tær utan at eg havi fingið skriva eina reglu afturfyri. Tú fert at halda mær tilgóðar, eg havi í marts mánað arbeitt uppá eitt størri verk, sum eg helt eg kundi fáa liðugt í aprílmaj, og hetta hevur heilt tikið mína tíð. Jeg har været fuldkommen maniakalsk. I forgaars indtraf imidlertid selvkritiken, og under

dens svøber stønner jeg nu. Jeg synes, det er noget skidt, alt jeg har skrevet – ca. 200 store sider. Naa, lad mig nu ikke ogsaa pine d i g med dette. Vi ved jo af gammel erfaring, at selvkritik maa der til, og at den selvkritiske reaktion er et uundværligt led i kunstnerisk produktivitet. Jeg ved jo ogsaa at selvkritiken for dit vedkommende er endda voldsommere udpræget end for mit. Tænk at du trak din nye, smukke digtsamling tilbage fra udgivelse! Utvivlsomt gjorde du ret: den vil udkomme senere i en endnu bedre og fyldigere form.[1] Man kan bebrejde dig mangel paa produktivitet. Men paa den anden side er det din styrke. Med mig gikk det saadan, at jeg med „Bl.Gry“ kastede en del selvkritik overbord – i en slags desperation. Ogsaa min sidste digtsamling lider delvis under en saadan desperation. Ja, man er nu engang ikke bedre.

At min artikel i O.och B. har givet en smule genlyd i København glæder mig. Den bliver nu optrykt i „Tingkr.“[2], saa kan dine avindsmænd se, at det ikke kun er HAD, der omtales i Nobelinstitutionens land.

Ja, jeg har nu læst de to artikler, du omtaler (jeg holder og læser iøvrigt ikke de paagældende blade); de er kluntet og barnagtigt skrevet, men iøvrigt ondskabsfulde nok, og de er af den „Per Degn'ske“ art, der blænder det bredere publikum[3]. Men det er jo den gamle historie – paa samme maade blev i al sin tid Jørgen-Frantz tildænget af Crayon, og jeg har ogsaa selv nogle gange gjort turen, uden at jeg iøvrigt har mærket, at der gik noget stykke af mig. Tag du det derfor blot med ro og vær stolt over at reaktionen ser sig gal paa dig.

Med hensyn til HAD maa jeg sige at det gjorde mig lidt ondt for ham den gang du gav ham hans bekomst.[4] Han er jo i grunden uden egen skyld puffet længere ud end han kan bunde. Nobelhalløjet er en komitragedie, der minder om Skaalums i sin tid, blot er den endnu mere tragikomisk. Som jeg vist før har hævdet er det min oprigtige anskuelse, at de mænd, der har sat Nobel-komedier i scene, er uden nogen virkelig respekt for det, man kalder aandsliv; for dem er litteratur en art bedre fjant, en slags sport, som de synes, det kan være morsomt at dyrke i form af smaastadspolitik. Disse mænd (altsaa MAJ og PN[5]) burde have en reprimande, der kunde bide. HAD selv véd jo verken ud eller ind, hans beskedenhed er uden grænser, men det samme er hans ubeskedenhed. Han er jo saa upersonlig, at han altid til en given tid vil være saadan som den, der sidst omtalte ham, mente han var. HAD havde sin blomstring i Havnar Ungm.'s dage, siden er det gaaet langsomt og jævnt tilbage med ham. Det er synd for ham, for han har overlevet sig selv. Ud fra

denne betragtning var min anmeldelse skrevet, og de 5-10 læsere, der virkelig har dannelse nok til at læse, forstod den – resten har vel læst den „ind ad det ene øre og ud af det andet.“ Annerledes med din anmeldelse. Den var velskreven og berettiget, men efter min mening unødig grum. Du kan tænke dig, hvordan RL triumferede, han gik omkring som en lille ilder med blod om munden. I virkeligheden var det h a m, der ligesom Nobel-pacerne) burde haft en lektion. Hvad vil du kalde det, naar han overfor mig erklærer (ikke en, men to gange), at han gik med til at udsende HADs bog <u>for at folk for en gangs skyld kunde se, hvor elendig HAD var</u>? Med andre ord: han skulde stilles i gabestokken ad denne indirekte og indviklede, kinesiske vej! Og fornøjelsen skulde koste læserne 10 kr. foruden selve den ubehageligheden, der fulgte med bogen som litterært arbejde.

Nu var sandheden vel sagtens den, at RL ikke har t u r d e t sætte sig imod at bogen udkom. Men vilde det nu ikke have været værdigere af ham at sige som saa: Nuvel, saa lad bogen udkomme, hvis det ikke kan være anderledes, men saa fralægger jeg mig alt ansvar og trækker mig tilbage fra „Vrð.”s bestyrelse! Men nej: efter sin sædvane gikk han den kinesiske omvej. Ahitapul! Jeg kan ikke afvinde ham nogensomhelst sympati i denne sag. Han ligger som han har redet, og det maa være ham en lære.

Nej, din anmeldelse var som sagt unødig grum; havde den enda ogsaa taget sigte paa de andre, medskyldige. Men du nøjedes altsaa med at sende denne spinkle, barnligt konfuse sejler en kæmpetorpedo i boven. Du er gaaet altfor drakonisk frem, det er min personlige mening. Du højner ikke niveau'et ved at sprænge det i stumper og stykker. Du skulde have givet Nobel-sammensværgelsen en over næbbet og samtidig RL og „Vrð.”s bestyrelse. Nu har du sluppet alle onde aander løs. Ja, det kan ogsaa være lærerigt, naturligvis. Den linje som RL og jeg hidtil har fulgt (jfr. mine meditationer om dillettantisme!) er nu ogsaa blevet forskudt eller udslettet. Nu hersker de onde magter. Ahitapul! – Det er maaske det bedste trods alt, nu e r det ialtfald blevet saadan, og vi maa finde os i det.

Jeg har læst Kirks „Daglejerne“[6]. Det er en bog, der virker stærkt ved sin afdæmpethed, sin uhyre beskedenhed. Det er forbløffende, naar man ved hvilken fanatisk ideolog K. er. Her er intet flot, intet ekstravagant udflydende og overfladisk. K. er jo ingenlunde nogen forsigtigpeter, men han er renfærdig, han forsmaar den letkøbte pornografiske kækhed, der ellers er saadan paa mode (de unge russere, Laxness etc.). Ejheller ligger K. under for den trang til lyrisk

exhibitionisme, der er den iøvrigt fortrinlige Tom K.s orm (ogsaa hans salt, for resten!) K. hører til den nøgterne „hjortøske“ forfattertype, han er ubestikkelig, klog og varmhjertet. En mester til at skildre det store, det paa en gang slidte og monumentale ved primitive, arbejdende mennesker. Men hans overklassemennesker og „borgerlige“ typer er o g s a a mennesker, og ikke lede dyr, tegnet i kommunistisk krampe. Det kan indvendes mod en bog som „Dgl.“, at den i alt væsentligt ligner „Fiskerne“, som den har lidt ondt ved at tage konkurrencen op med. Jeg tror ikke, den – alle kvaliteter til trods – kan siges at være paa højde med Fiskerne, som digterværk og sjæleskildring. Den klarest og kraftigst tegnede skikkelse er en missionær. Det religiøse har trods alt K.s hedeste interesse, han har som ingen anden skildret kristne mennesker i godt og ondt. Mens jeg er ved det: K. er som næsten alle romanforfattere i vore dage mere eller mindre stærkt paavirket af Hamsun; mest i det tekniske; men nu og da spores paavirkningen en smule for stærkt i stilen og virker lidt pinlig, som naar han bruger vendingen: „Marinus, en forsigtig og ydmyg mand i verden.“ Han har ogsaa her i „Dgl.“ en kone, der har træk fælles med den uforglemmelige Thea i Fiskerne, men hun er ikke fuldt saa god, hun er gjort næsten fuldkommen fejlfri – ja, fuldkommen fejlfri, er vist rettere; virker derfor ikke helt levende, saadan som den prægtige, men dømmesyge Thea gjorde det. –

Ja, H.B.'s sidste kapitel i „F á f.“[7] er paa mange maader baade kosteligt og storslaaet. Hvis du har læst Erskine Caldwells „Tobacco Road“ (Norsk Gyldendal: Fattigmandsveien) vil du se, at denne ramsaltede og for en del kadaverhumoristiske bog er hans forbillede. Men du har ret i, at man ønsker, at han ogsaa kunde give sin nye skildring nogle dybere sjælelige perspektiver. Dog, et er sket: sentimentaliteten har han faaet drevet paa flugt! H.B. har store gaver, men der er jo noget galt ved selve styregrejerne. Kun en lille fejl ved kompasser, men nok til at afstedkomme store forstyrrelser. Jeg kender det, jeg lider nok selv under saadan en lille, skæbnesvanger fejlbygning!

Kristian Elster[8] har i „Aftenposten“ en længere kronik „Nordisk lyrikk“, der handler om Tom K., Min Ringhed, svenskeren Ebbe Linde[9] og finnerne Jarl Hemmer og Emil Zilliacus[10]. Jeg bliver ikke omtalt qua f æ r i n g, men qua modernist. Den kronik skal jeg siden omtale.

Det er utroligt at du – som det synes – ikke har tænkt paa at komme hjem til sommer. Den danske strand kan være god nok, men…

Naa, nu maa jeg slutte. Hils din kone fra os. Jeg vedlægger et par fotos, i haab om gengæld.

Din hengivne
William

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 Christian Matras' diktsamling utkom i 1940.
2 William Heinesens artikkel om Christian Matras, „En færøisk lyriker“, fra *Ord och Bild* ble trykt på færøysk i *Tingakrossur* 1937, nr.28-30.
3 Jf. Ludvig Holbergs komedie *Jeppe paa Bierget.*
4 Med anmeldelsen av *Undir víðum lofti* i *Varðin* 1934.
5 Mads A. Jacobsen (jf. brev 5).
Páll Nolsøe (1908-1996), arbeidet som bibliotekar og arkivar, ble landsarkivar fra 1950.
6 Hans Kirks roman *Daglejerne* (1936).
7 Forkortelse for *Feðgar á ferð*
8 Elster, jf. noter til brev 19.
9 Ebbe Linde (1897-1991), svensk lyriker, dramatiker og oversetter.
10 Emil Zilliacus (1878-1961), finlandssvensk forfatter, lyriker, essayist og litteraturhistoriker.

45. Christian Matras til William Heinesen

Kphn. 17-4-37.

Kæri William!
Fyrst er at takka fyri bræv og myndirnar. Alt fyri eitt gjørdu vit hjúnini av at fara at taka mynd av jøssunum – men, gakk! einki kom í lag, og tí skili fer Árni nú til Føroya. Eg havi biðið hann vitjað tykkum, so síggja tit hann í livandi líki. Lítla skal eg senda tykkum mynd av seinni. – „Lognbrá“. Eg haldi, at tað eru tolulig líkindi til at fáa bókina út á donskum. Eg lesi hana við næmingum mínum, og bæði teir og eg síggja, at tann bókin hevur so stórar dygdir, at hon óivað hevði verið væl fagnað av tí betra publikuminum her.

Um tú heldur teg til at týða hana, er tað best. Annars skal eg fáa ein næming eg havi sum bæði hevur mál- og skaldskaparans, at týða. Men best er um tú gert tað. Skriva mær nú beinanvegin meining tína – eg tori at siga fyri vist, at eg fái prof. Einar Thomsen at mæla Gyldendahl (ella øðrum forlag) til at taka hana. Hugsa einki um, at bókin kanska ikki er „roman", hon er barna- (og vaksna-) psykologi og nátúrpoesiur. Og har er so nógv beinleiðis upplivað, at ymist har í verður standandi. – Sig mær frá, hvat Elster sigur um teg, Ebbe Linde o.s.fr. Serliga um teg. Hitti Janus Kamban í gjár, hann segði frá, hvussu nógv hansara donsku vinir hildu um „Den dunkle Sol". Eg skal siga tær, at tann bókin kann ikki fara burturímillum. Tú hevur velt ein drúgvan ódn har, og eisini sæst, at tú ert førur fyri at velta nógv meir. – Tíverri: eg fái ikki skrivað meir í morgun. Bestu heilsur til tykkum øll frá okkum.

tín Kristian.

KB: Ut. 677

46. Christian Matras til William Heinesen

Kphn. 26-4-37.

Kæri William!

Nú minnist eg ikki, hvat eg havi svarað tær uppá og hvat ið eg bert havi ætlað mær at svara tær uppá. Tí fari eg fyrst at tosa um okkurt annað. – Tú ert so góður við Ibsen, og mangan havi eg hoyrt teg tikið til „Villidunnuna"[1] (villd. siga tey suður á landi), Hjalmar Ekdal, men serliga minnist eg gamla Ekdal, sum tú hevði so miklan stuttleika av. Nú vóru vit dýrabiðidag og sóu „Villidunnuna". Tað var vert at síggja. Enn er hann ikki deyður, gamli Ibsen, tó at tað konstruerða í stykkjum hans ikki kann dyljast burtur. Fyri mær var Gregers Werk størsta konstruktiónin. Hann livdi ikki. Men gamli Ekdal, tað er stórt skald, sum slíkan mann hevur skapt, hann er óførur! Og allur hurlivasin á loftinum – tað er eisini genialt. Alstrup[2] spældi gamla E. meistarliga. – Hjalmar Ekd. er ein interessant týpa salarliga, tó at hann er kanska nóg so stimburleysur. Hann er karikaturur – og tó bæði tú og eg í allari sínari ússaligheit. – Alt samanumtikið prógvaði stykkið, hvat stórt skald Ibsen var eisini í nútíðarsjónleikum sínum.

– Sum tú hevur sað í „Politiken" er Johs. V. komin rættiliga illa fyri við Hamlet-týðing síni – og kgl. teatrið ikki minni. Nú leggjast allir konservativir líkátarar á kroppin á Johs. V. Tað er harmiligt at síggja, tó at hann ivaleyst í hesum føri man vera tess verdur. Hava ikki Gelsted og aðrir modernistiskir og hálvmarxistiskir pennamenn lokkað Johs. V. út á hálan ís? Eg veit ikki, kanska geri eg O.G. órætt. Men óivað er tað, at Johs. V. er ov frískur og heilsugóður til at skilja Hamleth. – Tú sært, at eg eri eitt sindur smittaður av teatur- og blað-baletsiðum í „Nordens Athen". Men aftan á at hava sað „Villidunnuna" kundi eg hugsað mær at leitað inn um í fleiri leikhús. – Í vetur sóu vit „Melodien, der blev væk"[3]. Tað var einki meistaraverk, ofta ov barnsligt, við hvørt turt og agitoriskt sum ein grein av P.H. Men kortini var poesiur og ein yvirhøvur dámligur humanistiskur andi. Skald er Abel, naivt skald av sama slag, men valla av somu stødd sum H.C. Andersen. Scenugerðin var naivistisk, men ofta var hon frálík, tí hon hóskaði við barnsliga lyndi skaldsins. Tey spældu sera væl, og maðurin, sum sang sangin um Larsen, var frálíkur, har hann stóð við hondum á buksum og tvitin og gleðileysur sang um miðalmannin í nútíðarbýnum. – Ikki mást tú grína at mær! Sum tú óivað veitst eri eg nationalistur í teirri merking, at alt sum ger tað føroyska veikari, nítur meg í hjarta. Fyri mær, eru Føroyingar ein tjóð, sum roynir at ljúgva sína egnu natúr burtur, dylja samleikan fyri øðrum (t.e. eina mest fyri teim pengasterku danskarunum), nokta av býttskapi og trælslyndi ta sannroynd, at vit eru eitt fólk á sama hátt sum onnur, Danir, Íslendingar, Norðmenn o.s.fr. Stutt síðan segði Gudm. Bruun[4] mær frá skúladirektørinum í Kphn, sum trúttaði inn í føroysk skúlabørn, at tey vóru Danir og bað tey ikki gloyma tað og heilsa hinum Donum, tá ið tey komu heim aftur. Sami maður hoyrdi tvær føroyskar lærikonur tosa føroyskt sínámillum, varð í rúkandi øði – tosaðu føroyskir lærarar føroyskt sínámillum? Tað mátti ikki henda. Hann skuldi beinanvegin fáa ráðgevaran í fólkaskúlamálum at geva boð um, at tey skuldu tosa danskt o.s.fr. Eingin Dani fær inn í sín heys, at vit eru eitt fólk, ella vil ikki skilja tað. Men hetta var bert láturligt, um so var, at allir Føroyingar vildu játta tað, sum hvørt barn í Føroyum veit, at vit eru ein tjóð. Men tað gera teir ikki. Hygg, nú hevur Dr. Ragnar Lundborg[5] skrivað frálíka grein um politisku støðu Føroya. Hey! Alt fyri eitt er Crayon har at siga frá, at vit eru ikki ein tjóð. Hvussu fanin basa vit hasum Andrasar[6]-sáðnum, hasum forbannaða og býtta slagnum, sum „benægter fakta"? Soleiðis hevur býttskapur Skaalums, fananskapur Müllers[7] og Andrasar spilt okkum út sum fólk, síðan sambandið kom í. Og hatta Crayon'ið, so býtt hatta er, fær sær nú ein farra av danskari konservatismu til at

narra okkara óbúna fólk við! Sært tú ikki, at vit í summum sakna Kristin[8] stórliga? Ella hvør tekur sær fyri andliga at lata Crayon úr og fleingja hann á bera reyv? Við hvørt bylgist eg av illsinni, tá ið eg hugsi um ta annars láturligu blaðfyritøku sum „Dimma“ er. Sjálvur dugi eg ikki, og tí fari eg kanska at royna at byrja eina nationalistiska yrking, sum verður mín lítla tilløga til at forða Crayoni og øðrum dølgum at spilla ov nógv. Eg gjørdi nú ein dagin ein føðilandssong[9]. Væl veit eg, at hann kundi verið betri, men hann er, haldi eg, heldur ikki poesileysur, og hann er ein aktiv gerð frá mínari síðu. Tú ert sjálvandi um at spýggja, men les nú songin væl, og vita, um eg havi ikki fingið definerað orðið tjóð toluliga rætt? Hvussu illa tú so ert við, kanst tú vænta at finna meg ímillum teirra, sum yrkja føðilandsyrkingar. Samvitska mín krevur tað, og ynski eg mær at fáa somu eydnu skaldsliga sum Per Sivle[10], ið var norskur nationalistur í somu viðurskiftum. Tíverri eri eg so turrgeldur, at eingin vandi er fyri stórvegis skaldskapi frá mær – fyri fyrst havi eg bert yrkt hesa einu yrking, sum er ætlað at verða sungin. – Tú skrivar so frálíka væl og rætt um Kirks bók. Men ger mær ein beina: skriva eina grein í „Varðan“ um báðar bøkur hans[11] til tess at leiðbeina ungar Føroyingar, ið skriva. Kritiska grein, eins og tað tú skrivar í brævinum. – Nær leggur tú, sum ert annar stríðsmaður enn eg, í hernað móti býttskapinum og afturhaldsandanum í Føroyum? Ongantíð er okkara fólk so illa fyrikomið sum nú, ikki bert peningaliga, men sálarliga, moralskt. Eg dugi ikki at síggja annað enn at nú rullar alt út á sjógv – tað er í føvninginum á Stauningi, tí hann stendur altíð og loftar. Tað er skilligt, at nú eru nógvar kreftir, ið ætla at drepa Føroyingin. Eg kóki innan, skal eg siga tær. – Vit hava okkara stríð við býttskapin og konservatismuna, men tað er ikki sama stríð sum t.d. her. Í Føroyum eigur at koma ein rørsla, sum er national og human. Tann, sum hevði dugað at birt slíkt í! – Tú tekur útyvir, at eg fái ikki altíð greint gjølla frá, hvat eg meini við, tá ið eg hugsi um ringa skilið í Føroyum. Seinni ber kanska til at nevna einstakar lutir og vísa á, hvat eg haldi meg síggja. – Nú havi eg skrivað meg heitan, og tíverri man hetta brævið ikki gleða teg. Men seinni fái eg skrivað um annað, kanska. Enn er slík øði í mær, at eg eri mest sum einoygdur. – Heilsa Jørg.-Fr. Vóni hann er arbeiðsførur. – Mikines fekk góða mótitøku fyri „pyramiduna“, hann er óførur[12]. Heilsa honum. Sig mær, er hann sjúkur aftur? Tað siga tey her. – At enda biði eg teg heilsa konu og børnum frá okkum øllum.

tín
Kristian

KB: Ut. 677

1 Henrik Ibsens *Vildanden* (1884)
2 Carl Alstrup (1877-1942), dansk skuespiller på teater og i en rekke filmer.
3 Kjeld Abell: *Melodien der blev væk* (1935), dansk roman, også satt opp som teaterstykke. „Sangen om Larsen“ refererer til gjennomsnittsdansken som etter første verdenskrig og økonomisk krise har forventninger som ikke innfris.
4 Gudmund Bruun (1891-1956), dansk prestesønn og prest, oppvokst på Færøyene, færøysk salmedikter (representert med 5 egne og 36 salmer oversatt til færøysk i *Sálmabók Føroya Kirkju* (utg. 1991). Ble prost på Fyn.
5 Den svenske dr. Ragnar Lundborg er nevnt i Jørgen-Frantz Jacobsens kronikk „Færøsk selvstendighed“ i *Politiken* 30.09.27.
6 Andreas Samuelsen, sambandspartipolitiker, lagtingsmann og folketingsmann i 1937, jf. noter til brev 7.
7 Trolig Søren Emil Müller (1856-1922), lagtingsmann 1891-1908, for Sambandsflokkurin fra 1906.
8 Kristin í Geil, Christian Holm Isaksen, redaktør av *Tingakrossur*, døde i 1935, jf. noter til brev 7.
9 Christian Matras' fedrelandssang med tittelen „Songur“ ble trykt i *Tingakrossur* nr.39, 22.mai 1937. Åpningsverset lyder: „Her leikti tær lendið løg inn í sál“, og sluttverset „um fólkið her livdi skapaði tjóð“.
10 Per Sivle (1857-1904), norsk forfatter. Skrev lyrikk og fortellinger.
11 William Heinesen skrev ikke om Hans Kirks romaner i *Varðin.*
12 Mikines' „Aftur av Jarðarferð“, „Kvøldarstund í Mykinesi“ og „Summarløtu“ ble vist på Charlottenborgs vårutstilling 1937.

47. William Heinesen til Christian Matras

Varðagøta 6/5-37

Kære Chr.M.!

Mit forcerede arbejde med en roman, der skulde være færdig i denne maaned, har gjort at jeg er sakket agterud med hensyn til besvarelsen af dine breve. (Romanen er af et lignende „religionspsykologisk“ indhold som „Bl.Gry“, men jeg har denne gang afholdt mig fra alt „folkloristisk!“)

Først nogle praktiske overvejelser.

En novelle som Lognbrá er litterært set god nok til at udkomme i et hvilketsomhelst land, hvis bare et vist sted i slutningen fjernes eller omskrives. Her er poesi og udmærket drengepsykologi, og fremfor alt finhed i fremstillingen. Men tænk nu paa en ting: en saadan novelle bliver ikke solgt. En god kritik vil den sikkert faa,

og den vil vel blive læst af særligt interesserede, navnlig hvis prof. Thomsen[1] giver den et forord med paa vejen. Men set i en større sammenhæng er den qua lyrisk novelle ingen god start for en forfatter, der arbejder henimod at blive romanforfatter og har visse udprægede kvalifikationer i den retning, Det vil gaa ind i publikums bevidsthed, at denne mand er en fin lyrisk prosaist, og – færdig med ham! Vi vender tilbage til romanerne! Der læses faktisk kun romaner i Danmark og der sælges absolut kun romaner.

Jeg har talt med H.B. om sagen. Hans to bøger kommer nu ud i svensk oversættelse paa et forlag i Lund – i uforandret form, hvad han ikke er udelt glad for. Han mener, at det, hvis nogle af hans arbejder skal komme frem paa dansk, vil være det bedste om han omarbejdede og sammenarbejdede de to Høgni-bøger til en – forkortet og sammenhængende roman.[2] Jeg maa heri give ham fuldstændig ret. En roman med motiv fra færøske fiskeres liv vil have udmærkede betingelser for at blive baade læst og solgt. Og naar han nu ved hvor fejlene ligger kan han rette dem.

Sig mig din mening om dette!

At professor Thomsen gerne vil have H.B. frem paa dansk glæder selvsagt baade ham og mig. Men det gælder nu om ikke at foretage noget uoverilet skridt, men gaa frem med omtanke og udsyn. Den sensation, der i sig selv ligger i, at H.B., paa Foranledning af professoren i literatur ved Københavns universitet, præsenterers for en dansk læseverden, bør ikke friste os til at gøre noget halvt og foreløbigt.

Med „F.á f." skrider det stadig frem. Men tænk hvor oprørende og fantastisk: R.L. vil have at han skal skrive denne bog som føljetonroman i „Vrð." – altsaa saaledes, at der tages rentryk hver gang, – hvorved forfatteren automatisk udelukkes fra at rette noget i det en gang skrevne! Denne spændetrøje har H.B. dog nu med et krafttag gjort sig løs af, og de allerede foretagne rentryk er kasserede. At R.L. herved er blevet gal i skallen er der intet at gøre ved, vi kan ikke holde haanden over den slags litterære Molbo-streger! Ingen djævel kan skrive noget, – det være sig lyrik, novelle eller roman, – under saadanne mere end idiotiske betingelser.

Min artikel i O.och B. har nu været publiceret i „Tgkr."[3], og dine smaa avindsmænd kan nu tygge paa d e t. „Tgkr." har forøvrigt (ligeledes R.L!) modtaget et anonymt smædebrev fra København, der gaar ud paa at – som det hedder: Jødeætlingene Chr.M. og Will.H. driver forretning med gensidig ros for Øje. Jeg har ikke selv læst brevet, men alene af denne indledning, som jeg har fra Eivind I[4]., turde det fremgaa, at det er vor lille islandske ven Nidhugg[5], der er ophavsmand til publikationen – som forøvrigt ikke bliver offentliggjort. Fred være med ham.

Du er svært indigneret over hvad denne skoledirektør skal have sagt. J.-F., som jeg har refereret dit brev til, er ligeledes opbragt. Dog – du har jo ret, naar du lader din harme gaa mindre ud over denne lidt skaalumsk orienterede mand end over den hjemlige sambandske nyreaktion. Skaalum var en saare banal vandmand, Pølle[6] en ret blød søpølse, men Caryon er en lille reaktionær spækhugger. Og saa primitive er forholdene herhjemme, at de har deres nærmeste sidestykke i Holbergs berømte lokalitet B j e r g e t: det vil endnu i nogen tid være Per Degn, den meget talende og af godtfolk velagtede, der trækker det længste straa. Dog – vi har „Tgkr." hvis vi føler lyst til at bruge kæften. Dit smukke og lavmælt patetiske digt bliver nu offentliggjort her. Dog – som polemisk indlæg vil det vel næppe være af større virkning. Der var en tid, da alene klangen af ordet „tjóð" virkede som sennepsgas paa reaktionen, men den tid er jo ikke mere. De nyreaktionære har forlængst fordøjet den udfordring, der i sin tid laa i den formastelige tanke at Færinger var et folk. Der maa nu et nyt og stærkere peber til for at gøre indtryk.

Men desværre! Den øjeblikkelige situation er den uheldigst mulige baggrund for os til at hævde os som folk. Hvad vi behøver mere end noget andet er materiel støtte fra det rige Danmark. Det er jo den triste, den ækle og ti gange vederstyggelige sandhed! Undertiden falder det mig ind, at den bedste løsning maaske trods alt laa i en – endnu nærmere praktisk tilknytning til Danmark. Faren for at en saadan intimere tilknytning skulde resultere i national erosion er ikke stor, saadan som forholdene nu har udviklet sig, tværtimod. Hvis det nu blev ordnet saadan at vi ogsaa betalte statsskat, kunde vi med fuld ret tage imod den nødhjelp, vi nu modtager som en forhadt naadsensgave – et hundeben til den evig knurrende og kværulerende og uformaaende oprettenation ude i Atlanterhavet. Nej, naturligvis vilde en saadan løsning ogsaa være gal, og den foreligger jo heller ikke, ikke engang fra sambandsside (for s k a m har de jo heller ikke i livet!).

Men vi, der kalder os og virkelig e r troende nationalister, hvad forholdet Danmark-Færøerne angaar, vi har det for tiden harskt – harskere end Erasmus Montanus[7], da den middelalderlige reaktion paa Bjerget omsider havde lukket sig over ham. Men heri er vi stort set ikke anderledes stillet end f o r n u f t e n i vor Tid! Den har det jo ogsaa ondt, trængt som den er fra alle sider af dogmatisk og fanatisk reaktion.

Naa, dette blev et sært, bittert brev! Der er dog ogsaa visse lyspunkter. Nu grønnes græsset, for eksempel, og de lyse nætter er

begyndt. Og den friske lille bog af Brunius[8], du sendte mig, har beredt mig et par festlige timer og en sund latter. Det var pænt gjort at sende mig den, det var en sand vennetjeneste! Han er en morsom mand (selv er han jo død og borte, og dog pokker ikke død, for aand er udræbelig!), fuld af munterhed og menneskelighed, maliciøs polemik og evne til at beundre. Et af de bedste af disse causerier er det om den irske renæssance. Det er baade til at le og græde over, og det har noget at fortælle o s, der ogsaa er renæssancemennesker fra en krog i verden. Og at Shakespeare var en mand af den art, der vilde falde igennem ved ethvert aandfuldt middagsselskab .... det har man jo undertiden selv tænkt. Han var nemlig lige saa uhyre sammensat og lige saa filosofisk set meningsløs som livet selv. Det er vel ogsaa derfor det kniber med at ensrette Hamlet! Jeg for min ringe part har ogsaa i sin tid forsøgt at faa noget fornuftigt ud af Hamletskikkelsen, men det mislykkedes totalt. Mon det ikke ogsaa (det være sagt uden at faa for store verdenslitteraturhistoriske konsekvenser!) i nogen grad kan det bero paa at Shakespeare, den af liv og begavelse overfyldte, undertiden havde en brist hvad formende og anskueliggørende evne angaar? Tilbage i min erindring er der kun nogle dels platte, dels dybe, dels bitre aandfuldheder, nogle stærke korn af poesi og en hel vognladning af galimathias.

Men for dog at slutte med noget positivt: din søn Á r n i har jeg hilst paa, og det bragte mig et pust fra en tid, da I to plejede at komme herop og besøge mig om formiddagen, og vi fik os en god speech, undertiden ogsaa et lille glas og en paafølgende glad aften.

Byssam, aa fjaggen.

Kjellargufs og godt øl paa kaggen.[9]

Mit spritusforbrug er gaaet skæbnesvangert tilbage siden du forlod os, med samt den herlige atmosfære af dybsind og poesi, hvormed du traadte vande.

(Undskyld den løjerlige sprogbrug, der fremkommer af angst for at virke sentimental og opstyltet – jfr. „Upsin".)
William

Hils din kone fra os alle.

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Professor Ejnar Thomsen, jf. Brev 35 og 45.

2 Den danske utgaven har tittelen *Høgni* (1946) og inneholder Heðin Brús *Lognbrá* og *Fastatøkur.*
3 I *Tingakrossur* 1937, nr.28-30.
4 Eivind Isholm var redaktør av *Tingakrossur* 1935-39.
5 Nidhugg refererer trolig til Karl Einarsson.
6 Pølle (Pylli) jf. brev 42 er Poul Niclasen (1889-1953), redaktør av Dimmalætting 1918-36 (ref. Andreassen 1995:27, 152f.). Han var lagtingsmann for Sambandsflokkurin, landstingsmann 1936-53 (Dahl 2002:322f).
7 *Erasmus Montanus*, komedie av Ludvig Holberg 1723. Erasmus presses til slutt av bygdefolket til å si at jorda er flat.
8 August Georg Brunius (1879-1926), svensk kritiker og essayist. *Engelska kåserier* ble utgitt i 1927.
9 De to første versene i annen strofe av Olav Aukrusts „Baansull" fra *Hamar i Hellom* (i alt åtte strofer) (Aukrust 1967:221-2).

48. William Heinesen til Christian Matras

10/5-37

Kæri Kristian!

Eg sendi kronikk „Aftenpostsins" og avskrift eftir „Dagens Nyheter", Svøriki. Hitt fyrra kanst tú onkutíð táið til ber senda mær aftur.

Tín av sjálvsinni loftnaði
William

Sum tú sært er Elster[1] bestur við Tom Kr., men eg verði tó roknaður uppí. Í gjár sunnudag talaði ein norðmaður í radio um Føroyar, hann nevndi Heðin Brú og Jørgen-Frantz, men hvørki tú ella eg, stakkaladýrini, vorðu umtalaði. Nei, latið okkum halda okkum til Sviaríkis – har eru ta v i t í glampa á himni. Tó, nú kemur eisini Heðin Brú fram í Svøriki[2] – tað er óført sum tey „er efter os", sum telefonmaðurin Brede tekur til i „Markens Grøde". („De er ogsaa efter mig," sigir hann um telefonvesinið).

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Elster jf.brev 19.
2 *Berättelsen om Høgni*. Lund 1939

49. William Heinesen til Christian Matras

12/5-37

Kæri Kristian!

Enn eitt.
Eg eri ikki málmaður, og tú veit hvussu illa eg tosi og skrivi føroyskt (eins og eingilskt og týskt, tó at eg lesi hesi málini – men í øllum grammatikalskum eri eg so tornæmur at eg nærmast eri defektur!). Kortini harmar tað meg at frætta, at málfelagið hevur góðkent orðið n o r r ø n sum synonymt við „norðurlanda“,”nordiskt“. Um so er at tú játtar hesum má eg spyrja hvat ið vit so skulu rópa tað ið bæði vit og aðrir norðurlendingar hegartil hava forstaðið vit „norrønt“? Ella existerar hetta „begrebið“ ikki meira? Skulu vit nú t.d. siga um Carl Nielsen ella Sibelius[1] at teir eru størstu norrønu tónaskøldini í okkara døgum, ella skula vit snakka um tað norrøna elementið hjá Th. Storm eller St.St. Blicher[1]? Og nú hini londini, har norrøn enn merkir „av norskari rót“, serliga um Ísl. og Før. – skal ein føroyingur nú ikki kunna tosa við einum utlendingi utan at verða misfataður, ella skulu skúlabørnini læra at norrøn og norrøn eru tvey orð, ið merkja naka ymiskt í og utanfyri Foroyar?

Nei, eg spyrji bara, kanska er tað e g sum eri býttur. Men um tú fert at geva mær rætt mátti tú farið at dementera dóm málfelagsins hesum viðvíkjandi.

W.

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Begge nordiske komponister: Carl Nielsen (1865-1931), dansk og Jean Sibelius (1865-1957), finsk.
2 Begge skildret natur og miljø i sine hjemtrakter, henholdsvis Schleswig og Jylland. Om Storm, jf. noter til brev 20. Sten Stensen Blicher (1782-1848).

50. Christian Matras til William Heinesen

Kpmhn. 21-5-37.

Kæri William!

Tøkk fyri brøvini. – Fyrst: tillukku við ummælunum í „Aftenp.“ og „Dagens Nyheter“. Teir menninir, haldi eg, skilja tín ætlan og tín form, og tó tykir mær, at teir eisini kundu nevnt tað sum mær dámar best: seinna bólkin í bókini, tí har hevur tú skapað skaldskap, sum ikki er tíðarbundin. Men annars skal eg siga tær eitt, at aftaná at eg las ummæli í „DN“ skilji eg betur „Journalistens nattevagt“, sum er ein høvuðsvarði í fyrra bólkinum, kanska ikki skaldsliga, men í innihaldi. – Tað er stuttligt at frætta, at tú totast við eitt nýtt prosaverk. Eftir tí, sum eg skilji, verður tað kanska fyri ein part ein skaldsøga sum somu evni, sum yrkingar tínar og, ið hvussu er í mongum, „Blæsende Gry“. Tað nyttar ikki at spyrja teg meir, nú fari eg at bíða eftir útkomudegnum, tá fyrsta veit eg, hvat tú hevur tikist við í vetur. – Eg hevði í hondum her fyri ættartalvuna hjá Hammershaimbs-ættini, og eg fekk beinanvegin sovorðnan longsul eftir at lesa meir av Barbu-bókini hjá Jørgen-Fr. Nú kenni eg tilfarið, hann hevur, og ikki hugsi eg, at nógv er skeivt í miljø-lýsing hans. Heilsa honum frá mær. Hvussu livir hann, og hvussu er hann hýrdur – og hvussu langt er hann komin við bókini? – Helst hevur tú rætt í tí, sum tú sigur um útgávu á donskum av báðum bókum Heðins Brú. Men stuttligt hevði verið, um til bar at fáa eina góða bók burtur úr báðum og fáa hana út her. Eg undrist, at Edberg[1] hevur fingið svenskt forlag at taka sína týðing, men, eins og tú, ivist eg í, um tað er til bata fyri H.B., at bøkurnar eru óbroyttar. Helst eru tær ikki væl týddar heldur. – Eg kann ætla, at R.L. var óður, tá ið H.B. spilti ætlan hans um at fáa „Feðgar á ferð“ bíliga prentaða[2]. Sjálvandi hevur R.L. grein í sínum máli, men tað er synd fyri H.B. at noyðast at lata tekstin standa óbroyttan. Heilsa H.B. frá mær, hann, sum eg, er linur at skriva. – Tað var óføra stuttligt við tí antisemitiska loynibrævinum frá Níðhøggi. Er tað ikki stuttligt, at sjálvt í Føroyum, har eingin Gýðingur býr, ber Gýðingahatrið við? Soleiðis smittar alt slíkt. – Tú hevur allan rættin: skaldsliga neyðareggið hjá mær er láturligt til at styggja æðuhvalin Crayon og aðrar kanuttar við. Men rættiliga soleiðis var tað ikki meint. Eg havi bara hugsað mær, at vit í bundnum og óbundnum sniði eiga at definera tjóðskap av nýggjum og royna at birta ein lítlan loga. Tað er ikki eins manns føri, men hví ikki royna at fáa eina vend í nú? Tann syndarligi økonomiski stand-

urin ger óivað ikki fólkið búgvið til at taka ímóti nøkrum rúmum nationalum evangelium, men vit, sum eru toluliga leysir, hava ongan rætt til at falla í fátt, tó at landið beint nú er so illa fyrikomið (millum annað av heimføðiskapi og ódugnaskapi – ella rættari: kreppan, sum kennist økonomisk, er eina mest komin av sálarligum brekum hjá teim, sum nakað ræði hava havt). Hevði „Tingakrossur" verið eitt heilt gott blað, positivt (ikki sum í Kristins tíð) og skilagott, er ikki vist, at vit kundu ikki fingið vend í. „Sjálvstýrisflokkurin" er í grund ein idealistiskur frælslyndur flokkur, tó at har hongur mangt ódámligt upp við. Føroyingar eiga einki annað at trúgva á, enn at fólkið eina ferð mennist so, at vit sleppa undan at liva sum ólukkudýr eins og nú. Her er tilfar til at kveikja eld í ein (kanska enn lítlan) part av ungdómi okkara.

Ja, er Brunins ikki vitugur, ein positivur og stuttligur kritikari. Hann er átøkur Kinck, sum eg lesi enn (Spanske Høstdøgn, Stammens Røst o.a.). Nú eg lesi hesar bøkur Kincks, sum eg havi ikki lisið áður, nú kenni eg mannin nógv betur, og eisini kenni eg á mær, hvat ríkidømi og lívgandi alv ið er í slíkum stórmonnum. Norðurlond fara ikki heilt á heysin, meðan fólk kenna hann og tílíkar andar. – Tú spyrt meg um ein málsligan spurning, um meining mína um hvat norrønt er. Eg haldi sum tú, at vit eiga at kalla norrønt alt sum er av norskari rót, hitt má eita norðurlendskt, Norðurlanda-, ella, um ikki sleppst undan, nordiskt (hetta er týskt orð). Eg gevi tær rætt at mótmæla míns vegna teirri nýggju nýtsluni av orðinum „norrønur". – Nú kom nýggja testamentið út á føroyskum, eg meini í týðing Dahls. Tað er í okkara fávirkna og smávirkna fólki ein stórhending – og tað er eins manns verk. Tó at mær hevði dámt betur, um týðingin ikki var so nógv eins manns verk sum hon er (hetta er loyniligt – tað sum eg haldi, tí vit hava ikki ráð at finnast at í hesum føri í bløðum ella í „Varðanum"), so er hon prógv um, at høvdu vit havt 10 andliga arbeiðandi menn, vóru Føroyar tjóðskapliga bjargaðar. Hasin seigi, treiski dvørgurin í Sandagerði er knáari enn nakar annar Føroyingur nú, haldi eg.

Við bestu heilsum frá okkum øllum
Kristian.
KB: Ut. 677

1 Nils Edberg og Sigfrid Lindström oversatte *Lognbrá* og *Fastatøkur* til svensk i ettbindsutgaven *Høgni* (1939), som ble utgitt i Lund.
2 Rikard Long ville trykke den stykkevis i *Varðin.* Jf. brev 26.

51. William Heinesen til Christian Matras

27/6-37

Kære Chr.M.!

Paa grund af travelhed fik jeg aldrig svaret Sverri Patursson paa hans artikel i sin tid, men nu har jeg skrevet et svar, som maaske er vel langt og digressivt, men hvori jeg dog faar anledning til at hugge ud efter reaktionen[1]. Hvis du ikke finder denne artikel uegnet, vilde du saa ikke gøre mig den store tjeneste at oversætte den til et jævnt godt færøsk. De ikke letoversættelige fremmedord kan jo for en del blive staaende, der er jo alligevel ingen der har mig mistænkt for at være nogen sprogvirtuos eller purist.

Jeg skriver snart igjen. Haaber at I alle har det godt. Herhjemme har vi i disse dage stormvejr med regn- og haglbyger.

Din hengivne, William

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 William Heinesens svar på Sverri Paturssons artikkel ble trykt på færøysk i *Tingakrossur* nr.60, 1937. Jf. brev 42.

52. Christian Matras til William Heinesen

Frederiksborgvej 68
Kbhn. N.
14-7-37.
Kæri William!

Tøkk fyri brævið og ta frálíku greinina, sum eg havi roynt at týða so frætt eg kundi og tíðin loyvdi. Einir 2 setningar fekk eg ikki at líkjast, eg skilti tey ikki rættiliga, og ymsastaðni er týðingin ikki serliga beinrakin. Men lat hana nú koma í, tað sum mest varðir um er innihaldið, og tað er gott. – Suður í summarhúsinum skrivaði eg eina neyðarsliga dagbók, sum eg seinni skal geva tær gullkorn (!) burturúr. Einans yrking gjørdi eg, hana havi eg sent Rikardi.

[1]– Regin Dahl, so ungur og grønur hann er, er tó ein knassi, hann hevur gávur og meira innihald enn eg hevði droymt um. Einstakar yrkingar eru góðar, nógv ber vón um stórt skald, fær hann loyvi at vitkast og vaksa. Hann er verdur at fáa góða mótitøku og rættan (europeiskan?) kritikk. Bara Rikard ikki drepur hann við rósi. – Jørgen-Fr. var her, og eg las framhaldið av Beintu. Tað verður eitt søguligt bragd og skaldsliga og psýkologiskt eitt gott verk. Gævi hann hevur heilsu at fullgera bókina. – Hvussu gongst við romanini, tú skrivaði? Satt at siga, eri eg so smátt farin at vænta teg higar. Tað verður kanska í heyst? – Heilsa mær Mikinesi. Hann arbeiðir sum ein føroyskur kunstnari eigur uttan at leggja lag í mótan her í Danmørk. Hann er eitt gott aktiv í føroyskum kulturi.

Við bestu heilsu til tykkum øll frá húsinum her.
Kristian.

KB: Ut. 677

1 Christian Matras' dikt „Vit gera bestan fongin" og „Við øllum lívsins tilfari í standi" ble skrevet i 1937. Det første ble trykt i *Varðin* samme år, bd.17. Begge kom med i diktsamlingen *Úr leikum og loyndum* (1940).

53. William Heinesen til Christian Matras

Varðagøta, 11.august 1937

Kære Chr.M.!

Tak for dit brev af 14/7 og for den udmærkede oversættelse af artiklen. Jeg glæder mig til at høre mere fra dig, bl.a. de uddrag af dagbogen, du taler om.

Herhjemme har vi siden sommerens kalendermæssige begyndelse siddet og ventet paa at det skulde blive sommer, saadan som man nu engang har dannet sig et idealbillede af denne aarstid – sol og blaa himmel, samt

fólk og fe og spógvamál[1].

Men juni-juli har helt svigtet og august begynder som juli endte.

Saa der er ikke andet at gøre end i resignation at konstatere at den sommer, vi skulde have, den havde vi i mai. Det maa erkendes med et hjertesuk, for vi gaar jo med en svær solhunger i krop og sjæl.

– – – –

Jeg har i den sidste tid givet mig af med nogen læsning. Lad mig have lov til at trætte dig lidt med at dvæle ved nogle af de bøger, jeg har været i lag med.

Der var nu f. eks. Vincent van Goghs breve, som Berlingeren har udgivet (bedre bagklog end uforbederligt dum – det var B., der i sin tid skrev om van Gogh, at han var en maadelig kunstner!). Disse breve er jo dybt gribende menneskelige dokumenter. Ikke blot var van Gogh en genial tegner og maler, – der var ogsaa ved hans aand noget vist universelt, – kristeligt-universelt, om man maa være saa fri. Han er jo inderst inde en eksponent for det virkeligt levende i kristendommen, dette lidenskabeligt paradoksale, som det ogsaa har givet sig udtryk i en Pascal[2], en Kierkegaard[3]. Ja – eller en Garborg[4]!

Der er i disse breve ikke blot „passion", den, man ogsaa læser ud af van Goghs tegninger, men der er ogsaa dybe tanker. Naar han f.eks. taler om at videnskaben maaske engang vil finde ud af, at tilværelsen er r u n d, d.v.s. at den strækning, vi kender, nemlig strækningen fra fødsel til død, kun er den ene halvkugle, og derfor forekommer os f l a d paa samme maade som jorden syntes os flad før dens rundhed blev opdaget – saa er han jo ude i noget af det samme, vi kender fra det moderne relativitetsteoretiske verdensbillede, – der altsaa ikke var kommet offentlig frem i hans tid. Naa, men foruden dette finder han jo her et poetisk skønt og anskueligt billede for noget, vi alle mere eller mindre gaar omkring og tænker.

Á propos hvad jeg sagde om Garborg – det er sikkert ikke grebet helt ud af luften. Det er – mutatis mutandis – det samme stride, skuffede og lidenskabelige sind der gør Garborg til denne arbejdende eneboer i det jærske landskab (dette „helvede", som baade G. og Kielland kalder det!). Men det er vel i bøger som „Læraren"[5], ligheden springer stærkest frem. Jeg laante for nylig nogle af G.s dagbøger hjem – de skuffede mig en del. Den ældre Garborg er i mange henseender en træt kværulant, og hans entreprenante kone er ofte irriterende. Lidt ubehagelig paradoksalt virker det ogsaa, at disse to maalsags-hedsporer indbyrdes korresponderer paa dansk.[6]

En anden norsk bog laante jeg ved samme lejlighed, Edv. Bulls „Karl Marx"[7]. Hvis man ikke før har vidst hvad Marx var for en

gubbe, saa faar man det at vide her, paa den sagligt beherskede og lidt vemodige maade, der er Bulls. Jeg har ikke før været klar over, at Marx' liv endte som en tragedie, baade personligt, og „ideologisk" med sprængningen af 1. internationale. Hans udholdenhed og utrættelige jernvilje er saa meget desto mere storslaaet, og det portræt, Bull tegner, virker saa overbevisende sandt fordi han heller ikke springer den gamle kæmpes smaa svagheder over, som f. eks. det, at M. var en daarlig økonom, ødsel af naturen, og tillige med visse tilbøjeligheder til at leve bourgeoisiemæssig udadleligt. Lige saa overraskende, men derfor ikke mindre sandfærdigt i skildringen, virker oplysningen om at Engels[8] var kapitalist og levede et ejendommelig dobbeltliv i Manchester. Bulls lille bog er fra 1918. Hvad der siden er hændt paa de felter, kan man finde en god oversigt over i Hartvig Frisch's „Pest"[9]. Det allerseneste kapitel staar jo dog endnu kun at læse i avistelegrammerne.

Selv om Marx i mangt og meget kan have taget fejl, saa maa det dog indrømmes, at han og Engels satte deres baad ud at sejle ikke paa en lille privat indsø, men paa en af pulsaarerne i det verdenshistoriske forløb, om jeg maa bruge dette lidt underlige billede. Og dog – ligesom blodet fra pulsaaren rinder ud i et utal af fine aareforgreninger, for tilsidst at rinde tilbage til hjertet gennem aarer af en anden slags, saaledes ogsaa med de store strømninger i historien og livet.

Paradoksalt! Ja, jeg kan ikke gøre for at livet er paradoksalt. Jeg føler selv denne betragtningsmaade som noget næsten lumpent i forhold til en Marx' heroiske ensidighed. Skepsis giver en egen bitter og asketisk tilfredsstillelse, mens t r o giver varme og glæde, kraft og liv. Om Marx kan man vistnok sige, at han i al sin „materialisme" var en dybt og fanatisk religiøs natur. Han ventede jo en dommedag og med den en ny retfærdigheds-æra (det skriver han ikke meget om, men det er da underforstaaet). Drivfjederen i hans anskuelse er ikke en verdensfjern filosofs kærlighed til tankens logiske klarhed, men et menneskes etiske lidenskab og retfærdighedshunger! Ganske vist – der gikk jo ogsaa sport, krigsspil, i denne proletar-politik – spændende spil.

Men hvordan vi saa vender og drejer det kommer vi ikke udenom, at den, der strider og lider for sin tro, han lever dog et stort liv, mens den relativiserende forsiktigpeter…, ja, hvad han? Han gnider i triste tanker sine kolde hænder.

Jeg for mit elendige vedkommende har altid syntes, at det er taabeligt og umenneskeligt at tro, at de lidelser menneskeheden har maattet gennemgaa, nogensinde kan sones, selv om der skulde

oprinde fuldtud lykkelige tilstande paa jorden eller i „himlen". Ja, blot det, at en kat hugger sin klo i en mus – det kan ikke forsones. Revolutioner kan skaffe en hidtil undertrykt klasse friheden, det er meget værdt. Men naar foruden de faa virkelig skyldige (og hvem fanden er det??) tillige en uoverskuelig mængde uskyldige (af den besjrede saavelsom af den sejrende part) skal gennemgaa umenneskelige lidelser i den anledning, – saa har tragiken overvægten, saa bliver sejrssmilet i alle tilfælde en makaber grimace.

Men vi har jo efterhaanden vænnet os til at tænke sportsmæssigt i dette som i alt andet, og de, der gør det, er jo ogsaa paa en maade i overensstemmelse med selve livet, der bryder sig pokker om det, der gaar til grunde.

Men det sportsmæssigt-mekaniserede bliver mere og mere i overvægt. En ung mand af anno 1937 faar sig en moderne kommunistisk eller fascistisk t r o og kaster sig saa ud i det store spil, i match'en, hvor kampmodet prøves og sejr eller nederlag er udgangen. Humanitet? Det er en slapsvansagtig glose, der efterhaanden har faaet smag af oxford-kaffe og- wienerbrød.

Hvis weltsmertz ikke var gaaet saa forbandet af mode, kunde H.M. Eidesgaard og jeg endda have noget at klynge os til i vor arme bygdeagtighed.

Dann weinten zusammen die Grenadier … [10]

De græske tragøder – det var nu i mangt og meget g o s s e r. De kunde efter endt tragisk dagsværk tage sig en dram og gaa ud og mænge sig med de uskyldigt og tankeløst levende – denne verden af børn og dyr, kvinder og andet elskeligt i naturen.

Naa, undskyld at jeg belemrer dig med mit daarlige humør – det kommer maaske af dette evige raa taagevejr, denne Niflheimsommer.

W.

Var i aftes henne og saa A Midsummer Nights Dream i Max Reinhardts iscenesættelse[11].

Dette elskelige fjolleri var nok værdt at se og høre, selvom det savnede den rette naivitet. Det var umaadelig flot og fantasifuldt sat op, men lidt for drevent. Man mærkede maskinalderen bag det hele fænomenale udstyr. Nu og da et pust af Shakespeares godmodige puerile humør og duftende naturpoesi. Mendelsohns musikk er ogsaa genial paa sin vis, men virker dog lidt gammelmodig som altid. Men hvad man savnede mest af alt var vist farve og duft. Disse

kvaliteter kan en fantasifuld læser eller tilskuer selv fantasere sig til naar forestillingen ikke i sig selv er saa tip-top at den tager vejret fra ham. Det var den nemlig her. Man sidder og tænker: hvorfor fanden kan disse alfer svæve frit i luften? Man ved jo at det er maskineri, og man bliver mekanisk interesseret. Alt i alt var det en blændende forestilling, men ingen virkelig god f i l m. Som film betragtet er Chaplin[12] eller endda Mickey Mouse langt bedre, fordi de er vokset organisk frem med filmens egne midler. Dette her var uhyre fint sammensat, men ikke homogent. Det virkede ikke befriende, som et stykke natur, men trykkende – saa meget dygtighed, saa fin en præstation, og dog ingen poetisk illusion, intet livsens eller fantasiens hjertesuk. Et produkt af en rekordjagende tid!

Jørgen-Frantz klager over at du har sagt at forfatteren af Forsyte sagaen[13] ikke er nogen virkelig digter. Jeg begyndte i sin tid paa denne saga, men holdt op igen, simpelthen fordi den ikke rev mig med. Den har sikkert en glimrende kulturhistorisk (speciel engelsk) interesse og er udmærket gjort, men naar man endelig skal læse er der hundrede ting, man heller vil gaa i lag med.

Men vi har jo alle vore kæpheste! Jeg læste for nogen tid siden igen Strindbergs „Ensam“[14]. Hvad er det der gør at denne bog ikke taber sin fortryllelse? Den hører til Strindbergs mindre bemærkede arbejder, og den er – det kan ikke nægtes – fuld af taabelig snak, teosofi, paranoja og anden galskab. Sympatisk er Strindbergs heller ikke i denne bog, saa lidt som i nogen. Og dog! Man husker med glæde hvert kapitel, hver enkelthed, ja, man har denne uimodstaaeligt inciterende fornemmelse af selv at have oplevet det hele – denne følelse, man har hver gang man læser noget, der rigtig river en med. Forklaringen er vel den simple, at Strindberg er en stor digter. Der er i denne bog et vingefang, der gør at man løftes op og faar del i en vældig brusende glæde – omtrent som naar man i en by ved aftenstid lukker vinduet op og ser den sene sol strømme ud over alle gader og tage og give de slidte og trivielle ting et skær af sin ungdom og evighed.

Stor kunst – den være sig tragisk eller humoristisk eller begge dele – sætter en ligesom selve naturen i en ubeskrivelig stemning af vældig, ophøjet hygge og hjemfølelse!

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Fra Christian Matras' dikt „Viðoy“.

2 Blaise Pascal (1623-1662), fransk filosof.
3 Søren Kierkegaard (1813-1855), dansk filosof.
4 Arne Garborg jf.brev 19. Han var gift med Hulda Garborg, som også var forfatter av romaner, drama, noveller, og dikt. Hun skrev også om norske danseviser og sangdans.
5 Dramaet *Læraren* (1896).
6 *Kolbotnbrev* (1890) og *Knudaheibrev* (1904) er en blandingssjanger av litterære brev, essay og selvbiografi.
7 Den norske historikeren Edvard Bulls biografi om Karl Marx er fra 1918.
8 Friedrich Engels (1820-1895), tysk sosialist, utarbeidet sammen med Marx det kommunistiske manifest.
9 Hartvig Frisch (1893-1950), dansk professor i klassisk filologi, kulturhistoriker og venstreradikal politiker. Skrev bl.a. *Pest over Europa* (1933).
10 Sitat fra Heinrich Heines dikt „Die Grenadiere“ fra *Buch der Lieder* (1831).
11 Shakespeares komedie *A Midsummer Night's Dream* ble iscenesatt for teater og film (1935) av den østerrisk-jødiske regissøren Max Reinhardt (1873-1943). Nazistene forbød filmen p.g.a. regissørens og komponisten Felix Mendelsohns jødiske herkomst.
12 Charlie Chaplin (1889-1977), engelsk-amerikansk komiker, filmskuespiller og regissør. Chaplins *Modern Times* kom i 1936.
13 John Galsworthy (1867-1933) er forfatteren av ellevebinds-serien Forsyte-sagaen (1906-1933).
14 Strindbergs fortelling *Ensam* (1903).

54. Christian Matras til William Heinesen

Kphn. 5. sept. 1937.

Kæri William.

Vegna leti, svindil og aðra fortíðarsynd havi eg so nógv at takast við og hugsa um nú, at eg fái ikki tikið uppaftur enn tær hugsanir, ið eg leysliga ríslaði niður í Faxe Ladeplads. Men einaferð koma hesir ódeyðiligu tankar fram, og satt at siga vænti eg, at hvørki Mýlingur ella Gibraltar detta av teimum, og heldur ikki fáa føroyskar (bræva)bókmentir (contradictio!) stóran bata av mínum filosofisku summarhúshugleiðingum. Nei, einki ger, um tú bíðar eina tíð. – Í øllum hurlivasanum nú eri eg farin at hugsa um at senda út yrkingarsavnið, sum eg byrgdi inni á sinni. Tað fer at eita „Heimur og heima II“. Tó at yrkingarnar eru ikki (tær flestu) mikilsverdar, er tó ein <u>tóni</u> í teimum, haldi eg sjálvur, ein annar tóni enn í „H. og h. I“. Annars hastar ikki at fáa bókina út, uttan tað at keðiligt er tað, um yngri skald, sum hava lært okkurt lítið hjá mær, skulu gera bók mína burturoldaða. Slíkar sinnsjúkar tankar

hevur tú ongantíð havt! (?). – Hevði tú viljað gjørt so væl at senda mær handritið aftur (eg tori ikki at biðja teg maskinskriva mær tað?), skuldi eg roynt at sett inn tað, ið aftaná er yrkt tó at tað er ikki almikið. Sum dømi um seinastu yrkingar mínar sendi eg tær hetta „pippið“: [vedlagt er diktet „Berjasunnudagur”].

Eina yrking, „Natúrin“ eitur hon, sendi eg Rikardi, hon er ikki góð, men hevur tó virði til at sýna mítt máttloysi, tá ið eg gangi umgyrdur av barndómsnatúrini, sum eg fái ikki givið ljóð og orð. Yrkingin hevur tí eitt sindur av persónligum virði, tó at hon kanska er nakað ógreið og endar sum ein vatnrunnin hvalspýggja. Rikard skilur hana ikki, og tú heldur hana vera Aukrust um-aftur, men hon er tó ein skaldslig konfession, sum onkur sálarfrøðingur, sum kanska virðir ikki so mikið skaldskap, fer at fáa okkurt burturúr. Við orðið „natúr“ meini eg ta sokallaðu deyðu natúrina, ikki natúrina í menniskjanum o. til. – eg finni einki betri orð. Tá ið eg sigi, at „eingin hevði enn tær givið mál“ er hetta ikki tindhøgt sjálvrós, tí meint er við ta natúr, sum eg havi upplivað við barnseygum og –huga, ikki vanliga føroyska ella aðra natúr. Skaldsligu brekini í yrkingini síggi eg. Men havi eg ikki rætt til eina ferð at vísa fólki, at eg havi „forfylgisvanvit“, og at tað er tað, sum fær meg at yrkja? – Roynd mína til at gera eina visionera (sbr. Mikines!) mynd av donsku summarnáttini nevnir tú ikki í brævi tínum. Men helst heldur tú sama sum Rikard, honum dámdi hana so lítið, at hann sigur seg hava tveitt hana burt (vanligt „fiff“, sum Janus kennir væl til). – Eitt ummæli eg skuldi skriva av bók Regins kom at vera ein ritgerð um lýrikk[1]. Tað er kanska spýggjuligt at lesa, og haldi eg meg vita, at bæði Rikard og tú hóma „hæddarørsku“ (højhedsvanvid) í henni. Tit misskilja meg. Tað er skeivt, at ikki onkur berliga sigur, hvat lýrikkur er. Og tað er skeivt, um vit krevja ikki nóg mikið av føroyskum bókmentum. Annars gevi eg Crayon rætt: eg eri eingin kritikari. Men tá ið eingin sigur tað sum eg haldi eigur at verða sagt – hvat so? Skal eg so ikki royna? – Aftan á hesa verjurøðu móti einum fígginda, sum er ikki til, fari eg at taka til tíni brøgd. Grein tín, sum eg týddi, er so góð, at hon er títt kritiska meistarastykki. Hon eigur at koma í „Varðan“, og hon eigur at koma í „Kross“ ella annað blað. – Eitt ár eftir útkomuna hjá „Den dunkle sol“ kom Brix sum ketta upp úr høvdatrog við einum ummæli. Sumt er BT-babb, sumt skeivt, men sumt rætt- og vælviljandi. Tó hevur eingin rættiliga skilt bók tína, hvørki tín humanistiska „leidenschaft“ ella tín kosmiska idyll. Eitt sindur flatbotnað er alt her í Danmørk, ella ið hvussu er í Keypmhn. – Nú síggi eg í bløðunum, at bók tín eitur „Den yderste dag“ (so æt søga eftir Johs. Jørgensen[2] – visti tú tað?) og at hon er í prenting[3]. Ynski eg tær góða eydnu við henni. Nú ein dagin fekk eg nøkur orð frá Munksgaard, sum biður meg hyggja inn til at tosa um kvæðaútgávuna[4]. Eg fari inn hagar, men eina mest til at forvitnast um bók tína. Ikki tí, tað er mest tað útvortis sum eg ætli mær at fregnast um – tú skrivar ongantíð um slíkt. – Garborg! Jú, beint nú lesi eg bók eftir Rolv Thesen um G[5]. 1. partur er ikki so spennandi, annar er eitt frálíkt verk. Les bókina! – Best er at enda. – Heilsa konu og tíni frá okkum øllum.

Vinaliga
Kristian.

KB: Ut. 677

---

1 Christian Matras' anmeldelse av Regin Dahls diktsamling *Í útlegd* (1937) har tittelen „Lýriskur skaldskapur“ med undertittel „Nýtt skald“ sto i *Varðin* 1937, bd. 17.
2 Johannes Jørgensen (1866-1956), dansk forfatter. Romanen *Den yderste dag* ble utgitt i 1897.
3 Den ble likevel ikke utgitt.
4 Første bind av Corpus Carminum Færoensium ble utgitt av Munksgaard, København 1941.
5 Rolv Thesen (1896-1966), norsk litteraturforsker, skrev trebindsverket om Arne Garborg: *Frå jærbu til europear, Europearen,* og *Europear og jærbu* (1933-39).

55. William Heinesen til Christian Matras

14.okt. 1937

Kæri Chr.!
Eg haldi at tú skal rópa yrkingasavnið FOLK OG FERÐIR, við undirtitil „Heimur og heima II“. Har eru nógvar herligar yrkingar uppi í, framur góð eru „Gamli stríðist“ og „Fólkafundur“ – báðar hartil so einfaldar, at hvørt barn kan syngja tær. Og sodanna eru tær yvirhøvur. Bert yrkinginina „Hon var ikki gløgg, hon var ikki fríð“ haldi eg kundi gjørst betri. Tey fýra millumsti ørindini eru frálík, seinasta ørindi er eisini gott, og í grundini (so segði Eliesar á Stongum) er fyrsta ørindini eisini gott, og tó virkar øll yrkingin sum ein ov nógv stytt episk søga – hon er bygd upp eins og hon

var so óluksáliga breið, men tað er sum var bara høvdið og beinini eftir. Hetta er kanska nakað tvætl. Men eg veit so ikki hvat tað er sum ger at henda yrking kennist so disproportionerað. Tú fatar tó ivaleyst hvat ið eg meini. Var eg sum tú, so koyrdi eg fyrsta ørindi burtur, byrjaði við 2.ør. og setti síðsta ør. við petit sum eitt motto uppi yvir yrkingini[1].

Tíverri fái eg ikki stundir at skriva meira hesu ferð, men tað skal ikki vera leingi áðrenn tú fært eitt sámuligt bræv.

Heilsan til Marionnu.
W.H.

„Den yderste Tid“ hevur tú væl frætt at eg havi trekt tilbakar. Tey norsku og sv. forløgini hildu at tað varð eingin publikumsbók, og tað er óivað eisini rætt – hon er ov speciell. Tó er hon góð og spillist ikki av at verða goymd eina tíð. Eg havi nú annað arbeiði fyri.
FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Christian Matras fulgte ikke William Heinesens råd om forandring, men la diktet til side og publiserte det ikke før i samlingen *Á Hellu eg stóð* (1972).

56. William Heinesen til Christian Matras

Havn 8.-1-38

Kæri Christian!

Vegna dryck og arbeiði havi eg ikki skrivað til tín so leingi, gamli. Eg havi i Okt.-Nov.-Dec. skrivað eina nyggja bók uppá yvir 200 síðir. Stóra tøkk fyri jólaheilsuna og bílætið. Heilsa Marionnu og børnini og livað øll væl og ger framstig i 1938.

Eg sendi skjótt eitt hampiligt bræv.

William

Lisa biðir meg heilsa tykkum øllum.
Vónjandi síggjast vit í ár?

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

57. William Heinesen til Christian Matras

Varðagøta, 2. Februar 1938

Kære Chr.M.

Det er i dag let frost med festligt solskin over hav og hei. Jeg kom i morges, da jeg stod op, til at tænke paa din morgensang og besluttede at lade det blive til alvor at sende dig et par linjer.
Der er det ved din poesi, at den ligesom Kingo, Bellman og Grundtvig er gledet spontant ind i min tilværelse. Ved juletid falder jeg hvert aar paany i staver over denne sidstes „Velkommen igen Guds engle smaa“, – vel at mærke i den oprindelige form og ikke kastreret af engbrystige salmebogsredaktører. Det er et digt saa festligt og inderligt og naivt som gammel genial renæssancekunst (malerkunst). Men det er ikke for at smigre dig at jeg nævner dig mellem disse stormestre. Din (altfor sparsomme) lyriske digtning er lige saa stor i sin virkning som den er simpel, næsten undselig, i sine midler. Det er nat og morgen og hverdag og søndag over Færøerne. Derfor kommer versestumper dalende nu og da, som byger eller solstrejf, og gør én glad i sindet.

Du udtrykker selv noget af dette med det mindre af de to digte, du sendte mig, det epigrammatiske „Vi gera bestan fongin“. Det andet, „Við øllum lívsins tilfari í standi – „ [1]hører vist til dine bedste produkter. Det udtrykker paa en klassisk simpel maade en af de mest ophøjede af alle menneskelige følelser. Jeg ønsker dig til lykke med dette digt, der viser at du stadigvæk kan give noget, der løfter din læser op og gør ham rigere.

Man kommer jo til at tænke paa J.-F., jeg ved ikke om det specielt er ham, du har haft i tankerne, og det vedkommer heller ikke sagen. Men – á propos! J.-F. sendte mig forleden et brev, han har modtaget fra Oxford-ægteparret Fjerbæk-Petersen, indeholdende et avisudklip (Kr. Dagbl. el. Berl. Tid.?), der handler om en dødssyg ung mand, der er blevet omvendt (?) ved et ord af Helge Rode[2]. Du kender genren. „Det var en graa og haabløs vinterdag. Den unge, ukendte maler Hans Venø sad i lægens konsultationsværelse. Mager og gusten var han, mærket af savn og sygdom. Nu vilde han høre lægen sige det, han selv kun anede. At sygdommen var haabløs, at der kun var nogle maaneder – uger maaske kun – tilbage. Lægen var en barmhjertig mand, han trøstede patienten saa godt han kunde

– man havde jo før set folk komme sig, selv naar det saa aldeles haabløst ud. Tilsidst maatte han dog indrømme, at Chanserne kun var meget smaa.“ Saadan begynder epistelen. Og videre hedder det med den kendte missionske epik: „En solblank dag i April sad jeg ved hans dødsleje. Han var rolig nu, trods smerte“ o.s.v- o.s.v. – kortsagt, en yndig julehilsen at faa for en mand som J.-F., hvis storhed det netop er at han i aarevis har kunnet pløje sygdommens sortladne hav uden et øjeblik at skele til missionske eller andre letflydende redningsbøjer.

Skønt det maaske er lidt uretfærdigt kan jeg ikke lade være med at lade min harme over det skikkeligt-fjogede ægtepar F.-P.s velmente, men nederdrægtige trøstensord gaa videre til hele oxfordbevægelsen og den kristelige satanisme, der klæber ved den.

Nuvel – at den parktiseres af handelsfolk og embedsmænd uden aandeligt perspektiv, lad gaa med det. Men oprørende er det at mænd som Sv. Stople[3] eller Ronald Fangen[4] giver dette bavl deres tilslutning, eller rettere: ligefrem gør det til ét med deres livsanskuelse. Den slags mænd kan man ingen medynk have med. De er lige ækle hvor de saa end kommer fra. I Danmark er Johannes Jørgensen og H. Kehler[5] afskyelige eksempler, i Norge er der foruden Fangen den grinagtige „Stortingspræsident Hambro“[6], der giver sig af med literatur paa sin klangfulde titels højtidelige piedestal. Fy fan. Hvornaar kommer den moderne komedieforfatter, der kan kagstryge disse sjakaler?

Men lad os vende tilbage til Sv. Stolpe. Se hans fade og sjofle artikel i „Bonniers litt. Mag.“[7] om „Chansen til frihet!“ Pearl Bucks[8] missionær-fader, som denne udmærkede forfatterinde har givet en efter alt at dømme gribende m e n n e s k e l i g skildring af, maa ifølge Stolpe enten have været en mand, hvis hele liv „umuligt kan have ejet virkelig kristen kraft“, men hvis arbejde har været „inspireret og baaret af hans egen menneskelige kraft (!).“ E l l e r have været en mand, der var grebet af Gud, „mens hans familie ikke var det.“ Men, siger Stolpe videre, „trots dette oroande element av oförståelse och arg kritik i P.B.s skildring, lever verkligen den praktfulla gubbgestalten sitt eget liv.“ Er det ikke til at brække sig over? Han siger siden bl.a.: „Bedaarende er specielt billedet af de kinesiske præster og munke, som mildt smilende og fornøjet nikkende lytter til den amerikanske kraftgubbes eksplosioner uden at „låta rubba sig en tum ur sin mångtusenårige indolens (!).“ Bedaarende – jovel, fra

et menneskeligt standpunkt, men hvordan fra Stolpes eget arrige kristelige standpunkt?

Det er i og for sig en taabelig, ja, en nedværdigende bekjæftigelse at opholde sig ved den slags oxfordistisk pjank, men siden vi nu er begyndt –: Det er karakteristisk for folk av Stolpes tvivlsomme karakter, at han lader sig forlede til ogsaa æstetisk at fremheve skribenter, der har sluttet sig til den ene lyksaliggørende „gruppebevægelse“. Han skriver om den formentlig nyomvendte Sven Lidman[9], at „vi är redan åtskilliga, som anse honom vara en af de största svenska författarna i vår tid“. Om Harry Blomberg[10] siger han, at denne altid har været en dreven og charmerende skribent, men „han har som författare och människa vunnit mognad og funnit sin form först genom sin klara kristna omvändelse i och genom grupperörelsen“.

Nok om det. Artikelen er trods alt god at faa forstand af. Man faar til sin overraskelse at vide, at ogsaa Huxley er bleven omvendt. Ligesaa Hjalmar Guldberg[11], denne fine lyriker er altsaa ogsaa ifærd med at gøre springet ind i oxford-smokingen. Hvis jeg var en Dante skulde jeg lave en ondskabsfuld og bidende karrikatur af disse religiøse hyæner.

Interessantere og mindre oxfordfimset er Ronald Fangens „Brev fra Norge“ i samme hæfte. Dog, naar han skriver om Olav Storsteins bog om Kielland[12]: „Verken Storstein eller nogen anden vil kunne bilde folk ind, at en bog er bra, saasnart forfatteren har den rette sociale opfattelse“, – da maa man have lov til at sige det samme om bøger, der har den rette <u>kristelige</u> opfattelse!

Nuvel, det er et sandhedens ord, at vi er født og opvokset i kristenheden. Philip Emanuel Bachs daabssalme er sunget ved vor daab. Kristendommen er en af grundpillerne i evropæisk kultur (ónýtt at siga), og hvis man vil søge at benægte dette faktum bærer man sig ad som en kemiker, der vil fremstille vand ved hjælp af ilt alene og uden brint. Ejheller skal det nægtes, at noget af det største i alle tiders kunst skylder kristne og kristelige impulser sin oprindelse. Endelig findes der vel næppe i den samlede verdensliteratur større og menneskeligere værk end evangelierne.

Dog – større, sandere og skønnere bliver alt dette, naar man ser menneskeligt og ikke teologisk paa det. Det er ikke de teologiske

b e r e g n i n g e r, der griber en om hjertet, det er det menneskelige i religionen – det tragisk menneskelige: denne udræbelige trang til at give tilværelsen en forklaring og mening. Og det er ikke mindre gribende selv om man inderst inde ved, at menneskets hele stilling i universet er saadan, at man er fatalt afskaaret fra nogensinde at kunne finde en fuldtud harmonisk forklaring. Som bekendt kan end ikke den blideste og elskeligste apostel gaa et skridt uden at slæbe helvede med sig som en klods om foden. Heller ingen humanisme kommer forøvrigt udenom det „ondes", det „selvmodsigendes" problem. Naa, nu er jeg vist i færd med at forvilde mig ud paa filosofiens lossepladser, hvor jeg har tilbragt saa stor en del af min gyldne ungdom.

Men for at resumere: Selv den mest forspiste og indslumrede gejstlighed, selv alverdens kryb af præster, provste, bisper, kardinaler og paver, er mere tiltalende end oxfordismens moderne velklædte lakajer.

Nok om det. Det ender bare med at jeg bliver saa hidsig at jeg siger mig selv imod – det har man især let ved naar man bevæger sig paa randen af det teologiske. Men –idet jeg takker dig for de tilsendte magasiner vil jeg tillade mig at betro dig, at dette utmärkte tidskrift nærmest har gjort mig gavn ad indirekte vej: ved at vække min harme og modvilje mod hele dette literære skriblervæsen. Digtene er næsten alle blot halvgode – undtages bør dog Pär Lagerkvists „Uråldrig är den väg vår tanke följer"[13]. Enqueten „Hur arbetar Ni?" giver for det meste nedslaaende og trivielle billeder (især dog det med ham, der ligger i sengen og skriver med blyant skønt han ikke fejler noget!) „Spansk självprövning" af Sv.St. har jeg ikke haft appetit til at læse, for hvad kan en forløjet evnuk sige om Spanien? „Fransk kritik och dansk" er crême de la crême indtil aandelig mavepine (man har engang yndet genren). Hans Carossa[14] ligner slaaende tyskeren Klopstock[15], om hvem Brandes saa smukt skriver, at han har et ordinært og indbilsk fjæs. „Inför nobelprisutdelingen" er smadder-suffisant og tror aabenbart at der er et voksent menneske i Evropa, der har andet end et skuldertræk til overs for Nobelfarcen. Der staar, at Remarque maaske nok kunde nævnes i nobeldiskussionen, men han hører ikke „på långa vägar hemma där". Nej, det gør derimod Grazia Dedella. Remarque er derimod efter min mening en sand menneskelighedens digter i moderne tid og rager højt op over Huxley[16] og de andre psykoanalytisk-profetiske englændere, om hvilke J.-F. siger de morsomme ord: „Men saadan

er det vel naar en nation har været baptister i 300 aar og pludselig opdager, at Gud ikke er den lord-grosserer, man havde ventet!"

Altsaa: disse literære magasiner giver mig et levende indtryk af den halvkonservative og halvreaktionære opblæste aand, der i dag raader indenfor halvborgerlige krese i Norden. Det er vel ikke bedre i Danmark og Norge. Mere og mere kommer man til at hælde til de kommunistiske radikalere, skønt ogsaa de ofte er ulidelige, især i deres sindssvage snobberi for „porletaren", et begreb, de har teologificeret og som snart gaar over al forstand. Men de har dog deres friske kampmod og svømmer ikke helt hen i literær mayonnaise.

Jeg læste i vinter (som jeg maaske har fortalt dig?) tre bøger, der gjorde indtryk paa mig, nemlig Remarques dybt menneskelige „Kammerater"[17], Falladas ikke mindre menneskelige „Blik"[18] (titelen er desværre saa lang at den ikke lader sig referere i et almindeligt brev), og Pearl Bucks „Den gode jord", der ogsaa er menneskeligt gribende og langt bedre end man efter dens banale verdens-sukces skulde tro. Jeg forsøgte ogsaa med Huxleys „Vi blindede trælle"[19], men lagde den (med lidt daarlig samvittighed!) fra mig efter at have gennempløjet første kapitels preciøse og kedsommelige vildnis. Jeg synes, han spiller kis-pus med sin læser paa en lidt onkelagtigt stivbenet maade. Nej, da er det anderledes sjov at lege blindebuk med en Anatole France[20]. J.-F. har læst Huxleys kæmpebog „Point counter Point"[21] paa engelsk, men han udtaler sig kun sparsomt om den, og det synes som om det for ham mere har drejet sig om en rent sprog-konsumatorisk bedrift – sporten er ham ligesom tilfredsstillelse nok. Dette gælder maaske ogsaa i nogen grad hans for mig næsten ufattelige interesse for den grundige og habile, men jævnt hen fladbundede Galsworthy.

Hvad Fallada angaar troede jeg, han var en letbenet pudsigmager á la Johs. Buchholz, men han er jo en stor realist, undertiden naar han paa sin upatetiske og slang-spækkede maner op til den tragiske patos. „Blik" er en oplevelse.

Nuvel, jeg skal jo være en daarlig læser, saa der er maaske ingen grund til at lægge større vægt paa mine meninger om romanliteratur.

Hvad nu mig selv angaar har jeg fuldendt en ny roman. Den blev begyndt lidt før 1. November og 5. Januar var den færdig. I Marts-

April i fjor skrev jeg ogsaa en roman (de er begge paa 200-250 sider, altsaa store 40-linjede romansider), saa hvad man end kan beskylde mig for, saa er det ikke mangel paa flid: to anselige romaner i løbet af et aar, eller, om man maa være lidt summarisk: paa fire-fem maaneder! Den forrige roman, „Den yderste tid“, kunde som bekendt være kommet ud hos Munksgaard i efteraaret, men jeg trak den tilbage (efter at den havde været til beregning hos bogtrykkeren), fordi det af direktør Griegs[22] udtalelser (som jeg lægger en del vægt paa) syntes at fremgaa at den ikke vilde kunde opnaa noget salg. Nuvel, jeg følte selv, at han havde ret: bogen er meget „speciel“, den er en studie i sekterisk religionspsykologi (adventister) og tung i handlingen, og jeg er forlængst blevet led ved at skrive bøger, ingen gider læse („Den dkl.Sol“ solgtes i Danmark i 19 expl., herhjemme i 4!) Jeg skal dog nok engang skrive en guddommelig bog om de første mormoner i Amerika, men saa maa jeg først derover og se paa tingene. Min nye roman vil maaske vinde mere terræn. Man skriver for sin egen „fornøjelses“ skyld – eller af en indre trang – og det kan være godt nok. Men man udgiver ikke bøger kun for at se dem paa tryk. Jeg foragter ikke „publikum“. Men jeg forsøger at finde en form, der er saa menneskelig, at den har noget at fortælle alle mennesker, uden dog at logre for daarlig smag. En saadan bog er mit ideal. Dickens, Gorki og nu sidste Remarque og Fallada er folk, jeg beundrer, fordi de naar store resultater med smaa midler – fordi de i al deres simple menneskelighed og billighed er store kunstnere.

Der var mange andre ting, jeg kunde have lyst til at skrive om, men det maa heller vente til næste gang. Februarsolen straaler nu over Kirkjubøreyn. Jeg har altid haft en faible for de tre første af aarets maaneder – de er fulde af lysets foraar. En klar og rolig solfyldt Februardag er det skønneste jeg ved. Der er intet saa l y s t. Naar først den lyse tid kommer har lyset ligesom mistet sin umiddelbare slagkraft og kampglæde og er blevet en passiv og selvfølgelig ting.

William

Hils din kone fra mig og os alle.

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Diktet fikk seinere tittelen „Jørgen-Frantz Jacobsen“. Det var opprinnelig skrevet om den norske lyrikeren Olav Nygard (Skarðhamar 2002:91).

2 Helge Rode (1870-1937), dansk forfatter. Skrev lyrikk, drama og essays. I 1920-årene skrev han om åndelige og religiøse problemer, for eksempel i *Det sjælelige gennembrud* (1928).
3 Sven Stolpe (1905-1996), svensk forfatter, journalist, litteratukritiker. Skrev romaner, memoarbøker og essays. Stolpe sluttet seg til Oxfordgruppebevegelsen og ble seinere katolikk.
4 Ronald Fangen (1895-1946), norsk forfatter og litteraturkritiker. Skrev romaner, drama, essays og artikler. Var med i Oxfordgruppebevegelsen i 1934.
5 Henning Kehler (1891-1979), dansk forfatter, dramatiker og litteraturkritiker. Utga flere bind kronikker.
6 Carl Joachim Hambro (1885-1964), norsk politiker, litteraturanmelder og redaktør. Var stortingspresident 1935-45.
7 *Bonniers Litterära Magasin* utkom i Stockholm fra 1932 -2004.
8 Pearl S. Buck (1892-1973), amerikansk romanforfatter, misjonærdatter vokste opp i Kina og bodde der også som voksen i mange år. Hun fikk Nobelprisen i litteratur i 1938. *Fighting Angel* (1937) er en skildring av hennes fars livsverk.
9 Sven Lidman (1882-1960), svensk forfatter av romaner, erindringsbøker, prekensamlinger. Tilhørte pinsebevegelsen.
10 Harry Blomberg (1893-1950), svensk forfatter. Skrev lyrikk, romaner og reiseskildringer. Sluttet seg til Oxfordgruppebevegelsen.
11 Hjalmar Gullberg (1898-1961), svensk lyriker.
12 Pedagog og litteraturhistoriker Olav Storsteins bok *Kielland på ny* kom i 1936.
13 Pär Lagerkvist (1891-1974), svensk dikter.
14 Hans Carossa (1878-1956), tysk forfatter.
15 Friedrich Gottlieb Klopstock (1724-1803), tysk forfatter.
16 Aldous Huxley (1894-1963), engelsk forfatter av dikt, romaner, essays.
17 Erik Maria Remarques *Kamerater* (*Drei Kameraden*) kom i 1938.
18 Hans Falladas *Wer einmal aus dem Blechnapf frisst* (1934) kom i dansk oversettelse samme år: *Har man een Gang spist av Bliktallerkenen.*
19 Aldous Huxleys *Vi blindede trælle* (*Eyeless in Gaza*) kom ut i 1936 og på dansk samme år.
20 Anatole France (1844-1924), fransk forfatter. Fikk Nobelprisen i litteratur i 1921. Christian Matras oversatte romanen *La Reine Pédauque* (1893) til færøysk: *Steikarahúsið við Drotning Gásafót* (1983).
21 Huxleys roman *Point counter Point* (1928).
22 Harald Grieg (1894-1972) var direktør for Gyldendal Norsk Forlag.

58. William Heinesen til Christian Matras

8. April 1938

Kære Chr.Matras.

Da min bror døde i Amerika i 1927 sendte jeg Jørgen-Frantz et udvalg af hans breve og et tilbageblik over hans liv. Nu ved Jørgen-Frantz' død føler jeg meg tilskyndet til at sende dig et lignende

mindeblad, men det er jo saa at sige ugørligt, baade fordi Jørgen-Frantz' breve jo fylder mange brevordnere og fordi hans liv, selv om det blev kort, var saa vidt facetteret og greb saa dybt ind i mit eget, at jeg ikke er i stand til at se det i et overblik. Hvis jeg nogensinde skriver mine memoirer vil han der faa en stor plads. Iøvrigt udgør hans breve fra 1917 og til nu en væsentlig del af hans production, og mange af dem har jo værdi for andre end mig fordi de afspejler et uforfærdet og højtbegavet menneskes baade heroiske, poetiske og af skarp kritisk aarvaagenhed gennemsyrede liv. Jeg mener derfor at de før eller siden bør udgives i en skønsomt gennemtænkt redaktion.

Men nu er det altsaa bogen „Barbara", det gælder. Vi, der var hans venner i godt og ondt, bør gøre hvad vi kan for at rejse ham denne i sandhed værdige mindesten. I din tale ved Jørgen-Frantz' baare („havfærd" kunde man næsten sige, i analogi med „baalfærd" eller „jordefærd") siger du rigtigt og rammende om denne bog, at i den mødes digteren, videnskabsmanden og færingen. Ja, du har ret i at det ikke blot er en digters værk, men et menneskes livsværk. Det er en baade pietetsfuld og praktisk tanke at lade manuskriptet maskinskrive i et par eksemplarer, derved sikres det i første række mod undergang ved uagtsomhed, brand eller forlis. Den endelige tilfiling paatager jeg mig gerne. Men bedst vilde det være om man kunde rekonstruere de manglende 60-70 sider (han opgiver selv dette tal i et brev, det sidste jeg fik).

Desværre ved jeg ikke hvorledes han tænkte sig at afrunde og afslutte bogen. Jeg kender ikke de sidste kapitler han skrev, „China" og „Nul ne mérite…", og ved kun at der af bogens tyve kapitler resterede knapt fire. I Januar sendte han mig følgende „Plan over romanen om Barbara":

1. Del …	KAP I	„Fortuna"
	II	„Enken paa kaldet"
	III	(senere fuldført, „Kirkekapitlet")
	IV	„Far verden farvel"
	V	„Verden"
	VI	„Regn"
2. Del …	I	„Kulørte stene"
	II	„Brændevin"
	III	„I et præstekonvent"
	IV	„I en urtegaard"
	V	„Refleksioner" („Idevande")
	VI	„Fortuna"
3. Del …	I	„Julefest"
	II	(ufuldført, „ Myggeneskapitlet")
	III	„Tempo di minuetto"
	IV	„China"
4. Del ….	I	(uskrevet)
	II	„Nul ne mérite…"
	III	(uskrevet)
	IV	(uskrevet)

Nu kan det være at de to kapitler, jeg ikke kender, giver et fingerpeg med hensyn til afslutningen. I værste fald kunde bogen udsendes uafsluttet. Jeg skal paatage mig at gennemrette manuskriptet og overveje om der ikke kan gøres noget for at gøre præsten hr. Poul Aggersøe kraftigere i konturene. Dette bliver det vanskeligste punkt. Figurene staar alle fast tegnet med undtagelse af denne præst, som Jørgen-Frantz og jeg diskuterede i de sidst udvekslede breve og begge fandt lidt svag i linjerne. Jeg skrev herom i det brev, der skulde blive det sidste, han fik, følgende, som jeg vil citere fordi jeg i nogen grad angrer at have skrevet det. Jeg vidste jo ikke at dette skulde blive det sidste brev. Jørgen-Frantz havde netop forinden skrevet, at hans almenbefindende var bedre, og at den sløjhed, han følte, vel nok var noget forbigaaende.

„Hvad nu hr. Poul angaar er han straks meget bedre og mere sympatisk. Men… i affæren med Lucie Gemynther synes jeg han figurerer lidt for tørhudet. Du gør ham for lille ved at sige: „Han vilde kun være sig selv, Poul Aggersøe, og følte andres affektion som en byrde og en hæmning." Den fandenivoldske, diabolsk facetterede og spillevende Barbara – hendes partner maa være en mand med organ for smerte og kvide. Han er ved at blive helt god, men du gør bedst i at kaste din overlegenhed overfor ham helt bort. Han skal ikke skildres overlegent, „objektivt", saa læseren mærker forfatterens reservationer overfor ham. Det er synd for helhedsvirkningen. Han maa gøres større for ikke at forsvinde i Barbaras skørter. Ikke saaledes at forstaa, naturligvis, at han skal være nogen stor aand eller tragisk helt. Men han maa have et hjerte, der har evne til at bløde. Den mand, der gør den berømte tur over Vaagøfjorden og fjeldene (højt skattet i brev fra Matras, der vil have kapitlet læst op i radio!) maa ikke være en Pernittengryn.

„Nuvel, hvad jeg her skriver er maaske lidt vel understreget, men

det er for ikke at blive misforstaaet. Du maa altsaa regne med at denne kritik er lidt summarisk og forhastet og ikke tage den for mere end den er. Jeg ved vel, at præsten gennem sin oplevelse af Barbara vokser og forandrer sig, udvikler egenskaber, der ikke i dette kapitel („Kirkekapitlet") kan være udfoldede. Sig mig hvad du selv mener. Vi har her et forhandlingsgrundlag. Jeg billiger det fuldtud hvis du vil gøre præsten til en „Latterlig figur, en klovn, ja, han skal netop være en gejstlig Chaplin, der paa en gribende maade tumler om paa skæbnens malstrømringede hav. Men i saa fald maa hans hjerte ikke være for lille, da han ellers k a n blive en tør marionet. Jeg ved at du forstaar mig og vi har her et grundlag for videre drøftelse."

Præsten hr. Poul ærgrede mig altid lidt, fordi Jørgen-Frantz ikke rigtig havde fat paa ham som paa de andre mennesker i bogen. Sagen er den, at denne præst i nogen grad er et selvportræt. Men skildre sig selv paa en charmerende eller blot sympatisk maade havde Jørgen-Frantz aldrig evne til. Han sagde engang saa meget som: „Jeg hader bogstavelig talt folk af min egen type. Den er mig dybt usympatisk." Naturligvis skal dette forstaas cum grano salis, men der var en del sandhed i det. Betegnende var det ogsaa for Jørgen-Frantz at han ikke holdt af at lade sig fotografere, ja, det var ham saadan imod, at han uvilkårligt skar ansigt naar han stod overfor et kamera. Positur var ikke hans sag. Og i „Barbara" skulde han saa endda fremstille sig selv i en præsts lignelse – præster var jo heller ikke noget for ham.

Denne Jørgen-Frantz' avsky for at gøre nogen art stads af sig selv er betegnende for to af hans bedste karakteregenskaber: hans beskedenhed og hans sandhedskærlighed. Han var alle sine dage fuld af vagtsom, næsten militær ubestikkelighed. Han sagde sjældent noget menneske en kompliment, men naar han gjorde det var det ment. Derimod sparede han aldrig paa ubehageligheder, og dette føltes undertiden som noget vist manieret, noget grumt, næsten psykopatisk. Baade du og jeg har nogle gange været ude for hans grumheder. De havde aldrig rod i nogen selvstorhed, nogen „vigtighed", men derimod i hans undertiden kyniske sandhedskærlighed, nu og da ogsaa i det burleske humør han var i naar han blev polemisk-kolerisk stemt, hvilket ret ofte hændte. Faa mennesker har Jørgen-Frantz været saa god ved som min bror Stig, og faa har han satiriseret saa meget over. At ynke andre beskæftigede han sig ikke meget med, især var sentimentalitet ham en pest, men ynke sig selv faldt ham heller aldrig ind. Det højeste han i saa henseende

drev det til var maaske da han under et af sine værste sygdomsanfald sagde – med et skuldertræk -: „Hvorfor k a n det nu ikke blive mig forundt at faa den bog færdig!"

Denne næsten umenneskelige disciplin hvad følelsesytringer angaar kunde tage sig ud som afstumpethed. Dog kan man mellem linjerne i hans breve til moderen og søstrene – altid holdt i en humoristisk og let travesterende tone – mærke baade sønlig og broderlig varme, og sine venner var han jo ogsaa rørende tro. Til gengæld regnede han ogsaa med trofasthed fra deres side og kunde komme i rene ekscesser hvis han mente at vide sig troløst behandlet. Ingen ved bedre end jeg hvor oprigtig glad og bundtilfreds han var ved at det lykkedes ham at bringe Stig ind paa musikerbanen. Overhovedet var Jørgen-Frantz positiv – et ord han selv yndede –; hans interesse for mennesker og sager gav sig oftere udslag i handling end ord. Typisk for hans dybe humane positivitet er hans virksomhed som politisk skribent. Typisk er det også for ham at han skrev bogen om Færøerne og gav denne højst poetiske og følelsesbetonede bog en haandbogs faste og praktiske form. Størst og skønnest blandt hans kroniker er vel ogsaa den om Dr. Jakobsen – er den mand, der har skrevet det essay, ikke en trofast og behjertet mand som kun faa?

Jørgen-Frantz var af karakter og væremaade saadan, at det, man (jeg) føler ved hans død ikke er smerte – af den art, man vilde have følt overfor en mindre vel rustet og overdaadig begavet vens og frændes tragedie. Det man mest føler er savn. Dette savn vil saa til gengæld holde sig friskt saa længe man lever.

Naa, men tilbage til præsten, Poul Aggersøe, der altsaa er en slags mislykket selvportræt, hvad Jørgen-Frantz selv godt var klar over. Jeg havde tænkt mig at en grundig diskussion om denne figur vilde have været gavnlig. Det har maaske virket bitterlig trist paa Jørgen-Frantz at han ikke havde kræfter til denne diskussion. Jeg haaber dog, sagerne har stillet sig saadan, at han har tænkt sig at han vel kom over denne sidste krise som han hidtil havde klaret sig gennem saa mange andre.

Det er mig ogsaa til nogen trøst at jeg i samme brev, i besvarelse af et halvt ironisk udtrykt hjertesuk over at jeg aldrig rigtig havde værdsat ham som d i g t e r skrev:

„Hvad spørgsmaalet: <u>dig som digter</u> angaar, da er det rigtigt nok at „Barbara" var mig en stor overraskelse. Din poetiske sans har jeg altid beundret, og du kender min naive, men ærlige og udholdende begejstring for den koncentrerede expressionistiske poesi i dine „historiske drømmespil". At du tillige var en skribent af rang som

kronikør og brevskriver var jeg ogsaa alle dage klar over. Det, der overraskede mig, var den lethed hvormed du pludselig gjorde springet over i romanskriveriet og viste dig ogsaa at beherske denne genre.

Din „Tomske“ klage forekommer mig derfor at savne enhver begrundelse (Skaalum). Din vidt forgrenede evnerigdom var alltid af en saadan art, at man ikke vidste hvilken hovedretning den vilde slaa ind paa. Du kunde være blevet politiker, statsmand, videnskabsmand, redaktør, ja leder af en stor bedrift. Nu vilde skæbnen at du skulde blive en fattig, men stor digter, men det er mellem os sagt ogsaa noget af det, der i længden bærer sig bedst.“

Nuvel – denne Poul Aggersøe h a r da ogsaa gode træk. Scenen hvor Barbara er rømt af bygden sammen med studenten og præsten i sin nød gaar til lagmanden, der ud af sit fromme sinds tavse godhed drikker ham fuld, er s t o r – det er maaske det bedste i hele bogen: en smertens naturbeskrivelse, ophøjet indtil det latterlige. Overhovedet vokser præsten med modgangen. Ogsaa i scenen, hvor han har et sammenstød med den tørt og kløgtigt moraliserende provst i anledning af Barbara, tegner han sig smukt og tydeligt.

Skriv til mig hvad du mener om det, jeg her har sagt, det ligger mig dybt paa sinde. Nu faar vi haabe at bogen lader sig rekonstruere. Det vil nemlig være langt bedre at faa den frem som en fuldført roman, som kan sanke sig sin egen skæbne, end at udgive den som et posthumt skrift med forord og kommentarer. Skønt, ogsaa i sidsnævnte tilfælde vil den vist bære sig stolt – ligesom Schuberts ufuldendte symfoni.

Jørgen-Frantz fik en smuk begravelse, og det maa lades provsten at han gav ham en værdig omtale, uden at komme ind paa dybere teologiske spidsfindigheder. Men mere gribende var det da den fyldte kirke sang „Upp alt ið Harrin hevur gjørt“ (til den gamle folkevisemelodi), for det var helt i Jørgen-Frantz' egen altid livsforelskede aand. Nu hviler han altsaa i sit hjemlands jord, som man plejer at sige, kun nogle skridt fra sit hjem, og ved siden af sin fader og bedstefader – eller som det staar i en sang, han ofte dvælede ved:

Movitz, låt bland mina fäders ben
detta mitt stoft få sig blanda.[1]

@

Jeg besvarede aldrig dit næstsidste brev. Tanken om en smagfuldt redigeret og fyldig færøsk radioudsendelse – eller flere – er mig i høj grad tiltalende og jeg vil naturligvis gøre hvad jeg kan for at være med til at redigere og forberede disse. Det udkast til program for den første udsendelse, du anfører, er godt. Her kunde saa et eller et par kapitler af „Barbu-bók“ blive læst op af en god skuespillerinde eller skuespiller. Hvad musikken angaar kan jeg tale med Stig, der nu kommer hjem. Jeg skal ogsaa forsøge at oversætte nogle digte, skønt dette næppe bliver let. „Vætan“[2] har jeg før været i lag med, ligeledes „Moses“[3], men uden held. Det bedste, jeg i saa henseende har presteret, er dine to digte, der var med i en af mine bøger, men det er jo temmelig lidt. Bedre var det maaske hvis digtene blev læst op paa færøsk og med kommentarer og oversættelse i prosa.

Sees vi til sommer? Dette sker kun hvis du kommer hjem, for der er ikke meget sandsynlighed for at jeg bevæger mig af stedet.

Hils din kone og dine børn fra mig og os. Det vilde være en stor oplevelse hvis I kom hjem i sommer.

Din hengivne
William

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 Fra „Som är dess sista tankar“, epistel no.27 i *Fredmans Epistler* (1790) av Carl Michael Bellman.
2 av Rikard Long.
3 av J.H.O.Djurhuus.

59. William Heinesen til Christian Matras

21. 5. 38

Kære Chr. M.!

Tak for dine to breve. Jeg har talt med sorenskriverfuldmægtigen;

han mener ikke det vil tage megen tid før manuskriptet bliver frigivet, men dette kan efter hans mening kun ske saaledes, at det taxeres og bortsælges som en del af boet. Sorenskriveren selv er i København, og fuldmægtigen har (allerede før min henvendelse) skrevet til ham og foreslaaet at han selv beser de ting af boet, der er i København. Hvis du eller T.O.[1] bliver vurderingsmænd m.h.t manuskr., bør I vurdere det lavest muligt. Det samme skal jeg gøre, hvis det bliver mig, man spørger til raads. Altsaa: Efter fuldmægtigens mening kan manus. ikke frigives til afskrivning før det er solgt ud af boet. Men dette skulde ikke tage lang tid.

Nu m.h.t. hvad vi skal gøre ved manuskriptet! Jeg ansaa det, som du véd, for ønskeligt at omarbejde og rekonstruere det lige fra begyndelsen. Dette vilde blive et større arbejde, og hvorvidt det overhovedet kunde gennemføres (rekonstruktionen) er naturligvis et spørgsmaal. Efter hvad jeg forstaar mener du og Tr.O., at det vil være bedre at udgive bogen som „ufuldendt roman", allerede maaske til efteraaret, og I vil herom rådføre Jer med Koppel[2]. Det er utvivlsomt klogt at lade Koppel faa det renskrevne manuskr. og danne sig et skøn om dets værdi baade som kunstværk og salgsvare. Det er muligt at han da vil paatage sig at udgive det som et posthumt værk, men det kan ogsaa tænkes at han mener som jeg, at en gennemgribende rekonstruktion vil være det bedste. Jeg er selv meget usikker i denne sag og vilde føle det som en lettelse at have et udsagn af en ældre i litteratur og bogudgivelsesteknik hjemmevant mand at holde mig til. Desuden vilde det være af stor værdi at høre K.s mening om det sprog, hvori J.-F- har skrevet denne bog. Virker det paa danske læsere som et livfuldt, morsomt, let „norsk" el. „hamsunsk" dansk eller virker det maaske som forskruet og daarligt sprog? J.-F. og jeg diskuterede ofte dette problem og ingen af os havde faktisk nogen idé om hvordan det vilde virke paa publikum. J.- F. følte selv trang til ialtfald i første omgang at bruge dette sprog, men mente at replikerne meget nemt kunde omskrives til almindeligt dansk hvis det skønnedes at være ønskelig. Dette mener jeg ogsaa.

Som du vil forstaa er jeg i høj grad interesseret i at høre andres mening i denne sag, fordi jeg selv absolut føler mig paa gyngende grund. Vi maa se at gøre for denne bog hvad vi kan, og det glæder mig at baade du og T.O. har grebet sagen an paa saa kammeratlig og storsindet en maade. Det viser hvilket stof der bor i Jer.

Jeg har nu gennemlæst de første 4 kapitler, du sendte mig. De er af meget ulige værdi: saaledes er scenen med de to kvinders natlige rumsteren ude i Gabriels værelse fortræffelig, baade psykologisk og poetisk set, mens derimod den første scene, den med mændene, der kalder hverandre „filurendrejer" osv. virker lidt uægte og burde forkortes og laves om. Skildringen af gudstjenesten har mange gode enkeltheder, men (som jeg ogsaa sagde til J.-F.) præstekonens frieri med handelsforvalteren og præstens reaktion herpaa virker ikke rigtig overbevisende. Heller ikke hr. Poul er faktisk saa god som han burde være, især af hensyn til Barbara, der hele vejen er saa livagtig. Bogen aander op hver gang hun viser sig. Den ejendommelig kritiske og vemodige forelskelse, hvormed hun er skildret, er vist temmelig enestaaende i literaturen; det er den, der bringer flugt og sandhed, poesi og virkelighed ind i værket.

Jeg maa nu standse her, men skriver igjen med næste fart – et længere og bedre brev. Hils din kone. At I ikke kommer hjem i aar er mig en stor skuffelse. Selv kan jeg ikke komme bort paa grund af forskellige omstændigheder.

Din hengivne,
[navnet mangler her]

Bergstedts anmeldelse har jeg ikke set, heller ikke Brix's, som du i sin tid skrev om (i B.T.), men det gør maaske ikke saa meget. Radioudsendelsen var vist meget god. Dog – kvinder bør aldrig recitere lyrik, Ellen Malberg ikke undtaget – det er tortur for os stakkels anstændige væsener af det beherskede køn.

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Tróndur Olsen
2 Valdemar Koppel (1867-1949), redaktør i *Politiken*, der Jørgen-Frantz publiserte kronikker.

60. William Heinesen til Christian Matras

15. 6. 38

Kære Chr.M.

Dit foredrag i norsk radio var saa sagligt og ærligt som man kunde forlange det.

Det er prisværdigt af dig at du saaledes kan vise nordmændene at der eksisterer en moderne literatur paa Færøerne, en literatur, som det ikke er nødvendigt at fikse op med talemaader, men som kan behandles med samme kritiske strenghed som anden nordisk literatur. Hvad vi netop trænger mest til i vort forhold til den skandinaviske omverden, ja, hvad vort land ligefrem hungrer efter, det er menneskelig værdighed. Ja, blot lidt ærlighed og ubestikkelighed. Det er jo desværre saadan, at næsten hele den side, vi vender mod den danske og norske offentlighed, er præget af støjende barnagtighed.

Heri kan vi nemt være enige.

Jeg er derimod lidt uenig med dig paa et andet punkt. Det er ikke fordi det netop fremgik af dit foredrag – det gjorde det i virkeligheden i k k e – med ad anden vej ved jeg at du er baade misfornøjet og saaret over at Heðin Brú er „gaaet over til" socialismen. Men har han nu ikke her trods alt handlet ud fra et prisværdigt instinkt? Det turde dog være en kendsgerning, at bedre levevilkaar for 80-90 p.ct. eller mere af det færøske folk er den allerførste betingelse for færøsk kultur i vore dage og i fremtiden. Det er vigtigere end det „nationale", som faktisk har haft sin tid og gjort tilstrækkelige erobringer til at det nu kan have raad til at træde lidt i baggrunden. Det er et vigtigere faktum, at ni tiendedele eller mere af alle færinger ikke har r a a d til at fatte nogen art af politik eller være med i noget kulturelt arbejde. De bliver i bedste fald nationalt-radikale medløbere (rokmenn) eller ogsaa drives de af idevandene ganske automatisk over i sambandsreaktionen og støtter den herhjemme udgaaende p r o v o k a t i o n, der har hovedansvaret for den danske m i s t r o til alt færøsk.

Det er mere gavnligt at indrømme, at det færøske folk endnu ikke er modent til selvstyre, end det er at stikke hovedet skrigende i busken. Med hensyn til det sproglige spørgsmål er der gjort betydelige, ja, afgørende fremskridt, og de skridt vil nu ikke kunne gøres tilbage, selv om en dansk undervisningsminister gennem provokation fra sambandsmændenes side stiller sig kontrært (det drejer sig om et slag, der e r vundet). Men med hensyn til det økonomiske grundlag for selvstyre har – især siden den spanske borgerkrig – hvert aar betydet et skridt tilbage. Det er dybt tragikomisk, at lagtinget, der aldrig har kunnet enes om nogen ting, nu endelig er blevet enigt om at vedtage en række nye kæmpeskatter, og det i en krisetid u d e n s i d e s t y k k e. Lad gaa, at det er vejen – teoretisk set. Men selv den mest heroiske løve vil uvægerligt gaa til grunde ved at stille sin sult paa sit eget kød. Det er saa nemt for nogle

overretssagførere og fastlønnede lærere at paaligne et ludfattigt folk tyngende skatter. Men man tænke sig blot hvad der vilde ske hvis dette skatteforsøg s l o g f e j l! Imperialisterne i Danmark vilde da faa en hidtil ukendt vind i sejlene, og herhjemme vilde selve det plagede folk vende sig i harme og foragt mod selvstyretanken. Der vilde opstaa en sambandsreaktion som maaske vilde have livskraft i hundrede aar eller mere.

Taktisk kløgt er ikke det samme som oportunisme. Jeg er bange for at vi burde være glade ved at Stauning i dette spørgsmaal simpelthen har desavoueret lagtinget, selvom hans motiver hertil for en del er „imperialistiske","stordanske". Du husker den gamle skrøne fra unionsstriden med Sverige, da Bjørnson sagde: „Nu gjeller det aa staa sammen!" og Chr. Michelsen[1] svarede: „Nu gjeller det om aa holde kjeft!" Vi staar i dag overfor en socialdemokratisk-radikal regering og kan roligt gaa ud fra at disse mænd repræsenterer et maximum af medgørlighed. En konservativ regering vilde sandsynligvis være mere end dobbelt saa vrangvillig.

I stedet for mandigt at indrømme dette og redde hvad reddes kan giver man sig hen i ubehersket hyleri. Værst er i saa henseende det fuldkommen ubeherskede „vinnuflokks"-parti, hvis „Dgbl." er et sidestykke til „Tgkr." under Rytter-regimet, dog med den væsentlige forskel, at mens det sidste redigeredes med talent og med en agitatorisk giftighed, der kun har haft sin lige i kommunistiske brochurer, er det første præget af en støjende selvoptagethed; der minder om larmen fra en skolegaard for mindre børn. Men ogsaa selvstyremændene og „Tgkr." gør en daarlig figur. Paa mig personlig virker det som at spise opvarmet havregrød fra i fjor naar „Tgkr." slaar den falmede harpe fra Poul í Geils[2] konfirmations- og sværmetid, saadan som det f. eks. gjorde det forleden. Bladet lever gudhjælpeos endnu paa nationalromantiske fraser. Denne nationalromantik, der havde sin ynde da den stod i fokus, er sandt at sige blevet en uudholdelig mumie, der lugter af skimmel naar man forsøger at aftvinge den et livstegn. Men det kan disse stakkels antikverede kustoder ikke se. Det er endnu ikke gaaet op for dem, at den indeværende tid ikke er barnligt oplagt til national fest- og indignationslyrik, men at den er økonomisk indstillet og mistænksom. Det er et nyt og nødvendig stadium, vi maa igennem.

Nu skal det indrømmes, at vort hjemlige socialdemokrati ikke er videre hyggeligt. Dog forstaar jeg H.Br.s hæftige reaktion mod det udlevede selvstyreparti, dette panoptikon af nationaldragter og udstoppede fugle. Selvstyretanken maa og vil før eller siden slaa

rod i det arbejdende folk, det folk, der e r Færøerne. Men før det kan ske maa meget have forandret sig.

Forleden dag indeholdt „Tgkr.“, „blað sjálvstýrismanna“, en leder, i hvilket bladet tog parti for Tyskland imod Czekoslovakiet, og i stemningens hede bragte en tysk artikel, hvori Patursson og hans bondetog omtales paa en maade, der lader ane at man ser paa disse foreteelser som en slags fascismens vaarbebudere. Videre kan disse nationaldragtbærende mumier vel ikke drive det i kummerlig mangel paa aktualitets- og virkelighedssans. De ved ikke, at i vor tid er Færøerne ikke mere et isoleret panoptikon, men i godt og ondt en del af den moderne verden.

Dette fornægter sig heller ikke. Den nationale reaktion herhjemme er en umiskendelig broder til den nationale reaktion i Evropa. Deraf dens fingerkys til fascismen. Reaktionen har skammeligt gode vækstbetingelser herhjemme, hvor folket – ialtfald „overklassen“ er saa konservativt. Det kan aviserne fortælle en del om. „Dgbl.“ og „Føroyat[3].“ er aabenlyst reaktionære, „Dimm.“ har omstændighederne tvunget ind i en vis passivitet, men hvis der herhjemme opstod en konservativ ungdomsbevægelse (K.U.) ved man jo nok hvor dette blad vilde staa. Tilbage er der altsaa kun „Soc.Dem.“ Den tilkendegiver da ialtfald medynk med den heroiske spanske regering og afsky for det umenneskelige banditregimente, der vil styrte den demokratiske civilisation ud i en ormegrav af tvang og aandsfjendtlig dressur.

Alt dette gør at man efterhaanden bliver mere og mere l e d ved det nationale herhjemme. Det beror fortiden hos forkerte folk, en forkert samfundsklasse, forkerte politikere, og fremtræder som hovedled i en politik, der er lige saa usmidig som den er taabeligt selvsikker.

Det nationale er blevet et kasteskyts i uansvarlige og unødigt larmende menneskers hænder. Saaret forfængelighed (Patursson), skomageres mindreværdighedskomplekser (vinnufl.) og vindskibelige smaa- og storborgeres trang til lidt lyrik (selvstyrepartiet) skiftes om at klodse med den nationale diskos. Den eneste mand, der nogensinde herhjemme har vist politisk kløgt og talent, nemlig Jørgen-Frantz, er forstummet. Og – med skam at sige – en Stauning er samtlige hjemlige skrigeballoner langt overlegen. De tuder hverandre i ørene mens han handler. Det er mindre fornedrende i al stilhed og væbnet med sund mistænksomhed at deltage i hans saglige forsøg paa at skabe grundlag for nye virksomheder og forbedre de gamle, selv om han (provokation) har faaet det færøske nationale spørgsmaal forkert

i halsen. Det gør mindre at Færøerne nominelt er et amt i det danske rige, hvis det reelt er et l a n d. Enhver der vil røre en finger for at være med til at skabe bedre erhvervsforhold, paa en saadan maade at det virkelig kommer folket til gode, er med til at gøre det til et land. Enhver, der skriver et værdifuldt færøsk digt eller digterværk er med. De rabiate øretudere i alle lejre er landets sande fjender. Der er ingen grund til at være bange fordi Stauning og hans mænd er kontrære. Det udløser gavnlig indignation. Virkelig ægte indignation giver indre kraft og spændstighed, hvis man forstaar at lade den omsætte sig til klog handling og ikke lader den gaa op i veraab og kællingsnak. Den giver styrke og patos. Konfus fornærmelse gør kværulantisk, højrøstet og latterlig. Ligesom de færøske fodboldhold, der herhjemme har et godt ord paa sig, kommer i fornedrende grad tilkort overfor islandske, norske og danske, kommer vi politisk tilkort overfor Danmark simpelthen fordi vi mangler beherskelse, dygtighed og udholdenhed.

Det færøske flag burde være et nationalt samlingssymbol. Det er det ikke. Som symbol betyder det: her er utilfredshed og oprør, baade udadtil og indadtil. Her er en slags mellemamerikansk republik. Det er derfor blevet et politisk karanteneflag. Men som saadant kan det jo ogsaa have sin betydning.

Jeg ved ikke hvorledes du vil tage disse mine forskellige antinationale anatemaer. Maaske er du i hovedsagen enig med mig. Maaske vil du finde min opfattelse let sambandsk. Dog – sambandets standpunkt er stereotypt-reaktionært, mit beror paa en vis aktualitetsfølelse. For ti aar siden var det maaske løgn, men i dag er det dessværre sandt, at der ikke er noget økonomisk fundament for et færøsk selvstyre. Og fundamentet kommer ikke af sig selv, blot man bygger huset. Derimod vil huset maaske synke, og dette vil blive en større skandale og katastrofe end nogen tidligere i færøsk politik.

Meningen var oprindelig at skrive dig et længere og hyggeligere brev, bl.a.om literatur, men det maa nu heller vente til næste gang. Jeg længes efter at faa et brev og helst ogsaa nogle vers. Hold poesiens hellige ild vedlige, det er en af de ting, der altid er af virkelig vigtighed.

Hvor skal I hen i denne sommer? Det var helt underligt at høre din stemme forleden i stuen, det bragte en til at mindes gode tider, der svandt. H.Br. er meget stemt for at vi tre mødes i Norge næste sommer (1939), men det er jo foreløpig kun luftkasteller.

Din hengivne,
William

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Christian Michelsen (1857-1925), norsk politiker. Han talte i 1903 for politisk samling om Norges krav i unionsforholdet til Sverige.
2 Poul í Geil (f. Isaksen) (1875-1949) drev fargehandel i Havn.
3 *Føroyatíðindi* ble stiftet 1915 og utkom på dansk og færøysk. (*Føringatíðindi* derimot, ble utgitt fra 1890-1901 og var den første avisen på færøysk.)

61. William Heinesen til Christian Matras

20/6-38

Kære Chr.!

Tak for dit brev af 16/6.

BARBU-BOK.- Er tittelen „Far, verden, farvel"[1] ikke god, ja endda fortrinlig? Den udtrykker jo bogens stemning og intention. Den vil virke med en egen tragisk pondus, nu efter at forfatteren er gaaet bort. Hvis han endnu havde levet vilde den maaske forekomme noget „søgt". Ja, han havde med sin skyhed for at stille sig i nogen art positur neppe billiget den. Hvis vi giver bogen det navn (og ikke „Barbara",som var den titel, J.-F. bedst kunde tænke sig sidst jeg talte med ham) bør det i forordet maaske omtales, at han faa dage før sin død var tilsinds at kalde den saaledes.

Jeg tror at du er lidt ængstelig for at jeg kunde komme til at øve en slags vold mod bogen ved at forsøge en mere indgaaende omarbejdelse og rekonstruktion. Det mener jeg dog ikke du behøver at frygte. Mine motiver er: 1) Dels kan der gjøres en del med hensyn til det rent stilistiske. Bogen er jo kun gennemskrevet den ene gang og trænger derfor paa sine steder til en stilistisk afpudsning (unødvendige gentagelser m.m.) J.-F. lagde selv vægt paa dette.

2) Dels bør man ikke blot tage rent pietetsmessigt paa sagen, men ogsaa tænke paa bogen slet og ret som en roman, der sendes ud paa bogmarkedet. Saadan saa J.-F. selv paa den. Den var for ham ikke blot en kunstnerisk ting og en menneskelig selvbekendelse; jeg ved at han – som vel enhver forfatter – havde haabet paa at det ogsaa skulde blive en l æ s t bog, en bog, der kunde naa frem til et stort publikum. Men det er et spørgsmaal: vil en bog, der udgives paa en saadan maade, at det posthume er understreget, have samme muligheder som en bog, der mere har karakteren af at være fortalt færdig?

Ja, jeg ved sandelig ikke. Hertil kommer at jeg af rent samvittighedsmæssige grunde gerne vilde lægge et arbejde i denne bog, i den udstrækning jeg formaaer det. Nuvel, hvis jeg herved ikke fik lejlighed til at b e f o r d r e den – i hans aand – vilde dette arbejde naturligvis være bedre ugjort.

Endnu et. Det tilfælde k a n tænkes, at det ikke vilde være saa ligetil en sag overhovedet at faa bogen ud. Dette rent bortset fra dens kunstneriske værdi og dens menneskelige. I et saadant tilfælde kan bogens udgivelse muligvis blive afhængig af visse ting, vi ellers anser for bagateller, som f. eks. det usædvanlige i dens „faroistiske" repliker. Man gør vist klogt i at regne med at baade forlag, kritik og publikum er fulde af smaalige hensyn.

Paa den anden side kan det ogsaa tænkes, at netop disse repliker kan virke fængslende paa deres maade; maaske vil ogsaa forfatterens personlige skæbne gøre at der i særlig grad samler sig opmærksomhed om denne roman i dens egenskab af ufuldendt værk.

Jeg vil gerne se sagen fra alle sider og have den godt gennemdrøftet af sagkyndige og interesserede mænd. Selv ved jeg foreløbig verken ud eller ind, mens I synes at have taget Jeres bestemte standpunkt (?). Men vi skal nok blive enige, for hovedsagen er jo at vi gør for denne bog hvad vi kan. En udtalelse af en mand som Koppel vilde være os i høj grad til nytte. Han bør se manuskriptet som det er. Vi kan maaske ogsaa faa et godt raad af dr. Gravesen[2]. Jeg vil skrive til ham, saadan som du har foreslaaet det.

BIOGRAFISK LEXIKON. – At du ogsaa bliver nævnt mellem fremragende aander lige fra Gorm den Gamle og op til provst Dahl har jeg naturligvis hele tiden betragtet som en selvfølge. Men jeg mener at ogsaa din indsats som digter bør komme med. Marius K.[3] burde derfor se min artikkel i „O & B". Hvis du ikke selv sender den til ham vil jeg paatage mig at gøre det, idet jeg samtidig skriver til ham, at det er kommet mig for øre at Biogr.Lex. vil bringe en artikel om dig, og at jeg mener, din digteriske indsats bør omtales.

Med hensyn til samme værks bombastiske omtale af min beskedne personage gikk det jo saadan til, at Anton Degn[4] fik mine allernødtørftigste data. Det er derfor noget af et mysterium hvor-

ledes red. eller Rimestad har faaet fat paa de forskellige anekdoter og solstraalefortællinger der er anført. Paa en eller anden maade maa de have set en norsk forlagsreklame, idet det anføres at jeg paa mødr.side er af n o r s k, svensk, tysk og dansk blod (saadan var rækkefølgen i de norske rekl., mens de svenske saavidt jeg husker begyndte med dansk!). Jeg anfører dette for at du ikke skal tro at jeg selv er ophav til disse skamløse vidtløftigheder.

IMPERIALISME? – Tak for Brix' anmeldelse. Ser jeg syner, eller er denne lille opsats imperialistisk? Ogsaa han, hænger sig jo i dette ominøse „printed in Faroe Isl.", som om det var ment som en slags udfordrende antidansk gestus fra min side, og fastslaar med et vist eftertryk at jeg er dansk („den nordl. danske digter," „et solid baand mellem Danm. og Fær." etc.), ja at jeg omdigter et digt af Baggesen[5] (som jeg ikke kender noget til) – altsammen aabenbart til gamle Danmarks forherligelse og for at dyppe mig i mit eget fedt. Med hensyn til fakir er det ikke mig, men den elskelige lærde selv, der tager fejl (se Salomonsens lexikon).

Jeg angrer ikke hvad jeg i sidste brev til dig skrev om den nationale reaktion. Her synes den (hvis jeg altsaa ikke ser spøgelser) at stikke hestefoden frem selv uden direkte sambands-provokation. En færing, der formaster sig til at skrive dansk, har aabenbart at bære et lille Dannebrog i knaphullet.

MIN NYE BOG vil jeg heller ikke fortælle dig noget om før den udkommer hos vor fælles ven, X'et.[6] Han er nu vist ikke saa gal som du vil gøre ham til, selv om han er en forlæggerverdenens Aladdin, med træk ogsaa af Nureddin[7].

Jeg venter med en vis spænding paa hvorledes du vil reagere paa mit sidste irritable brev, som jeg regner med at du faar i dag eller i morgen. Men lad os faa nogle meninger udvekslet i denne sommer.

Din hengivne,
William

P.S.
Undertiden naar radioen giver besked om umenneskenes fremgang, over hvilken paven, den lort, lyser sin velsignelse, kunde man ønske at man var en troende kommunist. Hvor blodrigt vilde livet da ikke blive. Men vi nordboer har jo faaet vore særlige veje at gaa. Det er „fredens veje". De fører gennem kølige egne, hvor det blæser og folk faar røde næser, dybe panderynker og relativiserende øjne. Vor indsats i nutidens kulturkamp er hovedsagelig den at holde et spejl op for vore øjne og indprente os billedet af taalmodig ulastelighed. Det giver tid til eftertanke og fiskeblod i aarerne. Men det kan jo dog trods alt være, at det er i vor lille tællepraas at civilisationens og medmenneskelighedens demokratiske ild kommer til at overvintre.

Krig er – det har man erfaring for – en ulykke, i ikke ringere grad end hungersnød og pest. Krig skaber forbryderisk mentalitet. Hele den nuværende gangsteragtige situation er jo som bekendt et eksempel herpaa. Det indvendes ofte at krig ogsaa skaber heroer og heroisk mentalitet. Men virkelig heroisme vil livet altid give anledning til, ogsaa i fredstid, og navnlig maaske da, for krigs-psykosen giver ofte stødet til en art hysterisk heroisme, der er af det onde.

Kina er i øjeblikket et forfærdende billede paa menneskelig elendighed. Dimensionerne af disse ulykker har vi vanskeligt ved at fatte. Man skammer sig ved at sidde i sin betonhytte med udsigt til oceanet og skyernes dvælende skygger henover det sommerlige Kirkjubøreyn og lytte til fuglesangen udenfor, mens lidelserne drager deres blodige plove gennem disse fjerne have af mennesker, der stort set er som vi.

Ingen teologiske himlens saligheder, ingen social-utopiske drømme om menneskelige kaar for alle kan nogensinde retfærdiggøre de floder af iskold nød, der gennem tiderne er skyllet over menneskelige skabninger.

Ja, undskyld min næsten præstelige svada. Desværre er jeg en daarlig præst. Det er saa letkøbt at optræde som humanistisk skribent. Sand religiøsitet bestræber sig dog for at dulme ulykken med troens narkose, og sand socialisme forsøger dog at praktisere medmenneskelige idealer.

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 Jf. åpningsverset i Kingos salme „Ked af verden kiær ad himlen" (1618).
2 dr. Gravesen må være Johannes Gravesen (1899-1972), dr. med på avhandlingen „Lungekollaps therapi ved Tuberkulose" (1920), overlege ved Vejlefjord sanatorium fra 1923, der Jørgen-Frantz Jacobsen var pasient.
3 Kan være Marius Kristensen (1869-1941), dansk språkforsker. Han ledet blant annet undersøkelser av dialekter på de danske øyene. Han må ha kjent Christian Matras og kunne trolig levere en artikkel til Biografisk Lexikon om språkmannen, men ikke om lyrikeren. jf. brev 64: M. Kr.
4 Anton Degn (1871-1950), lagtingsmann 1906-1908 for Sambandsflokkurin, borgermester i Havn 1920-22, landsarkivar.
5 Jens Baggesen (1764-1826), dansk dikter, tidlig romantikk.

6 X'et er Ejnar Munksgaard (jf. brev 15), og forlaget er Munksgaard, der *Noatun* kom ut i 1938.
7 Aladdin og Nureddin fra eventyrene i *Tusen og en natt* og fra Oehlenschlägers dramatiske eventyr *Aladdin.* Nurheddin bruker list for å komme i besittelse av Aladdins lampe.

62. William Heinesen til Christian Matras

2. juli 1938

Kære Chr. Matras!

Tak for dit lange brev af 23/6. Det kan være at ingen af os er politikere, men derfor kan det jo alligevel være gavnligt at vi udveksler meninger om politik.

Jeg er bange for at mit sidste brev har været temmelig vidløftigt og maaske uforstaaeligt. Lad mig derfor søge at præcisere hvad jeg mener.

Det skal først og fremmest indrømmes, at den politik, Stauning i øjeblikket fører overfor Færøerne, har stænk af „imperialisme", eller"chauvinisme", eller hvad vi nu skal kalde det. Vi ved begge hvad det drejer sig om, og jeg skal vende tilbage til det senere. Men desværre har vi selv været med til at bære ved til denne ild. Der er en ting, vi færinger aldrig kan lære at erkende, og det er, at vi allesammen i en vis forstand overfor udlandet er medansvarlige for hvad vore landsmænd gør, selv om vi er uenige med dem. Naar det fra dansk side indvendes, at halvdelen af os jo holder paa at vi „er danske", er det i virkeligheden lidt af en tom udflugt at svare: Ja, men det er sambandsmændene, og vi er ikke sambandsmænd. Vi maa heller straks ærligt indrømme, at halvdelen af alle færinger mener noget andet end vi, og at vi overfor den danske offentlighed staar som en med sig selv skæbnesvangert splidagtig befolkning. Derfor er vi ogsaa de stadigt tabende i det politiske spil. Naar thorshavnske fodboldspillere kæmper mod danske, norske eller islandske hold taber de gerne fem til syv maal mod nul. Hvorfor? Ikke fordi enhver af dem, taget for sig, ikke er lige saa dygtige og udholdende som deres modspillere, men af den simple grund, at vore hjemlige fodboldhelte ikke spiller sammen, ikke er enige. De har ikke lært, at det i fodboldspil mere gælder om at give medspillerne deres chance end om at yde en iøyenfallende personlig indsats. Politik er spil. Den indignationskraft, der er den drivende, maa ikke gaa op i gebærder og veltalenhed (eller hyl), men transformeres i klogt sammenspil. Men heri som i saa meget andet er vi børn og barbarer.

Den politiske selvforgiftning, hvorunder vi har lidt siden 1906, har nu naaet et kulminationspunkt af narragtighed. Ja, værre endnu – den har gjort os alle syge og har formørket vor forstand og dømmekraft. Det er saa nemt at give d a n s k e n hovedskylden herfor. Fejlen er stort set vor egen. Vort indre politiske liv er blevet en alles krig mod alle. Se blot aviserne, der myldrer frem som giftige svampe af forsømt jord. Det er intet under at selvstyrepartiet staar splittet – det havde dog et moderne og intelligent program og var ialtfald saa meget af en sammenhængende organisme, at det havde evnen til at sprænges. De andre partier er laverestaaende væsener, for hvilke den indre sammenhæng ikke spiller saa stor en rolle, de hænger sammen paa inerti og krakileri. Værst er i saa henseende „vinnuflokkurin", der skulde være et sagligt erhvervsparti, men efterhaanden har overtaget alle de uvaner og laster, som selvstyrepartiet i tidens løb saa nogenlunde havde gnedet af sig. Det nationale i disse skavdronørers hænder er efterhaanden blevet en sørgeligt forpjusket basilisk. Men herom tror jeg nok, jeg skrev tilstrækkeligt i sidste brev.

Nuvel – overfor denne hjemlige sig selv livligt opædende hydra staar altsaa Stauning. Lad os se lidt nærmere paa ham. Han har økonomiske planer i hovedet. Samtidig bør det slaas fast, at han har den før omtalte tilbøjelighed til „chauvinisme" – eller lad os kalde det „imperialisme", det er en lidt for stor glose, men den rammer virkelig noget af det rigtige. Lad os saa tillige indrømme, at for tiden har vi stærkt brug for en økonomisk plan. Uføret er saa stort, krisen har ramt saa haardt, at vi ialtfald ikke i første omgang kan komme paa benene ved egen hjælp. Det er efter min beskedne mening barnligt at tro, at vi kan komme nogen vej med at beskatte det fattighus, hvori vi bor. Jeg tror som du, at sagerne om en ti-tyve aar vil stille sig annerledes, men hvad der især interesserer os i øjeblikket er netop disse ti-tyve aar, i hvilket jo verken vi eller verden staar stille. Hvis vi altsaa ikke kan faa skibet flot af skæret ved egen hjælp – hvad jeg altsaa ikke tror paa – maa vi finde os i at søge hjælp et andet sted. Det har ogsaa været paa tale at gøre laan i England. Jeg foretrækker med sambandsmænd og socialister at ty til Stauning.

Det er ikke tiggeri, ejheller er det at sælge sig selv. Det er simpel handel. Man glemmer saa ofte at fremhæve at Danmark og Færøerne foruden rigsfællesskabet har sit handelsfællesskab.

Danmark har praktisk talt hele handelen paa Farøerne. Hvad vi køber i England eller Norge er i sammenligning hermed ganske ubetydeligt. Danmark er derfor handelsmæssigt interesseret i at yde os den „hjælp til selvhjælp“, som er nødvendig. For ikke at fortabe mig i detaljer vil jeg holde mig til dette ene, men vigtige punkt. Moral: Vi behøver ikke at skamme os eller etablere nye underlegenhedskomplekser i denne anledning.

Hvad der taler imod denne udvej til foreløbig stabilisering er den gentagne gange ovenfor omtalte „imperialisme“. Lad os nu se lidt paa den.”Stauning hevur ikki bert vunnið „ hin minna mannin“, han hevur eisini fingið M. Dahl[1] og aðrar at standa við húgvuni í hondini og takka fyri náðarmolar… og er alt tað økonomiska lívið í Føroyum farið at ganga undir hetta princip: sama ger, hvat hendir, staturin tekur um endan – so eru Føroyar avreiddar í heilum líki.“ Du synes altsaa at mene, at Stauning ved hjælp af økonomiske pres vil søge for alvor at „danisere“ Færøerne. Ja, det er ogsaa den almindelige selvstyre – og vinnuflokks-doktrin. Men lad os se lidt nærmere paa den. Utvivlsomt er der momenter af „imperialisme“ i Staunings politik, herom kan vi være enige. Men disse momenter er efter min mening ikke synderlig stærke. Vi, der kender lidt til psykologien paa begge sider, ved jo, at den danske imperialisme ikke er agressiv, ikke „prøjsisk“ eller „britisk“. Den hænger ikke sammen med en erobrer- og undertvingertrang i det danske folk. Den er et rudiment. Paa bunden af næsten enhver danskers sind bor der endnu en mindelse fra den tid, da det danske rige var en stormagt. Den slags stormagtsmindelser lader sig aabenbart ikke saa let udrydde. Men lige saa vist som Danmark ikke mere er nogen stormagt eller har udsigter til at blive det, lige saa vist er det, at denne „stormagtsfølelse“ overfor Færøerne ikke er noget, vi for alvor behøver at frygte.

Vi ved jo, at det volder enhver dansker lidt ve, at det giver ham et lille stikk i hjertet, naar han begynder at faa forstaaelsen af, at Færinger ikke er og ikke føler sig som danske. Han bliver da lidt bitter, lidt agressiv, men falder før eller siden til føje. Sagen er jo, at danskeren ikke rigtig kan vænne sig af med den anskuelse, at færingen paa bunden er dansk med visse modifikationer. Og at han tror det er just ikke noget under, saa ofte det er blevet ham indprentet af – o s s e l v. (Sambandsprovokationen). Paa samme maade troede han i sin tid at nordmanden var dansk, og (ja, det er endnu mere forbløffende!) indtil for kort tid siden ogsaa at Islændingen havde al grund til at føle sig tryg og vel tilpas som dansk rigsborger. Men denne danske „imperialisme“ overfor de

norrøne lande, der engang stod under Danmarks krone, har vist sig at være af en art, der resignerer. Den er følelsesbetonet og altsaa ikke præget af imperialisme i virkelig forstand –erobreraand eller bestræbelse for undertvingelse for militær eller merkantil vindings skyld. Den er morbid og vemodig, og ikke inhuman.

Naar færingen saa ofte i dansken har set en ursupator og imperialist hænger det for en del sammen med at han har set dansken „fra neden“, med den underlegnes øjne – den kulturelt og socialt underlegnes. Denne underlegenhedsfølelse ligger færingen i blodet, ligesom den „imperialistiske „ overlegenhedsfølelse ligger selv den beskedneste dansker i blodet. En smule har dette forhold ændret sig i løbet af den sidste menneskealder. Men der vil maaske gaa mange aartier før færingen kommer saa vidt at hans komplekser overfor dansken kan dø en naturlig visnedød. Dog – kommer vi økonomisk paa fode vil det maaske ikke vare saa længe. Har man som du og jeg faaet denne underlegenhedsfølelse paa afstand, vil man straks kunne se mere ædru paa tingene.

Daniseringen var i sin tid en stor fare – takket være færingens indolence i national henseende. Denne daniseringens farezone er vi nu kommet udenfor. Det er klart, at hvad der saa end sker bliver færingen ikke dansk, verken i følelsæt eller sprogligt. Man maa være uden synderlig føling for færøsk og dansk psykologi og for den mentalitet, der nu i tiden præger forholdene herhjemme, for stadig at frygte dette spøgelse. Vi kan udmærket godt indlade os med Danmark. Det koster os ikke vor sjæl. Færingens nationalbevidsthed er ikke længere en skør ting, en museumsgenstand, der maa holdes under en glasmontre. Vi kan ganske roligt tillade os at lade det nationale spørgsmaal træde lidt i baggrunden.

Det er andre problemer, der i dag er rykket frem i forreste række. Først og fremmest det sociale problem. Lad os tilslut se lidt paa det. Siden fiskerierhvervet blev det bærende og „bondekulturen“ forfaldt er det færøske folk mere og mere gaaet over til at blive et folk af spillere og fattige. Altsaa i følgende forhold: Spillerne udgør et lille faatal mens de fattige udgør et overvældende flertal. Selv i „normale“ og „gode“ tider er over ni tiendedele af folket handicappet. „Ein stinn privat-kapitalisma“ vil kunne stive disse spillere af og derigennem maaske styrke en smule „national“ overklassekultur. F o l k e t vil den næppe gavne ialtfald ikke saaledes at forholdet bliver rimeligt. Jeg er ikke netop kapitalisthader og overklasseæder. Fremfor alt vil vi altid have brug for dygtige foregangsmænd. Men dette maa ikke resultere i at den del af folket hvis indsats hovedsagelig er legemligt arbejde, holdes nede, med samt kulturelle

muligheder, der altid slumrer i det menige folk. Privatkapitalisme vil altid favorisere en vindskibelig overklasse og skabe et forfordelt og forbitret proletariat. Dette regner du og dine meningsfæller for et mindre onde, der er at foretrække for den frygtede „danisering". Jeg mener, det er hovedondet, mens daniseringen ikke mere nogensinde kan blive en alvorlig fare.

Forøvrigt synes Stauning ogsaa at holde sig for øje, at det gælder at tage ogsaa de dygtige foregangsmænd indenfor erhvervslivet med i sin beregning. Maaske overvurderer han disse ældre, udrangerede kapitalister, han har sat til headmen for „Før. Fiske-Export".

For nu at uddrage en moral af alle disse ord: Jag kan ikke se, at der i øjeblikket, er nogen anden udvej end bevæbnet med vagtsom kritik at søge den vej, Stauning foreslaar. Det vilde være en lykke for os hvis mulig opgang i vort næringsliv kunde følges ad med en klar bestræbelse for at bedre kaarene for det arbejdende folk, saaledes at dette under „normale" omstændigheder kunde faa mere del i livets goder. Selvsagt vilde dette i højeste grad komme det færøske folk tilgode, ogsaa kulturelt.

Jeg har her søgt at klarlægge mine anskuelser. Maaske er det for anden gang mislykkedes. Men du vil i alle tilfælde se at jeg ikke er enig med dig. For det første synes jeg du overvurderer daniseringsfaren. For det andet vil jeg foretrække Staunings (forhaabentlig) socialt orienterede planpolitik fremfor en ny kraftig privatkapitalisme. Med hensyn til Magnus Dahl og Kjølbro[2] forstaar jeg heller ikke hvor du vil hen. Den første er en gammel slavepisker, den anden velsagtens ikke mere selvstændig økonomisk set end enhver anden færøsk købmand. Han har et laan paa 100,000 i Fiskeribanken (Kongeriget Danmarks F.) og efter hvad man fortæller er hans forretning delvis sat under administration herfra.

Endelig forstaar jeg ikke dine profetiske ord om en „kollvelting, sum fær fylt upp í øll tey djúpu sporini, sum donsk socialisma longu hevur sett ser í Føroyum". Denne omvæltning er allerede i fuld gang og selv om vi er smaa og faa og fattige – en ting kan vi altid blive, og det er fascister.

Dit radioforedrag bar aldeles ikke præg af alle de trakasserier, du fortæller om. Det var kort og klart og syntes fremført med stor beherskelse af situationen. Det mindede i struktur netop om visse norske literære kroniker, man undertiden hører i radio (eller finske, danske, svenske), og det var kun glædeligt at det var holdt

i en kritisk tone. Des mere opmærksomhed turde det samle blant literære lyttere. Til ubodelig skade for sig selv har islænderne lige op til Kilian Laxness' dage yndet at staa og fortabe sig i rabiat selvros. Saaledes nu sidst G.Kamban[3] i et barnligt interview i Politiken, gaaende ud paa at han hører til de store islandske literatur- og filosofigrosserere, hvis bøger altid er oversat til ti sprog (decimalkomplekset). Lignende deller haves ogsaa herhjemme, men de henvender sig oftest til et mere Familie-Journal-agtigt publikum og er derfor ikke saa farlige.

M.h.t. H.B. vil jeg give dig ret i at han gjorde dumt i pludselig at lade sig indrullere i det socialdemokratiske p a r t i. Han vilde kunne udrette mere, ogsaa til fremme af social tankegang blandt sine landsmænd, hvis han var løsgænger. Gode skribenter bør altid være løsgængere – partimedlemsskab medfører altid en vis tvang. Det er ikke digterens opgave at skrive politiske afhandlinger eller holde taler paa vælgermøder, men at søge ind til menneskesjælene bagved de ideologiske facader. Noget i den retning, altsaa. Derfor kan han jo have sine sympatier og antipatier, sin indignationskraft og sine hjertebørn blant ideologier. Naa, men at H.B. ikke kunde holde Patursson og selvstyre-hylerne ud – det kan man dog forstaa. Forøvrigt er H.B. som digter nok mere lyriker end epiker. Nogle af hans lyriske skitser er sande mesterværker. „Fastatøkur" havde en god start, men fik en uheldig, dillettantisk afslutning. Hvorfor? Fordi hastværk er lastværk. H.B. hører til de skribenter, der foretager forfærdelige ting naar selvkritiken engang imellem glipper. Efter at have blandet en fortræffelig drik kommer de i sidste øjeblik før den skal nydes et halvt glas blæk i den, ligesom i distraktion og fordi det haster. Laxness har noget af det samme. Beretningen om ægteparret H.A.D. under dets aflytning af radioforedraget er kostelig. Nu udkæmper H.A.D. og R.L. en blodig holmgang i anledning af en „flagaffære". „Ja men tað er jú ræðuligt!" siger M.A.J. med slet dulgt forlystelse.

Det er i dag en usigelig taageklam søndag. Sommeren er endnu ikke begyndt. Maaske udebliver den helt i aar. Dog, det er ikke noget at jamre over. Derimod kunde jeg ønske at du vilde komme herop i min hytte i aften, medbringende en krukke genever og 10 bajere. Jeg skulde da have sørget for ild paa pejsen og nogle gode digtbøger.

Din hengivne,
William

1 Magnus Dahl (1873-1955), forretningsmann, lagtingsmann 1912-1916 for Sambandsflokkurin.
2 Jógvan Kjølbro (1887-1967), leder for bedriften P/f J.F.Kjølbro i Klaksvík, representerte Fólkaflokkurin i Lagtinget 1943-46, var styremedlem i Sjóvinnubankin og Norðoya sparikassi og formann i nevnden for Føroya fiskaexport.
3 Guðmundur Kamban (1888-1945), islandsk forfatter, skrev oftest på dansk.

63. William Heinesen til Christian Matras

3/7-38

Kære Chr. Matras!

Dette brev vil forme sig som en maaske noget trættende og ialtfald meget selvoptaget redegørelse. Det drejer sig om min sproglige og „nationale“ situation, og anledningen er dit udmærkede og interessante brev af 30/6, der har givet mig meget at tænke over.

Undertiden kan jeg ikke sige mig fri for at misunde dig og H.B. jeres færøske sprog. Det har ganske vist ikke danskens eller rigsnorskens journalistiske elasticitet og aisance, men det har til gengæld en uforlignelig lapidarisk og folkelig pondus. Og hertil kommer ogsaa en vis duft av intimitet.

For mig er det sproglige et problem.

Det er jo intet frodigt dialekt-dansk, jeg i barndommen er opflasket med, men et temmelig karrigt udflytter-dansk af københavnsk oprindelse. For mange almindeligt forekommende fænomener har jeg ikke førstehaands ord, ægte og friske ord. Dette kommer af at jeg som barn oplevede verden og tingene i deres f æ r ø s k e fremtoning, men – paa dansk. Jeg havde jo nok ord for dreng og hus og træ eller sten o.s.v., men nu den mos, der gror paa stenene, den hed „steinamosi“, eller de gule blomster, der groede paa indmarksskrænterne i Bø, i frodige klaser, og som paa vort danske kun var en „gul blomst“ hed „tirilstunga“. Den brune, opprede jakke, de fleste mænd ogsaa i Thorshavn bar i min barndom, hed „kot“, og naar man sad ved aarerne i en baad var der noget, der hed „skjóta á“, og som ikke havde nogen dansk betegnelse, vi kendte (skodde). Naar vinden om sommeren var nordvestlig hang der en vaad skybanke over Kirkjubøreyn, den havde paa dansk intet navn, ligesaalidt som den sol-og regndrukne blæst, der udgik fra den („skaddvindur“). Mine dansktalende paarørende havde ikke gloser for saadanne ting, men paalagde mig ikke desto mindre med en vis strenghed „ikke at b l a n d e“. Resultatet var at jeg tidligt lærte mig selv at kombinere mig mine egne danske betegnelser for tingene. Jeg er i stand til at præcisere hvadsomhelst det skal være paa dansk, men sprogligt er der ofte ligesom en hinde mellem mig og tingene.

Det var mine før omtalte paarørendes opfattelse, at det „Gøtedansk“, der taltes af visse medlemmer af familien, ligesom ogsaa af andre indvandrede danske familier (Kruses paa Eiði), burde undgaas. J.-F. og hans søskende talte som børn et livligt „blandet“ sprog, som fandtes at være rædselsfuldt. Hjemme taltes kun dansk, ogsaa af min fader, der i dette spørgsmaal var ureflekteret og indifferent. Mine legekammerater talte kun dansk til mig, idet dette var dem en sport (Nu er det en sport for danske børn i Thorshavn at tale færøsk!). Selv med R. Long og dig talte jeg vistnok dansk op til mit 30.aar. Jeg kom herved i den grad ud af vane med at tale færøsk, at jeg for skams skyld helst undgik det, især da mine forsøg gerne blev gjort til genstand for drillerier.

I ganske særlig grad er det sproglige et problem for mig naar jeg skriver i prosa om færøske emner. Jeg skriver et godt, almindeligt, moderne dansk, et klart og energisk sprog, der ikke er til at misforstaa. Til gengæld er det uden anden „intimitet“ end den, jeg selv gennem kombinationer skaber. Mine digte er i høj grad præget heraf. Ja, endda mine motivvalg. Jeg er blevet tvunget ind i en vis „objektivitet“, eller hvad jeg nu skal kalde det – jeg har maattet renoncere paa intimiteter. Skønt jeg f. eks. inderlig godt kender den ubeskrivelige naturmystik, der udgaar fra en „lunde-ur“, naar fuglenes drømmeagtige knurren ved aftenstid blander sig med den rolige og sommerlige lyd af bølgeslag mod stranden, vil jeg ikke være i stand til at skildre dette paa en kortfattet og samtidig dybt suggestiv maade, saadan som du gør det i f i r e ord:

bert dunið frá dimmilunda.[1]

Men, som sagt, jeg har de samme sansninger, der bor den samme verden i mit sind.

Nu raader du mig – ligesom J.-F. og mange andre har gjort det – til at hente mit stof fra et „thorshavnsk“ miljø, som jeg i alle henseender bedre vil kunne beherske. Det er et velment raad, men det er mig imod at følge det. Dels er Thorshavn jo et unikum blant færøske bygder. Der er kun denne ene bygd som Thorshavn. Jeg

kunde tænke mig for en gangs skyld at tage et udgangspunkt her, men ligefrem specialisere mig deri har jeg ingen lyst til. Jeg anser det heller ikke for min opgave. Min opgave er at give udtryk for noget mere a l m e n t. Naar jeg skal skrive over motiver fra Færøerne vil jeg skildre Færøerne og det færøske folk. Det er ikke nogen „honnet ambition“ – det er en drift hos mig. Og nu er jeg endda saa fræk at tro, at jeg i visse henseender har særlige betingelser herfor. Den færøske natur kender jeg og er fuldt fortrolig med. En væsentlig del af min barndom har jeg tilbragt i en lille færøsk bygd. Jeg har vandret mellem bygder, sejlet over sunde og fjorde, været tilfjelds efter faarene om efteraaret, klatret i fuglefjelde (jeg er endda blevet hejst op og ned i line) o.s.v., og jeg kender et utal af bygdefolk, som jeg ikke bare har set og hilst flygtigt paa, men levet iblandt. Den slags er bestemmende for en digter. Mine ophold i Bø (en gang aarligt fra mit første til mit sekstende aar – siden mere uregelmæssigt) har betydet mere end noget flygtigt for mig. Disse ferieophold saa man jo hen til som den store oplevelse. De spøgte i ens fantasi hele aaret rundt. Nu kræver de ganske selvfølgeligt deres digteriske udtryk og forløsning. Og med hensyn til „folkelivet“ bilder jeg mig ind at jeg netop i kraft af, at jeg i nogen grad er „udenforstaaende“, har visse kvalifikationer til at se tingene an.

Nu er jeg ganske vist fuldt klar over, at du og andre mere „indfødte“ færinger maa se paa mine publikationer paa dette felt som noget let fremmedartet – noget, der skrives af en mand, der ligesom mere er en interesseret tilrejsende eller en utlænding end han skildrer s i t e g e t. At jeg bliver regnet for en dansk skribent maa jeg finde mig i, det er for saavidt rigtigt nok. Naar jeg ikke desto mindre føler mig tilskyndet og er inspireret til at vælge netop de emner, jeg vælger, kommer det af, at jeg selv ikke har følelsen af at indlade mig paa noget uægte og konstrueret. Jeg ved udmærket godt at mine skildringer er „summariske“. Men dette er i nogen grad villet. Jeg skildrer med vilje mennesker og ting saaledes som jeg føler at udlændinge kan opfatte dem. Mit stof er lagt til rette paa denne maade. Min sproglige situation har gjort det naturligt for mig at skrive for „udlændinge“. Det er et „nordisk“ publikum, jeg har i tankerne naar jeg skriver. Men heri ser jeg altsaa den opgave, der er faldet i min lod. Det er min skæbne at være danskskrivende (-talende) i færøske omgivelser. Saaledes er mine præmiser. Pokker skulde ogsaa gaa og ærgre sig over det. Hovedsagen er at man gør noget og at man erkender og følger de regler, der er sat for det spil, man vil spille. Jeg har det tilfælles med mange Nordmænd, at det

sproglige for mig er blevet et problem. Mange rigsmaals-skribenter skriver et veritabelt „Gøte-dansk“. Min løsning af problemet er – ligesom (sans comparaison) Ibsens – et „standard-dansk“. Om det er en rigtig løsning er naturligvis igen et problem. Men linjen er ialtfald klar. Hvis mit talesprog havde været færøsk vilde jeg i k k e (som Gunnarson eller Kamban) skrive dansk. Min opgave havde saa været at dyrke det færøske sprog. Det er ikke nogen mindre opgave, tværtimod, og naar den røgtes med ærlighed og talent vil produktet i ikke mindre grad tillige have interesse for „udenlandske“ læsere. Det er i sandhed det flotte ved mænd som Duun eller Laxness, at de skriver deres modersmaal og alligevel henvender sig til en interskandinavisk (-national) læsekres.

Jeg er ogsaa og har altid været fuldstændig klar over, at jeg med mine literære skriverier i nogen grad kom til at staa de færøskskrivende digtere i lyset. Gennem at skrive for vore skandinaviske nabofolk om færøsk literatur har jeg maaske raadet lidt bod paa den fortræd, jeg som „usurpator“ kunde forvolde, og jeg vil muligvis i fremtiden kunne gøre mere i denne retning. Ukollegial eller usolidarisk skal I aldrig finde mig.

Ogsaa paa en anden maade vil jeg komme til at staa Jer andre i lyset, nemlig indadtil. Dog, denne fare er i virkeligheden ikke saa overhængende. Det vil altid være de mindst rodfæstede Færinger (Ballagit), der kan faa den skadelige opfattelse, at der er „finere“ at skrive dansk, eller at en danskskrivende færing er særlig heldigt stillet.* For M.A.J. spiller denne „fare“ vistnok en stor rolle. Han er maaske lidt oversensibel i det stykke. Men som sagt, jeg har selv ofte været opmærksom paa at jeg her kunde afstedkomme en vis forvirring, derfor er det ogsaa at jeg i ny og næ har forsøgt at skrive om færøsk literatur herhjemme: jeg ønsker at vise, at jeg ser med respekt og beundring paa de mænd, der med talent og udholdenhed hæger om deres modersmaal. Det er overflødigt at fortælle dig, at jeg respekterer enhver, der elsker og dyrker sit modersmaal, og finder det affekteret og skadeligt naar man af opportune eller andre hensyn forhindrer børn i at tale det sprog, der er deres m o d e r s m a a l. Hvis min kone var f. Eks. portugisisk vilde jeg lade hende tale dette sprog med sine børn, selv om de voksede op paa Færøerne, i Kanada eller i Haparanda, og selv om dette skulde medføre en vis skævhed af den art, jeg selv er kommet ud for. Det er efter min mening et nedværdigende faktum, at Sv.P.'s[2] kone ikke har faaet lov til at tale dansk med sine børn – jeg vilde i hans sted have gaaet rundt med en kronisk daarlig samvittighed. Selv havde jeg uden større vanskeligheder kunnet praktisere at mine egne børn

blev dansktalende, idet min kone taler et upaaklageligt dansk, men et saadant prokrustes-foretagende indlader jeg mig ikke paa.

Men for at vende tilbage til mit kære jeg (det er altsaa paakrævet i dette tilfælde, men jeg er ogsaa lige ved at faa kvalme): Mit forhold til det danske sprog er fatalt bestemt, min stilling som danskskivende færing er skæbnebestemt. Mit modersmaal er i bogstavelig forstand dansk (selv om mine søskende paastaar – og med nogen ret – at min moder taler „stavangersk"!). Der er i saa henseende en vis forskel, ja, maaske en væsensforskel, mellem J.-F. og mig, idet hans modersmaal var færøsk, dog saaledes, at det danske allerede i den tidligste barndom blev ham et uundværligt redskab.

Vi diskuterede netop dette meget interessante emne for et par aar siden. Det kom af, at Otto Jespersen[3] i sin bog om børnesprog hævder, at de børn, der opdrages til at bruge to sprog (paa lige fod med hinanden) aldrig rigtig kommer til at beherske n o g e t sprog. Ja, O.J. siger endda, at man næppe nok nogensinde har set, at tosprogtalende børn har drevet det til nogetsomhelst! (Han præciserer ikke om dette er med særligt henblik paa sprogkunstnere, altsaa digtere – i saa fald er der maaske noget om det.) J.-F. mente, at dette var noget snak, og at han selv var et eksempel paa det modsatte. Dog – var J.-F.s egentlige sprog ikke færøsk? Skyldtes det ikke hans temmelig enestaaende begavelse at det lykkedes ham at blive en mester i det danske? Det er typisk i saa henseende, at han f. eks. i alle de „historiske drømmespil", han skrev (til min underholdning) i vor tidligste ungdom, indflettede færøske repliker og vers. De fremkom maaske der, hvor det dybest set tillærte danske ikke slog til. Enhver, der har hørt J.-F. tale med sin moder, vil ogsaa have lagt mærke til at han da talte paa en ganske særlig „intim" maade, en sløret, en tryg, næsten søvngængeragtig maade, mens hans danske gerne var præget af en vis let polemisk og humoristisk aarvaagenhed og skarphed. Naa, dette er maaske fri fantasi fra min side, og giver sig heller ikke ud for at være andet end en hypotese. I alle tilfælde havde J.-F. her, som du bemærker, en instinkt, som jeg ikke har. Hans gøtudanske repliker der derfor maaske et „genialt fund".

Jeg har her fjaset saa meget med mig selv og mit privatliv, at der ikke bliver tid til at komme ind paa de andre ting, du skrev om. Men jeg har nu ialtfald opnaaet at faa en god lejlighed til at lette mit hjerte i et anliggende, der for mig ikke er nogen nem affære.

Din hengivne,
William

P.S.
For en ordens skyld vil jeg gerne gøre dig opmærksom paa at jeg ikke anser min bog „Bl. Gry" for nogen god illustration til ovenstaaende redegørelse. Som du ved blev den bog skrevet i en slags desperation. Det var et første forsøg paa at faa en prosabog, en „roman", fra haanden, og desuden var det i nogen grad en mislykket finansoperation. Jeg har skam af den bog. Min nye bog, „Noatun", kan jeg langt bedre staa inde for (du ved maaske, at „Noatun" er et mytologisk navn, saaledes kaldtes nemlig guden Njords bolig). Den er heller ikke saa myldrende fuld af positive fejl og tanketorsk som „Bl.G.", idet H.B. har været mig behjælpelig i saa henseende. Ja, han har nu været mere end det – ogsaa handlingsforløbet har han hjulpet mig med, jeg skylder ham overhovedet ikke saa lidt. Til gengæld vil jeg forsøge at oversætte hans „F. á f."[4] naar den foreligger færdig. „Noatun" pretenderer at være en „social" roman, det er efter min mening det centrale i livet paa Færøerne i vore dage, den er bygget over. Men ligesom i „Bl.Gr." har jeg omgaaedes med stoffet paa en ret „summarisk" maade.

Forøvrigt er det snart d i n tur til at skrive en roman. Jeg begriber ikke at en mand, der kunde skrive saa blændende god en „skitse" som din om gendøberen, ikke skriver en hel roman. Tilmed da du nu har faaet dit stof saa meget paa afstand, at det ligesom af sig selv maa glide sammen til en helhed. Det, at en lyriker ikke skulde kunne skrive prosa, er en æstetisk doktrin, der hører hjemme i en lærebog i literatur for gymnasiet. Sandt er det derimod, at der maa gøres et s k r i d t fra den bundne form til prosaen. Men det er ogsaa hele hemmeligheden. Naar udprægede og store lyrikere som Fröding eller Burns ikke skrev prosa kom det vel af at de havde udtømt sig i det lyriske og overhovedet ikke havde nogen trang til at skrive i ubunden form. Visse lyrikere har k u n sans for lyriske og ser hele tilværelsen lyrisk. Men det er maaske ogsaa de bedste, de fødte lyrikere.

*Læg mærke til hvorledes udlændingene bogstavelig talt rives om H.B.'s publikationer. To af hans skitser fra „Fjall." er oversat til tysk, to til islandsk, romanerne til svensk og tysk – to forskellige tyskere (heribl. et stort forlag) har henvendt sig til ham!
FMD: H nr. 10-03 p.nr. 10

1 Fra Christian Matras' dikt „Dimmið" (Nú nemur náttin við smærur").
2 Sverri Patursson

3 Otto Jespersen (1860-1943), dansk språkforsker, professor i engelsk språk og litteratur. Skrev blant annet *Menneskehed, nation og individ i sproget* (1925).
4 *Feðgar á ferð*

64. William Heinesen til Christian Matras

10/7-38

Kære Chr. Matras!

J.-F.'s onkel Aage Jacobsen har talt med en højesteretssagfører, der hævder som givet, at skifteretten ikke har lov til at tilbageholde eller beslaglægge et ufuldendt litterært manuskript. Sorenskriverfuldmægtigen her vil dog paa grund af bureaukratisme ikke lade manuskriptet frigive før hans høje herre har givet ham ordre til det. Da imidlertid ogsaa du og T.O. lægger Jer i selen for at faa orden paa denne kedelige affære, der nu endog ser ud til at skyldes en ren misforstaaelse, maa vi haabe paa en snarlig frigivelse. Det er allerede temmelig sent nu. Vi maa regne med at det ogsaa vil tage tid at faa bogens udgivelse drøftet med Koppel og andre, samt at faa et forlag til at interessere sig for den. Jeg for min part har for øjeblikket god tid til at tage fat paa hvadsomhelst til denne bogs befordring.

TITELEN.
Ja – du har ret i, at titelen „Far, verden, farvel" vil tage sig lidt akavet ud, hvis synspunktet, den giver udtryk for, ikke tilfulde fremgaar af handlingen. Dette kan jeg ikke danne mig noget skøn om før jeg har set de senere kapitler. Men hvis denne titel altsaa kommer til at virke mere eller mindre malplaceret synes jeg ikke, vi skal bruge den. Det kunde da i stedet for anføres i forordet, at han selv havde tænkt sig denne titel.

Jeg er meget bange for at vi af „forlagstekniske" grunde paa en eller anden maade bliver nødt til at „rekonstruere" bogen. Vi maa huske paa at den danske læseverden ikke saadan som v i er klar over J.-F.'s talent og betydning. Politikens læsere vil kende ham som en fremragende kronikør. Men som digter er han jo her debutant, og det at udgive hans bog vil have karakteren af en „forretning". Enhver, der har haft det mindste med forlæggere at gøre, ved hvor bundmaterialistisk de ser paa litteratur. En anden sag vilde det være hvis Politiken vilde bekoste bogen udgivet, eller hvis v i s e l v vilde paatage os dette, maaske i forening med J.-F.'s danske venner, Koppel, dr. Gravesen o.a. I saa fald kunde bogen komme ud som et posthumt arbejde under hensyntagen til alle pietetsmæssige forhold. Det vilde være det smukkeste.

Hvad indledningen angaar er det vist ogsaa klogt at jeg skriver et udkast i god tid, som du Tr.O. og dr. Gr. kan korrigere og akceptere.

BIOGR: LEXIKON.
Jeg kan ikke indse at det ikke vilde være rimeligt og ønskværdigt at jeg sendte M. Kr.[1] et særtryk af min lille essay i O.& B. Din digteriske gerning hører med i billedet af din personlighed, ja, en omtale af din lyriske indsats hører absolut hjemme under en omtale af din filologiske. Send mig hans adresse. Naar der foretages et skridt bør man altid sørge for at det ikke bliver halvt. Din beskedenhed her er ikke vel anbragt, selv om den i og for sig er tiltalende. Det danske publikum bør ogsaa have at vide at der skrives god lyrik paa færøsk. En skønne dag fremtræder der maaske en oversættelse af Fr.-M.'s[2] kvalitet.

Forøvrigt kunde det i grunden være paa sin plads at jeg snart skrev en kronik om færøsk aandsliv til Politiken. Jeg har ellers planer om at skrive en saadan kronik om H.H.Holms „Jonsoknat"[3] og norsk romantik (efter indirekte opfordring af forfatteren, der vel har læst min lille opsats om dig). Hvis jeg i det hele taget kunde afstedkomme noget godt i den retning (skrive om landsmaalslitteratur altsaa) vilde en omtale af færøsk digtning ligesom faa en god basis. I virkeligheden har jeg en slags mission paa dette felt. Hvorfor skal Bukdahl være den eneste, der i Danmark skriver om det „ikke-mondæne" Norge?

„RECENSIONER"
Tak for de tilsendte magasiner. Det er svært som svenskerne ruller sig ud som litterære essayister. Denne genre har jo kun ringe klangbund i Danmark. Man kunde næsten sige, at i Danmark findes der ingen litterært akademisk „overklasse". Rimestad har n o g e t af det, og ligeledes vistnok professor Rubov[4] og andre. Men i Sverige myldrer det med skribenter af en vis fornem literaturkritisk standard. Det kommer vel af at Sverige er saa stort et land. Det har raad til at holde en saadan litterær overklasse, af fornemt filosoferende holdning. Der er noget ædelt i det. Disse litteraturmænd har en dyb passion for litterært aandsliv, det betyder noget livsvigtigt for dem. I henseende til at skrive objektivt og loyalt om bøger er de noget

nær enestaaende. Et fænomen som H. Kehler tager sig mellem disse fine mænd ud som en lidt sølet fodboldspiller (Brev från Danmark), hed i panden og halvt astmatisk af polemik. Georg Svenssons anmeldelse af R. Fangens oxfordistiske bøger er typisk for de distingverede svenskere. Han er saa saglig og belåten og fint ironisk, at det grænser til det pudsige. „Min teologiske begavelse og mine religiøse erfaringer er ikke af en saadan art, at jeg er værdig til at diskutere det dybere indhold i F.s roman.“ At det drejer sig om en fad nyreligiøs propagandabog turde dog være utvivlsomt.

VID DIKTENS KÄLLOR.

Saaledes hedder en essay af finnen Hans Ruin[5] – en av de fornemste recensenter i hele bundtet. Den giver stof til eftertanke. Men det er atter her næsten komisk at være vidne til hvor fint-dybsindigt, varsomt og lærd han nærmer sig emnet: den kunstneriske skaben. Digteren er manden, der tager andres byrder paa sig. Han er et uendeligt lidende væsen, næsten en helgen. Han bærer alverdens synd med etisk taalmod og sjælestyrke.

Naturligvis er der en sandhed i dette. Men R. synes næsten fuldstændig at overse det nærliggende faktum at en digter – som enhver kunstner – altid o g s a a er noget af en bajads. Al kunst har et stærkt islæt af „artist-væsen“. En klovn, en linedanser eller en taskenspiller vil først og fremmest gøre indtryk paa sine medmennesker, og det er – hvis man skal være ridderlig mod sandheden – ogsaa for en stor del det, en musiker, en maler, en digter vil. Det er et primitivt instinkt, et urinstinkt hos enhver kunstner. Digteren og lirekassemanden har dybt set samme udgangspunkt. Vidunderlig smukt og sublimeret træder dette moment bevidst frem f. eks. hos en Fröding, der jo ogsaa var en mand, der ikke yndede at stille sig selv paa nogen piedestal. I titlerne paa hans dybsindige og lødige samlinger høres artistens ærlige og friskt selvironiske latter. „Med guitarr och dragharmonika!“ (I denne forbindelse er det ogsaa værdt at nævne titelen paa en færøsk digtsamling: „Grátt, kátt og hátt“!) Men i vore dages Sverige holder digterne vist lidt vel meget af at træde frem i filosofiske eller profetiske ornater, og i de samme munderinger møder da ogsaa kritiken op.

Denne digterens artistiske „naragtighed“ – det er et moment, der i sandhedens og virkelighedens interesse ikke bør overses eller forties. Det er en spinkel og sart digtning, der ikke kan taale o g s a a at blive set under denne synsvinkel. Det er betegnende, at man udmærket godt kan kalde Shakespeare en artist og en nar, uden at sætte nogen plet paa hans digteriske storhed, mens det vilde

føles som noget temmelig odiøst at give f. eks. en Helge Rode den betegnelsen. En nar kan man ogsaa uden skade kalde en Hamsun, men nu Ibsen? Ruin citerer til sit formaal bl.a. denne problemtunge norske hædersmand. At denne store kunstner ogsaa i særdeles høj grad var en abekat ved vi dog godt. Kun en rigtig abe vilde tage imod hans mange ordner og al den hyldest, han modtog af konger og andre iøjenfallende personager uden at blinke eller trække paa smilebaandet. Og ingen har som netop Ibsen haft saa mange ord for digterens lidelser og etiske krafttag. Danmarks største digter, H.C. Andersen, var en abekat som faa. I hans „Mit livs eventyr“ lægges en kunstners abesind (for at bruge en glose, J.-F. yndede) blot i hele dets smaalighed og storhed. Den er en abesindet bibel. Og dog kan ingen komme og beskylde H.C.A. for at være en overfladisk og letbenet digter. Hans genius spænder paradoksalt nok fra den dybeste tragik („Historien om en moder“, eller – i et skærende realistisk plan – „Hun duede ikke“) og til den fineste hyperintellektuelle ironi („Skyggen“, „Lykkens galoscher“).

Man behøver altsaa ikke at være nogen Voltaire[6] for at vove den paastand, at en af de dybeste drivkræfter til kunstnerisk frembringen er trangen til at „optræde“, at „gøre indtryk“, at lave spræl for publikum“. At disse spræl saa kan fremtræde i alle dimensioner, lige fra Storm Petersens elskelige pjat og op til Dostojefskis næsten ufattelige indlevelsesevne i menneskesjæle – det er naturligvis ogsaa en sandhed. Dog – et digterværks dimensioner og betydning beror sikkert mere paa digterens kunstneriske evner, menneskelige udsyn og moralske standard, end paa hans forudfattede meninger om sit kalds hellighed. Der er i Ruins betragtninger et stænk af præstelighed, der stemmer for brystet. Paa ægte teologisk vis ynder han at lægge hovedvægten paa „det aandelige“, hvorved han let kommer ud for at forsømme det „menneskelige“. Det er dog et dejligt paradoks, at vi lever i en menneskeverden af abekatterier, men at vi stundom formaar at sublimere dette gøgl og bringe det op i et „guddommeligt“ plan.

Evangelierne er et af de mest flagrante produkter i saa henseende. De indeholder ganske vist megen teologi. Men overalt mellem de dystre teologiske søjler og søjlebrokker spirer dyb menneskelighed frem. Noget mere gribende end menneskesønnens indtog i Jerusalem paa et æsel findes ikke i verdenslitteraturen, vover jeg at paastaa. Og evangelierne er fulde af den slags menneskelig og dybt gribende „realisme“. Jesus og de forskellige horekvinder, Zakeus i træet, Peters fornægtelse! Og last but not least – det smertens menneskelige udbrud hos den ensomme korsfæstede: „Min gud, hvorfor har du

forladt mig?“ Utvivlsomt har præster og teologer i kristenheden gennem tiderne tildigtet ting til evangelierne og sløjfet andre. Men der er altsaa blevet en rig kerne af menneskelighed tilbage, og det maa være d e n, der trods alt gør disse skrifter saa udødelige, at de paa en eller anden maade maa gøre et uudsletteligt indtryk paa dem, der læser dem eller hører dem forkynde. Hvis den kristne bevægelse kun havde haft et teologisk „manifest“ at bygge paa, vilde den vel ikke have haft den gigantiske fremgang, den har haft. Det er det menneskelige i evangelierne der taler til mennesker. Det er det guddommelige gøgls sublimering, abesindets forvandling til højhed, – underet i kunsten.

Det er det samme menneskelige, der gør en Dostojefski, en H.C. Andersen til de saa kernefulde digtere. Hvis Dostojefskis uforglemmelige skildringer af sit fængselsophold i Sibirien ikke var fulde af ærlig menneskelighed, af humor og ynde side om side med barsk tragik, men var holdt i en stadig „lidende“ og patetisk tone, vilde de i dag maaske være temmelig ulæselige. Hvad man husker af dem er heller ikke det patetiske eller religiøse, det er det menneskeligt gribende, det tragikomiske. Saaledes vil man altid som en kostelig skat i erindringen bevare skildringen af den gamle Jøde Bumstein og hans haardnakkede og egoistiske ortodokse ceremoniel midt i elendigheden, eller episoden, der beretter om hvorledes de fængslede stakler en dag faar fat paa en vingeskudt ørn, der daler ned i fangegaarden. Eller det træk, at de for livet til væggene lænkede mennesker underholder hverandre med at tale om hvad de skal tage sig for naar de „kommer ud“. H.C. Andersens eventyr vilde være idel fad gudelig opbyggelseslitteratur, hvis det „etiske“ i ham (der var uhjælpelig søndagsskoleagtigt) var dominerende.

Naa, jeg har vist efterhaanden forvildet mig bort fra mit udgangspunkt: den skabende proces i kunsten, som H. Ruin skriver saa tiltalende og dybsindigt om. Meningen med alt dette roderi er jo, at jeg finder det forkert af ham at han lægger saa lidt vægt paa det abeagtige i de artistiske impulser. Sandheden kommer man ikke nær hvis man ikke tager det gøglermæssige med. Men dette er ligesom lidt for tarveligt, lidt for lumpent, for disse svenske etisk-æstetiske filosoffer. De har det næsten som de mennesker, der ikke kan tale om seksuell kærlighed undtagen i dens egenskab af noget forfærdelig ophøjet. Nu er ganske vist menneskelig elskov ofte ophøjet. Men dens nære forbindelse med det primitivt fysiske er dog en kendsgerning, som man gør sig lidt latterlig ved at abstrahere alt for meget fra. Dette fysiske er dog den egentlige drivkraft, den egentlige skaber af de komplekser af

ophøjet og guddommelig følelse, som elskoven i et sublimt plan giver anledning til og som videre forgrener sig ud i moderfølelse, familiefølelse, medmenneskelighed. Og s a n d t og ophøjet bliver det hele dog ikke undtagen man tager ogsaa det fysiske med. Naa – det er der jo ogsaa mange, der gør, ja, det fysiske i kærligheden gøres endda i vor tid til genstand for det rene afgudsdyrkeri. Jeg nævnede ogsaa kun dette med elskoven som et eksempel paa hvor „uvirkeligt“ og abstrakt livet kan gaa hen og blive hvis man ser paa det med altfor stor ærefrygt. Og herunder ogsaa „den kunstneriske skaben“. At denne er et mysterium som det nok kan være interessant at belyse ud fra etiske og æstetiske synspunkter, er en anden sag.

Filosoffer har til alle tider kreset om dette mysterium. Bl.a. Høffding i den smukke bog „Den store humor“[7], hvor han som sin beskedne mening hævder, at der er grund til at antage, at Shakespeare har skrevet sine store tragedier ud fra impulser, der hænger sammen med digterens personlige oplevelser. Han polemiserer her – i al redelighed og loyalitet – mod en stor engelsk Shakespeare-forsker, der hævder, at Shakespeare utvivlsomt var mand for at frembringe disse tragedier ud af sin mystisk skabende kraft alene, og at der ikke er synderlige holdepunkter for den antagelse, at Shakespeare i saa henseende var direkte inspireret af tildragelser i sit eget liv. Det er jo et underligt paradoks, at den store engelske tragiker ikke kan bevises at have været en de store ydre oplevelsers mand, men at han efter alt at dømme har levet et stille, upaaagtet liv, og tilmed har haft smaalige vaner og tilbøjeligheder (saaledes skal han nok have været sært paaholdende og kastet sig ud i en fornedrende proces om et ubetydligt tilgodehavende.) Man ved jo ogsaa at fortælle, at Holberg og Søren Kierkegaard var pedanter og gniere, og at musikens største geni, J.S.Bach, levede i smaa kaar og mest befattede sig med at undervise sine nitten børn i musik. Paa den anden side ved man ogsaa at ringere skabende aander, som f.eks lord Byron, førte et stormombrust liv, altid stillede sig i vældig positur og døde som frihedshelt.

Men nu maa jeg heller slutte dette snakkesalige brev. Som du ser har de tilsendte magasiner ikke undgaaet at sætte visse refleksioner i gang i mit ellers temmelig træge intellekt. Du maa undskylde mig mit maaske anmassende ordgyderi. Jeg har for tiden ingen at tale med.

Din hengivne,
William

1 M.Kr. er trolig Marius Kristensen, jf. Brev 61.
2 „Fr.M.“ refererer trolig til Laxness' roman *Sjálvstætt fólk* (1934-35), som kom i dansk oversettelse med tittelen *Frie Mænd* i 1935-36. Oversetteren var Jakob Benediktsson (1907-1999), islandsk filolog ved universitetet i København. Han oversatte flere av Laxness' romaner til dansk.
3 Hans Henrik Holms episk-lyriske *Jonsoknatt* (1933)
4 Poul Rubov (1896-1972), dansk litteraturhistoriker.
5 Hans Ruin (1891- 1980), finsk kulturfilosof.
6 Voltaire (1694-1778), fransk filosof.
7 Harald Høffding (1843-1931), dansk filosof. Hans bok *Den store humor* (1916) fikk betydning for William Heinesen (jf. Skardhamar 2005).

65. William Heinesen til Christian Matras

30/7-38

Kære Chr. Matras,

For nogle dage siden –en uges tid eller mere – stod der i bladene at der skulde være en færøsk radioudsendelse; dette stod ogsaa i „Lytterbladet"; jeg skruer op til den aftalte tid, men hører noget helt andet (en fad kino-orgel-koncert). Og derefter en oplæsning af Chr. Engelstoft[1]. Stor skuffelse og berettiget harme. Siden har der ikke staaet noget i aviserne om nogen udsendelse, men i gaar aftes, da jeg rent tilfældigt tænder apparatet hører jeg slutningen af et paa dansk afholdt, meget gelassent foredrag om Thorshavn og Sankt Olafsfesten, og derefter – o skræk og fornedrelse – synger et rædselsfuldt kor „Tú alfagra land mítt". Jeg lytter videre i oprigtig indignation. Da hører jeg din kendte og afholdte stemme, der læser to digte. Værdigt og smukt. Men paa den nys skitserte baggrund virker dette malplaceret, man har det indtryk, at du er ført bag lyset og stillet i gabestokken. Men heldigvis – til den anden side er selskabet godt nok: Carl Nielsens udmærket morsomme og naivt-spirituelle „Fantasirejse", som jeg her hører for anden gang. Men derefter atter den usigeligt velekviperede danske stemme, der nu og da slaar over i et lidt ubehjælpsomt færøsk. Jeg gaar ud fra at denne hyggelige og ulastelige flip-proletar er Jens Chr. Johannesen. Lad gaa med ham. Men saa kom der en ny rædsel, nemlig „Vor Gud er os en vældig borg" til J.Paturssons tekst. Det er muligt at denne tekst i og for sig er god, men det er dog soleklart, at en lytter kun hører melodien. Sangkoret er tillige saa direkte daarligt, saa drævende og uden skygge af kultur, at ikke engang de daniserede grønlændere kan opvise noget værre.

Naa – dette skriver jeg naturligvis ikke for at tage modet fra dig. Jeg dumpede jo ned midt i udsendelsen og hørte ikke de første numre. Det, jeg hørte, var ogsaa vellykket, med undtagelse af koret, der var en for os beskæmmende foreteelse. Denne Arvesen kan ikke have begreb om sang, og himlen vil maaske fritage os for at maatte have mere med ham at gøre.

Ved næste udsendelse – altsaa i december – vil hovedvægten altsaa blive lagt paa det alvorlige og lødige, ikke det folkelige i stupid forstand, altsaa ingen „Tú alf. osv." eller salmer. Hvis du ønsker en kort indledende redegørelse for færøsk digtning (og musik?) skal det være mig en kærkommen fornøjelse at gøre et forsøg. Hvis du og J.H.O.D. skal læse digte paa færøsk, hvad ialtfald du gør udmærket og virkningsfuldt, bør disse digte paa en eller anden maade ledsages af en prosaoversættelse, hvilket en dansk medhjælper (dog ikke J.Chr. Johannessen) vil kunne gøre. Jeg mener ikke, at jeg skal repræsenteres ved december-udsendelsen. Jeg vil ikke med mine danske digte hænge mig som en burre i Jeres tøj, dansken har haft rig lejlighed til at læse mine digte op, og hvis det morer ham staar det ham stadig frit for. Nu skal vi her koncenterer os om den f æ r ø s k e literatur. Vi skal nok faa et førsteklasses program ud af det (hvis vi maa forskaanes fra velmenende, men højskoleagtige medarbejdere, af hvilke der jo er en vrimmel i København).

Nu med hensyn til musikken. Kan Grüner N. lave en rhapsodi? Jeg troede ikke, han befattede sig med den slags. For nogen tid siden hørte jeg fra Norge en rhapsodi over gamle færøske „kvad"-melodier, af hvilke jeg kun kendte én, men det var storslaaet at høre. Jeg gad vide om ikke Johan Svendsen[2] har afstedkommet en færøsk rhapsodi. Sikkert kan man ialtfald faa fat paa denne rhapsodi, f.eks gennem den norske radio, det kan du nemt paatage dig, og det fortræffelige danske radioorkester kan give den en presentabel udførelse. Iøvrigt vilde det være godt, hvis vi kunde faa en rigtig „kvadsanger" til at synge et par solonumre uden akkompagnement, naturligvis, men saadan at den nøgne sang staar for sig selv som en enlig vækst, der bævrer for vinden og udsender en dyb og fugtig duft. Men altsaa, lad os være forskaanet for Waagstein, selv om hans „Kong Volmar"-sang slet ikke er saa skeløjet, og lad os ikke alliere os med H. Arvesen, der ikke har begreb om korsang, eller

med K.F.U.K.s velvillige, men mælkevands-slatne kor. Lad os en gang vise dansken noget, der heltigennem er marvfuldt.

Naa – jeg er altfor adspredt og fortumlet til at skrive et ordentligt brev. Vi har jo soldet dyrisk o.s.v., du kender rummelen. Men i gaar aftes oplevede vi et naturskuespil, jeg sent vil glemme. Dagen havde været mild og fin, i mørkningen omkring midnat kom der drivende en taagebanke sydfra; den svøbte sig langsomt omkring Nolsøen og sendte forgreninger ind mod byen, en af dem gik op gennem Gundadal, saaledes at forgrunden (set fra os) var fri, og mellemgrundens aaser flere steder ragede op som øer eller landtunger. Fuldkommen forhekset var landskabet en overgang. En kæmpestor stjerne (Venus?) straalede over denne taage og fordunklede fyret paa Nolsø. Oppe i Gundadal sendte lysene fra den illuminerede cirkusby bundter af farvede straaler op i tangen. Langsomt opløste taagen sig til intet. Nede fra byen lød den dæmpede syden af festende mennesker. (Selv var jeg holdt op med at feste og gik og led, saadan som det er en synders lod.) Andre festede for fuld damp. Ude i Høhuset sad nogle folk fra Kollefjord og spiste og drak – vi havde en slags kro derude. Men, som sagt, dette naturskuespil, gennem hvilket ogsaa nu og da en fugletone lød, skal sent glemmes. Et stjerneskud saas en gang midt i det hele. I nord, hvor himlen var gul og skyfri, ragede fjeldtoppene frem, „Reyðafjallstindur“, Kalbaksfjall“ og „Kamburin“ oppe over Morskranes. Naa, min fremstilling vinder intet ved at jeg overlæsser den med detaljer. Det kan altsaa ikke beskrives, men lige saa sikkert er det at du ved hvad det drejer sig om.

Jeg faar denne gang ikke tid – eller ro – til at skrive videre om politik, literatur osv. Hvad jeg tidligere har ment om hvor nær selvstyre-paniken ligger op til fascismen mener jeg at have faaet yderligere bekræftelse for gennem mit samvær med nogle studenter. Mere om det senere. Socialisterne er ogsaa fæle. Hvad vi maaske mangler er et n y t socialdemokratisk parti. Men blot det nu ikke bliver nationalsocialistisk! Med hensyn til H.Br. er det muligt at jeg ikke ser tilstrækkelig objektivt paa ham. Han er som menneske og kammerat ofte saa umiddelbart tiltalende, at man ikke kan faa sig til at rakke ham ned. Men naturligvis – hans overgang til socialismen skyldes ikke idealisme, og han har ikke haft godt af at komme ind i den baas. Dog, selvstyremændene i vor tid er ikke stort bedre. I sidste nummer af „Tgkr.“ skrev forresten Mitens en artikel, der baade var klar og god. Men det pjadder, Tgkr. ellers er fuldt af, tager pippet fra det mere værdifulde. Nu har de vist gjort forsøg paa at danne en fraktion af foreningen „Norden“. Intet er mere selvfølgeligt og naturligt. Men man tror ikke paa at det bliver til andet end ny panik og blamage naar det kommer fra d e n kant. De nordiske lande, Island, Norge, Sverige, Finland, vil aldrig lukke sig til for Færøerne. Det er utænkeligt, selv om der skulde blive en smule vrøvl med Danmark. (Læg mærke til hvor næsten komisk ærbødigt Danmark nu behandler baade Norge og Island!) Men en ting kan vi være bombesikre paa, og det er, at Nazi vil med kyshaand tage imod os paa vort mindste vink. Forleden have „Tgkr.“ den frækhed at true de nordiske lande med Nazi, hvis de ikke vilde godkende Færøerne i „Foreningen Norden“! Denne prostitution er i fuldt flor, og i vor tid er den slags ikke bare leg og fjas som i Skaalums dage.

Senere vender jeg tilbage hertil – paa en mere anskuelig maade.

Hav det alle godt.

[brevet mangler undertegning med navn]

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 Christian Engelstoft (1876-1945), dansk filmskuespiller.
2 Johan Svendsen (1840-1911), norsk komponist.

66. William Heinesen til Christian Matras

1. Aug. 1938

Kære Kr.M.

Jeg skylder dig svar paa dit lange brev af 16/7. Forleden skrev jeg lidt – i bakrus – om radioudsendelsen, jeg desværre kun hørte sidste halvdel af. Senere vender jeg tilbage til dette emne.

BARBU-BÓK. – Sorenskriveren meddelte for nogen tid siden Jørgen-Frantz's søster at manuskriptet ikke kunde frigives før proklamaet var udløbet. Det vil altsaa sige: ikke før engang i november! Samtidig fik jeg brev fra den udmærkede mand Tr.O., hvori han bad mig henvende mig til højesteretsdommer Thorup om sagen, hvis den altsaa ikke var gaaet i orden. Da Thorup befinder sig i S a x u n har jeg foreløbig skrevet til ham, meddelt ham sorenskriverens standpunkt og sagt at vi der søger at faa J.-F.'s manuskript ud til efteraaret føler os fuldstændig handicappede. Om

han kan gøre noget for at blødgøre dette uhaandterlige monstrum af en sorenskriver (der ogsaa personlig ligner en kobberforhudet dromedar, om man saa maa sige) ved jeg ikke, men vi faar nu se hvordan sagerne videre udvikler sig. Selv har jeg ikke talt med sorenskriveren, da jeg ikke har ment det vilde være nogen nytte til. Men der er nu altsaa en mulighed for at det alligevel kan ordnes ved at Thorup taler vor sag med ham som privatmand og som Tr.O.'s (og din? og J.-F.'s?) ven eller gode bekendt. Hvis der skal komme orden paa den sag er dette jo vejen. Imidlertid er vi nu gledet ind i august maaned. Den tid, vi skulde have til at disponere i, er omtrent spildt. Klogest er det maaske at vente med bogens udgivelse til næste foraar eller efteraar. Imidlertid bør Koppel naturligvis have manuskriptet hurtigst muligt. Hele denne sag er fantastisk irriterende, og denne embedsmand burde stilles i gabstokken for sin bureaukratiske forkalketheds skyld.

NORSK ROMANTIK ETC. – Nej, naturligvis er Danmark i øjeblikket ikke just nogen god sangbund for norsk romantik, ialtfald ikke den nynorske med dens sværmerske (lidt sekteriske) religiøse islæt. Ogsaa jeg selv reagerer til dels imod den. Paa den anden side kan jeg (ligesom du) indse dens betydning for Norge i øjeblikket og skatte dens kunstneriske intensitet og høje standard. Ja – i Norge er der paa en ejendommelig maade gaaet religiøsitet i det nationale. Paa en væsentlig anden maade, selvsagt, end den vi kender fra de danske konservatives Gud, Konge og Fædreland. Den nynorske romantik er friskere fordi den er et led i den nationalt-kulturelle frigørelseskamp og altsaa fremtræder som et k a m p m i d d e l m o d u r e t. Vi kommer jo ikke udenom at Danmark har øvet national uret mod Norge („Ingen nordmand er til"). Et saadant tryk af en stærkere nation mod en svagere nation faar – lader det til – uoverskuelige følger, der holder sig gennem aarhundreder. Men det nulevende Danmark er jo uden skyld, medmindre man vil forfægte det gamle sludder om arvesynden! Norge har maaske sine varmeste beundrere i vor tids Danmark, ialtfald i literaturen. Selv P.H. er en stor ynder af Norge. Ganske sikkert er der i literære krese i Danmark en vis trang til at høre et fornuftigt ord om landsmaalsliteraturen.

Hvad nu Jonsoknat angaar, da har ogsaa jeg kun „kigget i den". Den forekom mig sandt at sige genial. Baade ved sin storttænkte drøjde, sine fortættede billeder og sin frie, personlige form, som endnu spøger mig i øret. Her var ligesom noget af det store pust fra Per Gynt eller Haugtussa – ja eller fra Over evne[1]! Nu har konens

dybt suggestive illustrationer[2] vel ogsaa spillet en rolle til dannelsen af dette førstehaands indtryk, ligesom ogsaa de kategoriske reklameudtalelser hvormed bogen var forsynet. Naturligvis vil jeg ikke skrive om dette værk uden at have studeret det nøjere. Det er ikke usandsynligt at jeg vil faa mit første indtryk revideret og blive mere kritisk indstillet. Drejer det sig muligvis om en slags lyrisk „boxersukces"? Den slags ligger jo i luften. En svær bog, der vanskeligt lader sig overskue, har altid betingelser for at blive op-genialiseret. (Det er maaske „bibel-komplekset", der ligger den kristnede menneskehed i blodet?) Der er ialtfald bøger, om hvilke der spinder sig en stjernetaage af mystik og i hvilke man støder paa et (ægte eller mindre ægte) „dybsind", som ingen riktig nogensinde kan tage standpunkt til – undtagen folk, der som Georg Brandes gaar ud fra at de selv er genier og derfor maa have noget rigtig vældigt at rive i. Saadanne værker er som kæmpekvinder, ingen mand kan favne, mens man jo kan tage et kort digt og holde det forelsket i haanden – som en menneskehaand, man fatter (exempel: Abendlied af Keller).

For nu at vende tilbage til H.H.H.'s bog, saa har den heller ikke kun beundrere i Norge. Den friske og opvakte journalist Molaug fra Stavanger svarede saaledes paa mit spørgsmaal om hvad han mente om denne bog: „Jeg kan ikke fordrage den." Han fandt at H.H.H. var en slags Aukrust-epigon. For resten er H.H.H., der har hentet stoffet til sin bog i Sætesdalen, selv Oslomand. Hvorledes han har baaret sig ad med at glide ind i en sætesdøler-ham og frembringe et ejendommeligt litterært dølesprog – det er nu h a n s paradoks, der i grunden er storslaaet. Molaug siger at han er en „drømmer-natur". Naa, imidlertid er han et problem, der nok er værd at studere nærmere.

LIDT OM BJØRNSON M.M. – Jeg læste forleden i Edda nogle breve fra Bjørnson. Det er forunderligt for os nulevende at se hvor højt oppe i „aandens æter" (som M. Skæling[3] vilde sige) det dengang var paa mode at færdes. Man støder gang paa gang paa slagord, som nu føles komplet latterlige. Bjørnsons (og Ibsens!) hele terminologi er i vore øren underlig fremmedartet. De udtrykker sig forbandet lidt konkret. Et ord som „lysglæde" bruger de f.eks. som almindelig journalistisk skillemønt. Og saa videre.

Bjørnsons a a n d – det er en lignende aand som den, man til sin forundring kommer paa nært hold naar man første gang besøger en folkehøjskole. Her sidder ivrige forstandere med skæg og haar fra firserne og strenge, højpandede foredragsholdere og taler ganske ugenert om etik, literatur, religion, mens de spiser sagosuppe, der

vrimler med døde fluer. Der er noget vist rørende ved det, men en anden én vilde jo helst først og fremmest pille de værste fluer fra og siden dyrke aandslivet.

Men hermed foreløbig nok om aand og lys. Jeg er nu engang ikke nogen Bjørnsom og har ikke hans geniale livsappetit. Jeg faar altfor let aandelig kvalme. Hvad skal man sige naar store nationer undertrykker smaa og undertiden udsletter dem, eller naar rige mennesker gør sig stadig rigere ved hjælp af trælle? Det er underlig kynisk at sige „saadan er nu engang livet". Er man end ikke i nogen kampform, men har tilbøjelighed til elegisk hængen med hovedet – k v a l m e n kan man da altid føle. Man faar da haabe at denne kvalme før eller siden fører til en slags renselse af sjælens fordøjelseorganer og dermed lægger grunden til en mandigere tilværelse. En eller anden selvmorder i Gorkis udødelige autobiografi havde faaet den fikse ide, at Darwins verdensforklaring med dens „struggle for life" og „surviving of the fittest" var sand, men modbydelig. Hvilken yndig, barnlig sjæl der dog har siddet i den vagabond! Typisk for det puerile russiske sind.

„Deyðan skilja vit ikki uttan sum eitt andligt, eitt sálarligt boð. Hann er einasta evni sum bert virkar andliga." Ja, det er sandt. Overfor døden hører pludselig det materielle op. Mens „aanden" lever videre – fordi den nok er knyttet til det fysiske menneske, men har denne sælsomme evne til at fænge fra det ene menneske til det andet, uden at bryde sig om at dens forskellige værter lever eller dør. Aanden er en forfærdelig ild. Den kan ogsaa i daarlige tider overvintre i en tællepraas, af den slags almuen har for haanden, for saa igen pludselig at brede sig som en skovbrand.

Tanken i dit digt er, at døden virker „rensende" paa menneskesind – ligesom eftertanken paa det tragiske, der som Aristoteles siger virker med en vis „katharsis", en renselse af sjælen (Høffding: den st. humor). Der er noget satans dybsindigt i dette digt, men der gaar en tid før man kaperer tanken i det, for det er jo ikke Vildenvei[4] eller Seedorph-Pedersen[5].

… Naa, men aanden er dog til for mennesker, for fanden. Den er dog ikke kun et gevandt, enkelte udvalgte kan lapse sig med for at vække beundring og agtelse. Det er en pudserlig tanke, den, baade Brandes og Ibsen, Strindberg og Nietzsche, ja endda vistnok Høffding (overfor Brandes) har haft paa tapetet: at det „store menneske" er naturens mening og maal. Vi nulevende vil jo udtrykke det saaledes, at det store menneske er en menneskehedens tjener. Er han ikke det maa man beundre ham paa samme maade som man maa beundre en kaskelot eller et tordenvejr. Men ingen mand med agtelse for sig selv og sine medmennesker kan dog tilbringe sit

smule menneskeliv med at bøje sig i støvet for kongeørnens flyvefærdighed eller skypumpens kræfter. Naturnødvendigt føler man sig nærmere knyttet til en Pasteur, en Marx, en Beethoven, end til en Napoleon eller en pestepidemi.

POLITIK. – Lad os vende tilbage til emner, der lettere lader sig omfatte – selvom de sandelig indeholder problemer nok. Jeg kan berolige dig med at du ser alt for sort paa de færøske socialister. De er ikke unationale. Tværtimod betyder det nationale noget for dem. Selv om der kan være meget at udsætte paa dem, saa er de ikke de stoddere, du vil gøre dem til. I øjeblikket kæmper de vistnok en ret bitter kamp mod dansk-socialistiske daniseringsbestræbelser. Naar alt kommer til alt tæller socialisterne maaske færre overløbere og medskraalere end de andre partier. Det er endnu et meget ufuldkomment parti, men det er naar alt kommer til alt det eneste parti, der foruden at være nationalt indstillet ogsaa er i traad med det demokratiske i vor tid, det „humanistiske" – det, som baade du og jeg fortrøster os til. Maaske ser jeg lidt klarere paa disse forhold end du, der nu har boet saa længe i udlændighed. Foraaret har i aar været præget af arbejdsstridigheder, og jeg har i min egenskab af sekretær i „Havnar Arbeiðsgevarafelag" og som medlem af de udvalg, der har forhandlet med arbejderne, haft denne strid meget nær ind paa livet. Kort efter at de to strejker, der var erklæret her i byen, var blevet afblæst (ved imødekommenhed især fra arbejdsgivernes side) blussede arbejdsstriden op i Klaksvig og i Vaag, og overalt har arbejderne vist en evne til sammenhold, der er noget nyt herhjemme og derfor symptomatisk. Hvis fiskerne fik samlet sig i en lige saa stærk front vilde de ogsaa opnaa større resultater end dem, de hvert aar stikker tilhavs med. Naa – herom kan jeg fortælle dig siden; det, jeg beder dig lægge mærke til, er, at der ikke længer eksisterer noget patriarkalsk forhold mellem arbejdsgiver og arbejder, mellem reder og fisker herhjemme. Forholdet er et kampforhold. Klassekampen er i fuld gang i det færøske samfund.

„Stættarpolitikkur er drepandi fyri eitt undirlutafólk", forkynder „Tgkr.", der har faaet fat på denne herlige glose „undirlutafólk", der vistnok endnu ikke har nogen fastere betydning. „Socialisma og vinnuflokkur – flokkar sum bert eru týnandi fyri fólksins styrki – sleppið slíkum og fylkist heilhjartaðir og stríðsfúsir til stríð fyri land og fólk!" Dette er jo barnligt. For hvor der er klassemodsætninger bliver der ogsaa klassepolitik. Lige saa vist som at der bliver fjer der hvor der er fugle. Der har endda altid været store klassemodsætninger herhjemme – i gamle dage var bønderne den herskende (patriarkalske) overklasse, mens deres hjælpere og tjen-

ere var ubehjælpelig underklasse, tvunget til at beunde den herskende klasse og æde dens naadsensbrød. Naa, det hele var den gang i lommeformat. Men i vor tid udgøres underklassen af 80 pct. af folket. Og (overflødig at bemærke), denne fisker-underklasse sidder i saa trange kaar, at den har nok at gøre med at søge at bjerge livet, saa den har jo ikke raad til at befatte sig synderlig med politik ensige kultur. Dens aandelige behov tilfredsstilles for en stor del med danske prislister, der skænkes færingerne gratis, samt indremissionske, baptistiske og katolske fordummelsesbrochurer. Sult og anden nød skal ikke være ualmindelig (jeg har herom interviewet sysselmanden G. Dahl O[6]., der jo ikke er socialist eller social propagandist, og han siger, at forholdene mange steder er saa rædselsfulde at han helst vil forskaanes for at berette om det). Utøj, fnat og andre af pauperismens kendte følgesvende tiltager foruroligende (siger dr. Z[7], der heller ikke er propagandist). At de kræfter indenfor denne store underklasse, der overhovedet er fri nok til det, mere og mere kommer til at vie deres egen klasse hovedopmærksomheden, er kun naturligt. Men ogsaa set fra et helhedssynspunkt (altsaa ikke specielt klassebetonet) er det jo indlysende, at det ikke blot gælder om at søge at skaffe landet større indtægter, men at disse indtægter ogsaa maa søges fordelt saaledes, at en større part af det færøske folk kan faa del i livets almindelige goder, og dermed modnes paa en bredere basis.

Nu kan man indvende, at dette er hele det færøske folk klar over. Jeg skal ogsaa vel vogte mig for at undervurdere de udmærkede selvstyremænd, der har folkets opdragelse for øje og har nedlagt et stort arbejde paa dette felt. Disse lærere, redaktører, digtere o.s.v., der holder sproget oppe og hæger om de nationale ejendommeligheder, er saa godt som alle selvstyremænd. Men læg nu mærke til en ting! Udviklingen staar aldrig stille, selv om den heller ikke altid gaar fremad, og den nationale bevægelse herhjemme er i vore dage ved at ændre motiv, selv om terminologien er den samme. Uenigheden paa det rent nationale omraade er ikke længere noget v æ s e n t l i g t. Ingen er unationale. Ingen vil sprog og kulturejendommeligheder til livs, saadan som det før har været tilfældet. Embedsmænd spiller ikke mere nogen rolle her, saadan som Rytter i sin tid gjorde det. Sambandsmændene har mere eller mindre taget præg af det nationale, som selvstyremændene og J. Patursson saa kraftigt har gaaet gennem ild og vand for. „Der ligger i ethvert folk en naturlig trang til økonomisk selvhævdelse, og det har sikkert ogsaa en gavnlig psykologisk indflydelse m.h.t. fremdrift og initiativ, at man efter evne bidrager til sin egen samfundshusholdning." Saaledes skriver

ikke „Tgkr.", men selveste „Diml." forleden. At socialisterne gør en betydningsfuld indsats for det nationale vil en nær fremtid efter mit skøn vise. Og hvad nu den danske stat angaar kan det ikke nægtes, at ogsaa den (med visse tilbagefald!) stort set arbejder paa et selvstyreprogram. Man bør huske paa, at set fra Danmark har Færøerne endnu intet fast politisk ansigt, men et firedobbelt embryon-fjæs, der sandelig ikke er saa let at aflæse. Desuden vil en ny forfølgelse fra dansk side k u n resultere i at dette ansigt gror sammen og faar udtryk. At Danmark ikke har nogen videre interesse for færøsk sprog og færøske nationalejendommeligheder (saa snart det kan slaas fast, at disse er u d a n s k e!) er der i grunden intet at sige til. Vi vil ikke bede Danmark om at elske eller forstaa os. Vi har i øjeblikket to nordmænd gaaende her, Lars Eskeland og Jæger Leirvik[8] – de er kommet hertil for at elske os, men taler ikke om andet end Norge og atter Norge. Heller ikke den udmærkede Molaug taler om andet end Norge, selv om han gør det paa en interessant maade.

Nej, den panik, der nu er rejst omkring det nationale, det er snarere – her som alle andre steder i verden – en maskeret klassebevægelse. I dette tilfælde altsaa en færøsk overklassebevægelse. Ikke for intet er dens fremtrædende mænd Edw. Mitens (landsretssagf., konsul, f. Mortensen), J. Patursson (største godsbesidder) og Chr. Holm Jacobsen (og bag ham Kjølbro og andre baptist-kapitalister). De gamle selvstyremænd, der har spillet saa stor en rolle for udviklingen mod sproglig selvstændighed herhjemme, træder nu ganske i baggrunden. Det er symptomatisk at S.av Sk. korsede sig over Jæger Leirviks forfærdelige bavl!

Det hedder nu: <u>mod</u> Danmark, <u>mod</u> Stauning og det danske socialdemokrati og <u>mod</u> de færøske socialdemokrater! <u>For</u> det nationale – det vil sige det bestaaende (eller for resten synkende!) bonde- og købmandsvælde! Selv om dette ogsaa skal ske ved at <u>Hitler</u> griber ind! Dette sidste synes du vel er lidt overdrevet. Dog – jeg har før gjort dig opmærksom paa den hadskhed, hvormed „Tgkr." nylig omtalte Tscekoslovakerne, samt dette samme blads liggen paa maven for en tysker, der i sit fædreland havde lobhudlet Patursson og den antidanske bondefrigørelsesbevægelse, og endelig bladets barnlige trusel til de nordiske lande, om at „verden" (Tyskland og Italien?) skulde faa det at vide, hvis disse skandinaviske lande ikke vilde optage Færøerne i „Foren.Norden". I sidste nummer skriver bladet: „Vit minnast tá Hitler-menninir marsjeraðu inn í Rhinlandið, vit minnast enn betur tá Eysturríki vendi heim til Týsklands o.s.v.

Naa, det er ikke fordi jeg frygter at de skal afstedkomme inter-

nationale forviklinger og lignende. Men tendensen er tydelig: antidemokratisk, fascistisk inficeret. Fascist-bacillen har foruroligende gode vækstbetingelser her som allevegne. Nogle studenter er som bekendt erklærede nazister, R.L. har en dyb sympati for nazi. Nu lader det til at endda M.A.J. tolererer eller endda understøtter de nazisitiske tendenser.

Det ligger jo nær at tro, at alt dette sker fordi den lille færøske overklasse (eller mellemklasse) føler sig truet, og fordi klassekampen er ved at tage fast form – her som alle andre steder i verden.

Din hengivne
William Heinesen

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 Henrik Ibsens *Peer Gynt*, Arne Garborgs *Haugtussa* og Bjørnstjerne Bjørnsons *Over Ævne I.*
2 Hans Henrik Holms giftet seg i 1929 med billedkunstneren og bokillustratøren Frøydis Haavardsholm (1896-1984).
3 Magnus Skæling (f. Joensen)(1891-1973) skrev i *Varðin* og i *Gluggin* og ga ut diktsamlingen *Hugskot* (1951) (Dahl 1983:52). Skæling hadde matvarehandel i Havn fra 1930 (Johannessen 2007:221).
4 Wildenvey jf. brev 3.
5 Hans Hartvig Seedorph-Pedersen (f.1892), dansk lyriker.
6 Sysselmann Gunnar Dahl-Olsen.
7 Doktor Z. må være Joen Zachariassen (1884-1939), som var kommunelege i Klaksvík til han i 1931 fikk stillingen som amtslege.
8 Lars Eskeland (1867-1942),norsk folkehøgskolemann fra Voss, forfatter, aktiv i landsmålsbevegelsen.
Jæger Leirvik (f.1892) fra Nord-Trøndelag i Norge, skrev artikler om folkekultur i eldre tider.

67. William Heinesen til Christian Matras

15/8-38

Kære Kr.M.!

Tak for brevet, som jeg netop har modtaget. Min tid er denne gang lidt knap, men da det i grunden allerede haster med radioprogrammet, idet der jo maa gøres et betydeligt forberedende arbejde,

sender jeg dig her med det samme mit forslag. Vi kan saa have det til grundlag for videre drøftelser.

1. Radiofoniens kor eller et andet godt dansk kor synger „So harður er streymur“[1] eller en anden gammel kernefuld færøsk sang. Teksten vil jeg oversætte til det brug. Harmoniseringen vil Erik Petersen og jeg forsøge at paatage os (muligvis Stig).

2. Færøsk digtning. Foredrag med illustrationer (eller demonstrationer – hvad hedder det?). Foredraget holdes af en dansk mand (skuespiller eller speaker – helst ikke J.Chr.J., der er for fad, men heller ikke en mand med tilbøjelighed til salvelse – foredraget skal have en causerende, uhøjtidlig form og maa være spækket med lydbilleder, saa det hele tiden fængsler umiddelbart, for ihvorvel det skal være en udsøgt udsendelse, skal den heller ikke være altfor feinschmeckeragtigt eksklusiv!) Jeg vil selv paatage mig at lave dette foredrag. Du kan saa korrigere og kritisere det. Af „illustrationer“ kunde jeg tænke mig følgende:

1. „Blankans ríma“[2] sunget uden musikledsagelse af Trond Olsen eller en anden „ægte“ Færøing. Melodien er jo yndig og ædel og teksten (som speakeren gør kort rede for) er heller ikke saa gal som eksempel paa en middelalderlig folkvise af lettere karakter.

2. En Kingo-salme, synges paa samme maade.

3. En „nidvise“, f. eks. nogle vers af „Jákup á Møn“[3] synges paa samme måde. Trond Olsen har jo en karakteristisk og morsom stemme og typisk færøsk. Disse demonstrationer kommenteres altsaa af speakeren. Oversættelse fremsiges.*

4. Nogle tilfældige og uskolede færøske stemmer synger „Eg oyggjar veit“[4]. Kaj Hoffmanns oversættelse læses.

5. En af Paturssons bedste sange til gammelfærøisk melodi synges af den ensomme mandsstemme (f. eks. „Vælk. føroyingar“ eller „Nú er tann stundin“). Kommentarer og oversættelse.

6. Uskolet, men køn kvindestemme synger nogle vers af Peter Alberg[5] – Jákup Dahls „Tjaldrið verð vælkomið“, der ogsaa kommenteres.

7. J.H.O. Djurhuus læser „Heyst“, „Móses“ og M.á R.'s „Andrøður“. Kommenteres og oversættes.

8. Chr. Matras læser R.L.'s „Vætan“, Hans A.D.'ske børnerim, „Hitt bl. liðið“, „Eydna“ og „Viðoy“, altsammen oversat og kommenteret af speakeren.

3. FÆRØSK RHAPSODI. Ogsaa her kort innledning. Nu med

hensyn til selve Rhapsodien vil jeg foreløpig raade dig til i k k e at tale med Grüner Nielsen. Han er videnskabsmand og ikke musiker, og det er her musikeren vi har brug for. Erik Petersen og jeg har et aldeles blændende godt stof til en virkelig rhapsodi, der altsaa er sat „symfonisk“ sammen, i modsætning til den mere vulgære form, der kaldes „potpurri“. Vi kan ved hjælp af noder og forklaringer give en god anvisning paa hvordan den skal være, men vi kan ikke klare det rent orkestrale. Stig vil muligvis kunne hjælpe til, dog, skal resultatet blive helt betryggende maa vi nok helst søge bistand hos en rutineret orkestermand. Muligvis vil Stig kunne finde en saadan mand (Oxenvad?). Dog, da samme Stig vistnok er lidt generet af sig er det maaske at foretrække at d u gennem radiofonien finder manden. Her er jo Launy Grøndahl, Erik Tuxen og Thomas Jensen, der alle er gode orkestermænd (Jensen den bedste), og vistnok ikke selv direkte skabende kunstnere (hvilket i denne forbindelse rummer en vis fare for at paagældende mand helt omskaber stoffet i sin egen aand). Jeg skal saa garantere for at resultatet bliver saadan at vi har ære af det.

Hvis dette projekt af en eller anden grund skulde mislykkes er der det norske stykke, som jeg omtalte i et af mine sidste breve. En afskrift af dette partitur burde vi i tide sikre os ved henvendelse til Norsk kringkasting. Det er bedst at d u gør dette, da din akademiske titel gør et respektindgydende indtryk. Skriv til N. Kringk. og spørg om det vilde være muligt at faa en afskrift af (eller laane) en vis fantasi over nogle færøske folkevisemelodier, og spørg samtidig om det forholder sig saaledes, at Johan Svendsen har lavet en færøsk rhapsodi eller fantasi.

Lev vel.
W.H.

*[tilføyelse med håndskrift s.1:] Disse sange kan ogsaa synges af 2 eller tre forskellige gode sangere. Fonografoptagelse kan vist vanskeligt gaa igennem.

Dette er altsaa i korthed mit forslag. Hvis der bliver mere tid kan vi udvide den litterære rubrik med lidt prosa. Ellers er det maaske klogt at gemme prosaen til en særlig aften, f. eks. som du engang foreslog: en H.Br.-aften. Men skriv nu din mening om dette! Saa snart jeg har din sanktion gaar jeg i lag med prosaoversættelserne.

Hvis jeg faar tid vil jeg allerede denne gang sende dig et udkast til det litterære causeri. Dine udmærkede digte skal jeg senere vende tilbage til!

16/8-38
Jeg sender nu hoslagt et raat udkast til et causeri. Det er muligt, at sagen slet ikke skal gribes saadan an. Dog, vi maa vogte os for at det hele ikke bliver for stivt og faar et „tørt videnskabeligt“ præg, en radioudsendelse, som henvender sig til et næsten ubegrænset stort publikum, maa lægges „populært“ an, dog naturligvis ikke paa en vulgær maade. Her er altsaa mit udkast, som du nu kan se paa og dømme om.

[tillegg i margen s.1:] Det færøske kor har sin charme naar det drejer sig om uskolet sang, men naar det pretenderer kunstsang er det ikke godt. Uskolede stemmer har iøvrigt i radio deres store charme naar de anvendes paa de rigtige steder.

Det er muligt at vi under punkt1. bedre kan anvende en „kingosalme“, eventuelt i Vaagsteins udsættelse.

[tillegg i margen s.2:] Det er muligt at programmet bliver for langt. Hvor lang tid har vi? Dette maa naturligvis grundigt efterprøves. Eventuelt kan punkt 1 udgaa og udsendelsen indledes med orkesterfantasien (rhapsodien).

I norsk radio hører man i stor udstrækning uskolede solostemmer, der synger f. eks. folkeviser og gamle salmer – med stor virkning. Det er en lignende virkning vi kan opnaa.

[tilføyelse med håndskrift s.3:] Kanskje kan Marie L. Ussing bruges, men der er morsommere at have nye folk.

---

1 „So harður er streymur“ av J.P.Gregoriussen, diktet i 1895.
2 „Blankans ríma“, færøysk kvad av ukjent forfatter (Hammershaimb 1891:20-23).
3 „Jákup á Møn“ diktet av Nólsoyar Páll (1766-1809).
4 „Eg oyggjar veit“ av Fríðrikur Petersen, diktet i 1877.
5 Peter Alberg (1885-1940) var en av stifterne av Havnar Ungmannafelag, lærte å spille fiolin av baker Hansen i Havn (Dahl 1981:89), og har satt melodi til 16 sanger i Songbók Føroya fólks (utg.2008).

68. William Heinesen til Christian Matras

28/8-38

Kære K.M.

Et par linier maa jeg sende dig for at takke for dit digt „Víkin fyri eystan“[1]. Det er saa fuldt af oplevelse og saa dystert-friskt som kun faa af dine digte, ja, som kun faa digte overhovedet. Mærkelig godt fatter det heroiske versemaal om emnet. Ellers klæber der jo noget ubehjælpeligt pasticheagtigt ved hexametret. Men her tjener det et formaal. Jeg synes, digtet er godt afsluttet. Muligvis har du dog tænkt dig det som en art prolog. Men det har i høj grad selvstendig værdi. Det er desuden saa f æ r ø s k som intet andet, jeg kender. Stemningen af denne ubeboede og storslaaet uhyggelige vig er givet med kraft og mangfoldighed. Digtet er som skrevet af en dreng, det er saa ungt i sansningen. Ogsaa jeg kender fra min barndom det baade uhyggelige og dragende ved lignende steder – i nærheden af Bø, f. eks. Selvík eller Vík, men ogsaa de gamle baade- og tørvehuse ved Leitisvatn „stóðu í einsemi full av myrkri og gandi.“ Kort sagt et herligt digt!

Det andet, Ein krabbaskel[2], har jeg det at indvende imod, at det er for – langt! Du bruger for mange sammenligningsobjekter til belysning af krabbeskjoldens suggererende virkning paa dig. Dels synes jeg, det er uretfærdigt, at den skal være „meir enn alt lív undir taranum“, idet den netop turde virke som en budbringer om dette liv; dels er det ligesom overflødigt at bemærke at den er „meir enn tey lýsandi leikuni, eg fann millum gamalt skarn“. Du vil forstaa mine indvendinger. De to første og sidste linjer er de bedste.

Jeg blev ikke klar over hvad det var, Gelsted mente med at der ikke var spor musik i det, – men rytmen! Var det den færøske dans eller var det radioudsendelsen? Og: hvad forstaaer man overhovedet ved dette ord „rytme“? Det bruges i saa mange forskellige betydninger, næsten lige saa svævende som „sjæl“. Er musik og rytme to forskellige ting?

Jeg har læst mere i H.H. Holms uvejsomme bog. Den er en guldgrube af dristige poetiske billeder. Men nu denne kyklopiske form! Det er muligt at Kinck vilde have fundet at det var en bog af den rette slags. Den opfylder mange af hans fordringer. Den er „romantisk“ i enhver henseende. „Klassisk“ eller „humanistisk“ i ingen. Poesi, gamle fyndord, kærlighed og rædsel, national mystik, religiøs. Jeg maa tilstaa at jeg for øjeblikket ikke er indstillet paa denne side af tilværelsen. Men det er jo i Norge, det foregaar! Norge staar endnu midt i en sprogligt-national frigørelseskamp. Derfor graves der miner ned i „folkedybet“, derfor dynges oldtidens og middelalderens gamle guldsager frem. Dette udgravningsarbejde har ogsaa sin aktuelle mission: det skal gøre folket rigere, skabe en kraftigere bevidsthed om national personlighed hos nulevende nordmænd. Et gammelt uret-moment gør sig her stærkt gældende. Jeg mener: den norske almue lider endnu under trykket af dansk kultur og dansk sprog, der skabte Norge en glansfuld og værdifuld, men „overfladisk“ kultur. Det dybest set norske fik jo ingen plads her (som Kinck siger og Bukdahl efterplaprer). Det er derfor det gaar saa kraftigt igen. Gribende og uhyggeligt. Det er den døde i graven, der har faaet liv og røde kinder (som Olav den Hellige) og som nu anfalder sin banemand.

@

Naar man som vi er født paa Færøerne forstaar man saa inderlig godt hvad der ligger til grund for den nynorske romantiske barok i kunst og digtning og i musik (Monrad Johansen[3] o.fl.).

Hvor den er bedst er den en „Baansull“[4] i verdensformat. Som i Aukrusts vuggevise, der ikke blot har intimitet og duft, men ogsaa en vis omspændende storhed, vide synskrese, saadan som barnets verden har det.

Det er pudsigt at sammenligne en bog som Jonsoknatt med en anden, samtidig bog af ganske forskellig karakter, skønt ogsaa det er en fantastisk-monstrøs bog: Carel Capeks „Krigen mod salamandrene“[5]. Det er om man saa maa sige underholdningsliteratur i verdensformat. Bogen er fuld af trolde ligesom Jonsoknatt, men troldene er satiriske og handlingen foregaar i Evropa – eller rettere sagt i hele verden. Bogen henvender sig til et moderne verdenspublikum og er dybest set „humanitært“ betonet. Mens Jonsoknatt henvender sig til en del af et av verdens mindste folk.

Det, der er svagest hos H.H. Holm, kunstnerisk set, er vel nok hans form. Digtene er jo (som iøvrigt hele værket) mere lyriske end episke. Lyriske digte lider altid under at være for lange. Jonsoknatt virker ikke som et „fortløbende“ værk, men som en antologi. Bogen har sin styrke i det lyriske – i de mange blændende gode og overraskende friske billeder. Men selv om den har sin egen uvejsomme, tunge og undertiden astmatisk forpustede musik er det i kunstnerisk henseende musikken man savner. Her er en Garborg (Haugtussa) en større kunstner, en Aukrust ligeledes. De kan blive

„banale“ i deres versemaal, men er det dog altid med en vis ynde og simpelhed. Holm er aldrig banal, men han er ufremkommelig. Hvor annerledes klar og lynende plastisk er ikke Aukrust i prosadigtet „Heile bygdi er mit hus“! Mon Holm ikke vilde have vundet i overskuelighed hvis han simpelthen havde skrevet prosa, altsaa i den stil, Aukrust anvender? Maaske har han hentet ideen til sin form hos Kinck („Mands hjerte“[6]). I saa fald er det vel Kincks svageste side, han formelt har bygget videre paa. Ogsaa Kinck var jo stramt banalitets-skyende, aldrig naiv og simpel, aldrig „cantabil“, men saa meget desto oftere vreden, krampagtig og uudgrundelig – ikke mindst i sine digte, der mere har deres interesse som en stor personligheds mislykkede forsøg.

@

Jonsoknatt er en s e i d, og H.H.H. er en sejdmand. Det ligger i en skæbnesvanger grad til os norrøne mennesker at blive uklare, ja, søge og boltre os i det uklare, paa romantisk-barok vis. Du har tit gjort det, som f. eks. i „Veðurtrøll“ og „Eg sigi tær satt“[7]! Den gamle literatur (oldtids-) havde jo i høj grad tilbøjeligheder i den retning (Vøluspá f. eks.), selvom den jo ogsaa havde sin klare, nøgterne epik. Paa en sælsom maade kan man gribe sig i at føle sig h j e m m e her! Der gaar ilinger af dyb genkendelsesglæde igennem en naar man ser Gerhard Munthes fantastiske, drømmeagtigt, indtrængende dekorationer og tegninger[8] (som til „Draumkvæde“). Mindelser om barndommens brogede verden af uafrystelige dæmoner. Vi er heller ikke for intet sønner af hav, fjelde og vintermørke. Men samtidig reagerer vi (med vor s k o l e) imod det klumpede, uklare, indviklede og uplastiske, der let bliver karakteristika for kunst af denne art. Ikke hos Munthe! Han er altid forunderlig ren i omridsene. Men nu hos en Kinck, en H.H. Holm, Alf Larsen. Eller – Karl Einarsson, der ogsaa i denne henseende som saa mange andre islændinge er typisk. Nuvel – den klare anskuelighed er som sagt heller ikke unordisk. Sagaerne! Ogsaa fra nyere tid kunde nævnes mange eksempler.

@

Det var nogle rent kunstneriske indvendinger. Hertil kommer saa de „moralske“.

Man er jo et „moderne menneske“, selv om man har rødder i oldtid, middelalder og vintermørke, selvom man i direkte saavelsom

i overført forstand er ø b o. Noget i en reagerer ubændigt naar kunst, mystik, nationalfølelse, religion antager en saadan karakter at det truer med at kvæle det a l m e n m e n n e s k e l i g e ! Der er i en bog som Jonsoknatt næsten intet man kan kalle menneskeligt gribende. Der er stærk naturfølelse, kraftig mystik (stundom dog hysterisk!) og karakterfuld poesi. Men det menneskelige? Noget lignende kan man i grunden sige om Kinck. Det er storslaaede karrikaturer, der optræder i hans bøger, vrangen af mennesker, ridset op med morderisk nidkærhed, paa baggrund af en overdaadigt malet og hektisk duftende natur. Karrikaturer – endda ikke af mennesker, men af nordmænd! For en ting savner man ogsaa her: mennesker. Mennesker med deres frygt og haab, kærlighed og kvide, livskamp og hvile, smaalighed og godhed.

Kinck kan rynke saa meget paa næsen ad humanitet som han vil, og haane alle „humanitære“ epoker i kulturen for at sværge til de romantisk-barokke – de epoker, i hvilke „folkene“ giver udtryk for deres „nationale mystik“. Og vi er blevet for gamle og erfarne til paa en ortodoks-utopisk maade at negligere det nationale! Men: denne humanitet er og bliver dog kernen i det altsammen. Hvor d e n ikke kommer til orde slaar mørket og angsten sin storslaaede, men klamme kappe omkring den frysende sjæl. Man kan saa mætte sig saa meget man vil med national mystik, religion og naturpragt. Den vigtigste essens, hjertets verden, mangler.

Din hengivne
William

P.S. – Hørte Mitens' radioudsændelse, der var præsentabel og som man ikke behøvede at skamme sig over, saadan som naar Emil J[9]. o.a. høres i radio. Men hvorledes nu med vort eget program? Jeg venter at høre fra dig snart.

---

1 Christian Matras' „Víkin fyri eystan“ ble trykt i *Úr leikum og loyndum* (1940).
2 „Krabbaskelin“ diktet ca. 1935 og trykt første gang i i *Á Hellu eg stóð* (1972).
3 David Monrad Johansen (1888- 1974), norsk komponist.
4 Olav Aukrusts „Baansull“ fra samlingen *Hamar i Hellom* (1926).
5 Den tsjekkiske forfatteren Carel Capeks roman kom i 1936.
6 Hans E. Kincks diktsamling *Mands hjerte* ble utgitt posthumt i 1927.
7 Begge diktene fra *Grátt, kátt og hátt* (1926).
8 Gerhard Munthe (1849-1929), norsk maler, laget også dekorative ornamenteringer inspirert av folkekunst, akvareller, friser og vignetter.
9 Emil Joensen (jf. brev 2) var trolig teolog. Han redigerte i 1929 *Ungdóms-*

sangbók, der tre salmegjendiktninger av Christian Matras var med (salmer av Brorson og Grundtvig). I 1939 redigerte han annen utvidet utgave med ti av Christian Matras' salmgjendiktninger (av Brorson, Kingo og Grundtvig). Begge utgavene ble utgitt av Hitt føroyska kristiliga Ungmannafelagið i København (Niclasen 1978:5,16).

69. William Heinesen til Christian Matras

9/9-38

Kæri K.M.

Tak for brevet af 31/8. Jeg vil nu gaa i lag med oversættelserne og tillige se at faa denne rhapsodi skrevet. Det er muligt at en hel del punkter i mit forslag maa sløjfes af hensyn til tiden, men hvor lang tid har vi til udsendelsen? Dog, forkortelserne maa saa foretages paa en saadan maade, at det ikke gaar ud over mangfoldigheden eller skader l i n j e n.

Lytterne skulde jo gerne „rives med". Og noget synderligt ildhuet publikum tør vi ikke regne med. Interessen for Færøerne er i Danmark ikke just lammende; lidt større er den maaske i Norge eller paa Island, samt i Sverige, hvor den paa en næsten uforklarlig maade synes størst! Vi havde i juli besøg af en svensk dame, der kom lige fra Karlstad, hvor hun er bibliotekar, til Færøerne, uden andet ærinde end lyst til at se dette nordiske land. Det er noget vist rørende ved Svenskernes interesse for Færøerne (og Island), den er nemlig upolitisk, synest nærmest skandinavisk-kulturel.

Naa, men, som sagt: Danskerne interesserer sig for noget underholdende, afvekslende, ikke for højtideligt, men heller ikke banalt. Der er utvivlsomt gode lyttere iblandt, og dem henvender vi os til. Saaledes synes P.H. at være en lytter, som det er umagen værd at henvende sig til. Hvad han skrev om Mitens frapperede mig. Hans indvendinger var nemlig omtrent de samme som en kultiveret f æ r ø s k lytters. Mitens' udsendelse var presentabel, hverken han selv eller vi andre havde skam af den, men den var ikke gribende, folkeligt-ægte. Tr.O. vilde have gjort en betydeligt bedre figur med sin paa en gang beskedne og originale diktion og dertil sin „uskolede" men markante stemme.

Det er det salonmæssige, det opera-romantiske, vi netop skal søge at bandlyse fra vor udsendelse. Samtidig med at vi gør den folkelig og mangfoldig paa en uskruet maade.

Jeg vidste ikke at J.Chr. J. var obligat i denne forbindelse, men jeg vil for mit vedkommende ikke være saa ubillig at binde kæften paa ham, hvis dette skal medføre at ogsaa du udgaar. Kunde han ikke holde første del av causeriet? En mere literært indholdsrig mand kunde saa tage fat med den literære del. Nu kender jeg ikke Óli J.[1], men naar du siger god for ham tror jeg paa ham. Jeg vilde ønske, der var en færing i København, der kunde tale dansk paa samme maade som naar Mitens sang de danske og norske viser, altsaa med fortunge-R og uden servilt skaberi. De fleste færinger (i København især) taler dansk paa saa indbildt forfinet en maade at man maa tænke paa godtkøbs-glasperler i et udstillingsvindue – med stødtone, bagtunge-R og bløde D'er hele vejen. Det bedste i Mitens' udsendelse var disse danske viser „sunget med færøsk akcent" – her var det som om man pludselig mærkede at Færøerne talte til Danmark.

Men du maa skaffe en Kingo-sanger. Ligeledes den syngende kvinde. De sang-udsendelser, man stundom hører fra Wales eller Skotland, er noget af det elskeligste, man overhovedet kan høre. De synger g æ l i s k og med gode, men uskolede stemmer. Ingen kunstsang kommer disse primitive, hjertelige, ægte stemmer nær. Det er rigtigt hvad ogsaa P.H. har sagt, at almindelige koncertudsendelser ikke er m i k r o f o n – k u n s t, selvom det i og for sig naturligvis er kunst – gengivet kunst, ligesom paa grammofon. Det er mikrofonkunsten, vi skal have frem, og her har vi betingelser for at yde noget.

For at forkorte udsendelsen er det muligt at vi skal begynde med orkestret og sløjfe det (danske) kor. Iøvrigt foreslaar jeg følgende forkortelser: 1) „Blankans ríma" forkortes noget. 2) Eg oyggjar veit udgaar og erstattes muligvis med „Tað er so vakurt í Føroyum at búgva". 3) En anden afslutning, idet rhapsodien bruges til indledning.

Af ting, jeg meget nødigt vil have udeladt er: 1) „Blankans ríma", der er saa yndefuld og lødig. 2) Kingo-salmen. 3) Paturssons sang. 4) P.Albergs sang, sunget af uskolet, men derfor ikke svag eller daarlig kvindestemme. 5) J.H.O.Dj.s og dine digte. Ellers maa I gerne udskyde de andre digte.

Hvis prosastykker skal læses gaar det skæbnesvangert ud over disse numre. OVERHOVEDET ER DET MIN ERFARING SOM LYTTER, AT PROSA-OPLÆSNING VIRKER PAATRÆNGENDE OG UKUNSTNERISK I RADIO, ialtfald hvis det ikke drejer sig om en dramatisk prosa. Vi har haft nogle islandske aftner, der mest bestod af uendelig prosa og halv-romantisk damesang – de var saadan, at man skruede apparatet til, rødmende over Island.

Det er nu af betydning at vort program fastlægges i god tid og ikke løber af stabelen som et halvdaarligt kompromis. Nu har du spurgt mig om min mening, og jeg er glad for at du kan bruge min dessins. Det vilde skuffe mig meget hvis udsendelsen blev væsentlig forandret – muligvis fordi den danske radiomand søgte at presse sine private synspunkter igennem. Hvad selve causeriet angaar pretenderer det intet og maa gerne forandres, N.B. hvis du siger god for forandringen.

----------o----------

[tilføyelse på siden:] Jørgen-Frantz's manuskript bliver nu frigivet, idet hans familie har betalt dette med 200 kr. – iøvrigt uden rimelig grund. Bed Tr.O. søge at faa det afskrevet hurtigst og sendt til Koppel.

[Brevet slutter uten hilsen og navn.]

FMD: H nr.10-03.p.nr.10

1 Ole Jacobsen (1915-1983) var færing og bodde i København. Han var bibliotekar ved Universitetsbiblioteket, amanuensis ved Københavns Universitet og skrev artikler om litteratur (bl.a. i *Fra Færøerne: Úr Føroyum*).

70. William Heinesen til Christian Matras

13/9-38

Kære K.M.

Lad mig kvittere for dine to smaa digte Sonur mín og Hagin[1]. De er begge gode, det første betydeligst. Iøvrigt holder jeg fast paa at digtet Viðvík[2] er et mesterværk eller noget nær dette. Krabbaskelin virker maaske godt som led i en samling, men ikke selvstændigt, synes jeg. Du har nu til din bog mange ypperligere større digte og en hel del af den slags, der virker godt, stundom fortrinligt som led i en samling. Til de bedste regner jeg Á Gøtueið og den gamle mand i sengen[3]. Ikke mindst det første er uforglemmeligt, menneskeligt, sandt og simpelt. Saadanne digte er folkelige, samtidig med at de er artistisk iorden (d.v.s. kunstnerisk beherskede og af høj kvalitet).

Den bedste kunst har det saadan. H.A.D. har det første, sjældent det sidste, J.H.O. vice versa. En avis er læst i dag og trøstesløs makulatur i morgen, en roman, et skuespil kan flamme op som et baal, men brænder sjældent længe. Et digt kan være af en bestandig ulmende glød. Du skal derfor ikke være ked af at du skriver god lyrik, selv om du stadig nok skriver for lidt. Det bedste, du skriver, har lapidarisk varighed og sand menneskelighed.

RYTME ETC. – Jeg læste i gaar i Pol. en kronik om jazz og romantisk musik. Den svarer i enhver henseende til hvad du skriver om dette emne. Det er ogsaa rigtigt, at Bachs (og navnlig maaske Haendels[4]) musik i en vis forstand ligner jazzmusiken. En Haendel er især foruden at være artistisk velafbalanceret en musiker for folket, bred, djærv og kernesund. Det var romantikerne i musiken maaske ikke.

ROMANTIK. – Dog har romantiken sit dyb. Jeg læste forleden bogen om den tyske romantik i Brandes' Hovedstrømninger. B.s polemiske syn paa denne romantik er ofte baade æggende og befriende. Men har han sans for kernen i romantiken? Han opholder sig en del ved de literære romantikeres sværmeri for musik, deres søgen efter at udløse musik i ord. Hvis han havde været musikalsk vilde han have kunnet indføje et lille afsnit om den romantiske musik, der vistnok langt overgaar den rom. literatur i Tyskland. En Schubert, en Mendelsohn, en Schumann, men først og fremmest en Beethoven. Brandes har saa travlt med at pege paa romantikernes latterligheder. Det folkelige ved romantiken – Des Knaben Wunderhorn[5] eller Grimms eventyr – faar kun en løs omtale, og han citerer verken folkeviser eller digte af Eichendorff[6], derimod en masse sludder af Tieck[7] og andre – for at vise hvor latterlige de er. Ikke destomindre er denne bog af Brandes et friskt og inciterende arbejde – ikke præget af denne ængstelige og i grunden ganske umenneskelige genidyrkelse, der senere blev B.s specialitet, og som f. eks. kommer til orde her og der i bogen om Goethe.

Det at beundre genier – det har ligesom mere privat end almenmenneskelig interesse. Brandes er ligesom bange for at han ikke skal være „stor nok" selv, han har dette underlige træk tilfælles med H.C. Andersen og andre fremragende mænd. Sandheden er jo dog ikke den, at hvis man ikke er nogen Goethe kan man lige godt pakke sammen. Det interessante ved en Goethe er hans menneskelighed – d.v.s.: hvad der hos ham kan leve videre i andre – ikke hans „storhed". Storhed er oftest noget monstrøst noget, der nærmest kun har interesse for pedanter af en særlig kaliber. Det menneskelige er altid stort, men i en billigere forstand. Brandes er i sit genidyrkeri

selv en rigtig sygelig romantiker. Men hans kløgt, hans energiske friskhed og geniale læseevne er dog stadigvæk beundringsværdig. Her sidder jeg paa Færøerne, 50 aar efter at Brandes holdt disse forelæsninger, der vakte saa megen storm, og kan stadigvæk lufte mig i den aandens blæst, der staar af denne bog.

ROMANTIK-RATIONALISME M.M. – Nutidens reaktion mod salonromantiken er forstaaelig, den deler vi selv. Men der hænger ved alt folkeligt en vis romantik i god forstand. Et folk kan lige saa lidt som et enkeltmenneske helt undvære myter og mystik. Kulturens historie er stort set en bestandig svingen mellem dette (det mystiske, romantiske, følelsesmæssige) og den saakaldte rationalisme under en eller anden form (oplysning, humanisme etc.). Ingen af delene kan vel undværes. De romantiske vitaminer (Jørgen-Frantz) kan ikke direkte optisk paavises, men deres tilstedeværelse turde dog være en forudsætning for aandelig trivsel. Naar et enkeltmenneske eller et folk eller en tidsalder er i gærende udvikling og ikke kan overskue eller beherske sig selv rent intellektuelt træder det romantiske stærkt frem, med mystik, national og religiøs – som en naturkraft, som man godt kan forsøge at latterliggøre, men den er der nu alligevel og kan ikke affærdiges med „indskrænket“ (Brandes' yndlings-spotteglose). Saadan var det f. eks. i Tyskland under Napoleonskrigene og saadan er det i Norge i dag (og hos os?). Vi har ogsaa alle som enkeltmennesker vore romantiske perioder. Selv den klare Goethe havde ofte et stort behov for mystik. Det er lige saa indskrænket at tage polemisk parti for intellektualisme som det er at foragte alt, der ikke er romantisk-nationalt-religiøst-mystisk. Humanisme, menneskelighed, kan vel ogsaa give sig udslag i det mystiske. Ved „menneskelighed“ forstaar jeg her: simpel medmenneskelig billighed. Det er noget nær det største gode paa jorden. Hvad var al kulturen værd, hvis den kun manifesterede sig ved „storhed“ og geniale kraftpræstationer, der nødvendigvis maatte beundres, men som ikke gav næring til noget menneskehjerte?

Brandes har en teori med at de „bedste“ tider er præget af intellektuell klarhed og redelighed, oplysning, humanitet etc., medens det er de sygelige tider, der dyrker romantik, religion o.s.v. Kinck hævder som bekendt det stik modsatte: det er de uklare, gærende og skabende tider, der er de virkeligt blomstrende, mens menneskeaanden har sine tørkeperioder i de mere rationalistiske tider. Det skulde synes oplagt at de begge tager fejl, og at de bedste tider er saadanne, i hvilke de to modsætninger forenes. For den enkelte: ved at et rigt fantasiliv og udviklet følelsesliv tæmmes af en vaagen kritisk sans og intelligens. For et folk paa tilsvarende maade. Goethe var sikkert ikke mindre romantiker end f. eks. Tieck, men han laa ikke under for sin romantik, men beherskede den.

For mit personlige vedkommende har det romantisk-følelsesmæssige altid haft overhaand. Jeg har derfor altid været halvt om halvt ulykkeligt forelsket i filosofi, videnskab, i det saakaldt materielle. Det immaterielle havde man alle tider ligesom nok af. Mine digtsamlinger er præget af dette ulyksalige snobberi – de er filosofiske, præget af skepsis og mismod. I aarenes løb er jeg blevet saa skeptisk, at jeg nu ikke tror paa andet end at menneskelighed findes hos mennesker i visse ganske særlige konstellationer.

Naa, her sidder man og snakker. Lige udenfor døren ligger Evropa og ved ikke rigtig om det skal bryde i brand i morgen eller i overmorgen. Man har maaske ikke været saa dum alligevel, at man har været skeptiker. Bedre havde det dog maaske været hvis livet havde givet en anledning til at føle heroisk. Men nu sidder man altsaa her som en gammel vissen skeptiker. Dog – romantikens kilder o.s.v. er ikke helt udtørrede. Men hvad kan det hele i grunden nytte naar o.s.v.?

Det er aabenbart bedst at slutte dette makværk.

William

Læste du for resten nogensinde Falladas „Har man engang spist af Bliktallerkenen?“[8] Den bog bliver ved med at spøge i min erindring. Jeg kan aldeles ikke nægte at den er et af de mest gribende værker jeg har læst. Ikke fordi den er „stor“, det er den verken i sjælegranskning eller i plastisk menneskeskildring eller moral eller filosofi. Men den er s a n d. Og skønt den er usentimental indtil det haardkogte ulmer der under dens blikoverflade en sjældent rig menneskelig medfølelse. Det er en bog saa banal som en bliktallerken, saa raa og klangløs som en bliktallerken, men ogsaa lige sand.

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

---

1 Begge diktene er trykt i *Úr leikum og loyndum* (1940). „Sonur mín“ har tittelen „Undur“.
2 „Víðvík“ er „Víkin fyri eystan“.
3 „Fólkafundur“ og „Gamli liggur við hita“ ble begge skrevet i 1935 og trykt samme år i *Varðin* bd. 15., deretter i *Úr leikum og loyndum*.
4 Georg Friedrich Händel (1685-1759), tysk-engelsk komponist.
5 *Des Knaben Wunderhorn* (1806-08), tyske barnerim samlet og utgitt av Achim von Arnim og Clemens Brentano.

6 Joseph von Eichendorff (1788-1857), tysk dikter.
7 Johan Ludwig Tieck (1773-1853), tysk dikter.
8 *Har man en Gang spist af Bliktallerkenen,* Jf. brev 57.

71. William Heinesen til Christian Matras

10/10-38

Kære K.M.

Tak for dit brev af 4. og de gode ord om bogen[1]. Det opmuntrer og forfrisker mig naar du skriver: tú hevur óivað gjørt landi tínum eina góða gerð við at leita niður á tann humana botnin í føroyskum lyndi – tað besta vit eiga. Hvis der er noget virkelig godt og ægte ved den bog hænger det sammen med at jeg har haft det mod – om jeg saa maa sige – at lade være med at være „haardkogt", uden dog derfor at blive sentimental (jeg mener: fordi det jo er højeste mode at være kynisk, saadan som baade amerikanerne og russerne er det, og i deres kølvand andre. Herlige undtagelser findes ganske vist, saaledes Remarque eller Kirk), og naar jeg har skildret mine mennesker saaledes har jeg hele tiden været bombesikker paa at det var F æ r i n g e r. Du kan derfor forstaa at det glæder mig at faa dette bekræftet af dig.

Det skal altsaa ikke forstaas saadan at alle Færinger er af den slags. Der er undtagelser – typer som for eksempel hovedpersonen i Laxness' „Frie Mænd" findes vel ogsaa herhjemme, men de er i mindretal. Det er typisk, at skønt der herhjemme i monopoltiden var et betydeligt økonomisk svælg mellem de to klasser, de besiddende og de besiddelsesløse, eksisterede der næppe nogensteder et tilsvarende aandeligt svælg. Det var bønder og bondealmue, ikke Herremænd og livegne, høvdinge og trælle. Er der noget folk, der virkelig har en aarhundredgammel humanitær kultur, saa er det det lille færøske øfolk. Denne humane aand har nedfældet sig i ordsprogene, der sjældent er kyniske, men ofte klogt og varmt menneskelige, og i udtryk som „neyðaradýr" eller „álmussudýr" – ord, der er blevet brugt i flæng baade om 1) ludfattige mennesker, 2) folk af daarlig og mislig opførsel og halvkriminel karakter, og 3), med øm betoning, om smaa børn.

Er det middelalderen, den „mørke" tid, der har givet den færøske humanitet saa gode vækstbetingelser? Jeg spørger bare. Oldtiden havde den ikki. Den havde sit slægtsære-begrep og sine strenge fordringer til personligt mod, og den havde sin ejendommelige „fairness" mod modstandere i visse situasjoner – en indstilling, der undertiden næsten kan synes bundsentimental. Men de ældste af vore episke sagn beretter om mennesker, der daarligt nok kan karakteriseres som andet end umennesker: lavpandede kraftkarle og ædedolke, der beundredes for deres dygtighed i stupidt rænkespil og umenneskelige handlinger. I v o r tid er det desværre tydeligt nok, at den humanitære aand herhjemme er ved at vige for en anden aand. Tænk blot paa J. Patursson, der i sit forhold til den nye jordlov er saa a s o s i a l, at han ikki mere fortjener at kaldes national. At være national vil herhjemme og i vor tid være ensbetydende med at være sosialt indstillet. Har man ikke til enhver tid tanken om den 80 p.ct. store forfordelte klasse i tankerne, tænker man ikke færøsk, men fascistisk.

Lad mig i denne forbindelse sige, at jeg finder dine hjertesuk om den politiske tilstand lidt for pessimistiske. Alt afhænger af os selv. Jeg tvivler personligt ikke om at det efterhaanden vil lykkes os at knække de sidste hektiske rester af dansk imperialisme og skabe os den position, der er os værdig og som vi er tjent med. Men vejen gaar ikke kun gennen utaalmodige krav og „galróp" (skønt Gud ved at disse galróp ofte er paakrævede og endda gør deres virkning!). Vejen gaar hovedsagelig gennem en sund udvikling af den sosiale og nationale økonomi. Den selvstændige økonomi, der maa være alfa og omega for et sandt selvstyre, opnaas jo ikke ved at man i en nedgangstid over en lav sko udsteder dekreter og indkræver skatter, og allermindst ved at man lægger hovedvægten paa at skaffe en enkelt klasse vækstbetingelser – nemlig handels – og rederstanden (samt skibsførerne). Hvis du havde overværet et eneste av rederforeningens møder vilde du maaske have givet mig ret. Her sidder disse bygdekakser og overdænger hverandre med smiger. Tonen er denne: v i, der giver arbejde til folket, vi, der skaber fremgang og ligefrem ofrer os for landets trivsel. Men da der saa engang forelaa et andragende om støtte til et sygehus i „Færingehavnen" enedes man forbløffende hurtigt om at det var tiderne virkelig ikke til. Kjølbro udtrykte det med det smagfulde citat:

Det (sygehuset) har vor sympati,
Men vi har ingenting at ha' den i.

Dette lyder som et ondskabsfuldt stykke „sosial satire", men det er et nøgternt referat, hørt med egne øren.

Forhaabentlig overvintrer den færøske humanitet i underklassen, hos fiskerne. Ellers ser det først helt galt ud for os som folk.

@

Ja, det er kedeligt med H.B. Du har vistnok ret naar du mener, at det er denne fødte stilist og digters uheld, at han ikke har nogen dybere literær rutine. En saadan betyr vel i sig selv ikke saa meget, men den er i høj grad gavnlig, hvis de øvrige skribentegenskaber er tilstede, talentet og personligheden. Evner har han som kun faa, poesien og humoren ligger ham i blodet, og især er han en digter med kraftige spontane inspirationer – skapende trang. Man kunde ønske at han havde skabt flere mesterværker som „Einbýli“, „Sodnkonan“[2] og andre korte historier, og at han havde givet disse værker paa en bredere basis, i romanform. Men han er altsaa for tiden literært usikker, ligesom uden artistisk eller moralsk midtpunkt – han slaar snart over i det altfor burleske, snart over i det sentimentale. Muligvis vilde han lettere have fundet sig selv hvis han havde haft mere tid til sin raadighed. Som du ved er han blevet konsulent for landbrugsraadet – det giver ham en vis social position og har bedret hans økonomi meget betydeligt, men det sluger hans tid. Saavidt jeg ved er det ikke arbejdet i det socialdemokratiske parti der optager ham saa meget at han forsømmer literaturen. Nej, det er hans vidløftige praktiske arbejde med maalinger og beregninger, korrespondance og evige rejser og konsultationer.

Som jeg vistnok har fortalt dig var det oprindeligt meningen at H.B. og jeg skulde skrive „Noatun“ sammen. Men netop i den tid var det at han fik tilbudet om den nye plads, og dette var vel hovedaarsagen til at han tabte interessen for dette eksperiment, som han til at begynde med var ivrig for. Vor plan var den, at vi sammen skulde hobe skildringer op (altsaa efter en forud skitseret plan) og siden gennemarbejde og redigere dette raastof. Det lyder maaske lidt naivt i dine øren, men jeg tror, denne metode vilde have sine fortrin. Saavidt jeg ved anvendes den med held i vore dage i Rusland. Desværre fik H.B. aldrig skrevet noget, men han har været med til at udkaste og komponere bogen, og en del af ideerne er hans, saaledes det med fyrtaarnet som en slags teknisk afslutning, eller motivet med de nødlidende faar. Døglingen var maaske min ide, men jeg havde ikke anvendt den hvis han ikke havde opfordret mig til det. Overhovedet var bogen ikke blevet skrevet, eller havde ialtfald ikke faaet denne form, hvis jeg ikke havde ment at kunne regne med hans medarbejderskab. Vi havde tænkt os bogen udgivet under et

pseudonym. Selv befandt jeg mig paa det tidspunkt i en tilstand af dyb skepsis til min egen formaaen, idet to romaner, jeg havde skrevet, var i unaade hos direktør Grieg (broder til Nordal Grieg), hvis meninger om bøger jeg (maaske med urette?) har en næsten mystifistisk rodfæstet tillid til. Det skal siges til min egen ikke-forklejnelse at jeg selv da manuskriptet var færdigt tilbød H.B. at staa som medforfatter bag et pseudonym. Men dette vilde han ikke. Vi enedes derimod om at jeg skulde oversætte „F á f.“ naar den blev færdig, idet jeg samtidig efter beste skøn skulde bearbejde den med en „udenlandsk“ læsekres for øje. Imidlertid gaar det ingen vej med denne bog. Jeg tror, det virker nedslaaende på H.B. at hans tyske og svenske venner overhovedet ikke lader høre fra sig, skønt de for over et aar siden har bebudet at hans to bøger skulde udkomme i oversættelse. Et mindre „privat“ tilbud fra et tysk f o r l a g har han maattet forkaste fordi denne overlærer Daub allerede har oversat bøgerne og forjættet deres publikasjon. Jeg ved ikke hvad det er for nogle amatører, han er kommet i kløerne paa.

Hvad nu din kritik af hans bøger angaar, saa kunde du jo ikke godt gøre andet end hvad din samvittighet bød dig. Men en synd har du gjort. Du burde have fulgt med i hele forløbet af „Fastatøkur“ og ikke ladet ham have den ubehjælpsomme slutning. Det var yderligt forkert af os begge, at vi deltog i de panegyriske spiritus-soireer, hvorunder H.B. læste sin bog op efterhaanden som den skred frem, uden at vi samtidig gav os tid og lejlighed til ogsaa at gennemgaa manuskriptet kritisk. En bundforkert maade! Ved et godt bæger og i en hyggeligt kultiveret selskabelig atmosfære bliver man gerne ikke altfor kritisk stemt. Lad gaa med disse mindeværlige sammenkomster, men de burde, som sagt, være fulgtes ad med kritisk fordybelse i hans bog som l æ s n i n g. Vi er med andre ord begge skyld i den i øjeblikket lidt kedelige situasjon, H.B. er kommet i. Dog, vi skal nu arbejde paa at give ham den stimulans, han trenger til for at han kan finde op til det plan, hvori han med sine evner og sin skabende aisance hører hjemme. Hvor gnistrende talentfulde var ikke hans humoristiske rejsebreve! Det er muligt at han finder den beste udløsning for sig selv i den kortere historie eller skitsen. Noget tyder den vej. Dog – lad os først og fremmest ikke lade oss diktere af nogen forudfattet mening. Heller ikke bør du selv lægge for stor vægt paa den slags dogmer som at en lyriker ikke kan skrive episk. Den roman om din hjembygd, der ligger saa godt som fuldt færdigt på dit mellemgulv, bør du saaledes før eller siden skrive ned. Der er intet i vejen for at du kan give det stof, du hidtil har fundet saa fyldige og fortættede udtryk for i din lyrik, mæle paa en

ny og episk maade. Ja, det maa endda gerne blive en lyrisk roman ligesom Der grüne Heinrich[3], for hvem siger at ikke ogsaa dette er en paakrævet genre i literaturen? Æstetiske sludrechatoller er der aldri mangel paa.

Du foreslaar at jeg ved lejlighed skriver en diktsamling, „eitt alføroyskt yrkingasavn". Nei. Det kan være galt nok at jeg optræder som romanskrivende usurpator. Lyriken skal jeg lade være i fred, ogsaa af den gode grund, at jeg ikke kan hamle op med jer (dig og J.H.O.D). Mine digte er af en saadan art at de ikke kan bruges til at afspise et dansk publikum med, der vil lære færøsk lyrik at kende. Den, der vil vide noget om færøsk digtning skal faa lov til at gaa til kilderne. Ellers ved jeg, at din mening er god nok.

@

De forskellige oversættelser til brug ved radioudsendelsen skal jeg snart have klare. M. h.t. musikstykket er dette fuldt færdigt i mit hoved og har været det længe. Naar det endnu ikke er skitseret ned til brug for Stig's ven, der skal viderudarbejde og orkestrere det, skyldes det Erik P.s travlhed i gymnasiet, og tillige den omstændighed, at hans kone venter sig en arving hvert øjeblik. Det selvsamme gjorde min indtil den 4.ds., da søn nummer tre[4] traadte ind i denne verden med stor næse og utaalmodig karakter.

Naa, nu slutter jeg for denne gang (sagde skribleren, han tog fat paa et nyt ark!). Hils din kone, de to drenge og katten venus fra os alle. Nu venter jeg at du skriver lidt igen i anledning af ovenstaaende betragtninger. En kronik om J.H.O.D. vil jeg naturligvis med største glæde og inderlige fornøjelse skrive. Det kan have en vis betydning at den kommer frem, ogsaa fordi at folk saa kan se at Homer og Dante bliver oversat til færøsk. Overhovedet – efter i „N." at have fæstnet mig fortrinsvis ved den ikke–literære siden av livet på Færøerne, føler jeg en temmelig stærk trang til at sige noget om den literære og kulturelle. Maaske kunde du yderligere give mig nogle opgaver. Det er muligt at du taler med folk, der vil have bidrag i deres blade. Selv sidder jeg jo temmelig langt borte fra de steder, hvor det foregaar.

Din hengivne,
William

Ps. – Brix's anmeldelse var jo højst naadig denne gang. Jeg havde ventet mig noget i smag med det, han skrev om „D.dkl.S." Han er

en overlegen og overfladisk rad, men der er noget vist friskt over hans gammelmands-respektløshed. Vi faar nu se hvorledes denne bog videre bliver modtaget i Danmark og Norge. Herhjemme er meningerne delte; saaledes skal dr. Dahl[5] under „ førloppet av et høgst celebert bridge-parti" have udtalt, at det er en daarlig bog, alt samtidig med at han med en blaseret mine strøg asken af sin cigar og meldte pas. Derimod har Maria R. Michelsen i et brev til min moder udtalt sig saa gunstigt om bogen, at det har frydet mit hjerte, for dette menneskes vaskeægte og uimodstaaeligt thorshavnsk-galliske aand har jeg altid beundret. Hvis du ser hende, saa sig at hun har glædet mig med det brev. Ligesom du sagde hun, at bogen (ja, hun sagde nu „folk som Niels Peter og Sinklar") var opbyggelige. Det kunde interessere mig at vide hvorledes det gik med oplæsningen i „Føroyingafelag" – du ved at jeg er noget af en abekat, og at jeg gerne vil høre, hvad folk mener om mine fakirkunster. Ligeledes vilde jeg sætte pris paa at høre T.O.'s dom, som jeg ingenlunde venter vil blive saa gunstig.

Jeg havde oprindelig tænkt paa at skrive nogle ord om den internationale situasjon, men efter at jeg nu har læst de sidste numre af „Politiken" er jeg blevet klar over, at de bemærkninger, jeg vilde gøre, allerede er bemærkede. Saa grelt som situasjonen – Macht geht vor Rect – nu ligger belyst, saa er der trods alt noget vist tiltalende ved den. Det diplomatiske luskeri har lidt et nederlag. Situasjonen er raa, men sand, og maaske har hykleriet ikke mere saa gode dage?

En ting kan vi altfald slaa fast: det er ingen død tid, vi lever i. Hvordan vil det nu videre gaa? Der er jo ingen, der tror paa freden, men der er heller ingen, der ikke er bange for krigen. Saa længe Spanien hænger korsfestet, synlig for alle, er der sat bom for lysten til martialske handlinger i det øvrige Evropa.

Du skriver, at du kvalmes av filosofi. Alligevel vil jeg her plage dig med nogle betragtninger, der falder meg ind – maaske kun banaliteter, men lad meg kradse dem ned.

Fra et marxistisk synspunkt foreligger der jo en perfekt forklaring af hele situasjonen. Lidt for perfektibel, omtrent som en færdigsyet klædning, der foregives at passe for enhver figur, for Herkules saavel som for Sokrates. Vi er vistnok enige om at kalde denne forklaring en prokrustesseng – for at blive i det klassiske? Den er indlysende sand for saavidt som det i en meget afgørende grad drejer sig om underklassens frigørelseskamp. Kapitalisme kontra socialisme. En kamp, der altsaa foreløbig er tabt i de totalitære lande (hvor kapitalismen har mobiliseret smaaborgernes hærskarer

under den nationale ide, siger man vistnok). Sociale kampe af den art har før rystet lande og verdener. Men hvem har vundet? Menneskeligheden gaar sjældent af med sejre i saadanne kampe. Naar man for at fremme en retfærdig sag slipper en hærskare af vilddyr løs kan man være sikker paa at sagen forvakles. Krig er sin egen herre.

Men lige meget: naar verden rystes er det ikke fordi enkelte mænd og førere besættes af et dyrisk magtbegjær, eller fordi „kapitalismen“ har samlet alt ondt og umenneskeligt ind under sig og har inkarneret sig som selve Satan. Eller fordi misundelsen blandt de dovne og udygtige, forbryderne og opviglerne, har naaet den yderste grænse for proletarisk diabolik. Der ligger u r e t til grund for rystelserne, men det er en uret af en ejendommelig teknisk og upersonlig art – saa vist som baade krigen, pesten og jordskælvet er mere eller mindre upersonlige og „tekniske“ naturforeteelser. Saaledes har „kapitalismen“ den forbandede natur, at den ikke kan holde op med at producere og udvide sig. Hvad en enkelt mangemillionær og magnat af barnligt eller dyrisk eller perverteret tilsnit kan udrette af ulykker og umenneskeligheder i løbet af en levealder betyder intet ved siden af den ravage, det økonomisk matematiske fænomen kapitalismen afstedkommer blot fordi den har den natur. Saa vidt jeg ved maa det anses for at være almindeligt fastslaaet at den ikke kan standse sin ødeleggende gang uden at sprænge sig selv. Eftersom menneskehedens store flertal ikke roligt kan lade sig træde ned af denne kapitalens tromle bliver det til at den maa ødelegges. Dette medfører revolusjonens rædsler, der paa begge sider kræver hærskarer af uskyldige ofre. Hvis alle mennesker var „gode mod hverandre“ vilde dette ikke ske. Alt vilde kunne ordnes til alles tilfredshed. Men menneskelig godhed, forbundet med universelt udsyn, er den sjældneste sjældenhed paa jorden. Godheden er ikke kapitalist, den er en stakkel, der nu og da dog finder en tiøre i en rendesten. Den organiserede godhed, saadan som vi træffer den indenfor de religiøse samfund – eller i Sovjetrusland? – har en ganske paafaldende lighed med satanisme.

Men for at vende tilbage til udgangspunktet: den nuværende situation i verden kan vist godt karakteriseres ved overskriften: DEN STRANDEDE SOCIALISTISKE VERDENSREVOLUTION. Efter krigen opstod der en mægtig bølge, den brød ind over Rusland og skyllede dette kolossale land saa at sige rent, men da den kom til mellemevropa havde der her dannet sig modstrømme, idevande. Det er stadig dønnet af denne brændings vælde, vi har ørene fulde af. Verdensrevolutionens teoretikere

havde undervurderet betydningen af det nationale. Verden lod sig ikke internationalisere. Efter den marxistiske katekismus: kapitalen greb til den udvej at rejse barrikader paa nationalistiske floskler. Men her er katekismen ikke i orden, det maa dog selv den indrømme, der afskyr nationalisme naar den optræder som imperialisme – hvad den jo desværre oftest gør.

Men det synes jo at være en naturlov, at den saakaldte nationale personlighed ikke lader sig overse? At der gives en saadan national personlighed turde dog ikke være en blot og bar „reaktionær“ frase?

Vel gives der i første række en menneskehed, og ingen er saa nationalt præget, at han ikke først og fremmest kan føle almenmenneskeligt (forudsat at han i det hele taget kan føle). I de store, grove, simple træk er vi alle ens. Men siden er vi præget af race, nationalitet, socialitet, individualitet o.s.v. – vort staasted er det punkt, hvori alle disse linjer krydses. Livet er saadan. Det forholder sig rigtigt nok hvis man bestemmer mennesket Chr.M. som tilhørende menneskeheden, men difinitionen er veg, ligesom naar man vil angive et skibs position ved at sige, at det befinder sig paa verdenshavet. Siger man nu videre: han er en hvid mand, er ogsaa det rigtigt, men ikke stort dybere karakteriserende. Videre kan man sige at han tilhører den og den klasse mennesker (“de intellektuelle“, „bourgeoisiet“, „mellemklassen”eller hvad man nu vil). Tilføjer man nu at han er skandinav bliver billedet straks tydeligere, man har ligesom noget at holde om. Endnu tydeligere bliver figuren naar man bestemmer ham som færing, og siger man: en færøsk videnskabsmand og digter, har vi ham saa tydeligt som et leksikon kan give ham. En analyse af mandens arbejde, karakter, personlige forhold, livssyn osv. giver tilslut et næsten udtømmende billede af et individ, og dette billede griber saa paa en forunderlig maade tilbage til det første punkt: hans egenskab af menneske, hans stilling i universet.

Saaledes er det altsaa hvis man ser „universelt“ på tingene. Men dette universelle syn, der er videnskabens, kunstens, kulturens – det er just ikke på mode i vor tids verden, der regeres af sekterere og fanatikere. For den rettroende katolik eller metodist, for muhammedaneren eller buddhisten, er det vigtigere end alt andet hvilken trosbekendelse manden kan henføres til. Nazisten interesserer sig kun for spørgsmaalet arisk eller ej (tysk eller ej!), marxisten er ligeglad paa det punkt, en bestemmer dig alt efter om du er revolutionær eller kontrarevolutionær. For ham er marxisten slet og ret mennesket, den konservative borger ganske simpelt

umennesket, fjenden, der maa bekæmpes og ryddes af vejen. Og saa videre.

Naa, men har man altsaa ikke sind eller samvittighed til at t r o, saa kan man pleje sin sunde vantro. Man kan se sandheden i øjnene og konstatere, at man – ligesom en baad i brænding – staar overfor kræfter, der er langt stærkere end menneskelig fornuft, redelighed og medmenneskelighed. Man behøver ikke engang at føle sig særlig ædel eller ovenpaa af den grund, for de troende er ofte langt ædlere mennesker end vi selv. Der er ingen grund endda til at nægte, at mennesket alt i alt er godt. Der findes smaa mennesker, forblindede mennesker, vildførte mennesker, arveligt belastede mennesker, vanvittige mennesker, men der findes ikke mennesker, der er onde for det ondes skyld – medmindre det da drejer sig om en ganske egen art af negativistisk genialitet. De unge flyvere fra Tyskland, der mejede skolebørn i Guernikas gader ned med maskingeværer fra deres lavtflyvende maskiner – det var unge sportsidioter, besat av krigens frygtelige fællesaand. Selv en Hitler kan virke gribende naar man kender ham. Hvad man jo nu gør, eftersom man har hørt ham tale i sin egen stue og set ham fotograferet fra alle sider og i alle sindsstemninger. Jørgen-Frantz kaldte ham træffende en blanding af underofficer og en helgen – det brede tyske folks ideal. Gribende er ogsaa den uheldige, den handicappede dr. Benes, med hvem en demokratisk og positivistisk kulturepoke i verden maaske har sagt Farvel og tak. Derimod kan jeg ikke finde noget gribende ved Chamberlain og Daladier[6], især ikke denne sidste. Under München-forhandlingerne blev de fire „store“ jo som sædvanligt af folke-fantasien indsvøbt i myter og anekdoter...Daladier mødte saaledes to tyske damer, der bad ham om at virke for et godt forhold mellem Tyskland og Frankrig – Damerne rykkede den lille Franskmand i ærmet, og han nikkede bevæget, det var hans myte (mens Hitler hostede svovl og dr.Benes græd blod). Chamberlain er den gamle forsigtige og forskrækkede mand. Naa – der er al grund til at være forskrækket naar krigen spiller op til verdensundergang. Men – han repræsenterer dog paa en ligesom let hyklerisk maade det land i verden, der vel nok har de største undertrykkelsessynder paa sin samvittighed. Hvis de nu giver tyskerne nogle af deres gamle kolonier tilbage bliver der maaske fred et par aartier i Evropa. England har jo altid været en mester i at forlægge sine nederdrægtigheder til fjerne og gemte valpladser udenfor den civiliserede verden. Tyskland er mere naivt – mere højrøstet, aabenhjertigt, klodset, pralende og tyktflydende løgnagtigt, men trods alt ligesom mindre hyklerisk. Men det er iagtttagelser, vi kan sidde her og gøre i vor nordiske

søndagsskole – udrette noget fra eller til kan vi ikke, og lade os skyde ned for en ide eller en tro vil vi heller ikke indlade os paa. Vi maa nøjes med undertiden at gribe os i vor egen barm, „holde dommedag over os selv“, og saa ellers deltage i den almindelige f r y g t, der er blevet hele den civiliserede verdens kendemærke i vor tid.

„Frygt er en saare kløgtig lærer og alle revolutioners forud-forkynder,“ siger den vise Emerson (1803-78)[7]. „Der er et, han lærer, nemlig at der er Raadenskab hvor han viser sig. Han er en aadselgrib, og selv om du ikke klart ser hvad han svæver for der-oppe, er der et eller andet sted død.Vor ejendom er bange, vore love er bange, vore dannede klasser er bange. I menneskealdre har frygten varslet og skaaret ansigt og plapret op om regering og ejendom. Den urene fugl er der ikke for ingenting. Den melder om store uretfærdigheder, der maa raades bod paa.“

FMD: H nr. 10-03 p.nr.10

---

1 Christian Matras skriver om *Noatun* i brev til William Heinesen datert 04.10.38. Brevet er i privat eie og utilgjengelig.
2 „Einbýli“ og „Sigrið sodnkona“ fra novellesamlingen *Fjallaskuggin* (1936).
3 *Der grüne Heinrich* er Gottfried Kellers delvis selvbiografiske roman i fire bind (1.Utgave i 1854-55 og 2.omarbeidet utgave i 1879-80). jf.brev 5.
4 Jørgen-Frantz, Lisa og William Heinesens yngste sønn.
5 dr. Dahl må være Thomas Pauli Dahl (1898-1977), som var overlege ved sykehuset i Tórshavn 1931-1967.
6 Eduard Benes (1884-1948), president i Tsjekkoslavakia i 1935-1938 og 1945-1948.
Arthur Neville Chamberlain (1869-1940), britisk statsminister fra 1937-1940.
Édouard Daladier (1884-1970), fransk forsvarsminister i 1936, statsminister i 1938, utenriksminister i 1939.
7 Ralph Waldo Emerson (1803-1882), amerikansk forfatter og filosof.

72. William Heinesen til Christian Matras

17/10 – 38

Kære K.M.

Hermed følger nogle oversættelser til brug for radioudsendelsen. Jeg har vist faaet alt med undtagen „Andróður“, idet jeg ikke kan finde det paagældende hæfte. Jeg har dog læst digtet – det er godt

paa samme maade som M.á R.s andre ting, men jeg kan ikke se at det er saa ekstraordinært. Dog er det afgjort godt nok til at det vil pryde udsendelsen at faa det med, bl.a. er det et ypperligt friskt motiv.

Til de andre oversættelser, som altsaa sendes vedlagt, vil jeg gerne knytte nogle bemærkninger.

BLANKANS RÍMA. – Jeg ved ikke om det netop er denne vise, vi kan bruge. Den har den fordel at den kan gengives i sin helhed. Selvfølgelig er den lidt bagatelagtig, men til gengæld fin og yndefuld, og melodien er førsterangs. Hvis du eller andre ved noget bedre eksempel skal jeg med glæde hjælpe til med oversættelser.

FUGLEKVADET[1]. Jeg mener, denne optakt til Fuglekvadet er bedre end Jákup á Møn. Der er friskhed og kraft over denne optakt, og den virker saa dejligt moderne, ikke spor arkaiserende. Den kunde godt passe paa vore nutidsforhold. P.N. er efter min mening ikke saa fængslende endelig som d i g t e r, men saameget desto mere som personlighed, kraftig, klog, stærk og uendelig positiv som han er. Hans sociale satire er slagkraftig og frisk, uden at være alt for original. Utvivlsomt er han bedst i Fuglekvadet – J. á M. er lidt for meget af et knock-about-nummer. Baade du og jeg kender utvivlsomt nulevende færinger, der kan fortælle langt frodigere og anskueliggørende. Men som positiv kraft, som ubændig og karleagtig vilje, er der ingen der overgaar P.N. I modsætning til J.P., som i mangt og meget kommer op paa siden af ham, og som er en større digter, er han folkets ven, en, der tager sig af de smaa (uden dog sentimentalt at stille sit eget lys under en skæppe), mens J.P. jo desværre er en halvtriviel snob i social henseende. – Jeg overlader nu til dig at bestemme hvorvidt vi skal bruge denne optakt til Fuglakvæði. Oversættelsen er paa sine steder maaske lidt fri, men som du sikkert vil se er det i sagens interesse. F.ex.: omkvædets „mangt eitt djór og høviskan fugl“ kan forbandet daarligt oversættes.

HVØRJUM MAN TYKJA[2]. – Jeg foreslaar denne sunget i stedet for „Eg oyggjar veit“ – den er kortere og ikke mindre god, og melodien er original (Alexander Enniberg[3]). Hvis I ikke kan faa fat paa den i Kbhvn. skal jeg faa den skrevet af. Speakeren kan muligvis oplyse hvem Trondur og Sigmundur[4]er, samt at kong Sverre var færing[5].

NÚ ER TANN STUNDIN[6]. – Da udsendelsen jo ikke er politisk er det maaske bedst at nøjes med de 4 første (og bedste) vers. Paa den anden side skal vi absolut ikke gøre noget, der kan virke kastrerende og uægte, det er af betydning at vi viser et ansigt, selv om denne ansigt ogsaa skal virke lidt udæskende paa en og anden konservativ frøkensjæl.

TJALDUR, VERÐ VELKOMIN – er visselig ikke noget mesterværk, men hvis den kønne melodi bliver sunget som angivet i programforslaget, vil den kunne virke gribende.

J.H.O. DJURHUUS. – Det er mig umuligt at oversætte noget digt af D. i bunden form. Jeg er heller ikke tilfreds med disse prosaoversættelser, men muligvis vil du eller han kunne forbedre dem, hvor de er svagest. Hvis I ønsker flere prosaoversættelser, saa giv mig et tegn.

VÆTAN er fra gammel tid oversat af R.L. selv, saa den skulde være god nok.

H.A.Djurhuus. – „Non“, der staar I vores lille antologi, er et godt digt. Det andet, der findes i „Yvir T&T“, har jeg forsøgt en gendigtning af, der efter min egen mening er faldet ikke uheldigt ud.

VIÐOY. – Heller ikke dette digt har jeg turdet binde an med at give i bunden oversættelse. Som det her er oversat giver det afgjort et friskt resume af originalen. Jeg har vedlagt ogsaa en oversættelse af „Byggja vit“[7], der muligvis kan tages med som en slutningsenvoi? Jeg ved ikke om jeg fortalte dig at jeg havde tænkt paa at anbringe dette digt (paa færøsk) som en art motto over „Noatun“, men opgav det fordi jeg frygtede at bogen kunde falde til jorden og drage det herlige lille digt ned med sig i skidtet. Nu ser det ud til at bogen ialtfald holder sig svævende frit over møget. Selv Kjeld Flohr (Aftenberlingeren)[8] er jo helt naadig denne gang.

HITT BLINDA LIÐIÐ. – Gentagelsen af Stunder i 3.vers er ikke heldig, men kan du finde paa noget bedre? „Timer“ – det er jo at forstyrre tidsrytmen? Bedre var det hvis man kunde erstatte det første „stunder“ med et andet trokæisk ord.

Overhovedet vænter jeg at du forbedrer disse oversættelser, hvor det gøres nødvendigt og afliver muligt indsmuttede tanketorsk. M.á R.'s digt skal nu følge hurtigt.

Hvad ouverturen (rhapsodien) angaar har Erik Petersens kone nu faaet en datter. I nat laa jeg og udsatte rhapsodien for tre blæsere. Det vil ligesom „staa“ bedre til de enkle, skønne melodier. Ligeledes bliver den lettere at udsætte. Jeg ved endnu ikke om de tre blæsere skal være: fagot og to horn, fagot, klarinet og obo, eller simpelthen tre horn (basun, kornet, piccolo). Den begynder med en „kingo-agtig“ melodi, som E.P. selv har komponeret, derefter følger: Óla Hvass[9] (i symfonisk tillæmpet omdigtning), „Det er i nat en vaagenat“[10], „Brudevisen“, „Kongen sagde til datter sin“[11],

atter E.P.s tema (varieret) og endelig „Norske Løve“[12], der fremtræder i tre variationer, der suplerer hverandre. Efter min beskedne mening er denne rhapsodi saa god at man skal lede længe efter magen.

W.H.

1 „Fuglakvæðið“ diktet av Nólsoyar Páll 1806 eller 1807.
2 „Hvørjum man tykkja vakurt hjá sær“ fra 1892 av Fríðrikur Petersen.
3 Alexandur Enniberg (1882-1957) satte melodi til „Hvørjum man tykkja“ og „Móðurland vil eg teg kalla“ av Jóannes Patursson.
4 Helt og heltens motstander i *Føroyingasøga.*
5 Den norske kong Sverre vokste opp på bispesetet i Kirkjubø.
6 Diktet av Jóannes Patursson til møtet i Tinghuset 2. juledag 1888.
7 Christian Matras' dikt „Byggja vit í urðaroyði“ fra *Heimur og heima* (1933).
8 Kaj Flor, jf. brev 42.
9 „Óla Hvass”- „Einaferð hendi tað Óla Hvass“, dansevise.
10 „Det er i nat en vaagenat, der komme saa mange til dansen brat“ (i *Danske kæmpe- og folkeviser*) er en av de danske viser som brukes i færøysk dans.
11 „Kongen sagde til datter sin“, „Kongen spurgte Datter sin“ fra „Hr. Oluf og kongens datter“. Denne visa omdiktes, synges og danses i Jørgen-Frantz Jacobsens *Barbara* i kapitlet „Brændevin“.
12 „Norske Løve“ eller „Kom frem i denne tid“ er en dansk vise om et skipsforlis. Den er blitt sunget med ulike melodivarianter. Marianne Clausen gjengir tre: en fra Dalur, en fra Sandvik og en i tradisjon fra Nólsoy (Clausen 1995:246). William Heinesens komposisjon „Norske løve“ ble først skrevet i 1950-årene.

73. William Heinesen til Christian Matras

4/11 – 38

Kæri K.M.

Hesar reglurnar fyri at lata teg vita at tað tíverri verðir so, at vit fáa ikki rapsodiuna lidna. Erik P. høvur havt og hevur enn so nógv um at vera – vegna skúlaarbeiði, og sjálvur eri eg ikki kompetentur at gera tað tekniska arbeiði. Spell var. Nú er einki annað eftir at gera enn at skriva til „Norsk kringkasting“ i Oslo. Tað mást tú gera fyrsta dagin. Radioorkestrið skal eisini hava tíð til innøvingar.

Eg skrivi meira seinni. Tó lat meg alt fyri eitt takka teg fyri at tú hevur fingið í lag at Ejnar Th.[1] lesir og tekur støðu til manuskript J.F.'. Hetta var bara frálíkt. Tað vil ivaleyst gera eitt gott

„inntrykk“ uppá Koppel um E.Th. verður vunnin fyri Barbubók. Hvat ið Palludan viðvíkjur kundi tú jo tosað við hann, men óivað er E.Th. nettupp tann rætti maðurin.

Vinaliga,

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Ejnar Thomsen jf. brev 35.

74. William Heinesen til Christian Matras

7/11-38

Kære K.M.

Tak for dine to breve (28/10 & 2/11), som jeg endnu ikke har faaet besvaret. Det skal ske her.

Jeg forstaar paa din beskrivelse af H.H.H. at han er en mand med en rentud H.C. Andersensk forfængelighed. Naa – enhver kunstner har jo en rem af huden. Abesindet trindt paa jord, som J.-F. plejede at udtrykke det. Jeg er med skam at melde ikke kommet langt i Jonsoknatt (som jeg har faaet forærende af Molaug, der altsaa er H.H.H.'s modstander!), men det jeg har læst glemmer jeg ikke saa let. Stærke billeder, forunderlig drastisk-realistiske trods den romantik, der præger dem (som hos Kinck!) Men foreløbig virker bogen paa mig som et sagn-arkiv, og jeg er lidt i vildrede med hvor han vil hen. Det er maaske min fejl. Eller h a r det kun været hans mening at lave en slags stærkt personligt præget jætte-antologi? At holde en prægtig romantisk-national-religiøs sjælemesse – uden fastere struktur? I værker som Peer Gynt og Brand[1] er der jo en linje, præget af tanke, kritik. Ogsaa i et værk som Driftekaren. Linjen i Jonsoknatt er vanskelig at faa fat paa. Men det er maaske min fejl?

RADIOUDSENDELSEN. – Som jeg meddelte dig har jeg maattet opgive at realisere ideen med den færøske rhapsodi. Forhaabentlig faar du i tide fat paa den norske. Hvis ogsaa dette skulde mislykkes er der tilbage den udvej at lade udsendelsen begynde med at nogle (dygtige) sangere synger (danser) et stykke af et eller andet gammelt kvad. Dette kan da gøre det ud for en „ouverture“.

Vi holder os i saa tilfælde til det folkeligt og klassisk færøske (ind under hvilket instrumentalmusik jo ikke henhører). Udsendelsen skulde i saa fald aabnes med dette kvad, idet der i programmet kan staa noget i retning af „Færøsk kvaddans".(?)

Mens jeg husker det: det kunde være af betydning at det blev sagt at taatt-genren lever endnu i vore dage, eventuelt kunde der gives en prøve herpaa, f. eks. „Í Gøtu ein dag"[2] (?)

Naar du har talt med radiomanden vil du saa vel være i stand til at fastlægge programmet, herunder ogsaa „foredraget". Hvis du ønsker det vil jeg gerne paa grundlag af din instruktion give dette en sidste afpudsning. Muligvis kan du dog bedre gøre dette selv. Prøv at faa R.L.'s digt med – jeg synes det er det værd.

Som du ved har jeg ikke noget imod at J.Chr. J. holder foredraget. Hvad den anden mand Óli J.[3] angaar kender jeg ham slet ikke, men stoler paa at du vurderer ham rigtigt som oplæser. Det er, som du bemærker, af betydning at de danske oversættelser læses diskret op, altsaa: orienterende, uden patos, men dog tydeligt og med en vis autoritet. Endelig ikke med et lille undskyldende smil, for beskedenhed er ikke h e r paa sin plads. Derimod maa indledningen læses op i en ikke for haandfast tone, snarere lidt spøgefuldt-let. Det er jo et causeri!

KRABBASKELIN M.M. – Naar jeg ikke synes at dette digt staar maal med dine øvrige digte tænker jeg aldeles ikke paa stemningen i det. Stemningen og billedmaterialet er godt nok, ja, ypperligt. Men digtet er efter min mening ikke bygget op med den logik, der ellers præger dine (iøvrigt aldrig skematiske) digte. Hvad selve motivet angaar, da har jeg selv mangen gang i min barndom været med til at finde saadan et tomt, rent og fint klenodie paa stranden i Bø, saa jeg taler ikke uden kendskab til sagen. Jeg vil ogsaa gaa med til at du kalder den „meir enn ein krabbaskel". Men naar du for at skildre dette primitivt sakrale indtryk, denne filigranagtigt fine og ensomme af havet opskyllede ting gør paa dig, rakker ned paa en hel del andre gode ting, gør dette intet indtryk ialtfald paa mig. De sidste fire linjer er faktisk nok til at bære digtet. Det forekommer mig derfor for langt. Remsen i midten klæder og bærer ikke tanken og meningen med digtet, selvom alle de her skildrede ting i og for sig er elskelige nok.

Jeg er sikker paa at du nu forstaar hvori det er jeg finder dette digt inkonsekvent. Poetisk inkonsekvens er ellers ikke din svage side.

JÁKUP Á MØN M.M. – „Hevði tú havt d a n s a ð ofta J.á M. hevði tú at kalla gloymt tað veika i søgugongdini, haldi eg." Ja, det er nok rigtigt. Der er meget godt i J.á M., men som l i t e r a t u r virker dette digt som helhed temmelig udvandet. Humoren er underlig forceret, det morsomme er ikke morsomt. Det er mig om at gøre at fastholde dette forhold, fordi du paa visse herhen hørende omraader er saa forunderlig konservativ. Sagen har altsaa et dybere perspektiv, og det er maaske ikke nogen skade til at jeg her forsøger at fremsætte min mening – saa klart som jeg nu engang formaar. Ingen skal beskylde mig for at undervurdere den færøske humor. Jeg er heller ikke blind for visse kernefulde udtryk og visse stænk af virilt og barskt humør i J.á M., men som helhed finder jeg altsaa denne skæmtevise halvkedelig, forceret og plump. Det er ulige friskere humoristisk at høre f.eks J.H.O.D. fortælle drastiske og i deres menneskelige tragikomik gribende anekdoter om O. á Heygum, og J.-F.'s historier inde fra Skaalefjorden var ogsaa ægte færøsk humoristisk kunst. Baade du og jeg kender andre landsmænd, der har et sandt kunstnerisk greb paa at fortælle morsomt og levende. Og for at hente eksempler fra literaturen: Heðin Brús rejsebreve og dele af hans „F.á ferð, eller J.P.G.'s Gjentukæti[4], der er et lille mesterværk af varm og ægte færøsk satire. (Derimod er „Út at rógva for Jóhannes"[5] kedelig og udvandet!) Jeg finder ogsaa at din egen skitse om gendøberen, der døbte sig selv, er et stykke herligt færøsk ironi.

Men tilbage til J.á M.: drikker man et godt bæger og d a n s e r denne vise i et friskt lag vil selve de omstændigheder hvorunder den bæres frem virke suggererende og blive en oplevelse. Det vil løfte visen op i et „højere plan". Men det bliver saa et selskabeligt plan, ikke noget literært-kunstnerisk.

Dette er efter min beskedne mening tilfældet med hensyn til en mængde andre færøske viser og kvad. Som literatur betragtet er størstedelen af disse uden videre poesi, uden skildrende kraft og kunstnerisk sammenhæng. De kan have deres barokke charme og sprogligt set har de selvsagt deres overordentlige kvaliteter. Men som læsning – temmelig ufremkommelige og trættende. Klædt i en ham af fin og kernefuld selskabelighed og fremført i dans virker de annerledes. Men naar deres virkning saaledes er afhængig af denne selskabelige opstemthed –hvorfor saa ikke indrømme dette, i stedet for at tale uforstaaeligt om den mystiske kunstneriske virkning, som kun de indviede har nøglen til?

Dette siger jeg ikke af uvilje mod den gammelfærøske literatur. Jeg kunde tværtimod ønske at det var løgn hvad jeg sagde, men jeg ønsker først og fremmest at være redelig.

Hvad sagnene og ordsprogene angaar, da har disse ubestrideligt denne evne til at fænge literært – som læsning. Ikke mindst i

Hammershaimbs ædle og maadeholdne (og ægte færøske) klassiske sprogdragt. Hvad melodistoffet angaar ved du at jeg er af hjertet begejstret for dette. Mit kendskab til anden skandinavisk folkemusik er ret omfattende, men jeg vil tippe de færøske melodier som kraftigt jævnbyrdige med norske, danske, svenske og finske.

Naa – men alt dette (om kvadene) skriver jeg naturligvis ikke som en slags forsøg paa at slaa dit humør ned. Min kritik er positiv: jeg mener, at der vilde være vundet ikke saa lidt hvis den romantiske hang til at dvæle ved og forgylde fortiden blev lidt bedre kanaliseret. Jeg mener ikke vi behøver at være saa ængstelige for fremtiden. Der er i vor kaotiske og forkvaklede tid ganske sikkert langt mere umiddelbart literært talent i det færøske folk end der var i de tider, da færøsk kultur var en smuk, men livsfjendligt strammende spændetrøje. J.H.O.D., ja selv H.A.D. er frodigere og langt beydeligere frembringere end J.Chr. Dj. og Heðin Brú er morsommere end P. Nolsøe, selv om han ikke er saa fast i sulet. Jeg beundrer P.N. langt mere som mand og hero end jeg beundrer hans digtning som literatur. Mig forkommer hans sprog heller ikke nær saa godt som det literære sprog, der nu anvendes af de bedste – er det ikke fuldt af danismer og ynkelige rim, samt præget af dillettantisk rimnød? Ja, nu kan du kalde mig idiot og bagstræver hvis du vil, men jeg maa hævde som min mening, at hvis vi for alvor ønsker at gøre moderne færøsk aandsliv en tjeneste, saa lad os forsøge at se historisk og nøgternt paa den gamle literatur og ikke kunstigt paatvinge den fortrin, den ikke besidder. Det at den eksisterer – i al sin forbløffende m æ n g d e – er et bemærkelsesværdigt og stolt faktum. Den har sine fordele og sin betydning, men paa stærkt begrænset maade. Lad os ikke gaa og bilde hverandre ind at den betyder mere end den gør.

Heller ikke bør den gamle kvadliteratur overvurderes som klassisk traditionsgrundlag for vor tids færøske literatur. J.H.O.D. paastod engang at han følte det som en misforstaaelse naar det blev sagt at han byggede videre paa en færøsk tradition. For den gode nyfærøske digtnings vedkommende er en saadan tradition ikke særlig iøjenfallende. D e n er paavirket andetstedsfra. Amatører plagierer den gamle tyndslidte kvadtone (Nyholm, dels H.A.D.).

Noget helt andet er at en mand som f.eks d u bevidst søger at knytte en ny og frugtbar forbindelse med det gamle, som i dine børnerim (skjaldur) eller i din morgensalme (Kingo-tradition i klassisk-moderne form!), eller at der i et digt som „Móses“ er en tone, der indirekte kan minde om visse ekstatiske steder i kvadene, eller maaske snarere i den religiøse passionsdigtning (atter Kingo).

Heller ikke vil jeg benægte at den færøske selskabelighed har sin

store værdi – ogsaa naturligvis kulturbyggende. Men det vilde være at lyve hvis man ikke indrømmede at den er i forfald og for det meste – i vore dage – virker konservativt fordummende. Den er et kulturelt konkursbo. Hvad der bor i den af værdier maa reddes over i vor moderne tid og transformeres til dette brug. Meningen er jo at den skal afløses af moderne literatur, skreven digtning. Den maa ikke gøres til en vildmandsskølle, hvormed reaktionære romantikere slaar nutiden oven i hodet (Patursson).

J.-F. plejede at sige, at det r o m a n t i s k e islæt i moderne færøsk aandsliv var noget af en importvare. Oprindeligt er færingen jo ikke „romantiker“, men kritisk, skeptisk og nøgtern, ofte paa en klog og fint ironisk maade. Jeg ved ikke om han havde helt ret i dette. Meget i den gamle kvadliteratur har en barokt-romantisk, en vildt virkelighedsfjern karakter. Men utvivlsomt hænger megen nyfærøsk „nationalromantik“ sammen med den omstændighed, at mange skrivende og indflydelsesrige færinger siden monopolhandelens ophævelse har opholdt sig meget udenlands. Den emigrerede færing bliver romantisk indstillet (paa en anden maade end de gamle, for deres „romantik“ var ialtfald udlængselsromantik!). Sagnets Summaldur er jo ogsaa en romantisk emigrant. Overhovedet er dette sagn mærkeligt romantisk – modsat saa mange andre sagn, i hvilke selv uhyrlige ting berettes paa en stramt konkret maade. Vore første „nationalromantikere“, Effersøe, provst Petersen, var jo delvis prægede af emigrationspsykologi. Mindre aander som f.eks Peter Alberg og Nyholm, der dog har været – i høj grad – med til at bane vejen for den almindelige færøske „ny-romantik“ (eller hvad vi skal kalde den), har tilbragt dele af deres ungdom i Norge. En ægte romantiker som Tr.O. er præget af at han har sit hjem og sin virksomhed i København. Jeg har her nævnt nogle navne i flæng – emnet kunde tages op i en anden og bredere sammenhæng.

Nuvel – som du ved er jeg ingen hader eller foragter af romantik. Hvad heller ikke J.-F. var. Han kendte jo de „romantiske vitaminers“ betydning. Men nægtes kan det ikke at romantiken i forrige slægtled bredte sig altfor voldsomt paa selvkritikens og saglighedens bekostning. Politisk-svermerisk romantik er ingen yndig blomst, den er et ukrudt, og dette ukrudt har grebet om sig paa en skæbnesvanger maade. Saalænge denne romantik endda var forbundet med talent, som hos Patursson, Effersøe, Petersen o.fl., havde den d e t fortrin. Nu praktiseres den af talentløse bladsmørere og udvandede epigoner. Læs „Dagbl.“ og „Tgkr.“!

Din ide at oversætte „Aandel. sjungechor“[6] er i sig selv storslaaet. Du vilde kunne gøre det, men ogsaa kun du. Men – der er

en hage ved den affære! Kingo er ikke blot en stor digter, han er ogsaa en stor missionær. Færøsk aandsliv trænger ikke til kristelig propaganda, selv om det sker i form af genoplivelse af stor digtning. Hvis en sprogets og ordets frontkæmper som du allierer dig for meget med den kristelige reaktion sker der noget galt. Det er muligt at du vil finde denne min tankegang flad og forkert. Men jeg er blevet betænkelig flere gange. Sidst ved at læse Kaj Munks betragtninger („Himmel og jord“ 1938)[7]. Han er ikke nogen daarlig skribent, men mig personlig indgyder han dyb væmmelse, en væmmelse, der forplanter sig videre til den verden, han repræsenterer: den moderne religiøse reaktion, „Gud-konge-og-fædreland”-suppedasen. Vi trænger herhjemme til nyorientering af en helt anden og stik modsat art: en social-human orientering. Hvis vi altsaa ikke skal gaa fascistvejen. Og den vil jeg ikke være med til at berede jordbunden for.

Venlig hilsen
William

P.S. – At J.H.O.D.'s digte nu udkommer er godt. Jeg glæder mig til at se dem i sammenhæng og skrive om dem. Hvis din egen samling nu ogsaa udkom vilde der være et ypperligt færøsk-literært stof at dvæle ved og skrive om. Det er jo her paa dette omraade at der sker noget – noget nyt og værdifuldt.

Hvem skulde bekoste udgivelsen af en bog om færøsk malerkunst? Er den slags ikke meget dyrt? At en saadan bog vilde have sin store kulturelt-inspirerende betydning (en national betydning) er der ingen tvivl om.

Send mig den morgensalme af Kingo, du har oversat!

1 Henrik Ibsens *Brand* med undertittel „Et dramatisk dikt“ (1866).
2 Í Gøtu ein dag“, sang i kvadstil diktet av Tróndur Olsen og trykt første gang i *Tingakrossur* 1915.
3 Ole Jacobsen, jf. brev 9.
4 Jóan Petur Gregoriussens dansevise „Gentukæti“ („Her er nógv at gera“) fra 1894.
5 Út at rógva for Jóhannes“, også av J.P. Gregoriussen.
6 Thomas Kingos *Aandelige sjungekor* (1674-81). Christian Matras utga et hefte med ti Kingosalmer gjendiktet til færøysk i 1939: *Kingo: Songkórið andliga. Úrval.*
7 Kaj Munk (1898-1944), dansk dikter og prest. Munks essaysamling *Himmel og jord* ble publisert i 1938.

75. William Heinesen til Christian Matras

20/11-38

Kære K.M.

I dag modtog jeg det maskinskrevne manuskript til „Barbara“ og vil nu meddele dig hvad jeg mener.

Jeg giver dig ret i at bogen i det væsentlige e r afsluttet. Den kan udkomme i denne skikkelse uden at læseren vil blive opmærksom paa at den er „ufuldendt“. Ja, som du siger: det e r enda muligt at denne lidt aabne men stærkt dramatiske afslutning er bedre end den slutning, J.-F. havde tænkt sig. Endelig er det muligt at han endnu slet ikke havde udformet denne slutning. Han arbejdede jo ikke efter nogen forud lagt plan og kørte gang efter gang fast – dette ikke paa grund af mangel paa ideer, men netop paa gr. af det modsatte.

Som du ser er jeg altsaa enig med dig. Naar jeg hele tiden har villet forbeholde mig en lejlighed til at forsøge en „rekonstruktion“ har dette været fordi jeg ikke kendte de sidste kapitler og fordi jeg ikke kunde lide den tanke at bogen skulde udkomme som „ufuldendt værk“, idet den i saa fald vilde blive en „litterær ting“, som det bredere publikum vilde gaa af vejen for, hvilket ikke var i traad med J.-F.s ønsker. Men jeg tror at vi nu kan spare os den bekymring. „Barbara“ er et afsluttet hele, egal i hele forløbet og med en dramatisk virkningsfuld klimaks.

Bogen er altsaa – for nu at forsøge at se paa den med „publikums øjne“ – en skildring af et par dramatiske aar af præstehetæren Barbaras liv. Hennes sejrige erobring af præsten hr. Poul og hendes tragiske nederlag overfor den unge letsindige charmør Andreas Heyde. Hendes forhistorie lærer vi momentvis at kende. Læseren vil spørge sig selv hvorledes det videre vil gaa hende: knækker hun sammen, eller bliver hun i løbet af nogen tid den gamle Barbara og forsøger sig med nye erobringer, nye præster? Begge muligheder er tænkelige. Men selv om det altsaa muligvis vil bli hævdet at der er noget vist ufyldestgørende i at bogen ender „aabent“, saa er dette ikke af nogen væsentlig betydning. Det gaar ikke ud over romanen som roman. Slutningsscenen: veninden, der møder børnene, som kommer slæbende med Barbaras fattige kluns, er stærk og udtryksfuld. Den er ikke noget komma eller semikolon, men et punktum. Punktumet er sat for Barbaras forføreriske ungdom. Vi har set hende i hennes hektiske udfoldelse og i hendes fornedrelse og skuffelse. Hun gaar nu i sit 30. aar – er altsaa paa vej mod at blive en

„gammeljomfru“, for at udtrykke det lidt vel ukorrekt. Det at hun saaledes knækker sammen efter Andreas Heydes svig – det viser hende fra en ny side og betyder et nyt afsnit i hendes historie.

Den tanke slog mig straks efter læsningen, at dette punktum kunde have været endnu stærkere hvis det samtidig afsluttede hendes liv. Psykologisk er der ikke det ringeste i vejen for at hun i sin skuffelses og forelskelses eksaltation kunde spring over bord fra baaden og drukne. Denne scene vilde det jo heller ikke være vanskeligt at placere. Dog – naar bogen k a n afsluttes uden at vi behøver at tage pennen fra forfatteren, bør vi betænke os grundigt inden vi gør et saadant skridt.

Dog – en afslutning som den her antydede vilde ikke være melodramatisk, den vilde være ganske naturlig. Og den vilde altsaa gøre punktumet endnu fastere.

En anden ændring, der vilde styrke bogens komposition psykologisk, vil jeg gøre dig opmærksom paa. Det vilde være bedre hvis Andreas Heyde var den første mand, der s v e g Barbara, og altsaa tilfældet det første af den art i hendes ellers triumfatoriske liv som forførerske. Men der er jo ogsaa provsten, som hun har været forlovet med, men som var hende for stærk. Dette moment (med provsten) k u n d e udelades. Linjen i bogen vilde være psykologisk stærkere hvis hun altsaa ikke en gang før i sit liv havde mødt en mand som hun kom tilkort overfor. Jeg er fuldt klar over at ogsaa dette er af underordnet betydning, men dog altsaa af en vis betydning. Du bedes venligst sige hvad du mener.

Saa er der s p r o g e t. – Hvad rettelser og smaaændringer angaar paatager jeg mig gerne disse. Jeg skriver saa manuskriptet af, det skal ikke tage lang tid. Dog vil jeg ikke tage fat paa dette før vi har hørt Koppels og professor Thomsens mening om r e p l i k e r n e. For J.-F. selv var dette et aabent spørgsmaal, som han ønskede andres afgørelse i. Jeg ser saaledes paa sagen: hvis de „faroistiske“ repliker vil blive opfattet paa rette maade af danske læsere – altsaa som en art personligt sprog af lignende art som det, Hamsun med saa stor en virkning har lanceret – skal de bibeholdes. Hvis de derimod virker som en slags efterligning af Hamsun, eller slet og ret som underlige snurrepiberier, bør de helt eller delvis ændres over i et mere almindeligt sprog. Jeg tror, jeg kunde paatage mig dette uden at selve duften gik af replikerne. Selve diktionen rører jeg naturligvis ikke ved. J.-F.s sprogform er i alle tilfælde originalt og selvstændigt. Men med hensyn til replikerne var han som sagt selv usikker og ønskede Koppels eller andre danskeres vejledning.

Jeg er næsten lige saa usikker som han m.h.t. dette problem. I nogle tilfælde synes jeg at den faroistiske ordstilling i replikerne kun bidrager til at skabe en vis forvirring, for eksempel naar han skriver „Armgard faster“ i st.f. „faster Armgaard“. I andre tilfælde er der jo denne ynde og humor over replikerne, som for eksempel i den brug han gør af færøske talemaader som „velsignede“ m.m. Endelig er det jo klart at J.-F. ikke altid sprogligt er paa højde med sig selv, hvad man ikke kan undre sig over naar man ved under hvilke omstændigheder bogen er skrevet. Naar han for eksempel under skildringen af de jævne „havnemænd“ benytter fremmedord, hvor almindelige ord vilde gøre sammen nytte, virker det lidt stivt, og i saadanne tilfælde vil jeg uden videre søge at gøre sproget mere jævnt. Han var nemlig selv fuldtud klar over dette forhold. Ligeledes vil jeg par conduite rette alle indløbne anakronismer eller inkonsekvenser. Der er ting der maa føres à jour – saaledes maa for eksempel spedalskhedshospitalet omtales inden kapitlet med præstens natlige vandring. Dette gøres omhyggeligst ved at jeg altsaa gennemskriver manuskriptet. Jeg tror ikke der i saa fald er mange ting der undgaar min opmærksomhed.

Saa er der endelig et lille spørgsmaal tilbage: Manuskriptet er jo skrevet med smaa bogstaver (substantiver), men jeg ved at det var J.-F.s agt at indføre store naar bogen skulde renskrives. Dette var delvis af hensyn til det almindelige publikum i Danmark, der ikke ynder de smaa bogstaver, dels ogsaa fordi han en gang var kommet ind paa brugen af store bogstaver i de ting han publiserede. Ellers var han jo nærmest for de smaa bogstaver, men spørgsmaalet var jo ikke nogen kæphest for ham. Jeg er personlig saa temmelig indifferent paa dette omraade (hvis de smaa bogst. blev indført vilde dette dog være mig kærere). Men jeg mener at vi i J.-F.s bog altsaa bruger store begyndelsesbogstaver. Ialtfald maa spørsmaalet afgøres nu. Sig mig hvad du mener.

Foreløbig venter vi nu altsaa på Koppels udtalelser. Dog vil jeg gaa ud fra at vor egen mening om bogen bliver saa temmelig uforandret hvad saa K. siger.

Efter at jeg nu har set „Barbu-Bók“ i sammenhæng har jeg intet videre at indvende mod præsten hr. Poul. Han er ikke bogens bedste figur, snarere dens svageste. Men der e r sammenhæng i hans karakter. Han er stræberen og pedanten, der forliber sig, og han bliver stedvis gribende i sin passion. Skildringen af hans smerte der hvor han efter hjemkomsten fra Myggenes opsøger lagmanden, skildringen af hans søvngangeragtige tur over det natlige Kirkjubøreyn, og endelig skildringen af hans raserianfald – det

er altsammen stor kunst, ikke mindst det sidste (der hvor han brænder halmen fra utugtslejet: „I store knipper var han i færd med at bære sengehalmen ud på skorstenen, febersyg og svedende gik han i det røde ildskær som en høstmand og høstede høet paa forargelsens leje.“) Dog, man hænger ikke ved denne præst med nogen dybere sympati, ja man er maaske ikke helt fri for at unde denne selvoptagne pedant hans vanheld i kærlighed.

J.-F.s største bedrift er den at han har skildret vampyren og „ludderen“ Barbara ikke blot som et menneske, men som en naturkraft, en elskovens præstinde i godt og ondt. Hun bærer bogen og den bør derfor bære hendes navn. Jeg stemmer for at den anden titel bortfalder – den vil næppe samle indholdet saa godt som det udtryksfulde kvindenavn.

Af de andre figurer er sorenskriveren dygtigt gennemført, lagmanden dybt humoristisk og gribende, ligeledes er Armgard god, ligesom ogsaa de andre i det miliø. „Havnemændene“ og deres kvinder er derimod kun staffage. Dette proletariat under monopolhandelen, som vi kender saa godt fra deres descendenter i vor barndom, fungerer kun som en stab af statister. Men altsaa: selve Barbara er den store bedrift. Hun er dybt menneskelig, skildret med en ængstelig-øm forelskelse, med vemod og kraft.

RADIOUDSENDELSEN. – Min broder kommer vistnok hjem om kort tid, og han vil saa velsagtens hjælpe mig med at realisere rhapsodien. Erik P. er saa underlig vigende og har desuden saa travlt.

J.H.O.D. er ikke den eneste, der ikke ikke synes om min nye bog. R.L. har saaledes sagt de smagfulde ord: „Tað er lætt nokk at skriva bøkur sum verða væl umtóktar í útlondum – tað er bara at skriva „hor“ eini seks ferðir.“ Overhovedet er det nok saadan at vort hjemlige intellektualia ikke synes om bogen, medens almindeligere filistre læser den med interesse. Der er jo ogsaa det kedelige ved det, at jeg med mine skriverier virker som en slags usurpator. Det gør mangen en bitter. Men herved er der intet at gøre.

Jeg er dig taknemmelig for din rummelighed. Din sympati vilde jeg nødigt undvære, men der er mig ogsaa om at gøre at vi i vort forhold til hinanden vedblivende kan være oprigtige, selvom dette medfører visse lettere friktioner. Paa bunden er vi dog enige.

Hils din kone fra os alle og hav det vedblivende godt, ogsaa de to gutter – de trives vel allright og gaar vel ikke helt over til Grønnegade-dialekten? Min ældste søn er en hund efter alle slags eventyr. Da næsten alle disse eventyr bliver lokaliseret til plantagen er denne for ham blevet en sand rædselens ulvehylende skov. Min næstældste søn Baggi interesserer sig endnu kun for remser og kan kun tælle til to – men praktiserer saa til gengæld sin primitive aritmetik paa alle forhold (han kan altsaa ikke høre tale om „eitt“ undtagen han skal forandre det til „tvey“). Desuden samler og benytter han alle de ord af mislig og negativ betydning han faar fat paa og er derfor en uappetitlig herre, hvilket understreges yderligere af hans hang til at spise alt, han træffer på sin vej, herunder græs, knapper, mudder og haar. Naar han faar bank, hvilket stundom er nødvendigt, paastaar han altid grædende at „William er ikki góður við meg“, hvilket unægtelig ogsaa virker ret afvæbnende. Den tredje søn er endnu ikke kommet ud over de første betragtninger, man ligger og anstiller i en vugge. Det er utvivlsomt rigtigt, at man ikke bør se paa børn kun som vordende voksne mennesker. Et barns tilværelse har paa alle stadier sin særlige tilværelses-pondus. Der ligger i en saadan betragtning en vis trøst. Hvis nemlig kun det, et fuldt udviklet menneske føler, lever og udretter, skulde være af nogen betydning, da saa det ofte galt ud.

Din hengivne
William

FMD: H nr. 10-03 p.nr. 10

76. William Heinesen til Christian Matras

28/11-38

Kære Chr.M.

Tak for dit brev af 22. og J.H.O.D.s digte.
Naturligvis er dit arbejde for en stor del af konserverende art, og du maa ikke tro at jeg staar uforstaaende heroverfor. Tro blot ikke at jeg „ í míni smáligheit“ ser skævt til dit værk og hele din indstilling og beskylder dig for at være reaktionær. Du skal have lov at være rummelig og beholde dine frugtbare perspektiver.

Naturligvis eksisterer der ingen fascister på Færøerne i betydningen: tilhengere af tysk eller italiensk politik. Men – du kender jo det mærkelige fænomen, der hedder tidsaanden, og som ingen

unddrager sig, og du ved lige saa godt som jeg at en af hovedstrømningerne i vor tid hedder fascisme – dette navn taget saadan at det omfatter alle særnationale „ismer“, der paa en eller anden maade stiller sig fjendtligt til arbejderbevægelser af marxistisk karakter). Jeg vil paastaa at denne fascistiske aand har vundet indpas herhjemme. Saaledes er R.L. slet ikke saa lidt af en fascist. Du kan nu kalde dette overfladekrusninger og abekatteri. Jeg vil hævde at det langt snarere er ramme alvor.

Miseren i færøsk politik er den, at vi ikke kan blive enige og samle os til at vise et tydeligt ansigt. Det er i k k e nationalfølelsen der er noget i vejen med. Nej, det er noget i det sociale og økonomiske liv. Før havde vi selvstyre- og sambandsbevægelse. Nu har vi socialisme og fascisme.

Vi kan nu give de færøske socialister skylden for at have anbragt denne nye og farlige kile ind i det færøske folks samfundslegeme. Et saadant synspunkt er tip-top-fascistisk. Erhvervislivets udvikling i vor tid har ført med sig at en overvejende del af det færøske folk er blevet proletariseret. Det er – her som alle andre steder i verden – sket ifølge de love, der raader for alt kapitalistisk erhvervisliv.

Der er intet, jeg personlig er mindre interesseret i end det at være med til at forplumre arbejdet for det færøske folks selvstændighed. Ejheller er jeg overklassehader. Allermindst elsker jeg Stauning og den danske statssocialisme, der med alderen tilegner sig stadig flere chauvinistiske træk. Fagforeningslederen Jensens radioforedrag var nederdrægtigt; denne socialist har ikke forstaaet mere af det hele end Rytter[1] i sin tid.

Men for ikke at være altfor n e g a t i v: hvad skal vi gøre? Er der en vej ud af uføret?

Man kan nu smække en frase ud og sige: vi skal søge at bedre vor store underklasses kaar og gøre den til en folkelig kulturbærer – herigennem vil vi maaske have held til at skabe en virkelig, en uromantisk solidaritetsfølelse i det færøske folk, og dermed ogsaa den n a t i o n a l e front, vi altsaa nu savner.

Dog – for den, der mener at have set lidt til livet bag kulisserne, faar en saadan løsning smag af talemaader. Andre og stærkere kræfter er allerede paa færde. Klassekampen er ved at tage faste former. Den færøske overklasse er ikke interesseret i at indføre reformer til fordel for underklassen, og underklassen vil ikke arbejde politisk sammen med overklassen. Hertil kommer at de danske statssocialister (á la Chr. Jensen) aabenbart er stemt for at yde underklassen baade moralsk og økonomisk støtte, hvis dette kan

tjene denne statssocialismes politik, der – dels bevidst, dels ogsaa ubevidst – er nærmest dansk-imperialistisk.

Resultatet af dette regnestykke bliver da heller ikke hyggeligt. Ialtfald er det forløb, tingene har taget, af en saadan art at vi maa gøre os fortrolig med en ny og langvarig politisk guerillakrig. Det eneste lyspunkt er, at en saadan guerillakrig skaber en vis hede og derigennem et vist liv.

Utvivlsomt vil den færøske fascisme vokse; den vil forsøge den politiske metode, der er fascismens: vold, udøvet af et mindretal ved hjælp af ansvarsløs propaganda („Dagbl.“ og „Tgkr.“). Hvorledes det vil gaa fiskernes og arbejdernes store gruppe er det endnu for tidligt at spaa om. De thorshavnske arbejdere er som bekendt nationale (dette forklares ved den omstændighed, at der her hersker et langt fordrageligere forhold mellem klasserne end andre steder, især Suderøen).

Iøvrigt tør jeg ikke indlade mig paa at optræde som profet.

J.H.O.D.'s NÝGGJAR YRKINGAR[2] er naturligvis – i godt og i ondt – en oplevelse. Det bekræfter sig, at denne digter som kun faa andre i – ja, vi kan vist godt sige i verdensliteraturen har sin personlige og udprægede form, sin egen karakteristiske k l a n g. Man rives med af denne baade vovede og fint beherskede form. Den er mesterlig. Nuvel, ikke altid er han på højde med sig selv i det formelle, og en enkelt gang begaar han en smagløshed, der ikke er mindre oprørende end det berygtede digt „Eg breyt niður borg mína“. Men det skal være ham tilgivet. Et dikt som SONGUR UM LÍVIÐ er i sandhed en s a n g. Det er vel nok et av hans allerbedste digte.

Hvad nu imidlertid indholdet angaar, da stødes man gang paa gang tilbage af hans pose, hans mani for det flotte, der ofte føles som tomt lapseri, og hans lidt pinlige selvoptagethed. Hvad føler han for og hvad interesserer han sig for? Sig selv. Det gjorde H.C.Andersen ogsaa; men han forstod kunsten at udmønte sig selv gennem genial indlevelsesevne.

Men lad mig nu i aften gennemgaa de vigtigste digte i Djurhuus' nye bog.

De to første digte er fædrelandssange. Det første BØN begynder genialt, men holder sig ikke paa denne højde. Det andet, GRØNLAND, er vistnok bogens ringeste. Det er utrolig banalt – man skulde tro at det var digtet af Nyholm til Kvívíks-Tummas'sølvbryllup. Diktet til dr. Jakobsen har gode enkeltheder, men staar ikke maal med det mesterlige korte og beherskede

mindedigt til Hammershaimb. Det klæder daarligt den redelige Jakobsen at blive udstafferet som en lidt altmodigt draperet helt. LOKI er formelt fremragende; dog: det er indholdsmessigt kun en kommentar til den gamle gribende myte. Det viser, at digteren har forstaaet denne og kan udlægge den med salvelse som en præst i en prædiken udlegger et dybt og uforgængeligt bibelsted. Den slags kan ogsaa H.A.D. lave og bliver dog altid sat i skammekrogen. FØROYAR (eg veit kirkju) forstaar jeg ikke meningen med, men det er maaske min fejl. KEMUR SÍÐSTA VÁPNARFUNDUR er forbistret bombastisk og selvoptaget, selvom formen er særpræget og nobel. ANATHEMA forstaa jeg heller ikke tankegangen i. Skal det opfattes saaledes, at digteren selv er denne hovmodige Cæsar, „vargurin í veum", der i stolt selvoptagethed nyder de kristnes skrig, bliver forbandet, men akcepterer og n y d e r denne forbandelse? I saa fald er digtet dog barnligt – á la „Ben Hur", dog med modsat fortegn.

Men saa kommer KANSKA UM HUNDRAÐ ÁR. Det har en dejlig tone. Henrivende er:

Kanska á dansinátt
skipar hon Kjartans tátt.

Der er ogsaa et dybt perspektiv i det, og hertil en ejendommelig kaad vemod. Ogsaa O MÓÐUR MÍN er charmerende og stærkt. Í GRØNUM DØLUM er en virtuos og skøn romantisk pastorale. VÍSAN UM HILDIGARÐ begynder mesterligt. Hvilken intonation! Men sidste vers er vel saa vegt og melodramatisk. Stemningen kvæles mindre i sorgens maalløshed end i punkters og stregers mangfoldighed. Digtet 1030-1930 lider under den nedrige betragtning:

Andu har í níggju øldir
teir, ið bóru svørð og skjøldur –
hóknaðu í taratøðum
hetjurnar á Stiklastøðum.

Når J.H.O.D. ikke direkte generer sine medmennesker med sin romantiske heltedyrkelse, der undertiden minder lidt om ældre teaterinteresserede damers, har jeg ellers intet imod den, selvom jeg finder den lidt barnlig. Men heltene i middelalderens F ø r o y a r er nu engang hverken akademisk eller teatralsk udstafferede – lige saa lidt som vore egne dages. Naa, dette forstaar en forstokket

romantisk feinschmecker som J.H.O.D. vel ikke. Han stirrer som en lidt forsinket helt fra Schillers „Røverne" efter den stolte ørn, som vi andre forlængst har ladet stoppe ud og anbringe i portnerlogen, hvor den retteligt hører hjemme sammen med Familiejournalen, Kejser Vilhelms portræt og Holger Drachmanns[3] digte i konfirmationsgaveudgave.

Det er aabenbart lykkedes J.H.O.D. at forcere den ramme virkelighedens Skylla og Karybdis uden at der er kommet synderlig urede i hans schwungfulde romantiske fjerpragt.

UNNIST MÆR ÁÐRENN SÍÐSTU NÁTT er en af hans skønneste romancer, for en gangs skyld lavmælt i tonen og poesifyldt uden samtidig at være bepakket med udsøgt kultur-nips.

KVÆÐI TIL APOLLON! Ja – man læser det ikke uden beundring for denne dikter, for der er over hans selvforherligelse en satans flugt og undertiden virkelig storhed. Godt brølt, løve. Der er ogsaa styrke over et digt som HEVND, der er saa typisk Djurhuusk, men lovlig ofte varierer han dette tema. PROFETURIN ELIAS Á HOREBS FJALLI tilhører ligesom Í GRØNUM SÚSANDI SKÓGUM de „eklektiske" digte, der virker som kommentarer til ældre literatur af et oprindeligt skabende tilsnit. ÚRSLIT er formelt et mesterværk. Men man spørger sig selv: er det udtryk for en sjælelig oplevelse eller er det kun leg med ord? Det er vel en leg med ord. Men en stolt leg, værd at se. CELLO er et tyndbenet digt, vi har hørt den samme vise i anden og fyldigere udsættelse. Side 50-66 er ukomplet.

FANGAVÍSA er samlingens bedste digt. Det er et forunderligt kunstværk, som man bøjer sig for med den ærbødighed, man skylder den store lyriske kunst.

ÚTLEGD er en skøn, gribende romance. Í BÚRI ligeledes. De to oversættelser af Heidenstam og Geijer[4] er rene klenodier. Hvor kunde man ønske at Djurhuus havde digtet dem selv. Men saa højt naar han kun i mesterdigtet FEIGDARLJÓÐ, der vel nok er det ædleste i hans produktion – af en forunderlig evig og sorgfuld poesi og musik. Ja, det er som øst ud af en af Beethovens store klaversonater!

ÚRSLIT (ofta á ungum árum) er bemærkelsesværdigt – en selvbekendelse af en egen dæmpet kraft. Hvorfor er denne digter ikke oftere saaledes? TIL FØR.STUDENDAR er festligt og roligt, et værdigt akademisk digt. TIL JÓANNES BÓNDA er ogsaa charmerende. HANN SEGÐI er ogsaa noget for sig selv, det virker betydeligt. Saa kommer AFRODITE med den ækle danisme og det irriterede paabud: „Níg" (Flyt jer, nu skal Pegasus tisse!).

LIKKURÓP er godt og udmærker sig ved at det er er uden klassiske reminiscenser. Hvorfor er han ikke altid saadan? Hvorfor slæber han rundt med denne purpurkaabe af reminiscenser? Naa – han bærer den jo dog med grace og træder ikke i den. EITT MINNI er en køn romance om Bornholm, den kunde næsten være skrevet af Chr.Winther[5]. Det latinske DISTIKON[6] er for en gangs skyld besk i sit indhold – dette er klassisk salt. SONGUR UM LÍVIÐ er før omtalt.

INNGANGUR er rørende. Det kan denne digter ogsaa være. SYRÉN er lovlig ubetydeligt. Saa kommer nogle oversættelser (s.105 er borte). TIL K. er smukt; atter her føles det befriende at Dj. har kastet sin af klassiske klenodier raslende kappe og optræder som færing og menneske. INGIBJØRG bryder jeg mig mindre om. Jeg savner sandt at sige i denne forbindelse digtet til Rigmor Lützen. Men saa rummelig er J.H.O.D. ikke. Hans kvinder er enten Afroditer, som man skal tvinges til at gaa paa rumpen over, eller andre fjerne æteriske gudesyner, set gennem romantisk røgfarvede briller.

Saa er der endelig HEIMDRÁTTUR – et flot envoi.

Ja, ja – bogen er som sagt i godt og ondt en typisk J.H.O.D. Han er nu engang som han er. Her har jeg altsaa sagt min mening om ham under mere private former. I den kronik, du har udkastet til, har jeg jo forenklet billedet af ham – det er at forstaa som en slags festtale. I virkeligheden er han jo næppe saa græsk som jeg har gjort ham til. Han mangler f.eks. den friske umiddelbarhed, den hedenske gratie og uskyld. Den blæst, der blæser fra Hellas til Djurhuus, kommer via romantikkens lidt lummersyrlige tyske skove. Der er hos Djurhuus noget, der – besynderligt nok – kan minde om digtere som Vilh.Bergsøe[7] – altsaa langhaarede danske efterromantikere. Hvorledes skal det forklares? Naturligvis er Dj. en større kunstner end Bergsøe.

Desuden er det eklektiske element hos Dj. faktisk saa fremtrædende at han kun i særlig lykkelige øjeblikke s k a b e r noget personligt (hvad indholdet angaar – formen er altid tip-top!)

Meget ofte er hans digte varianter af kendte klassiske temaer, snart nordiske, snart græske, stundom bibelske. Og ikke altid er disse varianter lige interessante.

Og – for nu at afslutte denne epistel – hvorfor virker d i n e digte allesammen som groet ud af færøsk landskab og folkesind, mens Dj. ofte virker let forloren naar han synger direkte om sit land? Han er ligesom saa hundeangst for ikke at være f i n nok. Hvor du i dine digte slukker din tørst efter skønhed paa en enkel maade, som en mand, der bøjer sig ned og drikker af en kilde, forlanger Dj. et indviklet apparat med Foibos Apollon, Afrodite, eller Pallas Athene, diser og sangmøer, Freja og Sigun; en gudinde maa ialtfald række ham drikken. Det er naturligvis ogsaa det fineste.

[Brevet slutter brått og uten hilsen. Sannsynligvis mangler en side.]

FMD: H nr. 10-03 p.nr.10

---

1 Svenning Rytter, jf. brev 5
2 J.H.O.Djurhuus' andre diktsamling, *Nýggjar yrkingar,* kom i 1938. Alle enkeltdiktene William Heinesen refererer til videre i brevet er fra denne samlingen.
3 Holger Drachmann (1846-1908), dansk dikter.
4 Carl Gustav Verner von Heidenstam (1859-1940), svensk dikter, fikk Nobelprisen i litteratur i 1916.
Erik Gustav Geijer (1983-1847), svensk historiker, dikter og musiker.
5 Christian Winther (1796-1876), dansk dikter.
6 Diktets tittel „Distikon" (eg. latin.-gresk) betegner at diktet er „dobbeltvers" (heksameter og pentameter).
7 Vilhelm Bergsøe (1835-1911), dansk forfatter og naturforsker.

77. William Heinesen til Christian Matras

8/12-38

Kære Chr.M.

Bókmentir. – Jeg sidder og venter paa forligsmanden, der skal komme og mægle; imens vil jeg skrive et par linjer om nogle literære indtryk, jeg har faaet siden sidst.

Netop i disse dage læser jeg Jacob Palludans essays – de er gode, meget kloge og meget dybe. Noget vel meditativt er P. anlagt, noget passiv, men en herlig essayist er han. Der er et sandt universelt og dertil ægte menneskeligt perspektiv i hans funderinger, og han skriver et udsøgt, fint behersket og frodigt sprog; dertil er det roligt, ikke så ophidset som Johs.V. J.s ofte er det, skønt P. udmærket godt kan være polemisk.

Den slags er læskeligt at læse ovenpaa Kaj M.s horrible artikelsamling „Himmel og Jord". Det bliver vist sagt om denne bog, at

den „ialtfald ikke er kedelig“. Jeg synes nu netop at den er halvkedelig. Jeg har i og for sig intet imod at en forfatter er selvoptaget, naar han kan være det paa en fængslende maade. K.M. er oftest fad og fersk i sin stadige trang til at lade sig beskue og beundre. Han er ogsaa en „forarger“, javel – men det kommer han bare saa altfor nemt til, for havde han ikke netop været præst var der saamænd ingen der vilde lade sig forarge, dertil er han virkelig for aandelig tandløs. At han gør grin med apostelen Paulus og andre sakrosankte mænd kan jo ikke i den grad ryste en ikke-teologisk læser. Derimod er hans smaalige artikler om Høffding saadan, at jeg for mit vedkommende priser skæbnen fordi den har givet mig en Høffding og ikke været saa gerrig at nøjes med at stikke mig denne flabede præst ud. Artikelsamlingen, der handler om alt muligt lige fra svømmesport til mirakler, munder ud i en „dansk salme“, hvori der opereres med en „dansk gud“. Naa – de om det.

Munk repræsenterer paa en frappant maade den moderne kristeligt-nationale reaktion. Noget charmerende er der naturligvis ved denne bog – den udstraaler en larm og lugt som en skolegaard, ja den bringer mindelser til én fra éns skoletid, da man selv maaske var noget af en støjende og irriterende kristelig vigtigpraas. Senere har man, blandt andet af den redelige og rolige Høffding, lært en lille smule menneskelig anstændighed.

Naa – her skrev jeg alt for meget om saa ringe en bog. –

Saa læste jeg jo ogsaa Laxness' nye roman. Sommerlandets Slot. Den ligner Salka Valka – kun er hovedfiguren her en ung mand, digteren Ólavur Kárason. Men miliøet og handlingsforløbet er stort set det samme. Bygden, Svidingsvikur, er et proletariseret hul, der beboes af en samling nedtrampede fattiglemmer og den kendte serie overklassebanditer; præsten, lægen, købmand-svindleren o.s.v., der som sædvanligt ikke har et eneste menneskeligt træk og derfor føles uvirkelige, skønt de er tegnet med en karrikaturkunstners drabelige og ofte pragtfulde humor.

Sædvanligvis er hos Laxness visse stakkels kvindelige skabninger ridset op med en nænsomhed og varme, der gør dem menneskeligt gribende; men udover en varmhjertet, flygtig og sorgløs tjenestepige er der i denne bog faktisk ingen af den slags figurer. Digterinden Holmfriður er lige ved at blive et menneske, men han farer for hastigt og summarisk henover hende, og hun virker ikke trolig. Hovedpersonen selv er tegnet med megen karrikeret ironi; det er den stakkels sygelige og forvoksede unge digter, der er saa fuld af god vilje, naivitet og undring over verdens ondskab som en Chaplin. Man venter i begyndelsen af bogen at der skal fortælles rigtig meget om denne

ungersvend, saa man kan blive indviet i hans sjælelige udvikling, men dette er slet ikke Laxness' mening. Nej, „Sommerlandets slot“ skal være persiflage – et karrikaturalbum, og menneskene i den maa for himmelens skyld ikke blive saa menneskelige at det virker gammeldags og u-amerikansk (eller sovjetrussisk?). Laxness sørger for at holde dem nede i aandelig umyndighed og elendighed af enhver slags. Men saa bliver resultatet ogsaa en blændende bog om menneskelignende dyr – en islandsk abekoloni, der nok har det ondt, men dog paa saa kostelig en maade at man ikke kan føle anderledes for dem end man føler for god karrikaturkunst. Laxness er blevet virtuos paa sit omraade. Han har skabt en karrikaturstil efter bedste udenlandske mønster og har aabenbart lige saa let ved at produsere som vores H.A.Djurhuus.

Købmandssvindleren med jaketten, gummiflippen, lorgnetterne og de forlorne tænder, som han idelig tager ud af munden, er en karrikatur af rang. Lægen der lever af at sælge brændevin til drukkenbolde og undertiden i delirium skyder efter folk gennem vinduet til konsultationsværelset, er jo heller ikke nogen kedelig karrikatur. Præsten, der (ligesom pastor E. Joensen) ikke har sind for andet end at børste fnug af tøj og næse, storsvindleren Juel Juel Juel, der er skildret som inkarnationen af borgerlig lastefuld slaphed – de er alle morsomme, saa morsomme at indignationen helt udebliver. Forøvrigt er det mærkeligt at disse borgerlige slapsvanse og siv kan samle sig til noget saa forholdsvis anstrengende som at undertrykke og blodsuge proletariatet! Vi har nu saa ofte set Laxness anvende denne internationale kliché, at vi begynder at gabe, selvom vi jo nok vil indrømme at den sociale ulighed er netop den misére, der gør vor tids verden til det mareridt, den er. Men lad os dog retfærdigvis indrømme, at magthaveren i første række skylder en selvsindets ekspansionskraft sin store magt; det koster ogsaa noget at være tyran, det kommer ingen sovende til. Der er ikke megen mening i altid at fremstille kapitalisten som en forbryderisk og samtidig ganske idiotisk svækling.

Saa er der videre nogle fattige mennesker, af hvilke desværre flere optræder som talerør for forfatteren. Dette er et træk, der gaar meget igen hos Laxness. Hans gamle lugekoner, asyllemmer, fiskearbejdersker, er fulde af filosofi og udtrykker sig enda ofte i en slags moderne afhandlingssprog. I dette træk er forfatteren utilgivelig dillettantisk. Ogsaa den før omtalte tjenestepige, der ellers har saa mange smukke og sande træk, bliver let højlyrisk i sine samtaler med den unge digter (hun bruker ordspil som „at være eller ikke være“).

Videre er der saa en anden digter, Ørn Úlfar; han er i k k e karrikeret og virker derfor helt ude af stilen, men man faar næsten ingenting at vide om ham. Som figur er han uklar. Det er ogsaa en spiritistisk kvinde; hvad kunde en psykologisk interesseret digter ikke faa ud af dette emne – det unge kvindelige medium, der halvvejs er ægte, halvvejs bedragerske, tillige erotisk og meget skinsyg. Men Laxness bruger hende næsten kun til at vise hvor mageløst dumme og nederdrægtige de i forvejen saa overdrevent karrikerede overklassegestalter er.

Det samme kan man sige om handlingen. Den er grel og stærk, men lidet sandsynlig; i virkeligheden gaar den kun ud paa at overbevise læseren om at overklassen behandler underklassen paa en uhyggelig og forbryderisk maade. Svindelen vokser svindlerne over hovedet, men oversvindleren faar det dog maget saadan at han overtager hele svindelen og allierer sig med endnu større fremmede svindlere, hvorfor bogen ender med en slags svindelens uhyre og universelle status quo.

Der er naturligvis en s y m b o l s k sandhed i dette. Dog – en s a a stiliseret bog som denne burde faktisk være skrevet i bunden form; saa havde det skær af uvirkelighed, der hele tiden hænger ved bogen som r o m a n, ligesom faaet sin literære berettigelse, nemlig som satirisk-symbolsk digtning (som for eksempel Peer Gynt, Driftekaren[1] etc.).

Saadan som bogen nu foreligger bæres den heltigennem oppe af Laxness' kendte charmerende stil. Uden denne stil vilde den være parodisk. Men Laxness er morsom; han er virkelig morsom. Man vender tilbage til hans vittigheder for at le en gang til. Det er en humor, der er vidtforskelligt fra Knud Hamsuns; den er langt inderligere beslægted med amerikansk humor end H.s er det (Mark Twain[2], Caldwell). H.s humor beror (ligesom Johs.V.J.s) paa en vis uskyldighed, en vis „generthed", der er nordisk i sin rod; Laxness' humor er ugenert, fræk men iøvrigt barnlig, ikke stikkende og spirituel, men barbarisk aabenhjertig. Om den er specifikt islandsk ved jeg ikke. Jeg vilde kalde den amerikansk. Min afdøde broder sendte undertiden breve hjem fra Amerika, der paa slaaende maade minder om Laxness. Han skrev saaledes en gang:"Det glæder mig at det endelig er fastslaaet at Nils í Dali og (en anden kendt mand herfra)var med til at korsfæste Jesus." Men – mærkeligt nok – ogsaa i selve brevenes tone – en vis nonchalant slentrende og drengeagtigt veloplagt stil – var der noget af det, jeg senere altsaa har fundet hos Laxness.

Forøvrigt ligner L. jo ogsaa Heðin Brú, langt mere end jeg har troet. Jeg maa sige, jeg ved ikke hvem af dem der er den bedste. De er begge lige frodige i deres humor, og skriver hvor de er bedst en mesterlig stil. Fedgar á f. kan fuldtud maale sig med L. Derimot var „Fst."[3] jo ikke saa god en bog som L.s nyere romaner („Frie Mænd",1.del er nok hans bedste). H.B. havde den gang ikke fundet sin egen humoristiske form. En fortælling som „Einbýli" er vel lige saa god, muligvis endda bedre, end nogen af L.

Naa – her maa jeg slutte. Mere følger senere.

William H.

1 *Driftekaren* (1908), versdrama av Hans E. Kinck.
2 Mark Twain (1835-1910), amerikansk forfatter.
3 *Fastatøkur.*

78. William Heinesen til Christian Matras

7/1-39

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brøv tíni viðvíkjandi Barbu-Bók. At tað fór at vera nakað trupult at fáa bókina út gitti eg altíð. Men tá ið so nógvir góðir menn standa saman um at hon s k a l koma út, so kemur hon út, æntin tað nú verðir Gyldendal ella Aschehoug ella okkurt annað forlag ið tekur hana. Eg fari nú undir at skriva manuskriptið ígjøgnum og royna at rekonstruera tað har eg haldi tað er neyðugt. Sjálvandi skal eg vera varin, sjálvandi skal so lítið sum møguligt og helst einki broytast.

Visti P. la C. ikki at bókin skuldi heita „Barbara" og at hon er tonkt sum høvuðsfigur? Um hann hevur tonkt sær prestin sum høvuðsfigururin og Barbara bert sum kona hansara (hans erotomane hustru), ja – so verður bókin ein „familieroman". Annars haldi eg tað hevur gingist Barbu-bók at kalla eins og loppan í ævintýrunum – teir viðganga at hon loypur, men síggja ikki at hon loypir høgt. Viðvíkjandi ta umtalaði kapitul (Temps di minuetto) haldi eg ikki at tað er tað besta í bókini. Tað, ið hr. Poul upplivir er stórsligið nokk, men lesarin hevur lítla og onga sympati fyri hesum manninum. Nei, tað er Barbara sjálv, ið lesarin fylgir við interessu og er hugtikin av. Har hon er tilsteðar, har glógvar tað. Eg haldi at

hon er skildrað soleiðis at tað í støðum er einastandandi. Hon er betri enn bæði Victoria hjá Hamsun og Edvarda (Pan)[1].

Hvussu ið bókin verður móttikið av „publikum“ – tað veit hvørki P.la C., Koppel ella E.T.[2], tí tað veit nevniliga eingin. Møguligt verðir hon netup sukces. Vit fáa nú at síggja. Tað er møguligt at Koppel er eldhugaður fyri bókina, men at han kundi ætla at biðja Palle R. rekonstruera hana – tað er so ófatiligt, at man ikki veit um man skal flenna ella stúra.

Um tit ætla tykkum at umseta Barbu-bók til føroyskt er tað longu tíð at byrja nú. Herheima vita vit í hvussu er at hon fer at hava sítt besta publikum. J.F hevur lagt dent uppá at skriva bókina soleiðis at hon væl kan lesast og fatast av havnarfólki og føroyingar yvirhøvur, t.d. eru øll staðanøvnini autentisk. Verður hon ikki sukces í útheiminum (tó hvør veit), herheima verður hon væl fagnað.

Eg skrivi ikki meira hesa ferð, men tú skalt skjótt fáa bræv aftur. Nóatún verður púra einki seld hvørki í Danmark ella Noreg. Gelsted skrivaði fyri kortum anmeldelsi í „Arbejderbladet”(20/12 hugsi eg). Tøkk fyri útklipp og tíðarit! Eg vóni at tit øll liva væl.

Vinarligast,
William

FMD: H nr.10-03 p.nr.10

1 Knut Hamsuns romaner *Victoria* (1898) og *Pan* (1894).
2 Ejnar Thomsen jf. brev 35.

79. William Heinesen til Christian Matras

18/1-39

Kære Chr.M.

For dine digte har jeg vist forsømt at takke dig, og det er en skam, for de er ypperlige. Du oversætter Kingo fuldtud mesterligt, og det vil kunne have stor betydning, at han faar en vis renæssance herhjemme. Dog synes jeg at du burde nøjes med at oversætte et udvalg af hans digte. Det er en stor opgave du paatager dig, men din literære hovedopgave bør være at digte selv.

BARBU-BÓK – jeg har nu skrevet 130 sider rent og herunder filet lidt her og hist, dog saaledes at det ikke paa noget punkt berører noget væsentligt. Jeg har hele tiden været klar over at J.-F.s „faroistiske“ sprog i danske øren kunde have en vis charme – ligesom Hamsuns – og naar la Cour ikke har noget at indvende og du tilmed stærkt opfordrer mig til intet at ændre, vil jeg ikke være stædig eller ukollegial. Selv vilde J.-F. helst have sproget uændret, hvis det ikke fremkom raad i modsat retning fra dansk side. Jeg er glad ved at kunne dele ansvaret for redaktionen af dette manuskript med dig og T.O., der begge har gjort jer saa smukke anstrengelser i denne sag.

Under renskrivningen har jeg mangen en gang maattet beundre J.-F.s digteriske evne paany. Uovertræffeligt er saaledes kapitlet „Verden“. Her boltrer han sig i poesi, humor, kvide og sand sjæleskildring. Naar undtages de fattige „ havnefolk“, der kun er statister, er der ikke en person, der ikke har sine konturer og sit ansigt.

Hvad nu en eventuel afslutning angaar, bliver denne sag ikke saa nem at klare. Men jeg maa her staa fast paa hvad jeg hele tiden har sagt: Jeg føler det som min pligt at gøre hvad der staar i min magt for at denne bog kan blive en l æ s t bog. Jeg ved at dette var J.-F.s ønske. Derfor mener jeg ikke, bogen (hvis det paa nogen maade kan undgaas) skal udsendes som et efterladt skrift, som kendere kan finde værdier i, men som publikum gaar udenom. Hvis det kan undgaas bør det ikke komme frem for offentligheden at bogen er ufuldendt eller at den er rekonstrueret (afslutningen). Saavidt jeg forstaar af la Cours konsulent-omtale vil „Barbara”netop have sine chancer som salgsbog, hvis den „fornyer den gamle familieroman“! At den gør m e r e end dette er min overbevisning. Bag den lette, upatetiske stil vil den opmærksomme læser kunne høre den „hymne og pavanne“, det var J.-F.s mening at give – en sjæls ranke, sunde og usentimentale livsbekendelse, der hverken er letkøbt-patetisk eller højskoleagtig bekræftende, men som har sin skønhed og sin dybde. J.-F. vilde i denne bog forene Kingo, Bellman og Larochefoucauld[1], som han – halvt i spøg – sagde. Overfladisk set er det en gammeldags underholdende roman, men det vil før eller siden blive sandet, at den er mere.

Men tilbage til spørgsmaalet om et afsluttende kapitel!

Da jeg i sin tid fik de to sidste kapitler blev jeg faktisk saa begejstret, at jeg uden betænkning sluttede mig til jer, der mener, bogen er afsluttet nok som den er. Dog, utvivlsomt er der noget om at læseren har et vist krav paa at faa at vide hvordan hr. Poul

og Barbara videre klarede den. At en tredjemand i et afsluttende efterord antyder, hvordan han mente, forfatteren havde kunnet tænke sig afslutningen, det mener jeg afgjort er en daarlig udvej.

Skal der skrives en afslutning, skal den indgaa i bogen uden kommentarer.

Nu ved vi jo ikke hvordan J.-F. havde tænkt sig afslutningen eller om han overhovedet havde nogen fastere plan med hensyn til denne. Vi ved kun at han selv mente, der var tre kapitler paa tilsammen 60-70 sider tilbage. Spørgsmaalet er: hvad ved vi i det hele taget om hvilke tildragelser, disse 60-70 sider skulde redegøre for? Ved vi nogetsomhelst med sikkerhed?

Jeg kan belyse sagen en smule. Engang spurgte jeg J.-F. om han ikke kunde tænke sig at lade bogen ende med at Barbara blev dømt for hor. Han hævdede da, at det vilde være ham for dramatisk. Bogen skulde langt snarere „ebbe ud". Præsten skulde blive led og ked af Barbara. Overhovedet skulde hun lide forlis i det erotiske, blive s l a a e t u d. Hendes erotiske udfoldelse skulde ikke blive mindre, men den skulde blive „desperat", foregaa paa et stadig lavere plan. Hun skulde synke. Muligvis skulde hun ende ude paa spedalskhedshospitalet.

Nu er hertil at sige, at J.-F. paa det tidspunkt havde tænkt sig beretningen strakt langt længere ud i tiden. Dette ændrede sig senere, og han indrømmede, at man maatte overholde „tidens enhed" saa vidt det var muligt.

Men har vi ikke her noget at holde os til?

Præstens totale kulde efter besærkergangen i „China"! Han afviser hende, som den gejstlige stræber, han inderst inde er. Hans passion er forbi, han samler sig igen om sig selv og sin karriere, og hermed bliver figuren ogsaa smukt afsluttet. Det var ikke mere: den unge stræbers forbigaaende svaghed for en kvinde. Men ogsaa andre viser Barbara kulde og fjendtlighed: Suzanne, veninden, er gift og føler sig bortnert-skinsyg på B., der aldrig vil tage nogen konsekvens af sine handlinger; paa borgerlig vis. Landfogeden er forbitret over sin datters fald, det gaar ogsaa ud over B., der er saa heldig at være ufrugtbar. Gabriel hudfletter hende med sine plebejiske kynismer. Hun har tilslut ingen venner undtagen Johan Hendrik (og lagmanden, naturligvis), men han er jo en stikken og pedantisk sandsiger og gennemskuer. Nuvel, hun kunde i sin desperation søge at indlede et forhold til ham, men her blive stukket ud af en anden – f.eks. af en køn ung bondedatter, som Heyde har besluttet at gifte sig med (pebersvendes pludselige lunefulde indfald!).

Men hvad saa videre? Hun kunne ty til soldaterne eller andre – muligvis komandanten? Men hvorledes saa med e n d e n, afslutningen? For langt ud i tid er det heller ikke godt at vove sig.

Men som sagt: i denne retning er J.-F.s tanker gaaet.

Personlig kunde jeg tænke mig en helt anden afslutning. Præsten foretager i desperation paa egen haand en daarligt disponeret hjemrejse, hvorunder han omkommer. Barbara præsteenke for tredje gang – ogsaa det vilde dog være i bogens aand. I saa tilfælde vilde hun hurtigt komme over sorgen og paany vaagne op til det, der er hendes væsen og skæbne.

Bogen kunde saa ende med at der kommer en ny præst og hun viser sig i handelens port. Denne afslutning kunde skrives i to smaa korte kapitler. Den vilde i mange maader være fyldestgørende. Barbara er jo ung endnu, vistnok tredive aar.*)

Men her har jeg altsaa skitseret hvad jeg ved og hvad jeg kunde tænke mig. Eftertænk du det nu og giv mig besked.

Din hengivne
William

*) Eller rettere: bogen kunde ende med en sammenkomst hos præsten hr.Wenzel, hvor begivenhederne atter kommenteres; og gamle Ellen Katrine tilslut siger sit „Verden, verden" – denne slutvignet vilde være i bogens aand!

FMD: H nr. 10-03 p. nr. 10

1 François La Rochefoucauld (1613-1680), fransk hertug, som utga sine memoirer og en samling aforismer om menneskenaturen.

80. William Heinesen til Christian Matras

7/2-39

Kære Ch.M.

Jeg er nu færdig med renskrivningen af „Barbara". Lakunen i kapitlet „Vejrfast" har jeg forsøgt at udfylde. Hvis det ikke er godt nok kan det gøres bedre – dette er overhovedet mindre vigtigt. Anderledes med en eventuel a f s l u t n i n g. En saadan frem-

byder større vanskeligheder end jeg havde tænkt mig. Nu, da jeg indtil den mindste enkelthed er inde i bogens „apparat“, er jeg faktisk mere skeptisk end nogensinde med hensyn til mine egne kvalifikasjoner som rekonstruktør af denne bog. Jeg vilde have min kunstneriske samvittighed mest fri hvis jeg overhovedet slap for at blande mig i dette. Jeg tror, vi stort set er enige. Ogsaa jeg mener, at „B.“ er en helhed, selv om den ender „aabent”- Det er jo ikke bogen om „Præsten hr. Poul og hans erotomane hustru“ (set under denne synsvinkel er bogen mindre en helhed), men bogen om kvinden „Barbara“ – „en hymne og en pavanne“. Det er bogens digteriske indhold og dens paradoks, at denne „mær“, denne samvittighedsløse præste-hetære er blevet gjort til en gudinde, – en fortryllende repræsentant for livets mysterium, uden at hun dog har mistet sin menneskelige realitet, ja uden at det skjules hvor lav og nedrig hun ogsaa er. J.-F. har gjort denne skildring til et stykke poesi, der baade har kraft, dybde og lidenskab. Han har holdt sig langt borte fra en ukunstnerisk „dømmen“ – læseren ved ikke ved bogens slutning hvad han skal mene om denne Barbara, men han har set hende, oplevet hende. Hun er blevet stærkt og modigt belyst fra mange sider. Kunstnerisk set er det en noget pedantisk fordring at bogen ikke maa ende „aabent“.

Men lad os et øjeblik se paa hvordan bogen kunde tænkes videreført. Det kunde efter min beskedne mening ske paa to maader. Den ene „udgang“: præstens død og Barbaras opblomstring paany. Den anden: Barbaras visnen og undergang.

I første tilfælde vilde der maaske komme en „kompositionel“ afrunding ud af det: Præsten dør, Barbara „sørger“, men kommer jo over det ligesom da hendes første mand døde, og blomsterer saa op igjen. Hvis bogen sluttede med at hun igen gik og pyntede sig for at gøre indtryk paa hr. Pouls efterfølger, vilde dette jo være en slutning i bogens ironisk-vemodige og trods alt livsforelskede aand. B. er saa igen en gang præsteenken, den uforbederlige livets og elskovens præstinde.

Dette kunde jeg forsøge at gøre, og hvis det er paakrævet, gør jeg dette forsøg.

Paa den anden side er det lidet sandsynligt at J.-F. selv havde tænkt sig en saadan slutning. Han har vel nok tænkt sig noget i retning af den anden udgang: Barbaras tragiske afblomstring. Andreas Heydes svig har givet hende det første knæk. Hr. Pouls kulde (antydet af J.-F. i samtaler – ganske vist paa et tidligere stadium af romanens udvikling) giver hende det næste. Det vilde ikke være altfor vanskeligt at arbejde videre ad denne vej. Jeg skulde

gerne paatage mig at forsøge det. Kun er jeg bange for, at jeg a l l i g e v e l ikke kunde komme til en stort set mindre „aaben“ slutning.

I saa fald vil der ikke være megen mening i at forsøge en „fortsættelse“. Saadan som bogen ender nu ender den dog paa en dramatisk maade. Den giver jo som sagt ingen levnedsskildring af Barbara – fra hendes barndom og saa videre; hun springer fuldt færdig frem i bogens begyndelse, og det er nogle afgørende aar af hendes liv, der fortælles om. Vi ser hende for os i nogle glimt, der samtidig giver noget af den livsbekendelse, der var Jørgen Frantz's: den ejendommeligt vemodige forelskelse i det ufattelige og ubegribelige liv, der paa en gang er en realitet og et blændværk. I denne henseende har J.-F. faaet alt med!

Imidlertid: bogen som salgsvare. Naar Gyldendahl mener at publikum vil finde den uafsluttet, er det sikkert rigtigt nok. Det brede publikum vil altid have at vide hvordan det „videre“ gaar. – det vil ikke kun drikke snapsen, men tømme flasken og se den pulveriseret.

J.-F. havde selv haabet paa en publikums-sukces. En saadan sukces k a n v i faktisk regne med muligheden af. Bogen er jo let fortalt og handler om noget meget alment. Det er et stof, der maa kunne gribe enhver, ikke blot den literært, dannede læser, ogsaa det store publikum. La Cours ord om „familieroman“ giver et fingerpeg i den retning.

Jeg vil nu konferere med J.-F.s moder og søstre, der netop er i færd med at læse manuskriptet. Deres mening om denne sag er jo af største interesse, saa meget mere som de repræsenterer en højt udviklet type av skønliterære læsere. Indtil videre har jeg altsaa her klarlagt dig mit syn paa sagen og vil bede dig tage stilling hertil. Jeg er som sagt rede til at gøre alle forsøg paa en eventuel rekonstruktion, men disse forsøg vil næppe blive saa lette at udføre, som jeg i min første optimisme havde tænkt mig, og maaske vil de virke kunstnerisk overflødige. Paa den anden side gaar jeg kun ugerne med til at skrive et for-eller efterord, hvori det meddeles publikum, at bogen er ufuldendt. For alt det, saa er det aldeles ikke umuligt, at J.-F. selv ikke har været klar over hvordan den skulde ende. Han arbejdede hele tiden (som en romanforfatter vel oftest gør det) efter en l i n j e, men ikke efter en forud tilrettelagt p l a n. At han derfor (i brev til mig) mente at der var 60-70 sider tilbage at skrive behøver vi ikke at tage saa bogstaveligt.

Det er dog muligt at vi i et forord skal anføre nogle data, der kan være af interesse for publikum, eller en kort biografi. Dog – jo

mere direkte bogen kan faa lejlighed til at henvende sig til læseren, jo bedre. Det skal være en meget indtørret sjæl, der ikke lader sig gribe af denne skildring af livets paradoks, saadan som det har inkarneret sig i den forunderligt uskyldige forbryderske Barbara.

W.H.

FMD: H nr. 10-03 p. nr. 10

81. William Heinesen til Christian Matras

15/2-39

Kære K.M.

Tak for brevet. Jeg glæder mig, som du kan forstaa, til at træffe dig til sommer. Dit lille digt fra Øresund anslaar en herlig stemning, som jeg er fuldt fortrolig med. Det gør I ret i, at I slaar nogle slag mens I endnu er unge.

J.-F.'s moder og søstre har nu læst manuskriptet og mener ganske afgjort, at den slutning, der er, ikke blot gaar an, men føles som en virkelig afslutning. Den er ikke mere „aaben" end man er vant til det i moderne bøger. Min egen stilling kender du fra tidligere breve. Jeg tror, det vil lykkes os at finde et forlag. Det tidligere manuskript raabte jo i virkeligheden til himlen om at det var ufuldent – alle disse kapitler a og b, med Lakuner og henvisninger, og saa til oveflod en manglende fjerdedel.

Som du vil se (manuskr. følger pr. pakkepost) har jeg søgt at udfylde den saakaldte Myggenes-lakune, men hvis det ikke er godt nok skal jeg gøre det bedre. Envidere har jeg strøget det sidste stykke i samtalekapitlet paa Reynegaard; her har J.-F. skrevet: omarbejdes herfra; det drejer sig om at Ellen Katrine kommer med et citat af La Rochefoucauld, samt at der tales om Barbaras første mand. JF havde sikkert selv under en evt. gennemarbejdelse foretrukket at lade sorenskriveren være den eneste, der taler om og citerer La.R., og hvad denne første præst angaar bliver han jo omtalt i kap. „Kulørte stene."

En manglende kapiteloverskrift har jeg udfyldt med „Kærlighed paa borg", der alluderer til hr. Pouls betragtninger i slutn. af kap. Det kan maaske gøres bedre. Overhovedet skal min gennemgang ikke gøre krav paa at være i alle henseender tilfredsstillende og jeg

er glad for enhver kritisk kommentar. Som du vil se har jeg indført store begyndelsesbogstaver; J.F. mente selv at dette burde gøres, dels fordi han selv havde anvendt saadanne i tidl. publikationer, dels fordi det ogsaa vil lette tilegnelsen og korrespondere med tonen i skildringen. Med hensyn til anbringelse af repliker (typografisk) har jeg fulgt en bestemt regel, hvad JF kun delvis har gjort. Hvor en replik slutter har jeg indført ny linje i tilfælde, hvor man fejlagtigt kunde antage at det efterfølgende hørte med til repliken. Derimod har jeg hele vejen undgaaet ny linje i tilfælde, hvor en replik kommer sidst i et „kompleks"; herfra dog undtaget repliker af særlig vægt. M. h. t. „kommafejl" og trykfejl (maskinen) har Anna Katrine[1] revideret man. og indført den gængse kommaanbringelse, som hun hævder, JF altid fordrede anvendt i andre man. Sproget har jeg ikke rørt ved undtagen i et par isolerede tilfelde. Sjuskefejl er forsøgt anholdte. Da spedalskhedshospitalet ikke var omtalt før i kap. „Tempo di minuetto" har jeg i kap. „I en urtegaard" ladet Gabriel tale om det i forbindelse med kvanner, og dette synes mig at falde helt naturligt. Iøvrigt maa jeg sige, at jeg havde tænkt mig manuskriptet anderledes forkludret; i virkeligheden er det fra J.F. haand vel gennemarbejdet. Han laa jo ogsaa altid med et viskelæder. Overhovedet synes jeg omtrent dobbelt saa godt om hele bogen, nu da jeg er blevet helt fortrolig med den. JFs moder mener at selve optakten er det mindst gode, og heri har hun nok ret; tør vi forandre noget paa den?

Af breve fra J.F. ser jeg at du (og TO) har ment, at ballet i næstsidste kap. samt vistnok ogsaa hr. Pouls optræden overfor sorenskriveren i kap. China var lidt usandsynlige. Jeg synes det ikke.

La Cours kritik (som jeg iøvrigt ikke har ladet gaa videre til nogen) er i og for sig vistnok berettiget; men hans i n d s t i l l i n g har simpelthen været forkert. Maaske kan det lille forord, jeg har forsøgt mig med, have betingelser for at indstille læseren paa den rigtige maade. Hvad mener du? Naturligvis kan dette forord forandres eller helt laves om.

Bag i bogen kunde vi maaske lave en fortegnelse over JFs tidligere publikationer. Noten i forordet kan alludere hertil. Paa Politiken vil du kunne faa en fortegnelse over hans kroniker.

Du fik vel Lawrence's bog[2]? Siden har jeg læst Sally Salminens „Katrina"[3]. Den er holdt i pæn skolepigestil, der ofte virker noget vel fersk. Der er jo ikke tale om at man læser en saadan bog for

„stilens skyld"; men det gør for saavidt mindre, for det er en ærlig og smuk bog. Læsningen er ikke fri for at være lidt trættende, men e r bogen læst, samler indholdet sig paa en smuk maade og gør at man føler sig beriget.

Mens vi nu er ved litteraturen: jeg fik tilfældigvis atter fat paa Falladas „ Bliktallerken". Det er langt den bedste bog, jeg har læst siden Dostojevskis „Dødens hus"[4]; ganske vist er der himmelvid forskel paa de to bøger, Dostojevskis skildring er dybere og rigere, men den er ikke sandere. „Bliktallerkenen" virker nøjagtig som naar man taber en Bliktallerken paa Gulvet. Det giver en banal og raa klang, men saa inderligt ærlig, at man vil foretrække den for alverdens højtidelige kirkeklokker.

„Noatun" blev hverken solgt i Danmark eller i Norge. I Danmark fik den dog her og der en interesseret omtale i pressen, men i Norge har ikke engang pressen interessert sig for den, naar undtages Arbeiderbladet, der sammenligner den med Duuns „Mennesket og makti"[5].

Som du ved, er der mange herhjemme, der har fundet min uskyldige bog pornografisk. „Norðlýsið" nævner eksempler paa hvor usædelig og ufærøsk den er. Men det er ikke til at undre sig over naar selv en gammel horebuk som Richard Long faar frøkenagtige fornemmelser naar han læser om andre menneskers seksualliv. Det er naturligvis bagateller, men noget helt andet er, at det er noget af en skandale, at JHOD's nye bog overhovedet bliver tiet ihjel. Intet blad nævner saa meget som at den er udkommet. Aandsliv! Aa, rejs til Zellethræd, og besøg kongsbonde A.Weihe, der træffer du færøsk aandsliv af i dag.

Vi har hvirvlet en hel del festlyrik op om R.L.'s 100-aarsdag[6], og det har han kun fortjent, men egentlig burde han have haft en omgang grov raakost for den maade, hvorpaa han redigerer „Vrð." Det er er heller ikke umuligt, som du antyder, at han i sin reaktionære aareforkalkning nedlægger forbud mot offentliggørelsen af Baudelaires oversættelser, der slet ikke er saa ilde. Naar porcelænshunde bliver gamle gaar de helt i stykker.

WILLIAMUS PORNOGRAFICUS

FMD: H nr.10-03 p. nr. 10

1 Jørgen-Frantz Jacobsens søster.
2 D.H. Lawrence (1885-1930), engelsk forfatter. Vanskelig å vite hvilken bok det siktes til. Det kan kanskje være *Sons and Lovers* (1913) eller *Lady Chatterley's Lover* (1928), som ble forbudt i England p.g.a. sine sex-skildringer.
3 Sally Salminen (1906 -1976), finsk forfatter. Fikk førstepremie i en svensk romankonkurranse for *Katrina* (1936), en folkelivsskildring fra Åland.
4 Dostojevskis *Opptegnelser fra det døde hus* (1862).
5 Duuns *Menneske og maktene* (1938).
6 Rikard Long var født i 1889.

82. William Heinesen til Christian Matras

9/3-39

Kære KM!

Tak for brevet. Vi haaber nu at det vil lykkes dig at anbringe bogen, og du ved, at ikke blot JFs moder og søstre men ogsaaa jeg forstaar at paaskønne TOs og dine anstrengelser for at faa det bedste ud af sagen. Kapiteloverskriften „Glæde paa borg" er ikke heldig, men det vil næppe være saa vanskeligt at finde en bedre. Men m.h.t. Gabriels udtalelse om kvanner og spedalskhed synes jeg ikke du har ret. Han kommer med den bemærkning for at misliggøre præstens og Barbaras tête-à-tête og kvannspisning i urtegaarden, og efter min beskedne mening er det godt at læseren herigennem faar at vide at der er et spedalskhedshospital i nærheden, da ellers hr. Pouls natlige besøg paa dette uhyggelige sted kommer til at virke temmelig drømmeagtig uvirkeligt. Og at Gabriels bemærkning skulde virke <u>ufærøsk</u> begriber jeg ikke. Du ved at af kvanner faar man undertiden „mundsaar", og herfra og til spedalskhed vil der ikke være noget langt spring for en folkelig betragtning i det 18. aarhundrede. Væmmelse for kvanner som formodet sygdomsfremkaldende var almindelig blant børn i min barndom. Hvori er dette ufærøsk?

At vi skulde trænge til mere akademisk „overklasse" – det var for resten en hypotese, JF ofte var inde paa, men lad os nu endelig huske paa i saa fald at lægge hovedvægten paa akademisk og ikke paa overklasse. Iøvrigt skulde det jo i alle tilfælde helst ikke være akademisk overklasse af den art, der frembringer en overproduktion av underretssagførere.

Á propos: jeg hørte i gaar aftes en interskandinavisk radiodiskussion, hvori ogsaa professor Jón Helgason[1] deltog, og jeg maa sige at han hævdede sig og Island paa en misundelsesværdig maade. Han var baade saglig og skarp (og talte dertil et smukt svensk, der mindede

om finlandssvensk – han maa jo være en slags sprogvirtuos!) Kun mener jeg at han med det samme kunde have slaaet et lillebitte slag for det nationale problem hos færingerne, eftersom ingen færing (naturligvis! det bliver aldrig anderledes!) var tilstede. Her kunde du ellers passende have været repræsentanten! Det gjorde godt at høre hvorledes han gav nordmændene over næbbet (paa sin myndige og dannede maade naturligvis) fordi deres interesse for Island og de andre „gamle norske lande“ er saa overvejende chauvinistisk-romantisk. Ogsaa danskerne fik salt for usødet (og at det sved, det kunde man mærke paa den danske repræsentant, der henimod slutningen begyndte at faa lampefeber af nervøsitet for at blive regnet for helt unordisk!) Ak, man kommer til at tænke paa vor lille montenegriske stammehøvding J. Patursson og hans armodige, let gennemskuelige norsksnobberi, samt paa andre færingers taabelige liggen paa maven for danskerne. Helgason sagde, at mens det for en islænding var noget af et eventyr at komme til Norge, hvor hvert stednavn omtrent bar mindelser i sig fra „vor egen gamle literatur“, var „luften kølig mellem Norge og Island“ af ovennævnte grund. Nordmændene havde en tilbøjelighed til overhovedet ikke at respektere Island som selvstændigt land (nation) og til at usurpere den gamle islandske literatur, som med forkærlighed benævnes „oldnorsk“. For islænderne havde det væsentlige altid været at være islændere.

Det er ikke første gang man har denne fornemmelse af, at hvis Færøerne paa en eller anden (nu maaske utænkelig) maade var blevet „genforenet“ med Norge, vilde det være slut med al national selvstændighed.

– – – – – – – – – –

Du behøver i grunden slet ikke at stille dig polemisk imod H.B.s og min „socialisme“. For mangfoldige aar siden (vist som student) skrev du en opsats i „Tgkr.“[2] som jeg endnu husker, fordi den dengang gjorde en imponerende, men pinligt indtryk paa mig, der da vistnok var noget i retning af konservativ religionsfanatiker. Den mundede ud i en advarsel mod at forsømme det sociale for det nationale, da vi i saa fald kun opførte en bygning til at sprænge i luften. Jeg tror at du havde ret den gang. Du er blevet mere ensidig med aarene.

Din ven,
William

FMD: H nr. 10-03 p. nr. 10

1 Jón Helgason (1899-1986) var professor i islandsk ved Københavns universitet og kollega med Christian Matras.
2 „Post festum“ i *Tingakrossur* 20.02.1924.

83. William Heinesen til Christian Matras

9. marts 1939

Kæri Chr. Matras!

Det har smertet os at høre at din kone har mistet sin søster. Vi kendte ikke denne unge pige, troede først at det var Elinborg, men det var altsaa en yngre.[1] De stakkels forældre bliver ikke sparet! Hils Marianna fra min kone og mig.

Din hengivne
William

FMD: H nr. 10-03 p. nr. 10

1 Marianna Matras hadde fire søstre, to av dem døde unge. Sigrid Maria Lützen (f.1908) ble slått over bord fra Smiril ved Mjávanes og druknet i 1929 (Hansen 1981:264). Hun var på vei hjem til Klaksvik etter endt skredderutdannelse i Danmark. I 1939 døde en annen søster, Brynhild Lützen (f.1912). Hun hadde huspost i København og fikk en akutt og dødelig infeksjonssykdom. Foreldrene var Andreas og Hanna Lützen (f. Niclasen) i Klaksvík. (Skardhamar 1996:23,31).

84. William Heinesen til Christian Matras

19/4-39

Kæri Krisjan!

Tøkk fyri brøvini! Treytirnar hjá Gyldendal eru framúr góðar. Nú sendir mamma J.-F- fullmakt so tú kanst undirskriva kontraktina o.a.

Eg fái í dag einki bræv skrivað, hóast tað kundi verið nógv at skriva um. Hetta er bert fyri at siga tær tøkk fyri títt arbeið viðvíkjandi Barbu-bók. Heilsa eisini T.O., hann hevur verið J.F. trúgvur vinmaður. Nú fáa vit at síggja hvussu verkið verður móttikið. Koppel og Tom K., hava teir einki úttalað enn?

Vónandi liva tit væl, hjúnini og dreingirnir, tað verður stuttligt at hittast aftur í juni.

Blíðar heilsur
William

Mamma J.-F. vil sjálvandi fegin hava forskot, 500 kr. tað verðir tú at ordna!

FMD: H nr. 10-03 p. nr. 10

85. William Heinesen til Christian Matras

22/10-39

Kære Chr.M.

Tak for dit brev. Du skriver intet om din sygdom, der dog maa ha været uhørt plagsom og langvarig; jeg gaar ud fra at du nu er rask og ved godt mod. Allerede forlængst skulde jeg ha skrevet til dig, men det er altsaa blevet opsat.

Ja, Barbaras akcelerative sukces var jo en overraskelse selv for os, der regnede med at den havde visse gode muligheder for at blive en efterspurgt bog. Det er en beklemmende tanke, at J.-F. selv døde uden at have andre udsagn end dit og mit om denne bogs digteriske kvaliteter. Dog, her har baade du og jeg for en gangs skyld gjort noget, vi ikke behøver at skamme os over; J.-F. mærkede hos os en ægte og dyb resonnans, som jeg ved virkede oplivende paa ham, og han havde stor tillid til baade din og min kunstneriske dømmekraft.

Af de over halvandet hundrede udklip, jeg har modtaget (sammenligningsvis fik jeg ca. 20 om Noatun!) synes jeg stadigvæk bedst om Tom Kr.s. Jeg tror, han ramte hovedet paa sømmet naar han nævner J.P. Jacobsen og R.L. Stevenson. J.-F. havde andet end phtisiker-skæbnen til fælles med disse to store skribenter – han havde J.P.J.s lidenskabelige, men beherskede hede i det erotiske og R.L.S.'s ejendommeligt sorgløse humor og sans for det eventyrlige ved tilværelsen, selv hvor den forløber uden større ydre glans. Dertil havde han en godhed for og kærlighed til sit hjemland, der ligner Stevensons til Skotland. (J.F. skriver i et brev: „Heller fattig og ukendt, men f æ r i n g, end" osv.!) Men altsaa, T.Kr.s anmeldelse var baade smuk og sand. At ogsaa de reaktionære kritikere vurderer bogen højt er der ingen grund til at være ked af, det de skriver er endda meget anstændigt, naar undtages stiftsprovstens intolerante udgydelser i „Kr. Dagbl." med deres smagfulde teologisk-kokette tankegang. Koppels ord i Tilskueren[1] er i og for sig smukke, og at de er lidt „sentimentale" skyldes jo selve emnet; det er klart, at de bedste af de to mænd, der omtaler denne bog, former deres udtalelser hen i retning af nekrologen. Dette ogsaa for Gelsteds vedkommende. Brøndum Nielsens to kroniker[2] har jeg ogsaa læst, men er de ikke lidt halvkedelige? Den første er ikke saa lidt bedstefaderligt nedlatende, og naar man endelig skriver om sproglige forhold, kunde man betone lidt fyldigere, at færøsk og dansk er to forskellige sprog. I den anden har en lille reaktionær djævel møje med at skjule hestefoden. Desuden behøver Br.-N. ikke at tage „Barbara" under vingen, det har andre besørget, og hvis bogen ikke var blevet nogen sukces vilde den udmærkede professor maaske heller ikke have interesseret sig slet saa meget for den. En sukces kalder alle m y g frem i lyset, selv de mest konservative. I et brev til J.-F.s moder bekender Koppel, at han først fik øjnene op for hvor god bogen var, da han læste den paa tryk (det vil sige: da den var blevet omtalt.) At han til at begynde med var temmelig desorienteret fremgaar af hans velmente raad om at lade Palle Rosenkrantz[3] skrive en slutning.

Hvad nu m.h.t. J.-F.s kroniker og breve? Det kunde blive en smuk og righoldig bog, og Gyldendal vil sikkert have interesse af at udsende den i Barbaras sukcesfulde kølvand. Skal jeg skrive og foreslaa dem det? Jeg er rede til at samle stoffet og skrive et omfattende forord.

Det er som du antyder muligt, at B. kommer ud i 20.-25.000 eller maaske endda mere (var M. Lauesen[4] i sin tid ikke oppe i nogle og tredive?), og jeg tror at hans moder vil sætte en ære i at starte den literaturfond, du skitserer i dit brev. Først vil hun nu betale P. Carl Petersens fond[5], hvad man jo ikke kan fortænke hende i, selv om det juridisk set er helt ved siden af.

1. November
Jeg har ikke faaet mit brev afsted endnu, saa jeg kan lige saa godt skrive lidt mere.

Hvad du skriver om „Noatun“ er vist rigtigt nok. Det havde været mere end morsomt, hvis du engang skrev lidt herhjemme om de to bøger, du er jo den nærmeste til det. Noatun kom aldrig rigtig frem paa markedet, hvad dog ikke kun skal lægges Munksgaard til last, da jeg selv var imod alt markskrigeri. Paa den anden side har Gyldendals reklame for Barbara været yderst fornem, aldrig tarvelig. Jeg vil ikke nægte, at jeg gerne vilde have set N. udkomme i to á tre oplag; nogen stor sukces tror jeg dog ikke vi skulde have ønsket mig – den sætter faktisk en forfatter i en grufuld situation: publikum venter og krever det umulige af ham, nemlig det, at det i og for sig abnorme (rent undtagelsesmæssige), der kaldes kæmpesukces, skal gentage sig. Den gentager sig vist yderst sjældent, rent bortset fra om den næste bog er god eller ikke, og publikum, denne uberegnelige, ofte underlig troløse hydra, har barnets og idiotens forbløffende evne til totalt at glemme i dag, hvad der begejstrede det i forgaars. „Uppá den mátan hava teir dripið fleiri,“ so segði Mikal á Húsum.

For Barabaras vedkommende tør man derimod sige, at intet var mere ønskeligt end den sukces, der kom.

Det er retfærdigt, at denne „den eneste Bog“, en digters hele forfatterskab, en gang for alle kommer i fokus; glemt vil den heller ikke blive, fordi den behandler noget almenmenneskeligt og ikke er tidsbunden. Naar Grüner-Nielsen nu vil gøre J.-F. til en slags blodgiver for en eller anden nyromantisk hønissebevægelse i litteraturen, er dette jo dog kun armodigt tænkt. B.s kunst beror netop paa den kraft hvormed forfatteren tøjler sin frodige fantasi og gør den til et lydigt redskab for virkelighedsskildring.

Underligt – og trist – at tænke sig, at J.-F., hvis navn nu er paa alles læber, døde som en ukendt mand, der tillige var ribbet for alle midler, og nu, da pengene strømmer ind, ligger ude paa kirkegaarden – i en grav, der paa grund af pladsmangel er underlig akavet klemt ind mellem andre grave, ligesom J.-F. i levende live uafladelig klemtes ind mellem andre syge paa hospitaler og sanatorier. Og mere og mere maa man beundre den ophøjede selvironi, der gjorde at han kunde leve sit sygestueliv paa en suveren maade, befriet for al bitterhed.

16/11-39
Jeg døgenigt har naturligvis endnu ikke faaet sendt brevet afsted! Men denne gang skal det ske.

Jeg har læst Laxness' „Det russiske eventyr“[6] – det er en opbyggelig bog, maaske naiv, men dog saa vederkvægende, velskreven og intelligent som den er; ikke mindst er den god at læse i vor overspendte tid, da Rusland ved sin Venskabstraktat med Tyskland har gjort alle venstreorienterede vestevropæere desorienterede, mens den militaristisk–borgerlige reaktion ordentligt har faaet vind i sejlene, ikke mindst i de nordiske lande.

I øvrigt er der saa sandt ikke mange lyspunkter i det uhyggelige reaktionens tusmørke, hvori vi for tiden vader; der er Atlees tale, og det at han blev siddende[7].

Jeg har ogsaa l æ s t Pierre van Paassens „Vanvidets dage“[8], en svært uhyggelig, men lærerig bog. Det er nu efter min mening en letkøbt reaktionær kliché at kalde verden „vanvittig“ (originaltittelen er for resten „Days of our time“); Nutidens trængsler skyldes vel i sidste instans kapitalismens selvfortæring. F o l k e n e har afsky for krig, og det er nu at haabe at denne afsky snart vil vende sig mod kapitalismen, militæret og nationalismen. Men hvordan saa end det udvikler sig staar det fast at vi lever i en varg-old, som Kinck sagde, og det er sgu ikke videre opbyggeligt.

Hilsen fra os alle.
Din hengivne,
William

FMD: H nr. 10-03 p. nr. 10

---

1 *Tilskueren*, dansk tidsskrift 1884-1939.
2 Johannes Brøndum Nielsen (1881-1977), professor i nordiske språk ved Københavns Universitet 1926-52.
3 Palle Rosenkrantz (1867-1941), sakfører og forfatter av herregårdsroman, historiske romaner og kriminalromaner.
4 Marcus Lauesen (1907-1975), en av 1930-årenes mest leste danske forfattere.
5 Helbredelsesfondet, stiftet av grosserer P. Carl Petersen og hustru. Fondets formål var å gi rentefrie lån til pasienter ved Vejlefjord Sanatorium, der Jørgen Frantz Jacobsen var pasient. Tilbakebetaling, som ble regnet som en æressak, skulle skje om låntaker ble frisk og kunne tilbakebetale lånet.
6 Halldór Laxness' *Det russiske eventyr* ble utgitt i 1938.
7 Clement Atlee (1883-1967), Labour-politiker og opposisjonsleder fra 1935, med i Churchills regjering fra 1940 og britisk statsminister 1945-51.
8 Pierre van Passens *Vanviddets dag* (*Days of our Time*)(1934) skildrer politiske forhold etter første verdenskrig.

86. William Heinesen til Christian Matras

Tórshavn 1/9 – 45

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brøv, bøkur og bløð, tú hevur sent og sum eg havi havt og alsamt havi stóra gleði av.

Tað hevur verið mín ætlan at seta eitt longri bræv saman til tín, men eg havi havt so nógv um at vera, at eg havi noyðast at steðga við tí til seinri – tó nú verður tað skjótt og eg gleði meg til at siga tær mín hjartans meining um viðurskiftini.

Tær bøkur o.a. sum tit hava avrikað í Danmark undir krígnum, vísa tíbetur ein standard, ið er hægri enn okkara; her hjá okkum hevur at kalla einki andslív verið hesu árini, bert jobbarí og persónpolitiskt klandur. Vit hava her gjøgnumlivað eina „gullaschtíð" (eins og Ísland), ið hevur nærum forkomið okkum andliga. Ussaligt hevur okkara politiska lív altíð verið, men teir gomlu sjálvstýrismenninir (háskúlamenninir Mads, R.L., Chr. í Geil o.s.fr.) høvdu tó altíð virðing fyri tí mentunarliga. Baptistaøldin er harímóti ikki bert kulturleys, men beinan vegin „kulturfjendsk". Illa fór Varðin, illa fór „Málfelagið", Framburðsfelagið, Merkið – her er bara fúlur persónpolitikkur eftir í Føroyum, endaleys, býttislig blaðskriving, prosessir og skeldarí á hvørjum gøtuhorni. Moralskt hava vit ongatíð í søguna ligið lægri. Bókmentir síggja ikki dagsins ljós (Blámannavík[1] – Jesus náði okkum – men hana lyftir Rich. Long til skýggja sum eitt megnarverk!) Stutt sagt, her í Føroyum er lítið eftir utan Thorstein Petersen[2], Kjølbro, Brend[3] og Jákup Jensen[4]. Enn er R.L. ikke vorðin baptisur, heldur ikki Jóannes Patursson, men teir verða væl eisini frelstir. Tann klóki, positivi Mads doyði[5] – eingin er eftir til at taka hansara torføri og trúgvi starv upp, Hans Andrias fæst við, men –.

Tað ringasta er, at eingin trýr uppá nakað her. R.L. til dømis! Hann sigir seg ikki vera føroyingur, men íslendari og hevur einki hægri ynski enn at sleppa at búgva í Íslandi.

Tit harímóti, sum hava verið burturstaddir, tykjast hvørki at hava mist sjálvsálit ella trúgv og hetta ger at tit verða førir fyri at produsera kunst og skaldskap. Tað er „gripandi" at lesa tínar yrkingar – her er einki makketið, orðini fella ærlig, tung og frísk og poesiurin er tann stóri og haldgóði – yrkingarnar standa sum fjallatindar uppi yvir einari bygd, har politiskir køvdar og andsforterandi ørkurak er tað ið mest fellir í eyguni.

Harrin verið lovað: tað er tó annað til enn sambandssnobbarí og bappnazisma!

Nú – eitt tað ringasta eg veit er „kritisk passivitet", tað er tíverri eisini ov nógv av tí slagnum her heima, og eg havi tí eftir førimuni roynt (saman við Heðin Brú) at skriva uppbyggingarlestur undir krígnum. Tað hevur kanska verið sum Harragud veit, men ætlanin var góð. Eisini havi eg í „Tingakrossi" skrivað eitt og annað uppbyggiligt (vánaligt føroysk mál frygtandi). Men lítið hevur munað, sambandið og plutofascisman togast um ræðið, og báðir partar hata andslív. Og føroyingurin lesir avgjørt einki utan „Dimmalætting" og „Dagblaðið".

Hetta eg her havi skrivað fer ivaleyst at líkjast ongum. Tú mást hava tol inntil eg fái sett eitt betri bræv saman. Líva nú so væl.

Heilsa Mariannu. Árni[6] sá eg fyrsti ferð í gjár, hann var ógvuliga dámligur á at líta, líkist bæði foreldrinum og tykist at vera glaður, frískur og atfinningasamur.

Vinarliga
William

FMD: H nr. 10-03 p. nr. 10

---

1 Richard B. Thomsen (1888-1970), forretningsmann i Tvøroyri og romanforfatter. *Blámannavík* (1944) var den første av hans ni romaner.

2 Thorstein Petersen (1899-1960) var sakfører, tilhørte Fólkaflókkurin var lagtingsformann 1943-45, 1945-46, 1950, folketingsmann 1943-1950, landsstyresmann 1950-1951.

3 Arthur Brend (1880-1959), kom til Færøyene som baptistmisjonær fra Storbritannia i 1906, arbeidet blant annet som tannlege fram til 1937 (Johannessen 2007:392).

4 Óla Jákup Kristian Jensen (1898-1991), sjømann, skipper, kjøpmann, lagtingsmann 1943-45 for Fólkaflokkurin.

5 Mads A. Jacobsen døde i 1944. Jf. brev 5.

6 Árni Matras, Christian og Marianna Matras eldste sønn (f.1931), bodde i Tórshavn høsten 1945.

87. William Heinesen til Christian Matras

Tórshavn 2/10-1945

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið (28/9?). Tíverri havi eg ikke enn havt stundir til at seta eitt gamaldags antediluvianskt bræv saman, men nú verður tað skjótt. Eg vildi eisini gjarna sent nøkur eintøk av „Føroyar í dag“, blaðið, ið H.B. og eg høvdu undir krígnum; men tey eintøk, eg havi, eru innklistraðu í míni skrappbók og tey eru ov drúgv (og eisini ov leiðilig) til at tað loysir seg at skriva tey av. Eg sendi eina grein um Mads; um tað ikki er so, at tú sjálvur langtsíðani hevur skrivað nøkur nógv betri orð um hann, kundi henda greinin kannska verið nýtt sum tilfar til árbókina saman við linoleumsskurðmyndina[1]. Annað tilfar havi eg tíverri ikki. Tað sindrið av bókmentum, sum er framkomið her undir krígnum, er neyvan vert at umtala. Andslívið hevur, sum tú longu veitst, ligið á láni. Tit, emigrantarnir, hava tí betur havt eitt meira livandi andslív. Eg ætli mær at skriva nøkur orð um yrkingarnar hjá tær og Regin Dahl, men enn er hetta ikki gjørt, vegna fjas og andsforterilsi etc. Nú – mín ætlan er so sannuliga ikki at beina fyri mínum arbeiðsmøguleikum sum rithøvundur, tvørturímóti; eg ætli at skriva nógv, eisini brøv til tín.

Nú er teir farnir at bumba løgtingið, sum tú hevur frætt – ein nýggj ørvitisgerð. Bløðini skriva mest um tøl og fíggjarlig viðurskifti – utan høpi, pluss og minus, sum vant. Tíverri er e i n g i n maður her á landi, sum er førur fyri at greiða frá hvussu standurin er utan samstundis at røkja partapolitiskan agitasjón. Føroyar eru eitt klandursskot og ógvuliga lítið annað enn tað. Mads og Jørgen-Frantz høvdu gávur sum politikarir, men ikki fólkaevni og í grundini ikki áræði. Thorstein, so miss-sáttur og bøllutur hann annars er, tykist at hava fólkaeydnu, men er ikki politikari – hann er ein nýggjur Oliver Effersøe í sjálvstýrishami – fyri fyrst.

Nú – sjálvt um eg ikki eri optimistiskur hvat ið politikki viðvíkjur, so eri eg kortini – stórt sæð – optimistur hvat ið Føroyar viðvíkja. Les bløðini, og tú verður reinur melankolikari; men far út og hygg at tí unga fólkinum, kvinnur, menn og børn, og tú verður kannska aftur í goðum lag. „Alt er en overgang,“ segði revurin tá ið hann varð flettur. Eg trúgvi uppá okkara ungdóm; hann fer einaferð at gloyma „1906“, Múllar[2] og kirkjubøbondan, gullaschtíðina og baptistaríið og fara at hugsa sosialt og menniskjansligt. H u m o r hava føroyingar, og høvdu vit havt ein humoristiskan revsari, ein Holberg, hevði hann kannska havt eydnu til at lært føroyingin at flenna – frískt og antifascistiskt. Tað man helst vera tað, vit mest sakna.

Eg skrivi sum sagt skjótt aftur – eitt longri bræv.

Vinarliga,
William

FMD: H nr. 10-03 p. nr. 10

1 „Nøkur orð um M.A. Jacobsen“, med linoleumstrykket, ble trykt i *Útiseti. Árbók Føroyingafelags* 1945.
2 Kan være Sørin Emil Müller (1856-1922), lagtingsmann 1891-1908, representerte Sambandsflokkurin 1906-08.

88. William Heinesen til Christian Matras

10/10-45

Kære ven.

Endelig er der omsider tid og ro til at sende dig nogle meddelelser og betragtninger. Men hvor skal jeg begynde? Det bliver vist et brev uden hoved og hale.

I krigsaarene havde jeg ofte besøg af en docent i fransk literatur ved universitetet i Glasgow. Han var lyrisk forfatter og kritiker og havde udgivet en del digtsamlinger samt en studie i den yngste engelske literatur. Sammen oversatte vi en lang række færøske digte til engelsk. Jeg ved ikke hvad der blev af disse digte, som det var meningen at udgive i form af en antologi, men maaske kommer de før eller siden igen for en dag.*

Denne unge mand var kun en af flere britiske intellektuelle, officerer og menige, som plejede at komme og lytte til grammofonmusik. Der var ogsaa en anden forfatter, dramatiker; sammen med ham samlede jeg i 1944 billeder sammen til en udstilling af færøske malerier og kunstværker, foranstaltet af militæret. Den var meget omfattende, baade gammelt og nyt, rummede ogsaa virkeligt gode ting, af Mikines, Kamban, Dalsgaard[1] etc.

Det var en oplevelse for mig at træffe disse unge mænd, der for det meste var venstreorienterede i politik saavelsom i kunst og alt andet end just det martialske. Den før omtalte docent var tilhænger af noget der hedder Christian Socialism; hans religiøsitet var dog at en højst snurrig art; ved siden af en efter mit tykke meget smuk „Ode to Christ“ havde han ogsaa et digt, hvori det bl.a. hed: „Where in Helle i s Christ?“ Af de andre var der én ren kommunist og en anden militærnægter af moralske grunde; han fungerede som sygebærer; iøvrigt et af de mest gennemmusikalske mennesker jeg nogensinde har truffet. Et par af dem var fanatiske naturelskere

og havde taget stærke og mærkelige indtryk af færøsk natur. Den ene af dem var fra Hebriderne; ogsaa han var lyrisk forfatter (samt leder af et nationalt teater); han skrev skotsk (ikke gælisk, men noget i retning af Burns' dialektdigte) og var ret polemisk indstillet til engelsk. For færøsk digtning nærede han stor sympati og følte en slags solidaritet. En anden skrev en bog om Færøerne; den udkommer til jul. Det er nærmest en samling causerier, de stikker maaske ikke videre dybt, men kan være særdeles charmerende. En anden af disse englændere, en arkitekt, beherskede tysk og var vel bevandret i tysk literatur. Foruden de her omtalte personer, der altsaa var knyttet til militæret, kom her ogsaa en enkelt gang en civil sprogvidenskabsmand, der talte et upaaklageligt færøsk; grammatikalsk var det vist ialtfald i fineste orden.

Den unge literatur, hvorom Scarfe (docenten) skrev, var stærkt præget af psykoanalyse og „surrealisme". Det var for det meste lyrik. Sympatisk virker den slags ikke paa mig, det smager for meget af m o d e; men interessant som udslag af det febrile i aandslivet i slutningen af mellemkrigstiden. De intellektuelles store afgud synes at være T.S. Elliot[2], en digter af den umaadeligt kræsne og preciøse art, hvortil ogsaa Valery og Stephan George[3] hører. Det er ikke noget, jeg har synderligt udbytte af, men jeg er heller ikke særlig god til fremmede sprog.

Som det fremgaar af ovenstaaende kedede vi os altsaa ikke under krigen. Okkupationen frembød ikke det mareridt som I for jeres part havde at trækkes med. Undertiden trak det dog op til uhyggelige ting ogsaa her. Flyverbesøg hørte, som du ved, til dagens orden, saa at sige, og især i de tre første okkupationsaar gjordes der jo ret dramatiske foranstaltninger til imødegaaelse af tyske angreb – der ventedes i form af „strandhugg" af lignende art som dem, der foretoges af allierede styrker mod den norske kyst og af tyskerne mod Svalbard. Den gang slagskibet Deutschland var stukket til søs og rapporteredes at nærme sig Færøerne, var der stor allarm; men der skete jo heller ikke noget ved den lejlighed.**

Nuvel, det var altsaa hva landjorden angik. Paa havet var der aldrig trygt, Nordhavet var jo krigsskueplads, ja, et frontafsnit, og fragtfarten mellem Island og England var ikke just hyggelig. Dette er jo for øvrig kendt nu og jeg skal ikke trætte med gentagelser. Kendt er ogsaa den dystre historie om et halvthundrede færøske skibe, som i disse aar mødte deres skæbne… delvis til fordel for en haandfuld spekulanter herhjemme og paa Island (heriblandt ivrigt politiserende nationale mænd, der siden græd krokodillegraad over de unge helte, der satte livet til for fædrelandets skyld.)***

Det er klart, at forholdet til Island, der aldrig har været godt, ikke bedredes under disse dystre aar. Mand og mand imellem kommer dette til udtryk som en nærmest grænseløs ringeagt for islandske fiskehandlere og agenter, der, samtidig med at Island forbød egne skibe at sejle paa England, agiterede ugeneret for at færingerne skulde fortsætte. Der var aldrig tale om solidaritet eller om broderlighed i praksis, selv om ideligt i munden, ja, end ikke om at dele en unse af risikoen med færingerne. Det var kun: vi har fisk – ud med pengene! Islændernes skamløse hetz for at faa afsætning for deres overflod af fisk vil aldrig blive dem glemt eller tilgivet. Typisk for dem var deres agitation for at faa færøske skibe til at anløbe Hornafjørð paa Sydlandet – en fælde for skibe, men med et stærkt behov for eksport; det færøske forsikringsselskab nægtede tilsidst at lade forsikringen gælde skibe, der anløb denne faldgrube. Islands saga under denne anden verdenskrig er et meget dystert kapitel i Nordens historie.

Naa, lad mig nu ikke hidse mig op, men hellere skrive om angenemere ting.

Det fremgaar af en kronik i „Politiken" (som vistnok er sunket ned en tredjerangs avis?), at Aldous Huxley er blevet „religiøs", og at det er moderne atomforskning der er skyld heri. Saavidt jeg forstaar har den religiøsitet, der her er tale om, en polemisk braad rettet mod hvad man kalder materialistisk verdensopfattelse. Huxleys tilfælde er jo ikke noget for ham særegent; det repreæsenterer et fænomen, som i det hele taget er meget oppe i tiden, nemlig tendensen til at mistænkeliggøre „materien" til fordel for en eller anden slags „spiritualisme". Herunder vendes der enhver slags s o c i a l i s t e r en kold skulder fordi de nærer materialistiske anskuelser.

Nu staar det naturligvis enhver frit for at tage parti for aand imod materie eller modsat. Jeg føler for mit vedkommende ingen trang til nogen af delene. For mig synes det som om livet jo dog frembyder en eneste løbende kontinuitet, i hvilken „aand" og „materie" begge spiller ind – i form af drøm og virkelighed, teori og praksis, meditation og handling o.s.v. for blot at nævne nogle af de mange udtryk for samme antiteton. At holde paa det ene paa bekostning af det andet er ikke meget opbyggeligt.

Viser det sig ikke altid før eller siden omsonst at fornægte al poesi eller religion til fordel for socialøkonomiske fakta? Eller at ville bagatellisere disse fakta til fordel for religiøse eller spiritualistiske? Og – hvad jeg nævnlig mener der maa lægges vægt paa -: flage for reaktionære politiske instinkter.

Før jeg blev født eksisterede jeg som en mulighed, en drøm

– á reki sum morgumskyggið.[4]

Det er poetisk sagt, men har sin store poetiske sandhed. Vi er alle af det stof, som „dreams are made of“, og vort liv er kun en lille ø i det store ocean af mysterier. Men paa denne ø er materielle ting dog en stor haandgribelighed. Det gaar maaske an for en enkelt outsider, en digter eller filosof, at se bort fra denne materialistiske og økonomiske virkelighed; men størsteparten af menneskeheden er skæbnesvangert bundet til den. Bl.a. fordi de enorme, dystre kræfter, der knytter sig til menneskelig magt – og havesyge, har deres vigtigste tumleplads paa dette den økonomiske matrialismes fastland i mysteriernes poetisk – religiøse hav.

Den krig, der nylig er afsluttet, giver et højst anskueligt billede af disse kræfters rasen. Paa en lille ø eller i en lille by kan Per og Poul spænde ben for hindanden for personlig vindings skyld uden at dette vækker mere end lokal opsigt. Men paa virkelighedens kæmpeø antager mellemværendet kæmpeformer. Her representeres Per og Poul af klasser og nationer, og deres mellemværende antager form af revolutioner og krige, der frembyder fare for den samlede menneskehed (herunder ogsaa alt aandsliv, selvfølgelig), ja, endda fare for at hele denne menneskehed med samt dens ø at virkelighed udsættes for total udslettelse (atomspaltning). Under saadanne forhold at henvise til at det, naar alt kommer til alt, kun drejer sig om noget rent „materialistisk“, noget, der nok kan ødelægge legemet, men ikke sjælen, hvis rette forum er mysteriet….ja, det er at ville fange rotter ved hjælp af skriftsteder. Og det er, saavidt jeg forstaar, noget i den retning, Huxley er inde paa.

__ _ _ _ Selv lever vi paa en ø i havet: i det smaa prototypen paa den ovenfor omtalte verdens-ø. Og her har man da selv gaaet og mediteret og relativiseret, set sin egen mikrokosmos i forhold til verdensaltet og uddraget poesi af natten og dagen, livet og døden og evigheden. Derimod var man ikke særlig interesseret i det materielle – det var jo en forudsætning, der passede sig selv, saa at sige. Indtil man omsider – ad „intellektuell“ vej – saa smaat begyndte at faa øjnene op for dette materielle grundlags enorme centrale betydning i menneskenes liv. Det skyldtes nærmest impulser udefra: saadan er der dér og dér… religionskamp, klassekamp, nationalitetskamp, enkeltpersoners og massepersonligheders kamp paa liv og død; og hvorledes med os selv? Nøjagtig paa samme maade i mindre stil. Alle færøske problemer er verdensproblemer „i en nøddeskal“.

Naar jeg bruger ordet „man“ er det naturligvis fortrinsvis mig

selv, jeg tænker paa. For mit vedkommende gjorde den omtalte impuls sig først gældende i en moden alder. Med skam at melde. Skønhedsdyrker har jeg altid været. Hvor helt anderledes vilde det have været hvis jeg var vokset op et sted, hvor de materielle forudsætninger ikke var selvfølgelige. Hvor annerledes stærkt og personligt havde man ikke simpelthen været nødt til at tage paa tingene. Men maaske var dette saa i større eller mindre grad gaaet ud over „perspektiverne“ i sjælen, eller hvad jeg skal kalde det. Jeg ved ikke.

For d i t vedkommende fandt den ovennævnte konfrontationen med sociale problemer sted paa et forbløffende tidligt tidspunkt. Jeg var den gang kun en grønskolling og jeg husker hvordan din optagethed af f. eks. den russiske revolution trættede mig. Siden synes din ildhu for sociale aspekter at have tabt sig, men jeg er ikke rigtig klar over i hvilken grad og til fordel for hvad andet.

Her er et fortræffeligt felt for os til en frugtbar meningsudveksling! – - – - Du sagde engang under en samtale nogle ord, som jeg bliver ved med at huske – - – - ikke ordlyden, heller ikke saa meget meningen, men saa meget mere den dybe, rolige overbevisning i det hjertesuk, hvormed du slog fast at livets inderste „sandheder“ kun lader sig udtrykke i poesiens form. Din egen digtning viser til fulde hvorledes dette sker. Det er virkelig en digtning om liv og død. I virkeligheden en salmedigtning af stor dyd og inderlighed. Det er genialt af dig at have samlet al din poesi under skildringen af en ø i verdenshavets øde, dens nat og dag, dens glæde og sorg…. ja, der er kun de monumentale, store linjer. Ingen lyriker-selvoptagethed, ingen udkrængning af „personlige følelser“, ja end ikke et „kærlighedsdigt“. Men hvor uhyre udtryksfulde er ikke disse store linjer! De udtrykker jo livspoetisk lidenskab, religiøs lidenskab, om man vil, men paa et ukonfessionelt grundlag – Kingo, befriet for gudelig propaganda.

_ _ _ _ _ I din lille (altfor lille, og dog meget store) samling „Úr leikum og loyndum“ har du bl.a. et „nationalt“ digt af stor kraft og inderlighed, „Moðurmálið“. Det er særegent for dig, at ihvorvel alle dine digte er nationalt prægede i videst mulige forstand, befinder de sig paa et niveau, hvor enhver form for gængs „nationallyrik“ naturligvis er bandlyst. Saa meget desto stærkere virker det nævnte digt.

Ja hvad skal vi stille op med det nationale. For saa vidt som det repræsenterer et folks ansigt, et folks kulturpersonlighed, er det en saa livsvigtig ting som noget. Men i dets egenskab af skalkeskjul

for personlige mellemværender eller klassemellemværender er det mig ti gange forhadt.

Og i saa henseende staar det heller ikke bedre til her hjemme end andre steder i verden. Jeg føler noget i retning af en national hygge (for at undgaa det prostituerede ord nationalstolthed) ved at læse dine monumentale digte (eller ved at se Mikines' bedste billeder, der ogsaa er monumentale i den forstand at de forsmaar alle letkøbte detaljvirkninger og unøjsomt holder sig til de store linjer). Jeg føler ogsaa et vist nationalt velvære ved de gamle kvadmelodiers dæmpede, men uopslidelige skønhed og ved den duftige og uhaandgribelige „skjaldra"-poesi, der er i mange omkvæd, og det samme føler jeg overfor visdommen i mange fyndord og overfor den forunderlige dybe humor der præger sagn som det om Guttorm í Múla. Jeg føler overhovedet den nationale værdi i dette, at det lille færøske folk har kunnet holde sig oppe, materielt og kulturelt, gennem tiderne og have bevaret et ansigt mellem andre nordiske nationers ansigter. Ejheller skal jeg fordriste mig til at undervurdere det mod og den dygtighed, der i disse krigsaar er lagt for dagen af færøske sømænd.

Men nu den „nationale frihedskamp" herhjemme. Jo, afspejlet i Fr. Petersens, R.C.Effersøes eller J. Paturssons folkelige sange kan den være særdeles hjertevindende, og afspejlet i Jørgen-Frantz's essays pirrer den fornuften og medmenneskeligheden.Men afspejlet i den hjemlige guerillakrig mellem „samband" og „selvstyre" er den mig for det meste fad og forløjet. En samling uklart osende episoder uden et eneste opløftende, heroisk moment, en eneste handling, der røber offervilje eller personligt mod uden bagtanke, ja, næppe engang virkelig begejstring for en sag. „Adresse"-idiotien, „Norges-debatten" i lagtinget, eller nu gulaschfigurernes og hjemmesiddernes frihedsskraal med skelen til personlig økonomisk fordel. Ikke for intet udbringes denne skaal for friheden af storspekulanter og bankdirektører (ligesom i Finland). Noget af det mest lede ved disse episoder er at det nationale og det sociale altid forefindes opblandet i en uappetitlig grød. Naar plutokratiet snakker nationalt behøver man aldrig at gaa langt for at mærke „die absicht": stemmefiskeriet, den usalige logren for flertallet til behagelig afstivning af positionen.

Det gamle selvstyreparti var forfriskende langt borte fra alt dette. Det var – alle skavanker til trods – af a a n d. Dette gav frihedskampen (d.v.s. sprogkampen) en vis uselviskhedens glorie. Den kamp, der nu er tale om, staar i grunden ikke længere for frihed. Danmark er saa at sige ikke part i sagen. Der er kun tale om en aandsfortærende indre tovtrækning mellem de færinger, der ikke kan vænne sig af med et aarhundredgammelt snobberi for en dansk overklasse, og de færinger, der ønsker denne overklasse ombyttet med en ny af hjemlige udbyttere og spekulantsnuder.****

Med venlig hilsen
William

NOTER [WHs noter er markert med stjerne og sidetall. Her brukes isteden en til fire stjerner, slik det er markert i teksten ovenfor].

*Her er en prøve paa en urimet oversættelse, som dog har bevaret det vigtigste af stemningen.

VIÐOY.
Sail, island, through the mist – you are a ship
And the mountain peaks your masts.
You stand out northward, set to the vast world
With your hills and valleys.

Foam fumes from the stern by Enniberg
And by Nánestanga the white wake spumes.
You lie for ever foremost in the fleet of isles
Where the angriest currents churn.

And now, look skywards to the mastheads
Light spills round cleft and crest
And the fog rises now
From homesteads and mild sheltered meadows.

Rings of birds round stern and shoulder
Revive the cliffs and rockhills on the shores.
And folk and farms and snipe-songs
Are your precious cargo.

** J.H.O.Djurhuus var den aften paa vej hjem fra doctor Dahl[5] og kunde næsten ikke komme frem for nyligt anlagte pigtraadspærringer, som han gjorde sit bedste for at skræve over. „Are they electrified?" spurgte han en vagtpost, der med den for briterne egne umaadelige høflighed svarede „O yes, Sir, yes,they are!"

*** FØROYSK SIÐMENNING 1942 („Tingakrossur").

Enn gongur dansur um lyngin –
Kærur er dansurin mær –
men fari eg sjálv uppí ringin,
er sorgin eisini har.

Soleiðis ljóðar eitt ørindi, ið J.H.O.Djurhuus á sinni týddi eftir Gustav Fröding.

E n n g o n g u r d a n s u r – - –. Soleiðis eitur ein greinastubbi, sum nú ein dagin stóð í „Dagblaðnum“, og harí hetta blaði harðliga gremur seg um, at „samgongubløðini“ javnan nýta orð sum „kapitalistar“, „gulaschbarónar“, dansur um gullkálvin“ o.s.fr. Blaðið skrivar: „Á henda hátt royna teir at bróta niður álitið, føroyingar hava til okkara vinnandi menn. Spyr teir menn, eru við í okkara sjóvinnu í dag, um vinna teirra er nakar dansur. Nei, minni enn so. Har er deyðans álvara bæði hjá teimum, sum sigla førini um havið, og (!) hjá teimum, ið eiga før og farm á havinum.“

Hetta ljóðar jú rættuliga vakurt.

Men kortini má tað vera ein heldur stuttmintur maður, ið skrivað hevur hesa grein; tí samstundis við at hann sigur, at sjóvinnan í dag ikki er nakar dansur, fæst hann við at háða teir, ið ikki eru við í dansinum um gullkálvin!

Hoyr hvussu henda grein endar, og halt tær fast meðan tú lesur: „Annars kemur tað kanska ikki so dátt við, at „Dimma“ rívur niður á vinnumenn okkara; hon umboðar jú afturhaldið í landi okkara; tann part, sum kennir seg illa, tá føroyingar koma sær fram og roynast sjálvbjargnir. Og innast inni hjá hesum afturhaldsmonnum er kanska grundin til hesa niðurríving tann, at teir ikki d u g a s t e v i ð t i l h e n d a a v t e i m u m s o o f t a u m t a l a ð a g u l l d a n s i n.“

Hetta vil „Dimmalætting“ sjálvandi ikki viðganga. Sambandsmenn, sigur hon, duga so sanniliga eisini at fortjena pengar. „Forskellen er blot, at medens „Dagblad”-folkene tror, at Pengene er Nøglen til Lyksalighed og Himmel, saa ved disse andre, at Pengene blot er et Middel, efter hvis gode eller mindre gode Anvendelse, Pengenes – og samtidig deres Indehaveres – virkelige Kurs kan noteres.“

Jú sanniliga: Mong er geitin aðrari lík!

Ella – um tað má verða mær loyvt – - -: Tað finnast tíverri eisini aðrir kálvar enn gullkálvar; millum annað teir skrivande kálvarnir.

**** Saa enkelt er forholdet ikke engang. Det drejer sig jo om et opgør mellem personer og klasser hulter til bulter, uden klarhed, uden værdighed.

FMD: H nr. 10-03 p. nr. 10

1 Eyvind Dalsgaard (1905-52), færøysk billedhugger (Jákupsson 2000:43).
2 Thomas Stearn Eliot (1888-1965), engelsk litteraturkritiker, essayist, lyriker og dramatiker.
3 Stefan George (1868-1933), tysk lyriker.
4 Fra Christian Matras' dikt „Barn“ fra *Heimur og heima*.
5 Thomas Pauli Dahl (1898-1977) var overlege på hospitalet i Havn 1931-1967.

89. William Heinesen til Christian Matras

Tórshavn, 3/11-1945

Kæri Kristian,

Tøkk fyri brævið 24/10 sum eg beint nú fekk. Eg eri ógvuliga glaður at frætta at tit ætla tykkum heim í summar. – So er tað bústaðurin. Tað er sjálvandi at eg geri hvat ið eg kann fyri at fáa tykkum eitt hóskandi høli. Men sum tú ivaleyst veitst er húsaneyd her í Havn. Húsini hjá teimum gomlu (á Tinghúsvegi), hevur A.P. Bentsen leigað; ætlanin var at tey skuldu flyta seinasta summar, at tí Stig kom heim, men hetta varð av ongum, Bentsen fekk einki annað pláss at búgva og mátti verða verandi. Stig og Bergliot[1] vorðu so statt heimleys í summar, og vit fingu tí bráðfangis gjørt tvey høli, annað (Bergliot) í einum krúthúsi uppi á Hálsi, annað (Stig og familiu) í „The Wet Chicken“ á Bryggjubakka, har eingilskmenn høvdu kantinu undir krígnum. Hesi bæði hølini standa nú tóm. Men bæði Stig og Bergliot ætla sær heim í summar aftur. Stig verður so her inntil september. Tað eru líttlar vónir fyri at fáa Bentsen út – nú gjørdu vit Stig eisini av at B. skuldi búgva har fyri fyrst.

Tú sært altso hvussu landið liggur. „The W.Ch.“ er eitt stórt rúm, har til eitt lítið sovukamar, ein pinkulítil køkur (eingin komfýrur) og eitt w.c. Ovnurin í tí stóra salinum er ótættur, men hetta kundi sjálvandi bøtast uppá; verri er tað, at rúmið er ógvuliga ófriðaligt (restauratión í erva). Stig og konu hansara lótu illa æt. Talan hevur verið um at Mikines og Elinborg[2] skuldi vera har í vetur, men E. vil ikki hoyra talan um.

Resumé: Høn kundi brúktst, men verður so neyvan tøk fyrr enn

aftur til heystar. Húsið uppi á Háls er ov lítið og liggur óhøgligt fyri. Best hevði verið um tit kundu fingið ein annan bústað.

Hetta fyri fyrst. Eg skal gera hvat eg eri førur fyri at loysa hendan spurningin.

Vinarliga,
William

FMD: H nr. 10-03 p. nr. 10

1 William Heinesens bror, Stig var musiker, spilte klarinett i orkesteret Det Kongelige Kapel i København. Bergliot Heinesen var søsteren, den yngste i søskenflokken.
2 Grafikeren Elinborg Lützen (1919-1995), Marianna Matras' søster, var gift med maleren Mikines (jf. brev 19) fra 1944-1952.

90. William Heinesen til Christian Matras

22/1-1946

Kæri Kristian!

Tú hevur sent mær so nógvar bøkur og skriftir sum eg eri ógvuliga takksamur fyri – men hvussu eg skal byrja og hvussu enda við at bera fram mína tøkk veit eg ikki, av tí at eg mest sum havi mist mítt dagaskil nú eg lá sjúkur av meslingum. Eg ørminnist um at eg havi skrivað eitt sindur um títt frálíka yrkingasavn[1]? Tað fari eg at venda aftur til seinni. So eru Burns-týðingarnar – ein sera vøkur bók bæði uttan og innan[2], eitt satt prýði í okkara ikki so sera prýðuliga bókaverð síðani 1940. (Her sipi eg til tað ið avrikið er í Føroyum; men hetta má stedga til seinni.). So var tað Aakjær týðingina[3], frálík og frísk. So eru eisini øll bløðini, tú hevur verið so beinasamur at sent og ikki minnst veraldar-yrkingasavnið á svenskum, sum er eitt frammiúr gott verk. Alt hetta átti eg at umrøða, her er nógv at skriva um, men eg eri enn ov veikur og havi eisini so nógv annað at stákast við, andsforterandi og leiðiligt starv. „Føroyar í dag" hava vit einki gjørt við síðan í seinasta vetur, tað fer helst at „ganga inn." Men áttu vit ikki at gjørt eitt mánaðs-tíðarrit har vit, sum royna at hugsa eitt sindur djúpari og perspektivisk, kunnu siga okkara

meining um kunst, politikk o.ø.? Eitt bersøgið og radikalt menn i k k i partapolitisk rit? Heini á Trøðni hevur lænt mær alt tað ið er framkomið av „Búgvanum"[4] og tað er sanniliga eisini forvitnisligur lestur. Tit, emigrantarnir, hava undir krígnum staðið himmalhøgt yvir okkum her heima. Alt er sjálvandi ikki eins gott ið stendur í Búgvanum, men tónin er frískur og bersøgin og utan himpr og opportunisma.

Nú, eg fái tíverri ikki skrivað meira í dag, men kanska aftur í morgin ella onkutíð seinni.

Jóla- og nýttársynskir havi eg tíverri so vítt eg minnist ikki fingið sent, men tú veitst, at eg ynski tykkum alt gott; eg gleði meg til at síggja tykkum aftur til summars.

Liva nú væl,
tykkara
William

FMD: H nr. 10-03 p. nr. 10

1 Christian Matras' diktsamling er *Úr leikum og loyndum* som kom ut i 1940. William Heinesen fikk boken først høsten 1945 da den tyske okkupasjonen av Danmark var slutt.
2 *Robert Burns: Yrkingar.* Oversatt av Christian Matras og utgitt 1945.
3 Christian Matras' oversettelse av Jeppe Aakjærs dikt „Jens Vejmand" ble trykt i *Varðin* 1945, bd.25 og hadde tittelen „Janus Vegamaður". I *Úr leikum og loyndum* var tittelen „Hann Janus".
4 *Búgvin* ble utgitt av færinger i Danmark under krigen og kom ut i tidsrommet 1941-1946.

91. William Heinesen til Christian Matras

28/1-1946[1]

Kære ven.

Naar man er syg ligger man og længes efter at blive rask og drømmer om at komme til kræfter og vende tilbage til livet og virkeligheden. Men selv om sygdommen ikke har været alvorlig tager det tid at komme á jour, og i begyndelsen er man underlig nedtrykt og ser alt gennem røgfarvede briller.

Saaledes med mig nu. Det gør undertiden næsten fysisk ondt at

tænke paa hvor forbandet det paa mange maader ser ud i verden i dag. Uvilkaarligt husker man tibage paa førkrigstiden (altsaa før 1914), som man jo fra barndommen har et stærkt indtryk af. Hvor uendelig optimistisk, hvor solrig og sund var dog ikke denne tid! tænker man.

Dog, maaske var den næppe saa optimistisk og lys som vi forestiller os den nu. Den faldt jo sammen med ens egen barndom, da man selv var i rivende udvikling og hver dag gjorde fremskridt i sin tilegnelse af verden.

Men det er dog karakteristisk for denne førkrigstid, at den var fuld af næsten barnlig tro paa udvikling og fremskridt. Tidens slagord var jo netop dette: fremskridt. Der var ganske vist meget at kritisere og bekæmpe, men saa troede man ogsaa det hjalp, baaret som man var af fremskridtstroen – en smuk tro, som man stadig maa haabe ikke vil blive gjort helt til skamme. Det er dog en ubrydelig sandhed: menneskets mission i verden er den: i stedse større grad at gøre sig til herre over naturkræfterne til gavn for den samlede menneskehed. Det kan lyde lidt blaaøjet idealistisk. Opnaaeligt er dette ideal ikke, ialtfald ikke i fuld udstrækning. Men det har sin umaadelige værdi som ledestjerne.

Naa, det var altsaa førkrigstiden vi kom fra. Saa kom altsaa den første verdenskrig. Den faldt sammen med vor egen første ungdom og virkede – ialtfald paa mig – med en slags festivitet. Det var jo ogsaa en begrænset krig; den føltes i grunden som en os temmelig uvedkommende styrkeprøve mellem hidsige udlande, og det er karakteristisk at man hele tiden ventede at den skulde holde op. Den var saa at sige en parentes i verdensudviklingen og vi ventede hele tiden at parentesen skulde slutte. Omsider sluttede den ogsaa. Da var man en ung mand, og snart var den helt traadt i baggrunden for saa meget andet, der optager en ynglings sind. Der er jo heldigvis andet til end krige og er man ung vægrer man sig ved at akceptere stormagts-mellemværender som en realitet, der angaar en selv. Der er vigtigere ting til.

Saaledes med mig ialtfald; men jeg var ganske vist ogsaa en uudviklet og overfladisk svend. Den omtalte tid (efter den første krig) falder for mit vedkommende vistnok sammen med en krise i dit personlighedsliv. Du var jo i 1918-19 sværmerisk kommunist. Det havde været meget interessant at faa dette fænomen nærmere oplyst. Med skam maa jeg tilstaa at jeg i disse unge aar verken kunde holde dit eller Gelsteds evige præk om Lenin[2] og Marx og revolutioner ud. Jeg var en større dosmer end jeg er det nu, skønt dette er maaske dog en behagelig illusion.

Men nu, da det trak op til den anden storkrig, var man ikke ung mere, og undertiden overmandedes man af en sær undergangsstemning. Værst maaske under den saakaldte finske vinterkrig. At Tyskland og Russland havde sluttet sig sammen føltes som et mareridt. Ogsaa fordi det jo som bekendt gav alle reaktionære og sure kræfter nyt blod. Røvernationerne fandt hinanden! hed det. En dansk handelsmand, der var her den gang, og var medlem af det danske nationalsocialistiske parti, ytrede i anledning af den ominøse pagt: Det er da ogsaa ganske naturligt, at de diktatoriske lande optræder i fællesskab; den totalitære ide er det stærkeste i tiden. Jovel, man tog sig til hovedet – hvad nyttede det at forsøge at gøre indsigelse, man stod jo overfor et fait accompli. Man var rystet i sin grundvold. Naa, lidt efter lidt lettede den onde taage, samtidig med at nazisten blev mere og mere tam og dum i øjnene.

Men ogsaa for os „nevtrale“ har denne sidste krig været en personlig prøvelse i moralsk forstand. Jeg har liggende en stabel skriblerier, hvori jeg under denne krig har forsøgt at forklare mig selv krigens aarsager og moralske baggrund. Paa denne vis forsøgte jeg i trykkende stunder at holde mig aandeligt oppe. Paa den anden side led man under sin egen passivitet, der dels var nødtvungen, men ikke helt. Hvis man havde brændt alvorligt for „de allieredes sag“ stod det en frit at gaa med paa deres side som frivillig eller paa anden maade gøre en personlig indsats.

Men brænde for sagen gjorde man ikke. Undertiden havde man ikke engang nogen rigtig tro til den. The atlantic Charter[3] mindede om Wilsons 17 punkter[4] og det gjorde det ikke mere betryggende at den var ledsaget af salmesang. Og nedbrydende og afslappende virkede denne skepsis alligevel. For os herhjemme var situationen ogsaa den, at vi var okkuperet af en stormagt, hvis krigsmaal faldt sammen med vort eget haab for krigens udfald. Men dette udløste ingen værdifulde kræfter i en, hensatte en tværtimod i en vis passiv og fad tilstand.

Og nu den nye efterkrigstid.

Jeg for mit vedkommende tænkte mig jo at efter denne krig, der efterhaanden var blevet mere og mere „ideologisk“, vilde der komme en periode af revolutioner, under hvilke denne ideologi vilde træde frem i skarpe og rene linjer. Jeg tænkte mig ogsaa noget i retning af at en kærnefuld kommunisme, baaret af en uhyre ny og ungdommelig fremskridstro og – vilje, vilde faa lejlighed til at bestaa sin ildprøve.

Det billede, vi nu efter krigen præsenteres for, er imidlertid ikke saa friskt og lyst. Helt nedslaaende er det heller ikke. Det

er fremfor alt meget sammensat. Der sker stadig smukke fremskridt i verden, f.ex. paa fysikkens og lægekunstens omraade. Men de tegner sig paa en baggrund af forvirring og gensidig mistænksomhed. Og især virker det beklemmende at se hvilken magt gamle reaktionære instinkter stadig har. Ja, med reaktion mener jeg altsaa: strømninger, der ikke stiler mod et fremskridt i al almidelighed, et fremskridt i humanitet, men mod specielle fremskridt, f.ex. for enkeltpersoner, truster, nationer, religiøse konfessioner, med dertil hørende forfølgelse af anderledestænkende.

Totalindtrykket er dette: det militære opgør er forbi (om end langtfra helt); men noget ideologisk opgør har endnu ikke fundet sted. Menneskeheden har ikke faaet alt sit blod fornyet af stærke følelser og tanker, men har en masse reaktionære toksiner i aarerne. De nationale og religiøse vampyrer rider verden ligesom før det blodige opgør. Den blege grib Franco[5] sidder endnu paa sin pind. Kapitalismens drage er paa ingen maade død. Den er i stand til at forvolde nye krige, faar den blot lidt respit og lidt kraftfoder. Verden har mere ondt i vente, mere vold, mere krig, mere taabelighed, mere aandsfortærelse, mere ulykke. De gode mennesker, d.v.s. idealisterne, de, der er villige til at se bort fra personlig, national, religiøs fordel, er i mindretal. Dragerne slikker solskin, samler kræfter og logrer med halen.

Maaske er jeg for mistrøstig, men lad os haabe det.

@

Nuvel – af ovenstaaende hjertesukke vil du se, at min ringhed efter daarlig evne søger at tilslutte sig dem, der føler trang til at tro paa fremskridt, moralsk, socialt-mellemfolkeligt, „rationalistisk“ eller „materialistisk“ i den forstand at det bygger paa fornuft og billighed. Noget af dette menneskelige ideal er visselig at finde i kommunismen. Repræsenterer kommunismen ikke det positive i tiden, det der gror? Jeg vil gerne tro det. Men gøre noget for at fremskynde denne proces, om end i bagatelagtig grad – det gør jeg ikke. Hvorfor? Hvorfor savner jeg evnen til at gaa ind for en sag med ilter tro? Ja, jeg kender mig selv for utilstrekkeligt til at besvare dette spørgsmaal. Jeg ved blot at jeg er en nøler, lidet handlekraftig, omend velmenende og utrættelig i min søgen. Noget talent for heroisme har jeg heller ikke. Men jeg beundrer og delvis misunner heltemod.

Saaledes beundrer jeg den norske digter Nordahl Grieg. Og dog

er der i hans eminente heroisme et element af sensationstrang, der virker noget forstemmende.

Grieg holdt af kamp. Og paa en maade formede begivenhederne sig i rent ud fantastisk grad efter hans smag om end ikke efter hans ønske. Han var patriot og fik lov til at gaa i krig mod sit lands undertrykkere. Han var kommunist og fik kommunismens land med paa sin side. Det lykkedes ham herved paa en næsten mirakuløs maade at forene modsætningerne i sin egen natur: paa den ene side lyrisk-sværmerisk patriotisme, paa den anden side kommunistisk-international idealisme og broderskabsfølelse.

Hertil var han i høj potens et barn af sin tid ogsaa i den forstand at han elskede uro og fare – noget der iøvrigt er fælles for baade kommunister og fascister. Og det der skete blev ham en uhyre kilde til digterisk inspiration. Saaledes gikk det til at han midt i ulykken faktisk oplevede den form for lykke, han inderst inde higede efter. Sammen med spanske kommunister jog han i tanks ind i reaktionens ildlinjer. Sammen med briterne oplevede han livet i det heltemodige Stronghold, Storbritannien udgjorde i krigens første aar. Sammen med norske sømænd forcerede han med konvoyerne Atlanterhavs-fronten.

Nuvel, dette er i sandhed heroisme. Men iblandet en god portion sport. Af rent sportslig trang eller vildskab indlod han sig paa hasarderede foretagender, og paa det sidste af disse kapløb med døden gik han selv (materielt!) til grunde. Han faldt jo netop som et offer for denne sin hensynsløse sportslige sensationstrang. Faa har som Grieg været et barn af sin tid. Men søger man i sin ængstelige passivitet trøst i beskuelsen af denne moderne heros, saa kommer man let ud for den betragtning, at den store nordmand i selve sit fænomenale vovemod var en umættelig hasardspiller, en sports-champion, besat af sensationstrang, en slags salamander, hvis egentlige element var ødeleggelsens ild. Der er noget vist trøstesløst i at han styrtede ned over det brændende Berlin… ikke som soldat, men som krigskorrespondent. Og dog – Nordahl Grieg vilde jo ikke være den han var hvis han f.ex. havde slaaet sig ned paa Island for i ro og mag sysle med literært arbejde. Hvad en Ibsen – og maaske selv en Bjørnson! – utvivlsomt vilde have gjort i hans sted.

@

Den brændende trang til sensation havde Grieg til fælles med Kaj Munk. Som digter er nordmanden ulige mere fængslende og ulige

mere berigende. Jeg hører til dem paa hvilke Munks produktion virker kvalmende, fordi dens inderste inspirationskilde synes at være reaktionære instinkter og undertiden en næsten ufattelig smaalighed overfor anderledestænkende. Munks sensationstrang havde tillige i høj grad karakteren af selvoptagethed, en næsten selvplagerisk trang til at gøre sig gældende og føle sig omtalt som uovertruffen berømthed. Han var i saa henseende ikke ulig den Mussolini[6], han beundrede saa meget. Nu er han sakrosankt fordi han blev myrdet af tyskerne paa en saa tølperagtig maade – eller undskyld, tølperagtig er ikke ordet; sproget savner en glose, der ligger et par kilometre dybere nede i hvad ringeagt er i stand til at udtrykke. Man under ogsaa Munks eftermæle denne nationale glorie, hvormed det er bekranset til sene tider. Men man ønsker ejheller at lukke øjnene for den iagttagelse, at de tyske rovdyr udvalgte Munk som „clearing"-offer hovedsagelig fordi han var saa navnkundig og populær i Danmark; eller med andre ord: nazisterne var ude efter en storhed og slog ned paa Munk, der ogsaa hele sit liv havde arbejdet paa at gøre denne sin storhed til en første rangs sensation. Mange mænd i Danmark saavelsom i andre okkuperede lande har lidt en Munks tragiske skæbne og fortjener heltenavnet. Men ligesom M. i levende live optraadte usurpatorisk med hensyn til at fastslaa eget ry, saaledes optræder nu ogsaa hans minde med en straaleglans, der overskygger det meste andet, en korona hvori der ogsaa er sørget for effektfulde straaler fra den religiøse reaktions side.

Skikkelser som Grieg og Munk er hver paa sin vis meget repræsentative for deres tid. De har det til fælles, at de er patrioter, som forholdene har givet en særlig patriotisk glorie. Men ellers repræsenterer de vidt forskellige strømninger i tiden.

Grieg er i hele sit væsen det ungdommelige og hjertelige menneske, der brænder af tro paa en værdig fremtid for alle mennesker. Han staar solidarisk med alle dem der tror paa fremskridt i medmenneskelighed. Han er kommunist i ordets smukkeste forstand, for hans kommunisme udspringer ikke af teorier, men af sund og usentimental medmenneskelighed. Det er ikke blot gribende men ogsaa styrkende at læse hans skildringer fra Sovjet i „Ung –", fordi der baade er kritik og forelskelse i dem. De er ikke saa skriftkloge og lækkert serverede som en Halldor Laxness. Det er ogsaa smukt, at Grieg, der jo har noget af en næsten udæskende patriotisk sværmer i sig („Rudyard Kipling & The British Empire" i Edda[7]), er rummelig nok til paa trods af dette at gaa ind for en internationalt orienteret livsanskuelse som den kommunistiske. At krigen og hans egen særlige situation igen gjorde

at hovedvægten faldt paa det patriotiske, er forstaaeligt nok. Patriot i ordets snævre og ringe betydning var han aldrig. Han staar som Nordens store repræsentant for en mennesketype om hvilken man sandelig maa tro og haabe at den har fremtiden i sig.

Helt annerledes med Munk. Han repræsenterer reaktionen, ja, endda paa en maade fascismen, hadet til fornuft og til rationalistisk og usentimentalt menneskeligt samarbejde.

At han havde dramatisk evne er jo ingen hemmelighed og ingen kan nægte ham digtersind og tankeflugt. Men samtidig er han den raaeste skribent dansk literatur har fostret. Hans artikel om Harald Høffding i „Himmel og jord" hører til det mest lurvete, der nogensinde er skrevet. Den harcellerer (ud fra et kristeligt synspunkt!) over at den gamle filosof og moralist under den første verdenskrig stillede sin tid og arbejdskraft til raadighed for „Det røde Kors", fordi han dog i en ond tid vilde være sine medmennesker til nogen hjælp. Det var, siger nu pastor Munk, et forkert kors at bøje sig for. Høffding burde altsaa forsmaa humanitært arbejde til fordel for kristelig propaganda. Stort længere kan man næppe naa i ondsindet intolerance. Dette er fascisme oversat til præsteligt dansk.

Skæbnen vilde imidlertid at der ikke skulde blive god jordbund for denne Munks fascisme, men saa meget mere for hans patriotisme. At han var en sand patriot og uforfærdet forkynder, er udenfor al tvivl. Bange var han ikke af sig. Men trods de gode egenskaber, han heller ikke savnede, repræsenterer han i det store hele en type i tiden, som man inderligt maa haabe vil være den, der trækker det korteste straa.

@

Det er bemærkelseværdigt at se hvorledes disse to typer, der altsaa for kortheds skyld godt kan kaldes den kommunistiske og den fascistiske, ligesom udkrystalliserer sig af verdenssituationen, i det smaa som i det store. Vi ser det f.ex. i literaturen, hvor snart sagt alt der duer noget hører til paa den ene side og vice versa.

Dette er naturligvis noget summarisk sagt, men noget, ja meget, er der om det. Men der er selvsagt „mellemtyper". Som nu f.ex. Laxness, jeg omtalte før. Ogsaa han er jo kommunist, men ikke af Griegs type. Er han ikke snarere noget af en sekterer? Jeg er ikke klar over det, men saa vidt jeg husker var der noget om at han en overgang var katolik?[8]

Som digter er L. underligt atmosfæreløs. Han er næsten som

månen. „Hard boiled“ er han til en vis grad; men ikke paa samme maade som en Hemingway[9], bag hvis sorgløst-kyniske form der ulmer en vis desperat mistro til livet, noget som en smerte over alt det der gaar tabt under tilfældighedernes spil. Laxness er „samfundskritisk“, men hans samfundskritik er i virkeligheden sært ualvorlig, stilliseret, kunde man sige. Han er jo ikke sødladen, men derimod ubestridligt grovkornet. Men han er ikke ætsende ond og mørkt humoristisk som en Louis Guilloux (hvis storladne værk „Le sang noir“[10] nylig er udkommet paa dansk, men desværre ikke ser ud til at have vakt synderlig interesse?) Laxness er optimist – ikke „trots allt“, men snarere ud fra noget naivt-ortodokst og umodent i sit væsen. Al respekt for marxismen, men er L. ikke gaaet om bord i den ligesom en dreng gaar ombord paa et udenlandsk turistskib ved en kaj i Reykjavik? Fuld af nyfigen hjertensfryd synes han at være. Men vil han ikke med samme oplagthed engang entre en anden storartet skude, der lægger til ved kajen?

Jeg kan ikke rigtig lide det smil, hvormed L. altid møder op, paa fotografier saavelsom i sine ubestrideligt talentfulde værker. Humoristisk vil jeg ikke kalde det. Snarere er det en slags islandsk kaldflir. Laxness smiler simpelthen altid, hvad det nu end kan betyde. Han smiler til alt, til en kollektivfarm saavelsom til lungebtændelse eller fosterfordrivelse eller druknede mennesker.

@

Men for at vende tilbage til udgangspunktet…

Naar tiden for 1914 for os staar som noget i retning af en guldalder paa jorden, en tid da faar og ulv græssede fredeligt side om side, beror dette vel ikke kun paa en illusion. De store klassemodsætninger og den enorme udbytning af arbejderklassen, som industrialiseringen i det 19. aarhundrede førte med sig, var ganske vist fuldbyrdede kendsgerninger. Men til den fulde konsekvens af denne udvikling var vi endnu ikke naaet.

Kloge hoveder tænkte sig udviklingen fortsat saaledes som Marx vistnok har antydet, nemlig saadan at klassemodsætningen fremdeles vilde skærpes indtil der opstod en slags socialrevolutionær dommedag, efter hvilken underklassen i kraft af sin overlegenhed i masse vilde føre sejren hjem. Intet under, at man troede dette. Arbejderorganisationerne i Tyskland og snart sagt alle andre lande (undtagen Rusland) udgjorde jo et imponerende skue. Og arbejderinternationalen synes mægtig som grundfjældet.

Men ak, verdens udvikling tog som bekendt et andet forløb.

Den klassebevidsthed, Marxisterne regnede med som en første rangs realitet, viste sig at være gjort af et betydeligt lettere stof end det nationale instinkt hos vor tids mennesker. Internationalen eroderedes ned i løbet af en nat, da de imperialistiske krigsopviglere i 1914 satte den nationale stormklokke i sving. Nu ved vi af led erfaring, at det nationale hordeinstinkt er den frygteligste makt i vor tid. Rigt ernæret som dette mordinstinkt er med raceteorier, religiøs fædrelandspropaganda og hang til at beundre storindustriens heroer, og pisket op til fraadende raseri af imperialismens højttalere, rider det verden som en afsindig mare. Dette nationale hordeinstinkt er det store onde i tiden, slangen, der forgifter verdenstræets rod.

@

Det var Lenins storhed at han – som en helt i et gammelt eventyr – trodsede denne slange og i Rusland – med vold og magt – førte udviklingen frem til det plan som krigen havde skyllet den bort fra, nemlig klassekampens plan. Vi andre vilde ikke have kunnet gøre ham det efter, vi vilde trække paa skuldrene ligesom de mange, der har for vane at tale om det evigt reaktionære i den menneskelige natur. Men takket være Lenin og hans medarbejdere kom Rusland efter krigen til at indtage en plads helt for sig selv og blev det eneste land i verden hvor de trælbundne klassers frigørelse virkelig førtes ud i livet – som en blodig realitet, ganske vist, men uden hykleri.

Dette, at det skete med magt, altsaa ved hjælp af „proletariatets diktatur“ (d.v.s. Lenins eget diktatur), kom saa til at faa den allerstørste betydning for historiens videre forløb. Der gik nemlig ikke lang tid før italienske og tyske imperialister havde luret russerne deres diktatoriske metode af – ikke med de undertrykte klassers frigørelse for olje, men derimod til fordel for en imperialistisk voldspolitik som verden aldrig tidligere saa mage til.

@

Nuvel, alt dette er saa vist fortalt saa mange gange før, og det er maaske naivt af mig at resumere det her, som om jeg pludselig havde opfundet krudtet. Men det er af en vis betydning for mig selv endnu en gang at sande disse ting. Sagen er den, at min tørst efter optimisme er tiltaget med alderen. Da man var ung kunde man præstere at se sort paa alt og dog være lykkelig. Der var tilstrækkelige overskud til denne mærkværdige luksus. Nu gaar det en som det gik Per Sivle i

foraarsskoven[11]. Man er i en tilstand af mistro til sig selv og alt, men dog ikke til selve de vaarlige kræfter i livet – dem, man elsker trods al refleksion, saasandt man erkender, at

Livet, er dog det likaste lell.

Men da man som sagt samtidig er en slags intelligensmenneske vil man ikke gerne lade sig nøje med dette alene, at livet er stærkere end en selv og alt andet. Det er ikke tilstrækkeligt, saafremt dette l i v er „Livet for Czaren“, som en opera af Glinka hedder[12]. Det maa være livet for menneskelighed og fremskridt. Man føler trang til at staa solidarisk med de strømninger i tiden, der hylder dette ideal – i politik, i journalistik, i pædagogisk arbejde, i kunst og literatur og videnskab. Der e r saadanne gode kræfter i tiden. Nordahl Grieg var, som sagt, en af repræsentanterne for dem, men der er mange flere. En elektrisk gnist af umiddelbar glæde viser sig for mit indre øje hver gang jeg i radioen, i avisen, i literaturen eller i livet støder paa hvad jeg mener eller føler er nye repræsentanter for denne det g o d e s kraft i tiden. Vidunderligt styrkende kan i denne forbindelse selv den dybeste skepsis virke, naar blot den er forenet med harme, med kritisk salt eller med kunstnerisk kraft. Jeg maa endnu engang nævne Guilloux's bog (paa dansk og norsk: „Dødt blod“, en stor misforstaaelse naar originalen dog hedder „Sort blod“), fordi den med morderisk ondskab og had gennemborer krigsopviglerne bag fronten og hele den stor- og smaaborgerlighed der avler imperialistisk krig, forfølger anderledestænkende og kvæler og forkrøbler aandslivet (saaledes som i bogen filosofen Cripure bliver stranguleret af den smaasindets og dumhedens aand der raader i hans miliø og tvinges til selvmord, mens hundene æder manuskriptet til hans livsværk). Jeg maa ogsaa i denne forbindelse huske Steinbecks folkelige epos „Grapes of Wrath“[13], „der paa en bred (og stedvis maaske ogsaa lidt billig, men dog uhyre) front retter sit skyts mod kapitalistiske lakajers samvittighedsløse handel med menneskesjæle.

Ak, den der havde talent og mod til at skrive som disse store digtere, Grieg, Guilloux, Steinbeck!

W.H.

FMD: H nr. 10-03 p. nr. 10

1 William Heinesen har feildatert brevet til 1945, men innholdet viser at det er 1946. Det var ikke forbindelse mellom Færøyene og Danmark i januar 1945. Brevets datering1945 er her rettet til 1946.
2 Vladimir Lenin (1870-1924) russisk statsmann og marxistisk teoretiker.
3 The Atlantic Charter fra 1941.
4 Woodrow Wilson (1856-1924), amerikansk president 1913-21, holdt i 1918 en tale der han fremla 14 punkter som grunnlag for en fred som skulle bygge på nasjonal selvstendighet og demokratisk selvstyre.
5 Fransisco Franco y Bahamonde (1892-1975), spansk militær diktator som hadde makten fra 1939 til han døde.
6 Benito Mussolini (1883-1945), italiensk statsjef og diktator.
7 Nordahl Grieg /1902-1943), norsk dikter og journalist, deltok som krigskorrespondent i flytokter over Atlanterhavet og Nordsjøen og ble skutt ned over Berlin i 1943. Nordahl Griegs hovedoppgave „Rudyard Kipling and The British Empire“ ble trykt i det norske litteraturtidsskriftet *Edda* i 1927.
8 Det var i den katolske perioden i livet at Laxness tok mellomnavnet Kiljan etter den irske martyren Killian.
9 Ernest Hemingway (1899-1961), amerikansk forfatter.
10 Louix Guilloux (1899-1980), fransk forfatter. Hans roman”Le sang noir“ ble utgitt i 1935.
11 Per Sivle jf. brev 46. Her refereres til diktet „Vår-von“ fra *Bersøglis- og andre Viser* (1895).
12 Mikhael Ivanovitsj Glinka (1804-1857), russisk komponist. Operaen „Livet for Tsaren“ er fra 1936.
13 John Steinbeck (1902-1968), amerikansk forfatter. Romanen *Grapes of Wrath* ble utgitt i 1939.

92. William Heinesen til Christian Matras

Havn, 25/3 – 1950

Kæri Kristian!

Eg sendi nú 4 brøv frá J.-F.:
1) København-Grenoble – Juli 1922
2) Indtryk fra Grenoble
3) Hospital -1923

ið tað ivaleyst ber til at týða og nýtia í *Útiseti,*[1] og

4) Færøsk Aand og Matras, – juni 1929

ið tú kannst stuttleika teg við og hugsa uppiyvir, tá ið tú hevur tíð og hug.

Um hetta ikki er nytuligt tilfar er ivaleyst mangt annað, men eg frætti so frá tær.

Vinarligast
William

FMD: H nr. 10-03 p. nr. 10

1 Jørgen-Frantz Jacobsens reisebrev fra Frankrike ble ikke brukt, men „Hospital“ ble trykt i *Útiseti* 1950.
I årgang 1947 var et reisebrev fra Provence av Jørgen-Frantz Jacobsen.

93. William Heinesen til Christian Matras

Tórshavn, 9/1-1955

Kæri Chr.!

Tøkk fyri bræv títt 19/11. Ja, eg vil fegin skriva eina „epilog“, men tað verður so [? uleselig håndskrift] at eg veit nakað um hvat ið verkið er um[1]. „Skaldslig sonn mynd, sum hóskar til slíkt bókarlok“ sigir mær purasta einki. Frá Nap. Djurhuus[2] fekk eg nú fyrradagin yvirlit yvir stevnuskrá tykkara, men heldur ikki hetta verði eg stórt klókari av.

Hjálagt sendi eg gjøgnumslag av brævi, sum eg havi sent Arne Ludvigsen[3]. Eg kundi sent tær sama skriv; men eg sendi tað heldur til hansara, tí tú kennir jú frammanundan mítt sjónarmið, og eg haldi at hann sum danskari hevur meira gagn av at fáa tað preciserað.

Fari eg ógvuliga skeivur tá ið eg frykti at tú sum mentunarmaður og føroyingur so við og við kemur tær „upp i rasshaft“ og meir og meira gerst ramur sambands- og yvirstætta-kollaboratørur? Eg vóni at hetta era alt ov hørð og órættvís orð – sum eg við stórari gleði vil avsanna, um høvi verður til tess.

Hetta bókaverkið tit hava í umbuna kann koma at verða dyggdargott verk (og verður tað í øllum førum í støðum). Men tað kann eisini koma at gerast eitt skaðiligt verk! Tað valdast hvussu ið greinir sum 8.”Historie (alm. historie, politisk udvikling siden 1816)“ og 14. „Erhvervslivet“ verður skrivað. Her hevði Jørgen Frantz verið maðurin, sjálvandi. Eg kenni ongan søguligan ella politiskan skribent í okkara døgum, sum hevur dirvi ella gávur til at viðfara hetta evni. Verður tað t.d. Eiden Müller[4] og J. Chr. Johannesen (ella Edw. Mitens ella Rikard Long!), ja, so vita vit hvussu ið úrslitið verður í skomm og „lakaj-vesin“. Um so er skrivi eg onga „epilog“.[5]

Tú skrivaði á ungum árum frálíka revolutionera grein í „Tingakr.“, sum endaði nakað soleiðis: „Latið okkum vara okkum fyri at byggja eini hús, sum bert verða til at spreingja í lúftini!“ Hetta húsið er nú byggt, og her í Føroyum stendur barometrið í løtuni á revolusjón!

Vinarligst
William

Tøkk fyri í summar. Heilsa Marionnu og Eiriki! Øll góð persónlig ynski fyri 1955 frá
Lisu og William

FMD: H nr. 10-03 p. nr. 10

1 Verket er *Færøerne* I-II redigert av Napoleon Djurhuus m.fl. og utgitt av Dansk-Færøsk Samfund i 1958.
2 Napoleon Djurhuus var amanuensis i færøysk ved Københavns universitet og arbeidet sammen med Christian Matras om deler av utgivelsen av *Føroya Kvæði. Corpus carminum Færoensium*.
3 Arkitekt Arne Ludvigsen var i redaksjonen for *Færøerne* I-II sammen med Napoleon Djurhuus, Ole Jacobsen, Christian Matras, Arne Noe-Nygaard og Jørgen Steining.
4 Eiden Müller (1922-1989), journalist, skrev i *Dimmalætting*. I 1945 utga han på Gyldendal i København *fem Aar under Union Jack. Færøerne 1940-45.*
5 Lektor Jørgen Steining skrev kapitlene om eldre og nyere historie, Eiden Müller og J.Chr. Johannesen var ikke bidragsytere, men Edward Mitens skrev om lovgivning og administrasjon. William Heinesen skrev tre kapitler: „Bildende kunst“, „Musik“ sammen med Erik Petersen, og bokens siste kapitel, „Tórshavn“, som likevel ble en slags epilog.

94. William Heinesen til Christian Matras

Tórshavn 17/12-57

Kæra Marianna og Kristian!

Stóra tøkk fyri heilsan tykkara á silvurbryllupsdegi okkara. Tøkk fyri seinast. Gleðilig jól. Heilsa Eiriki. „Anmeldilsið“ hjá K. Friis

Møller[1] i Politiken (P.M.P.-antologien[2]) var ørt, og eg ætlaði mær at mótmæla, men skrivi nú eina kronikk til Information um føroyskan skaldskap.

Besta ynskir,
tykkara
William og Lisa

FMD: H nr. 10-03 p. nr. 10

1 Kai Friis Møller (1888-1960), dansk journalist, forfatter, oversetter og litteraturkritiker.
2 Poul P. M. Pedersen utga i 1956 en lyrikkantologi med færøyske dikt: *Mellem Bjerg og Brænding.*

IV. William Heinesen til og om Karsten Hoydal

Tre tekster av William Heinesen er her tatt med eller referert til for å knytte forbindelsen mellom de to brevvekslingene i denne boken. Den første er takkebrev for et dikt Karsten Hoydal har sendt William Heinesen høsten 1951. Diktet er titteldiktet i samlingen *Syngjande grót* (1951).

11/11-1951

Kæri Karsten!

Tøkk fyri yrkingina „Syngjandi grót". Hetta er skaldskapur, lívgandi fyri oyra og sál. Øll fýra ørindi líka góð, alt er ein ljómandi heild.

Ótolið bróstið stendur á tambi,
búgvið við máli, alspent hvør spong –
hevði nú niðan at hægsta kambi
grótið vaknað og skorið í song!

Bravo! Bravo! Har var so aftur eitt ørindi, ið eg veit fer at spøkja í mínum sinni so leingi eg livi eins og havsálmurin hjá Kristiani[1]. Grótsálmur! Ja, tað var orðið. Niðan at hægsta kambi vaknar grótið og sker í song, eins og tey enormu kórini í Händels „Messiah".

Vinarligast,
William

FLB: E715.1

To andre eksempler på William Heinesens svært positive vurdering av Karsten Hoydals diktning, finnes i *14. September* nr.72, 1960, „Lívsins undur" og i *Varðin* 1973, bd.41 (s.5-13).

Den første var en anmeldelse av diktsamlingen *Vatnið og ljósið* med følgende innledning:

„Um lívsins undur er henda bók – lítil í rúgvu, stór til innihalds – ein lovsangur øll sum hon er til lívið, hitt ófatandi ríka og ófatandi gamla, sum vit bert eiga ófatiliga lítla løtu, og til náttúruna, hina

gátuføru og duldu, hina svinnu og styggu, ið einans letur seg upp fyri hann, ið elskar hana av reinum hjarta. Men um tú ert ein lívsins elskari, og um tú hevur skaldaoyra, kanst tú hoyra málið ikki einans í teimum livandi verunum, men eisini í teimum lutum, vit annars rópa lívleysar: hoyra grasið grógva og grótið syngja. Hetta hevur til dømis eydnast Karsteni Hoydal í einari máttfullari og djúpari yrking"... (Heinesen 1960).

I *Varðin* skrev William Heinesen om Karsten Hoydals lyrikk under overskriften: „Ljóð av ævinligum vøtnum". Det er en anmeldelse av samlede dikt, *Teinur og tal* som ble utgitt høsten 1972, men det er også en artikkel om lyrikeren Karsten Hoydal, og kan leses som William Heinesens hyllest til en yngre dikterkollega som har fylt seksti. I Christian Matras' arkiv er originalversjonen på dansk bevart, trolig fordi Christian Matras har hjulpet til med den færøyske oversettelsen, og fra manuskriptet siteres:

„Et digt kan lignes ved et træ, en vækst med roden dybt forgrenet i jorden og med en krone, der løfter sig luftig mod himlen. Kronen fanger øjet. Roden ses ikke, men *den* er det, der henter næring af jordens mørke og giver hele væksten liv og kraft. Lykkelig den vækst, der har stærke rødder i jorden, og lykkeligt det digt, der er rodfæstet i et stærkt sinds undergrund.

De bedste af Karsten Hoydals digte er sådanne vækster. De er ikke flygtige. De står og gror. De har ikke travlt med at påkalde opmærksomheden. Kun sjældent har de aktuelt sigte. Formelle raffinementer er dem uvedkommende. De åbner sig ikke forhippet for alle og enhver, men har tid til at vente indtil *du* har tid til at møde dem. Nogle af dem kan i deres formelle prunkløshed synes uanselige, men *dvæl* ved dem, og de løfter sig og kommer dig i møde – som store stene, du nærmer dig i tåge, fulde af poetisk tyngde og virkelighed.

De har noget på hjerte. Hvad er det, disse digte vil dig? (...)

Det er digte om stenene på marken, om græsset og lyngen, om vandet og om lyset, om „barnið, bergið og blómurnar". Om store elementære ting i naturen og i menneskesindet."

(Heinesen 1973, manus).

Karsten Hoydal skrev også om William Heinesen, anmeldelser blant annet av *Moder Syvstjerne* (1952) i *14. September*, og i brev til Christian Matras 09.01.53 (brev 83) skriver Karsten Hoydal om kunstneren William som „ger nógv burtur úr fabuleringini og spælinum, sum tá ið saman um kemur, er ein aðaltáttur í list". Kunstneren William Heinesen blir også fremhevet i anmeldelsen av den historiske romanen *Det gode håb* (1964) i *Varðin* 1966: „Men William er ikki søgumaður í vanligari merking, sum nágreiniliga sigur frá søgutilburðum, ið *eru* farnir fram. Hann er listamaður og skald, og skøldum er loyvt at víkja frá raðfylgjuni í søguligum hendingum og at skipa evnið soleiðis um, at tað listarliga verður meira heilskapað enn sjálv søgan, lívið skapti" (Hoydal 1966:169).

Disse teksteksemplene viser at også Karsten Hoydal og William Heinesen ga hverandre ros i aviser og tidsskrifter, og at den tolv år yngre Karsten Hoydal er høyt vurdert av sin eldre dikterkollega.

1 Kristians hav-salme er „Morgun": „Renn, sól, upp úr havi so glæmu-ung" fra *Heimur og heima* (1933).

V. Innledning til brevvekslingen mellom Christian Matras og Karsten Hoydal

Karsten Hoydals første brev til Christian Matras er datert 02.09.45, etter at han nylig er kommet hjem til Færøyene etter fem lange krigsår i Danmark uten kontakt med hjemlandet. Han takker for brev fra Christian Matras og forklarer at han inntil da ikke har hatt mulighet til å skrive. Brevet fra Christian Matras er ikke bevart, men det fremgår av Karsten Hoydals svar at det handlet om salg av bøker fra Bókadeild Føroyingafelags i København, og at Karsten Hoydal er forlagets medarbeider i Tórshavn.

Karsten Hoydals unnskylder seg med at han denne gangen ikke rekker å skrive alt han hadde hatt lyst til, men forteller om hjemkomsten fra Danmark at en stor folkemengde med Kirkjubøbonden i spissen hadde møtt fram på kaia og hilst de hjemvendte færingene hjertelig velkommen. Nå er Karsten Hoydal klar til å ta fatt og bruke sin fiskeriutdannelse til beste for fiskerinæringen i hjemlandet. Han håper at Lagtinget vil finne en stilling til ham, men hans kompetanse og reformiver ser ut til å gjøre lite inntrykk.

Tross problemer med arbeid og bolig er Karsten Hoydal glad over å være hjemme igjen. Han forteller om møtet med gamle menn på Sandoy, der farens familie kommer fra, og gleder seg over en nittiårings „sprell livande andi" og samfunnsinteresse. Mindre gledelig er sneversyn, politisk uro og pengemenns innflytelse i færøysk politikk.

Det neste brevet, fra 16.01.46, gir en livfull, humoristisk beskrivelse av sjøreisen fra København og om kulturelle og politiske forhold hjemme. Både i februar- og marsbrevene fra 1946 takker Karsten Hoydal Hoydal for brev fra Christian Matras. Det viser at korrespondansen har gått begge veier, selv om det første bevarte brevet fra Christian Matras er fra april 1946.

I krigsårene hadde Karsten Hoydal vært redaktør for juleheftet *Jól uttanlendis* (1940-44), og etter krigen er han Christian Matras' medredaktør i *Útiseti. Árbók føroyingafelags* i København. Han skrev også dikt, hadde i 1935 først gang lest opp sine egne dikt for Christian Matras, og i 1946 kom debutsamlingen *Myrkrið reyða*. Han sendte et eksemplar til Christian Matras med en hilsen som viser forholdet mellom dem som mellom mester og lærling:

14/12- 1946

Chr. Matras!

Kæri vinmaður, ríka skald, eg takki tær fyri, at tú so trúliga hevur lívgað tann gróður í mær, sum hendan lítla bók er ávøkstur av.

Vinarliga
Karsten

Karsten Hoydal setter som Christian Matras strenge krav til det estetiske uttrykket, til ordvalg og billedvalg og søkte å finne „sjelen" i et dikt: „Tað varði leingi, áðrenn eg dugdi at fata sálina í eina yrking. Men nú haldi eg meg skilja, at um ein rúgvu av orðum skal kunna vera ein yrking, so mugu orðini veljast við størsta skynsemi og groypast soleis saman, at reglugongdin hevur eitt so fast lag og so stórfingið samljóð sum sjálvt stjørnusystemið" (brev 12.02.47). I det samme brevet svarer han på spørsmål fra Christian Matras om hva som hadde inspirert ham som dikter. Karsten Hoydal nevner blant annet at noen strofer av den norske dikteren Olav Aukrusts dikt gjorde inntrykk på ham, da han leste Christian Matras' artikkel om Aukrust i *Varðin*. På den tiden hadde den unge Karsten Hoydal allerede fått sitt første dikt trykt.

De første årene etter krigen får Karsten Hoydal lite ro til å skrive dikt. Han kom hjem fra Danmark med kone, tre barn og det fjerde på vei og forklarer Christian Matras hvorfor han ikke har svart på brev: „Tað eru persónligir trupulleikar – arbeiðsloysi, husaneyð o.v.fr., hetta kemur tó ikki sakini við, og skal eg tí ikki møða teg við tí" (brev 9).

Etter hvert fikk Karsten Hoydal arbeid i Klaksvík, og familien flyttet dit. Arbeidet med *Útiseti* krevde sitt og var mer tungvint når en bodde langt fra Tórshavn. Det var ofte vanskelig å få folk til å skrive og ikke minst få dem til å overholde tidsfrister. I tillegg skulle Karsten Hoydal oversette utenlandske tekster til *Útiseti* og holde orden på salg og regnskap, samt søke utgivelsesstøtte. Christian Matras klager i flere brev over at han selv har mye å gjøre og lite tid til brevskrivning. Sammenlignet med den livs- og arbeidssituasjonen småbarnsfaren i Klaksvík hadde, må professoren i København hatt gode arbeidsvilkår.

Christian Matras er den eldre, selvsikre mesteren som delegerer oppgaver til den yngre læresvennen, fiskerieksperten, som er kulturarbeider av idealisme og uten vederlag. Likevel er det Karsten

Hoydal som skriver de mange lange litterære brevene. I 1951 ber Karsten Hoydal om å bli løst fra oppgaven som medredaktør. Christian Matras gir motvillig slipp på ham, og brevvekslingen fortsetter.

Brevene viser også noe om hvordan Karsten Hoydal vokser som dikter. Han leser T.S. Eliot og Walt Whitman, er opptatt av modernisme og forsøker å vekke Christian Matras' interesse. I brev fra 16.10.49 skriver Karsten Hoydal at han i Walt Whitmans *Leaves of Gras* har funnet dikt å styrke seg på, og han vil gjerne høre Christian Matras' mening når han etter utgivelsen av *Syngjandi Grót* (1951) ber Christian Matras lese og vurdere om han er moderne eller ikke. Han mener selv han er moderne, og at han ønsker å være ukonvensjonell (brev 14.12.51). I innledningen til *Syngjandi Grót* skriver Karsten Hoydal at diktsamlingen er „ein bylting av skugga og ljósi", og at meningen er det bakom diktene skal ligge en tone eller „ein farri av tí døkka og ógreiða tíðarbili, sum vit í dag eru stødd" (Hoydal 1951).

Karsten Hoydals brev fra 1954-57 er litterære epistler med et annet perspektiv enn tidligere. Han er FN-utsending for FAO og skriver først fra Roma på vei til Sør-Amerika, der han som fiskeriekspert skal lede oppbyggingen av en fiskeribedrift i Ecuador. Brevene handler både om arbeidet blant fiskerne i Manta og om Pablo Nerudas diktning: „Ein yrkjari nærri deyðanum enn vitinum, nærri blóðinum enn blekkinum" (24.10.55).

I 1957 kom Karsten Hoydal tilbake til Tórshavn etter endt oppdrag i Ecuador. Brevene de neste årene er sjeldnere og er helst julehilsener og hilsener fra reiser og er ikke tatt med i denne samlingen. I 1965 flytter også Christian Matras tilbake til Færøyene, og brevveksling er ikke lenger nødvendig for å holde kontakten.

Forkortelsene FMD (Føroyamálsdeildin, Fróðskaparsetur Føroya) og FLB (Føroya Landsbókasavn) angir hvor orginalbrevene er arkiveret.

VI. Brevvekslingen mellom Christian Matras og Karsten Hoydal

1. Karsten Hoydal til Christian Matras

2.9.45

Kæri Kristian!

Pappírstrot er, tað hevur tú ivaleyst frætt, hetta er atvoldin til at ørkini eg skrivi uppá eru so út av lagi armóðslig og ikki meiri enn hálvt so fræg, sum tey íð tú skrivar upp á. Hetta sigst eisini at vera tann stóra orsøkin til, at børn nú neyvan fáa gingi í skula av berum skúlabókatroti. Men alt meg undrar er tað at ikki hevur tvørra pappír til nýggj bløð (Tímin hjá R.Long, Fríu Føroyar hjá A. Ziska [1]). Summir vilja verða við, at pappír ikki hevur fingist uttan til bløð, og møguligt er hetta ikki kolsvørt lygn. Eg veit bert tað, at ikki mundi skilið havt verið verri um eitt sindur av avíspappírinum, so vánaligt sum tað til dygdar er sum pappír, hevði verið nýtt til prenting av skúlabókum. Lat meg tó støðga eitt sindur við hesum og venda mær til brævið frá tær.

Fyrst fari eg at takka tær fyri brævið. Sjálvur havi eg ligið fyri at skriva til tín, síðan eg setti fót á land, men ymsir trupulleikar hava forða mær t.d. tað, at illa hevur gingist mær at fáa naka høli, sum eg kundi vera í við konu og børnum og sum veitta mær so miklan arbeiðsfrið, at eg fekk upp í lag av skriva bert so mikið sum eitt bræv. Nú hava eg kortini leiga hús. Tað eru húsini hjá Torstein Petersen[2], sum hann býr í um summari. Tey eru vestan fyri hjá Johs. Nolsø, næstan uppi undir Svartafossi, eg síggji úr stovuni beint niðan í fossin. R. Long er ein av teimum traðarmonnunum, sum eru næstu grannar mínir fyri vestan.

Men tað var bræv títt eg aftur viltist burtur frá. Tú rekur fram undir har ella meiri, mestur sum stuðlar mær til at skriva ferðafrásøgu, og eg skal siga tær tað, at hugurin er góður. Men lagið er so vorði her nú, at tann maður sum í dag skrivar ferðasøgu úr Føroyum, ger seg óvin við minst 99,9 % av teimum Føroyingum, sum eru farnir um 14 ár, um hann ikki er so stórur „artistur", at hann dugur at finna ein so vitugan og „elegantan" form, at bert 0,1 % av Føroyingum skilja tað sum hann skrivar; og hesum seinasta

fámenta bólki tørvar ikki „frelsu“, so fanin viti, um ein ikki átti gjørt seg til óvin. Meiri um hetta seinri.

Í dag var Kartni[3] hjá mær, hann fer niður við Aarhus í ovurmorgin, so hann hittur tú kanska áðrenn tú lesur hetta brævi. Bøkurnar eru komnar og vit hava sett prís á tær. Ein part fáa bókhandlarnir at selja, og ein partur hevur Bókadeildin, til teir, sum skulu hava bøkurnar. Eg havi lova Kartna at hava bøkurnar í varveitslu so leingi sum eg støðist her. Lurta ikki eftir Regin[4], einki er „gassi farið av fólki enn“, tey eru nógv sum vilja keypa.

Eg gleði meg til týðingarnar frá Burns[5], og ikki haldi eg hana vera dýra, bókina. Hasar 1100 kr. koma spælandi inn aftur. Tú hevur nørt um talið á yrkingunum, síðan vit hittust seinast. Tað er rímuligt dagarnir úti á Leiti, sum hava elvt tær til. Týðingina hjá tær av „Auld lang syne“ dámar mær væl. Skal eg fílast á nakað verður tað á báðar tær fyrstu reglurnar í seinasta ørindi. Hevði tú ikki kunna nýtt eitt annað orð enn koksast og harafturat fingið lagt eitt sindur meiri av „appel“ í reglurnar? Tó, tey ráð, sum eg í mínum býttiskapi gevi tær, eru ivaleyst ovsein, og legg tú einki lag í tað. Hatta er, tá ið saman um kemur eitt bragd, tú hevur gjørt við hasum týðingunum.

So nú hugsi eg, at eg so dánt havi norti við meginpartin av tí, tú nevndi í brævi tínum, og nú er hin tyngsti parturin eftir. Tað eru tíðindini higani norðan úr mjørkanum. Úr mjørkanum sigi eg – august var klárur og „deiligur“. Onkur dagur við pollamjørka, annars ikki skýggj fyri sól. Eingin maður, sum er undir 100 ár, minnist mætari augustmanaða. Landi sjálvt gav okkum eina fagrari móttøku enn nakar mundi hava droymt um, og hjartaliga vóru vit fagnaði av tí túsundtals mannfjøld, ið stóð fyri okkum á bryggjuni, náttina vit komu í ruskveðri av útsunningi, Bondin[6] á odda; røðu hansara hevur tú ivaleyst lisið í Dagblaðnum. Hesa fyrstu náttina upplivdu vit einasta rættuliga ruskveður, vit enn hava uppliva tað stokkutu tíð, vit enn hava verið her og upplivdu eisini tá einasta rættuliga fagnaða, tá ið tann gleði og ta blídni, sum skyldfólk og frændir hava sýnt okkum, verður tiki burtur frá.

Eg fór beinanvegin at roksast við tí máli, sum eg nú tey seinastu árini havi búgvi meg út til: fiskaídnaður. Her gjørdi eg tær royndir, at viðurskiftini fyri at fremja eitt slíkt mál í løtuni eru ógvuliga smá, og at teir, sum eitt sindur av valdi hava í Føroyum, eru so farbanna klókir, at tú nevnir ikki ta mál fyri teimum, sum teir ikki hava betur skil á enn tú sjálvur, verið tað ta mál, tú hevur vunni tær „speciellan“ kunnleika um ella ikki. Hetta lagi kann vera eitt sindur tvørligt, men stuttligt er tað.

Áræðið er ólukksáligt, og sjálválítið er sterkt sum hjá smádreingjum. Eg ferðaðist nú ein dagin í Dúgvuni til Skopunar saman við einum ógvuliga klókum og hugsunarmiklum manni; vit gjørdust á einum máli um at Føroyingurin enn í sínum framburði stóð á tí stigi, sum menn nevna veiðumannastigið. Fúsir har sum fongur er, hava lyndi til at leggja kropp til, har sum ikki tørvur er á, hava lyndi til at lasta mannin, sum nýtir nútíðarhóskandi arbeiðsmátar, lasta hann fyri at hann tekur sær á løttum, serliga um úrsliti verður framúr gott, nýfjeppnir sum óupplýstir smádreingir, tá í nakað nýtt er í umbúna. Mín ferðafelagi segði fyri mær, at tá ið leirið í Nolsoy[7] var funni, rúsaði fólk seg inn í dreymin um gull og onnur dýr „mineraliðir“. Teirra kunnleiki um tað ið fjøllini goymdu var so lítil, at alt gjørdist møguligt at finna. Hvar menn hittust, tosaðu teir ikki um annað uttan „mineral“. Eg kenni rørsluna sjálvur, og tað ger ivaleyst mangur frá sínum barnadøgum. Tað var ikki sjáldan, eg gekk og leitaði í eyrinum í Hoydalsá og væntaði mær at finna gull. Dreymurin um mineral er náttúrligur og hópin stuttligur hjá smádreingjum at spæla sær við, hjá tilkomnum monnum harafurímóti er hann heldur marghátlligur, eitt sindur syndarligur og kann eisini vera skaðiligur, serliga um hann sleppur at leika í huganum á øllum lívsins økjum.

Á Sandi hevði eg tað stóru gleði at vera saman við fýra ættarliðum, tað var í tveimum húsum: í Miðstovuni har hin gamli bóndin Hanus situr 98 ára gamal og púra andsfrískur og klárur í minninum, og so í Uttastovu, har eg hitti Jóhan Hentze sum er 90 ár. Áhugavert var at skilja munin á hesum gomlu monnunum. Báðir vóru teir líka klárir, men meðan Hanus, sum náttúrligast er hjá avdegðum manni, bert livdi í fornari tíð, var Jóhan sum ein unglingi bundin at tíðini sum er og tíðini sum kemur. Ein sprellivandi andi. „Hvat heldur tú verður av Kina, tá í av tornar“, spurdi hann meg, tann fyrsta dagin eg tosaði við hann. „Munnu teir allieraðu ikki í „realitetinum“ fara at skifta landi sundur ímillum sín.“ Vit talaðu eisini um Hitler. „Hitler var ein óður maður, men í honum búði ein guddómur“, segði hann, „sum var nóg stórur til at „forvirra“ tað háttmentaða týska fólki, hvat kann so ikki ein maður sum P.M. Dam[8] fáa avríka suðuri á Tvøroyri.“ Johan vildi vera við, at tað var Mortensens handil og Thomsens handil[9] sum høvdu skapt tað ómynduga fólkaslagi suðuri í Tvøroyri, sum búgvi er bæði til sosialismu og kommunismu. Annars segði Johan, at teir menn, sum nú sótu á løgtingi, máttu fáast burtur, áðrenn naka politiskt skil kundi fáast á, hann hevði einki álít á nøkrum av teimum.

Sjálvandi skal ein ikki líta á alt, sum ein gamal maður sigur, bert

av tí at hann er gamal, men Jóhan er kortini ein ólukksáliga klókur maður. Ein fær bæði virðing fyri sjálvum menniskjanum og fyri sínum fólki, tá ið ein hittur ein mann sum Gamla Jóhan, sum hann verður kallaður suðuri á Sandi.

Munur er á fólki. Eg nevndi fyri eini gamlari konu, at eg helt nógv um Jóhan, serliga tí at hann var so andsfrískur, og tí at hann var so livandi í teimum hendingum, sum fóru fram uttan um hann. Hon svaraði mær aftur: „Hann skuldi betur „bereitt" seg til deyðan, annað hevur ein einki at gera, tá ið ein er vorðin so gamal sum hann."

Politiskt rumbul er ólukksáligt í Føroyum og ikki dugi eg rættuliga at hóma hin „reyða tráðin". Eg skal siga tær tað, at eg „óttist" hesar peningamennirnar, sum nú eru uppi í politikki í Føroyum. Alt gott at siga um peningamenn, sjáldan munnu teir verða reinhugaðir. Tá ið spurt verður um samfelagsmál, man maðurin, sum lítið eigur, ivaleyst aloftast standa reinari í síni hugsjón enn hin peningasterki. Peningamenn eru góður í einum samfelagi, men best man vera, um teir ikki beinleiðis sleppa at ávirka tey stóru samfelagsmálini. Møguligt fari eg skeivur her, men eg havi álít á at geva samfelagsmál upp í hendurnar á handilsmonnum. Einhvør er sær sjálvum næstur, um ongan hóskar hettar betur enn á handilsmenn av tí grovasta slagnum.

Tað var so mangt anna eg hevði haft hug at skriva til tín, men eg havi so lítlar stundir, tí skipið fer nú skjótt. Tí er hvørki høvur ei hali á brævinum, og tekn fær tú eingi tey fái eg ikki tíð at seta. Ein skuldi givi sær betur stundir tá ein skrivar bræv, men tú veitst hvussu er, tað verður drála og drála til ovseint er. Eg gleði meg at hitta teg aftur, tá kann kanska okkurt verða sagt, sum eg nú ikki havi fingið upp í lag at bori fram. Eg havi hitt Árna[10] einar tvær ferðir í Havn og tykir honum at dáma væl, hann líkist einum røttum havnadrongi.

So senda vit tykkum øllum tær bestu heilsanir og biðja teg bera Tronda[11] og øðrum, sum vit kenna, tær bestu heilsanir.

Vinarligast
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 *Tímin* – Havnar Framburðsfelag ga ut avisen *Tímin* under krigen. Det første nummeret av avisen kom i mars 1943. Tímin lå politisk til venstre for sentrum og talte for selvstyre. Havnar Framburðsfelag hadde fram til 1943 støttet Sjálvstýrisflokkurin, men var ikke lenger på linje med *Tingakrossurin*. Einar Joensen var redaktør av de to første numrene, deretter var Stig G. Rasmussen, P.W. Håberg og Oskar Hermansen redaktører etter tur. *Tímin* sluttet å komme ut i like etter folkeavstemningen i 1946.
(Dalsgard 2002:54).
Rikard Long (1889-1977). Studerte i København, arbeidet som lærer ved Tórshavnar Skiparaskúla, Føroya millum- og realskúla og Føroya Læraraskúla. Var aktiv i kulturarbeid og politikk og redaktør av *Varðin* fra 1921 til 1931 og fra 1935 til 1950. Lyriker. Et utvalg dikt og artikler av Rikard Long er trykt i boken *Kveikt og kannað*, redigert av Hanus Andreassen 1979.
Fríu Føroyar – avis som ble utgitt fra april 1942 til september 1948. Var partipolitisk uavhengig, støttet fullt færøysk selvstyre og var mot kapitalistisk samfunnsordning.
Andrias Ziska (1883-1960), forretningsmann og selvstyressosialist, var redaktør av bladet *Fríu Føroyar*, som kom hver fjortende dag i tidsrommet 25.04. 1942 til 31.12.1945.

2 Thorstein Petersen (1899-1960) var sakfører, tilhørte Fólkaflókkurin, var Lagtingsfomann 1943-45, 1945-46, 1950, Folketingsmann 1943-1950, Landsstyresmann 1950-1951

3 Kartni Winther drev engroshandel i Havn

4 Regin Dahl (1918- 2007), lyriker, forlagskonsulent i København. Han komponerte også sangmelodier.

5 Føringafelagið i København utga i 1945 Christian Matras' gjendiktninger av den skotske lyrikeren Robert Burns (1759-96). Tittelen var *Robert Burns. Yrkingar*. Et av diktene ble først trykt i *Varðin XIX* (1939) og to andre i *Jól uttanlendis* (1944).

6 Kongsbonden Jóannes Patursson (1866-1946)

7 Leirið í Nólsoy var to steder, det ene var rødleire som ble brukt til maling, det andre kunne brukes til porselen.

8 Peter Mohr Dam (1898-1968). Tilhørte Javnaðarflokkurin, folketingsmann 1948-1957 og 1964-1967, lagmann 1958-1962 og 1967-1968

9 Mortensens handil og Thomsens handil var gamle handler i Tvøroyri. Begge tørket og handlet med fisk. Mortensens handel var Den Kongelige Handels uthandel.

10 Árni Matras (f. 1931), Marianna og Christian Matras' eldste sønn.

11 Tróndur Olsen (1879-1961), aktiv i Føringafelag I København. Diktet fosterlandssanger, politiske spotteviser, bygdelivsskildringer.

2. Karsten Hoydal til Christian Matras

16/1 – 1946

Kæri Krisjan!

Sum tú sært, er páppírstrotið ikki so burtur av lagi ringt nú, sum tá ið eg skrivaði til tín í heyst. Nú fæst í hvussu er líkinda bræv-

pappír. So sløðast milliónirnar burtur og enda í tí danska nationalbankanum – pappír, brennivín, danskar sigarir, donsk „sjokolada“ hvørt av sínum, alt endar í Føroyum. Hetta skriva bløðini nú um, men einki verður gjørt at forða fyri.

Ferðin hjá mær heim[1] gekk upp á stás. Við barometrinum í botni, vindinum beint í reyvina, ódnarveðri bæði sunnanfyri og norðanfyri, rendi vit okkum beint inn á bláman undir Fugloydni kl. 2 um náttina, 4 ½ samdøgur eftir at vit vóru farnir úr Keypmannahavn. Illveðri bar ikki við okkum, vit høvdu gott veður alla tíðina. Ringast gekkst mær við matinum um borð: Tú veitst kanska, at maturin um borð á sluppunum er frágera góður nú aftur ímóti tí, ið hann var, undan bardeginum. Men heldur tú teir duga at fara um hann? Á minni enn so. Viðskerin varð ikki skorin niður til okkara, men pylsur og ostur komu á borðið í stórum lutum. Hvør maður kundi so fáa sær, tað ið honum lysti. Og noyddist sjálvandi at taka viðskeran upp í hondina, tá ið hann skar. Vit vóru einir 24 manns um borð, umstøðurnar at vaska sær vóru ringar og somuleiðis var við at loysa sær buksurnar. Tú dugur at skilja, at tá ið so er vorðið, skal ein ikki verða ússaligur av sjóverki um hann torgar at eta tað, sum undir slíkum umstøðum er farið ígjøgnum nógvar hendur. Skilið var so vánaligt, at sjálvt „livurpostei“ varð tikið upp í hondina, tá ið skorið var av tí, og „livurpostei“ er ein matur, sum lættliga kann verða ein heldur „vamlisligur“ matur, um tað ikki verður væl við farið. Eg ivist í um Føroyingar eru búnir at eta tann mat, teir nú hava um borð Í sluppunum. Í hvussu er var smittuvandin nógv minni tá ið teir ótu keks, enn hann er nú ið teir koyra alt hetta fína krásið í seg.

So segði konan, tá ið smádrongurin meig í súpanapottin: „Sveinsland er ikki skarn“. Men ikki mundi tað vera, at allir vóru sveinar, sum har vóru saman komnir Har var ein havnadrongur sum hevði veri burtur í 8 ár. Einasti ognarlutur, hann hevði bjarga sær á síni burturferð, var ein harmonika, sum hann ikki dugdi at spæla uppá. Kortini leikaði hann so at vit mundu verðið heilavillir. Eitt mundi hevði hann starvað sum urtagarðsmaður í Berlin, tað var í 1943. Tá mundi vera brúk fyri urtagarðsmonnum í Berlin. Meginpartin av ferðini nýtti hann at siga frá hvussu hann hevði fingið syflis, og hvussu hann við „feburkuri“ var sloppin av aftur við sjúkuna. Hendan søgan økti sjálvandi um matalystin hjá mær.

Ein vestmenningur var eisini við á ferðini, treiskur sum berur fanin. Hann var sínnaður fyri diktatur. Teir eru ikki burturdeyðir í Føroyum enn, minni enn so, teir mennirnir sum halda diktaturi vera tað ið fer at bjarga heiminum. Hann var ein knossi at trætast,

hasin maðurin og legði sum so mangur Føroyingur einki petti í at „motivera“ tað sum hann bar fram. Ein dagin fóru vit, eg minnist ikki hvat atvoldin var, at tosa um hvussu álur ferðast. Sum tú veitst ferðast hann uppi á turrum ein part av ævi síni, fer so gýtingabúgvin heilt suður í Saragossahavið at gýta, haðan so álvindan kemur aftur til Evropu og ferðast niðan í áir og vøtn. Hetta hevði hann lisið og visti skil á, men hann svór upp á, at tað var lygn. Eg spurdi hví. Jú, tí hann hevði funni álvindir, sum ikki vóru longur enn ein svávulspinnur í fjøruni í Vestmanna og tær vóru pínadoy ikki komnar úr Saragosshavinum. Eg royndi at siga honum hvussu vísindamennirnir høvdu borið seg at við at kanna álin, at Saragossahavið var einasta stað har rognkorn hjá áli vóru funnin, og at teir høvdu fylgt álvindini líka úr Saragossahavinum og til strendurnar á Evropu, men tað var so eiðasørt at hann vikaðist. Eg loyvdi mær so at halda, at tað, at hann hevði funnið eina álvindu í fjøruni í Vestmanna, var eitt heldur svíkaligt prógv fyri at vísindamennirnir, sum høvðu gjórt nágreiniligar rannsóknir í nógv ár, vóru á skeivari leið. Tá gavst hann, men hann gæv mær ikki rætt. Ikki tí maðurin var ógvuliga fittur í mangar mátar og hevði lyndið til at deila teir sum sótu og reypaði av, hvussu illa teir høvdu skikka sær meðan teir vóru niðri. „Har síggja tit“, helt hann eitt kvøldi, tveir sótu og tosaðu um, hvussu dýr tey illavorðnu konufólkini í Nyhavn vóru, „soleiðis er úti í tí stóra heiminum har alt fæst fyri pening.“ Tað var eitt sovorið dýpi í rødd hansara, at eg øtaðist. Annar av hesum monnunum, ið vitjað hevði í Nýhavn, ein brotsmaður av útsjónd, var farin til Keypmannahavnar við ongum oyra uppi á sær, men nógvum sigarettum. Han kom aftur við eini tyskari riflu, 300 patrónum, 9 kassum av brennivíni og nógvum peningi. Hann hevði so merkiliga langt andlit við fattari høku, samanvaksnar brýr og stór starandi eygu. Hann var óður at spæla kort, men toldi einki av fyrr enn illsinni spann í hann. Tá ræddist eg hann. Onkur segði mær, at hann bardi konuna, so kanska kemur hann onkuntíð at fáa brúk fyri tí týsku rifluni.

Nú er kanska nóg mikið skrivað um ferð og mat og tað vala fólk ið ferðaðist upp við, eg skal ikki møða teg meir við tí, men taka upp annan tátt.

Dóttrina[2] líktist mær heilt væl á, hon er sera fitt fólk og frálíka góð í sær. Hon er ikki mikil í vavi enn, men er hópin trivnalig nú. Ikki er hon doypt enn, og ikki hava vit hildið tann gamla sið, at børn ikki skulu koma út fyri dyr, fyrr enn tey vera borin í kirkjuna. Eg haldi tað vera synd, at børn ikki sleppa at anda fríska luft, fyrr enn tey hava verið í kirkjuni. Kona mín hevur heldur ikki verið í

kirkju, so nú sært tú sjálvur, hvussu tað er við okkara gudsótta. Dreingirnir eru vorðnir rættir Hoyvíksingar, tosa rættuliga væl føroyskt nú og eru títtur á málinum.

Nú leingist tær ivaleyst at frætta eitt sindur um bøkur, og eg havi roynt at fingið eitt sindur av hyllingi á, hvussu sølan hevur gingið. Eg havi fregnast hjá Hjalmari[3] og í Bókhandlinum[4] og hava teir selt fyri einar 2000 kr. Tað ringasta er, at tað eru komin ov fá ummæli av bókunum. Av Nornagesti[5] eru ikki seld meiri enn um 100 eintøk, og tað er nógv ov lítið. Hon hevur ikki verið ummæld uttan í Tingakrossi[6], har skrivaði Rasmus á Háskúlanum[7] eitt ummæli. Eg var hjá R. Long, og hann umbar seg at hann hevði haft so ringar stundir. Hann bað meg heita á Tórarinn[8]. Eg so til hansara, men hann hevði ikki stundir og bað meg fara til Einar Joensen[9]. Tú veitst bróður Poul F. Joensen[10]. Eg ivaðist kortini, tí helst skuldi ummælið verið soleiðis, at hvørki bókin ella Tróndur skuldi fáa skomm av tí, og eg kendi einki Einar Joensen, eg veit hann ikki hava fingist við ummæli áður. Eg fór tí aftur til R. Long, og væntaði hann tá, at hann kanska kom at fáa stundir at ummæla bókina í Tímanum áðrenn hann fór niður til tingingarnar[11]. Annars ætlaði hann sær seinri at skriva eitt ummæli í Varðanum. Nú hittir tú hann, tá ið hanna kemur niður. Han er nú ein fittur maður og ivaleyst tann vitugasti, mest realistiski og mest vælmeinandi maður í tí tingingarnevnd, sum kemur niður. Eg noyðist at gera eitt uppískoyti her, sum ikki kemur hesum við.

Í Dagblaðnum 11.jan. er ein veldigur planur hjá Th.Petersen: Samferðsluleiðirnar innanoyggja. Hann mælir til at seta hesi stórmál í verk:

1) Brúgv yvur um Hvannasund
2) Tunnel gjógnum fjallið norðanfyri Fossá á Borðoynni
3) Brúgv yvir um Haraldsund
4) Brúgv yvir um Streym
5) Brúgv yvir um Vestmannasund
6) Tunnel í Líðarhaga millum Trongisvág og Hvalba

Hetta er tá ein planur, sum munar nakað hjá 30000 túsund fólki. Hann minnir meg bara heldur nógv um tey risatøk, ið ein maður sum Hitler gjørdi, tá ið tap var í hendi. Sumt í planinum eigur sjálvsagt at verða gjørt t.d. brúgvin um Streym, men brúgvin um Vestmannasund, sum er 1000 m. breitt. Eg veit ikki hvat tú heldur, men eg haldi mítt. Realistisk hugsan liggur ikki aftan fyri alt í hesum uppskoti.

Annars var tað bøkur vit tosaðu um. Eg hitti Árna nú ein dagin, hann segði mær, at tú hevði sent honum Árbókina[12], og so vítt eg veit eru tær komnar á Skipafelagi, men tað hevur enn ikki borið til at loysa tær út, mest av tí, at tær liggja ov niðarliga í pakkhúsinum, at onnur vøra má beinast burtur fyrst. Eg gleði meg til at fáa hana í hondina. Kartni Winther og eg hava tosa um at gera eina framsýning av bókum, sum út eru komnar í Danmark, onkun sunnudag, og kanska kemur tað at „stimbra“ bókakeypið eitt sindur. Eg havi fingist við at týða eitt sindur síðan eg kom aftur og havi týtt 25 síður av Gorki[13]. Tað munar ikki nógv, men er kortini ein góð byrjan. Beint nú fáist eg við at skriva ein bókling um ísing og frysting av fiski. Ein noyðist at fáast við sítt „fag“ eisini. Eg ætli at selja manuskriptið til Norrøna Forlagið[14]; tað er eitt passaliga heiði evni at lata teir geva út. Norrøna Forlagið er eina stuttlig fyritøka, eg var inni har í gjárkvøldi. Tað er í kjallarinum hjá Jóhannes hjá Jon. Tú gongur oman gjøgnum tvær trappur, kemur at eini hurð og inn í eina gongd. Har stendur vinstru megin: Kontór. Har ferst tú inn og stendur so í einum lítlum rúmi har „andsproduktini“ liggja lað upp undir loftið. Haðani fert tú so inn í høvudsrúmið, tað er ein heldur stór stova. Vinstrumegin tætt undir einum kjallaravindeyga stendur eitt langt skrivaraborð, og mitt út frá tí stendur eitt minni borð. Við endan á tí stóra borðinum situr Petur Háberg[15]. Tá ið tú hevur hugt at honum nóg leingi og hevur lagt tær í geyma, hvussu stór og dólgsk eygu hann hevur, snarar tú tær á og hyggur aftur um teg. Tá bert tú eyga við tríggjar andlitsmyndir, gjørdar við blýanti á vegginum. Fyrst Chr. Holm Jacobsen[16], so Hans Marius Jacobsen (Kell)[17] og seinast Ludvig Poulsen[18]. Myndin av Chr. Holm Jacobsen er vánalig, men hinar eru góðar. Í vindeygskarminum stendur ein mynd av Waagstein[19], men hon er vánalig. Meistarin ið gjørt hevur hesar myndir er Hans Joensen. Hví Kell og Waagstein eru sloppnir upp í part í hesum paptistabølinum má Harrin vita. Annars kann eg siga tær, at Norrøna Forlagið umframt at handla við bókum, nú er farin at handla við bilum eisini. Men tak teir. So dystinlærdir eru teir, at nú á jólum fingu teir selt 2000 eintøk av eini jólabók, teir góvu út. Hon var seld fyri 4,50 kr. og var heilt vánalig, haldi eg.

Í gjárkvøldi var eg eisini úti á Bókasavninum og tosaði við Sverra Fon[20]. Tað var mest um hendan litteraturin frá havransóknunum. Hann hevði skrivað niður eftir honum, men hevði bæði sent brævið til skeiva „institutión“ og navngivið „publikasjónirnar“ skeivt. Eg skrivaði so brævið fyri hann. Hann kærdi seg illa um, at hann dugdi so illa at skriva brøv, og nú vóru so nógv brøv, ið skuldu skrivast til tey plássini har Bókasavnið áður hevði fingið bøkur og tíðarrit frá. So vítt eg dugdi at síggja, var tað ikki so frægt, at hann hevði eina skrivumaskinu.

Hann segði annars, at hann til heystar fer niður á bókavøraskúla og skuldi vera har eitt ár. Tað gekk bert so stríggji at fáa nakran fyri seg, sum dugdi at „katalogisera“ bøkur á føroyskum. Einasta fólk í er, er ein dóttur Vensel Petersen. Hon er á Kongliga Bókasavninum, men teir vilja helst ikki verða av við hana[21]. Hann helt ikki at ein danskur bókavøri kundi klára seg á tí føroyska Bókasavninum. Tað er spell, at standurin á Bókasavninum er so ringur, og tær ber kanska ikki til at gera naka?

Hvørji onnur tíðindi eru hiðani? Óivað nógv sum tú fegin vildi frætt um, men eg eri líka sum í uppisetri í løtuni. Nú fáa tit eisini so mætar gestir, at sagtans munnu teir fara at siga meiri greinilig enn eg fái gjørt í einum brævi. Tað ið meir veldir um er, hvørt úrslit teir fara at fáa burtur úr sínum tingingum. Tað leingjast vit her nógv eftir at frætta um, og tit har niðri ikki minni, kenni eg tykkum rætt.

Jú eitt var eftir. Havnin liggur í myrkri næstan hvørt kvøld, tólini ganga fyri út á verkinum næstan kvønn dag. Eg takki Gudi fyri at eg búgvi her burturi í oyðumørkini, hagar ravmagnið enn ikki er sloppi rættuliga framat. Eg skal siga tær, at Svartifossur lýsir ikki minni enn einki, tá ið áarføri er, hann kann vera øgiliga stórur og ljósur. Nú tosa teir rættuliga av álvara um at nýta fossamegina til ravmagnverk, og hettar er eitt mál, ið er fult so áhugavert í løtuni sum brúgvin um Vestmannasund. Tað haldi eg nú og nógvir við mær.

Mínum egna persóni viðvíkjandi er einki serligt hent, siðan eg kom aftur, interessan er stór, men hon er forbanna svangligt livibreyð. Eg vænti tó, um eg havi tol at bíða eitt sindur, at eg kann koma at fáa starv hjá Løgtinginum. Erlendur[22] man fara at vera settur av Løgtinginum nú teir søkja „natjonaløkonom“ í bløðunum.

Erlendur segði mær nú ein dagin stuttligan dreym, hann hevði haft. Hann droymdi hann kom heim til Kirkjubøar, og tá eru teir farnir at bróta múrin niður. „Hvat í Harrans navni er hetta tit eru farnir undir“, sigur hann við pápa sín. „Jú, jú“, segði Bóndin, vit hoyra tað danska útvarpið so illa í Kirkjubø, Múrurin ber upp fyri. Vit noyðast tí at bróta hann niður.“ Tað var skilligt at Erlendur tók hendan dreym sum eitt tekin upp á tey „kompromis“, sum í framtíðini kunnu koma at vera gjørd millum Danmark og Føroyar. Og tey vera ivaleyst ikki til Føroya fyrimun.

So nú kann vera nóg mikið skrivað. Okkurt fær tú kanska burtur úr tí.

Vit senda tykkum tær bestu heilsanir, serstakliga biðjur Misse[23] heilsa og sigur at hon gleðir seg til tit koma heim at ferðast í summar. Tú heilsar kanska Trónda og øllum øðrum vinfólkum har niðri.

Vinarliga
Karsten

FMD:H nr.10-02 p.nr 05

---

1 Færinger som hadde vært i København under krigen, slapp først hjem til Færøyene da krigen var slutt.
2 Annika Hoydal f. 1945
3 Hjalmar Jacobsen (1889-1950) var utdannet bokbinder i København, flyttet hjem i 1911 og åpnet bokbinderi som han siden utvidet til bokhandel i 1914.
4 H.N. Jacobsens Bókahandil åpnet i 1865. Hans Nicolai Jacobsen (1832-1919) var utdannet bokbinder i København, kom hjem i 1854 og var den første bokbinderen i Havn. I 1918 flyttet bokhandelen til den gamle realskolen. Her var også trykkeri fra 1927.
5 Tróndur Olsens færøyske oversettelse av *Norne-Gæst* (1919) av Johannes V. Jensen kom i 1944 med tittelen *Nornagestur*.
6 Avisen *Tingakrossur* kom ut første gang i 1901 og ble fra 1906 selvstyrespartiets organ. I den fikk mange diktere prosatekster og dikt publisert. Christian Holm Isaksen (1877-1935), kalt Kristin í Geil, var redaktør fra begynnelsen fram til 1930-årene.
7 Rasmus á Háskúlanum, Rasmus Rasmussen (1871-1962) stiftet i 1899 Føroya Fólkaháskúli sammen med Símun av Skarði ((1972-1942). Rasmus Rasmussens faglitterære forfatterskap omfatter bl.a. en færøysk flora og en bok om færøyske plantenavn. Han var skjønnlitterær forfatter under psevndonymet Regin Í Líð og utga den første færøyske romanen i 1909.
8 Tórarinn Evensen (1907-1987) studerte i København, var lærer på lærerskolen i Havn, seinere på maskinmesterskolen. Han var redaktør av *Varðin* bd. 26 og 27 sammen med Hans Andrias Djurhuus i 1949 og 1950, redaktør alene for bd.28-33, 1-2 fra 1950-59.
9 Einar Joensen (1910-1986) hadde trykkeri og utga bøker i Tórshavn, Einars Prent og Forlag opprettet 1956. Han var redaktør av *Tímin* (1943-1946), senere redigerte han avisen *Landstíðindi*, som skulle finansieres av reklame og ble sendt til alle husstander i landet. Avisen gikk inn etter to måneder på grunn av paiprmangel etter krigen.
10 Poul F. Joensen (1898-1970) kjent for samfunnskritiske diktsamlinger med skjemt og spott, og for prosafortellinger fra Sumba.
11 Rikard Long representerte Fólkaflokkurin i Lagtinget og var med i forhandlingsdelegasjonen i København om vilkårene for Færøyenes union med Danmark i 1946 (Sølvará 2002:263).
12 *Útiseti. Árbók Føroyingafelags* i København. Årboken kom ut i årene 1945-1952 med Karsten Hoydal og Christian Matras som redaktører.
13 Maxim Gorki (1868-1936), russisk forfatter
14 Norrøna forlagið var ledet av Peter Háberg. Forlaget ga blant annet ut Martin Joensens *Fiskimenn* (1946).
15 Petur William Háberg (1914-1984) var en av de ledende i brødremenigheten (Plymoth Brethren) og argumenterte sterkt mot barnedåp og kirkens dåpssyn. Han var bladmann, kontorist og reder og ga ut bøker på Norrøna forlagi.

16 Christian Holm Jacobsen (1887-1966) begynte som skomaker og ble forretningsmann, handlet med olje, var ombudsmann for Shell og etablerte dampskipsselskapet P/f Uvak. Han var styreformann i selskapet og forklarte i retten at han var mest opptatt av „at der blev fisket meget, medens det regskabsmæssige interesserede ham mindre“. Denne holdningen medførte at regnskapet til P/f Sperm ble feil og villedende. Holm Jacobsen var den første styreformannen i Sjóvinnubankin fra 1932 til krisen i 1951 (Hansen og Joensen 2006:58).
17 Hans Marius Jacobsen (Kell) (1869-1944) var redaktør av *Føroya Social-Demokratur* 1932-34.
18 Ludvig Emilius Poulsen (1865-1938), blikkenslager i Havn, aktiv i brødremenigheten
19 Waagstein, Jógvan (1879-1949) var først og fremst musiker -organist, dirigent, komponist -, men også billedkunster.
20 Sverri Fon, tilsatt som landsbibliotekar ved Føroya Landsbókasavn i 1949. Var medredaktør og redaktør i *Gluggin* 1955-60.
21 Bibliotekar ved Kgl.bib. i København, Juliana Petersen. Faren, Wenzel Magnus Petersen (1887-1954) drev bilverksted i Havn.
22 Erlendur Patursson (1913-1986), samfunnsviter, redaktør, folketingsmann 1973-77 og landsstyresmann 1963-67.
23 Marie Louise Hoydal f. Falk-Rønne (1912-2003), gift med Karsten Hoydal.

3. Karsten Hoydal til Christian Matras

8/2 – 1946

Kæri Christian!

Tøkk fyri brævið. Tað frøðir meg altíð at fáa bræv frá tær, tí tað er eins og tað víðkar um andarúmið hjá mær, og tað kann lættliga koma at vera heldur trongligt.

Tú nevndi Árbókina seinast í brævið tínum, og ikki varst tú minni enn einki errin, tókti mær. Tað er nú ikki so løgið, tí stásiligt verk er. Janus Djurhuus ringdi beint nú til mín. Tú hevði sent Árna bókina, hann hevði borið Rigmor Lützen[1] hana, og frá henni hevði Janus so lænt bókina. Hann læt ógvuliga væl at, tók til stílin og tað frálíka orðatilfarið. Tað sum Poli[2] hevði skriva um hjallin, helt hann vera fram úr forvitnisligt. Við næstu Árbók í huga fari eg at spyrja teg um eitt beinan vegin, meðan eg minnist til tað. Hvør var hasin í skrivaði „Eg sá oyggjarnar aftur“ í Búgvanum?[3] Hetta var hópin væl skrivað. Onkur hevur hildið, at tað mundi vera Jens í Dali.[4] Um so er, so má fáast fatur í honum, tí fer hann til Grønlands, sum ætlan hansara var, at „mála upp“ land, so hevði hann óivað kunna skriva eina frálíka grein um sína ferð hagar og um viðurskiftini í Grønlandi, ella kanska um „landmáling“ har uppi. Heldur tú ikki hetta kundi verið forvitnisligt? Eg veit ikki hvar Jens í Dali býr. Tú hittur hann kanska onkuntíð og kann orða við hann um at skriva. Annars havi eg tosa við Sverra[5] tvær reisur og havi givið honum Árbókina, mest sum fyri at gera hann meiri lagaligan, og hann hevur út ímóti játtað at skriva um útgrevstur og fornlutagranskan. Tú veitst, hvussu hann er. Honum dámar einki at taka avgjørdað støðu til lívsins mongu og torføru spurningar, men vil helst vissa sær smogur og skot at smoyggja sær út ígjógnum Tað kundi borið á at hann slapp í vøsluni. Eigur tú hetta orðið? Eg fekk tað frá Olaf í Hoyvík[6] nú ein dagin, og ikki veit eg, um tað er beint stavsett. Hann nýtti tað í samband við at rætta seyð. Hann tók til, at ein ær slapp úr vøsluni. Tað var tá ið seyður var komin so langt inn, at mennirnir kundu taka saman. Soleiðis skilti eg tað í hvussu var. Hetta kemur nú ikki beinleiðis Árbókini við, men tú veit, hvusssu tað er, tá ein skrivar bræv, tað verur ofta til møsn og tos um alt ísenn, tí ein er ræddur fyri at gloyma ov nógv, um hann ikki tveitur alt niður á pappíri beinan vegin, tað kemur í hugan, bæði líkt og ólíkt.

Tað var vorði sum gáva tú gavst monnunum á filologkongressini, og ikki nýttist tú at smæast. Útsjóndin á bókini er so vøkur, at hon loypur brell á fólk. Hetta er eitt frálíkt prentingararbeiði, sum Rasmussen í Ringkøbing[7] letur úr hondunum. Og millum okkara sagt, forbannað og væl dugur tú at fara við Sjákupi[8]. Um eg skilji teg rætt, so verður bókin ógvuliga bílig. Hon er nú komin í handilin her, men ikki veit eg, hvat ið selt er. Eg var biðjin at tala í Merkinum[9] í gjárkvøldi. Teir komu so bráddliga á meg (tveir dagar framman undan), at eg fekk illa umrátt meg. Eg fekk tí einki annað gjørt uttan at tosa eitt sindur um havrannsóknir, helt at tað kundi vera áhugavert. Samstundis fekk eg so høvi at vísa Árbókina fram. Tíansverri kom so lítið av fólki, 25 í tali tað var alt. Merkið tykir at vera heldur deydligt, tað lorrar sum so mangt anna. Eg havi frætt at H.A. Djurhuus er so nær sum liðugur við eina veraldarsøgu til skúlabrúks, og at hann hevur biðið um at sleppa undan skúlastarvinum í 3 mánaðir, so hann kann fáa fríð at gera bókina lidna, men hann hevur fingið nei. H.A.D. tykir at vera ógvuliga vónsvikin og illur í sær nú, og hann bannar oman yvir Skúlabókanevndina í heilum Eg gav honum eitt eintak av Árbókini. Tað var hann glaður um. Johs. Nolsøe[10], skræddarin, havi eg eisini givið eitt eintak. Hann nevndi tá fyri mær, at á 50-ára veitslu Føroyingafelags hevði hann ynskt Jóannes Bónda til lukku. Tá helt Bóndin at einki var at ynskja til lukku við, tí her var einki hent. Jú, hevði skræddarin hildið; fyrst í føroyingafelagstíðini vóru teir

tveir, hann og Dánial í Horni, sum í felag noyddust at stava seg gjøgnum tað ið skrivað var á føroyskum, men nú læs han føroyskt sum ein royk einsamallur. Annars vil eg siga tær at ikki er ætlan mín at geva allar Árbøkurnar burtur, eg havi sjálvur fingið 10 eintøk og tað er av teimum eg havi givið, skilir tú. Bløðunum havi eg givið eitt eintak til ummælis.

Hvat skrivaði tú so meir um í brævinum? Jú, um viðkvæmar og erkvisnar menn sum meg, og um at brúka tol, og ivaleyst mann hendan ávaringin vera neyðug. Spurningurin er bert, hvussu leingi ein skal nýta tol. Eg ætli nú ikki at gera nógv um meg soleiðis, tað eri eg ov smæðin og erkvisin til; men eg sigi kortini, sum Maria[11] segði við meg hina ferð, hon gjørdist ill við meg í Føroyingafelag, at kemur øði í meg, so kann eg verða „farligur". Ólukkan er, at her sita so forbanna nógvir „keltringar", sum arga meg á helviti til. Mín kvøld – og morgunbøn er tann „Gud straffi paptistarnar og teirra fremsta sakførara Th.Petersen". Hettar er tann meinasta „alliancin" í Føroyum í dag. Fyrr enn teir eru frá, ella læt okkum siga, bara heftir eitt sindur, fyrr sleppur hampafólk ikki fram at í føroyskum vinnulívi. Og hettar siti eg og sigi inni í húsinum hjá Th.Petersen; hevði hann bara vita av slíkum. Ikki tí eg betali dýrt fyri tað. Húsaleigan er 75 kr.um mánaðin, tað er hvat tað er, men brenni kostar mær 100 kr. um mánaðin. Húsuni eru køld og „fugta" burtur av øllum lagi. Men nú er nóg mikið av galli runni úr mær. Hetta verður millum okkara, ið her er skrivað. Tú skal ikki ræðast, eg skal ikki leypa framm av. Men tú skilir at hetta er mín sanna hugsan. Tú kannst onga aðra „dygd" finna hjá paptistunum í dag uttan, tað at teir eiga nógvan pening. Annars eru teir sum ein byrging fyri øllum „útviklingi" í Føroyum. Tað kann tí ikki undra teg, at eg eisini illskist inn á teir menn sum hjálpa paptistunum. Spell var at Bóndin nakrantíð gav seg í teirra part. Hvat var Vinnuflokkurin í sínari tíð? Einki anna uttan vernd av „privatinteressu".

Tey almennu brekini hjá fólki og samfelagi í Føroyum skrivar tú eisini um og nevnur tað vitloysið sum fær tey at keypa og selja allan fanans lort. Eg haldi at hetta kemur nógv av tí, at tey yvurhøvur eru"kemisk" reinskaði fyri „kritiskan sans". Eg tori næstan ikki at nevna tað besta dømið um hetta frá „nútíðini", tí eg vanti mær at vera ov langrøkjutur. Men eg skal siga tær, at hendan seinasta bókin hjá Rich.Thomsen „Lagnan"[12] hon kundi verðið gjørd til, ella rættari er, eitt klassisk dømi um hetta. Hendan bókin, sum eftir míni meining bæði málsliga og psykologisk er ein skomm, hevur verðið ummæld í øllum bløðinum, og hon er tað einasta tingið, sum øll føroysk bløð hava veri heilt samd um í seinastuni. Øll hava tey røst henni upp á lívið.

Eg skilji ikki R.Long, at hann eisini gjørdi tað. Hevði eg vit og kunnleika og dirvi, sum eg havi vilja, so skuldi eg við hasari bókini sum áhalsi kunna drigi fram fleiri almenn brek í føroyskum lyndi. Eg vil als ikki lasta Rich. Thomsen, hann hevur gávur, tað sýnur hann tíðuliga fleiri staðna í bókini, t.d. har ið Oddr dettur í Huldufossin, eisini har í Hemarin og Ragnar glímast o.s.fr., hatta er frálíka væl frásagt. Men hvat skal tann neyðars høvundur gera. Fyri tað fyrsta hevur hann sjálvur ongan „kritiskan sans", fer tí blóðskeivur mangastaðni, ongan hevur hann at tosa við ella at leiðbeina seg, meðan hann skrivar, og so verður útgivið eitt „misfostur" av eini roman, og høvudsmennirnir í føroyskum, andiligum lívið rósa henni.

Hvat er so úrsliti av øllum hesum leikinum? Jú, tað er tað, at høvundurin hevur svikið seg sjálvan og lesararnar, og at teir, sum skulu eitast at vera „kritikarar", svíkja lesararnar og høvundin. Keyp og søla av einum andiligum „produkti" sum ein slík roman, kann vera nógv skaðiligari upp á seg enn keyp og søla av donskum vindlum, danskari sjokoladu o.tíl. Í einum „litterert utviklaðum" samfelagi er ein sovorðin bók sum Lagnan ikki verd at taka upp á tungu, men hon er tað í Føroyum, júst tí hon er eitt „dokument" sum vísur á tídningarmikil brek, bæði hjá tí sum skrivar og teimum sum lesa. Men kanska ert tú als ikki samdur við meg um hetta. Guð náði hann sum hevði vága sær at funnist at bókini, nú ið bløðini hava róst henni, tað hevði ikki verið tespuligt hjá honum. Hann hevði noyðst at rýmt av landinum eina tíð í hvussu var. Tað hevði verið ein uppgáva hjá tær at ummælt bøkurnar hjá Rich.Thomsen.

Tann fyrra haldi eg hevði munin.

Tað var okkurt meira sum eg ætlaði at skriva, men nú fer minnið at bila, tað vil so vera, tá ið maður fer at eldast; og nú er farið at seinka eisini, tað bøtur ikki um. Klokkan er farin av 12. Jú eitt var eftir. Eg hitti William Heinesen nú ein dagin. Hann fekkst nú við at lesa Búgvan og væl dámdi honum. Hann var ógvuliga hugaður at gera eitt nýtt blað, ið mest skuldi verið sum eitt alsamt vakið eyga, sum stardi at monnum og teirra gerðum. T.d. eitt „kritiskt" sakligt blað, har vanligt brigsl og persónligt klandur er bannað, ella bert slapp fram í „karikaturum". Sjálvur vildi William gera „karikaturar". Hann hevur kanska orða við teg um hetta. Ella kanska hevur tú longu koyrt undir onkustaðni fyri at fremja hettar mál? Spurningurin er hvussu stórt eitt slíkt blað skal vera og um nakar fæst at skriva í tað; tað plagar at vera stríggji.

Eru tað serlig tíðindi tú vilt frætta hiðani so spyr beinleiðis í næsta brævi, tað er so ilt at vita, hvat ið tú serliga leggur í at fáa at vita. Nú hava tit so góðir tíðindamenn niðri, alla tingingarnevndina og Amtmannin afturat, tað skuldi ikki staði á at fingið nógv at vita nú, og væl plagar tú at duga at fritta „við allari spakuligheit“ sum konan segði. Eg eri ógvuliga forvitin nú eftir at frætta úrslitið. Enn havi eg einki fingið at gera, men tað gongur ivaleyst alt samalt, bert eg gevi tol og ikki doyggji í svarta hungri áðrenn nakað hendir. Eg vóni at tú skrivar aftur naka skjótt. Heilsa Trondi og sig at eg skjótt fari at skriva honum eitt bræv. Eg sendi tær og øllum tínum tær bestu heilsanir.

Vinarlig
Karsten

Hanus við Høgadalsá[13] skrivar ummæli um Árbókina í Dagblaðnum og Louis Zakariasen[14] í Tingakrossi. Einar Joensen er nú farin undir at skriva ummæli um Nornagest í Tímanum. Hava tú og Trondur sæð ummæli um Nornagest í Tingakrossi 18.juli 1945. Regin í Líð skrivaði. Tað var heilt gott. Hava tit tað ikki, so skal eg royna at fáa tykkum tað.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Rigmor Lützen (1881-1960) arbeidet som tanntekniker og tannlege i Havn fra 1919. Hun var samboer med Janus Djurhuus i København, i Klaksvík, på Svínoy og i Tvøroyri, der de bodde da Janus døde i 1948. Rigmor flyttet tilbake til Havn i 1950. De tre siste årene bodde hun i Danmark.
2 Poli er Napoleon Djurhuus. Han arbeidet sammen med Christian Matras om utgivelsen av første del av *Føroya Kvæði. Corpus Carminum Færoensium*. Underviste i færøysk ved Københavns universitet.
3 *Búgvin* ble gitt ut av færinger i Danmark under krigen og kom ut i tidsrommet 1941-1946. Jóannes Rasmussen var den første redaktøren, deretter Sigurð Joensen, Hans Vang (við Høgadalsá), Erlendur Patursson og Dánjal Pauli Danielsen (Dahl III 1983:13).
4 Jens í Dali, Andreas Jens Pauli Andreasen (1886-1960). Tok etternavnet „í Dali“ i 1934. Faren underviste i navigasjon til 1905, da sønnen overtok skolen, som fra 1919 til 1927 het „Thorshavn Fiskeskipperskole“. (Johannessen 2007:136).
5 Sverri Dahl (1910-1987), utdannet i København, tilknyttet Føroya Fornminnisavn, landsarkeolog fra 1952. Var med i det første styret for Føroya Fróðskaparfelag.
6 Olaf í Hoyvík (1895-1969) sønn av Janus Mohr, bonde i Hoyvík.
7 Rasmus i Ringkøbing. *Útiseti* ble trykt hos A. Rasmussens Bogrykkeri i Ringkøbing.

8 Sjákup, Jacob Jacobsen, var jevnaldrende venn med Christian Matras og William Heinesen. Typograf i Havn. Fikk norsk kone og flyttet til Oslo. Var aktiv i Norsk-færøysk lag, skrev artikkel om færøysk litteratur i tidsskriftet *Syn og Segn* i 1936, artikler i *Útiseti,* og bok om Færøyene sammen med Sverre Stove i 1944.
9 Merkið – ungdomsforening som ble stiftet i Tórshavn under krigen.
10 Johannes Pauli Nolsøe (1866-1949) var skredder i Havn. Utdannet i København.
11 Maria Mikkelsen (1877-1956)aktiv i Føringafelagið i København, arbeidet i riksarkivet. Hun skrev dikt, biografier, oversettelser og fungerte som konsulent for færøyske bokutgivelser.
12 Richard B. Thomsen (1888-1970), forretningsmann i Tvøroyri og romanforfatter. *Lagnan* var hans andre roman av ni.
13 Hanus við Høgadalsá (Hanus Vang) (1913-1998) redigerte *Búgvin* i 1942. Han representerte Tjóðveldisflokkurin 1950-1974, var medlem av Tórshavnar býráð 1949-1960, 1969-72, formann 1970.
14 Louis Zachariassen (1890-1960), elektroingeniør i Telefonverk Føroya Løgtings, var aktiv i språkstriden, redaktør av Tingakrossurin 1943-48, tingmann for Sjálvstýrisflokkurin 1940-43 og 1946-50, landsstyresmann 1948-50. Skrev noveller, skulespill, roman, dikt og sanger. Jf. brev 70.

4. Karsten Hoydal til Christian Matras

3/3-1946

Kæri Christian!

Tøkk fyri brævið. Hesu ferð verður tað bert nøkur fá orð eg skrivi, og tað verður mest um sølu av bókum og um Útiseta.

Viðvíkjandi bókasølu eri eg hálvavegna svíkin. So vítt sum eg dugi at skilja Kartna, hevur hann heilt misst hugin til bøkur. Eg havi tosa við hann fleiri ferðir, og lætst hann tá at vilja gera okkurt, men einki verður burtur úr. Hann hevur so nógv annað at takast við umframt. Tú nýtist kortini ikki at látast um vón, tí eg tími ikki at gerast óvinur við Kartna. Tú nevnir P. Háberg, Norrøna Forlagið, og so vítt eg minnist, havi eg eisini nevnt hendan sølumøguleikin í einum av brøvunum til tín. „Litterert“ kann eg ikki torga Norrøna Forlagið, men eg havi stóra virðing fyri tí sum handil. Teir duga sjáldsama væl at handla, og just tí haldi eg, at vit eiga at nýta teir. Eg havi beint nú í dag tosa við P. Háberg, og tókti hann at hava hug at selja bøkur fyri okkum. Treytirnar kundi hann ikki siga alt fyri eitt, men eg hugsi at teir munnu taka ein 25% fyri at selja, kanska heldur meir, men tað fái eg at vita. Nú bíðji eg bert eftir boðum frá tær, um tú heldur, at vit skuldu geva okkum í felag við

hesar mennirnar ella ikki. Eg havi hug; eg havi bert ikki tort at taka ábyrgdina einsamallur. Norrøna Forlagið hevur hjálparmenn úti á bygd, sum bera bøkur inn á fólk, og tað er tann einasti rætti mátin. Lýsingar og ummæli nytta einki. Um fólk lesa tað, so tíma tey ikki at leggja til merkis, tey standa eins steinbýtt og tey vóru. Tað gav at býta hjá mær nú eg helt fyrilestur í Sjónleikarhúsinum 24.febr. Tað var um havrannsóknir og teirra úrslit serliga um Føroya leiðina. Eg helt hetta vera áhugavert hjá fólki at frætta eitt sindur um. Klagur koma longu frá Klaksvíkingum, at Onglendingar eru farnir at fiska aftur á gýtingarplássunum á Norðhavinum. Og hetta ætlaði eg eisini at siga eitt sindur um, serliga viðvíkjandi møguleikanum fyri at friða gýtingaplássini í gýtingatíð undan øllum fiskiskapi uttan snør og línu. Men hetta mátti eg alt sleppa burtur úr. Einki kom fólkið og kuldin var drepandi. H.A. Djurhuus, formaður Sjónleikarhúsins, hevði lova at kynt skúldi vera upp, men tað var av ongum. Sjónleikarhúsið var ísakalt og gólvskitið. 21 fólk lýddu á, tað var alt. Og eg hevði havt stóra lýsing í øllum bløðunum og plakatir uppslignar í Havn. Tá ið saman um kom kostaði hesin fyrilesturin mær 70 kr. Eg hevði gjørt eit stórt arbeiði til tess at gera ein góðan fyrilestur. Og so úrslitið: 21 fólk í einum køldum, gólvskitnum rúmið. Eg føldi tað næstan sum eina vanvirðing ímóti mær. Aftaná havi eg kortini flent at tí. Skipara-skúlin var fullur av næmingum, Háskúlin við, og ikki ein av øllum kom. Tveir sjómenn vóru, annar ein Klaksvíkingur, hin Jóanes hjá Demmusi úr Havn. Annars vóru William Heinesen, Pauli Dahl, Vilh. Magnussen, Z. Niclasen (á Skipafelaginum), Aage Dahl og kona, Tórur Dalgsgaard, Jóannes av Skarði, Einar Joensen (blaðstj. á Tímanum), H.A. Djurhuus alt valafólk men ov fáment.

Aftaná havi eg hitt hopin av fólki, sum siga at tey høvdu ætlað sær at komi, men tey høvdu gloymt nær ið eg skuldu halda fyrilestrina. Hetta er tá ein „infantilur“ máti at umbera seg uppá. Tað er sum tá ið børn koma í skúla og siga, at tey hava gloymt at lesa uppá. Eg nevni hetta til tess at vísa tær, hvat ávirkan lýsing hevur á fólk yvirhøvur. Áhugin er so evurlítil, at tey tíma ikki at lata eygu og oyru upp. Men „frisk Mod Antonius“ hetta er „fakta“, spurningurin er so, antin naka gerst við tað.

Eg havi hitt ein mann, sum vit ivaleyst kunni koma at fáa stóra gleði av í okkara starvi við Útiseta. Tað er ein Mikinesmaður, systursonur Trónda. Hann eitur Poul Joensen og hevur millum anna verið ritstjóri av „Alduni“ saman við Stig Rasmussen. Hesin Poul er einasti „intellektuelli“ unglingi, eg havi hitt her uppi. Hann ætlar sær nok niður at lesa. Fert tú væl við honum kannst tú fáa stóra gleði

av honum. Hann er studentur frá 1943 og hevur verið formaður hjá teimum ungu studentum í Havn. Heldur tú ikki, at tað kundi verið stuttligt at fingið hann at skriva okkurt um studentalívið í Havn undir bardaginum. Hann er ein maður, sum hevur persónligar meiningar og kundi ivaleyst givið eina áhugaverda mynd úr Havnini. Eg rak fram undir við hann, og hann segði seg ikki undan. Eg havi tó ikki biðji hann skriva, tí eg helt at best var fyrst at tosa við teg um, hvat ið tú heldur.

Eg vænti at tú sendir mær nøkur orð so skjótt sum tað ber til deils um bókasøluna og deils, um eg skal biðja hendan mannin skriva til Útiseta; sjálvur veit eg ikki rættuliga enn, hvat eg skal skriva, eg gangi og hugsi. Tú, hvussu verður við William Heinesen og Heðin Brú? Eg haldi meg minnast, at tú eina ferð segði, at tú skuldi orða við teir um at skriva. Eg havi einki sagt við teir. Annars kann eg siga tær at mær líkist væl á tað tilfarið tú nevnir. Eg havi nýliga sitið og lisið í Don Quijote á øðrum sinni. Tað er tann vísasta og mest „universella“ sálarlýsing, sum eg nakrantíð havi lisið. Men sum tú veitst, havi eg lisið alt ov lítið. Don Quijote av La Mancha og Sancho teir eru Føroyingar, tað er eingin ivingur um. Útiseti hevur verið ummæld í Tingakrossi (Louis Zachariasen) ógviliga vánaligt og í Socialinum (Martin Joensen[1]). Eg sendi tær hetta seinasta ummælið, tú hevur kanska ikki sað tað. Tað er heldur frægari. Eitt sindur keðiligt er tað, at hann heldur Óla Jacobsen[2] verða raskan at skriva á føroyskum. Tað skuldi kanska havt staðið, at greinin var týdd.

Nær koma Marianna og tú upp? Nú várar so tað verður rímuligt ikki leingi til tit koma. Mikines kemur til Havnar fyrsta dagin og skal hava framsýning.

Vit senda tykkum tær bestu bestu heilsanir

Vinarliga
Karsten

Tað hastar nógv við „Klicheðini“. Tað verða kanska líkindi at skriva okkurt um Mikines, og tá hevði verið gott at havt eina Kliche. Bløðini her latast ikki um vón, um framsýning er.

Eg havi skrivað til Berlingske Aftenavis eftir eini Kliche av mynd av Mykinesi. Hon var í „Interviewinum“, sum Carsten Nielsen hevði við Mykines. Ber tað tær til at orða hetta við C.Nielsen? Tit kennast, veit eg.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Martin Joensen (1902-1966), lærer og forfatter av noveller og sosialrealistiske romaner. *Fiskimenn* kom i 1946.
2 Ole Jacobsen(1915-1983) var færing, men bodde i København. Var bibliotekar ved Universitetsbiblioteket, amanuensis ved Københavns Universitet, styremedlem i Dansk-færøysk samfund. Skrev artikler om litteratur.

5. Karsten Hoydal til Christian Matras

26/3-1946

Kæri Christian

Eg sendi tær nú eina fyribils uppgerð yvir bøkur hjá Bókadeildini[1]. Hesa uppgerð hevur Harry Johansen[2] gjørt. Eg vóni at tú fert ikki at fýlast á standin. Sjálvur haldi eg tað sær hópin hampuligt út. Spell er at Hj. Jacobsen enn ikki hevur fingist at gera upp peningavirðið av tí hann hevur selt, men tað mann ætlast at vera einar 2000 kr. Hesin peningurin er ikki roknaður upp í tað sum nú stendur á bankbókina hjá Bókadeildini. Tú sært á bankbókini at vit í løtuni eiga í Sjóvinnubankanum kr.3004,95. Tá ið peningururin frá Hj Jacobsen eisini verður settur í bankan koma vit at eiga o.u. kr. 5000. Eg tosaði við Kartna nú eina dagin, hann helt at vit nú skuldu rinda aftur ein part av láninum (kassakridittinum). Hetta ætlar hann at gera sjálvur.

Á listanum havi eg sett svartan kross frammanfyri nøvnunum á teimum bókunum sum mest er eftir av. Tú sært at tær eru ikki so nógvar. Virði á teimum bókum sum eftir eru kann metast til um leið 6000-7000 kr. Eg havi nú gjørt av við Norrøna Forlagið at teir skulu taka bøkur til sølumennirnar burtur á bygd. Norrøna Forlagið ætlar nú at fáa sær bókahandil í Havn (altso svarandi til Hj. Jacobsens og H.N. Jacobsens bókahandlar). Tak paptistarnar, nú eiga teir landsins bestu prentsmiðju (Bókaprent) eitur hon, forlag og skulu nú stovna bókahandil í Havn. Slíkt ídni og áræði, sum her verður sýnt, ræðist eg ikki minni enn einki, hesar fyritøkur skuldu betur ligið í øðrum hondum, men hvat fanin er at gera, tá ið „barbararnir“ sum eiga tað peningaligu orkuna eisini leggja tey andligu vápnini undir seg. Støðan hjá bókadeildini er nú tann, at vit eiga hópin av bókum í Føroyum, eg haldi ikki at vit skulu ræðast ella fáa samvitskubit av at nýta „barbararnar“ til at bjarga okkum pening burtur úr hesum bókum.

Tú nevndi í brævið tínum at Barnasongbókin[3] átti at verðið endurprentað, tað haldi eg eisini. Tað er so lítið eftir av henni, og tað eru bøkur sum verða slitnar upp.

Eg vóni at tú av tí sum eg havi skrivað og av listanum, eg sendi tær, fær skil á hvussu støðan er viðvíkjandi okkara bókum her í Føroyum.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Bókadeild Føroyingafelags, Keypmannahavn var utgiver av *Útiseti. Árbók Føroyingafelags.*
2 Harry Johansen (1921-99) var handelslærer og styrer i Havnar Sjúkrakassi. Sammen med broren sin, Heini á Trøðni, hadde han en tid ekspedisjon av bøker for Bókadeildin.
3 Bókadeild Føroyingafelags ga også ut *Barnasongbókin* I 1943. Den ble utsolgt og ikke gjenopptrykt.

6. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn. S 27-3-46

Kæri Karsten!

Tøkk fyri brævið, sum eg tíverri ikki havi fingið svarað uppá fyrr. – Mín góði Karsten, tú mást vita, at diplomatiskar snildir, ella í hvussu er gávur til ikki at sýna seg ov gramman eftir at umvenda fólk og land – slíkt er neyðugt, tá ið tú setur fótin á land í Havn ella aðrastaðni í Føroyum. Fundur tín í Sjónleikarhúsinum hevði kanska seinni á árinum, ella um eitt ár, verið heilt øðrvísi. –

Vónandi fært tú skjótt fast arbeiði. Tað er ikki lív hjá tær at ganga so. Men nú vart tú so ovurhugaður at fara, at eg ivist ikki í, at ungdómurin í tær má vera so livandi enn, at tú orkar at bera slíkar byrðar, sum eg nú á gamalsaldri ikki gangi undir. Ikki fari eg at royna at geva tær falskar vónir, men eg kann siga, at eg hoyrdi Sjákup meta teg høgt og av øllum alvi mæla nevndarmonnunum til at lata teg fáa okkurt at gera. Onkur helt tá, at tað mundi fara at bera til, tú mundi fara at fáa eitt konsulentpláss. Vónandi verður, sum eg her sigi, og vónandi er tú ikki deyður í raki, tá ið okkurt sovorðið kemur í lag.

Nú endaðu tingingarnar í gjár. Ringt úrslit, ella einki. Frægari hevði kanska verið, um ikki Dammurin[1] ræddist so partamenn og veljarar – við øðrum orðum, hevði ikki verið so nógv av gamlari sambandshugsan eftir í honum. Tað er peningurin hiðani sum alla tíðina stendur í huganum á javnaðarmonnum. Men tá ið nevndin – tað er tað stóra fleirtalið, Fólkaflokkurin og javnaðarmenn – ikki er samsint, er einki at siga Danskin illan fyri, at teir halda aftur. –

Syndarligt, at Kartni hevur mist bókahugin. Hann skuldi verið álitið í tí praktiska. Viðvíkjandi sølu á bygd av bókum okkara haldi eg, at eg fari at mæla til at ganga í felag við hatta løgna baptistforlagið. Lata vit teir fáa 25 % er tað ikki nógv meir enn bókahandlarnir í Havn fáa. Og at selja duga teir. Men vilja teir selja Burns? Sig mær annars eitt: er Barnasangbókin uppseld? Um so er, eiga vit ikki at prenta hana uppaftur? –

Ja, Karsten, nú fari eg at enda hetta ov stutta brævið og biðja teg heilsa konu og børnum frá okkum. Nú havi eg fingið orlov. So væntandi koma vit heim. –

Vinaliga
Kristian

Ummælið hjá M. J. í Soc.-Dem[2] var frálíkt, haldi eg. –

FLB: E715.1

1 Petur Mohr Dam jf. brev fra 02.09.49
2 Martin Joensens anmeldelse i Javnaðarflokkens avis. Fra 1927-1955 hadde den navnet *Føroya Social- Demokratur*, deretter *Sosialurin*.

7. Karsten Hoydal til Christian Matras

10/4-46

Kæri Christian!

Tøkk fyri brævið. Hetta sum eg her verði at skriva verður ikki svar upp á seinasta bræv títt,- tað kemur seinri,- men hetta kemur at snúgva sær um ein ógvuliga álvarsaman spurning, sum hastar.

Tey longu „ perspektivini“ í sakini eru tvey. 1. Jóannes Paturson fyllir 80 ár 6. mei. Hetta ætla vit at nýta sum grund fyri eini umsøkn til Føroya Løgting um at fáa stovna ein mentunargrunn til heiðurs fyri Jóannes bónda. Av tí gula pappírinum eg sendi tær, (tað er avskrift av umsøknini), sært tú, hvussu stórur grunnurin er ætlaður. Grunnurin eigur at verða stovnaður nú, tí nú kann tað gerast. Fólkaflokksmenn kunnu ikki stemma ímóti, tað ber ikki til. Jákup í Jákupstovu[1] er vissaður, og P.M. Dam ætli eg kann vissast gjøgnum Martin Joensen. Líkindini eru soleiðis ógvuliga góð, kanska betur enn tey nakrantíð verða aftur í langar tíðir. 2. Grunnurin skal standa opin, so peningurin í honum kann verða øktur bæði frá tí almenna og frá privatum monnum. Tú veitst kanska, at mín næsti granni, (gubbi Marionnu) sum eg vitji hvønn dag, er ein ríkmaður, sum hevur ógvuliga stóran alsk til føroyska mentan. Hann er nú 78 ára gamal, og hann er ógvuliga hugaður at fáa stovnað ein mentunargrunn. Sjálvandi hevur hann einki sagt um, hann ætlar at „testamentera“ grunninum pening, men ein hevur loyvi til at gita, kanska rokna við, at so verður.

Hvat heldur tú um hettar uppskotið? Tað eru Hans Vang og eg sum hava starvast fyri sakini. Eg havi ráðført meg við Long, sum var eitt sindur ræddur í fyrstuni, men eg fekk hann at endanum at taka undir við okkum. Hann lovaði at skriva undir Varðafelagsins vegna. Annars er ætlanin at hesi feløg skulu geva viðmæli: Listafelagið, Føroyingafelag, Føroya Ungmannafelag, Varðafelagið, Sjónleikarfelagið, Háskúlafelagið, Forngrípargoymslan, Lærarafelagið og Havnar Musikkskúli, Studentafelagið, Kollegium Akademikum o.s.v.

Eg havi ikki skrivað til Listafelagið, Studentafelagið og Føroyingafelag, men skrivi til tín. Tú hevði kanska kunna skriva undir Bókadeildarinnar vegna. Annars hevði tú kanska vilja verið so beinasamur at útvega okkum Studentafelagsins og Føroyingafelags undirskrift. Eg hoyri nú at H.D.J.[2] kemur heim, hann er formaður listafelagsins.

Tað gula pappírið, vit senda, er avskrift av umsóknini, hon skal ikki undirskrivast. Tað er tað hvíta pappírið, sum skal undirskrivast. Tað verður so sent inn á Ting saman við umsøknini. Tá mást halda mær til góðar, at eg píni teg við hesum, men eg veit at tað hevur tín áhuga. Løgtingið kemur saman 24. apríl, og tá skuldu vit helst haft viðmælið aftur. Tíðin er knøpp.

Mín hugsan er, at fáa vit Løgtingið nú at gera ein grunn við 150.000 kr. í, so er ógvuliga væl vunni. Tú veitst rímuligt at Løgtingið hevur ein mentunargrunn, men so vítt sum eg havi kunna uppspurt eru ikki fleiri enn 4.000 kr. í honum, og tað ger hvørki

frá ella til. 150.000 kr. ljóðar kanska nakað øgiligt, men hin árliga rentan er ikki meir enn 6000 kr. Hetta er so mikið at tað kann gera mun. Ivaleyst fer peningurin í grunninum at vaksa sum frá líðir. Eg vóni at tit í Keypmannahavn geva hesum máli tað allarbestu undirtøku.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Jákup í Jákupstovu (1892-1976) var handels-og regnskapsutdannet, syselmannsfullmektig, tingmann for Javnaðarflokkurin 1945-46. Var med å stifte Tjóðveldisflokkurin. Var skriver i Føroya Fiskimannafelag og redaktør av *Fiskimannablaðið*, aktiv i kulturlivet.

2 Hans Debes Joensen (1913-1995), utdannet i København, lege i Vestmanna, landslege fra 1949-1979, formann i Føroya Fróðskaparfelag 1952-74, formann i Fróðskaparsetursráðnum 1974-77, i redaksjonen for *Fróðskaparrit*, faglitterært forfatterskap innen medisin og fysikk, oversatte skjønnlitteratur til færøysk.

8. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn. S. 27-4-46

Kæri Karsten!

Sum vant bert til at siga tær, at tú einki bræv fært. – Uppskotið til tingið dámdi mær væl, men ikki alt í tí. Fyrst kann eg siga tær, at tá ið eg segði Tróndi frá, var tað fyrsta hann spurdi um: hava teir vissað sær, at løgtingið fremur tað? Tí annars er tað ein smeitur – ella háð móti Jóannesi bónda. Tú veitst hvussu góður hann er við J.P. Tað, sum mær ikki dámdi so væl, var, at grunnurin ikki bert var ein bókmentagrunnur, tí annars verður hann ov smábýttur. Og so tað, at tingmenn halda seg at hava keypt sær sálarbót, tí teir eina ferð hava latið í ein tílíkan grunn – og sleppa sær so undan at lata skaldløn! Teir eiga at lata skaldløn umframt, men fyri fyrst verða vit kanska at tiga við tí. Annars eri eg glaður um at tú ert so fúsur til at hugsa um bøkur, bókaútgávur og annað kulturlívinum viðvíkjandi. Hans Vang er rættur idealistur, og sleppur Hans Debes at búgva í Havn eina ferð, vænti eg at væl fer at spyrjast burtur úr tykkum. Vit eiga ymist gott fólk, sum komið er úr Flatlondum! – Nú hava vit fingið ferðaseðil við Tjaldrinum til 22. Juni; tá kemur so alt ønið heim, um heilsan verður og Gud vil, sum tey taka til. Ta fyrstu tíðina fara vit vist at vera grannar, vit skulu búgva í summarhúsinum hjá Sigrid Lützen á Ternuryggi. Seinni havi eg vón um at sleppa at búgva í Hønuni (tú veitst á Bryggjubakka – hjá Williami).

Um Bókadeildina haldi eg, at gott hevði verið, um nakað av peninginum kundi verið goldin á konto'ina í Landmandsbankanum, um ikki so er, at vit fáa lánið flutt yvir í Sjóvinnubankan. Sig mær: er einki selt av Útiseta? Ella Burns? Burns hevur vist einki blað nevnt, annars sendi eg H.A.D. hann, kanska beistið skrivar í Varðan. Rikardi dámdi væl týðingarnar. Ein bók sum er væl dámd í Føroyum er „Leyasøkk"[1] havi eg frætt – Regin er mestan farin at kappast við Poul F. Joensen í vinsæld (sum teir gomlu søgdu – popularitet). Útiseti var góður, tá ið eg sjálvur – ella vit sjálvir, skulu siga tað. Heldur tú ikki tað? Men verður einki selt, verður hann ringur at fáa út aftur. Einki fólk, sum komið er úr Føroyum, veit um Útiseta – og heldur einki um Burns. – Nei, nú endi eg. Heilsa konu tíni og børnum frá okkum øllum.

Vinur tín
Kristian

Sigurd hjá Ludda er deyður. Hann fer vist til gravar í dag.

FLB: E 715.1

1 *Leysasøkk* (1944) av Regin Dahl, en samling aforismer.

9. Karsten Hoydal til Christian Matras oyda

25.05.46

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið dagsett 27-4-1946. Ymiskir trupulleikar hava gjórt tað, at eg havi ikki svarað áður. Tað eru persónligir trupul-

leikar – arbeiðsloysi, husaneyð o.v.fr., hetta kemur tó ikki sakini við, og skal eg tí ikki møða teg við tí.

Fyrst vil eg siga, at eg og fleiri við mær gleða okkum til at tit koma at ferðast, og eg kann leggja afturat, at mikið tos og hovasták stendst av tí „invasjón“ tit hava í umbúna. Tit skuldu longu verið komin. Slíkan mei, sum hann í nú næstan er at enda komin, minnist valla nakar. Sólskinn hvønn einasta dag. Ljós kvøld við grøngyltari glæmu norðan fyri. Nú er seyðurin farin av bønum, men leggur altráur á garðarnar til tess at sleppa inn aftur á bøin. Lýtka er komin í luftina so tað grør skjótt nú. Tit vera so her dagin eftir Jóansøku, tað skuldi ikki verið tann ringri parturin av sumrinum tit hava á í Føroyum.

Væl bar til við umsóknini til Løgtingið, og takki eg tær fyri tín holla stuðul og ynski tær samstundis til lukku við, at tað eydnaðist okkum at dragsa 300.000 kr. heim til annað starv, enn tað sum rýkur av fiski. (Hetta skuldi eg ikki sagt). Tú kannst heilsa Trónda og takka honum fyri góð ráð, sum fram vóru borin av tær. Annars er heilt nógv áhugavert evni viðvíkjandi stovnanini av grunninum, men eg vil arga teg við ikki at siga tær frá hesum í brævi. Eg goymi alt hetta til tú kemur, og best hevði mær dámt at sagt tær frá hesum okkurt kvøldi, tá ið vit høvdu eina fløsku framman fyri okkum, og sótu og høvdu tað reiðiliga hugnaligt.

Tað gleðir meg stórliga, at tú lítur eitt sindur á summar av okkum, sum her eru; tað fløvar. Í dag er tað bráðneyðugt, at í Føroyum eru nakrir menn, sum kunnu arbeiða fyri eina søk bert fyri saksins egnu skuld. Tú veit at har nógvur peningur er um hendur, eru kenslir ofta fløktar og „motiveringarnar“ fyri málum og miðum ógvuliga bronglutar. Tíðarandin, sum verði hevur í Evropu hesi seinasti árini, er als ikki deyður her, hann livur í „lummaformati“. Hetta kunnu vit eisini tosa um, tá ið tú kemur. Eg gleði meg at hoyra fríska hugsan og frísk sjónarmið uttan úr heiminum. Tað er alsamt ein ræðsla í mær, at eg skal gerast bundin og heimføðisligur í sjónarmiðum. Tað er frægari maður enn eg tødnaður upp í Føroyum, ella beinari todnaður. „Andligt krympilsi“ er ein sníkjandi sótt, hon kemur líðandi á menn, so teir varnast hana ikki.

Tú nevnir ymiskt um bøkur í brævi tínum. Spyr ikki meg um tað í løtuni. Tað eru so mong onnur persónliga átrokandi mál, so eg orki so illa at hugsa um bøkur beint nú. Eg sendi tær ein lepa frá Hj. Jacobsen, har sært tú, hvat hann hevur selt. Tað er ikki stórvegis. Annars vera líkindi til at tosa um alt, tá ið tú kemur, fúsur og hugagóður sum altíð, vænti eg.

Vinarligar heilsanir til tykkum øll.
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

10. Karsten Hoydal til Christian Matras

28/1 – 1947

Kæri Krisjan!

Tøkk fyri kortið og tøkk fyri seinast. Kortið frá tær var sum ein gáta fyri mær. Hevði tað verið fyri nøkrum árum síðan, eg fekk eitt kort frá onkrum øðrum uttan tær, sum ljóðaði sum títt, hevði eg hildið, tað farið at verið nýtt til okkurt „racekartotek“. Hetta nýtist eg tó ikki at óttast fyri, sjálvt um so skuldi verið, at tað næstu ferð koma at verða „ariarnir“, sum koma at verða jagstraðir.

Ná, eg skal royna at svara uppá tað, sum tú spyrt um. Skúlagongdin er tað ringasta at svara uppá, hon er so lítil og so vánalig og so løgin.

Føddur eri eg, og tað var 28/3 – 1912

Skúlagongd:
1928 realprógv úr Torshavn + 1 ár latín.
1936 prógv sum landbrúkskandidatur.
1937 prelimenærprógv úr Keypmannahavn
1940 eykaprógv í: Fysiologi, kemi, fysik og matematik frá Landbúnarháskúlanum í
Keypmannahavn. Fysiologi var høvudsfagið.
1940 – 1942 lisið „fiskivinnufrøði“ við stuðuli frá „Lauritz Andresens fond“.

Starv: 1943 – 45 Assistentur við Fiskeridirektoratets Forsøkslaboratorium í Keypmannahavn.

Nú tekniskur fyristøðumaður fyri hermetikkverkinum, „Klakksvíkar Hermetikk“.

Annars er einki serligt at siga um meg. Eg eri einki gránaður enn, men pínist hópin illa av flusi, hetta havi eg tó bøtt væl um nú, av tí

at eg í seinastuni havi vaskað mær í høddinum við „kreolini“, eitt evni teir nýta at vaska seyði í.

Tú veitst at forvitin eri eg, so ógvuliga væl hevði mær dáma at fingið at vita onkuntíð, hvat hesar upplýsingar, eg havi givið tær skulu nýtast til.

Í gjár tá ið eg fekk kortið frá tær, fekk eg eisini brøv frá Martin Joensen og H.D. Joensen. H.D. Joensen livir heilt væl nú, sigur hann, og hýrurin á honum er góður, tað eri eg glaður um. Martin, hann kærir seg um allar prentvillirnar í bókini og so um at bløðini einki nevna um bókina. Dagblaðið og Dimma hava einki nevnt um „Myrkrið Reyða“[1]. Martin skrivar at hann hevur biðið Heðin Brú skriva um „Myrkrið reyða“ í Sosialinum. Tað er løgið at hugsa sær: Dagblaðið hevur nú í langar tíðir havt vána yrkingar um Bóndan, líka síðan hann doyði, og nú hava teir kallað trolara upp eftir honum. Eg havi – uttan at rósa mær sjálvum – yrkt tað mest „føldu“ yrkingina um Jóannes Bónda, hettar verður burturtagt. Eg haldi hettar vera 'symptomatisk“ fyri Dagblaðið og djúpast inni stuttleikar tað mær, hóast tað er „tragikomisk“.

Tað verður ikki meir eg skrivi hesu ferð. Mogens S er í Klakksvík í dag og fer nú skjótt.

Eg skal sum skjótast senda tær tað tilfarið, sum her er av „Útiseta“. Skúlablaðið hevur nú tær seinastu ferðirnar, tað er komið, endurprentað greinina: Skúlaroyndir[2], sum var í Útiseta seinasta ár. Ein kann ivast í um hettar er beint av teimum, teir kundu eins væl havt gjørt meira av at víst á, at greinin var í Útiseta og eggja fólki til at keypa Útiseta. Slík endurprenting tykir mær mest at vera at spilla burtur tíð, pappír og arbeiði.

Tær bestu heilsanir til Marionnu, tín og Eirik[3].
Vinarligast Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

[Vedlagt brevet er „Uppgerð yvir bøkur hjá Føringafelag i Keypmannahavn“ samt oversikt over salg og priser i bokhandelen.]

1 *Myrkrið reyða*, Karsten Hoydals første diktsamling, kom i 1946.
2 av D.J. Niclasen i *Útiseti* 1945 s.122-131.
3 Christian og Marianna Matras' yngste sønn, Eirikur Matras (1935 -1997)

11. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 12.febr. 1947

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið. At tú ert forvitin ella beinari vitskufúsur havi eg leingi vita, men ikki at tú eisini ert hulisligur. Hettar seinasta bragdið í lyndi tínum øsir mín forvitniskap upp, so at eg eri um at bresta, og tað bøtur ikki um, at tú heldur á fram at spyrja og fregnast og einki sigur, hvat upplýsingarnar skulu nýtast til.

Tú spyrt nú hví og nær eg fór at yrkja? Hvat mær hevur verið til bága fyri ætlanum mínum henda vegin, og hvat hevur birt uppundir? Lestur? Yrkjarar, sum ávirkað meg hava o.s.fr. Allir hesir spurningar er tað ógvuliga ilt hjá mær at svara tær uppá, tí tað bert mær fyri, at menniskjan veit so lítið um sínar andligu „funksjónir“, at tað mestur sum bert er fört fyri at gita sær til, hvørjum tær standast av. Eg sigi fyri meg, at hevði tú t.d. spurt meg um hvussu eg havi gjórt yrkingarnar, so hevði eg ikki dugað at svara tær uppá tað. Og hetta, skuldi ein hildið, var tann spurningurin, sum eg lættast skuldi kunna svara uppá. Men gakk.

Hví fór eg at yrkja? Eg fari her at loyva mær at taka upp aftur nakrar reglir úr eini bók, eg nýliga havi lisið; tær eru úr bókini „Why was I killed“, sum hin ungi Onglendingurin Rex Warner[1] hevur skrivað. Har stendur: „De fleste Mennesker finder rigelig Mening med deres Arbejde og deres personlige Forhold. De faa, der er intelligente nok til at søge efter mere Mening end denne, vil søge den i Religion, Kunst eller Filosofi.“ Tú sært, at eg havi lisið bókina í danskari týðing. Orðið „intelligent“, sum eg her nýti á meg sjálvan, mást tú sjálvandi lesa við fyrivarni, tað sær eitt sindur frammligt út. Eg haldi, at hesi orðini hjá Rex Warner lýsa hópin væl spurningin: Hví fór eg at yrkja? Og eisini spurningin:Nær fór eg at yrkja?

Eg veit at eg fór at yrkja so skjótt sum eg rættuliga fór at sansa mínar umstøður, og eg giti mær, at eg eri farin at yrkja av tí at mínar umstøður vóru meiningsleysar. Eg havi ivaleyst við at yrkja roynt at leita meg fram til eina djúpari ætlan enn hana, eg fann í teimum viðurskiftum, eg livdi í sum barn. Eg livdi tætt uppat sjúkum fólki; og hesir morgnarnir, tá ið pápi einsamallur fór við rossavagni oman til Havnar við líki, sum skuldi førast út á bygd, bóru eitt sovorið myrkur og illveður inn í meg, at eg øtaðist og mátti verja meg á onkran hátt. Hettar er uppi í mínum fyrstu barnaminnum, og

tað gríslandi ljóði frá vagnhjólunum oman eftir vegnum myrkar vetrarmorgnar hongur enn í oyrunum eins og gandað fast.

Tú mást endiliga ikki skilja hettar so, at eg havi ikki havt nakrar ljósar løtur sum barn. Ájú, meiri enn so. Men tað er kortini so, at tað liggja djúpir skuggar um meginpartin av mínum barndómi. Tann „fanatiski“ alskur til djór, sum eg hevði í uppvøkstrinum, mundi ivaleyst eisini umstøðurnar verða atvoldin til. Eg søkti mær hjá djórunum tann frískleika og tað samljóð, sum eg so stórliga saknaði hjá menniskjunum, ið vóru uttan um meg.

Eitt dømi um hettar: Tá eg var smádrongur, plagdi eg ofta at hava fyri at finna mær upp pláss, har eg vildi haft bygt mær reiður um eg hevði haft verið ein fuglur. Hettar dømi haldi eg prógvar hvussu nær eg vildi afturat djórunum, serliga fuglum, og hvussu eg hevði lyndi til at flýggja burtur frá fólki.

Tín fani, nú hevur tú lokkað meg at sita og skriva eitt stutt men „grípandi“ menniskaligt dokument. Men sigur tað tær nakað um, hví eg fór at yrkja, so gleðir tað meg kortini, at tað er sagt. Meiri sigi eg ikki her.

Hvat hevur mær verið at bága fyri ætlan míni at yrkja, og hvat hevur birt uppundir?

Ja, sum tú sjálvur hevur sað, má okkurt hava verið mær at bága, tí seint fekk eg upp í lag at geva út yrkingasavn. Men hvat, ið hevur verið mær at bága, veit eg ikki sjálvur. Tá ið eg sum 18 ára gamal røktaði seyð suðuri á Sandi, vóru dagar, at eg gekk á fjøllunum við grúkinum fullum av sorlaðum ørindum, sum vøkur brot vóru í, – tað helt eg í hvussu er sjálvur, – men sum eg einki skil fekk á. Eg minnist, at tú um somu tíð hevði skrivað grein um Olav Aukrust[2] í „Varðanum“ og at eg ógvuliga dúliga „siteraði“ fyri mær sjálvum tær yrkingar hjá tí norska skaldinum, tú hevði uppi í tíni grein. Tað var tað fyrsta, eg visti um, at Olav Aukrust var til. Eg hevði tá sjálvur framman undan „publiserað“ eina yrking í „Varðanum“ tað var: Náttarljóð[3], ein barnslig yrking. Fyrstu ferð eg las yrkingar upp fyri tær var eitt kvøldi, tá ið tit búðu úti á Fredriksbergvej. Í teimum yrkingunum vóru mangir mótiburar, men har var eitt ørindi, sum tú tókst undir við. Tað var ørindi:

Fjøldir av hugføddum myndum
fána í pettum seg burtur
og hvørva í myrkri og blindum
um skínið av stjørnuskotum.

Hettar ørindi sigur at okkurt hevur verið mær at bága. Eg dugi ikki at „definera“ hvat.

Og hvat hevur birt uppundir? Ja, eg nýtist ikki at siga, at tit, sum undan hava verið í føroyskari yrking, hava birt uppundir. Kvæðini kanska eisini, hóast eg dugi so lítið av kvæðunum uttan „musikkin“ í teimum. Hann livur innan í mær. Av útlendskum bókmentum havi eg lisið so lítið, men kanska havi eg nomið tað sindrið, eg havi lisið. Eg haldi sjálvur, at tað lítla, eg las hjá T.S.Elliot[4] undir bardeginum, gjørdi mær meiri enn so mun, tað gav huga mínum rúmari ræsir og gjørdi meg eins og dirvismiklari. Annars haldi eg at tær littereru samrøður og tað litterera samlyndi, sum tú og eg høvdu okkara millum árini úteftir í Keypmannahavn, hevur gjórt tað, at eg ikki gavst. Tað kom at liggja soleiðis fyri, at eg í teimum vónaligu permaroyndum, eg ofta gjørdi, kom at røkja mín egna vøkstur til tess at gævistundin kom. Eg vóni ikki hettar ljóðar sum sjálvrós, tað er als ikki ætlanin. Eg eri meiri takksamur enn erpin.

Eg veit ikki um hettar um bága og uppundirbirtan, sum eg havi skrivað, sigur tær nakað, ella bert er møsn. Vónandi fært tú eitt sindur burtur úr tí.

Hvørjir yrkjarar, ið hava ávirkað meg veit eg ikki. Eg havi lisið hópin av yrkingum, men mest uppá gjøt, tað hevur ikki verið nøkur miðvís leitan, og tað er kanska skeivt at ikki so hevur verið. Mær hevur líka frá eg var barn, dámt frálíka væl at lesa yrkingar. Tær hevði eina merkiliga ávirkan á meg. Hóast eg yvirhøvur ikki skilti tær, so frøddi musikkurin í teimum meg, tær ávirkaðu meg reint ljóðliga. Hettar er ivaleyst einki løgið. Hvørjum barni dámar væl at lesa rímur, hóast tey ikki skilja eitt vet av teimum. Tað vardi heilt leingi, áður eg dugdi at fata sálina í einari yrking. Tú veitst, at eg eri ein seinur vøkstur. Men nú haldi eg meg skilja, at um ein rúgva av orðum kunna vera ein yrking, so mugu orðini veljast við størsti skynsemi og groypast soleiðis saman, at reglugongdin hevur eitt so fast lag og so stórfingið samljóð sum sjálvt „ stjørnusystemið“. Kenslan ella hugmyndin í yrkingini skal vera sum ein sól og orð og ljóð sum stjørnur, ið ganga uttan um hana. (Hendan fyrimyndin fyri „idealyrkingina“, eg her havi smekka niður á pappírið, stendur kanska ikki leys).

Eg eri greiður um, at eg til fulnar sakni tað, sum menn við einum „banalum“ orðfelli kalla „almindelig dannilsi“. Eitt eri eg glaður um, og tað er, at eg havi vunnu mær so frægan náttúrufrøðisligan kunnleika, sum eg havi. Bæði „kemiin“ og „biologiin“ hava gjórt „perspektivið“ djúpari. Bakgrundin er vorðin veldigari fyri mannalívið og mannavirki. Men tað merkiliga er hent at samstundis er deyðsóttin vorðin størri. Eg óttist deyðan, hóast tað, at

eg veit, at hann er ikki pínafullari enn tann deyðin, sum eg havi verið úti í milliónir av árum, áður eg var gitin. Bardagurin, sum verið hevur úti í heiminum, og sum ikki er av enn, man ikki hava gjórt deyðsóttan minni.

Ná, hettar skuldi ikki verða nøkur „sjálvsbiografi“, men tú hevur fyri at tráspyrja og fær fólk á glið.

Tú, eg havi hesar seinastu dagarnar eins og havt ein feril av at, at okkurt heilt, heilt líðandi er farið at „krystalisera“ seg í heilanum á mær. Verður tað til eina „roman“? Eg veit ikki sjálvur. Kanska stendst tað av, at vit einki ljós hava í Klakksvík nú, og at eg havi fyri at fara í song kl.8 um kvøldarnar og liggi so og lesi við kertiljósi til út á náttina. Slíkum atburi kann ein verða í ørviti av.

Eg havi fingið lisið ein hóp: Tvær bøkur hjá Sartre[5], tvær hjá Koestler[6] og eina hjá Rex Warner. Sartre er ein dummur hundur yvirhøvur, okkurt er toluligt. Koestler og Rex Warner eru fínir. Nú havi eg biði bókahandilin skriva eftir teimum bókunum hjá Kafka[7], sum umsettar eru á danskt. Og so havi eg eisini lisið Fiskimenn hjá Martin Joensen[8], men eg sigi einki, fyrr enn eg havi lisið hana alla um aftur.

Útiseti:

Ja, eg havi tosað við Heðin Brú, skrivað til William og telefonerað til H.D. Joensen. Heðin Brú er vissur, nakað hevur tú longu fingið, og tað ið eftir var, hevur hann skrivað og lovaði at senda tað beinan vegin. H.D. Joensen haldi eg eisini er vissur; tú veitst, at honum dámar so væl at koksast, tá ið hann verður biðin um okkurt. William havi eg einki frætt frá, men hann er ein álítismaður[9]. Sjálvur sendi eg tær hetta lítla ótrivaliga ummælið, sum tú baðst meg um,- eg fái tað ikki frægari, bókin er so keðilig at ummæla, – og so sendi eg eina lítla yrking sum ikki er serliga góð, eg veit tað sjálvur[10]. Tú kanst nú hyggja at henni, og eg skal siga tær, at eg verði als ikki illur, um tú ikki tekur hana uppí. Greinin hjá Heðin Brú[11] var heilt long, og hon verður ivaleyst eisini góð, eg havi tíverri ikki fingið lisið hana.

Bókadeildin:

Eg havi nú fingið Harry Johansen, at taka avgreiðslu Bókadeildarinnar uppá seg burtur av. Hann er nú sín egin harri, er vorðin sjúkrakassaavgreiðslumaður og helt, at hann eisini hevði stundir at fáast við Bókadeildina. Hann hevur nú goldið, tað vit skyldaðu í Bókahandlinum: Bókalistar, bókamerkju og „Myrkrið Reyða“. Á bankabók í Sjóvinnubankanum eru nú góðar 3.700 kr. og nú fer

hann at krevja inn pening frá bókasølumonnunum á bygd. Vit hava bert fingið pening úr Sørvági. Allir hinir skylda okkum pening. Sama er við Hjalmar Jacobsen. Tað eru ivaleyst fleiri hundrað krónur vit eiga útistandandi. Hvussu er við kassakreditinum?

Vilt tú hava pening goldnan so er bert at lata meg ella Harry Johansen vita av hvussu nógv, so skal peningurin verða sendur.

Annars eru eingi tíðindi higani. Jú, H.A. Djúrhuus og kona hava givið Forngripargoymsluni „Sloans Hús“[12] við grund, og hava tey við hesari gávu fingið løgtingið at lata fitt av peningi afturat til sama endamál. Nýggj Forngripagoymsla skal byggjast. Hettar vitsti tú kanska alt longu áðrenn tú fórt úr Føroyum.

Vit senda Marionnu og tær okkara bestu heilsanir.

Vinarligast
Karsten

Enn eru vit ikki flutt til Klakksvíkar. Húsini eru ikki liðug. Hettar lívið er ólukksáliga keðiligt.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Rex Warner (1905-1986), engelsk forfatter, klassisk filolog. Skrev dikt, romaner, essays, oversettelser.
2 Christian Matras' artikkel (todelt) om Olav Aukrust i *Varðin* 1932, bd.12.
3 „Nattarljóð“ trykt i Varðin 1932, bd.12, deretter i *Teinur og tal* (1972)
4 Thomas Stearn Eliot (1888-1965), engelsk litteraturkritiker og forfatter.
5 Sartre, Jean-Paul (1905-1980), fransk filosof og forfatter.
6 Koestler, Arthur (1905-1983), ungarsk-født og engelsk journalist og forfatter.
7 Kafka, Franz (1883-1924), tsjekkisk, tyskspråklig forfatter av jødisk familie.
8 *Fiskimenn* av Martin Joensen kom ut i 1946.
9 WH sendte Jørgen-Frantz Jacobsens „Provence“ til *Útiseti* 1947, s.8-30. Christian Matras oversatte til færøysk. Reisebrev fra Frankrike 1922 -23.
10 Bokanmeldelsen må være av Sverre Stoves og Jacob Jacobsens (Sjaboks) bok *Færøyane*, Oslo 1944.
11 Det lille diktet kom ikke i *Útiseti* 1946-47.
Heðin Brús artikkel „Ein Skálavíksferð“ i *Útiseti* 1947 s.32-47
12 Sloans hús. William Sloan fikk bygd et lite forsamlingshus i Tinghúsvegurin i 1879. Huset ble finansiert av Plymouth Brethren i Storbritannia (Berghamar 1992:105). Ny og større møtesal ble bygd i 1879. Byrådet holdt til i Sloans hús fra 1898 til 1918.

12. Karsten Hoydal til Christian Matras

17.2.47

Kæri Kristian!

Eg havi beint nú, og aftaná at brævi er farið, fingið bræv frá Williami, og sigur hann at hann hevur skilt tað so, at tú bert skuldi hava brævið frá Jørgen Frantz Jacobsen til Útiseta. Tú skalt tí ikki vænta tær meiri frá honum. Vónandi verður nóg mikið tilfar. Tað, ið tú hevur fingið frá Williami, er so gott, at tú kanst vera honum takksamur fyri tað.

Heilsan Karsten

FMD: H nr. 10-02 p.nr.05

13. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn 26/3-1947.

Kæri Krisjan!

Tað verða bert fá orð, tí eg fáist beint nú við at flyta til Klakksvíkar, vit fara í morgin, og tú veitst sjálvur hvussu forbannað trupult, tað er at skifta búðstað, tá ið ein er vorðin so gamal, at hann hevur skavað sær saman ymiskt av bæði livandi og deyðum lutum. Vit ætlað at verða so toluliga komin upp undan aftur til páskar. Í Klakksvík er so nógvur kavi, at har má alt flytast á sleðu, so tú kanst sjálvur ætla hvussu lagaligt, ið gongur.

Við hesum skammuliga stutta og illa skrivaða brævi, sendi eg skjal í fylgi. Heini á Trøðni[1] hevur gjórt, og eg havi vælt eitt sindur um tað. Ætlanin var, at tú skuldi hyggja at hesum sáttmála millum Bókadeildina og Landnám[2]. Um tú hevur ikki nakað at finnast at, var ætlanin at tú skuldi skriva undir og senda skjalið aftur. Ætlanin var, at Bókadeildin fær eitt makaskjal av hesum skrivi, eg sendi tær, og við undirskrift Landnáms, og at vit so lata Landnám fáa hettar skjali, sum tú og kanska eg skriva undir. Tú skilir ta juridisku gongduna við slíkar sáttmálar. Mær dámar hendan sáttmálan væl.

Annars er einki serligt. Løgtingið hevir einmælt viðtikið uppskot til stjórnarskipan. Nú sært tú. Í dag er lýtt og mjørki niður á fjøllini, tjøldrini lótu so lystuliga í morgun.

Bestu heilsanir til tykkum øll.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Heini á Trøðni (1916-87) var i København under krigen og gikk på Niels Brocks handelskole. Arbeidet ved Føroya Fiskaexport (fiskasølan)1949-59, senere styrer i Grønlandsfelagið.
2 Landnám forlag ga ut bøker i 1947-49.

14. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 23/5 – 47

Kæri Krisjan!

Tað kom líka sum steðgur í brævaskifti nú, og ikki verður tað so nógv eg skrivi hesu ferð heldur. Eg fái so illa upp í lag at skriva, síðan eg kom norður higar. Eina toluliga yrking haldi eg meg hava gjórt síðan eg kom her norður. Av fyrstum tíð skuldi tað vera ein kvøldyrking inspirerað av tí hátignarmiklu náttúruni, eg nú eri staddur í. Eg royndi leingi við henni, men fekk hana ikki góða. Eftur mikið strev kom, eins og av sær sjálvum ein heilt onnur yrking burtur úr. Hon eitur, (ja, kanska komi eg at broyta navnið) sum er, eitur hon: „Hitt sovandi barnið“.[1] Eg havi her nýtt fjøll sum lívdarveggir fyri barnsins blikastilla blund. Eg haldi sjálvur hon hevur laga seg hópin væl, men møguligt er tað einans í mínum heysi hendan hugsjón fær innivist.

Tjaldrið er beint nú komið til Klakksvíkar, tað sær heilt fitt út. Veðrið er so frálíkt í dag eisini. Eg hoyri at tu skjótt kemur aftur til Føroyar at vera sensor við studentaskúlan, so fái eg teg at síggja í summar, og tað gleði eg meg til.

Í fyrradagin fekk eg eitt langt og frálíkt bræv frá Martin Joensen, tað var eitt svar uppá atfinningar eg í brævi hevði gjórt at bók hansara „Fiskimenn“. Nú ætli eg av álvara at fara at koyra undir hann

til at fáa hann at skriva Føroya stóra epos við Nolsoyar Pálli[2] sum høvudsfigurur. Her liggur tilfarið, tað er einki at ivast í. Sjálvur havi eg nú í seinastuni siti og lisið um tíðarskeiðið 1750 – 1830 í Europas kultursøgu, tað er tað skeiðið, tá ið tær borgarligu revolusjónirnar fóru fram í Europa. Hettar er ivaleyst tíðin sum eigur sín part av Nólsoyar Pálls lyndi. Eg hevði haft ógvuliga góðan hug at lisi gjølla alt tað sum er um Nólsoyar Páll og tíðina hann livdi í. Heldur tú ikki, at hetta hevði verið klókt? Eg ivist ikki um at í tíðini uttan um Nólsoyar Páll liggur gull goymt, sum átti at komi í ljósmála. Hevði eg átt episkar gávur sum eg havi hugin til skuldi eg fari undir hettar.

Hvussu gongst við Útiseta? Nú leingist mær skjótt eftir at síggja úrslitið hjá tær.

Tær bestu heilsanir til tykkar. Árni hevur vitja okkum einaferð.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 „Hitt sovandi barnið“ trykt i *Útiseti* 1947 s.146-148 med tittelen „Hvíldin hin miskunnsama“ og i samlingen *Syngjandi grót* (1951).

2 Nólsoyar Páll (1766-1809) diktet samfunnskritiske danseviser i kvadstil). Kjempet mot monopolhandel og dansk embetsstyre, bygde skipet „Royndin fría“, trosset den britiske blokaden under Napoleonskrigen og seilte med last mellom Danmark og Færøyene. Ble tatt, fikk erstattet skipet, men forliste med det nye skipet i 1809.

15. Karsten Hoydal til Christian Matras

15/8 – 1947

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið, sum eg var glaður um at fáa. Tíverri má eg beinan vegin siga tær, at eg fáai ikki sent greinina fyrr enn næstu ferð við Tjaldrinum, tí ikki hevur borið mær til at reinskriva hana. Eg skal siga tær, at beint nú havi eg haft heilt nógv at gera av tí at nú er ætlanin at gera hesa vanlukku verksmiðu so frægt í stand sum skjótast, at farið kann verða undir ar sjóða niður. Menn hava arbeitt til langt út á kvøldið, og eg havi noyðst at verið hjástaddur. Tú kanst líta á, at næstu ferð við Tjaldrinum fært tú greinina so fræga, sum eg eri førur at greiða hana úr hondum.

Í morgin fari eg til Vestmannar at vitja Hanus[1], leygardagur er og ætlanin er at vera aftur í Klakksvík mánadag. So tað verður ein dagur eg veri í Vestmanna. Nakað støðgi eg í Havn, tá skal eg royna at fyrireika at hasin peningurin verður sendur til Landmandsbankan.

Mær tykir synd í tær, at tú hevur lætið Músina[2] lokka teg at sólskolda allan kroppin. Ansa tær fyri Músini, tað kann vera heilt vandamikið, at læta Músina leggja sær lag á, tá ið ein skal fáa sær alt tað góða sum sólskinið inn á nakið hold kann veita. Eina ferð havi eg verið við honum úti á Amager Helgoland. Tá legði hann seg soleiðis og sovnaði, at niðurparturin lá í sólskininum, yvurparturin inni í skugga. Úrslitið var, at tá ið hann vaknaði, var hann skoldaður frá nalvanum og niðureftir, meðan tað sum omanfyri var, var vorið fult bæði av krími og lungnabrúna og øllum illum. Eg væntaði, at Músin tá fór at missa artina, men tað tykir ikki at vera. Sært tú hann, so ynsk honum til lukku frá mær við dóttrini.

Hiðani eru smávegis tíðindi. Sum tú veitst, eri eg konuleysur, og tað hugar mær illa. Eg veit ikki um Misse hevur vitja tykkum. Bræv fekk eg frá henni við Tjaldrinum, men tað var skrivað dagin eftir, hon var komin til Keypmannahavnar. Eg vænti hana aftur seinast í hesum ella fyrst í næsta mánaði. Tað er best, at hon kemur nakað skjótt, tí eg vænti fanin hann gali, at tað verður ikki leingi til bardagur brestur á aftur. Skýmingin er longu komin á har niðri í landsynningshorninum á Evropu. Og eg standi til tveir kassar av whisky 13.okt., um bardagurin tá ikki er brostin á. Hanus og eg hava vedda, veitst tú. Ikki er víst, at eg fari at vinna teir. So galið er tað kanska kortini ikki?

Næstu ferð fært tú eitt hampuligari bræv frá mær, eg gevist her og sendi tær og tínum tær bestu heilsanir.

Vinarligast
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Hans Debes Joensen var lege i Vestmanna 1946-49.

2 Mús – Jóhannes Rasmussen (1912-1995), botaniker, leder av Føroya Náttúrugripasavn, formann i Føroya Fróðskaparfelag 1974-77, i redaksjonen for Fróðskaparrit, formann i Fróðskaparsetursráðnum 1965-75, æresdoktor ved Københavns Universitet i 1978.

16. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 28/8 – 1947

Kæri Christian!

Hesi ferð sendi eg tær eina yrking[1], sum eg als ikki dugi at døma um sjálvur, antin hon er nýtandi til Útiseta ella ikki. Nú kannst tú døma um. Eitt fari eg at biðja teg. Flenn ikki at mær. Og fert tú at finnast at henni so far hóliga fram. Eg havi strevast so nógv við hesari yrkingingini at tað fer at harma meg, um tú púra einki finnur av megi, vakurleika, sálar- og náttúrumystikki í henni. Kanska er hon vorðin ov mystisk og tung? Eg havi kanska baksast so nógv við henni, at hon er vorðin sprongd og samanfløkt. Mær saknar artistiskar gávur, tað veitst tú eins væl og eg sjálvur, og tað er ógvuliga uttanhanda hjá einum, sum fæst við at yrkja. Eru svíkjir, so sig mær teir, eg kann royna at bøta um teir. Tað hevði glett meg, um tú hevði hildi, at hon kundi nýtast.

Tíverri kann eg ikki senda tær týðingina av greinini hjá lektor Berg hesu ferð, men hon kemur næstu ferð, og skal eg royna at fáa hana skrivaða á maskinu.

Í gjár var eg eina frálíka útferð við doktarabátinum hiðani úr Klakksvík. Eg var í Fugloy, har eg ongantíð áður havi verið á landi. Á heimveg løgdu vit at eystantil á Viðareiði og hagani fóru vit norður um Viðoy. Eg var ikki meiri enn ein hálvan tíma á landi á Viðareiði, men eg slapp mær so mikið niðan at eg sá oman yvir bygdina. Tað var ein stórfingin sjón at síggja fjallarøðirnar norðan, – vestan – og sunnanfyri bygdina, men ørtandi var tað at sigla tætt fram við Ennibergi. Eg hevði eina kenslu, sum var eg kroystur móti dekkinum av bátinum, og eg mátti sanna, at frálíka beinrakin ert tú í yrkingini Viðoy: Sigl oyggj fram úr mjørka, nú ert tú eitt skip[2]..... Annars kann eg gleða teg við, at meðan eg var á landi á Viðareiði, gekk eg alsamt og segði innantanna tað sum eg dugdi ræðið av inngangsørindunum í „Heimur og heima“. Tíverri var nú árið so nógv liðið at oyði var við fugl. Næsta summar noyðist eg at bera so í bandi, at eg sleppi at sigla fram við í fuglatíðini.

Eg hitti Úlv Zakariassen[3] nú ein dagin í Klakksvík, tað vil eg siga tær meðan eg minnist til tað, hann fór til Havnar og lovaði hann vist at senda peningin fyri kassakridittin til landmandsbankan, so nú vóni eg, at hettar verður gjørt.

Hvussu, fært tú bløðini hiðani? 14.Sept. hevur „aktualiserað“ føroyska blaðskriving ógvuliga nógv. Har er ávíst í grein nevnt „Steyrarnir í Sørvági“[4], at formaður prísansingar- nevndarinnar hevur keypt jarnsteyrar frá Onglendingum fyri lítið og lætt og selt teir aftur við stórum vinningi. Formaðurin hevur enn ikki kunna greitt frá málinum, hóast hann fleiri ferðir bæði í 14.sept., Sosialinum og Tingakrossi hevur verið biðin um at reinska seg fyri tað, hann verður lagdur undir.

Í dag sá eg, at Føroyatíðindi krevur at hann skal „suspenderast“ til alt málið er greitt. Tú kanst ætla at hettar, at sett verður at manni í almennum starvi, er heldur sjáldsamt í Føroyum, serliga tá ið maðurin verður kravdur fyri rættin. 14.Sept. hevur vunni nógv við at draga fram hesa sak. Øll bløðini uttan Dagblaðið hava nevnt sakina. Dimmalætting heldur tó við prísansaranum. Eg hugsi, at tað munnu vera fleiri menn, sum eru heldur illa við av hesari sak, tí tað frættist at 14.Sept. ætlar at halda á fram at avduka ymsar „korrupsjónir“. Eg haldi so avgjørt at 14.Sept. er á beinari leið, og tey seinastu bløðini hava verið ógvuliga bragdlig í skrivingarlagnum.

Eg fekk bræv frá Misse seinast við Tjaldrinum, og segði hon mær, at hon tvær reisur hevði verið úti á Amager og gjørt tykkum ónáðir. Nú vænti eg hana heim næstu ferð við Tjaldrinum, og so frægt eg dugi at skilja, gleðir hon seg til at koma heim aftur á rókina til hendan gamla. Eg havi goymt mær tríggjar dagar eftir av summarferiu míni, sum eg ætli at nýta til at fara til Havnar ímóti Misse, tá ið hon kemur aftur.

Systur tín Bette og Sámal vóru her í Klakksvík á ferð av Viðareiði til Suðuroyar fyri okkurt um eina viku síðan. Sámal var inn á gólvið.

Nú fer Tjaldur so eg noyðist at halda uppat. Tær bestu heilsanir sendi eg tær og tínum.

Karsten

Myndina av Jóannes Bónda finni eg ikki. Hon má hava verið uppi í manuskriptunum, sum fekkst aftur.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 „Hvíldin hin miskunnsama“ jf.brev 14.
2 Fra *Heimur og heima* (1933)
3 Ulf Zakariassen (1925-1998) var bibliotekar på Fróðskaparsetur og Landsbókasavnið.
4 Steyrarnir etc. Formannen det gjelder er Christian Holm Jacobsen (1887-1966), jf.brev 2 og 88.

17. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 12.september 1947

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið. Eg skilji væl, at tú gjørdist illur, av tí at tú fekst ikki greinina hjá Bergh[1] seinastu ferð við Tjaldrinum, men halt mær til góðar, stríði av henni hevur verið nógv. Tað gekk so ólukksáliga seint at týða hana og at rigga hana til aftaná var ikki tað minst tvørliga. Eg vóni kortini, at tá ið tú nú fært hana, er hon ikki heilt burtur av lagi vánalig. Hanus við Høgadalsá hevur seinast hugt mær at henni.

Ná, tú fórt ikki so ógvuliga illa við yrkingini hjá mær, og glaður eri eg, at tú heldur hana kunna nýtast í Útiseta. Hon var ein atvoldin til, at tú fekst ikki greinina rættstundis, tí eg legði greinina frá mær meðan eg stríddist við yrkingini. Tú finnist at forminum á yrkingini í ymsum støðum, tekur til: Í støðum grína gamlar formsyndir uppundan. Eg skilji ikki rættuliga. Eru hesar formsyndir gamlar í mínum yrkingum einans, ella eru tær gamalt eyðkenni hjá føroyskari yrking yvir høvur? Tað hevði verið stuttligt at fingið at vita. Tú nevnir, at eg tíðan seti sagnorðið aftast og hevur at hesum ósiðinum. Eg kann siga tær, at eg júst havi hugsað um hettar sjálvur, og eg eri greiður um, at ein regla ikki so sjaldan viknar, tá ið sagnorðið verður beint aftur á halan á henni, men tað er minni enn so altíð. Í hesum føri plagi eg einans at líta á oyrað. Um „reglumusikkurin" verður ikki brotin, tá ið sagnorð verður haft fremri í regluni, so er einki at ivast í, tað eigur tá at vera sett frammaliga, tí har hevur tað, so vítt eg dugi at skilja mál, sítt rætta pláss; tað fellur málsliga náttúrligast; men er tað so, at sagnorði „rytmisk" og ljóðliga hevur egi virði í regluni, so kemur spurningurin fram, um tað er ikki tá loyviligt at loysa tað nakað væl frá sínum rætta „málteoretiska" plássi. Nei, líka veit eg, eg giti hettar bara.

Tað ið tú hevur broytt í yrkingini hevur alt bøtt um hana uttan eitt. Eg hevði í triðju seinastu reglu nýtt: „Handan hvørs bráðu bending". Hettar hevur tú broytt til: „Handan hennara bráðu bending". Eg eri greiður um nú, at hvørs í kvennkini er ikki til í føroyskum máli, og at eg eri farin skeivur tá ið eg nýtti tað, men „hennara" er „rytmisk" vánaligt. Tað nýtist kanska kortini, eg dugi ikki at finna nakað sum er betur, so best man vera, at lata tað standa.

Ørindi „Meðan molna nætur og dagar" heldur tú vera døkkt og torskilt, og møguligt er tað beint tú sigur. Tað vil eg nú kortini hava at vera sum tað er.

Nú eydnaðist at fáa sendan pening til Landmandsbanken í Keypmannahavn, sum tú ivaleyst veitst, vóru sendar 3.000 kr. Eg var í Havn nýliga, og tosaði eg tá við Harry Johansen. Hann segði mær, at vit hjá Hjalmar við seldum og óseldum bókum eiga um 1.900 kr., og úti á bygd eiga vit góðar 1.000 kr. Hann ætlar nú at fáa allan peningin fyri seldar bøkur inn og skal so lata Landnám taka tær óseldu bøkurnar, soleiðis at vit fyri tær fáa peningin frá Landnám. Av hesum sært tú, at tað stendur ikki so illa til. Vit eru reiðuliga solventir, sum tikið plagar at vera til í handilsmálinum.

Eg heilsaðist við Mariu[2] tá ið hon kom til Havnar, og tárini runnu sjálvandi úr eygunum á henni, tá ið Tjaldrið legði at bryggjuni. Hon var væl fagnað tá ið hon kom, har var almikið av fólki, sum royndi at hjálpa henni. Eg hevði fegin vilja haft verið í Føroyingafelag, tá ið fráfaringaveitslan var hildin fyri henni. Sum eg síggi av brævi tínum hevur tú hildið eina góða røðu. Tú ert nú uttan iva farin ógvuliga nógv fram sum talari, tað gav at bíta tá ið tú talaði á pisuveitsluni í summar í Havn. Tú ert so nógv leyshentari nú, enn tú vart, fyrst eg minnist teg úr Føroyingafelag.

Eg sendi tær mínar bestu heilsanir og ynski tær góða eydnu við Útiseta. Heilsa Marionnu frá okkum.

Vinarligast
Karsten

Ps. Onkunstaðna í týðingini av greinini hjá Bergh havi eg sett NB, tað er á teimum fáu støðum, har eg havi ikki verið førur fyri at týða so nakað skil var á. Hygg at teimum og ger so væl at royna at týða. Teknseting er ivaleyst vánalig. Myndina av Jóannes bónda sendi eg eisini, men Mikines fekk eg ikki tosað við, nú eg var í Havn, eg var á durunum, men hitti hann ikki. Eg haldi, at einasta ið er at gera, er at taka rammuna frá í myndini, tað má lættliga kunna gerast og hon nýtist als ikki at verða havd við. Tað er myndin, ið umræður.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Volmar Bergh skrev om *Kalevala* i *Útiseti* 1947 s.135-145.
2 Maria Mikkelsen (1877-1956) flyttet fra København hjem til Færøyene i 1947 til barndomshjemmet på Reyni.

18. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík, 26.sept.1947

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið. Eg var fróður um, at tær líktist toluliga væl á týðingina hjá mær, og vóni eg, at tú fært ikki ov mikið stríð av at vøla um hana. Spell var, at „glasklisjein“ av Jóannes Bónda var brotin. Eg havi roynt at søknast eftir myndini, tú heldur meg hava, men ikki eg finni hana. Eg helt so víst, st eg sendi tær hana saman við týðingini í seinasta brævi; tó ivingasamt man tað vera, tí annars hevði tú havt rakt við hana.

Tú biðjur meg hugsa um tilfar til Útiseta næsta ár. Tað skal eg royna.

Í ár fekkst Óli Jacobsen ikki at skriva um „Don Quijote úr la Mancha“[1], men kanska skrivar hann til næstu bók. Annars haldi eg at tað kundi verið áhugavert at fingið eina grein um amerikumannin Walt Whitman, og er tað lættari hjá Óla at skriva um hendan mannin enn um Cervantes, haldi eg, tú skuldi heitt á hann. Nú veit eg ikki hvat tú sjálvur heldur. Eitt, sum eg havi gingið og hugsað um, er, at tað kundi veri stuttligt at fingið Vilh.Grønbech[2] ella Svend Aage Pallis[3] at skriva grein um religiónsvísind og um tann týdning sum kannan av náttúrumannsins trúgv hevur haft fyri nútímans religiónsgranskan. Hetta er eitt evni, sum mangur føroyingur hevði haft gott av at fingið tev av. Hevur tú ikki eina ferð sjálvur orðað um at fáa Pallis at skriva til Útiseta? Eg ørminnist um tað. Í hvussu er haldi eg, at tú hevur sagt mær, at tú kennir hann væl.

Jens í Dali slapp undan hesu ferð, men hann átti so avgjørt at sloppi at sagt frá Grønlandi og teimum rannsóknum hann hevur verið uppi í har. Hann dugir heilt væl at siga frá. Eg fekk bræv frá Martini Joensen nú ein dagin og liggji fyri at skriva. Eg skal aftur nú orða við hann at skriva eina stuttsøgu til Útiseta[4].

Annað uttan hettar, eg her havi nevnt fyri tær, havi eg ikki hugsa um enn. Her er so forbannað lítið av at taka í Føroyum nú, tá ið ein vil hava sakligt tilfar. Sverri Dahl hasin fanin liggur omaná frálíkum tilfari, sum hann gott kundi skriva um fyribils, sjálvandi „populera“ grein við „journalistiskum“ sniði. Men hann ger einki annað til nyttu uttan gongur og suffar og venar um, hvussu ólukksáliga nógv hann hevur at gera. Her í Klakksvík er ein skrivandi maður: Robert Joensen, men hann er mær barnsligur, at eg tori so illa at geva meg í kast við hann. Eg trúgvi ikki hann er førur at skriva nakað, sum reiðulig dygd er í. Hvat heldur tú?

Hesu seinastu kvøldini havi eg haft fragd at lesa eina bók, eg lænti á Bókasavninum, seinast eg var í Havn. Hon eitur „Heidnir Sannleikssøkjarar“ og er um heimspekingarnar: Seneca, Epiktet og Marcus Aurelius, sum livdu í gamla Róm. Hóast tað at bókin er vánaliga skrivað – rithøvundurin letur sín kristnianda koma ov sjónskur fram – so er bókin av „populerum“ verki at vera hópin áhugaverd. Heimspekisøguna, eg keypti mær í summar, havi eg lisið og tað hevur verið mær eitt stórt upplivilsi. Tað er ymiskt av tí, eg eri rikin fram á, sum mær hevði dámt at fingi gjøllari greint gjøgnum lesna av bókum heimspekingana. Eg havi fingið ein feril av, gjøgnum tað eg havi lisið, at í grundini er mannalyndi ein „náttúrukonstantur“, – ein óbroytuligur lutur. Hamurin kann skifta og laga seg eftir teimum ymisku tíðarumstøðum. Men hettar er ein spurningur um form. Nøkur grundarbroyting man valla fara fram.

So, nú verður reika fyri at gera eitt bygdarbókasavn her í Klakksvík. Sóknarstýrið hevur sett 10 manna nevnd (tað er ikki lítið) at reika fyri, og eri eg valdur inn í nevndina. Hvat heldur tú um hettar tiltakið?

Nú gangi eg og gleði meg til at síggja Útiseta, og við tí í huganum sendi eg tær og Marionnu og Eiriki tær bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02. p. nr.05

---

1 Oli Jacobsen skrev ikke i *Útiseti* om Cervantes, *Don Quijote*, men om Petter Dass i 1949. Han hadde tidligere skrevet om Dostojevskis *Brødurnir Karamassof* i *Útiseti* 1945.

2 Vilhelm Grønbech (1873-1948), dansk språk-, religions- og kulturforsker.

3 Svend Aage Pallis (1894-1972), dansk religions-og kulturforsker med assyrisk, babylonsk, sumerisk etc. som spesialfelt: *Mandeiske studier* (1919), *Chronology of the Shub-ad culture* (1940)

4 Heðin Brús novelle „Maður kemur aftur at húsum“ ble trykt i *Útiseti* 1950 s.53-64.

19. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 16/12- 47

Kæri Krisjan!

Nú hoyri eg hvørki orð ella eið aftur frá tær. Hesar seinastu ferðir, skip hava komið, havi eg væntað, at tú fórt at skriva nøkur orð um Útiseta, men ikki tað kvøtti úr tær. Hvat er á vási? Er pappírstrot ella hava prentsmiðurnar svikið teg? Forbannað spell var, at Útiseti kom soleiðis fyri, at hann kom ikki út hesu megin jól. Við hvørt havi eg gingið og hugsað, at kanska tú í øllum spaksemi hevði broytt ætlan tína, og at tú hevur nýtt tilfarið til Útiseta til eina jólabók. Tú hevur jú haft á máli við hvørt, hvørt spell var, at tað kom ikki út ein líkinda jólabók. Nú er kortini so nógv útliði at eg eri farin at ivast í hesum við. Hvussu er og ikki, forvitni mítt veksur dag um dag.

Reiðulig gongd er nú komin á ídnaða sum eg standi fyri. Árni var her og vitjaði, so ivaleyst hevur tú frætt hettar. Eg ætlaði at senda tykkum nakrar dósir og orðaði við hann tá ið hann var her, um at taka tær við, men hann gloymdi at koma eftir teimum. Eg taki tí og sendi tær dósirnar við Drottningini, og vóni eg, tit fáa tær til jóla. Ymsar trupulleikar hava vit haft at dragast við í fyrstuni, soleiðis vil altíð vera, men nú tykir alt at hava tikið tað gongd, sum ætlanin var.

Tað er ikki langt síðan eg var í Havn ein stuttan túr. Tað var tá ið Føroya Ungmannafelag hevði ársveitslu. Maria R Mikkelsen og Niels Pouli Mohr[1] vóru høvudstalarar. Tíverri var eg so seinur til Havnar, at mær eydnaðist ikki at hoyra tey. Tann partin, sum eg fekk at síggja av ungmannafelagsveitsluni, helt eg ikki vera hábærsligan. Páll Patursson[2] hesin fíni og vakri barbarurin er ein av høvudsmonnunum, og tá ið hann fer upp at tala og veruliga fær fólk at sita still og lurta eftir sær, so má okkurt vera spinnandi skeivt. Tað bøtur ikki petti um, at hann hevur Kjartan Mohr[3] undir liðini á sær. Føroya Ungmannafelag átti at reist ein minnisvarða av hesum tveimum kroppunum. Teir skuldu til ævigar tíðir staði sum umboðarar fyri eini tíð, tá ið Føroyingar yvirhøvur ikki visti hvat andligur „displinur“ var fyri eitt hugtak.

Herfyri var grind í Klakksvík – 80 hvalir, tað var alt – so einki var at gera nakað hávasták burtur úr. Dagin eftir møtti eg kortini okkara góða Løgtingsmanni H.D. [4]her í bygdini – onnur eygnabrúgvin sorað niður frá, so dýrandi at hann hevði miðið í buksurnar. Slíkt er ein „deilig“ sjón. Ikki dámar mær her í hesu bygdini og øðrvísi verður tað ikki. Tað hugsi eg. Her er so trongligt og so andliga ísakalt. Tann vinnuligi framburður, sum verið hevur í hesari bygd, hann er ikki ógoldin; hann er dýragoldin. Frá mongum hevur hann stolið allar áhugar uttan hin eina: Áhugan eftir í orði at vissa sær sess í himmiríki, helst so nær hásetinum sum møguligt. Í verki er tað, sum Harragud veit við gudsótta og gudslýdni. Klakksvík er ein bygd, sum er stuttlig at koma til av og á – eitt frálíkt „studieobjekt“. Hann, í hvørs likami aðrar „funksjónir“ fara fram uttan tær, sum vombin og garnarnir reka, hann skal ikki vera búgvandi leingi í Klakksvík, ikki uttan so at hann kann sleppa burtur av og á og ikki ov stutt hvørja ferðina. Nú, hettar er fyribils sagt okkara millum.

Hesu ferð havi eg so ringar stundir at skriva, men er nýggjárið farið, skal tú fáa eitt longur bræv.

Vit her hjá okkum senda tær og Marionnu og dreingjunum tær bestu jóla – og nýggjársheilsanir.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

---

1 Niels Pouli Mohr (1889-1966), bondesønn fra Hoyvík og bror av Olaf Mohr. Var lærer i Sørvág, flyttet til Norge, giftet seg der og arbeidet som journalist.

2 Páll Patursson (1894-1967), kongsbonde i Kirkjubø etter faren, Jóannes Patursson. Skrev blant annet skuespillet *Sverri kongur* (1950) og var medredaktør i Føroya bóndefelags avis i 1923.

3 Kjartan Mohr (1899-1979, utdannet i København i 1921, var skipsbygger i Havn. I 1936 ble pf. Tórshavnar Skipasmiðja stiftet med Kjartan Mohr som styrer. Skipasmiðan sto ferdig i 1938.

4 Hákun Djurhuus (1908-1987) representerte Fólkaflokkurin, var lagtingsmann for Nordøyene, lagtingsformann 1950-51, landsstyresmann 1951-56, folketingsmann 1957-1960, 1968-1973 og lagmann 1963-67.

20. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 18/1 – 48

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið og fyri Útiseta eg fekk tætt fyri jól. Ikki er at dylja yvir: Betur royndist Útiseti bæði til dygd og nøgd enn eg hevði væntað. „James Erbridge“[1] og „Ein Skálavíksferð“ var eg eitt sindur ræddur fyri, men Skálavíksferðin sum triðja ferðafrásøga afturat „Provence“ og vandaferðini við „Herbert May“, hóskar heilt væl. Hesar tríggjar søgur, báðar tær fyrru, „resonnerandi“, – onnur á heimligari grund, hin í hugflogi einum bæði burtur og hjá – og so „Herbert May”reint „episk“, er ein litteraturur, sum við sínum trístrenda søgulag átti at verið áhugaverdur bæði hjá Føroyingum og útlendingum. James Erbridge. Eg veit ikki. Brotið endar so øgiliga, at ein fær hug at frætta meiri. Men byrjanin er eitt sindur jánkaslig. Ikki tí, ilt er at seta skøtil á. Eg havi lisið góðar bøkur, sum hava byrja vánaliga.

Væl hevði tú týtt „Provence“, tað var ein frøði at lesa. Og ikki komst eg rættuliga við „Kalevala“ har hevði tú broytt nógv. Eitt, sum eg eri glaður um, er, at tú fekkst ikki lokkað meg at týða „Herbert May“[2]. Tróndur var maður, sum átti at týða og eingin annar.

Hanus hevði eitt gott ummæli í 14. September, 8. jan. Hann rósti Útiseta nógv. Dagblaði nevndi bókina, Martin Joensen hevði eitt fitt ummæli. Í Dimmu og Krossi havi eg einki borið eyga við.

Eg síggji, at tú longu hevur fingið fitt av tilfari til næstu bók, tað er gott. Jens í Dali, havi eg frætt skuldi halda fyrilestur í Føroyingafelag um starv sítt í Grønlandi, tað eigur júst at vera slíkt evni, sum hóskar í Útiseta.

Eg havi aftur heitt á Sverra Dahl, og hevur hann lovað at skriva. Hettar er kanska ikki at líta á. Sig. Joensen[3] skal eg tosa við. So er eitt annað eg havi hugsað um: H.J.Højgaard[4], toftalærarin, hevur aftur verið í Havn við sangkóri sínum og eftir ummæli Williams og Erik P's[5] skuldi kórið í ár vera fráskilað gott. Teir nevdu hann gandakallin úr Toftum. Mundi tað ikki verið ein roynd at biðið H.J.Højgaard sagt frá sínum songstarvi og líkindum fyri songi í Føroyum. Minnist meg rætt mæltu W.H. og E.P. til í ummælinum, at H.J.H. skuldi vera settur sum songráðgevari. Waagstein verður sjálvandi firtin, men tann mannin dámar mær væl at arga. Hvussu er við greinini, sum Regin skuldi skriva um Janus Kamban[6]? Nú mátti fari og liðið henni nakað.

Annars kann eg siga tær, at eg havi fingið lyfti um eitt ógvuliga heiðursmikið starv. Husted Andersen[7] skrivaði til mín nú ein dagin og segði at nakrir valamenn í Havn vóru samdir um at stovna eitt fiskivinnublað líkt tí íslendska „Ægir“. Og bóðu teir meg um at gerast ritstjóri. Hesum noyðist eg at taka av. Enn skal tú ikki siga hetta fyri nøkrum uttan Rasmusi á Háskúlanum. Í fyrstuni tá ið eg var aftur komin tosaðu vit fleiri ferðir um hettar. Men peningurin! Peningurin! Nú skrivar Husted Andersen at fíggjarliga er blaðið tryggjað.

Frammanundan høvdu Norðlýsismennirnir[8] orða við meg um at gerast blaðstjóri, men eingin avgerð var gjørd. Eg setti sum treytir, at Hákun Djurhuus als ikki mátti fáa nakra ávirkan á blaðið. Hettar vóru harðar treytir, tí H.D. eigur stóran part í Norðlýsinum. Men nú er hettar gjørt, og hinir vóru hugaðir at geva mær sømdir. Eingin avgerð var tikin, tí at Evald Kjølbro[9] hevur verið í Onglandi, har hin nýggji trolarin „Sjúrðarberg“ er farin úr barkastokki. Hann verður liðugur seinast í februar. Betur dámar mær at sleppa at skriva fiskivinnublað enn Norðlýsið. Sjálvandi skilir tú at blaðstarvið bert verður sum hjáputur, eg verði verandi her í Klakksvík.

Nú eru vit lagstir í rognini og ætla at fylla einar 60.000 dósir hesar tveir fyrstu mánaðirnar. Bestu heilsanir

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

---

1 Sverri Patursson oversatte en tekst (søgubrot) av irlenderen James Erbridge første del av 1900-tallet. Han skriver om Erbridge“ i *Útiseti* 1947 s. 146-47. Sverri Patursson (1871-1960) skrev artikler om færøysk kultur og natur, noveller, boken *Fuglar og fólk*, oversatte Robinson Cruso, redigerte bladet *Fuglaframi* 1898-1902 og *Tingakrossurin* 1911-12.

2 Knud Lützen (1891-1947) reiste til sjøs som femtenåring og bodde åtte år i USA i 1917, kom hjem i 1919 med skonnerten „Herbert May“, startet „Knud Lützens bolchefabrik“, fra 1931 „Sukurvøruhúsið.

3 Sigurð Joensen (1911-1993), jurist. Redaktør av *Búgvin* og skrev noveller og sagn i *Jól uttanlendis* under krigen. Sakfører i Tórshavn, lagtingsmann for Tjóðveldisflokkurin 1958-70. Skrev også barnebøker og fikk M.A.Jacobsens litteraturpris i 1987.

4 Hans J. Højgaard (1904-1992), korleder og komponist, utga *Føroysk Songløg* (1977) og har komponert melodier til 36 sanger i *Songbók Føroya fólks* (utg.2008)

5 Erik Petersen f.1911, lektor i dansk og musikk ved Føroya Studentaskúli. Sto i spissen for Havnar musikkskúli (orkester).

6 Janus Kamban (1913-2009), færøysk billedhugger og grafiker.

7 Husted Andersen, Børge. Kom til Færøyene i 1934 og var sakfører i Havn til han reiste fra Færøyene i 1949.

8 Norðlýsið, avis i Klaksvík i 1940-45. Hákun Djurhuus tok initiativet til å gjenreise en lokalavis og var redaktør i alle de fem årene (Dalsgarð 2002:54).
9 Evald Kjølbro, sønn av Jógvan Kjølbro i Klaksvík

21. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 9/2 – 48

Kæri Krisjan!

Eg takki tær fyri brævið og bæði ummælini hjá Útiseta. Mær stuttleikaði at lesa tey, tó at eg hevði heldur ringa samvitsku av at verða nevndur ritstjóri. Mín partur av seinasta Útiseta er so vælsignaða lítil. Tú eigur hann allan sum hann er, hevur haft alt baksið við bókini. Men við hesum, sum so mongum øðrum, Føroyingar fáast við: Vit sita so forbannað illa fyri. Konsentrasjón av kreftum fæst eingin í lag, fámentur eru vit og spjaddir. Teir trupulleikar og tað mistreystið av hesum stendst hava ivaleyst oyðandi ávirkan á mangan mann. Høvdu vit verið einir 10 samhugaðir menn, sum sótu í Havn og høvdu nóg mikið av pappíri og eina fullfíggjaða prentsmiðu? So skuldi sæst eftir. Og tað skuldi verið nú, meðan peningur er….

Tú hevur longu fingið væl av tilfari til næsta Útiseta og líkinda tilfar, tykir mær. Eg skal royna at fáa søguna frá Sigurði[1]. Fyrsta Fiskivinnublað Føroya er farið til prentingar, og liggi eg fyri at fara til Havnar tá ið rættlestur er lisin, (rættlesturin komi eg til aftur seinri í brævinum). Eisini skal eg orða við Mariu[2] um at skriva. Eg haldi sum tú, at tilfarið skal vera liðugt 1. mei. Hvussu kemur tú upp í summar? Janus Kamban átti grein at komi um, og William hevði verið maðurin at skriva. Eg skal tosa við hann eisini.

Tú spyrt um søluna. Seinast eg var í Havn hitti eg Heina[3]. Hann segði mær, at tá ið seinasti Útiseti kom, vildi bókabúðirnar hava meir av tí fyrru bókini. Hann helt at fólk høvdu haft góðan hug at keypa, men vistu ikki hvussu nógv var selt. Tá ið eg komi til Havnar, skal eg fregnast um hettar eisini. Vónandi kann eg siga tær tað í næsta brævi.

Starvi sum blaðstjóri á Norðlýsinum segði eg meg undan, og eri eg glaður um tað. Tað hevði ivaleyst verið at beint fyri mær. Eg havi altíð haft tokka til blaðmannastarv, men í tí líki tað hevur í Føroyum, nei vælsigna. Her eru bæði bakmenn og skrivandi menn, „postulatmenn“, og teir trúgva at orðfellið; „tað skal standa fast“, er fullgott prógv fyri, at teir hava rætt og eru sannførir. Hettar orðfellið er eitt „ universalevni“ í føroyskum bløðum, og eri eg um at vamlast hvørja ferð, eg beri eyga við tað. Eg sigi einki um, at tað verður nýtt, tá ið fyrst líkinda grundir eru settar fram. Men sett fram uttan „resonneringar“ og við „logikkinum“ hangandi í leysum lofti: Koyr av fananum!

Fiskivinnublað Føroya verður mánaðarrit og er nr. fyri januar og februar farið til prentingar. Tað verður eitt heilt sakligt yrkistíðarrit. Upplýsandi um alt viðvíkjandi fiskivinnu. Tað er hugsan mín, at slíkt blað kann koma at fáa stóran týdning, og helt eg ikki, at eg kundi siga meg undan, tá ið menn heittu á meg og vildu tryggja blaðið fíggjarliga. Eg haldi, júst tá er stundin komin at gera eitt slíkt blað. Tað ringasta hjá mær verður málið og rættlestur. Eg eri heldur málsliga ókønur, og onkuntíð fært tú at síggja, at eg havi mistikið meg í stavseting. Spurningurin er: Tá ið eg haldi meg hava nóg miklan yrkiskunnleika at stjórna blaðnum, skal eg so siga tað frá mær, av tí at eg haldi meg ikki vera málsliga nóg kønur? Eg havi svarað nei á hendan spurning, og tí eri eg farin undir starvið. Nú gleði eg meg at senda tær fyrsta blað, sum vónandi verður liðugt seinast í hesum mánaðanum.

Eg sendi tær, Marionnu og synunum bestu heilsanir.

Vinarligast
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Sigurð Joensens artikkel er ikke trykt i *Útiseti*.
2 Maria Mikkelsen skrev minneord om Janus Djurhuus i *Útiseti* 1948
3 Heini á Trødni. Han har med salget å gjøre etter at Kartni Winther sa det fra seg.

22. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 17/4 – 48

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið. Tú ert eitt hampafólk, at tú tímdi at skriva, nú tú hvørki hoyrdi orð ella eið aftur frá mær. Nú hevði eg hópin

ringa samvitsku; men hettar verður lagið so leingi eg verði verandi í Klakksvík: Í gýtingartíðini skalt tú ikki vænta at frætta frá mær, tá verður einki annað gjørt uttat at hugsa um at fáast við rogn. Rognkornini, sum um várið sveima á dýpunum bláu, skuldu verið før fyri at vakt miklar „poetiskar“ rørslur hjá monnum, men hjá mær, sum alla vártíðina strevist sum ein búrkroppur at fáa hendur á lívsneistanum í tí svalliga havi, longu áðrenn teir eru búgnir at fara úr móðurlívi, stappi teir inn í blikkdósir, kóki teir við hitastig eins høgt og í helviti og selji fyri pening, – tú fatar meg, tá ið eg sigi: Eg skammi meg sum ein hundur, tá ið tú í brævi tínum spyrt meg um eg havi einki tilfar til eina so mentanarliga ríka og hugbjarta bók sum „Útiseta“. So leingi, eg verið í Klakksvík, fer alt tað, sum hugur mín stendur á, at liggja á láni í gýtingartíðini o.s.fr. meginpartin av árinum. Tað er syndarligt og pínur meg innanífrá, men eg dugi ikki at síggja nakra aðra leið í løtuni.

Hetta blaðstarvið, sum eg tók upp á meg, ger mær hópin nógvar ónáðir. Satt at siga so havi eg so nógv at takast við nú, at eg illa tori at hugsa um rættan „litteratur“ av berari ræðslu, at tað skal koma at loypa ólag á míni pliktstørv. „Litteraturur“ fær ikki líkindi at verða til, uttan tilveranin er eitt sindur grødikend. Ein skal hava so góðar stundir, at tað vera løtur, har einki er at hugsa um uttan tað, sum hissini dettur í hugan. Slíkar eru ikki mínar umstøður nú. Eg øvundi teimum monnum, ið hava heilar, sum kunnu takast við nógv í senn, sum sleppa einum hugtaki á morgni og ómøddir taka tað upp aftur í huga á kvøldi, hóast tað teir dagin langan hava tikist við mong heilt fremman mál. Eg ivist ikki í, at slíkir heilar eru til, men kanska eru teir ikki tættir. Tað troysti eg meg í hvussu er við, tá ið undirbrotskenslir ganga á meg.

Ná, men tað var „Utiseta“ vit skuldu tosa eitt sindur um. Eg havi skriva til Mariu og Sigurð, men ikki havi eg fingið svar. Tað, tey ætlaðu at læta meg fáa, bað eg tey senda mær ikki seinri enn 15. mei. Sverra Dahl havi eg tosa við, men Sverri er og verður hin jánkaligi maðurin, sum helt uppat at vaksa, meðan hann var unglingi. Hann sigur ja, men neyðirnar eru nógvar – mong skriðan at ganga og flotkeldan at fara um, áðrenn Sverri fær skipa tað frálíka tilfarið, sum bylgist í honum. Sjálvandi nýtist hann ikki at skriva størri vísindaliga grein, sjálvt um hann var búgvin til tað. Tað, sum eg havi biðið hann um, er at skriva eina kronikkenda grein um útgrefsturin í Føroyum.

William Heinesen orðaði eg við at skriva, men hann kundi ikki í ár, heldur ikki Heðin Brú. William berjist við eina bók og tekst við einki annað í løtuni.

Og so er tað eg sjálvur. Enn havi eg einki liðugt, men eg skal royna. Um eg læti nakað so verður tað eina yrking.

Tað er forbannað keðiligt, at leiðin er so long okkara millum. Eg sakni ofta ikki at fáa eitt prát við teg, tí eg havi mangan haft kensluna av, at tú hevði vissar gávur at „inspirera“ meg. Hvussu, kemur tú til Føroya í summar, um friður verur?

Havi eg sagt tær frá, at vit nú aftur eru utkoyrd úr húsinum, vit búðu í? Vit skuldu vera uttandura 15. apríl, og eg havi baksast sum ein fani at fáa mær okkurt høli, og nústani er tað eydnast mær. Vit fara at flyta inn í tey nýggju húsini um ein mánaða. Tað ringasta er at tey verða so dýr at eg fari á húsagang. Ikki havi eg ráð at byggja hús, og sjálvt um eg hevði haft, var tað ógvuliga ivasamt um eg hevði bygt í Klakksvík. Mær dámar ikki at gera meg ov fastan við hetta plássi og hesu fólkini.

Hevur tú lisið seinasta 14. Septbr. Nú skal verða stovnaður nýggjur politiskur flokkur, D.P. [1], Jákup í Jákupstovu[2], Hanus í Høgadalsá og Erlendur skipa. Eg ætli ikki at melda meg inn í flokkin. Politiskar flokkstreytir og skerdu sjónarmið ætli eg ongantíð at geva meg inn undir.

Eg eri í løtuni í stórum iva um, hvat beinast er: 1. at gera nýggjan flokk, 2. at ganga saman við gomlum flokki ella gomlum flokkum at royna at radikalisera teir bæði tjóðskaparaliga og sosialt. Menn eru so forbannað revolusjonerir, og eg veit, at tann sum ikki trýr og starvast fyri teimu stóru kollveltingunum verður hildin at vera afturhaldsmaður (reaksjonerur). Tað verður tugt og tannlað niður í fólk um allan heim, at allur framburður hjá mannaættini stendst av hennara lyndi til kolvelting. Men hvat er úrslitið av teimum stóru hátt prísaðu kolveltingunum: Tí fronsku kolveltingini og tí russisku – ? Er tað annað uttan armóð og eymd? Eftir míni meining eru í dag úrslitini av øllum teimum kolveltingum, ið fram eru farnar, „krystalliserað“ í atombumbuni. So kunnu menn tosa, tað teir vilja, at við einari kolvelting verður menniskjan andliga loyst, við aðrari verður hon sosialt loyst o.s.fr. Tann áskoðan at menniskjan kann koma at verða loyst á ein ella annan hátt við kolvelting er eftir mínari meining „prinsipielt“ skeiv. Náttúran prógvar hana ikki nakrastaðni. Í náttúruni – og henni er menniskjan hóast alt ein sambundin lutur av – er gongdin hóglig. Hann sum í dag av heilum huga trýr at mannaættin er gingin í óføri, hevur rent seg fasta, hann er ivingasamur sjálvt í einum so avmarkaðum spurningi sum at stovna nýggjan politiskan flokk í Føroyum. Hann trýr ikki nógv upp á „avýting av nýggjum“ sum Sigurð tók til á sinni, ikki uttan so at henda avýting røkkur nógv

víðari enn at tí politiska starvinum. Hon má røkka at heimspeki, guðfrøði og allari mentan.

Tú spyrt um eg komi til Danmarkar at ferðast í summar. Ikki veit eg. Hugurin hevði verið góður, men tað ber so illa til, so leingi sum eg ongan mann havi, eg líta starvi hjá mær upp í hendurnar á. Eg fái feriu í 14 dagar, men tað er so forbannað dýrt at ferðast so stutta tíð.

Vit øll senda Marionnu og tær og dreingjunum tær bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Dánjal Pauli Danielsen (1913-1991), sakfører, tingmann for Tjóðveldisflokkurin 1950-58.
2 Jákup í Jákupsstovu representerte Javnaðarflokkurin inntil 1946.

23. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn. S.
18/6-48

Kæri Karsten!

Eg fati væl, at tú nært illa at anda, tíansheldur at skriva bræv. Tíðarritið hjá tær haldi eg vera gott, eisini málsliga. Sumt – smávegis – í rættskrivingini kundi verið øðrvísi, t.d. økjur, í st.f. økir. Eg takki tær – og tykkum – fyri, at orðabókin fær tíðarritið. Eg ivaðist ikki í sjálvur at halda tað, men eru tit noyddir at lata tað vera so dýrt? Eftir okkara inntøkum her, er haldaragjaldið ræðuliga atvíst. (Eg haldi tíðarrit fyri meir enn 100 kr. um árið). Men eg taki aftur í orðið: tú dugir at stýra hasum tíðarritinum, og eg ynski tær eydnu við tí. Men, kæri Karsten, gloym ikki heilt Útiseta. Eg meini, lat okkurt íkastið koma úr Føroyum, helst av hvørs-mannsmati – og frá tær sjálvum helst eina yrking. Hetta tilfarið er nú komið: Dostojevski[1] 25 bls., Steinings grein um Marx (manifestið) 25 bls., R.Rasmussen: Brot úr bókini „Árið í kring“ 22 bls. Hetta verða so 72 bls. Tú hevur tosað við Mariu um at fáa okkurt frá henni, og eg veit, at hon tekst við eitt evni, hvat tað so er, men nær kemur tað? Og hvussu langt er tað? Dugir tú at spyrja hana „upp á ein kristiligan máta“ (so segði maðurin) um hetta? Tilfar, sum eg havi í vón, er hetta: Óli J. um Petter Dass o.u. 10 bls., Sverri Fon um bókasøvn o.u. 16 bls. og Dánjal Niclasen um Bænadiktskvæði, o.u. 16. bls. So er til samans 114 bls. – og Maria er ikki komin enn. Í fjør var bókin 172 bls. Ætlanin er at hava nøkur bókaummæli, eg veit ikki enn hvussu nógv. Sum tú sært er tilfarið yvirhøvur nóg so tungt og treyst. Tað verður lítið mætari, tó at eg taki Hemingway's søgu, sum Úlvur Z.[2] hevur týtt, uppí – hon er 5 bls. og eitt sindur døpur. Nei, okkurt gott og glæsiligt, lætt í máli og sniði, slíkt sum hvør maður leggur í at lesa – tað sakna vit enn. Hugsa! (Sum tú veitst sveik Jens í Dali[3]).

Tú kanst ætla, at tá ið eg stríðist við Útiseta (eg stúri hálvavegna fyri at týða greinina um Marx – hvussu eitur t.d. kapitalur? proletariat? o.s.fr.), havi fleiri útgávuverk undir hond (handrit hjá Schrøtri[4], bókina hjá Mariu Skylv o.m.m.a.) – ja, so er nóg mikið til mín. Eg hevði annars bæði vónað og væntað, at hesa ferð fór eg sjálvur at skrivað okkurt í Útiseta, men tað verður so av ongum.

Hesa ferð var, sum vant er at vera, rætt bræv fekkst tú einki frá mær, alt datt niður í Útisetaprát. Sum allir aðrir Føroyingar eri eg so sundurpettaður, at einki spyrst burtur úr nøkrum hjá mær. Men eg sigi ikki annað, enn at tað at royna at víðka føroyskt mál, tað er eitt stuttligt starv við, hvussu torvunnið tað so er. – Heilsa nú konu tíni og børnum frá mær. –

Vinaliga
Kristian

Send mær onkuntíð nakrar reglur!

FLB: E 715.1

1 Tróndur Olsens oversettelse av Fjodor Dostojevsks novelle ble ikke trykt før i 1949-utgaven av *Útiseti*: „Ein láturverd menniskja droymdi“.
Artiklene av Jørgen Steining, Rasmus Rasmussen, Óli Jacobsen, Sverri Fon og Dánjal Niclasen kom alle i årgangen 1948.
2 Ulf Zachariasens oversettelse av Ernest Hemingways novelle kom med i Útiseti 1948 med tittelen „Indiánabygd“.
3 Jens í Dalis reisebeskrivelse „Yvir Grønlandi“ ble trykt i *Útiseti* 1949.
4 Christian Matras utga „J.H. Schrøters optegnelser af Sjurðarkvæði“ 1951-

53. Han hadde trolig også noe å gjøre med utgaven av Maria Skylv Hansens *Gamlar gøtur I-IV*, som kom ut tidsrommet 1950-1973.

24. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 1/7 – 48

Kæri Krisjan!

Tøkk fyri brævið. Og so fari eg at biðja teg um fyrigeving fyri ta tøgn, sum á meg er løgst. Brøvini verða færri og færri og tey styttast í hvørjum.

Tú ert komin hópin væl áleiðis við „Útiseta“, og líkist mær væl á tað tilfarið tú hevur savnað. Sum eg havi sagt tær, havi eg heitt á Mariu og Sigurð, og bæði hava tey lovað at skriva. So havi eg frá Stig Rasmussen[1] í Havn fingið eina stuttsøgu, sum „Varðin“ hevur ligið omaná leingi. Málið er heldur vánaligt, og onkrar „banalar“ hugmyndir hava smíkt seg inn í søguna, men evni er als ikki so vánaligt. Nú skal eg tosa við Stig Rasmussen og ráða honum at gera nakrar smáar broytingar.

Sjálvur havi eg í fríløtum mínum brotist við eina yrking. Evnið er: Gýingaættin á ferð úr Bábilon til Kanaans land; men ætlan var, at evnið skuldi handfarast á slíkan hátt, at tað ikki einans myndar ferð Gýingafólksins, men meiri ferð mannaættarinar móti ríkari døgum, mannaættin á ferð í oyðumørkini, har mjørkaský er vorði, tá ið ljóst er, og eldsúla tá ið er myrkt. Nú veit eg ikki antin yrkingin kemur at eydnast, men eg fari at royna at fáa hana liðna.

Ongantíð er friður: Fyri 14 døgum síðan skiftu vit búðstað, og síðan hava vit haft eitt systkinabarn hjá konu míni sum gest. Hann er her uppi og filmar og hevur konuna við. Bæði eru tey ógvuliga ósiða, so vit hava einki fingið gjørt, síðan vit fluttu, eru minni enn so komin í rættlag við húsunum enn. Í morgin fara hesi fólkini við Tjaldrinum, og Harrin eigi tøkk fyri tað. Annars fari eg at gevast hesu ferð, men næstu ferð skalt tú fáa eitt frægari bræv. Eg havi so ringar stundir beint nú.

Bestu heilsanir sendi eg Marionnu og tær og teimum hjá tykkum.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Stig G. Rasmussen var typograf i Havn. Han skrev artikler i *Varðin* nr.29 og 33 og redigerte bladet *Aldan*, som ungdomslaget „Merkið“ ga ut i 1940. Novellen ble ikke trykt i *Útiseti*.

25. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 16/7 – 48

Kæri Kristian!

Góða tøkk fyri títt langa og áhugaverda, men heldur tunglynta bræv. Eg sigi tær beinan vegin, at hettar verður ikki svar á bræv títt, eg fari at støðga at svara tær til sunnudagin. Tá er summarferian byrja hjá mær, og eg kann so geva mær stundir at skriva.

Tjaldur er her í dag, og tá er friðurin úti. Regin við konu var og vitjaði meg, og høvdu vit eina hugnaliga løtu. Annars sløðist so nógv av handilsmonnum higar við Tjaldrinum. Eg kundi haft hug at givið teimum fótin í reyvina, men noyðist sjálvandi at oyða tíð og orð og blíðskorta hábrøgd at tekkjast teimum. Slíkt er ógvuliga stuttligt.

Í summarferiuni ætli eg mær við konu og dóttir til Kvívíkar, Vestmannar og vestur í Vágar at ferðast. Dreingirnir fara til Sands í morgin. Skomm at siga frá: Eg havi ongantíð verið í Vágum. Hevði eg sloppi til Mikinesar so hevði heilt væl verið vorðið, men tað er ivingarsamt.

Tær bestu heilsanir til tín og tykkara og sum sagt: sunnudagin fari eg at setast at skriva tær eitt líkligari bræv.

Vinarlig
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

26. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 20/7 – 1948

Kæri Kristian!

Seinasta bræv havi eg takkað tær fyri í nøkrum reglum, eg sendi tær seinast við Tjaldrinum, tíverri hevði eg ikki stundir beint tá at skriva størri bræv, men skal eg nú royna at svara á brævið so, sum tað hevur uppiborið tað.

Gamalt plagar at vera í okkara brævaskifti, at vit fyrst tríva í „Útiseta“, og tað hevur tú eisini gjørt í seinasta brævið.

Mariu hitti eg seinast, eg var í Havn, men hon er ikki liðug enn at skriva. Eg havi varhugan av, at tað er hópin ilt hjá henni at skriva tað, hon hevur í huga. Altíð hevur tað ivaleyst fallið henni tungt at skriva, men tað er ikki mætari nú, hon er afturkomin og illa dugir at fóta sær reiðuliga aftur av nýggjum í tí føroyska heiminum. Vónandi fær hon kortini tað liðugt, hon hevur í umbúna. Og Sigurð: Ja, tú veitst hvussu er. Menn sýta ikki, tá ið teir verða umbidnir, tó drúgt er áður enn nakað fæst frá teimum. Eg tosaði við Sigurð, nú eg var í Havn fyri 14 døgum síðan, men hann hevði einki skrivað enn, og nú fer at seinka. Stig Rasmussen fór nú av landinum, og ikki fekk eg tosað við hann um søguna. Tað er mær ein pína, at eg eri so forbannað illa fyri her í Klakksvík. Væl kann tað vera, at tað er klókast at goyma søguna hjá Stig til næsta „Útiseta“.

Viðvíkjandi mær sjálvum er hetta at siga: Eg vóni at fáa ta yrkingina eg skrivaði um lidna, og hugi mær til, at hon verður so fræg, at hon verður nýtandi. So er eitt annað, sum eg havi hugsað um at fara undir. Tað verður myndaframsýning á Ólavsøku – størri og fjølbroyttari enn nakrantíð áður hevur verið havd hjá føroyskum myndamonnum. William hevði sjálvandi verið hin rætti at skriva um slíka framsýning, men er hann bundin í fyrireikingarnevnd, og so vítt eg veit, skal hann eisini sýna fram myndir. Og Waagsteinannar „kapasiteturin“ – er í somu støðu sum William. Eg hevði tí sjálvur kunna hugsað mær at skriva eitt ummæli um framsýningina so frægt, sum eg eri førur og so ærliga, sum eg kann. Hvat heldur tú um slíkt ummæli í „Útiseta“[1]. Eg ivist ikki um, at tað kundi komið at „aktualisera“ bókina. Men sig mær nú hvat tú heldur. Eg haldi, at eg fari at skriva eitt ummæli, um ikki annað so einans at stuttleika mær sjálvum.

Sjónleikurin hjá Hans Dalsgaard[2] er ov langur. Men at givið út bók við sjónleikum hevði ivaleyst verið vert. Eg kann siga tær, at Marius Johannesen[3] er so gott sum liðugur at týða sjónleikin „Salome“ eftir Oscar Wilde[4]. Eg havi hvørki sað ella lisið hann, men onkunstaðni havi eg lisið, at hann verður hildin at vera besta sjónleik Oscar Wildes. H.D. Joensen og Músin[5] hava einar tveir týddar sjónleikir, sum tú ivaleyst veitst. – „Barnet“ eftir Strindberg[6] og so ein, sum eg ikki veit navnið á, eftir Maurice Maeterlinck.[7] Tað er sostatt longu tilfar til eina hópin stóra bók við týddum sjónleikum. Teimum originalu føroysku sjónleikunum mann fara at verða drúgført at bíða eftir.

J.H.O.Djurhuus er nokk heilt ússaligur. Eg ivist í at fara at vitja hann, eg fari til Havnar í morgin -, men eg tori næstan ikki, tað er mær ein ógvulig fyritøka. Ikki veit eg heldur, um hann leggur í, at fólk, uttan tey sum eru honum næst, koma at vitja. Tað er vístt, sum tú skrivar, at doyr Janus, áðrenn „Útiseti“ fer í prent, eigur hann at verða minntur har.[8]

7/8 – 48

Eg fór undir tey fyrstu ørkini av brøvinum við góðum treysti, og ætlaði at fáa tað liðugt í bræði, men nú sært tú hvussu gekkst hjá mær. Ikki fekk eg brævið liðugt tann dagin, eg byrjaði at skriva, eg fekk ein gest um kvøldi – málaran Jack Kampmann[9], sum býr í Vestmanna, og sum var her í Klakksvík og sýndi fram góðar myndir úr Føroyum – saman við honum framsýndi málarin, Peter Larsen ymisk vánalig „interiørir“ úr Kirkjubø og aðrar myndir, Sjóvinnubankin keypti frá honum. Men hetta gjørdi so tað at brævið hjá mær kom í drag. Eg hevði tað við mær, nú konan og eg ferðaðust (summarferia), og tey ørkini ið fyrst vóru skrivaði, hava fylgt mær til Kvívíkar, Vestmanna, í Vágar, til Havnar har eg helt Ólavsøku, suður til Sands og líka aftur til Klakksvíkar, men ongantíð fekk eg upp í lag at gera brævið liðugt, tað bar mær ikki til. Ólukkan her í Føroyum er, at tað er altíð sovorðin hópur av fólki rundan um ein. Tú sært, hvussu tey fyrstu ørkini síggja út – brotin og skitin í rondunum, og alt hettar støðst av, at eg kom at vera tornaður.

Fyrst fari eg at siga eitt beinan vegin: Eg havi skriva ummæli um listaframsýningina til 14. Septbr., tað kom at vera hópin langt. Men eg hevði havt hug at skriva um sama evni til „Útiseta“ á annan hátt. Nú veit eg ikki um tú heldur, at nakar funtur kann koma at vera í slíkum. Sig mær ja, ella nei…

Av brævi tínum helt eg meg skilja, at tú beint nú ert heldur tungur í huga, og at tann ørskapur, ið fram fer úti í stóra heimi, nývir nóg so tungt á teg. Í gjár var Martin Joensen og vitjaði meg og sama var

við honum. Hettar er sagt okkara millum, men hann helt, at brast heimsbardagur á aftur, fór hann at missa álít á allari siðvenjing og barnavenjing, og fór hann tá at geva seg frá sum kennara ið hvussu var, um ikki okkurt meiri álvarsamt fór at henda við sær. Eg fati hesa støðuna væl hjá monnum, men mær sjálvum liggur hon hópin fjar.

Martin vildi halda, at orsøkin til, at menniskjan tíggjaði sær so illa var, at menn høvdu mist sín gudsótta, høvdu slept kristintrúgv síni, at eingin virðing longur var fyri tí einstaka menniskjanum og at okkara mekaniska øld og maskinyvirlutin í samfelaginum var atvold til ráskapin og harðskapin í heiminum. Hettar eru gomul sjónarmið, sum hava verið tannlað upp í saman, og ivaleyst eru tey lið í einum longum ræði av ymiskum atvoldum. Men at tey skulu vera høvudslið, ivist eg nógv í.

Heimurin er avbyrjaður av feløgunum í dag, sum hvørt starvar í sínum lagi, sær sjálvum til frama í fyrst atløgu; í aðru atløgu er tað heimsfriði og eydnu mannaheimsins, sum hvørt felag í sínum lagi heldur seg vera kosið av Gudi at berjast fyri. Hettar er lagið líka frá „Havnar Tarvafelag“ og til „U.N.O.“ Lærarar sita í sínum lagi og vilja vera við, at høvuðsatvoldin til at menniskju- og samfeløg villast av teimum leiðum, sum randaðar eru við teimum moralreglum og-boðum, sum eitt væl skipað og siðað samfelag noyðist at geva seg inn undir, at tað er tí, at tey hava ikki lært hvussu heiði og kristi parar seg og nørist; at tey hava ikki lært tað longu, tá ið tey eru 6 ára gomul. Vísindamenninir serskilt náttúrufrøðingarnir halda, at fór alt starv teirra fram í ljósum og ikki duldum til gagns fyri einstøk lond, so hevði øðrvísi verið vorðið. Allar samkomur og øll feløg halda seg sita við lyklunum til hin sæla friðin. Tað er vorðið soleiðis, at hvør lítil pinkulutur av heimssamfelaginum situr í sjálvdrátti og roynir at skilja umstøðurnar út frá sínum tronga sjónarringi. Ella dugur tú at fáa eyga á nakra stóra samskipan, sum fatar og miðvíst leitar inn móti teirri miðu, sum myrkrið fløðir upp úr? Eg dugi tað ikki?

Eg havi nú í seinastuni mangan siti og hugsað um; Hví er tað altíð maðurin (mannkynið), ið lyndi hevur at bróta garðar, at sveima langt út um tey mark, sum moralviðtøkur og – boð seta. Í politikki er tað so, í religión eisini. Tað eru menninir í „skeiða út“, ganga yvir mark. Tá ið konufólk „skeiða út“, verður óndt og kanska drepur, so er tað ofta bert fyri at verja einkarrættin til ein ávísan mann. Mær tykir, at konufólk hvíla nógv tryggari í samfelagnum enn menn, moralboðini kennast teimum ikki so trong, sum tey kennast monnum. Tað er kanska júst hesin tryggleiki hjá konufólkum ið ger, at tað er ikki so bráneyðugt hjá teimum at vera skapandi í yrking og øðrum listum.

Konufólk eru skapandi við barnaburðum og við barnavenjing, og mongum av teimum er hetta nóg mikil uggi. Sjálvandi eru undantøk, men tey eru ikki so ógvuliga nógv.

Tað er satt, sum nátúrufrøðingar hava ávíst, at menniskjalikamið frá tí tað verður gitið, til tess tað stendur fullbúgvið, endurtekur allan djóraheimin. Men er hettar beint, tá ið vit tala um likamið, so kann tað vera ógvuliga líkt til, at menniskjan sálarliga eisini endurtekur allan djóraheimin, soleiðis at tað fullbúgvið eigur í sær øll djóraheimsins lyndi, bæði tey, ið rópt verða góð, og tey ið rópt verða ill. Lívið tykir at prógva hetta.

Men hevur tú nú í geyma tann stóra mun sum er í millum bæði kynini: mann og kvinnu, og hugsar tú tær at gyrða tey inni við somu moralgørðum, so verður tað eyðskilt, at maðurin er dømdur at skula gera brotsgerðir. Og somu moralreglur eru settar báðum kynunum, bæði tí „agressiva“, tí sum loypur á og tí, sum heldur undan.

Tá ið vit hugsa um alt tað, sum heilamiklir heimspekingar hava siti og hugsað øld undan øld, og hugsa um lógina og profetarnar, sum mannaættini hava givið fyridømir í óminniligar tíðir, so er tað hugstoytt at vita, at longur er mannaættin ikki komin enn at hon í dag stendur og kveppir seg undan teimum oyðandi atomkraftum, sum maður hevur í huga at sleppa leysum móti manni. Ein spyr seg sjálvan, hevur ikki alt mannayrki, ið fram er farið higartil, verið heilt burtur í vón og viti og púra nyttuleyst? Eg noyðist at halda, at ein atvoldin til, at moralboðini, saman við teirru verðsligu og andligu siðvenjing, ikki hava fört okkum longur fram, er tann, at okkara religión og øll siðvenjing er bygd, ella í hvussu er nú er komin at standa, á heilt skeivum grundarlag.

Hvat nyttar tað, um gudfrøðingar við lógarboðunum í hond, standa og bøna fólk at avnokta, avnokta seg sjálvan, avnokta ta náttúrumegi, sum bylgist í hvørjum mannsbarni, ið borið varð at nørast og fjølgast og bera nógvan ávøkst. Avnoktanarlæran er ein grundarsteinur, religiónin er bygd á. Og skilligt er, at hendan læra var nýtandi, so leingi sum gudsótti og álítið á Gudi var livandi í monnum. Men hetta er ikki veruleiki longur. Er tað ikki Vilh. Grønbeck, sum hevur tikið nakað soleiðis til:”Hin livandi Gudurin er deyður.“ Eg trúgvi at hetta er eitt sannleiksorð. Men av hesum stendst, at allar tær lógarreglur, sum sprotnar eru upprunaliga av gudsótta, ikki eru anna uttan tóm orð longur; og tó níva tær enn tungt á og eru sum ein tvingsul hjá menniskjanum, meiri nívandi hjá manni enn hjá kvinnu, ið, sum eg segði í áðni, hvíla tryggari í samfelagnum og ikki krevja so mikið rásarúm sum maðurin.

Eg veit ikki, um tú fatar nakað petti av hesum, eg í bræði havi tveitt niður á pappírið. Ein kann sita og ásanna brek, men at finna leiðini at sleppa sær undan brekunum er nógv, nógv torførari. Tað er ikki einans hitt týska fólkið, ið treingir til at verða sálarliga endurnýggja ella endurføtt, men hetta er øllum heiminum áneyðugt. Og eg trúgvi uppá, at hetta eina ferð hendur, kanska ikki í bræði, men so við og við.

Sjálvt um leiðin verður long og trong, so býður tað mær ikki ímóti at vera uppi í hesum leiki. Eg óttist hann kanska, men eg eri so forvitin, at fegin vildi eg liva so leingi, at úrslit kann hómast.

Eg vitjaði H. D. Joensen, nú eg var og ferðaðist, hann eins og eg og allir vit, sum sita úti á bygd, leingjast til Havnar. Eg ivist ikki í, at eg hevði fingið nógv meiri upp í lag hevði eg verið í Havn. Eg eri so ólukksáliga latur her í Klakksvík.

At endanum fari eg at biðja teg fyrigeva at eg ikki longu havi fingið sent tær bræv. Næstu ferð vænti eg at kunna senda okkurt til „Útiseta".

Bestu heilsanir sendast tær, Marionnu og dreingjunum.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

---

1 Karsten Hoydal skrev om „Listaframsýningar" i *Útiseti* 1948.
2 Hans Dalsgard (1899-1970) skrev dikt og fortellinger bl.a. i *Varðin*. Var lagtingets ombudsmann på Island i 1944-45.
3 Marius Johannesen (1905-1986) lærer, mange tillitsverv, redaktør av *Skúlablaðnum,* tingmann for Sjálvstýrisflokkurin, skrev lærebøker, barnebøker, lokalhistorie, kokebok, oversettelser og redigerte bøker.
4 Oscar Wildes *Salome* ble skrevet på fransk og oppført i Paris i 1893. Den var lenge forbudt i England.
5 Hans Debes Joensen og Jóannes Rasmussen
6 August Strindberg (1949-1912), svensk dikter, særlig kjent som dramatiker, men skrev også romaner og noveller.
7 Maurice Maeterlinck (1862-1949), belgisk dikter. Skrev dikt, drama, filosofiske verker. Han fikk Nobelprisen i litteratur i 1911.
8 Janus Djurhuus døde i 1948, og i *Útiseti* 1948 skrev Maria Mikkelsen „Minni um J.H.O. Djurhuus" og Karsten Hoydal diktet „Hann, ið sang".
9 Jack Kampmann (1914-1989), født i London av danske foreldre, kom til Færøyene under krigen og bosatte seg i Vestmanna, ble færøysk kunstner. Flyttet til Danmark i 1964.

27. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn. S.
30/8 1948

Kæri Karsten!
Stóra tøkk fyri brøvini, serliga tað seinna, sum var eitt valabræv. Hesa ferð fórt tú ikki so langt frá mær, men onkuntíð fari eg at taka mær løgi til at skriva eitt rætt bræv aftur.

Viðvíkjandi Útiseta takki eg tær fyri, at tú ætlar at skriva um framsýningina í Havn. Nakrar avtiknar myndir av høvuðsverkinum mást tú útvega mær og senda tær saman við handritinum, so vit fáa eina vakra og sámiliga listagrein burturúr. Yrkingina vóni eg, at tú verður liðugur við, og at tað eydnast tær at fáa rætt skap á tað mikla evnið, tú hevur undir hond. Líti eg eisini á, at tilfarið kemur nakað skjótt. – Mariu fekk eg nøkur orð frá, hon hugsar – og hevur hugsað – nógv um Andvekur1 (so eitur tað hon skrivar), men hon sigur seg vera so móða og lítið skrivingarføra. Men enn havi eg ikki givið yvir at fáa hennara íkast. – Sigurði vænti eg mær einki frá, tíverri – eina ferð dugdi hann at skriva, men nú tekst hann við annað, hugsi eg mær. Beint er at lata søguna hjá Stig Rasmussen bíða[2]. – Syndarligt er annars so lítið, sum Føroyingar avrika við penninum, og ov lítið verður eisini útgivið av tí, ið áður er skrivað. Eftir nýggjár kemur bókin hjá Mariu Skylv og helst eisini søgusavnið hjá Heðini Brú[3] – ella kanska tað kemur fyri jól. Nógv annað er óprentað: yrkingar Mikkjals[4] úr arbeiðslívinum, kanska eisini prosastykki hansara, báðar skaldsøgurnar hjá H.M. Eidesgaard („Hitt ævinliga gonguverkið", har tað mesta kom í Varðan á sinni – og so ein nýggj enn ónevnd bók) og smásøgur hansara.[5] Enn er eisini óprentað lívssøga Jóannesar bónda, ella beinari: barnsdómsminni hans av Kirkjubøgarði[6]. Sært tú Heina[7], sig honum so frá hesum. Hann hevur skrivað til mín at fáa út bókina hjá Mariu Skylv beinan vegin og Útiseta – bæði til bókadagin! Tað er gívur í honum, tá ið bókadagurin er í nánd, men hann gloymir at reika fyri frammanundan. –

Vit her á Flatlondum líta á, at allar Føroyar hava hoyrt í útvarpi fongin hjá Torpe[8], so at nú situr hvør maður og skammar seg – eins og vit her. So aftarlaga eru Føroyingar staddir nú! Tak Grønlendingin, sum Føroyingurin vanvirðir! Tað var munur á at hoyra landsráðsfundin og so løgtingssetuna á ólavsøku – tað sigur Tróndur[9],

eg hoyrdi hetta ikki sjálvur, tað úr Grønlandi. „Kaminpassiar“[10] við Mitens[11], Kristian í Torvinum[12] og Hans Andrias[13] – hvat heldur tú um slíkar heimføðingar og dólgar? Nei, Føroyingar eiga eisini annað fólk, men tað kemur ikki upp í part. Um sendingarnar úr Føroyum skrivar Poul Henningsen[14], at tær eru „skandinavisk lavmaal af kedsommelighed“ – nei, tær vóru nógv verri enn tað.

Annars er ikki ætlan mín at gráta fyri tær í hesum brævi – eins og Jæramíggjas á sinni.[15] Kanska eri eg í dag eitt sindur veðursjúkur, og kanska havi eg beint nú nóg so nógv at hugsa um til at fáa eitt reiðiligt bræv sent av rókini. Tað gerst ikki við, eg skrivi brátt meir og vónandi eitt sindur stuttligari. –

Heilsa konu tíni og børnum!

Vinaliga
Kristian

FLB: E 715.1

---

1 Ble aldri trykt i *Útiseti*.
2 Ble heller aldri trykt i *Útiseti*.
3 Heðin Brús *Flókatrøll* kom i 1948.
4 Mikkjal á Ryggi (1879-1956). Forfatterskapet omfatter skolebøker, salmer og dikt med skildringer av færøysk arbeidsliv.
5 Hans M.Ejdesgaard (1887-1966) skrev skuespill, romaner og noveller. *Hitt ævinliga gonguverkið* ble først trykt i tre deler i *Varðin* nr.6, 7 og 8. Bokutgaven kom i 1952. Novellene kom i bokform med tittelen *Lívsins rættur* i 1953.
6 *Tættir úr Kirkjubøar søgu. Endurminningar* kom ut posthumt i 1966.
7 Heini á Trøðni
8 Oscar Torp (1893-1958), norsk arbeiderpartipolitiker, forsyningsminister i 1945-48 og statsminister 1951-55.
9 Tróndur Olsen
10 Den amerikanske presidenten Franklin D. Roosevelt holdt under andre verdenskrig „Fireside Chats“, radioprogrammer der han med en blanding av alvor og humor i en personlig tone nådde fram til alle amerikanske hjem.
11 Edward Mitens (1889-1973), jurist, sysselmann, tingmann for Sjálvstýrisflokkurin, kontorsjef for Lagtinget 1939-1949, lagtingsformann, landsstyresmann.
12 Kristian Í Torvinum. Kristian Djurhuus (1895-1984), sysselmann, lagtingsmann for Sambandsflokkurin 1932-63 og seinere, landsstyresmann 1948-50 og seinere. Lagmann 1951-58 og 1968-70.
13 Hans Andrias Djurhuus
14 Poul Henningsen (1884-67), dansk arkitekt, forfatter og kulturkritiker.
15 Profeten Jeremia er ofte (trolig feil) blitt ansett som forfatter av Klagesangene (Harmljóðini) i Bibelen.

28. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 23/9-48

Kæri Krisjan!

Tað verður ikki nógv eg skrivi hesu ferð og best er at siga beinan vegin: Ummælið frá listaframsýningini kann eg ikki senda tær hesu ferð, tí eg havi ikki fingið myndir til tað enn.

Annars er at siga, at eg siti so helvitis forbannuliga illa fyri her, at nú ætli eg mær skjótt at leggja inn. Eg fái einki gjórt við myndir fyrr enn eg sleppi til Havnar. Fyri nøkrum døgum síðan ringdi eg til Janus Kamban, at fáa hann at hjálpa mær við myndum, men eg hitti hann ikki, nú havi eg skrivað og fingið svar, men tað greiður ikki spurningin. So eg noyðist til Havnar.

Eitt annað, sum pínir meg illa, er, at hasa yrkingina, ið eg ætlaði mær at gera, og sum eg væntaði at fáa lidna til „Útiseta“, hana noyðist eg at støðga við. Í løtuni fái eg hana ikki so, sum eg vil hava hana. Hevði eg fingi frið í eina viku og hevði sloppi at verði í einrúmi, hevði kanska eydnast mær at gjørt hana; men her gevst eingin friður hvørki burtur ella við hús.

Eg sendi tær tí eina aðra yrking, vígd minninum um J.H.O.Djurhuus skald.[1] Eg veit ikki, um tær dámar hana. Sjálvur haldi eg, at hon er so fræg, at eg óræddur kann læta hana úr hondunum. Finnist tú at onkrum málsligum so broyt; men verð eins varin og tú plagar at vera.

Janus liggur nú í sínari grøv, og ógvuliga tungt var tað og ilt at skilja, at hann var farin. Hjá okkum, sum hildu seg skilja hann og verk hansara, og sum orkaðu at vera góðir við hann, orkaðu at eiga tokka til hansara dygdir og taka útyvir lýtið hansara, hjá okkum var missurin stórur. Tað verður ein stórur saknur ikki at sleppa at hitta hann aftur og skifta orð við hann. Tað var mær eitt satt fragd, hvørja ferð eg hitti hann, hóast tað at eg ofta var rúkandi illur inn á hann, eitt nú sum tá ið hann í mannfjøld sipandi til yrkingar mínar helt fyri:”Eingin hevur nakrantíð vita um, at tað hevur verið andi í rognum“. „Sarkastiskur“ kundi hann vera, og minni enn so altíð rættvísur, men hóast brekini, so virdu vit, sum kendu hann, so nógv hansara flogvit og ta reystu og vøkru megi, skein av hansara sáru sál.

Hvønn fært tú at skriva grein um Janus til Útiseta?[2] Sjálvandi skrivar tú sjálvur um bragd hansara í føroyskum bókmentum, og

kanska er hetta nóg mikið. Tað er á hesum økinum alt hansara verk og persónurin við stendur.

Eg sendi tær og tínum bestu heilsanir. Eg skal ein av teimum fyrstu døgum senda greinina um listaframsýningina. Í morgin fari eg til Havnar.

Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Trykt i *Útiseti* 1948

2 A.M. Jørgensen skrev „J.H.O. Djurhuus. Maðurin sum eg kendi hann“, Gudmund Bruun om „J.H.O. Djurhuus og Emil Bruun“, Tróndur Olsen om „Skaldið innanhýsis“ i *Útiseti* 1948. Dessuten skrev Maria Mikkelsen minneord.

29. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 6/10-48

Kæri Krisjan!

Tøkk fyri títt illska bræv. Tað undrar meg als ikki at sinnið er runnið á teg, men trúgva mær mást tú, at ikki hevur ætlan mín verið at arga teg. Eg havi tíðan „Útiseta“ í huganum, men hvat hjálpir tað tær, sum alt stríðið hevur. Fleiri ferðir í summar havi eg orða við Mariu og Sigurð um at skriva, men tað verður einki burtur úr. Sjálvur havi eg sent tær eina yrking, sum eg vóni tú hevur fingið, og at tú kannst nýta, og nú sendi eg tær greinina um listaframsýningar. Eg kundi haft sent tær hana áður, men havi bíða eftir myndum til klicheir; tær havi eg ikki fingið enn, nú er kortini so nógv út liðið, at nú má eg senda hana. Janus hevur við vissu lovað mær at fáa myndir og eg líti á hann. Tað ber til at tú fært greinina „setta“, myndirnar kunnu so fáast á prentsmiðjuna saman við korrekturinum. Eg virði tær listaframsýningar, sum verið hava í Føroyum í summar so nógv at eg haldi tað er spell, um vit ikki umrøða tær í „Útiseta“, aðrastaðni verður tað so ikki gjørt, haldi eg.

Nú vóni eg at tú heldur ummælið hjá mær vera so frægt at tað kann nýtast, eg dugi ikki at gera tað stórt frægari. Tað er mær greitt at eg eri ikki reiðuliga „kompetentur“ at ummæla málningalist og myndahøggarlist, men hvat fanin! Tá ið eingin annar ger tað? So fræga undirtøku eiga tey sum framsýna at fáa, at onkur hirðir at taka tey uppá tungu.

Eg sendi tær og konu og soni bestu heilsanir.
Vinarliga
Karsten

Tú lesur rættlestur. Okkurt er í greinini sum tú hevur lyndi at broyta.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

30. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 23/10- 48

Kæri Krisjan!

Eg sendi tær nú eina kliche, av mynd, sum Jack Kampmann hevur málað, restina av myndatilfarinum til greinina um listaframsýningar, hevur Janus lovað at senda, tað skjótasta hann kundi, eg vóni og hann heldur hetta lyfti.

Nú veit eg ikki um tú heldur at greinin kann nýtast, kanska kom hon ov seint eisini. Men um so er at tú nýtir hana, og myndatilfarið kemur tær nóg skjótt í hendi, so fari eg at biðja teg eitt: Hav allar myndirnar við. Um so er at tú óttast peningin til klichegerð, so vil eg heldur leggja ta peningabyrðuna á meg sjálvan enn at skarva av myndatilfarinum, tí tað er greinina virðismiklari til nýtslu í tíðarriti.

Greinina frá Mariu fekst tú, tað frætti eg seinast eg var í Havn. Men forbannað spell er, at alt kemur tær so seint í hendi; tó mást tú trúgva mær, at ilt hevur verið hjá mær, at fáa tað sindrið, sum eg havi sent skjótari fram, enn eg havi. Ikki var framsýningin fyrr enn á ólavsøku, og sum eg áður havi sagt tær, hevur tað ógvuliga torført og drúgført at fáa myndatilfarið, hevði eg havt verið staddur í Havn sjálvur, hevði tað ivaleyst kunna verið gjørt skjótari; fleiri fólk ið eru um, seinri gongur.

Eg haldi ikki at eg havi ynskt tær til lukku við at tú fert yvir

til Svíaríkis. Birita[1] segði mær, at tú skuldi fara yvir. Eisini helt hon, at Marianna og tú mundu ætla tykkum til Føroyar einaferð í summar; um so verður gleði eg meg til tað.

Eitt fari eg at siga tær, men tað mást tú fanin hann gali ikki gretta fyri nøkrum, tí eg havi lovað at dylja tað, og havi ongum sagt tað uttan konuni og tær: Nú hevur verið heitt á meg um at gerast stjóri á landbúnaðarskúlanum, ætlan er at seta á stovn í Kollafjørði helst nakað skjótt. Eg vænti hann verður klárur um eini tvey ár. Nú veit eg ikki míni livandi ráð.

Mær hevði dámt at verið landbúnaðarskúlastjóri, og ivaleyst hevði tað verið friðarligari og fittligari lív enn at verið bundin til handilsskapi. Kanska høvdu betur stundir verið, at fingist við okkurt skrivingarstarv. Men so er tað upp aftur tað, at tað sær eitt sindur fjákut út at skifta starv í heilum. Orðatakið sigur, at ikki grør um stein, sum ofta verður fluttur. Og harafturat kemur tað, at tað er brúk fyri mær í fiskivinnuni, sum er ein vinnuvegur við stórum framburðsmøguleikum. Landbúnaðurin er harafturímóti ein burtur fánaður vinnuvegur. Eg havi fyribils svarað á áheitina á ein slíkan hátt, at eg hvørki havi tikið av ei heldur sýtt, havi sagt meg hugaðan at tingast um skúlamálið seinri. Hvat hevði tú gjørt í mínum stað?

Eg sendi tær og tínum bestu heilsanir

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr. 05

1 Birita er Birgitte Marie Rasmussen (1902-1982). Kom hjem fra København etter krigen og var frisør i Klaksvík.

31. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn S. 20/11-48

Kæri Karsten!

Tøkk fyri brøv og tilfar. Myndirnar komu í evstu stund og prýða tær Útiseta væl. – Nú kennir tú lítið av tíð, sum í stendur. Eg haldi innihaldið vera reiðiliga toluligt. Málsliga kundi mangt verið betri.

Søgan hjá Dostojefsky fór burtur úr, tí ov nógv tilfar var. Hon kemur í næsta ár.

Tú skrivar um búnaðarskúlan. Nei, ger einki dáraverk. Skift ikki yrki nú, hóast eg væl skilji, at tú tráar eftir at sleppa úr Klakksvík. Annað var, um hetta var komið, áðrenn fabrikkin var komin á gongd, eg meini, áðrenn tit báðir Kjølbro[1] høvdu lagt stovn. – Víst er tað, at skrivandi menn í Føroyum hava ring kor. Men eg haldi, at vit eisini verða at hugsa um hitt økonomiska lívið. Væl veit eg, at búnaðarskúlin eisini ber í ta ættina, men sum sagt nú ert tú farin at bróta slóð fyri fiskaídnaði. –

Útiseti kemur við skipi, sum fer hiðani 8. desember. Ikki fáa vit hann lidnan fyrr, og tað er at láta væl at. Søgusavnið hjá Heðin Brú hevur S. L. Møller[2] lovað okkum liðugt til sama skip.

Tíverri fái eg ikki skrivað meir hesa ferð. – Heilsa konu tíni og børnum.

Við bestu heilsan
Kristian

FLB: E 715.1

1 Kjølbro, Jógvan Frederik (1887-1967), leder for bedriften P/f J.F.Kjølbro i Klaksvík. Kjølbro representerte Fólkaflokkurin i Lagtinget 1943-46, var styremedlem i Sjóvinnubankin og Norðoya sparikassi, formann i nevnden for Føroya fiskeexport, og var aktiv i brødremenigheten i Klaksvík.

2 *Flókatrøll* ble trykt av S.L.Møllers Bogtrykkeri, København.

32. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn S. 8-12-48

Kæri Karsten!

Nú fært tú Útiseta og Flókatrøll. Útiseti er so vakurt prentverk, at fólk undrast á. Flókatrøll ikki so vøkur bók, men einki at fýlast á. Prísurin er øgiligur. Tá ið vit seta útsøluprísin á Útiseta til 12 kr. er tað ov lítið til at fáa peningin aftur, um ikki 700 eintøk verða seld. Vit tora kanska ikki at seta prísin á Føroyum til 14 kr., sum hann átti at verið. Eg veit ikki, eg havi skrivað til Heina um tað. Sum tú

sært av hjálagda brævi (send mær tað aftur!) slær Heini á stert við okkum, tað er harmiligt. Nú má eg biðja teg og Leiv Lützen[1] greiða hetta við Heina og fáa nýggjan mann í hansara stað.

Otto Gelsted – og so er vist eisini við øðrum donskum skilamonnum í list – er so upp í loft fyri tekningakynstri Elinborgar[2], at hon her á landi setir allar aðrar føroyskar listamenn í skugga. Hann skrivar um „Í skýming[3]“ í „Land og folk[4]“ við klisjé av einari mynd. Arga nú ikki Mikines[5] kortini! Mynd hansara er tann besta, nógv tann besta, eftir mínum tykki, men eisini í Útiseta helt O. G.[6] Elinborg bera av. Gott var, at tú fekkst greinina um list senda, og vit kunnu takka fyri, at myndirnar ikki vóru ov seinar. Hetta var alt prýði fyri Útiseta.

Sum tú sært, søgan hjá Dostojevski leyp av – hon kemur so næstu ferð. Umframt tað hevur Sjúrður Lützen[7] týtt ein lítlan sjónleik av Synge (Íranum)[8] – o.u. 10 blaðsíður – og skrivar hann helst nakrar síður um mannin. Jón Helgason[9] skrivar grein um „føroyska skrift á skinni“. So eitt sindur er til, ella er í vón. Nú er at hugsa um tilfar úr Føroyum, fyrst og fremst frá Mariu, og helst eigur tað at vera her í mai mánaði! Eg haldi, vit fara at royna at fáa okkurt frá Heðini Brú – tað er føroysk í evni og máli tað, hann skrivar. Men Sigurd? Og tú? Eina grein ætli eg at fáa um Freud, tað er neyðugt at slíkt verður skrivað, eisini málsliga[10]. Greinin um Marx[11] er góð, haldi eg, tíverri er hon helst ov tung málsliga, men hvør kann geva aftur innihaldið úr boðbrævinum á løttum føroyskum máli, har hvørki mál ella fólk kenna feudalismu ella onnur søgulig og økonomisk hugtøk?

Flókatrøll er málsliga ein frálík bók. Hon er kát og lýrisk, stundum sentimental, men krút er í henni. Skaldsliga er „Hin langa náttin“ høvuðssøgan, vøkur og samstundis sálarliga bein, haldi eg. Heðin Brú er stórognin hjá okkum – gevið honum líkindi at skriva.

Mangt annað átti eg at borið við, men nú verði eg at enda. Heilsa konu tíni og børnum! Góð jól og gott nýggjár!

Vinaliga
Kristian

FLB: E 715.1

1 Leivur Lützen (1911-86) var Landsrettssakfører i Havn.
2 Elinborg Lützen (1919-1995) var grafiker utdannet i København.
3 *Í skýminingini* (1948), bildebok med sagn, rim og eventyr er illustrert av Elinborg Lützen og er blitt en klassiker.
4 *Land og folk* ble utgitt av Danmarks kommunistiske parti fra 1945 til 1990. Den var en del av den illegale presse under krigen og fortsatte deretter som dagsavis.
5 Sámal Joensen Mikines (1906-1979) en av Færøyenes fremste billedkunstnere. Han var gift med Elinborg Lützen 1944-52.
6 Otto Gelsted (1888-1968), dansk dikter, forlagskonsulent og kritiker.
7 Sjúrður Lützens (1925-49) var sønn av Christoffer Lützen. Han studerte engelsk i København. Hans artikkel om Synge og oversettelsen „Teir ríða til strandar“ (originaltittel: *Riders to the Sea)* kom ikke i *Útiseti,* men i *Varðin* bind 28.
8 John Millington Synge (1871-1909), irsk dramatiker
9 Jón Helgason (1899-1986) var professor i islandsk ved Københavns universitet og kollega med Christian Matras. Jón Helgason ga ut en diktsamling med egne dikt i 1939 og seinere to samlinger gjendiktninger. Han skrev om „Kongsbókin úr Føroyum“ *Útiseti* 1951 og 1952.
10 En artikkel om Freud, skrevet av Åge Haugland, kom i *Útiseti* 1950
11 Jørgen Steinings artikkel om Marx kom i *Útiseti* 1948.

33. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 15.12- 48

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið og bøkur tú sendi; fongur var, sum eg var ógvuliga fegin um at fáa. Eitt fari eg at siga beinan vegin, eg skammist um at standa sum ritstjóri, tað er sum Danskarin tekur til „ en tilsnigelse“, tí at mín partur í hesu vøkru bók er so lítil. Ein og hvør, ið skriva hevur, hevur eins stóran rætt og eg, at verða ritstjóri. Alt stríðið hevur ligið á tær. Verður mín partur í bókini næsta ár eins lítil og í ár, so haldi eg, at tú skalt standa einsamallur sum ritstjóri. Tað hóskar best við sannleikan og sær hampuligast út.

Mær dámdi „Útiseta“ frálíka væl, samanborin við tær báðar bøkurnar undan eru komnar, haldi eg henda seinasta hevur munin. Greinirnar um Janus vóru sera áhugaverdar, og tað var gott, at tú fekk so nógv skriva um hann. Hjá manni sum mær, ið veit so lítið, var ógvuliga áhugavert at lesa greinina hjá tær um: Skaldskap hjá børnum. Eitt var sum Janus og eg iðraðu okkum um, at vit høvdu ikki sagt við teg at seta tekstin til myndirnar í listagreinini sum „fótnotu“ við petit á síðuni, ikki beinleiðis undir myndina. Soleiðis hevur norðmaðurin Jens Thiis[1] gjørt í listasøgu, hann hevur skrivað, og sær tað sera vakurt út. Tú, meðan eg minnist tað: Hevði tú ikki kunna sent mær ummælið hjá Otto Gelsted. Eg sendi heilsu við Sjúrða[2], svági tínum til Elinborg og bað hana læna mær

ummælið, men hon hevði heldur ikki fingið tað. Eg hevði fegin vilja lisið tað. At Elinborg er ogn í, tað er einki at ivast í. Var tað ikki Marianna[3], sum segði mær, at tað var nakað huldukent við Elinborg ella var tað Ingeborg[4]: Tá ið hon var smágenta plagdi hon at sita einsamøll uppi á einum skýmligum lofti og spæla. Eg veit ikki, men tekningarnar hjá henni er ein vælsignað blending av fínari mentan og romum heiðinskapi.

Flókatrøll havi eg ikki lisið, eg goymi hana til jóla. Eg haldi hon er ein vøkur bók, skilji ikki tú fílist. Eg hitti Heðin Brú í Havn tann dagin, Drottningin kom, hann gekk kykur at fáa bókina. Hann í sínum lag: Lítlar stundir loyvast honum at skriva. Frásøguna um grindadrápið í Tindhólmi í „Fedgar á Ferð"[5], hana lesi eg, tá ið er eri í ringum hýri. Tað er heilt ótrúligt, sum hann tekur væl við orðana og sigur væl frá har. Eg trúgvi ikki at grindadráp í litteraturi kann fáa meiri klassiskan form, enn hann hevur givið tí. Hann er ein hendinga fínur stilístur.

Eg skal heita á ymsi fólk um at skriva til Útiseta. Eitt fari eg at spyrja teg: Fáast ongar av týðingunum til danskt av T.S.Eliots yrkingum[6]. Eg eigi svenskar týðingar, og nakað av tí hann hevur skrivað á enskum, harnæst eigi eg nøkur littererkritisk essays týdd til danskt. Hevði eg fingið hendur á nóg nógvum tilfari, hevði eg havt hug at skriva grein um hann til „Varðan". Eg veit væl, at tað er hættisligt, men er tað ikki loyvuligt hjá mær at royna? Tær veit eg dámar ikki Eliot, tað hevur tú sagt mær eina ferð. Frá einum ungum Onglendingi, sum búði hjá okkum í summar fekk eg nýliga sendandi Robert Burns yrkingar; tær vóru útgivnar í bókabólkinum: The Penguin Poets. Hann var ikki so lítið ovfarin, tá ið eg vísti honum týðingarnar hjá tær av Robert Burns[7].

Tú ætlar at skriva grein um Freud til næstu Útiseta, og tað er vert at fáa. Ikki tí: Freud haldi eg hevur gjørt lívið tvær reisir so fløkut, sum tað var framman undan. Freudskir „specialitetar" í hondunum á skúlalærarum. Harrin haldi sína varandi hond yvir mær!

Ein svenskur lyrikari Bertel Bodén[8] vitjaði meg og Hans á Biskupstød[9] í summar – tveir vóru fanarnir at vitja -. Nú hevur Hans fingið yrkingasavn, hann hevur útgivið hjá Bonnier, og eg havi lænt tað. Devil og bleikur og spakur er hann. Men sjálvandi hevur hann eina yrking, sum hann kallar „Apokalyps". Opinbering Jóannesar, síggi eg í einum av seinastu nr. B.L.M.[10], hevur reiðuliga borið við svenskan lyrikk.

Nú tá ið tú fert yvir til Svíaríki mátti tú fingið onkrum Svia at skriva í Útiseta. Sviar tað eru álítismenn, sigur Hans á Biskupstød; hann vil verða við, at Svíaríkið er einasta landið av Norðurlondunum, sum reiðuliga tilkomið er. Men hann hevur eisini fingið sær konu hagan.

So sendi eg tær, Marionnu og Eiriki bestu jóla- og nýggjárs ynski. Árna síggji eg av og á, men ikki fæst hann á gátt.

Heilsan vinarliga Karsten
Brævið frá Heini fann eg ikki beint nú, men tú skalt fáa tað næstu ferð eg skrivi. Eg skal royna at fáa ein mann fyri hann.

FMD: H nr.10-02 p.nr. 05

---

1 Jens Thiis (1870-1942), norsk kunsthistoriker.
2 Sjurður Lützen (1929-2004) sivilingeniør i København kommune. Yngste bror av Marianna Matras og dermed Christian Matras' svoger.
3 Marianna Matras f. Lützen, Elinborgs tretten år eldre søster
4 Ingeborg Lützen (1889-1970) var søster til Rigmor Lützen (jf. brev 18 fra Christian Matras til William Heinesen) og faster til Elinborg. Ingeborg Lützen arbeidet i Føroya Banki i Havn.
5 *Feðgar á ferð*
6 Jf. brev nr. 11
7 Jf.brev nr. 1
8 Bertil Bodén, svensk journalist og forf., var flere ganger på besøk hos Hans á Biskupstød.
9 Hans á Biskupstød (1896-1983) bonde på Biskupstød, Klaksvík. Han leste mye, var fólkaflokksmann oh formann i sykekassen i Klaksvík i tiden omkring legestriden.
10 Bonniers Litterära Magasin utkom fra 1932 og ble et av Nordens ledende litterære tidsskrifter.

34. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn S. 7/1-1949

Kæri Karsten!

Tú letur so væl at alva okkara. Eg veit ikki. Men hann er toluliga fjølbroyttur, haldi eg, og summar greinir (tær um Janus) hava virði út um dagin. Heppin vart tú við listaummæli tínum. Tað hevur fingið summar Danir at forvitnast. – Viðvíkjandi næsta árgangi fari eg at biðja teg tosa við ella skriva til Rich. B. Thomsen[1] og biðja hann lata okkum fáa til ummælis allar bøkurnar, hann hevur givið

út. So fer Óli[2] at skriva um tær. Hann kann senda tær til ritstjórn Útiseta og til mína adressu, so sleppur tú frá fyrst at taka ímóti og síðani senda. Eg vil hava Óla at skriva. Hann er meiri uttanveltaður enn tú og eg. – Sig mær, hugsar einki forlag í Føroyum um at senda Útiseta bøkur til ummælis? Kanska ger tað ikki so nógv, tí tað mesta er so vánaligt, men frægari var, um okkurt føroyskt tíðarrit skrivaði nakrar reglur um tað, ið út kemur. Eg líti á, at tit báðir Leivur[3] onkursvegna fáa tað gjørt so, at fyritøkan ikki heldur uppat hjá okkum. Fyri fyrst ræður um at fáa mann (ella bókahandil?) fyri Heina, sum ikki vil longur. Annars er okkum tørvur á peningi. Kanska eiga vit eitt sindur á, sum vit fáa, tá ið Heini ger upp. –

Nei, alt annað fer nú at bíða til næsta post. Eg havi so nógv brøvini at skriva í kvøld. –

Heilsa Mariu Louisu og børnunum! –

Vinaliga
Kristian

FLB: E 715.1

1 Richard B. Thomsen hadde da utgitt tre romaner: *Blámannavík* (1944), *Lagnan* (1945) og *Riddarhøfn* (1948). Seinere kom seks romaner til.
2 Óli Jacobsen skrev om dem i *Útiseti* 1949
3 Leivur Lützen. Jf. brev 32.

35. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 18/1-1949

Kæri Kristian!

Halt mær til góðar at eg skrivi við blýanti. Bert ein pennur er í húsunum, konan eigur, og nú fór hon at skriva brøv, pennurin hjá mær sjálvum er brotin. Men hetta lesist. Tøkk fyri brævið. Eg skal skriva til Rich.B.Thomsen, sum tú biður meg og royna at fáa hann at senda tær bøkurnar. Bøkurnar hjá teimum føroysku feløgunum, tær eru sum Várharra Gud veit. „Í skýmingini“ er ummæld, fært tú so bøkurnar hjá R.B.Thomsen, so haldi eg er at kalla einki komið, ið vert er at taka upp á tungu, síðan „Fiskimenn“[1] og „Heystsøga“[2] komu, og vórðu tær báðar nevndar í „Útiseta“ 1947.

Eg var í Havn stutt herfyri. Vitjaði Mariu, sum nú er á hospitalinum við meiddum fóti og brákaðari hond; og tað er høgra hond, so at ikki fær hon skrivað. Hon lovaði tó at skriva so skjótt, sum hon var so fræg. Heðin Brú vitjaði eg eisini, og gav hann sama lyfti og Maria.

Seinastu ferð við Tjaldrinum fekk eg fysta árgang av tíðarritinum „Heretica“[3], sum eg gleði meg nógv til at lesa. Eg havi gjørt meg til haldara á hesum tíðarriti. Lesur tú hetta tíðarrit, og hvat líkst tær á tað? Eg síggi at Martin A. Hansen[4] skrivar nógv í tað, hann er ein frálíkur høvundur, tíanverri havi eg enn ikki fingið seinastu bók hansara: Tanker i en Skorsten.

Músina[5] hitti eg í Havn, og var tað ein stuttleiki at práta við hann.

Annars er smávegis tíðindi hiðani. Hanus bóndi á Biskupstød liggur alsamt inni og lesur og lænir mær bøkur. Nú eitt kvøldi var hann inni hjá mær og bar mær bók Sigurd Ibsens: Menneskelig Kvintessens[6], ið hann helt vera bestu bók, sum hann nakrantíð hevði lisið. Og beint er tað, hon er góð. Bert fær ein eina sára kenslu av, at tað er hitt ov lítið virda flogvitið, sum ber í bøtuflaka fyri sær sjálvum. Men hvør er ikki fúsur til tað? Hanus bóndi hevði verið ein stásmaður hevði ikki so nógv av tí, hann lesur, stokki rangt. Tá ið hann langur og skrámutur kemur ríðandi á pinkulítlum hesti, er hann Don Qijote upp á dagar. Hann ferðast mest á rossi gjøgnum bygdina.

Kona mín og eg senda tykkum bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Martin Joensens roman fra 1946
2 „Heystsøga“ må være feilstaving for *Hests søga* (1947) av Jóan Christian Poulsen (1881-1970). Christian Matras skriver om boken i *Útiseti* 1946-47: „ein frálík bók, einsýna væl skrivað, málið vakurt, fult av orðum og orðfellum, sum ikke hava „verið fyri“ fyrr – so segði maðurin. Hennara størsta virði er tað mikla siðsøguliga tilfarið, sum hon so gjølla greiðir frá“ (s.169).
3 *Heretica,* dansk litteraturtidsskrift 1948 – 1953.

4 Martin A. Hansen (1909-55), dansk forfatter, kanskje best kjent for romanen *Løgneren* (1950). Han var redaktør i *Heretica* sammen med Ole Wivel i 1950-51.
5 Jóannes Rasmussen
6 Sigurd Ibsen (1859-1930), sønn av Henrik Ibsen, var politiker, samfunnsviter og filosof. *Menneskelig kvintessens* er en filosofisk studie fra 1911.

36. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 12/2 – 49

Kæri Krisjan!

Leygarkvøld er. Menn, sum eins og eg hava slitið 7 vanligar hundsaldrar, fáa lyndi til at skipa lív sítt eftir fastari reglugongd. Summir finna uppá at skifta umdirklæði og at vaska sær um beinini hvørt leygarkvøld, summir drekka brennivín leygarkvøld, tváa likamið á ranguna og reka sálina á flog. Allir vilja vit nýta tíðina væl, vilja helst læsa hesar ringar av tíð, sum dagurin, vikan, mánaðurin og árið eru, á síðuligan hátt, soleiðis at okkara ringa samvitska kann kyrra seg við at endarnir røkka saman. Okkum dámar ikki tey hugtøk, sum lið eru á, alt okkara strev fer við at laða uppí. Júst tí er tað, at okkum so væl dámar „tradisjón“, og at vit allir samlir uttan at vit vita av tí skapa „tradisjónir“.

Eitt sum eg eri farin at „útinna“ nú er at spæla letingi hvørt leygarkvøld. Hetta er atvoldin til, at tú fært bræv frá mær.

Fyrst vil eg siga tær, at eg havi skriva til Rich.B.Thomsen um bøkurnar at ummæla til „Útiseta“, og vóni eg, at hann skjótt fer at senda tær. Tað verður fragd at síggja, hvat Óli fær burtur úr teimum. Ikki er stuttligt at vera bókaummælari, tí at valla verður nakar dómur, ið samtíðin gevur, beinur. Eg gevi teimum fullan rættin, sum vilja halda, at stórur søguligur kunnleiki er neyðugur hjá teimum, ið meta virðið á verkum teirra javngomlu. Men umframt søguligan kunnleika noyðast teir at hava gávur at liva í tíðuni, sum verður um 100 ella 200 ár. Teir noyðast at hava profetiskar gávur. Lógin um „relativitetin“ fær okkum alsamt at gera mistøk; og at tala um objektivitet hjá teimum, sum fella dómir um fyribrigdi í tíðini, sum teir sjálvir standa beint í, ella at krevja objektivitet av teimum, er ein „absurditetur“. Hetta er ein avgamal sannleiki, sum menn leingi hava verið kunnugur við. Men hvat er at gera? Eg havi varhugan av at mentamenn úti í heiminum gera sær nógvan ómak júst nú, at „avýta av nýggjum“, sum Sigurður á sinni tók til. Men hvat ætla teir at nýta til áhaldsi? (Eg veit ikki um hetta orði er beint stavsett). Av tí sindri eg lesi í útlendskum littererum tíðarritum havi eg varhugan av, at menn ikki longur liggja á knøunum og halda bønarhald frammanfyri øllum tí vakra sum Antikkurin og Klassisisman skaptu, men at teir nú royna at skilja henda barndómin hjá europeisku mentanini við gløggari sansum enn áður.

Hevur tú nakrantíð lisið Vilh.Grønbecks bók um Hellas? Eru tað fleiri bøkur? Eg hevði fegin vilja lisið hetta verk, men tað fæst ikki á bókasavninum og ikki heldur í bókahandlinum. Man tað fáast niðri nú?

Tú heldur til góðar, um hesi hugskot, ein ólærdur letingi roynur at geva mál leygarkvøld síla, eru eitt sindur fløkt. Men greið tú mær eitt sindur frá øllum tí, sum skjýtur seg upp í hesu brongluti tíð, vit liva í. Tað lystur Hanus bónda og mær at frætta, hvat tit hava fyri úti í stóra heimi nú. Vinmaður mín Hanus bóndi á Biskupstød mann vera sjúkur nú. Seinastu ferð eg hitti hann, var hann tilbjóðaður, men nú er langt síðan, eg bar eygað við hann.

Nær fert tú til Svíaríkis? Skriva mær nøkur orð og sig búðstaðin.

Vit senda tykkum øllum bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

37. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 23/4- 49

Kæri Krisjan!

Nú kvøtti ikki úr tær aftur. Ivaleyst hevur tú haft so nógv at tikist við, meðan tú hevur verið staddur í Svíaríki, at tú lítlan ans hevur givið vinum tínum, sum fjarskotnir balast „byrgdir í sjónum inni“[1]. Tað er ikki eiðasørt, vit øvunda tykkum, sum nærri eru staddir teimum plássum, har stórhendingarnar fara fram. Her sita vit við tómum heilum og hálvsova, fáa kanska ofta hugskot, sum eiga ikki nóg miklan frískleika: Er tað løgið, at óvundin av og á setur sín ljóta

gekkaskort inn um sálardyr okkara? Men tá ið eg nevni hetta hugtak, sum ger, at vit her heima kenna okkum smáar øvund, fari eg kanska eitt sindur skeivur. Tað er ikki óvund í heilum líki. Muran er kanska av øðrum slagi: Hetta at maður kemur ongatíð í slíka støðu, at alt verður í lagi. Staddur mitt í múgvuni er einki honum so kært sum at gerast „mesantropur“, og er vunnið lív í einbýli og burtur frá fólki, so leingist honum at vera staddur í stórari mannamúgvu. Herðindi av hesum avgamla sannleika hevur tú sjálvur ivaleyst roynt eins og eg.

Hevur tú lisið svenska „magisinið“ Frihet[2], meðan tú hevur verið í Svíaríki? Ein dagin mær er gangandi eftir breytuni í Klakksvík, dagar ein skrámutur maður á hestbaki móti luftini heimi við biskupstøðhúsini; Hann er undir hettu, hevur stórt morreytt turriklað um hálsin, er í gulum útlendskum jakka; og tá ið hann nærkast síggi eg, at hann er í gráum kvaraleysum brókum við svørtum knappum undir knøunum, morreyðum hosum og hvítbotnaðum gummiskón. Tú undrast ivaleyst á hvør hesin gævi kappin er, sum ríður í hernaða norður í Ánirnar, og kanska hevur tú longu varhugan av, hvør íð maðurin er; sáttliga kemur hann ríðandi norður móti Varpinum, har Royndin Fríða stóð á lunnum.

Tá ið vit hópast steðgar maðurin hestinum og tekur upp úr lummanum eitt saman ballað eintak av Frihet, sum hann far mær. „Les“, sigur hann, les hvat Sviar halda um meg“. So reið maðurin longur fram á leið. Eftir stóð eg við Frihet og fór at lesa grein, sum hin ungi svenski yrkjarin Bertel Bodén ið var í Klakksvík seinasta summar, hevði skrivað um okkara góða vinmann Hans bónda á Biskupstød.

Bertil Bodén skrivar fyrst um Klakksvíkina og hennara øgiliga framburð bæði í illum og góðum, nemur við ættina hjá Hans bónda: Nólsoyar Páll og Jóannes Patursson, setur so sum ein fastan klett inn í bygdina Hans bónda – henda vituga, rættvísa og „belesta“ mann, sum fer at seta sær so djúp spor í Klakksvíkar søgu. Og hvør veit. Væl kann tað koma at vera, at tey brøgd, sum Hans bóndi hevur gjórt, fara at eiga lív eins leingi og sporini, sum hestur hansara hevur prenta á asfaltbreytirnar í Klakksvík.

Nú hvat søgdu Sviar við teg? Svambla teir runt í „symbolikki“ har eisini? Nýliga havi eg lisið „Ved milepælen“ (Sigurd Hoel)[3] og „Huset i mørket“[4] (Vesås). Tað er ólukksáligt, hesar bøkur eru ólíkar, hóast evnið er eins. Sigurd Hoels freudska „intellekt“ er sum glas. Bók hansara er frálíka væl skrivað, men tykir mær hana vera ovklára og avgreiða, hon lýsir betur Sigurd Hoels klókskap, enn hitt livandi lívið. Vesås bók har afturímóti er sum ein hálvalýsing av symbolikki. Valla fari eg skeivur, tá ið eg haldi, at hin sannasta og besta lýsingin

av hersetingarárunum í Noreg hevði maður gjørt, sum var hálvur Sigurd Hoel og hálvur Vesås.

Hvat heldur tú um ein mann sum Poul la Cour[5]? Hansara „Fragmenter af en Dagbog“, sum eg havi lisið brot av í tíðarritinum „Heretica“, tikir mær vera sum ein blótan til ein avgud; í hesum føri er avgudurin lýrikkur. Hjá Hitler var avgudurin politikkur (fyrigev samanberingina).

Ein listamaður skal, meðan hann ger list, sleppa at vera álvarsamur av grimd, men tá ið hann starvast og metur virðið og týdning av list, tá eigur hann eftir mínum tykki at vera klárur í heilanum, og hann eigur hvørki at taka seg sjálvan ei heldur listin so hátíðarliga, at hann villir seg burtur í kámari avgudamystikk. Men tíðirnar eru ógreiðar hjá lýrikkarum í dag, hesum monnum, sum leysir frá Gudi, royna og droyma um at skapa himin á foldum. Lyrikkur er ivaleyst av sama uppruna sum religión, sprottin av ómegdarkenslu, tá ið menn koma at teimum markum, har vit og skil ikki røkkur út um. Náttúruvísindin stendur í dag, tykir mær, úti við hesi mark, og vísindamenninir eru farnir at ganga frá teirra kláru matrialistisku sjónarmiðum, teirra uppfatan er farin at kámast. Tað er tí ikki so løgið at lýrikkurin blótar til døkkan symbolikk. Men harfyri eiga vit ikki at gera lýrikkin til eitt guddómligt „principp“, soleiðis um Paul la Cour hevur lyndi til at gera. Tað er so ólukksaliga let at vera beinrakin við orðum í dag. Øll ferðast vit í hálvalýsing, ting og hugtøk eru loðin og óskillig á at lýta, tað eru bestu vakstrarlíkindi hjá mystikki, symbolir glógva í fagrastu blóman. Gævi mær verður lív lagað at síggja úrslitið, tá ið innheystaður verður tann gróður, sum í dag sýgur sær megi í mannahugum…

Eg var í Havn herfyri. Hitti Sigurð. Hann var hópin gránaður og bleikur í andlitinum. Eg bað hann um tilfar til Útiseta, men segði hann seg vera hildnan uppat at skriva. Sigurði tykir mær synd í. Harðlyntur og fastur í radikalum sjónarmiðum, situr hann nú við húsunum fullum av børnum og peningaliga bundin á hond og fót at mest reaksjoneru monnum í Føroyum. Slíkt tekur dyggt, tað sæst skilluga á Sigurði, hann er fánaður burtur. Hann hevur als ikki ta megi sum t.d. býr í einum manni sum Ellindi.

William hitti eg eisini í Havn og segði hann mær, at Gyldendal fer at geva út nýggja skaldsøgu, hann hevur skriva, til heystar. Hetta gleðir meg nógv. William segði mær annars, at hansara áskoðan var tann at „høvudsproblemið“ í dag, er stríðið millum kapitalismu og kommunismu. Stríðið harðnar upp móti eini avgerð. Eg gevi Williami nakað av rætti. Í hvussu er haldi eg, at tey sum halda

„høvudsproblemið“ vera stríðið millum diktatur og demokrati fara blóðskeiv. Tey stara seg blind á Europu og Ameriku, men hesi lond eru bert ein partur av heiminum. Tí stóra asiatiska fátakdøminum rokna tey als ikki við. Ein kann harmast um at teir ognarleysu eru so lýdnir diktaturvaldinum.

Eg hoyri, at tú ætlar tær til Føroya í summar, nær verður tað? Eg hevði haft ólukksáliga góðan hug at gjørt eina rend til útheimin, men eg sleppi ikki, eri so forbannað bundin. Vit senda tær og tínum bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten
FMD: H nr. 10-02 p.nr.05

---

1 Jf. Christian Matras' dikt „Reikar tú úti um kavalond“.
2 *Frihet* ble utgitt av Sveriges socialdemokratiske ungdomsförbund fra 1918.
3 *Møte ved milepelen* (1947) av den norske forfatteren Sigurd Hoel (1890-1960).
4 *Huset i mørkret* (1945) av den norske forfatteren Tarjei Vesaas (1897-1970).
5 Paul la Cour (1902-1956), dansk dikter. Prosaboken *Fragmenter af en dagbog* kom i 1948.

38. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn S. 2/5-1949

Kæri Karsten!

Meðan eg var í Uppsølum (í Svøríki – ikki í Borðoynni sjálvsagt), fekk eg bræv frá tær. Eitt bræv, skrivað í hvíldarløtu, av einum sissaðum, eitt sindur filosofiskum Klakksvíkingi. Eg hevði so mikið at hugsa um tá, at einki fekk eg skrivað afturímóti, og nú eri eg komin aftur í gamla sjaggið, og so, veitst tú, verða brøvini hareftir. Tað er so nógv at skriva um tað, ið hastar, at eingin friður verður til kontemplativar løtur. Men onkuntíð fært tú nøkur orð skrivað í einihvørji stolnari løtu – ella kanska komi eg so uppundan, at tað verður í eini sannari hvíldarløtu. Fyri fyrst fái eg bert sagt eitt orð: tøkk!

Og nú komið eg við plágunum, sum eg leggi á teg, ið nóg miklar plágur hevur teir 6 dagarnar í vikuni. Tað eru Bókadeildin og Útiseti, ið hetta valda. Vit skylda meir enn 2000 kr. fyri prenting, vit noyðast at fáa pening úr Føroyum, vit eiga ikki at vera sørir har.

Heina frættist einki frá, hvørki um pening ella roknskap. Beiggi hansara – sjálvsagt skal hann fáa fyri sítt strev – eigur at hava sett væl av peningi í bankan, ella er so, at vit eiga alt útistandandi hjá bókabúðum? Eg veit einki annað enn tað, at vit mugu beint nú fáa í minsta lagi 2000 kr. til at gjalda gamla prenting fyri. – Eitt annað: hvussu varð við bókum okkara, nú Heini segði seg ætla at kasta alt frá sær? Eg veit einki um hetta.

„Nornagestur“ liggur at kalla óseldur í Føroyum. Lat okkum fáa niður higar eini 100 eintøk sum skjótast.

So er Útiseti. Einki er komið uttan týðing Tróndar av Dostojevski. Nú skuldi tilfarið helst verið her. Frá Jóni Helgasyni fái eg í juni grein, sum eitur „Føroysk skrift á skinni“. Eina grein um Freud, sum danskur sálarfrøðingur skrivar (hon er dýr) fái eg um somu tíð. Alt hitt hongur í leysum lofti. – Bøkurnar frá Rich. B. Thomsen eru komnar – Óli hevur lovað at skriva. – Gott á teg, Karsten, royn og fá sum skjótast tað føroyska tilfarið – frá Mariu, Heðin Brú o.fl. Tað er næstan ógjørligt at fáa Útiseta út, um ikki tilfarið kemur betur inn.

Svøríkisferðina fari eg onkuntíð at skriva um. Hon var frálík. Tær seinastu vikurnar vóru Marianna og Eirikur har norðuri. Tað vóru jóladagar hjá okkum øllum.

Nú er vár her, men ikki fyrr enn eg fái bart nakrar marrur av mær, verður rættiliga vár í mínum huga. Nú royni eg at skriva brøv og til., sum tyngir og pínir meg, og tá ið eg fái gjørt okkurt av tí hálvlidna verkinum liðugt, tá fari eg leita mær út í várið, um ikki ov seint er. –

Við bestu heilsan frá okkum øllum
Vinur tín
Kristian

FLB: E715.1

39. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 10/6- 49

Kæri Krisjan!

Ikki fekk eg upp í lag at skriva seinastu ferð við Tjaldrinum og takka Marionnu og tær fyri seinast. Tað kom at vera so nógv at

takast við beint, tá eg kom aftur. Men eg takki tykkum so nú, fyri tykkara stóra gestablídni móti mær, fyri tær hugnaligu løtur vit høvdu saman og fyri tær peningaútreiðslur tit spardu hjá mær. Sum eg segði tær føddi eg hornaseyð inni í vetur, seinasta leygardag fór hann til Mikladals, skal ganga í Djúpadali. Ættaður var hann av Sandi, so ikki var hann mikil í vavi, men devil og væl kann sovorðið smátt roynast á heystardegi, tá ið tað gongur á góðum haga. Tú kannst heilsa Marionnu at eg ætli at senda henni kjógv eina ferð tá heystið er gingið.

Heðin Brú hitti eg ikki ígjár, eg var í Havn. Hann er á Flatlondum. Sært tú hann so sig honum at nevnd Fiskivinnublaðsins er ógvuliga hugað at gera felags Fiskuvinnu og Landbúnaðarblað. So hetta noyðast Heðin Brú og eg at fara undir at skipa beinan vegin, hann kemur aftur. Vónandi verða so líkindi at fáa blaðið út meiri regluliga.

Janus tosaði eg við ígjár og Mikines, Mariu Mikkelsen eisini og Leiv Lützen. Eg fekk einki steðgað í Havn, tá ið eg kom aftur, men Sjúrður hevur klára upp við Heina. Maria hevur fingið røðurnar sum hon helt yvir Mariu Hammershaimb og Frú Horsbøl[1], tær skulu helst koma við myndum. Pollavilhelm tosaði eg eisini við[2]. Søgan hjá honum kom í Varðan, sum tú veitst. Men hann hevði eina søgu um tvey, sum liva innan í einum doggdropa. Hana lovaði hann at senda mær.

Tað er so ógvuliga nógv annað eg skuldi skriva, men tað verður av ongum hesu ferð, tí at tíðin er so knøpp.

Tær bestu heilsanir
Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr. 05

1 En del av Maria Mikkelsens minnetale i Føroyingafelag í Keypmannahavn 4. okt. 1941 ble trykt i *Útiseti* 1949.
Den har tittelen „Tveir føroyingafelagslimir“. Den ene var Anna Horsbøl (1856-1940), datter av bokbinder Hans Niklái Jacobsen i Tórshavn og søster til dr. Jakob Jakobsen. Den andre var Maria Hammershaimb (1866-1941), prestedatter fra Nes, kom til Danmark som barn og ble værende der også etter at foreldrene døde.

2 Vilhelm S. Poulsen (1881-1966), kalt Pollavilhelm, arbeidet som tømmermann og snekker og skrev fortellinger som han fikk trykt i *Varðin*. Han skrev også en roman på dansk i 1956. Novellen „Dreymur“ sto i *Varðin* bd.26, s.181-184.

40. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn S. 17/6-1949

Kæri Karsten!

Takki tær fyri brævið. – Av tí, at tú einki skrivar um tilburðir hjá Stóramanni[1], rokni eg við, at alt er komið aftur í rættlag har. Í hvussu er verður tú í sama stað nakað enn – skilst mær. – Veðragjólinginum ynski eg alt gott í Djúpadali. Hjá einum seyði at koma hagar man vera sum at koma í himmiríki hjá fólki.

Tað vóru sorgarboð at fáa, at hann Pollavilhelm hevur „Dreymin“ í Varðanum, tí – sum Tróndur sigur – hann klæddi so væl Dostojevski. Men ikki gerst við, fegin vil eg hava søguna um tey bæði í døggdropanum. – Annars veit eg einki um, at nakað Varðahefti er komið.

Nú leingist mær eftir at fáa tilfarið úr Føroyum – frá tær, frá Mariu, Pollavilhelmi o.ø. – Sjabbock[2] sendi grein, sum tekur grundina undan søgugransking Pylla[3], dr. Jakobsens og annars valamanna. Freud-greinin er komin.

Nú komi eg til peningastandin. Hann er, sum tú veitst, ringur. Vit skylda enn góðar 1000 kr. fyri prentingina av Útiseta og o.u. 600 kr. fyri Flókatrøll. Vit hava lænt allar tær 5000 kr. (rentan er dýr, veitst tú) og so tær 1000 kr. afturat, sum Tróndur tíbetur nú fær aftur. Sjúrður hevur hvørki sent mær orð ella eið, so eg veit einki um, hvussu nógv vit eiga av peningi í Føroyum, hjá Heina og í bókabúðunum. Men eitt er víst: eg má fáa at vita standin, og nakað skjótt mugu pengar koma.

Heðin Brú fer heim í dag. Eg havi sagt honum frá tí, tú skrivaði um Fiskivinnu- og búnaðarblaðið. – Enn havi eg ikki fingið hansara íløgu – ella íkast – í Útiseta. – Jacob Paludan[4] vil hava eitt Heðin Brú-bind í Hasselbalchs Kulturbibliotek. Hetta skal tú ikki siga bløðunum.

Eitt fari eg at biðja teg, nú tú ert so nær við Gudsfólkið[5]. Bið teir devlarnar senda Útiseta eitt ummæliseintak av bíbliuni og tað skjótt. Sig mær, veit hatta fólkaslagið ikki, at Útiseti er til?

Eg frætti, at tit eru í grind í heilum. Tjaldur var illa atkomið, tá ið rópt varð: at hetta veðrið var ikki so frægt sum í Føroyum – og so hava nógvar grindir verið. Tað er hugnaligt at frætta, at grindir doyggja. –

Dávur[6], sum er vanur at ringja higar, bæði í tíð og ótið, hevur ikki klovið í tvey, síðan hann setti fótin á land. Vit tora kanska at líta á, at líkindini eru góð nú fyri heimkomu.

Hjørdis Djurhuus Nielsen[7] liggur á Ríkishospitalinum. Eg hugsi, at tað er heldur ódámligt við sjúkuni, men vónandi er ikki so ringt, sum væntast kann. Teir siga seg ikki enn rættiliga vita, hvat ið bagir. Hon hevur vist „nyrebækkenbetændelse", men teir halda, annað er uppií. Mamma hennara er stødd her í Danmørk. –

Summarhitin er ikki komin enn. Mær leingist ikki eftir tí mikla hitanum, men frægari kundi veðrið verið, enn tað er. Tað er oftast vindur og regn. –

Eg skal heilsa tykkum frá konuni og dreingjunum.
Við bestu heilsan
Kristian

FLB: E715.1

1 Stórimaður, oppnavn på Jógvan Kjølbro i Klaksvík jf. brev 31. Han hadde stor makt økonomisk og stor innflytelse religiøst.
2 Jacob Jacobsen. Kallenavnet hans er blitt stavet på mange forskjellige måter. Jf. navneregisteret: Sjákup.
3 Pylli er Poul Niclasen (1889-1953), redaktør av Dimmalætting 1918-36 (ref. Andreassen 1995:27, 152f.). Han var lagtingsmann for Sambandsflokkurin og landstingsmann 1936-53 (Dahl 2002:322f).
4 Dansk forfatter.
5 Baptistene, brødremenigheten
6 Davur Magnussen, landsapoteker på Færøyene etter krigen.
7 Hjørdis Djurhuus Nielsen (1904 -1960) datter av Anna og Janus Djurhuus. Hjørdis var den første færøyske kvinnen som fikk embetseksamen, ble psykiater i København og gift med legen Johannes Christian Nielsen. Hjørdis hadde helseproblemer og fikk fjernet en nyre i 1949.

41. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 24/6- 49

Kæri Krisjan!

Tøkk fyri brævið. Í gjár var eg í Havn, og hitti eg har bæði Sjúrða Lützen og Heina. Heini hevur kravt bókahandlarnar eftir uppgerilsi, men væntar hann ikki at kunna avrokna fyrr enn eina ferð í juli.

Annars er tað at siga tær, at eg fyri tveimum døgum síðan segði meg leysan frá starvi mínum hjá Kjølbro til 1.oktober í ár. Tað er vónleyst at hugsa um hjá mær at arbeiða saman við Gamla Kjølbro. Meðan Als hevur verið her, hevur tað so dánt kunna lorrað. Ístaðin fyri Als kemur Páll[1] á Dul higar. Hann fer at vera ein deyta, sum fer at siga amen til alt, sum Kjølbro sigur. Og Kjølbro kann vera so burtur av lagi bíttur og ólogiskur. Hann veit skil á saltfiski og sølu av saltfiski. Men tað er eisini tað einasta vit hansara røkkur rundan um. Hevði tað tosast við hann, hevði tað verið ein hjálp, men tað gerst ikki, uttan eg verði paptistur, og tað leggji eg ikki í at gerast, ella rættari mær vamlast við, tá ið eg hugsi um slíkar treytur fyri samstarvi.

Men gott í teg, far nú ikki og gerst ov álvarsamur av hesum, eg havi sagt tær. Ein noyðist at trilva seg fram gjógnum hetta pinkusamfelagið hjá okkum, áðrenn funnin verður ein sessur har sitandi er.

Tað verður ikki meir hesu ferð.

Við bestu heilsanum til tykkum øll

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Páll á Dul var Jógvan Kjølbros nestkommanderende i bedriften og en av lederne i brødremenigheten i Klaksvík.

42. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn S. 1/7-1949

Kæri Karsten!
Takki tær fyri brævið. – Hetta verður einki svar, bert nakrar reglur. Eg eri so móður í kvøld. – Hetta vóru stórtíðindi um teg, sum rýmir frá Stóramanni. Eg varð illa við. Leyp nú ikki á sjógvin, Karsten! Men tú veitst óivað, hvat tú gert.

Nú ein dagin ringdi S.L. Møller[1] eftir pengum (Flókatrøll) – vit skylda nakrar hundrað krónur enn. Verri er tað, at enn skylda vit

1000 kr. hjá Munksgaard[2] fyri Útiseta, og av somu grund standa vit so heftir – annars var vert at hugsa um bíligari prenting hesa ferð. Nú ber ikki til at gera nakað. Tað er bráðneyðugt, at vit fáa pening úr Føroyum nú, annars steðgar alt. – Av tilfari er hetta komið: grein frá Sjabokki (kom í dag) 13 bls., søgan hjá Dostojevski og greinin um Freud. Jens í Dali hevur einki sent úr Grønlandi enn. Úr Føroyum er einki komið. Hóast tú hevur annað at hugsa um, biði eg teg royna at fáa føroyska tilfarið sum skjótast. – Hetta var eitt missátt bræv. Eg skrivi seinni. –

Heilsa konu og børnum frá okkum øllum.

Vinur tín
Kristian

FLB: E 715.1

1 Dansk trykkeri, jf. brev 31
2 Ejnar Munksgaard (1890-1948), dansk forlegger som sammen med O.Levin grunnla firmaet Levin &Munksgaard i København i 1917, og drev det alene fra 1933 under navnet Munksgaard. International Boghandel og Forlag (jf. brevvekslingen mellom Christian Matras og William Heinesen).

43. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn S. 8/7-1949

Kæri Karsten!

Hesa ferð í skundi nøkur orð um Útiseta. Tilfar er komið frá Tróndi, og greinina frá Pola[1] fái eg. Jens í Dali hevur einki sent enn úr Grønlandi. Sjabokk[2] sendi mær sína grein, sum tíverri einki sigur um Húsfrúnna – hon verður 13 bls. Nú leingist mær eftir hesum úr Føroyum: 1. bið bíbligrunn baptista beinan vegin senda mær bíbliuna til ummælis, tað er stór bók og nakað væl má eg lesa, áðrenn eg skrivi; 2. bið fólkini í Føroyum senda mær sítt tilfar, og lat meg fáa títt. –

Vit eru her enn, fara eina ferð seinni út á Leitið. Nú er lýtt, eg vænti øgiligan hita í dag. – Bræv kemur seinni. –

Vinaliga
Kristian

FLB: E 715.1

1 Pola er Napoleon Djurhuus. Han skrev „Fram við landið“ i *Útiseti* 1949.
2 Jacob Jacobsen skrev artikkelen „Um ættartalvur og miðalaldarsøgu okkara“ i *Útiseti* 1949. „Húsfrúgvin“, som han ikke skrev om, refererer trolig til sagnet „Húsfrúgvin í Húsavík“ (Hammarshaimb 1891:373). I *Útiseti* 1950 skriver han likevel „Um húsfrýr í Føroyum“.

44. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 8/7- 49

Kæri Krisjan!

Tøkk fyri brævið. Næstu ferð við Tjaldrinum ætli eg, kann eg senda tær nakað av tilfari til Útiseta. Maria hevur fyri langt síðan fingið minnisrøðurnar yvir Onnu Horsbøl og Mariu Hammershaimb, men seinast eg hitti hana í Havn, segði hon, at hon enn hevði ikki havt stundir at lesa tær aftur. Heðin Brú hevur lovað, og skal eg skriva til hansara, og biðja hann senda mær greinina. Sjálvur skal eg so senda, tað eg kanska fái upp í lag at gera[1].

Viðvíkjandi peninginum: Eg tosaði við Sjúrða Lützen og Heina. Heini hevur lovað, at roknskapurin skal vera klárur eina ferð í hesum mánaðanum, men tað gongst so strilti at fáa uppgerð frá bókahandlinum; tað er henni hann bíðar eftir. Hetta hjálpir tær ikki nógv, hesi tíðindi eg her beri tær, men annað kann eg einki gera.

Sum eg segði tær seinast fari eg frá Kjølbro 1.okt. Orsøkin er tann at Gamli Kjølbro og eg kunnu ikki rættuliga tosa saman, hvørki um ting „her eller hisset“. Tú er óivað ógvuliga forvitin eftir at frætta, hvat eg ætli at takast við, nú ið eg havi slitið meg leysan frá Klakksvíkar gudkosna manni; tú heldur ivaleyst, at okkurt ilt fer at henda hjá mær. Eg skal siga tær, at eg virði Kjølbro so lítið sum gandakall, hann er ov lítið vitugur til at duga gand. Harnæst trúgvi eg ikki, at hann fær Gud at hjálpa sær ímóti mær. Jóan Jakki á Viðareiði[2] hann stuttleikar sær um, at so nógvir rýma frá Kjølbro.

Ein maður segði mær, at hann ein dagin hevði tosað við J.J. sum helt fyri: „Kjølbro er ikki sannferðugur maður, hann sigur ofta ósannhoyt“. „Íðan“, spyr hin, „hvussu verður so, man Kjølbro fara at sleppa í himmiríkið?“ „Jú, góði, tað sleppur hann, men hann fær ikki nakran góðan sess.“ Og so flenti J.J. Avgjørt er ikki enn, hvørt starv eg fari at fáa, men væntandi verður, at eg verið settur stjóri fyri nýggjum fiskilaboratorii, sum løgtingið skal seta á stovn skjótt. Tú skal ikki bera hesi tíðindi út um tínar egnu dyr. Mær dámar einki at tey koma fram enn. Uppgávan hjá labotatoriinum verður upplýsandi og ráðgevandi starv viðvíkjandi hagreiðing av fiski. Tað verður ikki lagdur nógvur dentur á vísundaligt starv í fyrstuni í hvussu er, men hetta kann koma so við og við. Hetta nýggja starvið dámar mær nógv betur, enn at ganga sum ókrýndur bollakongur hjá Kjølbro alla ævi mína. Tað stuttliga verður, at fái eg hetta nýggja starvið, fái eg eisini mynduleika til at tala at Kjølbro, um hann ikki skikkar sær væl. Men tú skilir nokk: Eg eri ikki hevndarmikil maður. Kjølbro eins og aðrir skulu fáa „korrekta“ viðferð frá mær. Nær eg fari at flyta úr Klakksvík veit eg ikki rættuliga. Eg ætli ikki at leypa fram av. Fyrr enn vit hava fingið tolulig hús í Havn, vænti eg ikki, vit flyta. Bæði Misse og eg gleða okkum um at kunna sleppa burtur úr Klakksvík, tí dámligt pláss er ikki.

Misse og Annika koma niður nú við Tjaldrinum, tær munnu fara at vitja Marionnu og teg.

Bestu heilsanir
Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Karsten Hoydal tekstbidrag til *Útiseti* 1949 er et dikt, „Og rapla varðar allir“ (seinere trykt i diktsamlingen *Syngjandi grót* 1951) og artikkelen „Norrøn listaframsýning“.

2 Jóan Jakki á Viðareiði kan være Jóan Jacob Joensen (1894-1990) fra Viðareiði. Han var skomaker og hadde verksted og skobutikk i Havn.

45. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn S/ p.t. Leitið, Vejby Stran 4/8-1949

Kæri Karsten!

Her er sovorðið illveður, at eg havi nóg illa fingið blund í nátt – fyri vindi. Tað var harðført. Ælaveður hevur verið meginpartin av feriuni hjá okkum her, ta fyrstu tíðina var tað tó mest vindur og brim. Teir seinastu dagarnar hava vit ikki boðið til at fara útí. Vóru í gjár í Gilleleje, og mitt úti í óbygdum kom regnið á okkum, so vit vóru at skinni. Lestur (bløð og „lættar“ bøkur) og kortspæl hava vit at stytta tíðina við. Eitt gott er hjá okkum gomlu, vit fáa hvíld av hesum letingalívinum, men hjá Eiriki er keðiligt. Árni fór heim aftur í fyrradagin.

Tað er hósdagur í dag – mánadagin vænti eg okkum at fara heim aftur. Vit syklaðu út higar, og viðrar, sykla vit aftur. Í regni er ikki stuttligt at sita á hjólbaki, sum tú veitst, og kanska noyðast vit at seta okkum upp í tokið. – Áðrenn vit fóru úr Keypmannahavn var ikki livandi fyri hita, sum tú óivað veitst frá konu tíni. – Hon var eitt kvøldið úti hjá okkum. Tað verður kanska ikki nógv vit síggja hana, áðrenn hon fer heim aftur. Hon lovaði vist at koma út við Anniku onkun dagin. –

Vit báðir Mús fóru ein dagin út at vitja Regin. Hann býr í Vedbæk, í heritikarabygdini. Vit sótu uppi alla náttina. Eina tíð var ein heretikari Ole Wivel[1] har – hinar sóu vit ikki, men andi teirra sveimaði um alt húsið og alla bygdina. Men Regin sjálvur, sum óivað í mongum er maðurin ið løðir, hann er tíverri sjálvur sum skald sami lofnaði hálvvaksni drongur sum seinast, vit sóu nakað frá honum. Hann hevur einki lært av teirra vandni og fílingum, og megin í hansara inspiratiónum er ov neyðarslig. Kanska geri eg honum órætt, men eitt yrkingasavn, hann hevði har, sýndi einki framstig, haldi eg. Men fittur, livandi og ofta gløggur er sami Regin. Tað er bert listamaðurin – tað skapandi – í honum, sum er so lofnað, ella við hvørt kroystut. –

Tíverri kann eg ikki enda, uttan at rópa neyðarróp, sum vant. Hví traman fáa vit ongar pengar frá Heina, ella bókahandlunum? Eg veit ikki, hvør ið skyldar okkum pening, men tað er bráðneyðugt, at vit fáa hann. Og so: hvar er tilfarið til Útiseta, frá tær, Mariu, Heðin Brú[2]? Tað er næstan ógjørligt at arbeiða við hetta lag. –

Annars liva vit væl. Vit eta, sova, spæla kort, lesa og letast, sum

eg segði í áðni, og einki hugsa vit um tað sum bíðar heima við hús. – Heilsa børnunum!

Vinaliga
Kristian

FLB: E 715.1

1 Ole Wivel (1921-2004), lyriker og forlagsbokhandler. Ledet Wivels Forlag 1945-53. Direktør på Gyldendal 1954-63 og 1971-80. Var redaktør av litteraturtidsskriftet *Heretica* sammen med Martin A. Hansen i 1950-51.
2 Heðin Brús novelle „Í Dalhúsi" ble trykt i *Útiseti* i 1950.

46. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Khn S. 13/8-1949

Kæri Karsten!

Tað er synd at gera við teg, eg veit tað, men eg noyðist at koyra eitt sindur undir teg, hóast eg havi frætt, at tú svevur ikki, tá ið konan ikki er undir lonini. Eg eri ein neyðstaddur maður, sum noyðist at heita á onnur. Fyrst er hetta: eg vænti hvørja løtu, at Bókadeildin verður kravd, og vit skylda einar 7000 kr. (5000 í landmandsbankanum). Vit hava ikki eitt oyra. Tað er bráðneyðugt at fáa í minsta lagi 2000 kr. alt fyri eitt. Hatta er eitt: hvussu skulu vit fara undir næsta Útiseta við hetta lag? Hvat kunnu vit lova prentsmiðjuni? Eg orki ikki, tá ið eg umframt alt annað skal noyðast at hugsa um økonomiina. – Og so er tilfarið. Fyri ikki at pína lívið heilt av mær: lat meg fáa tilfarið úr Føroyum nú! Eg fái tað frá Mariu skjótt, tað veit eg. – Og so: hví kemur ikki hatta ummæliseintakið av baptistabíbliuni[1]? Eg eri harmur, at eg skrivaði til tín um tað, tí betri hevði verið at skrivað til bíbliugrunn baptista, men eg kann ikki skriva, fyrr enn eg veit, um tú hevur gjørt nakað. Vit kunnu ikki báðir biðja um hetta. Og so er tað tað, at bókin fæst ikki her, so eg kann ikki keypa eitt eintak.

Útiseta viðvíkjandi veit eg bara eitt, sum gleðir meg, og tað er, at Rikard[2] hevur lovað okkum 1000 kr. til Útiseta 1949 úr mentunargrunninum. Annars havi eg mangan hugsað mær, at best var at kasta frá sær, royna at fáa skuldina burtur og so lata Útiseta doyggja sum aðrar kulturellar fyritøkur í Føroyum. –

Heldur enn at skriva hetta bræv hevði eg viljað sent tær tað rættiliga bræv, sum tú ert verður at fáa. Tað verður onkuntíð, tá ið allar byrðarnar og stúringarnar eru av. Enn er ov mikið av tí slagnum.

Tilfarið nú er hetta: 1. Dostojevski, 2. Sjabbokk, 3. Dánjal Kunoyingur[3] (um Fuglakvæði gamla), 4. Poli (Fram við landi), 5. Haugland (Freud). So fái eg greinina frá Jóni Helgasyni, tá ið hann kemur, greinina frá Mariu, men eg tori ikki at líta á Jens í Dali. So eru tit báðir Heðin Brú eftir, vónandi svíkja tit ikki. –

Vinarliga
Kristian

FLB: E 715.1

1 Victor Danielsen (1894-1961) oversatte hele Bibelen til færøysk, men ikke fra grunnspråkene. Det nye testamente kom i 1937 og hele Bibelen i 1949.
2 Rikard Long
3 Dánjal J. Niclasen fra Kunoy

47. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 18/8- 49

Kæri Krisjan!

Tøkk fyri brævið. Væl skilji eg, at tú ert eitt sindur illførur í seinasta brævið, tí at ikki er nógv álít á hesum fólkinum, tú væntar hjálp frá.

Ólukkan hjá mær er, at eg umframt at hava nógv at takast við (mítt borgarliga starv, Fiskimannablaði, sum ikki ein fani fæst at skriva í og anna), siti soleiðis fyri, at eg eins væl kundi verið búsitandi á mánanum. Eg sleppi ikki at fólki reiðuliga. Hendingaferð, tá ið eg eri í Havn og lítlar og ongar stundir havi, plagi eg at tosa við Heina og bókahandilin: Tað var sagt mær fyri vist, at í julimánað skuldi peningurin vera klárur at senda. Eg havi skrivað bræv til Sjúrða Lützen nú og havi biðið hann vælsignaðan um at royna at koyra undir; men mann tað fara at hjálpa nakað? Hann ger lítla og onga nyttu í Havn uttan gongur og roykjur. Tað eru so forbannað nógvir Føroyingar, sum dáma at liva av tubakki og

sviknum lyftum. Eg havi so vist hildið eftir teimum samrøðum eg hevði við teg og Sjúrð í Keypmannahavn, at hann fór at vera Útiseta góður umboðsmaður í Havn í summar. Tað er hjá bókahandlin eins og hjá almennum skrivstovum í Havn: Gongur tú ikki á kroppin á teimum dag um dag, so fært tú einki frá teimum. Tað var hetta, eg væntaði, at Sjúrður fór at gera í summar.

Sum nevnt havi eg skrivað til Sjúrða, og eg skal eisini heita á bókahandlarnar sum skjótast. Her má koma ein uppgerð.

Eg skilji, at enn hevur tú ikki fingið tilfarið frá Mariu og Heðini Brú. Men trúgv mær: Eg havi mangar ferðir bæði í brøvum og á tal við tey biðið tey sent tilfarið. Frá mær fær tú einki annað, haldi eg, uttan ummælið frá norrønu listaframsýningini. Tað hevur verið mær ólukksáliga torført at skriva hetta. Eg havi noyðst at sitið og lisið meginpartin av bókini: „Vår tids kunst og digtning í Skandinavien", áðrenn eg tordi undir at skriva greinina. Men kortini skal tú ikki vænta, at hon líkist nøkrum. Eg eri púra greiður um, at eg havi sað ovlítið og veit ovlítið til tess at kunna skriva grein um stóra listaframsýning, harafturat kemur tað, at eg havi ikki stundir at geva meg reiðuliga í fastatøkur við evnið. Men greinin eigur heldur ikki at verða skild soleiðis at hon er „kritisk"grein. Eg ætli at kalla greinina: „Hugleiðingar á norrønu listaframsýningini í Keypmannahavn 1949"[1] ella okkurt sovorið. Nógv umráðandi verður at góðar myndir fáast til greinina, men tær kunnu ivaleyst lænast. Eg sendi greinina, tá ið Drottningin fer niður fyrstu ferð, og hon skal verða skriva upp á maskinu, so at tú vónandi fært ikki so nógv stríð av henni.

Richard Long hevur sagt mær, at vit fáa 1000 kr. til Útiseta. Tað ger mun. Hetta veitst tú longu, skilji eg av brævi tínum.

Viðvíkjandi bíbliuni kann eg siga tær, at eg havi biðið Eliesar Poulsen[2] roynt at fingið okkum eitt eintak, og tað hevur hann lovað; men hann segði, at tað var einans Victor Danielsen, sum kundi læta eitt eintak til ummælis. Hann lovaði at tala við Victor um hetta. Eg havi fingið at vita at bæði Eliesar Poulsen og Victor D. í dag eru í Vestmanna, og hagar røkkur okkara telefon ikki. Men nú skal verða álvara av. Eg havi tí fingið hendur á eini bíbliu úr bókahandlinum og sendi tær hana. So noyðist eg seinri at royna at greiða spurningin við Victor sjálvan.

Tað er eitt forbannað stríð og baks at liva í einum so berligum og køldum samfelagi sum tí føroyska. Skrivar tú til fólk, svara tey ikki aftur; tosar tú við tey, eru tey blíðskortað og eygagóð og full av dýrum lyftum, sum tey ganga frá ella gloyma so títt og knapt, tú vendir teimum baki. Tað er einki sum eitur her hjá okkum, at

sakir verða greiddar skjótt og lagaliga, av tí at tær verða bornar fram og útinntar av fleiri lítargóðum folkum. Tað kemur altið lið á ella svíkur í onkunstaðna og so steðgar alt.

Nú styttist tíðin hjá mær her í Klakksvík. Eg veri leysur 1.okt. Ikki veit eg kortini, um eg fari at flyta úr Klakksvík beinan vegin. Tað er so ilt at fáa innivist nakrastaðni. Konan og dóttirin komu báðar aftur í øllum góðum. Tær lótu væl at ferðuni. Eg skal heilsa frá konuni. Sjálvur sendi eg bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

---

1 Tittelen ble „Norrøn listaframsýning".
2 Eliesar Poulsen – bokhandler i Klaksvík. Var aktiv i brødremenigheten.

48. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 6/9- 49

Kæri Krisjan!

Nú sendi eg hesa greinina um listaframsýningina í Keypmannahavn í summar, sum eg lovaði tær við Drotningini seinast, men sum eg tíanverri fekk ikki heilt liðna. Umstøðurnar hjá mær birta í heilum so forbanna nógvar trupulleikar í, so at eg fái næstan ongatíð fylgt mínum mongu góðu ætlanum. Formaðurin, ella hann ið var mær næstur á verksmiðjuni, tók og doyði í summar, og síðan havi eg verið heilt bundin. Hvussu fer at verða eftir fyrsta oktobir, tá ið eg verið leysur frá starvinum her, veit eg ikki. Enn er rásarúmi toluliga vítt eftir fyrsta oktobir, tí at eg eri enn ikki settur í nøkrum nýggjum starvi. Eitt eri eg glaður um: Eg eri skjótt ikki longur ein lutur av tí „prolitariseringsproces", sum fer fram í Klakksvík, ein leikur, sum oddamenninir eru sterkastir í at fremja.

Illa gekkst við bíbliuni. Eliesar Poulsen segði fyri mær nú ein dagin, at Victor Danielsen segði korta nei fyri at lata nakra bíbliu til ummælis, og allarminst til tín, tí at tú hevði eina ferð skrivað eina bókmentasøgu, og tá hevði tú ikki tikið V.D. upp á tunguna.

Hann var annars illur um ummælið í Oyggjaskeggja[1]. Sovorðnum monnum gav hann ikki bíbliur. (V.D. unnir teimum at fara so spælandi til helvete). Tað er ein hørð gudslæra, V.D. hevur svorið sína trúgv til. Men tú hevur nú bíbliuna í hondum, og eg skal royna at greiða hin peningaliga spurningin. Eg havi ikki stundir at skriva meiri hesu ferð. Eina yrking hevði eg, sum ætlanin var skuldi fara í Útiseta, men eg havi ikki fingið handfarið hana nóg væl. Listagreinin tók so nógva tíð hjá mær. Eg fari ovspakuliga fram, tá ið eg putlist við sovorðið skrivligt, tað kemur einki burtur úr. Eg vóni, at tú fert at halda, at greinin kann nýtast. Lætt skuldi verið at fingið myndir til hana[2].

Vit senda tær og tykkum øllum tær bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 *Oyggjaskjeggji.* Avis for færinger i Danmark.
2 Det ble tretten bilder i artikkelen.

49. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík, 26.sept. 1949

Kæri Krisjan.

Tøkk fyri brævið. Tú sært, at eg til svar mítt loyvi mær at nýta Kjølbrosar fína brævapappír. Vónandi fái eg ikki synd fyri hetta.

Viðvíkjandi myndum til grein mína fari eg beinan vegin at siga, at eg, til tess at gera tað lættari hjá tær, havi valt flestu myndirnar burtur úr kataloginum frá sjálvari framsýningini. Eg haldi tað má vera lætt at læna hesar klicheirnar. Myndin hjá Bror Hjort[1]: Margit var ikki í kataloginum, men í Politiken, kanska fært tú lænt hana hagan. Hana hevði eg ógvuliga fegin vilja haft uppí. Somuleiðis hevði verið stuttligt at fingið eina mynd hjá Halmstadmonnunum. Í myndayvirlitinum, sum eg sendi saman við brævinum, havi eg nevnt Axel Olsons: Nature morte mot grå hus[2]. Fæst hendan myndin ikki gerst ikki við, tað sum mest umræður er at fáa eina mynd, sum eyðkenni hevur av málningarlagnum hjá hesum monnunum. Tú hevur kanska slíkar vinmenn í Svíaríki, sum høvdu kunna útvega tær eina kliche.

Forbannað strilti gongur við peninginum síggji eg. Eg havi telefonerað til Havnar, men tíverri var Harry Johansen ikki inni, eg bað hann ringja til mín, tó enn havi eg einki frætt aftur. Eg skal tó lova tær, at fáa greiðu á um hann hevur nakran pening hjá bókadeilduni í bræði. Og hevur hann tað hann verða sendur beinan vegin. Frá mentanargrunninum kunnu vit vanta at fáa 1000 kr., tað helt R. Long ein dagin eg hitti hann. Eg taki pening burtur av fyri bíbliuna, hon kostar 35 kr.

Beint nú havi eg siti og lisið tveir týddar sjónleikir, og vanti eg at fáa tann triðja fyrsta dagin. Annar sjónleikurin er eftir Oscar Wilde, Marius Johannesen hevur týtt, hin er íslendskur og hevur Hans Dalsgaard týtt. Eg haldi, so væl sum eg dugi, at ætla um, at hesir báðir sjónleikirnir yvirhøvur eru hendinga væl týddir. Her er heilt annað talumál enn tað, sum Nyholm Debes[3] og Petra Djurhuus[4] hesi seinastu áruni hava ríka okkara leikpall við. Triðji sjónleikurin er tann, sum H.D. Joensen og Músin hava týtt. Heldur tú ikki tað hevði verið stuttligt at fingið teir út í bók?

Tú hevur misskilt meg: Eg havi ikki sagt meg at hava nakra yrking, eg segði, tað var møguligt, at eg fekk okkurt frá honduni, men enn er tað ikki liðugt.

Eg sendi tykkum bestu heilsanir

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr. 10-02 p.nr.05

1 Bror Hjorth (1894-1968), svensk billedhugger og maler, utdannet i Paris. Professor ved Konsthögskolan i Stockholm fra 1949. Stilte ut på den nordiske kunstutstillingen Karsten Hoydal skriver om.
2 Disse to bildene kom ikke med i artikkelen i *Útiseti* 1949.
3 Nyholm Debess (1882-1952) var i rørleggerlære i Bergen og kom i kontakt med ungdomslag. Han foreslo å stifte Havnar Ungmannafelag. Han var lagtingsmann for Sjálvstýrisflokkurin, dikter og oversetter.
4 Petra Djurhuus (1892-1975) var gift med Hans Andrias Djurhuus. Hun oversatte to islandske skuespill, som ble trykt i *Varðin* 1941 og 1949, skrev novellen „Bekka“ under psevdonymet „Elsa við Á“. „Bekka ble trykt i *Varðin* 1944.

50. Christian Matras til Karsten Hoydal[1]

Florensvej 3, Kbhn S. 28/9 1949

Kæri Karsten!

Takki tær fyri brøvini og fyri íkastið í Útiseta. Viðvíkjandi hesum seinna fari eg at biðja teg skriva mær, hvørja myndir tú helst vilt hava í, so skal eg royna at útvega tær.

So er økonomiin, sum pínir meg enn, tó at Tróndur segði mær, at vit skuldu fáa Útiseta út í ár. Tað forbidna er hetta: vit skylda so nógvan pening – umframt tær 5000 kr. í Landmandsbanken, skylda vit Tróndi góðar 600 kr. og Munksgaard góðar 1200 kr. (eftirstøður frá seinasta ári). Hesar pengarnar má eg fáa alt fyri eitt, um teir eru til. Eg kann ikki fara til Munksgaard ella beinanvegin til prentsmiðju, fyrr enn hetta er afturjavnað. So er spurningurin: eiga vit nakran pening í Føroyum? Heina fæst eingin uppgerð frá og tíverri heldur eingin peningur. Kanska eiga vit ikki nógv á hjá honum. Tað vit hava fingið frá honum er hetta: 3000 kr. + 975 + 1000 (hetta seinasta fekk Sjúrður at lata Tróndi á sinni). Men so nevndi hann beiggja sín. Tað eg veit, hava vit einki oyra fingið frá honum nakrantíð. Hann hevur ætlandi alt standandi á bankabók. Er tað so – vónandi er tað – so er at biðja hann senda peningin beinan vegin telegrafiskt, sjálvsagt aftan á at hann hevur fingið sín part burturav. Tað er harmiligt at plága teg við hesum, sum tú nú ert staddur, men Heini lovaði at tosa við beiggjan, men einki er frætt. Heini skundar sær ikki, hvørki í hesum ella øðrum. Eitt annað eigur tú at taka burtur av peninginum frá Harry – tað eru tær 40 (?) kr. fyri bíbliuna. Hana keypa vit so – og geva hana til orðabókina (sum ongar pengar hevur til bøkur). Eg skrivi um hana.

Greinin hjá tær er sera væl hóskandi, um vit fáa tær røttu myndirnar. Gott á teg gev mær uppskot til myndavalið. – Yrking sigur tú teg hava. Gott hevði verið at fingið eina góða yrking, helst fleiri.

Hatta var stuttligt, hatta tú skrivaði um V.D.[2] Ja, hansara kristni er dømd av trimum: hevnd, hatur og helviti. Hann er av hørðum bergi brotin, bróðursonur gamla Danielsen, hann sum Jørgen-Frantz ætlaði sær at skriva skaldsøgu um – hann kallaði hann profet úr Gamla Testamenti. – Annars ætli eg mær at siga mest gott um týðing Viktors. Nógv er vert at rósa, um tað verður skoðað frá rættari lið.

Nú fer Marianna við brøvum, so eg fari at steðga her.

Heilsa konu og børnum frá okkum øllum.

Vinaliga
Kristian

FLB: E 715.1

1 Christian Matras har tydeligvis ennå ikke fått Karsten Hoydals brev fra 26.09, men takker for de to tidligere brevene.
2 V.D. er Victor Danielsen.

51. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 16/10 – 49

Kæri Kristian!

Tøkk fyri bræv títt, sum eg ikki skilti eitt vet av. Eg var í Havn ein leygardag og tosaði við Harry Johansen um at senda pening við fjarriti. Hann segði vit høvdu um 1500 kr í banka. Eg fór inn til Hjalmar Jacobsen, sum lovaði, at vit kundu fáa 500 kr. á konto frá honum. Sunnudag ringi eg til Harry Johansen og biði hann senda tær 500 kr. frá Hjalmari saman við teimum 1500 kr. í bankanum, hetta lovaði hann at gera og segði seg vilja senda peningin mánadag 3.okt. Og nú fái eg bræv frá tær dagsett 7.okt.[1] og tú veitst einki frá nøkrum peningi at siga; tú skuldi tá longu havt fingið hann. Hetta, sum Heini hevur skrivað til tín, veit eg einki skil á, hatta skuldi í hvussu er einki havt við tann peningin at gera, sum bróður hansara hevur havt um hendi. Einasta vón mín er, at tú nú hevur fingið peningin frá Harry Johansen.

Eg sendi tær eitt yrkingaskapilsi, sum tú vónandi kannst nýta. Eg veit, at M.S.Viðstein[2], sum í fyrradagin í Dagblaðnum skrivaði um Mikkjal á Ryggi:"Hann er ein av okkara stóru, so stórur at hann ongatíð klývur ella sveimar omanfyri hitt sanna føroyska fólkalívið" ("hitt sanna føroyska fólkalívið" ~ definisjón?), honum fer ikki at dáma yrkingina. Men tað hevur heldur ikki verið ætlan mín. At tað, ikki at fara upp um „hitt sanna føroyska fólkalívið" skal vera gjórt til „norm" fyri føroyskar yrkjarar, Guð náði okkum. M.S.Viðstein hevur nú ongantið sveimað hægri, enn at „hitt sanna føroyska fólkalívið" altíð hevur ligið væl omanfyri hann bæði við viti og mentan. Nú kemur annars eitt stórt yrkingasavn út,

høvundurin eitur Flóðin Flekk.[3] Eg havi teknað meg fyri bókina, men satt at siga, ikki vænti eg at verða andaliga ríkari av at lesa hana. Lýsingar siga frá, at í yrkingasavninum eru 150 yrkingar og sálmar. Einans talið ræðir meg ikki minni enn einki. Eg havi nýliga keypt mær Walt Whitmans:"Leaves of Grass", har eru nógvar fínar yrkingar at styrkja seg við.

Í seinastuni hevur „Fiskivinnublaðið" velt mær nógvar trupulleikar. Nevndin, sum sitið hevur, og sum hevur tryggja blaðnum pening, hevur nú givið seg frá, og eg havi tí noyðst at skrivað long brøv til ymsi føroysk fiskivinnufeløg, til tess at royna at fáa tey at veita pening, soleiðis at Fiskivinnublaðið kann halda á fram. Nú veit eg ikki hvussu verður, men eg vóni tað eydnast.

Heilsa Marionnu og sig at veðrurin hjá okkum kom aftur úr Djúpadali seinasta hósdag í øllum góðum, og hann var reiðuliga yvir miðal til hold. Nú hongur hann; og slepst undan maðkinum, so skuldi tjógvið, eg havi lovað Marionnu, fari at verðið hópin gott.

Nú gleði eg meg sum eitt barn til bókina hjá Williami[4]. Í morgin fari eg til Havnar at tingast um „laboratorii", ætlan er at gera. Tá ætli mær at keypa bókina. So vítt eg havi frætt kemur hon ikki í bókhandilin í Klakksvík. Eliesar Poulsen vil ikki hava hana. Bíblian er goldin, eg fekk peningin frá Harry Johansen. Tórarin Evensen hevur havt ummæli av bíbliuni í 14.Sept.

Eg hevði verið tær takksamur, um tú segði mær tína meining um yrkingina, eg sendi tær til Útiseta. Bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Brevet mangler i arkivet på FMD.

2 Maurentius Sofus Viðstein (1892-1971), lagtingsmann for Javnaðarflokkurin 1928-34 og uten parti 1934-36. Var fisker, sjømann, arbeider, typograf og journalist. Skrev dikt, fortellinger, noveller og lokalhistorie, var redaktør i *Føroya Social-Demokratur* 1925-34 og stiftet *Nýtt* land, tilleggsblad til *Dagblaðið.* 1939-43.

3 Flóvin Flekk var psevdonym for Johannes Andreas Næs (f. 1920) som utga én diktsamling, *Keldufar* (1949), og skrev skolebøker til undervisning i færøysk og kristendom.
Walt Whitman (1819-1892), amerikansk dikter. Hans hovedverk, *Leaves of Grass,* kom første gang I 1855, deretter i 1892. Innledningsdiktet var „Song of Myself".

4 William Heinesens *Den sorte gryde* kom i 1949. Jf. brev 57.

52. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn S. 29/10 1949

Kæri Karsten!

Tøkk fyri brævið. – 1000 kr. eru komnar til bókadeildini frá Sjóvinnubankanum. Hvør hevur sent tær? Ikki eitt orð, ikki eitt navn. Fá hetta at vita! Eingir aðrir pengar eru komnir. Vit skylda enn nakrar hundrað krónur (2-300 kr.) fyri Útiseta 1948, og harumframt skylda vit Tróndi fyri „Flókatrøll" o.u. 650 kr. Hetta er standurin peningaliga. Í aðrar mátar er ikki mætari statt. Í fyrradagin fekk eg greinina frá Jens í Dali og myndir til hennara fyri o.u. 240 kr. haldi eg (kanska minni kosta klichéirnar, men fyri at tekna eitt kort lata vit 40 kr.). Greinin er ferð flogvegin suður við Grønlandi, og á mangan hátt haldi hon er góð, men málsliga krevur hon stórar ábøtur. Hon verður o.u. 30 bls. til samans. Freud fái eg ikki gjørt lidnan! Og tað, eg annars skuldi skriva, liggur helst eisini eftir. Men prentsmiðjan hevur lovað okkum Útiseta lidnan til 1/12. Innihaldið verður hetta: Dostojevski 26 bls., grein Sjabboks 13, Fuglakvæði (Dánial[1]) 8, Poli[2] (Fram við landi) 10, Grønlandsgreinin[3] o.u. 27 bls., Maria 4-5 bls., tín grein og yrkingin o.u. 12 bls. Hetta verður við tittulblað, innihaldslista o. til. o.u. 96 bls. Kanska kemur so okkurt afturat – Regin[4] hevur t.d. lovað eitt essay, men kemur tað? Nú er alt í evstu stund, og eg havi havt so nógv at gera. – Heðin Brú segði frá grein, sum skuldi koma við Tjaldrinum, men eingin grein er komin. Hon verður so ov sein í ár, um hon kemur.

Yrkingin hjá tær haldi eg er góð. Tað er kanska okkurt í forminum, mær hevði dámt betur, men tú ert vist einasti Føroyingur, sum nú yrkir sum skald. Hitt er ramasti eldsløkkingur, ella køld øska.

Um Útiseti verður styttri í ár ger einki, tí hann verður so myndaríkur, at hann mest sum verður ein myndabók.

Nú fái eg ikki skrivað meir hesa ferð. – Heilsa konu og børnum!

Vinarliga
Kristian

Rikard hevur lovað at senda okkum 1000 kr. Við næsta posti.

FLB: E715.1

1 Dánial Niclasen
2 Napoleon Djurhuus
3 Jens í Dalis reiseskildring
4 Regin Dahls dikt kom med i *Útiseti* 1949 med felles tittel „Áræsur“: I „Møði“, II „Her undir fjøllunum“, III „Turvin“, IV „Eingilin“. Alle ble seinere trykt i samlingen *Óttukvæði* (1955), men der uten nummerering og felles tittel.

53. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 4/11 – 49

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið. Peningin, tú spyrt um, (sendur frá Sjóvinnubankanum) hevur Harry Johansen sent, tað er peningur, sum staðið hevur í bankanum síðan Harry hevði bøkurnar hjá Bókadeildini undir hond. Eg tosaði við Harry nú ein dagin eg var í Havn, og helt hann, at hann fór at senda meir pening, tá ið Heini og hann høvdu fingið klárað upp, eisini eiga vit nakað av peningi hjá Hjalmari, men har skal eisini klárast upp. So vítt hann (Harry) dugdi at ætla um skuldi Bókadeildin í minsta lagið átt einar 1000 kr. eftir í Føroyum; tær verða so sendar so skjótt sum til ber.

Richard Long tosaði eg við, seinast eg var í Havn, hann segði mær at Útiseti mundi fara at fáa einar 1000 kr. frá Mentanargrunninum. Richard og P.M.Dam sita báðir í stýrinum fyri grunninum, og tað tykir eins og eru teir væl samdir í starvinum, teir hava har.

Eitt harmar meg eitt sindur, og tað er, at Háskúlin[1] ikki kom at verða nevndur í Útiseta í ár, nú hann fylti 50 ár. Men nú er ivaleyst ovseint at hugsa um hetta. 2. nov, føðingardag Háskúlans, stóðu trí fløgg og veitraðu á skúlatoftini í Føgrulíð. Onkur trúgvur maður hevði vundið merki á stong á hesum søguliga plássi: Hetta glæsiliga monumenti yvir tí romantisku lýsingini hjá føroyska samvitinum.

Gott var at greinin hjá Jensi í Dali kom. Drúgv hevur hon verið, men nú gleði eg meg at lesa hana. Sverri Dahl er afturkomin av Grønlandsferð saman við fornminnigranskarum. Hitti tú hann, tá ið hann var í Keypmannahavn?

Hiðan er annars smávegis tíðindi. Tað letur til at nú verður skjótt álvara av, at eg verið settur í nýggja starv mítt. Eg vænti tað verður um nýggjársleitið. Nú havi eg fingið borið so í bandi, at øll tey føroysku fiskivinnufeløgini: Fiskimannafelagið, Skiparafelagið, Trolarafelagið, Reiðarafelagið og Føroya Fiskisøla eru gingin saman um í felag at tryggja Fiskivinnublaðnum pening, samstundis er gamla nevndin: Husted-Andersen, Poul Niclasen[2], Mitens[3] og Poul Hansen[4] farnir frá. Tað vóru teir, sum tey fyrstu árini hava tryggjað blaðnum pening. Fiskivinnufeløgini hava nú valt nýggja nevnd, ið fer at hava umsjón við blaðnum. Tá ið eg nú flyti aftur til Havnar, skal blaðið koma at verða betur, og so skal tað koma út til rætta tíð. Landbúnaðarblað verður uppi í tá. Fiskivinnufeløgini hava einki havt ímóti hesu skipan.

Í dag havi eg fingið bókina hjá Williami[5]. Yvirhøvur er hon væl dámd her uppi. Tú hevur rímiligt lisið hana, hvat likist tær á?

Tær bestu heilsanir
Karsten

Pennurin gekk fyri, so halt mær til góðar at eg havi nýtt blýant.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Føroya fólkaháskúli ble stiftet i 1899 av Simun av Skarði og Rasmus Rasmussen. Skolen holdt først til i Klaksvík, deretter i ny bygning i Føgrulíð. I 1909 ble skolebygningen fra Føgrulíð flyttet til Tórshavn.
2 Poul Niclasen (1889-1953), typograf, redaktør av Dimmalætting (1918-36) og politiker. I Lagtinget for Sambandsflokkurin. Styremedlem i Skipafelagið. Skrev også fortellinger..
3 Edward Mitens jf. brev 27.
4 Poul Hansen var med på å underskrive forslaget fra Fólkaflokkurin, „Yvirlýsingin“ (Oprørsadressen), i 1940, som krevde fullt selvstyre for Færøyene. Forslaget falt i Lagtinget (Thorsteinsson 2002:92).
5 *Den sorte gryde.*

54. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn S. 17/11 1949

Kæri Karsten!

Takki tær fyri brævið. – Um peningin er hetta: 1000 kr. komnar frá Harry (tað, sum eg skrivaði um) og 1000 kr. frá Heina nú seinast. Mær leingist eftir at fáa meir – havi skrivað hetta til Heina. Nær kunnu vit vænta at fáa tær 1000 kr. frá Rikardi? – Útiseti er í ár

ein myndabók. Tilfarið er ov lítið haldi eg. Tíverri fekk eg onga klisje av nøkrum svenskum listaverki – heldur ikki tað hjá Bror Hjorth[1]. Hetta er harmiligt, tí B.H. er kanska bestur av øllum. Men hinar myndirnar – úr kataloginum – fekk eg. – Frá Regini kom ikki essayið, men ein lítil yrkingarbólkur[2], sum mær ikki dámar so illa. – Innihaldið er so hetta: J. í D[3]. (málsliga ikki reint tíverri), Poli[4], Dostojevski, Kunoyar-Dánjal, Maria, Regin og tú – og bókaummæli. Málsliga frálík eru íkøstini hjá Pola og Tróndi. – Háskúlan fingu vit ikki nevnt. Heldur ikki eitt orð um Mikkjal[5] ella Trónd[6]. Um háskúlaritið havi eg eini tvey orð[7].

Enn ber ikki til at skriva tær rætt bræv. – So, tú verður skjótt Havnamaður? – Heilsa konu tínum og børnum!

Vinaliga
Kristian

Eg gevi V.D.[8] ein leðrara í Útiseta, tí hann ikki vildi lata okkum fáa eitt eintak av bibliuni

FLB: E715.1

1 Bror Hjorth jf. brev 49.
2 „Áræsur“, jf. brev 52.
3 Jens í Dali
4 Napoleon Djurhuus
5 Mikkjal á Ryggi
6 Tróndur Olsen fylte 70 år 15.12.1949.
7 Christian Matras omtalte 50-års-jubileumsskriftet til Føroya Fólkaháskúli.
8 V.D. er Victor Danielsen.

55. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 27/11- 49

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið. Tað frøddi meg at frætta, at Bókadeildin í hvussu er hevur fingið 2000 kr. hiðan úr Føroyum av gamlari skuld. Tað er eitt sløð av peningi, men minni enn so nóg mikið, skilji eg. Nær peningurin fæst frá mentanargrunninum, veit eg ikki. Eg havi ikki fingið spurt R. Long um tað, men skal minnast til at fregnast, tá ið eg hitti hann aftur.

Nú gleði eg meg til at fáa Útiseta næstu ferð við „Tjaldrinum“. Spell var, at eingin svensk mynd fekkst. Tað fer næstan at síggja út sum illvilji? Eg hevði huga mær til, at í hvussu er myndir Bror Hjorths fingust.

Í løtuni er sovorðin ófriður á mær. Tað er ferðin til Havnar eftir nýggjár, sum nívur á. Eg veit mær ikki innivist enn. Tá ið eg reiðuliga havi sett meg niður í Havn, fert tú at fáa eitt líkindabrævi. Spyr Marionnu, nær hon vil hava tjógvið. Tað hongur væl, og maðkur er eingin í tí, so at tað kann saktans hanga til tað er turt. Hon ger sum hon vil.

Bestu heilsanir.
Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

56. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn S. 4/12 49

Kæri Karsten!

Takki tær fyri brævið. – Skjótt gekk at fáa útiseta lidnan í ár, eg fekk hann til bókadagin 2. desember. Nú var sovorðin skundur á, at mangt er kanska ikki í tí líki, eg hevði hugað mær til. Men sum prentverk er hann vakur – kanska hin vakrasti. Prýði er í greinini um listaframsýningina, hóast ikki bar til at fáa mynd av Bror Hjorth. Hetta er á mangan hátt spell; tí er einasti uggi, at tú hevur latið so væl at B.H. í greinini. – 500 eintøk eru farin til sendingar við Drottningini; áskriftin: Per Mohr[1], Tórshavn. Vónandi kemur hetta fram í øllum góðum og vónandi dugir hann at lata bókahandlarnar fáa bókina í tið. – Bókadagurin var toluligur, tó veit eg ikki enn, hvat ið verður í okkara part – o.u. 1200 varð selt fyri til samans. Eg haldi, at eini 30 eintøk av Útiseta vórðu seld. Tað er ov lítið. – 15. des. verður Tróndur 70. Vit – hin óbótaføra bókadeildin – letur honum til heiðurs út Stubbar hansara[2]. Tað verður ein stór bók – 128 bls. haldi eg – t.e. til støddar sum Útiseti í ár. Eintøkini

400 – hvørt kostar einar 10 kr at gera. Ingálvur á Reyni[3] eigur nakrar tekningar í. Eina ferð lovaði Jákup Dahl[4] at hjálpa okkum peningaliga við Tróndarbók, men nú hon verður so dýr, tori eg illa at gretta tað. Eg havi orðað við Føroyingarfelag, teir vilja selja 100 eintøk fyri okkum. – Onkuntíð tá ið vit hittast skal eg greiða tær frá, hvat stríð eg í ár havi av tí, sum aðrir hava skrivað. Sjálvur fái eg ikki røkt vísindi míni ella skriving. – Eina ferð enn noyðist eg at nevna Útiseta. Gott á teg, lat bløð og tíðarrit, sum eru tess verd, fáa Útiseta 1949 til ummælis – orða hetta við Per Mohr. Fegin vildi eg havt Hans Debes[5] aftur í ár at skriva. Rikardi[6] sendi eg eitt eintak.

Nú er Dávur[7] á heimleið. Tað verður stuttligt, um tit tríggir, hann, Hans Debes og tú, koma at sita í Havn, og um tit enn eiga dreymar tykkara toluliga óskerdar, og um tit duga at starva saman. Satt at siga ivist eg ikki í tí.

William[8] fyllir 50 í januar. Nú eiga tit at heiðra hann væl og virðiliga. Hann er tess verdur. Vit eiga so lítið av monnum, sum liva í list og einum andans heimi. Og kortini er William ein góður borgari, góður Føroyingur, hvat tramin so Dagblaðið sigur. Og í bókum sínum røkkur hann eisini út um mark. –

Kanska fái eg ikki skrivað annað jólabræv enn hetta. Tí ynskja vit tykkum nú eini góð jól og gott nýtt ár. Heilsa konu tíni og børnum frá okkum. –

Vinur tín
Kristian

Regin hevur givið út savn – „Beltisgyrði“ eitur tað. Vøkur bók til útsjóndar. – Havi ikki lisið hana enn.

FLB: E715.1

1 Per Mohr (1927-53), sønn av Olaf Mohr i Hoyvík (jf.brev 3), student, forfatter, og en tid ekspederte han bøker for Bókadeildin.
2 *Stubbar* (1949) ble utgitt i anledning Tróndur Olsens 70-årsdag. Boken inneholder hans prosatekster om morsmålet og om færøysk bygdeliv.
3 Ingálvur av Reyni (1920-2005), en av de fremste færøyske billedkunstnere i 1960-, -70 og 80-årene. Han var utdannet maler fra Kunstakademiet i København.
4 Jákup Dahl (1878-1944), prost i Færøyene fra 1918 til 1944. Forkjemper for færøysk som kirkespråk. Hans oversettelse av Det nye testamente fra grunnspråket kom ut heftevis fra 1923 og ble utgitt i sin helhet i 1937. Dahl var også skjønnlitterær forfatter av dikt, salmer og sanger.

5 Hans Debes Joensen
6 Rikard Long
7 Dávur Magnussen
8 William Heinesen

57. Karsten Hoydal til Christian Matras

Klakksvík 12/12- 49

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið og „Útiseta“. Bókin er bara heilt fitt. Enn havi eg lítið fingið lisið í henni, tí eg fekk hana ikki fyrr enn í dag. Eg havi kveitt í okkurt leysliga. Eitt er kanska at siga: Bæði tey fyrstu pettini eru nóg so rúgvismikil ella eisini kann ein siga: Bókin er nóg so lítil til so langa søgu og grein. Hinar tríggjar bøkurnar, sum komnar eru, hava havt fleiri og styttri greinir, og tykir mær, at hetta hóskar best. Men hetta er smávegis atfinning. Tað sum umráddi var, at bókin kom, og tú, sum stílað hevur fyri, skomm fært tú ikki av henni. Hon er eitt stásiligt prentverk.

Regin Dahl havi eg lisið. Hasin yrkingarbólkurin er hópin góður, einfaldur og fastur í forminum. At lesa hann er eins og at fáa eitt glas av onkrum leskiligum, ikki av sterkum, men av onkrum fínum víni t.d.”bourgogne“, ið ikki verður gott, sigst tað, uttan drúurnar, tað er gjórt úr, vaksa so høgt til fjalls, at tær fáa fyrstu geislarnar, tá ið sólin kemur undan á morgni. Eg gleði meg til at fáa yrkingasavnið hjá Regini, tí at eg trúgvi ikki annað, uttan at mín tyrilsheili hevur gott av at lesa slíkar yrkingar.

Frálík er greinin hjá Pola, hana havi eg lisið. Hammershaimb sáli[1] fær ikki mætari lærusvein, so væl sum Poli dugur at snúgva mál sítt uttan um tær fólkalívsmyndir, hann lýsir. Har er ikki høllur á.

Hanus Debes og Dávur vóru báðir í Klakksvík í dag. Tíverri hitti eg teir ikki, men eg tosaði við teir í telefonini. Eg orðaði við Hanus um at ummæla „Útiseta“, hann helt sær ikki undan. Hann hevði einki ummæliseintak fingið enn, men eg ætli, at tú manst hava sent honum eitt. Hanus og Dávur vóru báðir embætisferð higar til Klakksvíkar. Teir høvdu nógv um at vera, og steðgurin var lítil.

Tú biðjur meg orða við Per Mohr í Hoyvík um at lata bløð og tíðarrit fáa „Útiseta“. Tað skal eg gera. Victor Danielsen fær hann ikki.

Ikki var eg so frægur, at eg visti, at William hevur føðingardag í

januar og fyllur 50. Tað er forbannað, at eg siti so illa fyri. Tað fæst einki gjørst, tá ið ein situr í Klakksvík. Men William hevur uppiborið at verða heiðraður. Tað er ymiskt sum fólk dámar seinastu bók hansara. Eitt haldi eg kortini, eg tori at halda: Eingin skrivandi maður í Føroyum hevur nakrantíð listarliga torað at seta so nógv í veð, sum William hevur gjórt við seinastu bók síni. Sum listarmaður hevur hann í hesi bók ferðast ytst á eggini og er ikki farin útav. Tað skal mikið dirvi til at skriva slíka bók. Hjá mær kendist tað eins og lætti fyri ondini, tá ið eg hevði lisið bók hansara. Tað er ogn at eiga ein listamann sum William, so kann hann fyri mær skriva bøkur sínar á donskum ella onkrum øðrum máli, sum fellur honum lættara enn føroyskt. Høvudssakin er at hann skrivar.

Tú hevði føðingardag 4.des.[2] og fyllti 49. Eg ynski tær til lukku, hóast tað er heldur seint.

Konan og børnini og eg sjálvur senda tær og tínum bestu jóla- og nýggjársynski.

Heilsan

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Vencelaus Ulricus Hammershaimb (1819-1909), prest i Kvívík, prost i Næs, språkmann og folkeminnesamler, etablerte færøysk skriftspråknormal.
2 Christian Matras' fødselsdag var 7. desember.

58. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn S. 4-1-50

Kæri Karsten!

Tøkk fyri bræv – og jólagávuna! Og gott nýggjár! – Nú orkar tú ikki at hoyra meira Útiseta-tos, sum vitiligt er, men lat meg kortini nevna ymist hesum evni viðvíkjandi. Tú last á sinni „Fragmenter af en dagbog" eftir Paul la Cour. Tað var so skilagott, tað tú skrivaði ella segði, at satt at siga, var fongur í at fingið teg til í stuttum at skriva um bókina í ummælispartinum. Annars skylda vit Janus Kamban, at grein kemur um hann. Best er kanska, um tú skrivar. Vit fingu mangt fotograferað á sinni, hvar tað er, veit eg ikki, men ein fitt grein hevði verið hent. Eg las nú ummæli Hanusar í „14da", tað var lánkasligt, men kanska hevði hann ikki stundir at skriva. Nú sendir Tróndur honum „Stubbar", so teir fer hann helst at mæla um. Kanska dámdi honum lítið árgangin 1949, men vit, sum kenna umstøðurnar, láta ikki so illa at, og fjølbroytt er tilfarið, hvat hann so sigur. – Peningur, o.u. 1500 kr., kom frá Heina fyri jól. Tað var fyri neyðini, tað kom í tøkum tíma. –

Tá ið eg í áðni setti meg niður at skriva – nógv brøv eru óskrivað um hesa tíð, veitst tú – ætlaði eg, at hetta skuldi vera eitt rættiligt bræv, men nú er so seint, at tað fer at bíða – sum tað hevur bíðað í ár! Hetta er eitt skil!

Í seinasta hefti av Bonniers Litterära Mag. (desember) er ein fródlig, men syndarlig grein (bræv) um líkindini at fáa út skaldskap í Onglandi. Lesur tú hana, verður tú hóast alt stoltur av Føroyingum. Har er um at vera øskukalt – tí eingin er at bera undirskotið hjá tíðarritum og yrkingarsøvnum. Ja, álvaratos, eg eri errin av okkum, hóast alt.

Nú vita vit ikki, hvar tú ert staddur, men eg líti á, at so minnin er Kjølbro ikki – og valdmikil – at hann fær forðað tær at fáa hetta brævið, sum eg sendi til Klakksvíkar. Nú havi eg sað okkurt í bløðunum um starvsstovu tína – eg skilji ikki alt, men kanska verður hetta greiðari seinni. Men, hvussu er: hava tit fingið innivist í Havn? Eitt veit eg, at liðuligari verður hjá mær at fáa hjálp frá tær, tá ið tú situr í Havn, og vóni eg, at tú ikki noyðist at træla so, at tú einki fært gjørt við yrking og annað bókmentastarv. At tað verður liviligari hjá konu tíni í Havn, er einki at ivast í.

Ja, tíverri, eg noyðist at enda her. Heilsa konu tíni og børnum frá okkum øllum!

Vinaliga
Kristian

FLB: E715.1

59. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn 27/3- 50

Kæri Krisjan!

Nú er mangur dropin runnin í havið, síðan tú seinast frætti frá mær. Ymsir persónligir trupulleikar í samband við flytan mína úr Klakksvík til Havnar hava forðað mær at skriva.

Eg noyddist at liggja inni hjá fólki við konu og dóttur 1 ½ mánaða, dreingirnir vóru í Hoydølum – 2 hjá beiggja mínum, 1 hjá Villa Magnussen[1] – hvørt av sínum gjørdi at eg fekk ikki upp í lag at skriva. Men nú havi eg fingið hús og búgvi uppi á Hálsi – uppi á „góðsinum", sum meiaristurin átti har miðskeiðis millum Havnina og Hoydalar. Eg havi saman við beiggja og pápa mínum keypt alla ognina hjá Mjólkajenseni[2]: Hús, fjós, hoyløðu, 5 fóður av jørð (helvtina undandyrkað) og nógv annað, alt fyri 70.000 kr. Tískil havi eg nú fingið hús, men tú kanst ætla, at treytirnar eru harðar, tí lántøkan kom at vera nógv. Nú er bara eftir, at eg klári tær peningalig pliktir, sum lagdar eru á meg. Frálíkt er at búgva heruppi, og plássið hevur tann fyrimun, at hiðan sæst niðan í Hoydalar. Hetta er ikki lítið vert.

Eg ætli mær niður eina ferð í apríl, og gleði eg meg til at hitta teg. Ørindini hjá mær eru at keypa útgerð til nýggja fiskilaboratoriið, sum eg standi fyri, og sum nú skjótt er liðugt.

Heilsa Marionnu og sig, at tjógvið av veðrinum, sum gekk í Mikladali, goymi eg enn. Eg taki tað niður við mær, tá ið eg komi, tað ber so illa til at senda við postinum nú, tí at útfluttningsloyvi skal til.

Bestu heilsanir
Vinarliga
Karsten

FMD:H nr.10-02 p.nr.05

1 Andreas Magnus Pauli Vilhelm Magnussen (1904-1989), overlege 1936-1962. Han var den første færøyske overlegen ved Sanatoriet.
2 Mjólkajensen. „ Thorshavns Mælkeforsyning", Meiaríið ble stiftet i 1908. Peter Jensen hadde med maskiner fra København.

60. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn 20/5-50

Kæri Krisjan!

Tøkk fyri brævið. Ætlanin var, at eg skuldi verið farin við Tjaldrinum í kvøld, men nú verður tað ikki fyrr um miðskeiðis í juni: Eg skal ørindi fyri landstýrið bæði til Keypmannahavnar og Svíaríkis (Lysekil), og alt skal gerast um eina leið. Tað verður ein fiskivinnufundur í Lysekil 16 -21 juni. Eg ætli, at eg fari úr Føroyum 12 juni. Eg gleði meg til at hitta teg.

Bestu heilsanir
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

61. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn S. 18-8-50

Kæri Karsten!

Nú hevði eg væntað at frætta frá tær. – Síðan seinast er hetta hent: Heine á Trøðini hevur sent 750 kr., men skrivar einki, hvat hetta er. Rikard gjørdi meg bæði bilsnan og glaðan: sendi 1000 kr. fyri útgávuna av „Stubbum" og 1000 kr. fyri Útiseta 1949. Hetta kemur væl við. Men tað ræður um, at vit fáa alt frá Heina, bróður hans – og bókahandlunum, um vit eiga nakað á. – So er tilfarið. Fekk bræv frá Heðini Brú, har hann sigur seg hava skrivað – og sent! men eg havi einki fingið – íkast í Útiseta. Gævi so var, at vit fingu nakað. Tær bíði eg nú eftir, fyrst og fremst týðingin av Freudgreinini. Hon hastar. Og onnur boð um tilfar koma eisini væl við.

Føroysk bløð síggi eg við hvørt. Tað er syndarligt at lesa um ólavsøkustandin, eg meini Dam'ska stríðið[1]. Men fyri tað nýtir Ellindur[2] ikki at vera so ónæriligur í orðum – hann hevur nú fúlasta blað í Føroyum. Fáið hann aftur á beint. Hann gagnar hvørki landi ella flokki á handa hátt.

Stundum hugsi eg: Føroyar eru spitalskar av tjóðskaparligari

undirlutakenslu. Tað er nú eitt. Men eg ræðist fyri tí degi, tá ið teir eru sloppnir frá hesum breki, tí tá koma vit undir kong – av berum klandri og øvund. Henda tíðin – hin ógvuliga vanvirda landsstýristíðin – skuldi vant Føroyingin til at vera borgara í sínum landi og til stýra sjálvur. Tað, sum hendir, tykir at prógva, at Føroyingurin er óbúnari á allan hátt, enn vit høvdu væntað. Væl veit eg, at enn er nakað óspilt í Føroyinginum, hann fer ikki beinan vegin av fótum av øvund ella smásinni – ella svindli. Í summum eru vit enn sum „óspilt" børn, men barnið er ikki nóg mikið, har sum mannsverk eigur at verða gjørt. – Ja, nú hoyrdi tú eina banala prædiku. Tað gerst ikki við. Eg eri farin at eldast. –

Hvussu gongst hasum heimsins frelsara, sum kom til Føroya – eg meini Gunnar Erikson[3]? Eg sá – á donskum – í „Dimmal.", og tína grein las eg. Hon var „ikki so dårlig". –

Heilsa konu og børnum.

Vinaliga
Kristian

Skriva skjótt!

FLB: E715.1

1 Det første landsstyret etter at Færøyene fikk hjemmestyre i 1948, besto av Sambandsflokkurin, Javnaðaflokkurin og Sjálvstyrisflokkurin. I ólavsøka 1950 meldte Petur Mohr Dam at Javnaðarflokkurin trakk sin støtte tilbake, men tingmennene i partiet var uenige. Det resulterte i at nyvalg ble utskrevet i november samme år.
2 Erlendur Patursson
3 *Dimmalæting* skriver i aug.1950: „Den unge svenske forfatter Gunnar Erikson opholder sig for tiden i Tórshavn og bor i Havnedal. Han er ophavsmanden til den litterære retning Initationismen. Dimmalætting har faaet leilighed til at gengive et afsnit af hans kommende bog „Vara en invigd" som er en fortsættelse af hans internationalt omtalte og ivrigt diskuterede programskrift „Inito"."

62. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn S. 9/9 50

Kæri Karsten!

Nú misti tú málið. Men tað gerst ikki við, nú mást tú hjálpa mær, og eg skal royna at siga tað so skilliga eg kann:

Send mær beinan vegin aftur Freudgreinina, týdda ella ótydda, eg má hava hana nú!

Ger so væl at týða hjáløgdu grein eftir lektor Asbjørn Leivestad um Astrup[1]. Eg veit, at tú dugir væl at gera slíkt, men eg noyðist tíverri eisini at biðja teg gera tað nakað skjótt.

Hevur tú annað føroyskt tilfar – eg havi fingið og fái meir frá Heðini Brú – so send mær tað, so eg havi tað í fyrra parti av oktober. Tað er tað seinasta. –

Ymiskt tilfar havi eg og vænti mær meira. Gott er at hava fleiri stuttar greinir, tí bara langar greinir styggja fólk – Føroyingar eru so lítið vanir at lesa „tungan" lestur.

Við bestu heilsan

vinur tín
Kristian

Til greinina hjá Astrup verða einar 8-10 myndir[2]. Kanska fara vit fallitt, men tað gerst ikki við.

FLB: E715.1

1 Leivestads artikkel om den norske maleren Nikolai Astrup (1880-1928) kom i *Útiseti* 1950.
2 Det ble 4 bilder.

63. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, S. 15/9 50

Kæri Karsten!

Takki tær fyri brævið. – Eg haldi, at tú hevur gloymt, hvat eg skrivaði á sinni. Eg meini viðvíkjandi tí økonomiska. Tað er hent tað, at eg fekk sendandi – nú er nakað síðani – 750 kr. frá Heina á Trøðni. Hvat hetta er, veit eg ikki – einki orð er komið frá honum. Eg skrivaði til tín um at fáa at vita, hvat vit eiga av peningi í Føroyum. Neyðugt er at fáa alt, sum fæst, av peningi. Eg bað teg tosa við Leiv[1] um hetta eisini. –

So er Útiseti: Hvussu er vorðið við Mariu Mikk[2]? Kanska fáa vit nóg mikið tilfar, eg veit ikki enn. Freudgreinina bað eg teg senda mær sum skjótast. Síðani sendi eg tær greinina um Astrup at týða, og hevur tú ikki sent hana, so send mær hana – týdda, sjálvsagt. Eg eri ótolin. Eg veit tú hevur ikki fingið langt boð hesa ferð, men tað gerst ikki við, greinin kom so seint. – Heðin Brú sendi mær byrjanina av eini grein. Bið hann senda mær meira, um hann ikki hevur sent tað. – Gunnar Erikssen – ja, eg veit ikki, hvat eg skal halda. Hesir 40-tals filosofar, tað er eitt merkiligt fólkaslag. – Nei, nú fái eg ikki skriva meir. Heilsa konu tíni.

Vinaliga
Kristian

FLB: E715.1

1 Leivur Lützen
2 Maria Mikkelsen skrev ikke mer i *Útiseti*.

64. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn 18.sept.1950

Kæri Krisjan!

Takk fyri brævið við greinini um Nicolaj Astrup. Hana skal eg royna at týða so skjótt sum eg kann, og so væl sum eg kann. Greinina um Freud havi eg fingist eitt sindur við, men tað hevur gingið forbannað strilti, fyrst og fremst tí at málið er ógvuliga torført at tyða til gott føroyskt, harnæst tí at greinin er so illa skrivað, stílurin er ógvuliga ringur og fløktur. Maðurin, sum skrivað hevur greinina, man vera stívari sum teinkjari enn sum stílmaður. Tá ið ein roynur at týða eina grein, tá fyrstani sær hann øll stílbrekini.

Eina stuttsøgu havi eg fingið frá Martin Joensen[1], og hana sendi eg tær. Eg havi lisið hana og haldi at, har er mangt gott uppi í.

Sjálvur havi eg týtt, ella roynt at týða 44. song úr Walt Whitmans: Song of Myself, tað er bert eitt brot, men er kortini toluliga heilskapað. Eg havi fingið H.D. Joensen týðingina at hyggja at og havi ikki fingið hana aftur enn. Eg sendi tær hana við næsta skipi. Týðingin er 36 reglir long.

Annars er at siga, at tað í løtuni liggur illa fyri við littererum starvi hjá mær, og eg eri burtur staddur næstan hvønn dag, og tá ið eg eri heima eru líkindini eisini vánalig. Vit hava næstan eingi hús. Og ikki havi eg ráð at byggja afturat enn.

Vit øll her senda tær og tykkum øllum bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr. 10-02 p.nr.02

1 Martin Joensen: „Maður kemur aftur at húsum“ er trykt i *Útiseti* 1950.

65. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn 2/10- 1950

Kæri Krisjan!

Eg sendi nú týðingina um Nicolai Astrup, tíverri bert í handriti, men har vóru so nógvir ógreiddir spurningar (?) uppi í, at eg helt tað vera fáfongt at reinskriva, fyrr enn greinin var havd á hondum. Umframt sendi eg so týðingina eftir Walt Whitman, nú kanst tú hyggja at henni og siga mær, um tú heldur, at hon kann nýtast. Illt er at týða slíkt.

Heina á Trøðni havi eg tosa við um pening, men fekk einki annað utan eitt heldur ónærisligt svar, at peningur og uppgerð var sent til „rætta viðkomandi“, sum hann segði var tú. Hann kundi ikki siga mær hvussu nógv var sent ella um bókadeildin átti pening á. Heini er vorðin heldur stórborin, síðan hann fór at selja fisk. Hvør heldur roknskapin fyri bókadeildina niðri? Veit hann ikki nøkurlunda skil á, hvussu støðan er?

Tøkk fyri brævið, tað letur til at tilfarið til Útiseta verður nóg mikið.

Eg sendi tær og tykkum øllum bestu heilsanir. Tíanverri er tíðin eingin, tí er brævið so stutt.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

66. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn S. 27/10 50

Kæri Karsten !

Takki tær fyri brævið og íkastið í Útiseta.- Tað var spell, at tú sendi mær ikki Freud fyrr aftur, tá ið tú einki – ella lítið – fekkst gjørt við hann. Hann hevur at kalla dripið meg, í hvussu er spilt mær alt spælið. Týðing tín av greinini um Astrup er yvirhøvur góð, men mangt er misskilt. Eg sat í 3 dagar við henni – helst havi eg spilt tína týðing. – Whitmans yrking haldi eg yvirhøvur vera væl týdda, í støðum frálíka væl. Og hon er gott tilfar. – Yvirskriftin er so

Kvæðið um sjálvan meg
(Song of Myself)
Eftir W. Wh.
44. táttur.

Vilt tú hava hetta broytt, send mær so telegramm. –

Allir prentingarprísir eru hækkaðir o.u. 20 % (mest pappírið). Hetta kemur illa við. Men viðvíkjandi tí økonomiska, fari eg at biðja teg eina ferð enn fáa Leiv Lützen at siga, hvat vit eiga av peningi í Føroyum. Harumframt eiga vit at biðja ein skilamann taka avgreiðsluna í Føroyum. Hann kann so – fyri góða løn – senda mann um býin at selja. Vit doyggja, um Útiseti liggur óseldur sum nú. Kanska eiga vit at selja summar árgangar (ikki fyrsta) bíligari, eitt nú fyri jól. Men tosið tit um hetta. – Heðin Brú og Martin hava sent síni íkøst. –

Enn er lítil friður at skriva brøv, veitst tú. Men stuttligt hevði verið eina ferð aftur at sent tær eitt rætt bræv. Beint nú eri eg eitt sindur vónleysur. Eg tosaði ein dagin við ein flýddum Týskara (Sudeta-týskara) – ikki fekk eg vónina styrkta av honum. Helst er tað ein syndarlig veraldarsøga, sum nú er í gerð. Tað er kanska best sum er, at vit hava ikki fantasi til at hugsa okkum tað, sum henda kann. Tað er helst rætt, at trítatiárakríggið er mest sum spæl aftur ímóti tí, sum er hent og tíverri kanska fer at henda.

Og Føroyum viðvíkjandi: Eg veit ikki. Sálarliga hava Føroyingar hug at kvetta við Danmark, skilst mær. Men gera teir leyst, er einki at ivast í, at tað er eitt daniserað fólk, ið tekur sjálvstýri, tí ongantíð hava vit ligið so undir Danskinum bæði kulturelt og málsliga sum nú. Tað verður ikki mætari sjálvsagt, um høvuðssambandið verður t.d. við Bretland, tá verður deyðin í durunum. Vit eru ikki nóg stimbraðir í mentan til at liva sum fólk. Her verður at henda ein stórbroyting – og hon kemur ikki frá politikarunum. Stór ábyrgd liggur á tykkum, ið heim eru komnir. Eisini á tí minkandi partinum av mentafólki, sum her er. Eru vit førir fyri at fáa nakra vend í? – Fyrigev hetta møsnið. – Her livst annars væl. Heilsa konu og børnum.

Vinaliga
Kristian

FLB: E715.1

67. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn 1/12 – 1950

Kæri Kristian!

Hesa ferð nevni eg ikki eitt orð um „Útiseta“ og bókasølu og pening. – Alt sovorið, sum ger tær ónáðir bæði á nátt og degi, lýsi eg úti úr hesum syndrinum av brævi, sum eg sendi tær, nú tú fyllir hálvthundrað.

Eg noyðist kortini at lata hugan renna nøkur ár aftur í tíðina aftur at teimum árunum, tá ið vit tókust við at fáa „Jól Uttanlandis“[1] út. Tá plagdi eitt illsinni at koma á teg, tá ið leið út á heysti, og tað vaks og ívnaðist sum vetrarmyrkrið líka upp undir jól. Og satt at siga so var eg sjálvur ikki heilt dyggur fyri sama illsinni. Við hvørt hevði eg varhúgan av, at nú fór at slitna sundur okkara millum. Men tá ið sólin aftur fór at reisa á luftini, so rann saman aftur og so framvegis. Tey seinastu árini, meðan „Útiseti“ hevur komið, hevur leiðin verið so long millum okkum, at aldirnar frá tær hava ikki verið so grovar, tá ið tær komu at mær.

Kæri Kristian! Skal eg „psykologisk“ greina sálarlív títt, so fari eg at halda, at ein av orsøkunum til, at tú ert so vetrarrísin, man vera tann, at tú er fastari bundin enn fólk flest at sól -, mána- og stjørnugongd – øllum hesum høgu máttum, sum ráða veðurlagnum. Takka tú Gudi fyri at so er.

Fleiri ferðir, tú hevur havt føðingardag, hava konan og eg siti væl úti hjá Marionnu og tær, fyrstu ferð úti á Parnasssinum[2] í 1938. Ikki haldi eg, tú ert petti eldur síðan tá. Vóru vit stødd í Keypmannahavn nú, høvdu vit vænta at verðið boðin við, nú tú fyllur 50. Men ikki gerst við. Vit eru so fjarskotin, at einki er annað at gera uttan at senda tær okkara hjartans heilsanir og øll góð ynski. Vónandi fara náttúrukreftirnar at vera so mildar, at tær í ár fara at lætta av sær longu fyrst í desembir, soleiðis at føðingardagurin einans fer at verða ein ljós løta – livandi og inspirerað – saman við góðum vinum.

Vinarliga
Marie Louise og Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 *Jól uttanlendis,* julehefte utgitt av Bókadeild Føringafelags i København i 1940-1944. Karsten Hoydal var redaktør under krigen sammen med Regin Dahl.
2 Christian og Marianna Matras bodde i Parnassvej på Amager den første tiden i København i 1930-årene. Blant venner ble boligen ifølge Marianna Matras ofte omtalt som „Skaldatind“.

68. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3, Kbhn S. 8-3-51

Kæri Karsten!

Nú frættist einki aftur frá tær. Men tit hava nógv um at vera í Føroyum, skilst mær á bløðunum, so ikki er at undrast á, at vit, sum úti sita, kámast í huganum eins og tey, sum leingi hava ligið í moldum. Eitt er víst: Føroyingar eru ikki eitt fólk, sum sovnar; soleiðis sum blaðmenn og politikarar leika í. Og tað man vera fyri bestum, sum eg haldi Heðin Brú er vanur at taka til.

Grein Williams um meg[1] er stuttlig og ikki ósonn, og greinin í myndaverkinum um bókmentir er væl skrivað, eitt sindur mission-

erkend í støðum, sum William nú er, síðan profeturin Kirk[2] vendi honum við, men annars besta bókmentagrein hans. Grein tína um list dámdi mær sera væl, hon er væl skrivað og greið, haldi eg.

Er ófriður í samfelagsmálum, í bókmentum er deytt, tykir mær. Kanska er hetta skeivt, nú eg lesi, at Esmar Jacobsen[3] og Knútur Wang[4], Ellindur og Crayon[5] hava fingið 32 nýggj skald fram á pall. Nei, helst eri eg farin at eldast, at eg fýlist. Satt at siga, eg eri eitt sindur forvitin at síggja, hvat hesir 32 hava yrkt. Kanska er ikki alt heimfødisligur viðfáningur, kanska glógvar í onkustaðni.

Ikki er óvist, at eg komi heim í summar. Tá ið eg hugsi um tað, kenni eg, at nú er langt síðani eg fekk tey vitaminini, sum luftin yvir føroyskum grasi, bæði á bø og í haga, eigur. At hugsa sær, at fólk so leingi kann ana uttan at fáa andað hesa luftina heima! Komi eg heim, fari eg at strúka um landið, einki annað gera enn at tosa við fólk og lurta eftir tí, tey hava á munni. Er hetta ikki ein glæmukend vón at hava innan í sær!

Onkuntíð nippar í hjá mær, stuttsøga ella essay, sum biður skriva seg, men ikki fái eg upp í lag at syfta, og eg missi. Eg eri vánaligur dyrgingarmaður, sum hugsar so nógv um annað, at hann fær ikki seið av tí sama. Men kanska fer at batna onkuntíð. Lítið kemur av lítlari vón, veitst tú.

Hvussu er við tær? Tú ert í bestu árum og eigur at gera skreytir nú. Onkuntíð man fara at koma út innispunnið tógv – tað vænti eg. Væl veit eg, at avlopstíð er ikki til í Føroyum, men eisini við tí eigur at fara at batna, sum frá líður. –

Ja, hetta var alt. – Fær hetta teg at senda mær nøkur orð?

Vinarliga
Kristian

Heilsa konu tíni og børnum!

FLB: E715.1

1 William Heinesen skrev artikkelen „Christian Matras 50“ i *Varðin* 28.bind, 1950
2 Gjennom Otto Gelsted kom William Heinesen i kontakt med den danske forfatteren Hans Kirk (1898-1962), som bl.a. skrev romanen *Fiskerne* (1928). Kirk var sosialistisk samfunnskritiker og kommunist.
3 Esmar Jacobsen Gata (f.1925), typograf, skrev dikt og ga ut en diktsamling, *Fiólin* (1956), oversatte seinere oppbyggeleslitteratur og redigerte *Kirkjuligt missiónsblað*. Var med å stifte Prentarafelagið og var den første formannen.

4 Knút Wang (f.1917-1976), redaktør i *Dagblaðið*, representerte Fólkaflokkurin i Lagtinget (1958-74), var aktiv i Havnar Sjónleikarfelag og ga ut en samling fortellinger, *Smá skálkabros* (1940).
5 Crayon, oppnavn på Georg Lindenskov Samuelsen (1910-1997) redaktør av Dimmalætting fra 1936-1981. Var aktiv i Havnar Sjónleikarfelag, oversatte skuespill og radiostykker og utga en diktsamling.

69. Karsten Hoydal til Christian Matras

15/9 – 51

Kæri Krisjan!

Eg sendi tær eitt sindur til Útiseta frá mær sjálvum, og kemur Útiseti, so royn at fáa hesar yrkingarnar settar hampuliga upp[1]. Havi tosað við R.Long, sum lovaði at skriva um Heðin Brú, men nú er hann so illa útborin, at nú kemur hetta at detta niður fyri. W. Heinesen kann heldur ikki skriva tí at hann situr júst nú og tekst við at skriva sjónleik av grimd. Eg havi tosað við Martin Joensen[2] og hevur hann lovað at eg skal fáa „brot úr skaldsøgu", sum hann næstan er liðugur at skriva, eg ætli, at eg kann senda tær hetta við fyrsta fari.

Her í Føroyum gjørdist alt ein fløkja nú. Nú hendi tað, ið nógvir leingi hava borið ræðslu fyri. Men kanska lættir tað nú hol er komið á svullin.

Tær bestu heilsanir til tykkum øll, næstu ferð fært tú eitt heldur longri bræv.

Sig mær hvat tær líkst á yrkingarnar, eg sendi tær.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr. 05

1 Diktet „Bárur" og „Steinar" er vedlagt. De ble trykt i Útiseti 1951 og i *Syngjandi Grót* (1951).
2 Martin Joensen skrev „Brot úr skaldsøga" i *Útiseti* 1951.

70. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn 23/9-51

Kæri Krisjan!

Tøkk fyri brævið. Eg sendi tær nú eitt brot (stutt) úr M. Joensens nýggju skaldsøgu. Eg fekk tvey brot, og hetta sum eg sendi, haldi eg vera hóskandi til longdar. Hitt var nógv ovlangt. Sofia Petersen[1] helt ikki, at hon kundi fáa greinina um sjónleik liðna í ár. Men hon skrivar alsamt, og eg ætli, at hon til næsta heyst hevur eina dygdargrein til Útiseta. Hon helt sjálv at hon noyddist at geva sær góðar stundir, og hesum gav eg henni rætt í.

Richard Long hevur beint nú verið inni hjá mær. Hann skrivar sjálvur til tín, og tað er at siga tær, at heldur ikki hann heldur sær til at skriva. Tað er ótrúligt, sum tað er torført at fáa nakran at skriva. Magnus Skæling[2], hann kýtur seg, og Louis Zakariassen gevur út yrkingasavn[3]. Næsta ár vænti eg tvær rættuligar bøkur: Skaldsøgan hjá M. Joensen og Heðin Brú, báðar eru undir landi[4]. R. Long helt, at líkindi skuldu verið fyri at givi M. Joensens bók út fyrra partin av næsta ári. Martin havi eg skilt, hevði fegin vilja havt bókina fram til hann fyllir 50. Tað verður í apríl 1952.

Eg hevði fingið tvær yrkingar til Útiseta frá Th. Djurhuus[5], men nú fer hann at geva út yrkingasavn til bókadagin 6.oktobir, og báðar yrkingarnar, sum eg fekk koma í savnið; eg helt tí ikki tað bar til at taka tær í Útiseta. Yrkingasavnið hjá Th. D. vænti eg verður ógvuliga óbúgvið, men hann er so ungur enn.

Tíverri fái eg ongan at skriva brotið úr skaldsøguni hjá M. Joensen upp á maskinu, og ikki havi eg stundir sjálvur. Eg fekk tað heldur ikki fyrr enn í fyrradagin, og nú haldi eg, at eg noyðist at senda tað beinan vegin.

Vit senda tykkum tær bestu heilsanir

Karsten

Martin Joensen vil ógvuliga fegin hava handritið aftur so skjótt sum tað ber til.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Sofia Petersen (1884-1960), arbeidet som syerske, var aktiv i Havnar Sjónleikarfelag, og hun samlet sagn, eventyr og rim i barneboken *Í skýmingini* (1947), som Elinborg Lützen illustrerte. Sofia Petersens artikkel kom ikke i Útiseti (jf. brev 75).
2 Magnus Skæling (1891-1973), handelsmann med interesse for litteratur. Skrev i *Varðin* og *Gluggin*. Han ga ut diktsamlingen *Hugskot* (1973).
3 Diktsamlingen *Á leiðini* (1951).
4 Martin Joensens roman *Tað lýsir á landi* ble utgitt i 1952, men det kom ingen bok av Heðin Brú.
5 Tummas Napoleon Djurhuus (1928-1971), skrev dikt og skjemteviser. Hans første diktsamling *Ung løg* kom i 1951.

71. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn 7.11.- 51

Kæri Krisjan!

Sum eg segði tær í fjarriti, fekk Útiseti einki frá Mariu. Vit eru nøkur neyt her á klettunum. Men tú kanst troysta teg við, at unnist Útiseta lív og heilsu til næsta heyst, so fer at koma áhugavert tilfar hiðan. Sofia Petersen situr og skrivar sjónleikarsøgu, passaliga væl stuðla av Páll Nolsøe, versoninum[1]. Og Maria fer at halda orð.

Tíverri havi eg enn ikki fingið lisið „Ferð Gullivurs“[2], men nú fari eg undir hana fyrsta dagin. Eg havi lova Erlendi eitt ummæli í næstum.

Erlendur, hasin jassurin liggur á kroppinum á mær í heilum við ummælum, og satt at siga so kenni eg meg eitt sindur illa við, tí at onkur annar skuldi tikið hetta upp á seg enn eg. Men so fámentir eru vit her í Føroyum, at hvør maður má fjasast uppi í øllum í senn – „kompetentur“ ella ikki – sama ger.

Herfyri tosaði Per Mohr við meg. Hann ætlar at siga roknskapin og annað starv fyri bókadeildina frá sær uttan so, at hann fær eitt sindur fyri ómakin. Eg veit ikki hvat tú heldur um hetta?

Músina hitti eg tíðan, tað er ein stuttleiki at práta við hann.

Nú hava vi stovnað eitt <u>føroyskt</u> norrønt felag (foreningen Norden). Tað var borið í heim í fyrilestrarfelagnum, har Heðin Brú legði fyri við eini frágreiðing um ætlanina við norrønum samstarvi. Hvussu er við tær, ert tú eins og summi fólk her ímóti at gjørt verður eitt norrønt felag sum reint føroyskt tekur og sigur hinum norrønu feløgunum frá at tað er til, og at tað vil starva fyri norrønari samvinnu?

Her verður ikki tíð at skriva meir. Vit senda tær, Marionnu og Eiriki tær bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Páll Nolsøe (1908-1996), landsarkivar.
2 Christian Matras oversatte Jonathan Swifts *Gulliver's travels to Liliput* (1726) til færøysk i 1922: *Ferð Gulliver til Pinkulinganna.* Seinere utgaver fikk tittelen *Ferð Gullivers til Pinkulingalands* (1951, 1974).

72. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn 14.des.1951

Kæri Krisjan!

Tøkk fyri brævið við jólaheilsanini og ávaringini til mín um ikki á vígvølli saman við Magnus Skæling at missa meg burtur í modernismuni. Áðrenn eg sigi nakað um Útiseta, fari eg at siga eini tvey orð í sambandi við hetta løgna hugtak, tú hevur lyndi til at koyra meg inn undur.

Eg veit væl, hví tú ert dottin niður á hetta spjaldrið at hanga um hálsin á mær. Men skeivur fert tú, tað kann eg siga tær. Problemið, eg í løtuni takist við ella, sum nervar meg er: Royn at gera okkurt fyri at bróta føroyingsins forbannaða lyndi til at falla niður í reina konvensjónalismu. Hygg rundan um teg í málaralistini: Vit hava Mikines og Ingolf[1], Ruth Smith[2] og Elinborg[3], men óluksáliga sterkar eru tær kreftir, sum benda á tann bógvin, sum Waagstein legði á. Og kósin, sum Waagstein setti er so lagalig at fylgja bæði hjá teimum ungu málaranum og hjá áskoðaranum. Hetta er hin breiði vegurin, fyri at nýta orð trúboðarans.

Og snúgva vit okkum til yrkingina, ja, so er so lítil munur. Nú noyðist eg at siga tær ein kompliment: Fyri mær at síggja er einki hent í føroyskum lyrikki síðan tú legði í vaðið. Tá kom ein nýggjur, fínur tóni inn í føroyska yrking – eitt sig, djúpari enn tað, sum sást eftir teimum romantisku yrkjaranum. Eg veit ikki, um eg fari

skeivur her? Um so er, ger mær tann beina, at vísa mær á rætta leið.

Tú mást ikki misskilja hetta, eg beint nú havi sagt. Eg havi avgjørt stóra virðing fyri teimum yrkjarum, sum eg nevni romantiskar og teirra yrkingum. Men teir hava kortini ikki lagt eina slíka grund, at hon loyvir føroyingum í framtíðini einans at nýta grammofon. Tá ið tjøldrini koma um várið, frøðast vit við ljóði, men tað kann vera, at tað hevði møtt teg og arga teg, um spógvin eisini fór at láta sum tjaldur, tá ið hann kom, og á líkan hátt allir hinir fuglarnir. Summarið hevur sín „Cyklus" av fuglaljóði, sum endurtekur seg á hvørjum ári. Songurin hjá monnum má eisini hava sín „Cyklus". Men legg tær í geyma, at ljóðið eigur at vera fjølbroytt og eigur at broytast við skiftandi ljósi og veðri. Eg haldi t.d. ikki meg vera meiri modernaðan enn spógvin er, tá ið hann kemur seinri á summri, eftir at oyra tá hevur vant seg við tjøldrini.

Til tess at tú kannst døma, sendi eg tær mítt lítla nýggja yrkingasavn[4], sum tú kennur næstan allar yrkingar í. Eg fari at biðja teg lesa bókina sum eina heild. Hon er ikki eitt tyssi av blómum, ið eg sendi tær, heldur er hon ein bylting av skugga og ljósi: Eitt kvæði, har fyrsta „akkordin" er útgangsljóðið í yrkingini til Janus, og har seinasta – er ørindini til H.A. Djurhuus: Ein dimmur og ein ljósur partur við einum lítlum millumbili, har eg láni orð frá Walt Whitman. Kanska livir komposisjónin, sum ætlað var, bert í heilanum á mær sjálvum, men hon var so ætla, og ætlanin var eisini, at aftanfyri yrkingarnar skuldi liggja ein tóni ella ein farri av tí døkka og ógreiða tíðarbili, sum vit í dag eru stødd í.

Tú mást endiliga fyrigeva mær, at eg sigi tær, hvussu tú skalt lesa, tað er í grundini ógvuliga ósmæði og ikki rættuliga fyri mark, serstakliga er tað ósmæði, tá ið bókin er so pinkulítil, sum hon er. Men, spurningurin, sum eg lorkaði burtur á vegnum, var hesin: Eri eg modernaður ella eri eg ikki? Tað er hetta, ið tú skyldar mær svar uppá, og sum tú nú kannst døma um. Sjálvur haldi eg, at tað einasta tú kannst siga er, at er eri ikki konvensjonellur, og tað vil eg ógvuliga treyðugt vera.

„Útiseti" var einki ringari enn hini árini, og samvitska mín av at standa sum ritstjóri og so lítið at hava gjórt er ikki minni ring enn hini árini. Vit skulu royna at bjarga søluni so væl sum gjørligt. Annars kann eg siga tær, at eg bar Rikardi bókina, og segði hann mær, at mentunargrunnurin hevði latið kr. 2000 til Útiseta eisini í ár. Hesir pengarnir eru tøkir beint eftir nýggjár. Meiri enn kr. 2000 segði hann, teir veittu ikki til einstaka bók. Rikard var ógvuliga hugaður at styðja Útiseta, sum nú var einasta andlit hjá Føroyingum úteftir, tók hann til.

Sjálvur havi eg ikki fingið lisið stórt í Útiseta, hetta verður gjørt um jólini, og tað gleði eg meg til.

Vit senda tær, Marionnu og dreinginum tær bestu heilsanir og ynskja tykkum gleðilig jól og lív og góða heilsu í komandi ári.

Vinarligast
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

---

1 Ingálvur av Reyni, jf. brev 56.
2 Ruth Smith (1913-1958), billedkunstner, er blitt karakterisert som den beste koloristen i færøysk kunst.
3 Elinborg Lützen, jf. brev 32.
4 *Syngjandi grót* (1951).

73. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn 13/1-1952

Kæri Krisjan!

Tøkk fyri brævið. Tær 2000 kr. frá mentunargrunninum lovaði Poul Petersen[1] at fáa ávístar frá gjaldstovuni nú við Tjaldrinum, so tær vænti eg, tú fært skjótt.

Bókahandilin[2] hevur nokk enn ikki fingið gjørt upp, men hann hevur selt eini 100 eintøk, Hjalmar[3] eini 20. Út á bygdirnar er nakað væl av Útiseta farið í ár og eisini hagan hevur Per Mohr lovað at fáa uppgerð. Eg vænti eitt sindur burtur úr, tá ið av tornar. Per Mohr er annars góður maður at hava. Hann bað meg siga tær at hann hevði sent kr.50 til M. Joensen[4]. Annars segði hann at mentunargrunnurin hevði biðið um at fáa at vita, hvussu nógv Útiseti hevði kostað í 1950 og 1951. Hetta hevði tú kanska vilja gjørt so væl at biðið teir, ið reiðinskapin hava, um at sent mentunargrunninum. Tað er tað minsta teir kunnu fáa fyri peningin, teir veita. Rikard Long er í ringum skørðum, tað ber illa til at tosa nakað við hann, uttan at illsinni kemur í hann. Men Útiseta vil hann væl.

Eitt fari eg at minna teg á beinan vegin: Í næsta Útiseta noyðast við at hava eina grein um H.A. Djurhuus. Grein hevur verið um J.H.D og Jóannes Patursson deyðsárið hjá teimum, og so vítt eg veit, hevur Petra ikki verið blíð um, at einki var um H.A.D.[5] í ár. Sjálvur haldi eg, at H.A.D. hevur uppiborið at skriva verður um hann. Spurningurin er so bert, hvør ið skal fáast at skriva? Ivaleyst verður best at lata fleiri skriva smápetti, tí ilt er at fáa ein mann at skriva eina heildarmynd av H.A.D. Eg orðaði hetta við Rikard Long, men hann gjørdist spinnandi illur og segði at hann fór ongantíð at skriva nakað aftur á føroyskum. Hann torgaði ikki longur fyri bavianunum, sum løgdu hann bæði undir eitt og ennað. Eg haldi hann mundi sipa til 14. Sept. og Erlend. Eg kundi einki svara til hetta, noyddist bert at sita og stara beint inn í eyguni á honum og fáa tosið inn á aðrar leiðir, tá ið hann sissaðist.

Annars er at siga, at Føroyar eru heilt úti á gosi. Vit sita øll bert tigandi og bíða eftir úrslitinum av biddaragongdinum til Keypmannahavnar. Hetta var eitt verri lag. Vit eru nógv, sum hava vónað, at mennirnir uttanum Sjóvinnbankan, Sperm[6] (hallið er nú gjørt upp til 6 mill.) og Uvak[7] komu at vera neutraliseraðir, men einki letur til at so verður enn í hvussu er. Her hava kreftir vunnið okkum neisir, sum eingin fani hevur kunnað grunað. Tað var eingin, sum hevði graml um, at brotsmenn vóru uppi í leikinum.

Útiseta dámdi mær væl, og eg las við stórum áhuga greinina hjá tær um Guttorm á Múla[8]. Eg haldi, at menn sum arbeiða við siðsøguligum evni mátti duga at funni ein hóp burtur úr skiftinum eftir Guttorm, og tað er rímuligt nógv av tílíkum tilfari at finna.

Vit senda tær og tínum tær bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Poul Petersen (1901-2001), sysselmann, juridisk fullmektig í landsdministrasjonen fra 1951, lagtingsmann for Fólkaflokkurin 1940-1970, faglitterær forfatter, var en av grunnleggerne av lagtingets kulturfond. Jf.brev 83.
2 H.N.Jacobsens Bókhandil
3 Hjalmar Jacobsen, bókhandil
4 Martin Joensen
5 Petra Djurhuus jf. brev 49. Hans Andrias Djurhuus døde i 1951.
6 Chr. Holm Jacobsen var både formann i styret for Sjóvinnubanken (1932-51) og som forretningsmann og reder storkunde i banken. Han var styreformann for selskapene Trygd (stiftet 1932) og P/f Uvak (stiftet 1934) og P/f Sperm. Sperm gikk med stort underskudd, og revisorene fant regnskapet villedende og feil
(Astrup Hansen og Joensen 2006:55-58).
7 P/f Uvak
8 Sagnet om Guttorm á Múla ble nedskrevet av Jakob Jakobsen i *Sagnir og ævintýr*. Christian Matras skrev i *Útiseti* 1951 artikkelen „Guttormur í Múla í søgn og skrift“ s.76-93.

74. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn, 25.febr. 1952

Kæri Krisjan!

Tøkk fyri brævið. Av tí skilji eg, at tú tráar eftir peningi. Eg havi tosað við Per Mohr, og lovaði hann at senda einar 1000 kr. nú við Tjaldrinum. Umframt eiga vit eitt sindur av peningi úti á bygdunum, sum Per fer at krevja inn í næstum.

Í seinasta brævið til tín bar eg upp á mál tveir spurningar, sum tú ikki nemur við í brævið tínum.

1. Mentunargrunnurin krevur at fáa uppgerð yvir kostnaða til Útiseta seinast. Hetta krevur hann aftur fyri peningin, hann veitur, og er hetta eitt hóskandi krav, haldi eg.
2. Heldur tú ikki, at vit í næsta Útiseta noyðast at hava grein um H.A.Djurhuus. Sum eg segði tær, eru tað fleiri fólk, sum sakna slíka grein í seinasta Útiseta. Ert tú hugaður fyri hesi grein, ger mær tá tann beina at siga mær, hvønn her í Føroyum vit skulu heita á.

Eg síggi, tú ivast eitt sindur, hvørt greinin hjá Sofiu Petersen fer at vera hóskandi til Útiseta. Tú ert ræddur fyri, at hon kanska kemur at vera nóg so provinsiel. Hesum ræðist eg ikki fyri. Føroyskur sjónleikur, er nú komin so væl á leið, at eg haldi, tað er vert at fáa søguna hjá honum at vita nú, meðan fólk enn er, sum hevur verið uppi í næstan alla tíðina t.d. fru Bech, sum nú er á ellisheiminum í Havn. Eg veit, at frú Petersen lítir nógv á hennara frásøgnir.

Áhugin fyri sjónleik er nógvur í Føroyum í dag, og bæði tey, ið leika, og tey, ið líða á, eru komin væl út um markið fyri dilletant-

ismu. Kona mín t.d., sum hevur sæð ógvuliga nógv av sjónleiki, hevur staðið púra býtt tær tvær seinastu ferðirnar, tey hava leikað í Havn, so væl og so ærliga helt hon tey leika.

Tað verður stuttligt hjá tær og Marionnu at sleppa til Noregs í so høgum ørindi. Vit ynskja tykkum góða ferð.

Tær bestu heilsanir til tykkum øll.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

75. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn 13/9-52

Kæri Kristjan!

Tøkk fyri brævið. Nú vardi so leingi áðrenn eg frætti frá tær, at eg so víst helt, at í ár kom einki at vera av nøkrum „Útiseta". Tað hevði kanska eisini verið best at læti hann fari, tí ikki vænti eg, at vit kunnu selja stórt meiri enn árini frammanundan. Tað eru ikki pengar millum fólk, tey hava ikki ráð yvirhøvur at keypa dýrar bøkur. Størri studning enn tær 2000 kr., sum mentunargrunnurin hevur læti, tað fáa vit so ikki her á steinunum. Í fjør var eitt sindur selt úti á bygd, men ólukksáliga strilti hevur verið at fáa peningin.

Eg havi fingið tilfarið frá Sofiu Petersen, men tað kann ikki nýtast. Frá Martini Joensen havi eg fingið eina langa søgu, sum í støðum er „sykologisk" áhugaverd. Per Mohr hevur úr íslendskum týtt grein eftir Nicolaj Mohr um veiði av seiði[1], og hetta hevur hann boðið mær til Útiseta. Annað tilfar havi eg ikki. H.A. Djurhuusgreinina gerst so einki við í ár, nú ið so nógv er útliðið. Her á landi er so eingin, ið fær skriva um H.A. Djurhuus, so leingi sum Petra er á lívi. Eg havi biðið William, men hann vil ikki. Eg havi fingið eina grein um H.A. Djurhuus, men hon er steindeyð og sigur yvirhøvur einki, so hana kunnu vit ikki hava. N. Pauli Mohr[2], lovaði at skriva, men einki havi eg fingið.

Sum tú sært er tað ikki stórar vónir eg kann veita tær. Eg hugsi tað hevði verið betur hjá tær at fyrireika Útiseta, um tú hevði havt hjálparmann niðri í Danmark. Tit høvdu so betur kunna samráðst um alt viðvíkjandi skipan av tilfari og útgávu. Sum nú er hongur einki saman. Eg skjóti tí upp at eg sleppa undan[3], og at tú fært tær ein mann í mítt stað, ein, sum kann verða tær til størri hjálp enn eg. Líkindi eru fyri at eg kundi gjørt ivaleyst so nógv fyri søluna av Útiseta, tá ið navnið hjá mær ikki er í honum.

Ger so væl at skriva nøkur orð og sig mær um eg skal senda okkurt av tí tilfarinum, sum eg havi nevnt.

Vit senda tykkum øllum tær bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Artikkelen av Nikolai Mohr ble ikke trykt i Útiseti 1952, som var siste årgang. Nikolai Mohrs artikkel „Um aðferð Norðmanna, Færeyinga, Skotta og Hialtlendinga at veiða smáupsa eður upsaseiði" ble publisert på Island i 1782 i *Rit Þess íslendzka lærdoms lista félags.* I *Varðin* 1924 (s.112-116) skrev M.A. Jacobsen om Nikolai Mohr (1742-1790) fra Tórshavn som studerte naturvitenskap i København og var studiekamerat med Jens Christian Svabo. Han fikk aldri skrevet sin bok om Færøyene. Svabo overtok hans materiale. Et stort ordbokshåndskrift, Lexicon Færoense, etter Niklai Mohr er bevart. Mohr var på forskningsferd på Island og fikk i 1786 utgitt *Forsøg til en islandsk Naturhistorie med adskillige oeconomiske samt andre Anmærkninger*".

2 N. Pouli Mohr (jf. brev 19) skrev ikke i den siste årgangen av *Útiseti.* Tróndur Olsen skrev minneordene om Hans Andrias Djurhuus s.67-73.

3 Christian Matras står alene som redaktør av *Útiseti* 1952, siste utgave.

76. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn 21/9-52

Kæri Kristjan!

Eg havi beint nú siti og lurta eftir systkinabarn tínum D. J. Joensen, skiparalærara, sum helt røðu í føroyska útvarpinum. Hetta var frálíkt tilfar til „Útiseta"[1]. Fyrigev, at eg komi sum ketta upp úr

høvdatrog. Ivaleyst hevur tú varnast um sjálvur, kanska elvt honum til. Henda røða var frálíkt tilfar til teir nógvu, sum ikki fáast ella hava fingist at keypa „Útiseta“.

Søguna hjá Martin Joensen hevur Per Mohr nú til maskinskrivingar. Hon er long, eg vil ætla einar 15 bls.[2]

Nú havi eg fingið H.M. Ejdesgaard[3] til granna. Hann hevur keypt hús her norðan fyri uppi í Ternuryggi. Hann hevur sagt seg vera lidnan við søguna, hann hevði lovað tær.

Annað er einki. Nú fyrireikað vit „Havnar Keypsamtøku“ (brúksfelag), sum verður latin upp 1.okt. Tað eru eini 125 húsarhald í Havn, sum hava sett seg sum lim. Nú fara vit at fáa góðar og bíligar handilsvørur. Peningurin er føroyskur. Hvør limur letur 100 kr. og so hava vit fingið lán í Føroya Banka: 35.000 kr.

„Smá“ líkindi eru fyri, at eg sleppi út at ferðast seint í heyst. F.A.O.[4] hevur spurt, um eg havi hug at fara fyri teir til Saudi Arabiu, har líkindini fyri at veiða og varðveita fisk skulu kannast. Eg havi svarað at eg taki av, um teir fáa brúk fyri mær.

Bestu heilsanir til tykkum øll!

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Det kom ikke med i *Útiseti*.
2 Martin Joensens novelle har tittelen „Eitt toruæl“ og er trykt i *Útiseti* 1952, s. 47-66.
3 Hans Marius Ejdesgaard (1887-1966) var lærer og skrev en roman, skuespill og noveller. „Tájól í Meðalby“ ble trykt i *Útiseti* 1952 (s.21-46).
4 F.A.O. – Forente Nasjoners organisasjon for ernæring og landbruk.

77. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3II Kbhn S. 25/9 52

Kæri Karsten!

Takki tær fyri brøvini. – Tað er ikki eiti á boð at fáa, at fara til Saudi Arabiu fyri F.A.O. Tillukku! Kanska fara teir at eta ráskornan fisk

har suðuri, so tann gamla roynda framalingin verður seljandi! Væl veit eg, at tú ert ikki sendur til at kanna líkindini fyri føroyskari fiskasølu har suðuri, men eg minnist á sinni, tá ið Karl Einarsson[1] ætlaði at fáa stóran útflutning av turrum seiði og øðrum fiski til Liberiu – og ætlaði at gera J.H.O.D. konsul hjá Liberiu í Føroyum. Og tað, sum áður varð selt á Gullstrondini[2], tað var – so sigur H.M. Eidesgaard – ráskorin fiskur ella stokkfiskur.

Men áðrenn tú fert: royn og skapa okkum betri økonomiskt grundarlag fyri Útiseta, t.d. við at lata Per Mohr tekna haldarar (10 kr. fyri árbókina, haldi eg verður nóg mikið, tá ið vit fáa so frægan studning sum nú). Um tú vilt, ella beinari: um tú heldur, at tú betur fært arbeitt fyri sølu, limatekning o.ø., um navn títt ikki stendur á tittulblaðnum, so skal eg lata mær eftirlíka. Men hugsa nú væl um hetta fyrst – eg vil helst, at vit standa báðir. – Tú sigur, at Per Mohr hevur týtt greinina hjá faðir oldurabba, eg meini Nicolaj Mohr – er hon væl týdd, haldi eg, at hon hóskar væl í Útiseta. Søguna hjá Martini, sum mær skilst, at eg fái, fái eg einki sagt um enn. Hon er kanska nóg so long. Kanska bilar ikki kortini. H.M. Eidesgaard hevur sent sína søgu – hon verður væl meira enn 20 blaðsíður. Hon er kultursøguliga interessant.

Eg vendi aftur at fíggjarstøðu okkara. Kann eg ikki fáa at vita, hvat ið til er í Føroyum av bókum, sum vit hava givið út, hjá bókahandlarum og øðrum? Hetta er umráðandi, tí kanska kunnu vit selja sumt nógv bíligari nú til at fáa pening inn. Eisini vil eg fegin vita, hvussu nógv eintøk, ið liggja í Føroyum (á realskúlaloftinum?) av hvørjum árgangi av Útiseta.

Sum eg havi sagt tær, havi eg gjørt av, at vit skulu hava Útiseta út í ár.

Nú hugsi eg, at tú veitst mína meining. Men okkurt íkast vil eg fegin hava frá tær. Tú kundi t.d. skrivað um einahvørja bók – ella fleiri – sum hevur hugtikið teg, ella øst teg upp. Eina lítla grein, ella ummæli. Hevur tú onga yrking?

Nei, nú fer at vera nóg mikið hesa ferð.

Heilsa konu og børnum – og Per Mohr – frá mær.

Við bestu heilsan
Kristian

FLB: E715.1

1 Karl Einarsson (1897-1972), islending som kalte seg Dunganon, greve av

St.Kilda. Han vokste opp på Færøyene hvor faren hans kjøpte saltfisk som han solgte til Spania. Det var meningen at Karl skulle hjelpe faren med denne handelen. Han ble sendt på handelsskole i København, var ofte til Spania, og han lærte seg spansk (Sigurðardóttir 1994:101). Jf. brev fra Christian Matras til William Heinesen 08.10.35.

2 Ghana

78. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn, 6/10-52

Kæri Kristjan!

Tøkk fyri brævið. Eg síggji, at tú skalt hava Útiseta út aftur í ár, og tað „beundrar meg nógv“, sum mín góði vinur Hans Pauli Klein[1] plagar at taka til, tí at tú hevur latið so burtur av lagið illa at fíggjarstøðuni. Nú skilji eg, at tað hava bert verið lótir.

Men álvara tos, vit skulu royna at gera, tað ið vit kunnu. Um 500 kr. hava vit nú fingið úr Klakksvík, og har skulu vit fara at tekna haldarar nú. Har er ein íðin maður John Reid Bjartalíð[2], sum starvast fyri at fáa bókasavn. Tað er langt síðan hann skrivaði til mín og bað meg royna at skaffa sær bøkur ókeypis. Eg havi tosa við Per Mohr og eru vit samdir um, at bókadeildin gevur honum til bókasavnið eitt ella tvey eintøk av øllum teimum bókunum, sum vit hava, og aftur fyri biðja vit hann tekna haldarar til Útiseta í Klakksvík. Eg ivist ikki í, at hann fer at leggja sær nær at gera hetta fyri okkum. Eliesar Poulsen hevur lovað at avgreiða bøkurnar hjá haldarum í Klakksvík gjógnum bókahandilin hjá sær. Sakin er tann, at vit noyðast at halda okkum afturat bókahandlunum, tí annars kunnu teir gerast boysnir.

Greinin hjá Per Mohr er inni á garði hjá Valdemar Dalsgarð[3], og hon er maskinskrivað. Ein mynd, sum umrødd er í greinini kann fáast úr „Rit Þers íslenza lærdóms-lista felags 1783“. Nú veit eg ikki um tær kemur at nýtast gereinina. Søguna hjá Martini sendi eg so eisini maskinskrivaða. Handritið havi eg fingið honum aftur.

Kanska fært tú frá mær í evstu stund eina ella tvær yrkingar. Eg noyðist at tannla tær eitt sindur afturat, áðrenn eg tori at lata tær frá mær[4].

Per Mohr og eg eri samdir við teg um, at vit eiga at sleppa okkum frá teimum bókum, sum eftir eru til niðursettan prís. Sum er liggur peningurin púra deyður, sum stendur í teimum.

Eg sendi tykkum øllum tær bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Hans Pauli Klein (1898-1971) i Klaksvík. Tingmann for Fólkaflokkurin 1945-1946. Fiskekontrollør.
2 John Reid Bjartalíð (1916-93) var bibliotekar i Klaksvík.
3 Valdemar Dalsgaard (1930-2005) i Hoyvík. Han var språkmann, hadde studert i Russland og underviste blant annet i russisk på studentaskúlin i Hoydal.
4 Det er ingen dikt av Karsten Hoydal i *Útiseti* 1952.

79. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn 8.okt.1952

Kæri Kristian!

Eg sendi tær nú søguna eftir Martin. Hon er devul og drúgv, men nú gert tú, sum best fellur fyri.

Og so er yrkingin hjá mær[1]. Hon ber á brá at vera nasjonal, men eg leggi einki í tað, tí eg vóni, at myndirnar eru so mikið sterkar, at tær bera yrkingina uppi. Eg havi kensluna av, at allir vit, ið fáast við at skriva bæði í bundnum og í óbundnum stíli ræðast fyri øllum, sum nemur við tað nasjonala. Og hetta var alt so náttúrligt hjá okkara undangongumonnum og skuldi til allar tíðir verið náttúrligt. Men vit ræðast fyri at vera patetiskir. Soleiðis verður tá ið dýr hugtøk verða profanerað.

Nú vóni eg, at tær fer at dáma yrkingina, og at tú fert at halda, at orðið Føroyar kemur uppí á ein náttúrligan hátt. Eg gjørdi yrkingina eina ferð í summar, og hon hevur ligið til eg nú vældi um hana.

Annað var einki, uttan tað, at ynskja tær góða eydnu við Útiseta.

Vit senda tykkum øllum tær bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Diktet kom ikke med. Jf. brev 80.

80. Christian Matras til Karsten Hoydal

Kphn. 11/12 1952

Kæri Karsten!

Frætti ikki aftur frá tær, men eg takki tær fyri, at tú fekkst bókahandilin at senda okkum bøkur at selja. Tíverri var ógjørligt at fáa Útiseta út til bókadagin. Gævi, at sølan verður góð í Føroyum. 200 eintøk eru á veg, í Tjaldrinum, send Per Mohr.

Nú havi eg gjørt, sum tú baðst meg um, slept tær burtur úr ritstjórnini. Hetta dámar mær lítið, tí hóast ilt er at hava samvinnu, tá ið hvør situr í sínum heraðshorni, hevur tað havt nógv at týða hjá mær at hava havt ein mann í Føroyum. Men gott á teg, svík meg ikki fyri tað at tú ikki stendur at vera ritstjóri meir. Fyritøkan er á mangan hátt so virðismikil, haldi eg, at hon eigur ikki at fara fyri bakka. (Eg orki beinan vegin ikki at hugsa um økonomiina). – Tíverri kom ymist tilfar ikki við hesa ferð, m.a. yrking tín. Satt at siga haldi eg, at hon er ikki uppi í tínum bestu. Sum tú sært í Útiseta, meti eg teg vera stóran listamann og ein livandi anda í yrkingum tínum. Men, sum eg sigi har, eg dugi ikki at siga øðrum frá tí, sum eg fái burtur úr lestrinum. –

Ja, meir verður ikki hesa ferð. Heilsa konu tíni og børnum!

Gleðilig jól!

Við bestu heilsan
Vinur tín
Kristian

Lat bløðini fáa ummæliseintøk. – Havi sent Hans Debesi eitt.

FLB: E715.1

81. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn, 16.des.1952

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið og eintaki av Útiseta tú gavst mær. Eitt sakni eg, og tað er permumynd. Einki er at ivast í, at myndin uttan á bókini ger meiri enn so mun fyri søluna. Enn havi eg ikki fingið stundir til annað uttan at blaða í bókini. Eg sakni eisini myndir í henni, men kann ætla, at tað er ein spurningur um pening. Kanska er evni eisini soleiðis vorðið, at myndir illa hóska. Hetta eru ting, sum einki gera teir fasta keyparanum, og sum einki minkar um dygdina hjá bókini, men sum bert er gjar fyri teir keypararnar, ið standa við bókini í hondini og ivast. Nú gleði eg meg til at lesa bókina um jólini. Tá ið tey eru farin, fer tú at fáa eitt nýtt bræv.

Gott var, at tú sleppti mær burtur úr ritstjórnuni. Sjálvandi havi eg framvegis áhuga fyri at á verður hildið við útgávuni, og siti kanska ivaleysa so væl fyri at veita hjálp, tá ið navn mítt ikki er uppi í. Tað er nú so, at tað kann fjøtra at vera ov beinleiðis upp í, alt, sum gjørt verður, kann fáa dám av sjálvgóðsku og sjálvrósi. Tú skilir kanska tí, at tað nú ber betur til hjá mær at røkja áhugamál hjá Útiseta.

So frægt fekk eg kveitt í bókina, tá ið eg skar hana upp, at eg havi sað, at tú takkar mær fyri gott samstarv[1]. Eg takki tær somuleiðis og kann leggja afturat, at eg kenni á mær, at tað persónliga hevur veitt mær gróður, at eg havi verið uppií hesum útgávustarvi.

Eisini takki eg tær fyri tey vøkru orð, tú skrivar um Syngjandi grót, henda pinkulingin av eini bók, sum eingin fani fekkst at fata. Men skuldina má eg sjálvur taka á meg. Heilin er kanska heldur fløktur á mær, og illt er at rekja. Sjálvur haldi eg bókina verða heilt eyðskilda. Einasta rætta ummæli, hon fekk, skrivaði Martin Joensen í Føroya Sosialdemokrati, og hann hevði so í hvussu er fata høvudsevnið í henni.

Annars kann eg siga tær tað gleðiliga, at vit her heima nú eiga tveir blaðungar menn, sum vit kunnu vænta okkum nógv frá. Annar er ein 19 ára gamal sonur Petur á Lofti í Sandavági[2], sum longu hevur eitt heilt søgusavn, hin er Ólavur Michelsen[3] úr Suðuroy, sum fæst við at yrkja. Hjá báðum hesum koyra kreftir á, sum eg vænti fara at gera reiðuliga um seg. Teir hava í sálum sínum tilfar, sum er nógv dyggari enn hjá Tummasi Djurhuus. Gud viti, nær ið hann fer at geva lirikassanum eitt spark, so at hann fer í spønir?

Sjálvur eri eg farin undir at skriva eina skaldsøgu, og tú mást biðja allar góðar andar standa mær hjá.

Konan, børnini og eg sjálvur senda tær og tínum bestu jóla- og nýggjársynski.

Vinarliga
Karsten

Eg fekk bræv av Tvøroyri í gjár. Har hava nú 19 fólk tekna seg sum fastir haldarar av Útiseta. Har hevur so gott sum einki verið selt áður.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Det gjør Christian Matras under bokomtalen av *Syngjandi grót* i *Útiseti* 1952 s.136.
2 Sønnen til Petur á Lofti er forfatteren Jens Pauli Heinesen (f. 1932). Hans første bok var *Dægningsælið. Søgur* (1953), senere novellesamlinger, skuespill og en lang rekke romaner.
3 Ólavur Michelsen (1933-1978), lærer og forfatter, politiker i Tjóðveldisflokkurin, medlem av byrådet, formann i kulturnevnden, i kringkastingsnevnden og i forfatterforeningen. Han utga diktsamlingen *Lovorð* (1953), skolebøker, et skuespill og fortellinger.

82. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3[II], Kbhn S. 30-12-52

Kæri Karsten!

Takki tær fyri brævið. – Tað eru stórtíðindi, at tú ert farin at skriva skaldsøgu. Eg biðji allar góðar vættrar standa hjá tær. Gávur hevur tú, eisini í óbundnum máli. Eg havi áður róst tær fyri títt góða føroyska mál, men tú eigur eisini annað, sum fær meg at vænta mær nakað av skaldsøguskriving tíni.

Havi beint nú lisið „Malan“[1]. Hví skriva allir prosahøvundar at kalla á donskum? Annars er „Malan“ einki stórverk, men ódámlig er hon ikki. Tað versta er tað, at Eilif M. dugir ikki at skapa heil menniskju. Eg hugsi, at hann er so blúgvur – ella ræddur? – at hann torir ikki at taka livandi fyrimynd. Hetta skilst væl. Men tá ið hann so skal skoyta fólkini saman eitt nú Absalon av P.M. Dam[2], Krígs-Hansen, Bennedsen, Poul F.[3] o.s.fr., tá noyðist úrslitið at vera ein persónur, sum ongum er líkur. Og so víða hvar. –

William[4] – ja, hann er eitt beist. Kundi hann ikki eina ferð sagt við Gyldendal um at senda mær eitt ummæliseintak? Hevði eg havt fingið tað, hevði ummæli komið í hesa ferð. Men tá ið eg hevði keypt mær bókina, var so langt útliðið, at eg einki fekk skrivað, ja, satt at siga náddi eg ikki at lesa hana alla fyrr enn nú. William er so stórt skald í prosa, at nú á døgum er um okkara leiðir bert Laxness[5] hansara javni. Hatta er skaldverk, sum vísir mann í hæddini. Heilsa honum frá mær! Hann skrivar ongantíð til mín, síðan hann kom at verða frelstur.[6] Men hann um tað. –

Ja, hetta verður alt hesa ferð. – Heilsa konu og børnum.
Gott nýggjár!

Vinaliga
Kristian

Heilsa frá Poul Petersen og siga, at nú verður skjótt at frætta frá sakini viðvíkjandi W.B. Lockwood[7].

Tær 300 krónurnar, sum Bókadeildin her fekk sendandi frá tykkum, hvat eru tær fyri?
Bókahandilin ger upp

Tvøroyri	270 kr.
Klakksvík	200
Tórshavn	700 kr.
	1200

Ger so væl at lata Mentunargrunn Løgtingsins fáa hesa umsókn. Royn at fáa pening skjótt frá teimum.

FLB E715.1

1 *Malan* (1952), roman på dansk av Eilif Mortansson (f. 1916) som var forstmann i Danmark, arbeidet seinere på Det Kgl. Bibl. Mortansson utga noveller og fire romaner, dessuten, en rekke barne- og ungdomsbøker.
2 Peter Mohr Dam
3 Poul F. Joensen
4 William Heinesens *Moder Syvstjerne* kom i 1952.
5 Halldór Laxness (1902-1998), islandsk forfatter. Skrev romaner, lyrikk, skuespill, reiseskildringer, erindringsbøker og noveller. Laxness fikk Nobelprisen i litteratur i 1955.
6 Jf. brev 68 om Hans Kirk og kommunisme.
7 W.B. Lockwood, engelsk språkforsker, utga *An Introduction to Modern Faroese* i 1955 på Munksgaard forlag, København.

83. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn, 9. jan. 1953.

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið. Beinan vegin fari eg at siga tær, at eg havi flýggjað Poul Petersen umsóknina til mentunargrunnin, hon skuldi verða løgd fram fyrstu ferð nevndin kom saman. Hann hevði góðar vónir um, at peningurin kom at verða latin í ár eins og árini frammanundan. Hann bað meg eisini heilsa tær og siga, at nú fórst tú skjótt at frætta frá teimum um sakina viðvíkjandi W.B. Lockwood.

Um søluna av Útiseta er annars hetta at siga: Bókin kom í evstu stund og kom at verða uppaftur meiri tarnað, av tí at Skipafelagið fyrst segði okkum, at hon var ikki komin við Tjaldrinum. Hesar dagarnar meðan kassarnir stóðu á Skipafelaginum, høvdu fleiri verið og spurt eftir bókini í bókhandlinum, og høvdu fingið at vita, at bókin var ikki komin. Hetta minkaði um søluna. Eitt annað, sum eisini gjørdi fortreð, var, at útvarpið í Keypmannahavn hevði lýst, at prísurin bert var 10 kr. Tað vóru tí fleiri, sum undraðu seg á, at prísurin her skuldi vera 12 kr. Bókhandilin hevur selt fyri einar 800 kr. Tær stóru bygdinar Klakksvík og Tvøroyri munnu eftir ætlan okkara hava selt fyri einar 500 kr. Snøglarnar er ilt at ætla um, men eitt sindur man vera selt á smábygdunum. Nær vit fáa uppgerð fyri bøkurnar, veit eg ikki, væntandi verður tað einaferð í februar. Tilsamans skuldi tú so kunnað fingið úr Føroyum va. 3300 kr. Her er mentunargrunnurin tikin uppí. Tær 300 kr., sum tú spyrt um, var peningur, sum eftir stóð frá 1952. Per Mohr tók bara og sendi tær hann, og hann er ikki uppií teimum 3300 kr. Eg vóni, tú skilir hetta. Á Tvøroyri eru nú 27 fastir haldarar, og skal eg royna at fáa fleiri í øðrum plássum. Tað hevði verið best um tú fekkst nakað fast at halda um.

Tað gleðir meg, at tær dámdi bókina hjá Williami, upphavsøguna Moder Syvstjerne. Eg ummældi hana í 14. Sept. og var ógvuliga hugtikin av henni. Okkara tíð rópar eftir „ide“ í bókmentum, og skaldsøgur eru yvirhøvur ólukksáliga álvarsamar. William er eisini álvarsamur, men hann hevur onga „ide“. Harafturímóti er hann so stórur listamaður og artistur, at hann ger nógv burtur úr fabuleringini og spælinum, sum, tá ið saman um kemur, er ein aðaltáttur í list. Nógvir menn tykja hava gloymt, at listarligt starv er ein formur fyri vaksnamanna spæli. Teir kunnu læra nógv av Williami.

Men løgin kommunistur er. Meðan brøður hansara í andanum sita við tungum grúkum og skriva bøkur, sum allar peika eystureftir, situr hann her á einum útskeri og spælir sær. Men spælið er hugtakandi.

Útiseta dámar mær væl. Enn hevur hann einans verið ummældur í Tingakrossi, sum lat væl at, men kortini ikki dugdi reiðuliga at siga frá so væl, sum tað átti at verið sagt.

Av tíðindum hiðan, kann eg siga tær, at Erlendur er valdur til formann í fiskimannafelagnum við stórum meiriluta, og Músin er kosin varasemingsmaður og skal vera uppií, tá ið menn samráðast um lønir og renna seg fastar. Sáðið, sum tveitt varð á asfaltið, er farið at kvaklast.

Eg sendi tær, konu og børnum tær bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten.

FMD: H nr. 10-02 p.nr.05

84. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3[II] Kbhn S. 20/2 53.

Kæri Karsten!

Nú er mangur dagur, síðan tú frætti frá mær. – Fyrst er at takka tær fyri, at tú beindi umsóknina tann rætta vegin. Eg havi hesa ferð skrivað beinleiðis til Poul Petersen og biðið hann skunda sær (hetta er sagt fólkaligari enn her). – Eg takki eisini fyri alt viðvíkjandi Útiseta.

Eg havi frætt, at tú ætlar at búsetast í Kairo. Ja, hví ikki tað? Eg hugsaði beinanvegin: nú fær Útiseti gott tilfar, tíðindi frá pýramidunum. Og so verður óivað, fert tú. Ella ætlar tú at lata 14da fáa alt? – Poul P.M.[1] segði mær hesi tíðindi. Teir báðir Mikines vóru her at kalla allan sunnudagin. Meistarin var sera væl hýrdur og hugnaligur.

Sum embætið mítt er – dekanstarvið – síggi eg ikki lítið av fólki, sum eg áður lítið kendi. Men Føroyingar síggi eg lítið. Tróndur ringdi í gjárkvøldið. Hann spurdi um hann ikki átti at presentera seg – so langt var tað síðan vit sóust. – Nei, hetta var vanlukku skil,

at Kunoyar-Bjarni[2] fór til Randers, hann var so fittur at vitja, og beinasamur var hann eisini.

Martin[3] sendi mær skaldsøguna. Eg las eisini tað, tú skrivaði. Eg hevði ynskt bókina betri. Heldur ikki í stíli og í máli er hon av sama góða slag, sum myndir og smásøgur hansara. Hann spillir eisini ov nógv burtur: har hanga allastaðni endar – teir miða ikki móti hini stóru hæddini í gongdini. Men annars hevur tú rætt í, at hann er væl framfarin. –

Hetta var eisini endaleyst, brævið. –

Heilsa konu tíni og børnum.

Kristian

FLB: E715.1

1 Poul Petersen, jf. brev 73 og 82.
2 Bjarni Niclasen (1919-1980) fra Kunoy. Var lærer først i Danmark, seinere ved Tórshavn mellom og realskole og Føroya Læraraskúli. Han oversatte bl.a. *Heimskringla* til færøysk i 1961-64, og seinere *Laksdøla søgu* og *Njáls søgu*.
3 Martin Joensen

85. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn 2/3-53.

Kæri Kristjan!

Tøkk fyri brævið. Ikki er at undrast á, at tú ótolnast eftir peninginum frá mentunargrunninum, men her hjá okkum verður avgerð ikki tikin í løtuni um nakað sum helst. Menn ferðast so dúgliga til Keypmannahavnar, at her fær einki hent. P.M. Dam og Johan Poulsen[1], sum saman við Poul Petersen stjórna mentunargrunninum, eru báðir í Keypmannahavn, og sjálvur torur P.P. ikki at lata peningin. Nú sært tú; og soleiðis er við øllum. Halt kjaft, halt kjaft, eitt verri skil.

Ikki haldi eg við tær um bókina hjá Martin Joensen. Málið skal eg einki siga um, tí at har eri eg ein deyta, men sum skaldsøgu dámar mær bókina væl. Tað kemur framhald hugsi eg, og er hetta ein atvoldin til, at tú heldur fleiri endar flaksa leysar. Eg sigi fyri meg, at valla haldi eg meg hava lisið nakra føroyska bók við so íheimligum jørðildi, sum hesa. Her er sál bæði í landslag, veðurlag og fólkum. Djúpir skuggar og bjart ljós. Summar av hendingunum høvdu í øðrum londum verið fólki at bana. Men vit noyðast at minnast Hans Kinck[2] og hansara vesturlendingar: Hin vesturlendska blóðmannin. Hann er eisini ógvuliga lofnaður, tá ið stendur um at drepa. Lat Martin sleppa at fylgja nøkrum av fólkinum í „*Tað lýsir á landi*“ upp til okkara dagar, so fært tú at síggja. Slíkt trýskift bókverk fer at vera stór ogn í føroyskum bókmentum[3].

Tað er líkt til, at eg fari til Egyptalands. Málið er nú hjá Naguibi[4], og eg fekk boð frá F.A.O. við Drottningini, at teir skjótt vænta at frætta aftur. Eg skal fyrst til Rom til samráðingar og so haðan til Egyptalands. Eg gleði meg nógv til tað og vóni, at tað fer at eydnast. Konuna ætli eg at hava við mær.

Nakað av peningi frá bókahandlinum royna vit at fáa sendar við Tjaldrinum.

Bestu heilsanir.
Vinarliga
Karsten.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Johan Poulsen (1890-1980), lærer, lagtingsmann for Sambandsflokkurin 1920-70, lagtingsformann i flere perioder, folketingsmann 1939-43 og 1950-64.
2 Hans E. Kinck (1865-1926), norsk forfatter, en lærd og europeisk orientert humanist som skrev romaner, noveller, dramatiske dikt og essays om blant annet italiensk renessanse. Kinck skildrer i en rekke noveller folk i innestengte bygder som i Vest-Norge og Setesdal. (Kinck omtales også i brevvekslingen mellom Christian Matras og William Heinesen.)
3 Martin Joensen skriver ikke noe tredje bind som fortsettelse av *Fiskimenn* og *Tað lýsir á landi.*
4 Muhammad Naguib (1901-1984), første president i Egypt (1953-54) etter innføring av republikk. Sammen med Nasser ledet han den egyptiske revolusjon, men falt i unåde, og Nasser overtok som president.

86. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3[II] Kbhn S 12/3 53.

Kæri Karsten!

So tú situr og bíðar eftir boðum frá Naguib? Kanska hann er so

smíiligur, at tá ið hetta brævið lendir í Havn, eru hjúnini uppi á Hálsi á veg suður til pýramidurnar – hvør veit? Hetta er stuttligt at hugsa sær. Soleiðis er knøtturin tódnaður, er ikki mætari enn eitt paranoða longur. Men hesin gandur, sum samferðsluamboðini hava rist, hann er enn so nýggjur, at tú fært fyrsta-stuttleikan av honum, og sum lyndi títt er, dugir tú við opnum sonsum at taka ímóti tí, sum søgan soleiðis ber tær upp í hendur. Eg ynski tær til lukku, og vóni, at Naguib verður ikki ov drálutur. Men tolir tú hitan? Eg sigi so, tí eg eri so erkvisin fyri hita, at eg hugsi altíð um tað, tá ið onnur eru á suðurleið. Sjálvur havi eg sett mær fyri eina ferð at vitja Miðalhavið. Eg hugsi minni um Afriku enn um heimaraland við Miðalhavið – hagar ætla vit hjúnini eina ferð at fara – tá ið betur verður sjóvað, helst til pening. Men eg stúri eitt sindur fyri hitanum. – Árni siglir suður í meginhitanum nú at kalla, millum Beira og Mauritius. Hann tolir frægari varman enn eg, hann bregður til móðurfólkið.

Tú ert so ungur enn, á mangan hátt hálvur smádrongur í sinni, tú ert førur fyri at vera uppi í har ið á stendur. Sjálvsagt kenni eg meg ikki gamlan soleiðis, men áræðið er ikki tað sama. Kortini haldi eg við tær, at hetta er á mangan hátt ein stór tíð, vit liva í. Men vandaleys er hon ikki og ideologi-stríðið ber ikki nógvan vøkstur afturat, sum nú er, men tað er okkurt stórt við nútíðarmenniskjanum, sum ikki verður dripið av hesi stagnasjónini. So í mongun – sært tú – tosi eg sum ein manio-depressivur maður, tá ið hann er uppi á loft. Hví veit eg ikki, men eg man meina hetta eg sigi her.

Martin. Ja, gævi tað var satt, sum tú sigur. Tíverri ivist eg. Ikki tí, hann hevur gávur, og hann hevur gott evni at skriva um, men er bundin at eini óbúnari byrjan í skaldsøgu síni, og sumt í bygdalívsmyndini er ikki heilt ólíkt Richards B. Thomsen og Eilifi Mortansoni – og tað er ikki gott. Men lat Martin skriva triðja tátt – kanska kemur hann tá á mál hóast alt. Bókin er virðismikil í bókmentum okkara á føroyskum, men hon kemur ikki á nakran hátt upp ímóti Jørgen-Frantzi ella Williami. Tíverri. Tí Martin er Føroyingunum nærri enn báðir teir, hóast teir í mongum, serliga J.-F., eru sera føroyskir.

Tíverri noyðist eg eisini hesa ferð at nerta við spurningin um peningastand Útiseta. Sum tú veitst, fingu vit fra bókahandlinum (H.N. Jacobsen) sendandi bøkur fyri einar 2000 kr. at selja, so eg vænti ikki, at vit fáa nakað fyri sølu har. Tað er kanska heldur ikki beint, at vit fáa pening frá teimum, tí tað verður mest sum at senda pening aftur og fram. Annað er við aðrari bókasølu í Føroyum. – Annars fekk eg bræv úr Ringkjøbing[1], teimum tørvar pening.

Nær fáa vit nakað frá Mentunargrunnsnevndini? – Eg havi skrivað Andreas Møller[2] bønarbræv um styrk, men fáa vit nakað? Hann segði á sinni, at Dansk-Før. Kulturfond átti at styðja fyritøku sum Útiseta, men eg veit ikki, hvat ið nevndin nú sigur. Eg mælti til, at teir fyri teir 7 árgangarnar lótu okkum fáa 2000 kr. – sum heiðursløn, ella ugga. –

Nei, nú endi eg. – Heilsa konu tíni og børnum.

Vinaliga
Kristian

FLB: E715.1

1 *Útiseti* ble trykt hos Rasmussen i Ringkjøbing
2 Andreas Møller var departementssjef og statrådssekretær i det danske statsministerium og var formann i Dansk-Færøsk Kulturfond.

87. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3[II], Kbhn S. 17/4 53.

Kæri Karsten!

Tú hevur sjálvsagt so nógv at hugsa um, at tað er synd at biðja teg bøn. Men eg noyðist, tí Rasmussen í Ringkjøbing hevur biðið um pening aftur – eg lænti 1000 kr. frá Tróndi – og vit hava hvørki hoyrt orð ella eið frá Mentunargrunninum. Sært tú Poul Petersen, bið hann royna at fáa umsókn okkara framda. Hann er tíverri ikki álitismaður, men, gott á teg, koyr undir Dam og Reyða[1] meðni!

Hevur Naguib ikki útvegað tær innivist enn? Eg havi væntað teg við hvørjum skipi. Men nú verður tað kanska skjótt.

Tróndur var so sjúkur nú eina náttina, at tað stóð um lív. Ikki vænti eg, hann livir nógv ár afturat. Hann fekk annars til gávu eina ferð í Suðurlond, men ikki vænti eg, hann orkar at fara nakrastaðni.

Vit hava altíð nóg mikið at gera, annars hevði verið illa vorðið. Tí her er hjá okkum mest sum at búgva í oyðimørk.

Hví leika Føroyingar heima so í? Klakksvíkingar óðir – og Dánjal[2] og Erlendur tveir harðir steinar. Úrslitið verður ringt bæði til pening og sál. Føroyingurin kennist ikki aftur, sum hann leikar

í. Kanska er tað bara tað, at alt er óbúgvið hjá okkum, og at vit ongantíð hava skilamenn á odda. Mær tykir, at heima versnar. Frægari er í einum gomlum samfelagi sum her, hvar tey duga at laga seg hvør eftir øðrum. – Nei, nú fái eg ikki skrivað meir hesa ferð. Heilsa tínum fólki!

Vinaliga
Kristian

Í skundi!

FLB: E715.1

1 Reyða kan være Jóhan Poulsen (1890-1980), lærer, lagtingsmann, og formann i Sambandsflokkurin. (Oppnavnet kan ha sammenheng med hans rødlige hudfarge.)
2 Dánjal kan være D.P. Danielsen (1913-91), sakfører, lagtingsmann 1950-58. D.P. Danielsen og Hanus við Høgadalsá var de første representantene for Tjóðveldisflokkurin i Lagtinget.

88. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn 21/4-1953.

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið 17/4.

Eg havi nú tosað við Poul Petersen, og segði hann mær, at nú var fjarrit farið til tín um, at Útiseti hevur fingið 2000 kr. og Lockwood 4000 kr. Hesum má eg so trúgva nú. Tað er ikki fyrstu ferð eg havi orða við Poul Petersen um studningin. Hann sigur bara okkurt, sum ljóðar toluliga trúligt. Hann er einki mætari enn Richard Long. Neyðarsligir menn! Neyðarsligir menn!

Seinasta bræv eg fekk frá F.A.O. var einki dámligt. Teir søgdu mær, at teir beint nú høvdu fingið bræv úr Egyptalandi, at teir valla fingu nýtt nakran mann fyrr enn seint í summar. So nú veit eg ikki hvussu fer at vera við hesum. Men eg ætli, at verður tað ikki til Egyptalands eg fari, so verður tað til okkurt annað land.

Eg eri ringur um at frætta, at Tróndur er so vánaligur. Eg helt meg síggja hóttafall á honum, tá ið hann var í Føroyum í summar. Hann er eisini hópin gamal nú, og tá verður við manni, sum tikið verður til: Eitt lúgvar, annað brýtur.

Tú spyrt, hví Føroyingar leika so í? Tað er ikki so ilt at skilja: Føroyingar eru í dag beint uppi í eini sosialari kollvelting. Tað er eftir mínum tykki høvudsinnihaldi. Træðrirnir eru bert so fløktir. Mótstøðan móti reiðaraveldinum hevur leingi ligið í eimi, men hvørki reiðarar ella teir ráðandi: Løgting og landstýri, hava dugað at skilt støðuna. Teir hava ikki koyrt vatn í eimin og gjørt eldsløkking, tvørturímóti hava teir av býttiskapi og við ólíkindum birt upp undir, so reiðuligur logi nú er komin, og nú sita teir og gána. Nakra kenslu av rættarskapan hava Føroyingar ikki í dag. Tað er so skillugt, at av teimum ráðandi eru fáir ósekir. Nevnir P.M. Dam sjóvinnubankan rópa fólkaflokksmenn A.T.[1] Nevnir løgmaður Sperm[2] rópa teir steyrar (Steyramálið var ongantíð uppklárað[3], men øll vita, hvussu illavorðið tað var).

Eitt samfelag kann lorra eina tíð, hóast teir ráðandi eru bæði moralskt og juridiskt sekir. Tað einasta, ið krevst, er, at hvør veit eins nógv um annan. Felagsvitan um felagsillgerðir kann eisini halda monnum saman. Moralurin verður tá: Veitst tú okkurt um meg, so veit eg eisini okkurt um teg, so tú kannst bara halda kjaft. At hetta hevur verið lagið er eingin ivi um.

Tað noyddist at koma ein uppgerð við hesar menn, og tað er hesi uppgerð vit í dag eru staddir í.

Tú heldur, at frægari er í einum gomlum samfelagi sum i Danmark, hvar tey duga at laga seg hvør eftir øðrum. Hetta skilji eg ikki rættuliga. Tað eru ikki nógv ár síðan stór uppgerð var í Danmark. Tá kravdi dansk rættarkensla at svíkjararnir mistu høddi. So hørð krøv seta eingir Føroyingar. Men at teir vilja hava uppgerð við teir seku menninar, tað haldi eg ikki er at siga teir ringar fyri. Uppgerðir í Føroyum í dag er í mongum lutum lík tí uppgerð, sum fór fram í hinum londunum eftir kríggið. Sum alt í Føroyum er hon sein á veg, men hon noyddist at koma.

Nú er hin sociala kollveltingin vorðin sum ein hjartatáttur i allari fløkjuni. Tey seinastu ringu árini eru atvoldin til hetta.

Spell er bert, at í eini kollvelting nýta menn alt, sum fyri hond er, til áburð. Hetta fløkir ofta sáttligar og sámuligar menn upp í leik, áðrenn teir vita av nøkrum. Læknarnir komu at vera føktir upp í spæli, men tað kundi ivaleyst eins væl havt verið okkurt annað uttan læknaskifti, sum kom at vera áburður hjá Klakksvíkningum, tá ið teir fóru í hernaða móti Hákun Djurhuus og Evaldi Kjølbro og teirra trúgva fylgissveini Peter Jul Samuelsen.

Ná, nú er nóg mikið møsnað um hetta. Og Gud viti, um tú ert nakað petti klókari. Rætt fert tú nokk ikki at geva mær í hesu stuttu sundurgreining av viðurskiftunum. Og eg veit, at tú fert at halda, at eg eri hendingunum ov nær, til tess at duga at skilja og at duga at abstrahera frá teimum, soleiðis at eg síggi tær í sínum rætta samanhangi. Men livst so spyrst. Í øllum ruðuleikanum liggja nú P.M. Dam og Erlendur og stríðast um sálina í fiskimanninum. Arbeiðsmannin hevur P.M. Dam roynt at fingið sær inn av streymasjógvi, teir liggja nú fyri íla inni á deyðavatni! De Samvirkende[4]. Hetta var ein vána gerð. Uppgávulyndið hjá fólki, sum fíggjarliga ekur á knøunum, eigur ikki at vera nýtt til at ómynduggera tey, sjálvt nú tað hóskar einum í politiskum leiki.

Músin og eg tingast dag út og dag inn um, hvat ið er at gera fyri at geva fólki upplýsing, so tey gerast meira hugsunarsom, búgvin og sjálvbjargin. Tíðin í Føroyum í dag er hópin áhugaverd. Eg vænti fleiri ting fara at henda, sum fara at fáa ávirkan á okkum bæði handliga og andliga.

Kann vera at vit koma at hittast í summar. Eg hugsi so smátt um at gera ferð til Noreg og Danmarkar, um ikki landsstýrið verður ov píri við at veita mær ferðapening. Konan vænti eg fer við.

Vit senda tær og tínum bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten.

FMD: H nr. 10-02 p.nr.05

1 A.T. – Arbejdernes Trawlerdrift ble stiftet i Tvøroyri i 1930-årene. Arbeiderforeningene satte penger i foretaket, men det gikk konkurs først i 50-årene.
2 P/f Sperm, jf.brev 2.
3 Steyramálið, jf. brev 16.
4 De Samvirkende Fagforbund i Danmark. Under streiken på denne tiden foreslo Javnaðarflokkurin at Føroya Arbeiðarafelag skulle melde seg inn i det danske forbundet.

89. Christian Matras til Karsten Hoydal

Florensvej 3II København S. 30/4 1953

Kæri Karsten!

Stóra tøkk fyri títt langa og fródliga bræv. Tú sigur mangt, sum vísir á, at tú við erkvisnum skaldsinni og dramatiskum ansi so við og við fært eina heildarmynd av føroyskum samfelagi. Kanska er hetta mikilsvert hjá manni, sum hevur sett á at skriva skaldsøgu. Eg ynski tær alt gott við skaldsøguskriving tíni.

Hesa ferð fái eg ikki svarað uppá alt tað, tú hevur á lofti í brævi tínum. Kanska fáa vit best skift orð um tað, tá ið tú kemur higar.

Tróndur livir nú betur. Sunnudagin var hann í veitslu hjá Míli[1], t.e. hann var á minningarfundi fyri Fríðrik Petersen[2]. Hann var so toluliga afturfyri seg komin. Eg havi ikki sað hann síðani. – Fundurin hjá Míli var rættiliga hugnaligur. Sumt hoyra tit sunnudagin, ið kemur.

Tú nevndi peningin, Útiseti skuldi fáa. Enn er hann ikki komin, men kanska er hann á leiðini.

Í gjár sat eg 4½ tíma og lýddi á disputáts um myndatilfarið hjá Shelley[3]. Sólin skein fyri uttan og í Studiigarðinum var hetta yndisliga grøna leyvið at síggja á svørtum trøum – tað var vár og vakurt. Innanfyri var heldur turrligt, hóast summir av monnunum bæði hava ans fyri skaldskap og eru hittinorðaðir. Úti var sum sagt ungt – og djúpt vár. Skilir tú meg? – Eg eri decanus, so eg stýri slíkum fundi, siti bundin, til alt er av. – Men oftast havi eg so fáar næmingar og geri so lítið fyri lønina, at eg kenni meg glaðan, tá ið eg sleppi at gera mína skyldu sum decanus.

Ja, hetta verður so alt hesa ferð. – Heilsa konu tíni og børnum.

Vinaliga
Kristian

FLB: E715.1

1 Míl var Emil Joensen (1891-1975) var aktiv i den færøyske foreningen i København. (jf. brev fra Chr. Matras til William Heinesen 07.01.20). Han er representert med to gjendiktninger i *Sálmabók Føroya kirkju* (utg.1991).
2 Fríðrikur Petersen (1853-1917), prest, lagtingsmann og dikter. Har skrevet fedrelandsdikt, festdikt, viser, jule- og nyttårssalmer.
3 Percy Bysshe Shelley (1792-1822), engelsk dikter i romantikken.

90. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn, 17.12-53.

Kæri Kristian!

Tøkk fyri jólaheilsanina. Nú er so langt síðan eg havi skrivað til tín, at eg minnist tað næstan ikki. Men fyri seinast havi eg so takka tær. Tað var sera hugnaligt at hitta teg í summar, eins og í gomlum døgum, tá ið vit hendinga ferð stukku inn á gólvið í onkrum vertshúsi og sótu eina ríka løtu uppi yvir einum glasi við øli, og hvør eggjaði øðrum til at gera okkurt avreksverk. Eg varðveiti manga slíka løtu í minninum.

Orsøkin til, at eg havi ikki skrivað til tín, er, at eg heystið úteftir havi verið so bundin av sildini. Soleiðis fór verðin við mær.

Bókina hjá Jens Paula Heinesen: Degningsælið[1] havi eg fingið til ummælis. Her er ein blaðungur maður, sum hevur nógv innanborða, og sum eg vænti mær nógv burtur úr. Stórt spell er kortini, at hann hevur latið søgurnar frá sær í so ringum málbúna. Eg visti at Ólavur Michelsen sendi tær yrkingasavnið: Lovorð[2]. Tað er á mangan hátt eitt gott yrkingasavn. Hann er ikki meiri enn 20 ára gamal. Hann hevur nógv í huganum, sum vil bróta seg fram.

Tað frøðir meg at frætta, at tú kemur heim í januar. Kanska verður støðgurin longur hesi ferð enn seinast.

Veðrið er frálíka gott nú. Fleiri morgnar upp í slag hevur tað frøtt meg nógv, at eggleiða sólina, tá ið hon kemur stór og reyð stiklandi upp undan havsbrúnni tætt eystan fyri Glyvursnes. Eg siti so væl fyri her úti í Tinganesi.

Misse[3] hevur havt ta stóru sorg at missa pápa sín. Hann doyði brádliga 2. desembir. Men hann hevði nú verið brekaður í fleiri ár. Hjartað var vánaligt, og nú gekk tað fyri.

Vit senda tær, Marionnu og Eiriki bestu jóla- og nýggjársynski og takka fyri árið, ið skjótt er at enda. Árni er úti í verðini skilji eg.

Bestu heilsanir.
Vinarligast
Karsten.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Jens Pauli Heinesen jf.brev 81.
2 *Lovorð* (1953) jf.brev 81.
3 Marie Louise Hoydals far og Karsten Hoydals svigerfar var Hans Peter Falk Rønne (1889-1953).

91. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn, 10. juni 1954.

Kæri Kristian.

Nú varð eitt reiðuligt glopp millum brøvini. Tað at eg havi ikki skrivað er av tveimum grundum: 1. Eg havi drálað, tí at eg vantaði, at eg fór at hava okkurt gott at siga tær viðvíkjandi viðurskiftum Bókadeildarinnar her og 2. Í seinastuni havi eg haft so ólukksáliga nógv um at vera.

Viðvíkjandi 1. er einki hent. Tað at Per[1] doyði hevur gjørt meg lamnan. Eg havi heitt á einar 3 ungar menn um at taka reiðinskap bókadeildarinnar upp á seg, men hava allir sagt seg undan. Eg tosaði eisini við Emil Thomsen[2] um at selja bøkur, men har kom einki burtur úr. Somuleiðis hevði eg lýsingar í bløðunum um teir komplettu árgangirnar av Útiseta, men eg fekk hvørki orð ella eið frá nøkrum. Alt hetta hevur nívt á samvitsku mína, so at eg illa havi fingið upp í lag at skriva.

Einasta eg kann siga tær er: Eftir reiðinskapi okkara við H.N. Jacobsens bókahandil eiga vit á hjá honum kr. 656,08 í peningi og 722,15 kr. í óseldum bókum. Soleiðis var støðan 1. januar í ár. Hettar munar ikki nógv.

Annars kann eg siga tær, at nú er tað álvara við ferð míni burtur í útheimin. Eg havi fingið starv hjá FAO í Ecuador í eitt ár frá 1. juli 1954 og til 1. juli 1955, og fari eg við øllum húsinum úr Havn 26. juni við Tjaldrinum. Vit verða øll flutt aftur og fram fyri einki, so eg haldi tað vera synd, at ikki bæði børn og kona fáa høvi til at síggja seg um, nú líkindini eru so góð. Eisini er tað ein fyritøka hjá mær at skilja húsið sundur, so einans av hesi grund hevði tað verði tungt hjá mær at fari einsamallur. Tú veitst eg eri so fólkaalskin.

Tað verður væl ivingasamt, um vit hittast, tá eg komi til Keypmannahavnar. Tá verður um hægstu summarfrítíð, so at tit munnu fara at vera úti á landinum.

Vit øll senda tykkum bestu heilsanir. Síggjast vit ikki skulu tit fáa at frætta frá okkum, tá ið vit eru komin til Ecuador.

Vinarligast
Karsten.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Per Mohr (jf.brev 56)
2 Emil Thomsen, forretningsmann. Opprettet forlaget „Bókagarður“ først i 1970-årene.

92. Karsten Hoydal til Christian Matras

Roma, 19/7-54.

Kæri Krisjan!

Fyrst vil eg konunar og mína vegna siga Marionnu og tær tøkk fyri seinast. Tað var okkum ein stórur stuttleiki at vitja tykkum í nýggja reiðrinum ytst á Vesterbro, har útsýni er so frálíkt úr berginum.

Vit fóru úr Keypmannahavn 8. juli um morgunin kl. 10^{35} og vóru í Rom kl. 19. Í Zürich høvdu vit støðgað góðar 2 tímar og í Milano okkurt um 1 tíma. Skjótt er at ferðast, tá ið tú sleppur á flog. Undirlendi var ymiskt, vit ferðaðust yvir henda dag. Eitt tað vakrasta var at síggja botnin, har sum grunt var, í donsku sundunum, hann sást við stórum bogaðum mynstrum – fagurt grønur og bláur í støðum; aðrastaðni var hann morreyður og svartur. Men einki var kortini sum at flúgva yvir Alpunum, har flugu vit yvir skýggjunum, ið lógu sum eitt veldugt kavaland undir okkum. Onkur blá gjógv skilaði skýggini sundur, men annars vóru tey sum eitt vítt fastland við høvdum og dølum.

Tað undraði meg nógv, at skýggj stóðu so samanstappa á summardegi. Aftaná eri eg komin at hugsa um, at tað hevur verið syndflóðin sum kom oman yvir Miðeuropa, sum vit flugu uppi yvir, tann dagin vit fóru til Rom. Vit vóru 4500 m uppi, tá ið vit komu tvørtur um Alpurnar. Sólin skein so fagurliga, har sum vit vóru. Onkur fjallatindur dagaði upp millum skýggini. Har sum onkur glotti var í hómaðu vit hús og akrar og vegir djúpt undir okkum.

Okkurt lítið óhapp var, tá ið vit vóru himinum næst. Annika var farin inn á nátthúsið uttan at vit vistu av. Hon læsti seg inni og fekk ikki hurðina uppaftur. Vit hoyrdu róp og hvukku eitt sindur við, men vit vóru so hugtikin av tí sjón vit sógu, at vit góvu okkum einki meira far um hetta. Eina løtu aftaná kom stewardessan við Anniku, og var hon tá um at doyggja sum hon græt. Tað var heldur ikki so løgi.

Kjartan[1] var loftsjúkur og spýgi næstan allan vegin úr Zürich til Rom. Hann var tað einasta av okkum, sum nýtti teir pappírsposarnar, sum eru at spýggja upp í, og sum hanga framman fyri hvørjum sessi. Egil[2] var skjótur at gera „en vandet vittighed“ burtur úr neyðini hjá Kjartan. Hann helt fyri, tá ið vit sógu Po-ánna: „Nú síggja vit Po, men Kjartan sær bara posan.“ Næstan allar áir vóru upp tornaðar í Italiu. Stórar áir, sum renna í Po, sógust sum breiðar, eyrbrúnar grómur í landslagnum, tær vóru púra turrar.

Nógv var ímillum at síggja oman yvir akrarnar í Italiu og í Danmark. Í Danmark eru velturnar breiðar og langar – tað er langt millum markini. Í Italiu eru teigarnir smalir. Tað gula skinið, sum stóð av húsunum í Rom, tá ið vit flugu uppi yvir býnum, hevði lit sum búgvin akur.

Vit hava nú verið einar 10 dagar í Rom, og eg havi verið hvønn dag í FAO, har eg, meðan eg eri her, havi eina skrivstovu, ið horvur móti „Palatinarheygnum“. Toftirnar daga sum skorar upp móti loftinum beint uttan fyri vindeyga. Á vegnum til skrivstovuna, sum er á „Via delle Terme de Caracalla“, eru fornleivdir allastaðni. Trojan-standmyndin, Forum Romanum, Morcelus-Teatrið og eitt sindur burtur frá síggji eg Kollosseum. Petti av støkktum súlum liggja fyri fótunum, hvar ið eg gangi – alt er sum ein ur av einum veldugum omanlopi í søguni.

Tí verri havi eg ikki fingið hugt meg so nógv um, sum eg skuldi, meðan eg havi verið her. Eg havi verið sjúkur í maganum, og í morgin kl. 8 skal eg undir knívin. Læknarnir hava nú í tveir dagar kannað meg bæði innan og uttan, og í morgun segði yvirlæknin mær, at tað einasta, ið mær bagdi, var ein sjúkur blindtarmur, og ráddi hann mær til at fáa hann tiknan, áðrenn eg fór til Ecuador. Har eru læknaviðurskiftini ikki so góð sum her. Eg havi lagt meg undir og troysti meg við, at ein blindtarmsoperasjón ikki plagar at vera so ring. Læknin hevur sagt mær, at hann ætlar, at eg, um alt ber væl í hond, verið leysur at fara til Ecuador 10 dagar eftir, at eg eri skorin. Hospitalið eg liggi á eitur: Clinica Salvator Mundi og er tað eitt av bestu sjúkrahúsum í Rom. Tað er katólskt og eg verði borin á hondum av berum nunnum. Flestu av teimum tala bæði enskt og týskt. Beint nú eri eg vorðin rakaður í neðra, men tað var kortini ein maður, sum hevði fingið hetta ábyrgdarmikla starv upp í hendi. Hann dugdi ikki enskt ella týskt einans italienskt. Eg royndi eitt sindur við sponskum, men hann skilti einans tøl.

Annars havi eg havt óføra góðan frið at lesa spanskt teir 2 dagarnar, eg havi ligið her. Tað er eitt mál,ið er hópin lætt at læra. Eg lesi heilt fitt í fakbókum nú, dugi ein hóp av orðum, men illa ber til at nýta tey í talu; eg vóni tó, at eg skjótt læri spanskt, táið eg noyðist at nýta tað.

Vit hava higartil búð á hotelli, men Misse og børnini flyta í eitt búpláss, sum nøkur fólk hava verið so beinasom at læna okkum, meðan tey eru og ferðast í Danmark.

---------- Kæri Krisjan mangar eru neyðirnar, menniskjan má ígjøgnum. Nú noyddist eg at støðga ein heilan tíma við skrivingini. Maðurin, sum rakaði mær, var nú aftur á kroppinum á mær. Nú fekk eg klister og havi siti og ringt meg ein heilan tíma á nátthúsinum. Sum eg nevndi fyri tær er hettar eitt sera fínt sjúkrahús. 5 læknar tilsamans hava hugt at mær og av teimum hava einir tveir verið professarar við lærda háskúlan í Rom. Allir hava spurt meg um eg eri Svii. Táið eg havi nevnt at eg var úr Føroyum, hava teir bert staðið og gánað, allir uttan ein: Professari Stephanow, hann visti, at Føroyar vóru til. Hann er skurðlæknin: Ein vakur svartur italiumaður.

Tá tú fært næsta bræv, er blindtarmurin burtur. Soleiðis fer verðin við øllum. Eg eri nú komin í tann aldur, at eg so smátt fari at vera avtoftaður. Blindtarmurin fer nú onkur tonn fer so við og við, hárið er farið at tynnast í skallanum, alt ber í sama borð. Eg troysti meg tó við tí, at onkur hevur sagt mær, at menn, ið hava havt ringan blindtarm, við hvørt ernast upp, tá ið hann er skorin úr teimum. Hetta er vón mín í kvøld, áðrenn eg leggi meg undir knívin.

Vónandi liva tit øll væl. Vit senda tykkum øllum bestu heilsanir.

Nú spæla nunnurnar úti í urtagarðinum, tær hvína eins og ungar kátar gentir. Eg haldi tær renna dyst.

Vinarliga
Karsten.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Kjartan Hoydal f.1941.
2 Egil Hoydal f. 1939.

93. Karsten Hoydal til Christian Matras

Manta, 16. september, 1954.

Kæri Kristian!

Hoyterrin hevur verið frammúr góður, síðan vit lendu her vesturi í Ecuador. Ikki hevur skýggj drigið fyri sól, síðan vit lendu í Quito 9. August. Vit høvdu tá sveima veingjaborin í út við tvey heil samdøgur rundan um hálvan heimin og vóru givin av motorduni og av sita still og bína út í bláa lofti. Vit fóru á flog úr Rom kl. 3 seinrapartin 7. August. Vóru í Zürich einar tveir tímar seinri, har steðgað varð 2 tímar. Ferðin til Geneve tók ikki meira enn 40 minuttir. Tað var meira enn hálvaskýmt, tá ið vit komu hagar og ikki varð steðgað longur enn hálvan tíma. Á vegnum úr Geneve til Shannon í Írlandi flugu vit uppi yvir Paris og London og myndin, sum eg goymi av hesum risabýum vit flugu uppi yvir í myrkri, er einans ein glitrandi vevnaður av ljósrøðum. Í Shannon vóru vit um midnátt og haðan løgdu vit so leiðina tvørtur um víða Atlantshavið. Ferðin úr Shannon til New York tók stívar 15 tímar.

Ongantíð áður havi eg upplivað slíkan morgun. Eg vaknaði tíðliga og legði eg meg at eygleiða skýggini undir okkum. Tey vóru eins og eitt endaleyst kavatekt fjallaland. Skýggini vóru føst og trygg at líta á. Tú hevði varhugan av at um flogfarið datt niður, so var tað vandaleyst, tí skýggini høvdu loftað tí. Tað hevði einki verið øðrvísi enn at dotti niður í eina fonn. Tað var løgið, tá ið tað fór at roða fyri sól. Henda morgunin slapp sólin ikki upp fyri okkum, tí at vit flugu við 300 km ferð vestur eftir undan henni. Morgunroðin sást fleiri tímar, áðrenn sólin kom undan.

Steðgurin í New York var 3 tímar, og høvdu vit vóna at sleppa at síggja býin, men tað varð av ongum. Vit vóru í varðhaldi alla tíðina, og sótu 4 politimenn og ansaðu eftir okkum. Teir sótu uttan um eitt skrivaraborð við beinunum uppi á borðinum og mæltu ikki orð við okkum. Hesir garparnir mundu lítið virða um heimin uttan fyri U.S.A. Vit sluppu at fáa okkum ein bita, men tað máttu drúgvar samráðingar til frammanundan. Meðan vit fingu okkum var ein ungur maður úr Bretagne, sum hevði verið í ameriska politinum í 3 ár, og ansaði eftir okkum. Hann var heilt øðrvísi. Tá ið hann fekk at vita at eg var úr norrønum landi, kendi hann seg skyldan við meg, hóast skyldskapurin var so fjarur sum úr víkingaøldini. Honum longdist heim aftur til Europu.

Á leiðini út New York lendu vit í Miami og Panama, vóru í

Quito í Ecuador kl. 11 á morgni 9. August. Farin frá leivdunum eftir tí velduga rómaríkinum stóðu vit nú 2 dagar eftir og litu inn í andlitini á avkominum hjá tí stolta fólkinum, samanrunnið við teir gitnu sponsku conquistadorarnar. Tað var eitt ússaligt slag, sum undan var komið. Orðfátøk og óglað fólk, illa klødd, skitin og álvarsom. Eg havi ongastaðni sað fólk smílst so lítið sum í Quito.

Nú eru vit komin oman til strondina, búgva nøkur fet frá Kyrrahavinum. Her er armóðin eisini stór, men fólk eru kátari. Her er so heitt bæði nátt og dag, at tú kanst liggja úti, um tú vilt. Í Quito var kalt um næturnar. Býurin er 3000 m upp frá sjónum. Hungur man taka nógv fastari, tá ið hann er í fylgi við kulda.

Ójavnt er býtt í verðini. Eg nevndi fyrst í brævinum, at hoyterrin var frálíkur, men ikki er í lagi kortini. Her er alt avsviði, einki hoyggj at turka, í hvussu er hesa tíð á árinum. „Ei gras at sjá, ei gras at sjá“, sum tú tekur til í týðing tínari eftir Robert Burns. Sólin skínur oman og niðan hvønn dag, og dusti fýkur upp í nasarnar. Á gøtunum vappa smábørn illa ílatin og skóleys, saman við høsnum, svíni, ásini, hundi og neytum. Eg havi fleiri ferðir møtt stórum tarvum á gøtuni, men teir eru so deyðspakir. Regntíðin kemur ikki fyrr enn í januar. Sum er er veðurlagi gott, hitin javnan 25-30° C. Strondin er frálík, sandir so víða sum eyga tekkir. Konan og børnini svimja hvønn einasta dag, men sjálvur havi eg ikki stundir uttan sunnudag. Fuglur er nógvur við strondina: Ein hópur av skarva og tjógva. Sildamurturin stendur tættur heilt í land, og fuglurin liggur í honum. Løgið var at síggja pelikanina. Hetta er ein stórur fuglur við veldugum nevi. Tær fyrstu næturnar eg var her, fekk eg illa sovi fyri einum ljóði, sum eg helt vera pelikankarr. Tað var eitt óhugnakent ljóð miðskeiðis millum barnagrát og hundagoyggj. Seinri havi eg verið varur við, at ljóðið er frá ásini, sum gongur leyst á breytunum á náttartíð. Tú grunar ikki hvussu ræðuligt tað ljóðar, tá ið ásin ílir, tað er eitt øgiligt neyðaróp. Vit eru beint nú farnir undir at byggja eina fiskamjølsfabrikk, seinri fara vit at byggja eitt turkihús og kanska eisini frystihús. Ætlanin var, at eg skuldi hava starv hjá FAO í eitt ár, men ivingasamt verður, um eg sleppi leysur so skjótt. Meira enn 2 ár ætli eg mær í hvussu er ikki at vera burtur.

Eg havi skrivað heim eftir 14. Sept. og Dimmalætting, men eingi bløð havi eg fingið enn. Mær leingist illa eftir at frætta tíðindi úr Føroyum.

Ein Føroying havi eg hitt her: John Eysturoy, ein sera fittur maður, sum kom at vitja okkum meðan vit vóru í Quito. Hann hevur verið burtur so leingi – um 27 ár – at hann hevur gloymt

at tosa føroyskt. Hann býr í Guayaquil, nakað væl sunnan fyri plássi, sum eg eri í. Vit drukku Cognac saman. Ølið er frálíkt her, teir rópa tað „Cerveza“. Fiskimennirnir drekka hópin illa her, og so liggja teir á sandinum og sova rúsin av sær. Tað er um leygarkvøldini teir taka til sín, og sunnumornarnar liggja teir avdottnir niðri í sjóarmálanum, meðan sólin bakar teir.

Vit búgva í eini reiðuligari borg, men vatnneyðin er stór. Vit hava tvey rúm við baði og W.C., men mugu dragsa vatn til húsi fyri at fáa reinska W.C. Uppi á Hálsi høvdu vit bukku og einki bað, men ivaleyst av vatni. Ójavnt er býtt í verðini. Vatn tora vit ikki at drekka uttan kókað. Flestu fólk hava ásin at reiða vatn við. Vatnið er dýrari her enn besta víni í Rom.

Av tí, sum eg nú havi skrivað, fært tú kanska eitt sindur av skili á, hvussu vit liva her yviri við Havið Kyrra. Eg hevði veri tær ógvuliga takksamur, um tú onkuntíð av og á hevði tímt at sent mær eini tvey orð.

Vit øll senda tær og tykkum øllum tær bestu heilsanir. Vit liva væl og hjá mær var tað ein lætti, at skarngørnin lá eftir í Rom.
Vinarligast
Karsten.

Adressan er:
Karsten Hoydal,
Fisheries Officer,
FAO Mission, P.O. Box 2,
Manta,
Ecuador.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

94. Karsten Hoydal til Christian Matras

Manta, 20. Dec. 1954.

Kæru hjún!

Vit frætta sum slatur úr Føroyum, at tit høvdu silvurbrúdleyp fyrst í hesum mánaðnum. Vistu vit av framman undan, høvdu vit haft sent eina heilsan. Tað má so verða gjørt nú: Hjartaliga til lukku.

Eg fekk bræv úr Føroyum fyri tveimum døgum síðan, sum

segði mær frá, hvussu úrslitið var av valinum. Erlendur var beint tá komin út úr skarvabølinum skeivu megin í Tinganesi, feitur sum ein oksi. At vera í fangatyppi í Føroyum er eitt gott lív. Eg hevði haft forsvorið, at Sandoyingar valdu Erlend. Teir eru afturhaldsmenn um ein háls. Eitt er: teir høvdu verið so illa royndir framman undan. Og Heini Havreki hevði verið mongum ein tungur kleppur. Fegin hevði eg viljað vita, hvussu Eysturoyggin royndist, men tað veit eg einki um enn. Onkur segði mær, at vón Jóanesar bónda hevði altíð verið, at tá skriðan leyp í Eysturoynni, kom tað ikki at vera við mýkindum. Eg haldi tað var Hanus við Høgadalsá, tá ið verkfallið var seinasta vár.

Men nóg mikið um hetta. Eg royni at skriva so nógv brøv heim, at onkur verður, sum tekur sær um reiggj, og skrivar mær eitt líkinda bræv, so eg fái reiðuliga nógv at vita. Jóanesi (nú siti eg býttur og veit ikki, um Jóanes verður skriva við einum ella tveimum n'um) fekk eg bræv frá, hann sigur mær, at hann er eldur so nógv nú, at hvørja ferð, hann er í Keypmannahavn, leingist honum illa heim aftur. Tað er ivaleyst, tí at konan ikki er við honum.

Jóannes segði mær eisini frá, at Fiskasølan hevði fingið meg dømdan fyri at nýta grov orð. Tað nervar meg lítið, einki uttan tað, at tað ger mær ilt at vera dømdur uttan at sleppa at taka til mótmæli. Í Føroyum skal ein ansa sær í dag, tí tað eru nógvir menn, sum eru burtur úr lagi erkvisnir. Hóast alt er hetta kanska ikki so løgið.

Vit senda tykkum bestu jólaheilsan og ynski um lív og góða heilsu í komandi ári.

Vinarliga
Karsten.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

95. Karsten Hoydal til Christian Matras

Manta, 26.Mars.1955.

Kæri Kristian!

Tøkk fyri brævið eg fekk einaferð í Januar. Mær tókti hýrurin var so ringur á tær tá beint eftir valið, men nú, vóni eg, er so mikið fráligið, at ringasta ilskan er farin úr sjónum. Fari eg ikki heilt skeivur eigur tú nú at vera staddur saman við Marionnu – á oyggjunum sunnanfyri, og tað skuldi eisini tikið broddin av brotunum, sum eftir tínum tykki tóku seg upp í Føroyum í heyst. Mín kæri vinur, ikki dugi eg at skoða hendingina við so døprum eygum sum tú. Eg havi altíð væntað, at so fór at vera. Sum tú veitst eru Erlendur og eg ógvuliga ólíkir av lyndi, og mangar ferðir havi eg haft ferilin av, at hann roknar ikki meg millum vinir sínar. Eg má tó siga, at í mongum lutum havi eg haft virðing fyri Erlendi. Fáar Føroyingar kenni eg, sum hava sovorðið arbeiðssemi sum Erlendur. Og hann er harafturat „konsekventur". Mátarnir hann nýtir eri ikki eftir mínum høddi. Hann er harður sum stálið, men tað skal verða sagt – honum til undanførslu –: Tað eru harðir hálsar, hann berjist ímóti. At ein ella onnur vend krevst í Føroyum, er eingin í iva um. Mær hevði dámt, at hon kom frá monnum við kvæmari sálarlívi. Men teir menninir orka einki at gera um seg henda vegin uttan at vera orðførir.

Nú hevur tú við brævi tínum fingið meg at sita og møsna um tilgondir, sum eg einki skil havi á. Onkur hevur sagt mær, at Mykinesmenn og Sumbingar, tá ið kríggj er, altíð halda við teimum, sum eru við undirlutan. Teir skifta at halda við, soleiðis sum eydnan skiftir. Hetta er, tá ið saman um kemur, eitt sera dámligt lýndi, og eg eri av lyndi Sumbingur ella Mykinesmaður.

Nú er komi í ljósmála, at Romamenninir helst vilja hava meg at vera her í Ecuador eitt ár meir enn ætlað, og eg vænti, at eg fari at geva meg undir. Tað vil siga, at eg komið at vera her til 1. Juni 1956. Vit ætla kortini at senda dreingirnar til Danmarkar – helst á Sorø – í summar. Teir duga nú spanskt og so er einki meira at vera eftir til hjá teimum. Skúlin er vánaligur í nógvar mátar. Vit eru eitt sindur rædd fyri at lata teir missa tvey skúlaár. Teir høvdu helst vilja sloppið aftur til Føroya, men ilt verur at fáa nakran at hava teir har. F.A.O. gjaldur, tá ið teir fara á kostskúla.

Misse og eg hava beint nú siti og tosað um, at stuttligt hevði verið, um Marianna og tú fóru túrin til Italiu summarið 1956, so hevði borið til at hittst har. Eg skal til Rom aftur, tá ið eg eri leysur. Tú segði mær, at tit ætlaðu til Italiu seinasta summar, men tað kom so at vera av ongum. Tað hevði verið ólukksáliga stuttligt at hittst við tykkum í Rom. Vælsignaður skriva mær eini tvey orð um, hvat Marianna og tú halda um hetta uppskotið.

Allastaðni rekst Føroyingurin. Nú ein dagin var eg um borð á einum donskum skipi, sum kastaði akker her uttanfyri. Fyrsti maður eg hitti var ein Føroyingur 1. stýrimaður um borð á „Paula Dan". Hann var úr Vági ættaður. Hann hevði Simonsen til eftirnavn. Ein sonur Jarðamóðurpalla í Klakksvík var eisini við og ein Sandoyingur.

Eg fekk bræv frá Heðini Brú herfyri. Í brævi til hansara hevði eg kært meg um at loppan lá á kroppinum á mær. Hann troystar meg við, at ein Skúvingur hevur sagt sær, at loppini og lekanum slapp Føroyingurin ongantíð undan, loppan og lekin fylgdu honum, hvar hann so fór. Vit hava havt nógv regn við hvørt, og ikki er frítt fyri leka, tó at vit búgva í húsum, sum eru nógv yvir miðal um hesar leiðir. Hjá nógvum man reiðrið vera váttligt, tá ið avfall er. Í nógvum húsum er ikki song, tey leggja seg á gólvið, tá ið tyngd kemur á tey. Annika hevur eina vinkonu, hon spælir við. Tey eru 14 í húsi, og hava bert 4 sengur og tveir stólar. So kanst tú sjálvur ætlað um. Men raskar eru konurnar. Misse hevði sent toy til eina konu, sum hevði tikið uppá seg at seyma skjúrtir til dreingirnar. Hon fekk toyið leygardag men sunnudag kom ein smágenta og segði, at mamma sín bað halda sær til góðar, at vit noyddust at bíða eftir skjúrtunum 3 dagar – til mikudag – tí at hon hevði fingið eitt barn sunnudagin. Og mikudag fingu vit skjúrturnar. Fólk liva og doyggja eins og tey ferføttu og fuglarnir. Miðalaldurin er ikki meiri enn góð 30 ár. Men tey eru væl hýrd, og stása seg upp um kvøldini, tá ið tey fara í biograf. Biografin er nú á døgum vird eins høgt og kirkjan var fyrr: Í biografini hittast lágur og høgur, ljósleittur og fólk við myrkum holdi og kenna seg eina stund vera sameind í felagsskapi, sum gongur út um øll landamørk. Her ert tú lutur av „meinigheitini“, og fær siti í friði og náðum og biðið ilt niður yvir prestaskapi í Holywood.

Hitin hevur verið herviligur, síðan á jólum javnliga 30 gradir og meir um dagarnar. Gunnar og Kjartan[1] hava haft fortreð av hita, holdið hevur illa tolt hann og teir hava haft útslett. Tá ið Mars er farin skuldi ringasti hitin verið av hesa ferð. Herfyri var eg í Riobamba ein býur uppi í háfjøllunum. Hann er í einum stórum dali undir fjallinum CHIMBORAZO (6267m). Tætt við eru fjøllini TUNGURAHUA og ALTAR, sum bæði eru yvir 5000 m høg. Chimborazo og Tungurahua eru nøvn frá indianarum, men Altar hava spaniumenn doypt, tað merkir altar. Kavin ljómaði á øllum fjøllunum.

Tá ið eg var í Riobamba rann mær í huga ørindi tú vakti meg við ein morgum í 1949, tá ið eg gisti hjá tykkum úti á Amager:

Kærlighed er en underlig graaspurv
o.s.fr.

Tað sum fekk meg at minnst hetta ørindi vóru tvey ørindi eg hoyrdi í einari revy í Keypmannahavn í 1933 ella -34, og sum vóru av sama sniði sum ørindi, tú vakti meg við:

I Riobamba der danses rumba baade dag og nat,
I Riobamba er pigen kælen som en missekat.

I Riobamba der lyder smækkys som revolverskud
I Riobamba der vil jeg tage mig en negerbrud.

Alt tað bera tvætl og prógv fyri, at maðurin, ið yrkt hevði, púra einki skil hevði á viðurskiftunum í Riobamba. Eg sá ongan blámann, og fylgisveinur mín Sr. Muñoz- ein arkitektur úr Ecuador – kærdi seg illa um, at fólk í Riobamba løgdust so tíðliga, at hann eingi líkindi hevði fyri at koma í høslag við gentu. Riobamba var í allar mátar ein friðabýur.

Hetta brævið til tín sendi eg til Keypmannahavnar, men vóni eg, at tað fer at vera sent tær. Eg hevði verið takksamur, um tú sendur mær eini tvey orð onkuntíð, tá ið stundir vera.

Vit senda Marionnu og tær bestu heilsanir og ynskja tykkum góða eydnu á ferðini bæði í Skotlandi og í Føroyum í summar.

Skriva nú og siga mær, hvat tú heldur um Italiuferðina hjá okkum.

Vinarligast
Karsten.

1 Tvillingene Kjartan og Gunnar Hoydal

96. Karsten Hoydal til Christian Matras

Manta, 24.Okt.1955.

Kæri Kristjan,

Nú kvøtti ikki aftur úr tær. Eg sendi tær eitt bræv í vár, men tað fekst tú helst ikki fyrr enn tú komst aftur úr Føroyum. Tú mundi vera farin vestur um hav, áðrenn brævið kom til Keypmannahavnar.

Men eg havi longu frætt, at tú 22. August fórt til Danmarkar um Noreg saman við Mús, sum eisini skyldar mær bræv síðan seinasta heyst. Nú sært tú, hóast tað at eg eri langt av leið skotin, so veit eg kortini eitt sindur til tykkara, men betur hevði mær dámt at fingið

nøkur orð beinleiðis frá tykkum av og á, enn at eg skal ganga og fáa tíðindi – meiri og minni álítandi – frá øðrum.

Eg ætli, at tú – aftur komin úr Føroyum – hevur havt ringar stundir, men gott í teg, tá ið ein løta verður lat meg so fáa nøkur orð um ferðina hjá Marionnu og tær. Tú veitst, hvussu forvitin eg eri. Mær hevði dámt sera væl at frætt tíðindi, serstakliga frá Írlandi. Har vóru tit eisini havi eg frætt.

Hiðani eru eingi stórtíðindi. Vit liva væl og fara ivaleyst at vera verandi her til næsta summar. Møðisamt er at búgva her langa tíð, tí at her eru eingir „nútímans hentleikar", sum Dagblaðið plagar at taka til. Her er nógv torførari at liva enn uppi á Hálsi, hóast tað at har var nóg so baldrut á vetrardegi.

Herfyri havi eg sitið og lisið James Joyce: Ulysses[1]. Hon var tungur lestur og grov sum ólukkan, á tremur við Freud, hvør hugleiðing miðandi niður móti rørarleiðini. Gud viti um tað er neyðugt at gera verðina so „innviklaða". Um „litteraturmenninir" høvdu sett sær fyri, at heimurin ikki skuldi vera meiri „innviklaður" tá ið teir fara úr honum, enn tá ið teir koma inn í hann, so hevði nógv verið vunnið. Nógv litterer „Quasifilosofi" er av helviti til. Koyr á bláman.

Eisini havi eg roynt at lisið Pablo Neruda[2]: Tann stóra chilenska yrkjaran, vinmanni hjá Garcia Lorca[3]. Hann er fyri Suðurameriku tað, sum Walt Whitman var fyri Norðurameriku. Flogið er tað saman, men tíðarskeiðini teir livdu í eru ójøvn. Pablo Neruda, sum livir enn, hevur tær sosialu kollveltingarnar á okkara døgum í huganum. Um hann hevur Garcia Lorca sagt: „Ein yrkjari nærri deyðanum enn filosofiini; nærri vandanum enn vitinum; nærri blóðinum enn blekkinum."

Nær fara Marianna og tú til Rom? Tað tosaðu tit um seinasta summar. Í seinasta brævi segði eg, at Misse og eg væntandi fara at vera í Rom næsta summar í Juni ella Juli. Tað hevði verið stuttligt høvdu vit kunna hitst har.

Sum tit ivaleyst hava frætt eru børnini øll heima. Dreingirnir eru á Sorø, Annika heimi á Sandi. Tað er heldur einsligt hjá okkum, men her koma nøkur børn at vitja næstan hvønn dag, mest vinkonur hjá Anniku.

Vit liva væl og vóna at heilsan eisini er góð hjá tykkum.

Bestu heilsanar

Vinarligast
Karsten.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 James Joyce (1882-1941), irsk forfatter. Hans roman *Ulysses* kom i 1922 i Paris og var lenge forbudt i England og USA. Et særtrekk er bruken av „stream of consciousness".
2 Pablo Neruda (1914-1973), chilensk dikter. I 1950 kom *Canto general*, poetiske og politiske dikt.
3 Federico Carcia Lorca (1898-1936), spansk lyriker og dramatiker.

97. Christian Matras til Karsten Hoydal

Vesterbrogade 191[III],
København V. 13/11 1955.

Kæri Karsten![1]

Tað, sum fyrst kemur í drag, kemur seint í lag – soleiðis kundi av rættum mangt føroyskt bræv byrjað, og helst hava hesi orðini verið inngangur í mongum brævi. Hjá mær hevur altíð onkur rulkur komið fyri pennin, ella heldur fyri hugan, hvørja ferð eg skal seta meg við frið at skriva. Nú eina tíð hevur standurin heima í Føroyum loypt sovorðnan óhug á meg, at eg væntaði ikki, at nakað fór at verða av enn á sinni. Tað, sum hjálpt hevur nú, er tað, at fríggjakvøldið kendi eg meg so sjúkan, at eg gjørdi av at tveita allar ábyrgdir og allar byrðar av mær, legði meg flatan í seingina at sova, bara at hugsa um hvíld, og nú í dag, sunnudag, eri eg ressaður so mikið, at eg havi fingið skrivað tvey brøv, annað til Íslands, hitt til Noregs, bæði um orðið „sopp", sum eg nú takist við til Fróðskaparrit[2]. Og nú áðrenn ábyrgdirnar fara at grenja aftur innan í mær, og áðrenn dómurin er fallin í Klakksvíkarmálinum[3], eru løgi at senda tær nøkur orð til tess at boða frá, at eg eri til enn. Men fyrst er at takka fyri brøvini bæði. Brøv frá tær eru kærur lestur her í húsinum, sum tú veitst. – Hvat skal eg nú nevna fyrst av øllum? Jú, Regin gevur út nýtt yrkingasavn[4], sum Ole Wivel sigur er frálíkt. Hann fær tað prentað hjá Det Danske Forlag, men eg hugsi ikki, at forlagsnavnið stendur á. – Vit bæði Marianna vóru í veitslu hjá Gyldendal, t.e. til døgurða kl. 8 á kvøldi á D'Angleterre, tá ið teir hildu høgtíð fyri Laxness[5]. Vit høvdu væntað okkum at hitta allar fremstu pennamenn í Danmørk, men so var ikki. Umframt nakrar fáar kendar Íslendingar her og

so okkum bæði var manningin fólk av forlagnum, teir 3 stjórarnir, Ole Storm[6], Thorkild Bjørnvig[7] – báðir hava fótin fastan hjá Gyldendal – men ikki Regin, tí hann lá heima og svall í beininum. Men veitslan var frálík, hugnalig, og matur og drekka var framúr. Nei, sum sjampanja er ein vælsignaður drykkur! Tað eru ringir menn, sum hava gjørt henda drykk so dýran. – Sig mær: hoyra tit føroyska útvarpið hiðan? Eg segði nøkur orð frá ferðini fyri vestan næstseinasta sunnudag. Har endaði eg við at siga, at eg var bilsin at síggja, hvussu ríkisliga fólk livir í Føroyum aftur ímóti tí, sum eg hevði sað á ferðini, og aftur ímóti tí, sum eg visti um í Føroyum fyri kríggið, men ikki var eg minni bilsin, tá ið eg sá, at ongantíð hava øll latið so illa at øllum heima í Føroyum sum nú. Hetta hevur givið mær ymist at hugsa um – og vónandi øðrum við. Føroyar eru spitalskar av øvund og øsing, av trongskygdum bygdaprofetum, og annars av Erlendi, sum er tað politiska menniskjað, sum Hitlermenn tosaðu um í danska útvarpinum á sinni. Tað nógva av tí, sum sagt og skrivað verður og gjørt, er beint fram skomm fyri allar Føroyar. Vil Erlendur gera leyst, og tað er kanska høpi í tí, hóast eg ivist eitt sindur, nei, eg meini: vilja Føroyingar gera leyst, er eingin, sum forðar teimum. Tað ber til at fáa alt hetta í lag á hampiligan hátt og í semju – Danir eru ikki øðrvísi. Men at nýta hatta bæði býtta og skitna Klakksvíkarmálið, sømir ikki einum reinhugaðum loysingarflokki. Slík vápn kann Dammurin[8] og hansara flokkur eiga. Tað versta er tað, at fjøldin av Føroyingum vil ikki gera leyst, tí er tað ikki annað enn spilla og fløkja, sum spyrst burturúr. Satt at siga, vænti eg, at ein sambandskur baksláttur verður einasta úrslitið, Erlendur hesa ferð fær burtur úr rumblinum, tó at flokkur hansara helst fær framgongd. Mótmenninir verða sterkari og treiskari. – Eg ætlaði ikki at nerta við henda forbidna politikkin, men hann ger okkum øll í ørviti, so vit fáa illa tosað um annað. – Í januar fari eg til Uppsala, verði har allan februar, fari síðan til Lund og verði aftur her um miðjan mars. Helst fari eg til Íslands í juli, og í august til Oslo. So tú sært, at eg eri vorðin eitt flog, ella beinari strok. Marianna verður februar í Uppsølum. – Til Romaborgar koma vit ikki næsta ár, so tað verður av ongum, at vit øll 4 hittast har. Eg toli so illa hita, at eg hevði doyð í Roma í juni. – Svalligari var fyri vestan. Í Edinburgh, har eg var tað mesta av tíðini, var fyri tað mesta so kalt, serliga innanhýsis, at eg var glaður, tá ið eg nakrar dagar kom til Írlands. Dublin er ein vakur og hugnaligur býur, har fólkið eg hitti hevði sama lyndi sum listamenn. Hagar ætli eg mær at fara aftur. Vit vóru bæði á Isle of Man í fagrasta sólskini, og sóu vit alla oynna. Í Suðuroyggjum, Orknoyggjum og Hetlandi vóru

vit hjá vinum, sum vit ikki gloyma aftur. Eg skal seinni siga tær frá ferðini út í hina óbygdu oynna Mousa (í Hjaltlandi), og senda tær eitt ørindi, eg gjørdi, tá ið eg kom aftur til Lerwick[9]. – Heilsa konu tíni frá okkum!

Og so endi eg við bestu heilsum.
Vinur tín
Kristian

FLB: E715.1

---

1 [Brevet er maskinskrevet uten aksenttegn og ð. Disse er satt inn av red.]
2 *Fróðskaparrit* ble utgitt første gang i 1952.
3 Klakksvikstriden, en strid om fast ansettelse av en lege i Klaksvík, toppet seg i 1955 da folk i Klaksvík ville beholde den legen de hadde, gjorde opprør mot myndighetene i Tórshavn, blokkerte havnen, og dansk politi ble sent il Færøyene for å ordne opp.
4 Regin Dahls diktsamling *Óttukvæði* kom i 1955. Regin Dahl og Ole Wivel samarbeidet for øvrig om et tekstutvalget i William Heinesens *Digte i udvalg* samme år. Regin Dahl arbeidet som forlagskonsulent på Wivels forlag, som fusjonerte med Gyldendal.
5 Laxness fikk Nobelprisen i litteratur i 1955.
6 Ole Storm (1918-1988), dansk redaktør, faglitterær forfatter og essayist.
7 Thorkild Bjørnevig (1918-2004), dansk forfatter, hørte til *Heretica*-kretsen.
8 Peter Mohr Dam var folketingsmann i 1955, jf. brev1.
9 Christian Matras' dikt „Sterkir bera dagar meg á herðum" ble skrevet i Lerwick i 1955 og trykt i samlingen *Á Hellu eg stóð* (1972).

98. Karsten Hoydal til Christian Matras

Manta, 20.Nov.1955.

Kæri Kristjan,

Eg havi hesar seinastu dagarnar um kvøldini fingist við at lesa yrkingar Pablo Nerudas, og til stuttleika fór eg undir at týða eina seinasta sunnudag. Eg sendi tær hana sum eina jólaheilsan.

Hesar viðmerkingarnar fari eg at gera: Tú sært av yvirskriftini, at navnið at manninum er SILVESTRE REVUELTAS. Ein maður úr Spaniu og ein úr Venezuela, sum eg havi tosað við, vilja vera við at navnið SILVESTRE REVUELTAS er eitt „symbol". Silvestre finnst sum mannsnavn á sponskum, men merkir eisini ein „RÓT". Revueltas merkir kollveltarin. Soleiðis er í yvirskriftini,

ella kann vera, innballað merkingin: „Revulusjonera Rótin“. (Rót er í merkingini: Ein sterkur og bonskur maður). Yrkingin er týdd úr bókini: Pablo Neruda, Selección, sum Arturo Aldunate greiddi til prentingar í Santiago de Chile í 1949. Tað er eitt yrkingasavn út við 400 blaðsíður. Nú kanst tú lesa yrkingina og siga mær, um hon ger tær mun ella ikki.

Eg havi skriva eini tvey brøv hetta seinasta hálva árið, men ikki hevur tú svarað enn. Nú vóni eg at fara at fáa nøkur orð frá tær til jóla.

Inn í brævið til tín havi eg lagt eitt bræv til Mikines. Vælsignaður ger mær tann stóra beina at senda honum tað, um tú veitst, hvar ið hann býr. Eg veit ikki bústaðin hjá honum. Eg havi frætt, at Mikines var heima og ferðaðist í summar. Eg havi ikki fingið orð á hann, síðan í Decembir í 1952.

Vit senda tær, Marionnu og Eiriki tær bestu heilsanar. Gleðilig jól og ynski um lív og góða heilsu í komandi ári.

Vinarligast
Marie Louise og Karsten.

P.S. Teir seinastu dagarnar hava vit grivið fyri grund til eitt nýtt hús vit skulu byggja. Vit eru komnir niður á ein hóp av fornlutum frá „Inkatíðini“, og eg havi fingið fleiri lutir – mest leirmyndir av høvdum – sum eg fari at taka heim við mær.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

99. Karsten Hoydal til Christian Matras

Manta, 10. Apríl 1956.

Kæri Kristian,

Komin oman úr fjøllum 3. Jan. fekk eg brævið frá tær, sum var skrivað 13. Nov. 1955. Devil og drúgført er tað, tá ið tú sendir ikki brøvini sum flogpost. Við flogfari eru brøv úr Keypmannahavn vanliga 5 dagar gomul.

Vit vóru í Quito og hildu jól. Nýggjársaftan vóru vit í veitslu hjá sjefinum fyri F.A.O. í Ecuador. Har vóru vit saman við fólki frá nógvum nasjónum. Tað var kortini eitt sindur deyðligt hjá okkum, tí at hetta vóru fyrstu jól, vit hava hildið burtur frá børninum.

Tað var gott, at tit ikki eftirlíkaðu mær at koma til Rómar í summar. Óvist er at vit fara hagar. Beint nú veit eg ikki rættuliga, hvussu verður hjá okkum, men helst munnu vit fara heim til Føroyar at vitja í Juli. Eg eigi feriu á frá tveimum árum – tríggjar mánaðar tilsamans, og vit ætla at fara hiðan um 20. Juni og at leggja leiðina um Mexico og U.S.A. Í Keypmannahavn ætla vit at vera um 1. Juli. Vit hava biðið um ferð við Tjaldrinum til Føroyar 20. Juli úr Keypmannahavn.

Væl kann tað vera, at eg eftir feriuna fari aftur til Ecuador eitt skifti. Sakin er, at líkt er til, at verksmiðurnar, vit hava bygt verða lidnar í heyst, og teir vilja helst hava meg at vera her teir fyrstu 6 mánaðarnar, meðan verksmiðurnar eru á gongd.

Eg sendi tær eitt bræv tætt fyri Jól. Tað hevur tú kanska ikki fingið?

Brævið frá tær var eitt hitt longsta, eg nakrantíð havi fingið frá tær. Men tú skriva eisini, at tú vart so sjúkur, tá ið tú skrivaði, at tú hevði gjørt av at tveita allar ábyrgdir og allar byrðar av tær. Tað haldi eg, at tú skuldi gjørt oftari.

Tú hevði verið í veitslu saman við Laxness hjá Gyldendal. Eg unti honum at fáa Nobel-prísin. Í hansara bókum er loftið høgt, og langir teinar verða riknir upp í huganum.

Tú spyrt um vit hoyra føroyska útvarpið úr Keypmannahavn. Nei, vælsignaður. Grundin er fyrst og fremst tann, at vit einki radio eiga. Men sjálvt um so hevði verið, eru lurtaraviðurskiftini so vánalig her aftan fyri Andesfjøllini, at eg hevði noyðst at verið útgjørdur við „visionerum“ gávum til tess at hoyrt málið í tær. Tú skrivar, at tú í útvarpinum hevði sagt, at tú vart bilsin at síggja, hvussu ríkisliga fólk livir í Føroyum aftur ímóti tí, sum tú hevði sað á ferðini fyri vestan, og at tú vart ikki minni bilsin av at kenna, hvussu illa varð latið at í Føroyum.

Føroyingurin droymdi um eina ævinliga gullflóð tey fyrstu 3 árini eftir bardagin. Saman við kjøti, livurpostei og osti floymdi tey fagrastu lyftir inn á skipadekk. Fiskimenn lántu sær dýran pening og fingu størri hús og skip enn neyðugt. Og so kom kreppan. Sjálvt um tú fært nógv at eta og klæðini eru góð, so letur tú kortini illa at, tá ið fer at sansa at, og tú noyðist aftur eftir hæli. Og verri letur tú at, trongari skákbráið er. Soleiðis var hjá Føroyingum, teir vóru á reyvini, áður teir fingu umrátt seg. Aftur í knøunum vendu teir bakið til tað ringa fólkið, sum hevði

fört teir í óføri, og tá bar til hjá demagoginum at sita í frið uppi í heygnum og spæla upp á floytu.

Eftir mínum tykki hevur gongdin verið púra nattúrlig.

Nú siti eg og møsni um slíkt, sum eg havi einki skil á.

Tú skrivar, at tú fert til Íslands í Juli og til Oslo í August. Eg ætli mær at vera í Føroyum frá um 20. Juli til um 1.Sept. Nú mást tú ikki liggja og rekast so um lond, at vit ikki hittast.

Teir seinastu dagarnar havi eg skrivað eitt søguskapilsi úr Ecuador, sum eg havi sent til Gluggan[1]. Eg sendi tær eitt avrit sum eina heilsan. Tú kanst stuttleika tær við at lesa tað, áðrenn tú sovnar okkurt kvøldi.

Konan og eg senda tær, Marionnu og dreinginum okkara bestu heilsanir. Vit gleða okkum til at hitta tykkum í summar.

Vinarliga
Karsten

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 I *Gluggin* 1.årg.nr.8, 1956 står Karsten Hoydals novelle „Friður á jørð. Ástarsøga úr Equador“. Kopi av manus til novellen er vedlagt brevet.

100. Christian Matras til Karsten Hoydal

13-5-56

Kæri Karsten!

Vit bæði gomlu eru beint nú stødd í Rørvig og fara avstað aftur um knappar tveir tímar. Eg havi eina løtu nú, so eg fái sent tær nakrar reglur til at takka fyri brøv og lesnað. Eg skal seinni siga tær mína meining um tað, tú sendi – hesa ferð: tøkk! – Hvussu er vorðið við ormum – slangum – har um tínar leiðir? Eg havi í dag – við spaka – dripið ein, sum var um metra langur. Hundurin (Árni eigur tík, sum eitur Netta) leikaði óður mitt á vøllinum – annars hevur hann goyð inn undir grundina og kropið inn nú í fleiri dagar, og vit hava ikki vitað, hvat ið var – og tá sá Marianna henda orm, sum eg helt vera høggorm – og tí drap. Nú sigur grannkonan, at hetta er „snákur“, sostatt eitt meinaleyst dýr. Men nú gerst ikki við – dráp er dráp. Seinni sá Marianna sovorðin smá ljósareyð hundalond á brunnlokinum, men gløgg sum hon er, skilti hon brátt, at hetta vóru snáksegg. So henda slangan hevði vorpið her – helst búð undir grundini. – Vit hava havt góðar dagar her, eg havi so toluliga byrgt mína altíð ringu samvitsku inni, men nú tíðliga í morgin og so frameftir gevur hon ikki frið aftur, tað veit eg. Tað, sum mær bagir, er, at eg altíð eri í afturhond við arbeiði. – Eg havi rakt við eitt: um allar Føroyar er til eitt fornnorrønt orð ærgi (tað), sum merkir „sæter, sæterhytte“ ell. til. Hetta orðið er ikki í Noregi og í Íslandi, men tað er í Hjaltlandi, Orknoyum, Norðurskotlandi (har norrønir menn búðu á sinni), í Cumberland, Lancashire, Westmoreland og Yorkshire – allastaðni borið av norrønum monnum, sum høvdu verið í Írlandi á 9. øld og har tikið upp hetta orðið. Haðan kom tað so til Føroyar við! Sig so, at hin víðgitna blinda hønan er skolað út av látri! Tað er ikki á hvørjum sinni, at eg geri slíkan fong. Tú skalt ikki nevna hetta, tá ið tú skrivar heim. Beint nú kýtist eg við at skriva um fund mín (í Namn ock Bygd). – Sum tú kanska hevur frætt, havi eg aftur í ár ferðast nakað nógv, var í Uppsala, Stockholm, Oslo og Lund. Um miðjan juli ætli eg mær við „Gullfossi“ til Íslands (Viking Congress), og í august fari eg á staðanavnakongress í Oslo. So strúki eg á gamalsaldri. Eg fari tó at royna at vera heima staddur, tá ið Marianna 9. aug. fyllir 50. Ja, so gomul eru vit nú. – Eg havi helst lítið sagt tær frá ferð míni í fjør fyri vestan. Skaldsliga var úrslitið ikki stórt – tvey yrkingatandur[1]. Virðið er helst ikki stórt í teimum. Men kanska onkur fær okkurt burtur úr teimum, um tey verða prentað einaferð. – Hvussu er við tær? Eg veit, at tú hevur ikki minni enn upp í 2 yrkingarsøvn. Tú ert eisini so nógv yngri enn eg. Eg eri heilt farin av lagnum. – Ja, so senda vit bæði tykkum bestu heilsan okkara, og vóna vit at hitta tykkum, um tit koma til Europa.

Vinaliga
Kristian

FLB: E715.1

1 „Sterkir bera dagar meg á herðum“ og „Vitjan heima“ ble diktet i 1955 (Matras 2004:368).

101. Karsten Hoydal til Christian Matras

Manta, 19.Mai,1956.

Kæri Krisjan,

Tøkk fyri brævið – skrivað við blóðdálkaðum hondum 13. Mai, beint aftaná at tú vá ormin. Tað gleðir meg, at tú iðrar teg um gerð tína. Men soleiðis kemur ein óvart fyri við hvørt. Tað gongur ikki frá mær eina ferð vit eitt frálíkt summarkvøld spældi uppi í Hoyvík. Tá kom sovorðin øsing í okkum, at vit knappliga fóru at steina ternir. Eg var so illa fyri, at eg rakti. Ein terna datt veingjarbrotin niður úr flokkinum og fór rekandi út eftir víkini, uttan at vit sluppu eftir henni. Hetta dráp gongur ongantíð frá mær. Og so fer at vera við „snákinum", sum var komin at reiðrast við húsini hjá tær, og sum tú drapst.

Tað nýggja orðið, sum tú hevur funnið, skal eg einki gretta um. Havi eg skilt beint – tað langa perspektivið í hesum orði – so var tað so, at norrønir menn høvdu fingið tað við sær úr Írlandi. Onglendingar og Skotar og menn á oyggjunum har um leiðir hava varðveitt hetta orð (ærgi) saman við Føroyingum, men í Noreg og Íslandi er tað burtur deytt. Hetta er sera áhugavert at frætta, og sjálvt ein so lítið málkønur maður sum eg dugi at fata, at tú hevur gjørt eitt kvett. Eitt má eg tó loyva mær at siga: Tá ið tú nýtur orðatøk, ert tú væl aftari enn Jógvan við Ánna. Eg havi ikki áður hoyrt orðatakið um ta blindu hønuna, sum er ikki skolað út av látri. Soleiðis tekur tú til.

Misse og eg rokna við at fara hiðan heim at ferðast 20. Juni. Vit leggja leiðina um Guatamala-Panama-Mexico City-New York-London-Paris-Rom-Zürich-Keypmannahavn. Í Mexico City, New York, London og Paris ætla vit at støðga einar tveir dagar í hvørjum stað. Í Rom vilja teir hava meg at steðga í 5 dagar. Vit koma til Rom 2. Juli og ætla at sleppa til Keypmannahavnar 7. Juli. Til Føroyar fara vit við Tjaldrinum 10. Juli, og ætla vit at fara aftur til Keypmannahavnar fyrstu Tjaldursferð í August. Eg skal vera aftur í Ecuador 15. Sept., og eg sleppi at hava Misse og Anniku við mær. Eg havi bundi meg til at vera har til 31. Mars 1957. Vónandi ert tú ikki vorðin slíkt geilastrok, at tú fert at leggja ferðirnar hjá tær í summar soleiðis, at vit ikki fara at hittast. Eg gleði meg nógv til at hitta teg.

Vit senda Marionnu, tær og dreinginum bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Jógvan við Ánna (1906-1972), lærer. Skrev firebindsverket *Føroysk málspilla og málrøkt* som kom ut i årene fra 1961 til 1977.

102. Christian Matras til Karsten Hoydal

Vesterbrog. 191
3-8-56

Kæri Karsten!

Vælkomin bæði til Europa! Tit fara so víða, men eisini vit eru strok, vit, sum ikki sleppa út úr norðurlanda heimabeiti okkara. Eg eri nýafturkomin úr Íslandi (og Føroyum og Bergen), og sunnudagin 12. aug. fari eg til Oslo. Tíðin hjá mær er soleiðis heldur smábýtt, tí eisini tá ið eg komi aftur 18. aug. verður heldur ófriðaligt hjá mær. Eg skjóti tí upp, og vóni eg, at tað ber til, at tit koma út til Rørvig hósdagin 9. aug. fyrrapartin og verða so har, um tit leggja í, til vit fara heim aftur leygardagin 11. aug. Nú er so, at ferðin er tíverri nakað dýr. Lættasti mátin er at koma við bussi („hurtigbus") úr Valby (Mellemtoftevej við Valby statión) kl. 9.30. Bilettirnar er neyðugt at keypa fyri middag dagin fyri í Cigarforretningen, Mellemtoftevej nr. 5, Valby. Annars sleppst við toki til Nykøbing Sj., haðan við bussi til Feriekiosken á veg til Rørvig. Eisini við snarbussinum úr Valby skulu tit fara av við Feriekiosken. – Tað er neyðugt, at vit fáa svar alt fyri eitt (Adr.: Slåenvej 5, Jagtborg pr. Nykøbing Sj.), tí postgongdin er sein. Eg taki uppaftur: ger so væl beinanvegin at senda okkum svar til summarhúsið (Slåenvej 5, etc), so vit vita um tit koma. Eg vóni at hetta ber til. Tað, sum vit ynskja, er at síggja tykkum hjá okkum á Slåenvej 9. aug., helst fyrrapartin.

Ja, hittast mugu vit, men roynið at koma tá, um til ber. Vit fara í morgin (4. aug.) út í húsið – eg skal smíða mær fyrilestur.

So endi eg við bestu heilsan til tykkara beggja (sum Gudm. Bruun[1] er vanur at skriva). Vælkomin!

Vinaliga
Kristian

FLB: E715.1

1 Gudmund Bruun (1891-1956), prest og prestesønn av dansk slekt (Emil Bruun), men bodde de seks første årene på Færøyene. Han var sammen med færinger i Danmark og var den første presten som gjennomførte en gudstjeneste på færøysk, 1915 i København. Han diktet fedrelandssanger og salmer og skrev prekensamlinger.

103. Karsten Hoydal til Christian Matras

Manta, 17. Februar, 1957.

Kæri Kristjan,

Í dag havi eg sitið mestur nakin og skrivað seinastu frágreiðing til FAO og stjórnina í Ecuador. Tað er hugaligt, at eg nú eri komin so mikið áleiðis, tí nú eri eg farin at møðast av hitanum, og mær leingist heim.

Eg veit ikki, um eg í nøkrum brævi havi nevnt fyri tær, hvussu løgin fuglur skarvurin er. Eg havi altíð hildið, at tað var ein fuglur, sum tú komst fram á á onkrum útskeri helst í lýsingini ella móti kvøldi. Í huganum á mær hevur kuldi og myrkur hingið upp við henda fuglin, svart berg í erva og kaldi blámin í neðra. Ljósið av morgni ella kvøldi, sum skyggdi á bringuni á skarvinum, áðrenn hann stoytti seg niður við klettinum, var ein køld glóð sum av gleri.

Tá ið eg kom til Ecuador undraði tað meg nógv at síggja allan skarvin, ið har var. Hann kom í veldugum flokkum fram við strondini. Tá ið hann setti seg, var flokkurin líkur einari stórari fles. Fuglarnir sótu vong á vong, so tætt til samans, at ikki sást sjógvur millum teirra. Við hvørt spjaðir flokkurin seg, kemur inn móti strondini og liggur og kavar eftir smásild inni í brotinum á lánni. Tá er skarvurin so spakur, at ein næstan fær tikið hann við berum hondum. Her í sólskininum og hitanum hevur skarvurin, sum tú skilir, eitt heilt annað lag enn tað trølska og stygga slagið hevur, sum vit eru vanir við norðanfyri. Eg helt meg hava gjørt tað roynd, at skarvurin var ein „kosmopolittur“, sum einki fast heimbýli hevði, men sum helt til fram við øllum heimsins strondum, har hann kendi ráman av sjógvi og salti.

Men nú ein dagin fóru vit í bili úr Manta og koyrdu beina leið niðan móti fjøllunum. Vit koyrdu í einar 4 tímar, fyrst gjøgnum oyðuna uttan um Manta, so gjøgnum urskógina og komu tá at ánni Daule, sum rennur í havið suðuri við býin Guayaquil. Áin var so breið sum Haraldssund í støðum og fram við ánni báðu megin stóðu risaviður við leyvi so síðum, at tað røkk niður í vatnið. Eg stóð á einari brúgv og hugdi at monnum, sum floyttu við oman eftir ánni. Knappliga beri eg eyga við nakrar svartar fuglar, sum liggja og kava eitt lítið petti niðan fyri brúnni. Í fyrstuni trúði eg ikki mínum eygnu eygum. Men har var eingin ivi, hetta var sami fuglurin, sum bølist undir bjørgunum í Føroyum. Eg var púra ovfarin, kanst tú ætla, og stóð leingi býttur og stardi at honum. Skapið og liturin vóru mær kunnug, men lagið at kava var øðrvísi her í hitanum enn á tí kalda blámanum undir Føroyum. Tað er heilt ótrúligt, at skarvurin fær livað undir so ójøvnum líkindum. Her rópa teir hann „Pato Cuervo“, tað merkir í týðing: Dunnu-Krákan ella Dunnu-Ravnurin, og hóskar væl til fuglin. Hann kann bæði vera styggur og spakur, hann er um allan heimin, heldur til bæði á sjónum og í feskum vatni, bæði norðuri við ísrondina og suðuri í hitanum. Hann hevur dunnulyndi, hann er bæði villdunna og heimadunna.

Tú mást halda mær til góðar, at eg havi møtt teg við so nógvum orðum um skarvin. Tað var ikki ætlanin hjá mær, tá ið eg fór undir brævið. Í orðabókini, sum eg altíð havi undir liðini á mær, síggji eg, at tú sigur, at orðið skarvur eisini verður nýtt í merkingini: Gomul hetta. Um ein gamlan mann á Sandi havi eg hoyrt, at hann eitt kvøldi, tá ið hann fór frá húsum hálvfullur, vendi hettuni øvugtari. Stjørnuklárt var og mánalýsi. Tá ið hann kom út fyri dyr helt hann fyri: „Eitt harrans myrkur, eg síggji hvørki himmal ella jørð.“ Nú mundi mær verið fyri sum Sandinginum: Skarvurin mundi gjørt meg blindan.

Nei, tað, sum í grundini fekk meg at skriva, var, at eg nú ein dagin fekk sendandi bókina: Mellem Bjerg og Brænding[1]. Kanska navnið á bókini fekk fuglin á skerinum at renna mær í huga.

Hetta er í mongum lutum ein dygg bók, og havi eg havt frægd at lesa hana. Men ikki hevði bókin havt verið ringari um Poul P.M. Pedersen[2] hevði havt bundi fyri á blaðsíðu 135 og um Ole Jacobsen hevði havt lagt tær seinastu 6 ½ regluna burtur úr í fyrimælinum. Tá hevði bókin givið eina góða og sanna mynd av føroyskum yrkjaranum, sum bornir vóru í heim tætt undan og um aldamóti, og hon hevði einki havt nervað teir fýra seinastu menninar, sum nevndir eru, og sum eru so stak illa umboðaðir. Eg sigi fyri meg, ikki skuldi eg verið firtin um eg havi havt verið lagdur burtur úr. Harafturímóti haldi tað vera eina ljóta gerð, Poul P.M. hevur gjørt

einans at taka nakrar av teimum fyrstu og kanska mest „banalu“ yrkingunum hjá mær og lata Ole Jacobsen døma út frá teimum. Eg fari valla nógv skeivur, tá ið eg sigi, at Ole Jacobsen hevur ilt við at lesa føroyskt, og at hann í hvussu er hevur ikki nakra sjálvstøðuga uppfatan av føroyskari yrkingalist.

Tá ið eg var heima í summar, kom Poul P.M. at vitja ein dagin. Tá spurdi eg hann, hvørjar yrkingar hjá mær hann fór at taka upp í bókina, sum hann segði mær, hann fyrireikaði, men eg fekk einki svar. Heldur ikki hann bað meg um loyvi. Hevði eg tá fingið frænir av, hvat hann hevði í kvittanum, hevði eg sjálvandi havt sýtt honum at nýta yrkingarnar. Myndin av mær hevði ikki havt verið minni álítandi, um Poul P.M. hevði havt tikið onkra yrking burtur úr tí seinasta savninum hjá mær. Sum nú er, er myndin av mær følsk, og í hesum ivist eg ikki í, at tú heldur við mær.

Men bókin er nú ein veruleiki, sum lítið batar at gremja seg um. Tú mást einans skilja hetta sum eitt suff frá einum skarvi av tí stygga slagnum, sum er vorðin órógvaður á setrinum.

Vit eru nú farin at búgva okkum út til heimferðina. 26. Februar fara vit úr Manta til Quito, og um 18. Mars fara vit úr Ecuador. Ætlanin er at sigla til Genova, har vit vera 11. Apríl. Hagan fara vit til Rom, har steðgað verður einar tvær vikur. Tá ið vit hava hoyrt pávan tala í Pæturskirkjuni 1. páskadag fara vit til Keypmannahavnar. Eg ætli mær beinan vegin til Føroyar, tí sum eg segði tær í jólabrævinum, sum kanska er ikki komið fram, hevði eg fegin vilja verið aftur í Føroyum, tá ið lombini koma.

Vit senda Marionnu, Eiriki og tær okkara bestu heilsanar.

Vinarliga
Karsten.

FLB: E715.1

1 *Mellem Bjerg og Brænding.* Færøyske dikt oversatt og redigert av Poul P.M.Pedersen (København 1956).

2 Poul Peter Marius Pedersen (1898-1983), dansk forfatter og journalist. Han utga også lyrikkantologien *Røster fra Nordatlanten* (København 1942) og *Færøske Digte 1900-1971* (København 1971).

104. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn, 13. Juni 1957.

Kæri Krisjan,

Eg hoyrdi málið í tær, tá ið tú røddi um William í útvarpinum. Tað, sum tú segði, ljóðaði so forvitnisligt, at um tú fert ikki at prenta tað onkrastaðni, so skuldi tú hugsa um at lati okkum fingið tað um so verður, at vit fáa blást lív aftur í Varðan. Hetta hava vit hugsað um, men tú skalt einki nevna um tað. Vit lirka við spurninginum í løtuni og royna at eira okkum væl við Richard. Vónandi fæst hann á glið. Varðin eigur at fáast út aftur regluliga, ikki bert tí at vit sakna eitt litterert forum, men kanska eina mest av tí at ungdómurin stórliga saknar lestur av tí slagnum, sum Varðin hevði, tá ið hann var bestur. Vit eru fleiri, sum kenna, at Varðin átti sálina í okkum í teimum árinum, (lat okkum siga, tá ið vit vóru 16-25 ár), vit vóru ungir og kvæmir. Tað er alt í besta lagi, at vit hava Fróðskaparritið og Gluggan, men Varðin eigur sítt náttúrliga pláss millum hesi bæði tíðarritini.

Veðrið hevur verið vánaligt, síðan eg kom heim aftur, og eg troysti mær illa, men tað man fara at javna seg.

Tøkk fyri seinast, tað var hugnaligt at vitja tykkum.

Bestu heilsanir.

Vinarliga
Karsten.

FMD: H 10-02 p.nr.05

105. Karsten Hoydal til Christian Matras

Tórshavn, 16. Desember, 1957.

Kæri Krisjan,

Stórtíðindi eru eingi hiðani. Útróðurin hevur roynst stak væl, men tað er ikki løgið, nú í Russurin er farin at veiða agn til Føroyingar. Vit, sum er mitt í sildini, eru ikki so frægir sjálvir, at vit fáa bjarga so mikið, sum okkum nýtist til agn, men nú hevur landsstýrið fingið

Russin til at lata okkum agn. Skip koma inn næstan hvønn dag til Havnar, Fuglafjarðar og Klakksvíkar. Slíkt eru brandar. Men, sum tú veitst verður valg næsta ár, so okkurt er til ráða at taka. Teir uppi á brúnni í Tinganesi hava nú fingið Kvívíkartummas út við troli, so sputnikkur er heilt farin í gloymsku, og vit hugsa bara um, hvussi fer at vignast hjá Tummasi. Agn er ein dýrur lutur í Føroyum.

Músin hevur beint nú vitjað meg. Hann og Hanus[1] takast við Fróðskaparritið og bók Føroya Náttúru Føroya Skúla: Mannalikamið, sum Hanus hevur evnt til. Eg havi fingið tvær enskar greinar at týða, skal gera tað saman við Arnbjørni Mortensen[2]. Tað er sovorðið putl, sum krevur nógva tíð, og eg havi ringar stundir, men onkur noyðist at legjja slíkt arbeiði á seg.

Annars hevur Mitens, landstýrismaður biðið meg at skriva eina lærubók um viðgerð av fiski til Skiparaskúlan, tað takist eg so eisini við í fríløtum. Tað er pliktarbeiði, og tað skrivliga starv, sum ein ger „con amor“, tað liggur so á láni.

10. December hevði William og Lisa silvurbrúdleyp. Vit vitjaðu tey og høvdu eina frálíka hugnaliga løtu. Har var ein hópur av fólki komin.

Vit sótu uppi meginpartin av seinastu nátt, sótu og bíðaðu eftir Tjaldrinum, sum var ikki á Havnini fyrr enn kl. 4. Allir dreingirnir komu heim at ferðast, og tað hava vit glett okkum nógv til. Vit hava ikki hildið jól saman við teimum seinastu trý árini. Um jólini er ferðapeningurin ikki so høgur, tíbetur.

Misse og eg senda Marionnu og tær okkara bestu jóla- og nýggjársynski.

Vinarliga
Karsten.

FMD: H nr.10-02 p.nr.05

1 Jóanes Rasmussen og Hans Debes Joensen
2 Arnbjørn Mortensen, lektor og seinere rektor ved Føroya Studentaskúla.

Korte biografiske opplysninger

Christian Matras (1900-1988) ble født i Viðareiði 7.desember 1900. Tolv år gammel flyttet han til Tórshavn for å gå på Færøernes Mellem- og Realskole, og i 1917 til Danmark, der han tok studenteksamen ved Sorø akademi i 1920, leste nordisk spåkvitenskap ved Københavns universitet og ble magister i 1928. I studietiden gjendiktet og oversatte han skjønnlitteratur, skrev bokanmeldelser og dikt. Den første diktsamlingen *Grátt, kátt og hátt* kom i 1926. Etter avsluttet eksamen flyttet han tilbake til Færøyene, bodde i Tórshavn, arbeidet med stedsnavnforskning og levde av stipendier og lærervikariater. Han giftet seg med Marianna Lützen i 1929, og de fikk to sønner. Christian Matras' andre diktsamling, *Heimur og Heima*, kom i 1933, og samme år forsvarte han doktoravhandlingen *Stednavne paa de færøske Norðuroyar.* I 1936 ble Christian Matras lektor ved universitetet i København, i 1942 dosent, og i 1952 professor. Han var professor ved det nystiftede færøyske akademi, Fróðskaparsetur Føroya, fra 1965 til han ble pensjonert i 1971. Ved siden av sitt vitenskapelige arbeid var han fortsatt virksom som lyriker, gjendikter og oversetter. Hans siste diktsamling, *Úr sjón og úr minni* kom i 1978.

William Heinesen (1900-1991) ble født i Tórshavn 15.januar 1900. Han vokste opp med dansk som hovedspråk hjemme. Etter eksamen ved Færøernes Mellem- og Realskole reiste han til København og ble elev ved Købmandsskolen. Deretter kom han i journalistlære i Ringsted. I 1921 debuterte han som lyriker med *Arktiske Elegier*, og i årene fram til 1930 ga han ut enda tre diktsamlinger. Den første romanen, *Blæsende Gry*, kom i 1934. I 1932 giftet han seg med Elisa Johansen, fikk tre sønner, bodde i Tórshavn og arbeidet som handelskorrespondent ved farens forretning og rederi. Samtidig var han forfatter og var aktiv i færøysk kulturliv. Hans fjerde roman *De fortabte spillemænd* kom i 1950, og to år etter kom *Moder Syvstjerne.* Fra 1952 var William Heinesen forfatter på heltid. Han ble innvalgt som medlem i Det danske Akademi og fikk en rekke litterære priser. Hans skjønnlitterære forfatterskap omfatter 7 romaner, 7 diktsamlinger og 7 novellesamlinger. I tillegg kommer andre bøker, litteratur- og kunstanmeldelser, aviskronikker og artikler.

Karsten Hoydal (1912-1990) ble født 28.januar i 1912 og vokste opp i Hoyvík, der faren var ansatt ved Tuberkulosesanatoriet.

Han tok realskole-eksamen i Tórshavn i 1928, eksamen som landbrukskandidat i 1936, videreutdannelse ved landbrukshøyskolen i København i 1940, var stipendiat i fiskerifag og ble i 1943 assistent ved Fiskeridirektoratets Forsøkslaboratorium i København. Han giftet seg med Marie Louise Falk-Rønne, og de fikk fire barn. Da Karsten Hoydal høsten 1945 flyttet hjem til Færøyene, fikk han etter en tid stilling som teknisk leder ved „Klakksvíkar Hermetikk“, og fra 1950 ble han leder av Færøyenes nystiftede fiskeritekniske laboratorium i Tórshavn. Fra 1954 til 1957 arbeidet han for FAOs fiskeriprosjekt i Ecuador, der han ledet oppbyggingen av en fiskeforedlingsbedrift.

Parallelt med sitt fiskerifaglige arbeid var Karsten Hoydal aktiv i politikk og kulturliv. Han var landsstyresmann og lagtingsmann, redigerte flere tidsskrift, skrev artikler og utga tre diktsamlinger, en samling gjendiktninger, og en novellesamling. Hans første diktsamling, *Myrkrið reyða* kom i 1946 og samleutgaven *Teinur og tal* i 1972.

Verk- og navneregister

Registeret inneholder personnavn, boktitler, navn på tidsskrifter og aviser, titler på enkeltdikt og noveller. Første del (I) viser til brevvekslingen mellom Christian Matras og William Heinesen, annen del (II) til brevvekslingen mellom Christian Matras og Karsten Hoydal. Henvisninger angir dato for brevene.

I. Register for brev mellom Christian Matras og William Heinesen

Abell, Kjeld 26.04.37
„Abendlied“ 01.08.38
„Adepten“ 26.05.36
„Afrodite“ 28.11.38
Aftenposten 24.03.37, 21.05.37, 10.05.37,
Aftonbladet 08.02.36
Arbejderbladet 07.01.38
Alberg, Peter 15.08.38, 09.09.38, 07.11.38
Alstrup 26.04.37
„Anathema“ 20.11.38
Andersen, Harry 08.10.35
Andersen, H.C. 26.04.37,10.07.38, 13.09.38, 07.11.38, 28.11.38
Andersen-Nexø 12.01.31, 30.10.36
Andras, se Samuelsen
„Andróður“ 15.08.38, 17.10.38
Arbeiderbladet 08.02.36
Arktiske Elegier 06.02.31
Árni, se Matras
Arosenius 22.12.30
Aukrust, Olav 22.07.36, 13.08.36, 05.09.37, 01.08.38, 28.08.38
Bach, Johan Sebastian 10.07.38, 13.09.38
Bach, Philip Emanuel 02.02.38
Baggesen 20.06.38
Barbara 08.04.38, 20.06.38, 20.11.38, 07.02.39, 22.10.39
Barbu-bók 01.02.37, 18.02.37, 26.04.37, 21.05.37, 08.04.38, 20.06.38, 01.08.38, 04.11.38, 07.01.39, 18.01.39, 19.04.39
Barnablaðið 04.02.25
„Barnet og Sommerdagen“ 26.05.36
Barthel, Sven (også skrevet Bartel) 08.02.36, 28.10.36
Baudelaire 17.05.36, 26.05.36, 15.02.39
Bech, Karl Johan 12.11.16
Beinta 13.08.36, 14.07.37
Bellmann 13.08.36. 02.02.38, 08.04.38, 18.01.39
dr. Benes 10.10.38
Bentsen, A.P. 03.11.45
Bergstedt 04.02.25, 21.05.38
Bergsøe 28.11.38
Bergmann, Bo 18.02.37
Bergström 17.01.36
Berlingske Tidende (Berlingeren) 07.02.37, 18.02.37, 05.09.37, 11.08.37, 02.02.38, 21.05.38
Berntsen, Oluf 31.07.36
Beethoven 01.08.38, 13.09.38
„Billeder fra den gamle stue“ 27.09.36
Biografisk Lexicon 18.07.36, 20.06.38
Bjørnson, Bjørnstjerne 08.02.36, 22.04.36, 27.09.36, 15.06.38, 01.08.38
„Blankans ríma“ 15.08.38, 09.09.38, 17.10.38
Blámannavík 01.09.45
Blicher, Sten Stensen 12.05.37
Blomberg, Erik 22.12.30, 28.10.36
Blomberg, Harry 02.02.38
Blæsende Gry 08.10.35, 30.01.36, 08.02.36, 07.05.36, 18.06.36, 22.07.36, 13.08.36, 06.05.37, 03.07.38,
Bonniers litterära Magasin 02.02.38
„Bor jeg paa det høje fjeld“ 07.02.37, 24.03.37, 21.05.37
Brand 07.11.38
Brandes, Georg 17.10.35, 30.10.36,

09.12.36, 02.02.38, 01.08.38, 13.09.38
Brend, Arthur 01.09.45
Brix 18.02.37, 05.09.37, 21.05.38, 20.06.38, 10.10.38
Brorson 17.05.36, 16.10.36
Brú, Heðin 22.11.30, 15.01.31, 16.01.31, 06.02.31, 08.10.35, 17.10.35, 17.01.36, 30.01.36, 08.02.36, 22.04.36, 07.05.36, 17.06.36, 18.07.36, 13.08.36, 19.08.36, 07.11.36, 09.12.36, 09.12.36, 09.12.36 (CM), 07.02.37, 18.02.37, 24.03.37, 21.05.37, 06.05.37, 10.05.37, 15.06.38, 02.07.38, 03.07.38, 10.07.38, 10.10.38, 07.11.38, 08.12.38, 01.09.45, 02.10.45
„Brudevisen 17.10.38
Brunius 06.05.37, 21.05.37
Bruun, Gudmund 26.04.37
Bruun, Johan Nordahl 07.02.37
Brøndum Nielsen 22.10.39
BT, se *Berlingske*
Buchholtz, Johs. 04.02.25, 02.02.38
Buck, Pearl 02.02.38
Búgvin 22.01.46
Bukdahl, Jørgen 17.05.36, 20.08.36, 28.10.36, 10.07.38, 28.08.38
Bull, Edvard 11.08.37
Bull, Francis 22.12.30
Bull, Olaf 18.01.20, 26.05.36
Burns, Robert 27.09.36, 03.07.38, 10.10.45, 22.01.46
„Byggja vit“ 17.10.38
Lord Byron 10.07.38
„Bøn“ 28.11.38
„Bøn til den moderne mentalitet“ 07.02.37
Bønnelycke, Emil 19.08.36
Caldwell, Erskine 08.02.36, 09.12.36, 24.03.37, 08.12.38
Capek, Carel 28.08.38
Carossa, Hans 02.02.38
Carrel 30.10.36, 09.12.36
Cavling 29.11.24, 14.01.25
Cello 28.11.38
Chamberlain 10.10.38
Chaplin 11.08.37, 08.12.38
Christensen, Arthur 08.10.35
Christensen, Sten 31.07.36
Claussen, Sophus 06.02.31, 16.10.36
„Columbus“ 18.01.20
la Cour, Paul 17.06.36, 13.08.36, 09.12.36 (CM), 18.02.37, 07.01.39, 18.01.39, 07.02.39, 15.02.39
Crayon 07.11.36, 07.02.37, 18.02.37, 24.03.37, 26.04.37, 06.05.37, 21.05.37, 05.09.37
Czabok, se Sjabok
Dagblaðið 08.02.36, 15.06.38, 07.11.38, 28.11.38, 01.09.45, 10.10.45
„Dagen er omspændt af mørke“ 17.05.36, 26.05.36
Dagens Nyheter 08.02.36, 28.10.36, 18.02.37, 21.05.37, 10.05.37
Daglejerne 24.03.37
„Dagur á havinum“ 08.02.36
Dahl, Jákup (Jacob) 04.02.25, 30.01.36, 21.05.37, 20.06.38, 15.08.38
Dahl, Magnus 02.07.38
dr. Dahl 10.10.38, 10.10.45
Dahl, Regin 07.11.36, 18.02.37, 14.07.37, 05.09.37, 02.10.45
Dahl, Sverri 08.10.35, 12.09.36
Daladier 10.10.38
Dalsgaard, Eyvindur 10.10.45
Dalsgarð, Dalsgaard, Hans 24.02.31, 17.01.36, 07.05.36
Danbjørg 09.12.36 (CM)
Danielsen, Victor 17.01.36
Dante 07.02.37, 02.02.38
Darwin 01.08.38
Dass, Petter 07.02.37
Days of our time. Vanvidets dage 22.10.39
Debes, Arnfinnur 09.12.36
Debes, Inge 08.02.36
Debess, Nyholm 10.01.25, 06.02.31, 27.09.36, 07.11.38, 28.11.38
Dedella, Grazia 02.02.38
Degn, Anton 20.06.38
Den blå Expres (film) 12.01.31
Den dunkle Sol 22.04.36, 07.05.36, 17.05.36, 19.08.36, 12.09.36, 07.11.36, 17.04.37, 05.09.37, 02.02.38, 10.10.38
„Den fæle Skov“ 26.05.36
Den gode jord 02.02.38
„Den lille søvnige Lampe“ 26.05.36
Den store humor 10.07.38, 01.08.38
„Den ukendte Soldats Mareridt“ 26.05.36, 11.06.36
„Den yderste tid“ 14.10.37, 02.02.38
„Det er i nat en vaagenat“ 17.10.38
„Det russiske eventyr“ 22.10.39
„De Vise Mænds Hjemfærd“ 26.05.36
Des Knaben Wunderhorn 13.09.38
Dichtung und Wahrheit 01.02.37
Dickens, Charles 10.01.25, 08.02.36, 02.02.38
Die blaue Engel 12.01.31
Dimmalætting (Dimma) 26.04.37, 15.06.38, 01.08.38, 01.09.45, 10.10.45
„Distikon“ 28.11.38
Djurhuus, Hans Andrias 07.01.20, 29.11.24, 22.12.30, 11.02.31, 24.02.31, 17.10.35, 17.01.36, 17.01.36, 08.02.36, 22.04.36, 07.05.36, 17.05.36, 18.07.36, 19.08.36, 28.10.36, 07.02.37, 18.02.37, 24.03.37, 02.07.38, 13.09.38, 17.10.38, 07.11.38, 28.11.38, 08.12.38, 01.09.45
Djurhuus, Janus (J. H. O.) 07.01.20, 18.01.20, 04.02.25, 22.11.30, 11.02.31, 08.10.35, 17.10.35, 17.01.36, 30.01.36, 17.05.36, 18.07.36, 22.07.36, 31.07.36, 19.08.36, 09.12.36 (CM), 10.07.38, 15.08.38, 09.09.38, 13.09.38, 10.10.38, 17.10.38, 07.11.38, 28.11.38, 15.02.39, 10.10.45
Djurhuus, Jens Christian 07.11.38
Djurhuus, Napoleon 09.01.55
Djurhuus, Petra 28.10.36
Dostojevski 12.01.31, 18.07.36, 19.08.36, 12.09.36, 27.09.36, 10.07.38, 15.02.39
Drachmann, Holger 28.11.38
„Draumkvædet“ 28.08.38
Dreyfus 12.01.31
Driftekaren 08.12.38
„Du gröna skog som är mitt liv“ 07.02.37
„Dukken“ 08.10.35, 07.11.36, 09.12.36
Duun, Olav 06.02.31, 16.10.36, 28.10.36, 03.07.38
Dødt blod 28.01.46
Edberg 21.05.37
„Eitt kensl“ 07.01.20
Eckermann 22.12.30
Edda 11.06.36, 28.01.46, 01.08.38
Effersøe, Oliver Johan Thomas Ludvig 14.01.25, 04.02.25, 22.11.30, 12.01.31, 06.02.31, 07.05.36, 02.10.45
Effersøe, Rasmus 04.02.25, 06.02.31, 24.02.31, 07.11.38, 10.10.45
„Eftirljóð“ 04.02.25
„Ein lítil søga um kríggj og tónalist“ 08.10.35, 07.11.36
„Eg oyggjar veit“ 09.12.36 (CM), 15.08.38, 09.09.38, 17.10.38
„Eg sigi tær satt“ 04.02.25, 22.04.36
Egedius, Halvdan 28.10.36
Eichendorff 13.09.38
Eidesgaard (Ejdesgaard) Hans Marius 16.01.31, 17.01.36, 11.08.37
„Einaferð Páll sum smádrongur mundi dáttið oman“ 08.02.36
Einarsson, Karl 08.10.35, 17.10.35, 30.01.36, 27.09.36, 28.08.38
„Einbýli“ 09.12.36, 10.10.38, 08.12.38
„Eitt minni“ 28.11.38
Eivind I., se Isholm
Ek, Sverker 28.10.36
Ekstrabladet 10.01.25, 31.07.36, 19.08.36, 07.02.37
Elfeldt, Kaj 07.02.37, 18.02.37
Eliot, T.S. 10.10.45
Elster, Kristian 08.02.36, 24.03.37, 17.04.37, 10.05.37
„Elvesuset“ 26.05.36
Emborg, Stig 07.01.20
Emerson 10.07.38

Emil 07.01.20
Engels 11.08.37
Engelstoft, Christian 30.07.38
Enniberg, Alexander 17.10.38
Ensam 11.08.37
Erdmann, Nils 08.02.36
Ergo 08.02.36
Eskeland, Lars 01.08.38
„Et sted bag de mørke Bjerge“ 26.05.36
Evensen, A.C. 04.02.25, 30.01.36
„Eydna“ 27.09.36, 15.08.38
Eystberg, Martin 10.01.25
Fallada, Hans 02.02.38, 13.09.38, 15.02.39
„Fangavísa“ 27.09.36, 28.11.38
Fangen, Ronald 02.02.38, 10.07.38
„Fantasier over Tegninger af Goya“ 26.05.36
„Far verden, farvel“ 17.05.36, 20.06.38
Fastatøkur 17.01.36, 08.02.36, 07.11.36, 02.07.38, 10.10.38
Fattigmandsveien 24.03.37
Faust 17.01.36
Feðgar á ferð 08.02.36, 17.06.36, 18.07.36, 22.07.36, 13.08.36, 07.11.36, 09.12.36, 24.03.37, 21.05.37, 06.05.37, 03.07.38, 10.10.38, 08.12.38
„Fedrarnir“ 09.12.36 (CM)
„Feigdarljóð“ 27.09.36, 28.11.38
Ferslew (de Ferslewske Blade) 14.01.25
Feuchtwanger, Leon 22.07.36
„Finnur“ 07.11.36
Fiskerne 17.05.36, 20.08.36, 24.03.37
Fjallaskuggin 18.02.37, 03.07.38
„Fjallið“ 24.02.31
Flor, Kai 01.02.37, 07.02.37, 17.10.38
„Fólkafundur“ 08.10.35, 27.09.36, 14.10.37, 13.09.38
Føroyatíðindi 15.06.38
Forsyte sagaen 11.08.37
France, Anatole 02.02.38
Franco 28.01.46
Fridas bok 12.01.31
Frie Mænd 22.04.36, 17.05.36, 10.10.38, 08.12.38
Frisch, Hartvig 11.08.37
Fröding, Gustav 26.05.36, 27.09.36, 03.07.38, 10.10.45
Fuglekvadet, „Fuglakvæði“ 17.10.38
„Fyri okkum lýsir“ 27.09.36
„Føroyar“ 28.11.38
Føroyar í dag 02.10.45, 22.01.46
Galsworthy 02.02.38
„Gamli stríðist 14.10.37
Garborg, Arne 08.02.36, 28.10.36, 05.09.37, 10.08.37, 28.08.38
Geber, Hugo 08.02.36
Gelsted, Otto 22.11.30, 12.01.31, 06.02.31, 17.05.36, 26.05.36, 18.07.36, 31.07.36, 19.08.36, 12.09.36, 27.09.36, 16.10.36, 28.10.36, 30.10.36, 09.12.36 (CM), 01.02.37, 07.02.37. 26.04.37, 28.08.38, 07.01.39, 22.10.39, 28.01.46
„Gentukæti“ 07.11.38
George, Stephan 10.10.45
„Glemte Nødråb“ 26.05.36
Glinka 28.01.46
Goethe 22.12.30, 08.02.36, 22.04.36, 13.08.36, 01.02.37, 13.09.38
van Gogh, Vincent 18.01.20, 11.08.37
Gorki 10.01.25, 04.02.25, 02.02.38, 01.08.38
Grapes of Wrath 28.01.46
dr. Gravesen 20.06.38, 10.07.38
Grátt, Kátt og Hátt 08.09.27, 08.10.35, 17.05.36, 19.08.36
Grieg, Harald 02.02.38, 10.10.38
Grieg, Nordahl 10.10.38, 28.01.46
Gregoriussen, Jóan Peter 28.10.36, 07.02.37, 07.11.38
Groth, Klaus 08.02.36
Grundtvig 17.05.36, 02.03.38
Grüner-Nielsen 08.09.27, 22.07.36, 07.11.36, 30.07.38, 15.08.38, 22.10.39
Gryningsvindar 17.01.36, 22.04.36
Grønbech, Vilhelm 17.10.35, 17.05.36
„Grønland“ 28.11.38
Guilloux, Louis 28.01.46
Guldberg, Hjalmar 02.02.38
Gunnarson, Gunnar 17.05.36, 19.08.36, 03.07.38

Guttorm í Múla 10.10.45
Gøteborgstidningen 08.02.36
Gøtu-Tróndur 30.01.36
Händel 13.09.38
„Hagin“ 13.09.38
Hambro, Carl 02.02.38
Hammershaimb 09.12.36 (CM), 21.05.37, 07.11.38, 28.11.38
Hamsun, Knut 10.01.25, 04.02.25, 08.02.36, 22.04.36, 18.07.36, 24.03.37, 20.11.38, 08.12.38, 07.01.39, 18.01.39
Handels-och Sjöfartstidningen 08.02.36
„Hann segði“ 28.11.38
Hans Andrias, se Djurhuus
Hansen, Anton 12.01.31
Hansen, Jacob 17.01.36
Hansen, Maria Skylv 17.01.36
Hanus, se Brú Heðin
Harbitz, Alf 17.10.35
Har man een Gang spist af Bliktallerkenen 02.02.38, 13.09.38, 15.02.39
„Har skinu svínasóljur“ 27.09.36
Haugtussa 01.08.38, 28.08.38
Havnar-Jákup 17.01.36
Heilskov 18.01.20
„Heimdráttur“ 28.11.38
„Heimferð“ 27.09.36
Heimur og heima 08.10.35, 17.01.36, 08.02.36, 19.08.36, 27.09.36
Heinason, Magnus 22.11.30
Heini, se Heinesen
Heine, Heinrich 04.02.25
Heinesen, Heini 08.10.35, 26.05.36, 12.09.36, 09.12.36, 08.04.38, 20.11.38
Heinesen, Lisa 08.01.38, 09.01.55, 17.12.57
Heinesen, Sakaris (Zakarias, Baggi) 09.12.36, 01.12.37, 20.11.38
Heinesen, Stig 07.05.36, 08.04.38, 10.07.38, 15.08.38, 03.11.45.
Heinesen, Bergliot 03.11.45
Helgason, Jón 09.03.39
Hemingway, Ernest 28.01.46
Henningsen, Poul 12.01.31, 06.02.31, 28.10.36, 09.12.36 (CM), 26.04.37, 01.08.38, 09.09.38
Henriksen, Halvdan 22.11.30
„Herrens Hammer“ 28.10.36
Prof. Hesselmann 07.05.36
„Heyst“ 18.01.20, 27.09.36
„Heystnátt“ 07.01.20
Helgason, Jón 09.03.39
Hellström, Gustaf 17.02.36, 22.04.36, 07.05.36
Hemingway 28.01.46
Hemmer, Jarl 18.02.37, 24.03.37
Hildigarð 07.01.20
„Himmel og jord“ 07.11.38, 08.12.38, 28.01.46
Hitler 30.10.36, 08.38, 10.10.38
„Hitt blinda liðið“ 24.02.31, 08.10.35, 17.01.36, 07.05.36, 27.09.36, 15.08.38, 17.10.38
Hjá Dalabóndum 15.01.31
„Hjemkomst“ 07.02.37
Hjortø 10.01.25, 24.03.37
Hoel, Sigurd 16.10.36
Holberg, Ludvig 06.05.37, 10.07.38, 02.10.45
Holm, Hans Henrik 08.10.35, 01.08.38, 10.07.38, 28.08.38, 07.11.38
Holtsmark, Anne 08.10.35
Homer 18.07.36
„Hon var ikki gløgg“ 14.10.37
Hovedstrømninger 13.09.38
Huxley, Aldous 02.02.38, 10.10.45
„Hvat kann røra“ 09.12.36 (CM)
„Hvíldarløta“ 17.01.36
Hvørjum man tykja“ 17.10.38
Hærværk 20.08.36
Høbjergning ved Havet 07.02.37
Høffding 10.07.38, 01.08.38, 08.12.38, 28.01.46
„Høgni hin gamli“ 07.11.36
„Høgur himmal og eingi skýggj“ 29.11.24
Haavardsholm, Frøydis 01.08.38
Ibsen, Henrik 12.01.31, 08.02.36, 22.04.36, 26.04.37, 01.08.38
„Í búri“ 28.11.38
„Í grønum dølum“ 28.11.38

„Í grønum súsandi skógum“ 28.11.38
„Í Gøtu ein dag“ 07.11.38
„Inngangur“ 28.11.38
Ingeborg, se Lützen
„Ingibjørg“ 28.11.38
„In memoriam“ 22.04.36, 07.05.36
Intet Nyt fra Vestfronten 12.01.31
Illustreret Tidende 18.01.20
Isaksen, Chr. Holm (Kristin á Geil) 04.02.25, 15.01.31, 06.02.31, 17.01.36, 17.01.36, 26.04.37, 21.05.37, 01.09.45
Isholm, Eivind 06.05.37
Islenzk fornrit 08.10.35
Jacobsen, Christian Holm 01.08.38
Jacobsen, H.J., se Heðin Brú
Jacobsen, Jacob 29.11.24, 10.01.25, 04.02.25, 22.07.36
Jacobsen, J.P. 22.10.39
Jacobsen, Jørgen-Frantz 18.01.20, 14.01.25, 04.02.25, 22.11.30, 12.01.31, 06.02.31, 24.02.31, 08.10.35, 17.01.36, 30.01.36, 08.02.36, 17.05.36, 18.07.36, 22.07.36, 13.08.36, 19.08.36, 12.09.36, 16.10.36, 07.02.37, 18.02.37, 24.03.37, 26.04.37, 06.05.37, 10.05.37, 21.05.37, 14.07.37, 11.08.37, 02.02.38, 08.04.38, 21.05.38, 15.06.38, 03.07.38, 10.07.38, 01.08.38, 09.09.38, 13.09.38, 04.11.38, 07.11.38, 20.11.38, 07.01.39, 18.01.39, 07.02.39, 15.02.39, 22.10.39, 02.10.45, 10.10.45, 25.03.50, 09.01.55
Jacobsen, M.A. (Mads, Mass)10.01.25, 04.02.25, 22.11.30, 17.01.36, 30.01.36, 08.02.36, 22.04.36, 07.05.36, 17.05.36, 18.07.36, 28.10.36, 24.03.37, 02.07.38, 03.07.38, 01.08.38, 01.09.45, 02.10.45
„Jaguarin“ 07.05.36
Jakobsen, Jakob (dr. Jakobsen) 29.11.24, 04.02.25, 06.02.31, 30.01.36, 18.07.36, 08.04.38, 28.11.38
Jacobsen, Ole (Óli) 09.09.38, 07.11.38
Jacobsen, Aage 10.07.38
„Jákup á Møn“ 15.08.38, 17.10.38, 07.11.38
Janus, se Djurhuus
Jeaboque, se Sjabok
Jensen, Jákup 01.09.45
Jensen, Johannes V. 18.01.20, 10.01.25, 04.02.25, 16.10.36, 28.10.36, 09.12.36 (CM), 07.02.37, 26.04.37, 08.12.38
Jensen, Chr. 28.11.38
Jespersen, Otto 03.07.38
J.H.O.D., se Djurhuus, Janus
J.O., se Olsen, Jacob
Joensen, Emil 07.01.20, 28.08.38, 08.12.38
Joensen, Hans Debes 18.02.37
Joensen, Martin 07.11.36
Joensen, Poul F. 16.01.31, 06.02.31, 17.01.36
Joensen, S.E. 22.11.30
Johannesen, J.Chr. 30.07.38, 07.11.38, 09.01.55
Johanessen, P.C. 04.02.25
Johs.V., se Jensen
Jól í Føroyum 22.12.30
„Jól og sól“ 22.12.30
Jonsoknatt 10.07.38, 01.08.38, 28.08.38, 07.11.38
Jönsson, Gabriel 08.02.36
„Journalistens Nattevagt“ 26.05.36, 21.05.37
Journey's End 12.01.31
J.P., se Patursson
J.P.G., se Gregoriussen
Juvikingar 16.10.36
Jørgen-Frantz, se Jacobsen
Jørgensen, Johs. 05.09.37, 02.02.38
Kamban, Janus 19.08.36, 17.04.37, 10.10.45
Kamban, Guðmundur 03.07.38, 03.07.38
Kamerater 02.02.38
Kampen om mennesket 17.10.35
„Kanska um hundrað ár“ 28.11.38
Karl, se Bech
Kapitalen 30.10.36

Karsten, Ludvig 28.10.36
Kehler, Henning 02.02.38, 10.07.38
Keller, Gottfried 10.01.25, 01.08.38
„Kemur síðsta vápnafundur“ 28.11.38
Kielland, Aleksander 17.01.36, 07.02.37, 10.08.37, 02.02.38
Kierkegaard 10.08.37, 10.07.38
Kinck, Hans E. 10.01.25, 14.01.25, 04.02.25, 22.11.30, 08.10.35, 22.04.36, 07.05.36, 17.05.36, 11.06.36, 18.07.36, 16.10.36, 28.10.36, 30.10.36, 07.02.37, 21.05.37, 28.08.38, 07.11.38, 22.10.39
Kingo, Thomas 17.01.36, 07.05.36, 17.05.36, 26.05.36, 11.06.36, 22.07.36, 02.02.38, 15.08.38, 17.10.38, 07.11.38, 07.11.38, 18.01.39, 10.10.45
Kipling, Rudyard 28.01.46
Kirk, Hans 12.01.31, 06.02.31, 28.10.36, 30.10.36, 24.03.37, 26.04.37, 10.10.38
Kittelsen, Theodor 22.12.30
Kjølbro, Jógvan 02.07.38, 10.07.38, 01.08.38, 10.10.38, 01.09.45
Klingen 07.01.20
Klopstock 02.02.38
„Kongen sagde til datter sin“ 17.10.38
Koppel, Valdemar 21.05.38, 20.06.38, 10.07.38, 01.08.38, 09.09.38, 04.11.38, 20.11.38, 07.01.39, 19.04.39, 22.10.39
„Krabbaskelin“ 07.11.38, 28.08.38, 13.09.38
Kristeligt Dagblad 02.02.38
Kristensen, Tom 10.01.25, 22.11.30, 22.12.30, 18.07.36, 13.08.36, 20.08.36, 12.09.36, 16.10.36, 28.10.36, 09.12.36 (CM), 07.02.37, 18.02.37, 24.03.37, 10.05.37, 19.04.39, 22.10.39
Kristensen, Marius 20.06.38, 10.07.38
Kristin, se Isaksen, Chr.
Kristoffir, se Lützen
Kross, se Tingakrossur
Kruse 03.07.38
Kunoy 04.02.25
Kvívíkar-Jógvan 28.10.36
„Kvæði til Apollon“ 28.11.38
Kvøld“ 22.12.30, 08.02.36
Lagerkvist, Pär 02.02.38
Lambaa, Knud 07.05.36
La Rochefoucauld 18.01.39, 15.02.39
Larsen, Alf 07.01.20, 18.01.20, 17.05.36, 27.09.36, 28.08.38
Larsen, Thøger 08.10.35
Lauesen, M. 22.10.39
Lawrence 15.02.39
Laxness, Halldór 22.04.36, 07.05.36, 17.05.36, 24.03.37, 02.07.38, 03.07.38, 10.10.38, 08.12.38, 22.10.39, 28.01.46
Leirvik, Jæger 01.08.38
Lenin 28.01.46, 28.01.46
Lessing 22.12.30
Lidman, Sven 02.02.38
„Likkuróp“ 28.11.38
Lindberg 22.12.30
Linde, Ebbe 24.03.37, 17.04.37
Lisberg 07.01.20
Livet for Czaren 28.01.46
„Lívsgátan“ 24.02.31
London, Jack 19.08.36
Lognbrá 22.11.30, 15.01.31, 16.01.31, 06.02.31, 07.11.36, 17.04.37, 06.05.37
„Loki“ 28.11.38
Long, Richard 07.01.20, 18.01.20, 10.01.25, 04.02.25, 22.11.30, 22.12.30, 11.02.31, 17.01.36, 30.01.36, 08.02.36, 22.04.36, 07.05.36, 17.05.36, 26.05.36, 18.07.36, 31.07.36, 13.08.36, 12.09.36, 09.12.36 (CM), 07.02.37, 14.07.37, 05.09.37, 06.05.37, 02.07.38, 03.07.38, 01.08.38, 15.08.38, 17.10.38, 07.11.38, 20.11.38, 28.11.38, 15.02.39, 01.09.45, 01.09.45, 09.01.55
Lorentzen, Mogens 12.01.31
Louis, se Zachariassen
Ludvigsen, Arne 09.01.55

Lundborg, Ragnar 26.04.37
Lundström 28.10.36
„Lysavisen“ 26.05.36
Lützen, Elinborg 09.03.39, 03.11.45
Lützen, Ingeborg 22.11.30, 06.02.31
Lützen, Frú S. (Sigrid)12,11.16
Lützen, Kristoffir (Christoffer) 07.01.20, 22.11.30, 17.10.35
Lützen, Rigmor 22.11.30, 30.01.36
Læraren 11.08.37
Mads, se Jacobsen
Magnus, Erwin 17.10.35
„Mai-mynd“ 07.01.20
M.A.J., se Jacobsen, Mads A.
Malberg, Ellen 21.05.38
Mariane, se Matras, Marianna
Marius Kr. (Kristensen) 20.06.38,
Mark Twain 08.12.38
Markens grøde 22.04.36, 10.05.37
„Martsaften“ 18.01.20
„Mary Mardon“ 26.05.36
Marx 19.08.36, 30.10.36, 11.08.37, 01.08.38, 28.01.46
Mass, se Jacobsen, M.A.
Matras, Árni 17.10.35, 22.04.36, 04.05.36, 07.05.36, 18.07.36, 09.12.36, 17.04.37, 06.05.37, 01.09.45
Matras, Erikur 04.05.36, 22.04.36, 07.05.36, 09.12.36, 09.01.55, 17.12.57
Matras, Marianna 22.11.30, 22.12.30, 15.01.31, 06.02.31, 17.10.35, 08.02.36, 22.04.36, 04.05.36, 07.05.36, 09.12.36, 14.10.37, 08.01.38, 09.03.39, 01.09.45, 09.01.55
„Melodien, der blev væk“ 26.04.37
Mendelsohn, Felix 11.08.37, 13.09.38
Mennesket, det ukendte 30.10.36
Menneske og maktene 15.02.39
Merkið 29.11.24
„Mester og Lærling“ 26.05.36
Michelsen, Christian 15.06.38
Michelsen, Maria R. 10.07.38, 10.10.38
Midjord 04.02.25
A Midsummer Night's Dream 11.08.37
Midttun, Olav 24.02.31
Mikines, Sámal Joensen, (også skrevet Mykines) 08.02.36, 04.05.36, 07.05.36, 26.05.36, 18.07.36, 26.04.37, 14.07.37, 05.09.37, 10.10.45, 03.11.45
Mitens, Edw. 29.11.24, 22.11.30, 08.02.36, 30.07.38, 01.08.38, 28.08.38, 09.09.38, 09.01.55
„Moderen“ 18.01.20
„Móðurmálið“ 10.10.45
Molaug 01.08.38, 07.11.38, 01.09.38
Monrad Johansen 28.08.38
„Moses“ 29.11.24, 11.02.31, 24.02.31, 27.09.36, 08.04.38, 15.08.38, 07.11.38
Munk, Kaj 07.11.38, 08.11.38, 28.01.46
Munksgaard 08.09.27, 22.11.30, 08.10.35, 17.10.35, 22.04.36, 17.06.36, 19.08.36, 07.02.37, 05.09.37, 02.02.38, 22.10.39
Munthe, Gerhard 28.10.36, 28.08.38
Mussolini 28.01.46
Múllar, Müller 26.04.37, 02.10.45
Müller, Eiden 09.01.55
Møller, K.Friis 17.12.57
Mørne, Barbro 07.02.37
Napoleon 01.08.38
Nathansen 30.10.36, 09.12.36 (CM)
„Nattoget“ 26.05.36
„Natteregn“ 26.05.36, 12.09.36
„Natúrin“ 05.09.37
Niclasen, Poul 07.05.36, 07.02.37, 06.05.37
Niclasen, Sigga (Sigrid) 07.01.20
Niclasen, Sigurd 07.02.37
Nidhugg 06.05.37
Nielsen, Carl 12.05.37, 30.07.38
Nielsen, Ekke 18.01.20
Nietzsche 01.08.38
Noatun 03.07.38, 10.10.38, 17.10.38, 07.01.39, 22.10.39
„Nón“ 24.02.31, 17.10.38
Nólsøe, Páll 24.03.37, 07.11.38, 17.10.38
Nordenskjöld 17.01.36
Nordisk Tidskrift 08.09.27, 22.12.30, 11.02.31, 24.02.31, 08.02.36, 07.02.37
Norsk Aarbok 29.11.24
„Norske Løve“ 17.10.38
„Nú er várt lív sum lyktarljós“ 08.02.36
„Nú er tann stundin“ 15.08.38, 17.10.38
„Nú nemur náttin við smærur“ 27.09.36
Nya dgl. Allahanda 08.02.36
Nýggjar Yrkingar 28.11.38
Nyholm, se Debess
Obstfelder, Sigbjørn 18.01.20
„Ódn“ 18.01.20
Óli J., se Jacobsen
Ole Jakob 04.02.25
Olsen, Jacob 22.11.30, 22.12.30, 06.02.31
Olsen, Tróndur 08.10.35, 17.10.35, 12.09.36, 21.05.38, 10.07.38, 01.08.38, 15.08.38, 09.09.38, 10.10.38, 18.01.39, 09.03.39, 19.04.39
„O moður mín“ 28.11.38
„Oratorium“ 26.05.36
Ord och Bild 30.01.36, 04.05.36, 07.05.36, 17.05.36, 26.05.36, 11.06.36, 17.06.36, 18.07.36, 22.07.36, 09.12.36, 01.02.37, 07.02.37, 18.02.37, 24.03.37, 06.05.37, 20.06.38
Ortega, Gasset y 22.07.36
Over evne 01.08.38
„Pál fangi“ („Páll fangi“) 17.01.36, 30.01.36, 08.02.36, 09.12.36 (CM)
Palludan, Jacob 20.08.36, 04.11.38, 08.12.38
Pan 07.01.39
Pascal 11.08.37
Pasteur 01.08.38
Patursson, Jóannes 14.01.25, 04.02.25, 22.11.30, 12.01.31, 14.01.31, 06.02.31, 17.01.36, 08.02.36, 15.06.38, 02.07.38, 10.07.38, 30.07.38, 01.08.38, 09.09.38, 10.10.38, 07.11.38, 09.03.39, 01.09.45, 10.10.45
Patursson, Sverre 04.02.25, 07.02.37, 18.02.37, 27.06.37, 03.07.38
Paulus 09.12.36 (CM), 08.12.38
Peer Gynt 01.08.38, 07.11.38, 08.12.38, 01.08.38
Pest 11.08.37
Pedersen, P.M 17.12.57
Petersen, Erik 07.11.36, 10.07.38, 15.08.38, 17.10.38, 10.10.38, 04.11.38, 20.11.38
Petersen, Fríðrikur 04.02.25, 17.01.36, 22.04.36, 09.12.36 (CM), 07.11.38, 10.10.45
Petersen, Nis 08.02.36, 22.07.36
P.Carl Petersen(s fond) 22.10.39
Petersen, Storm 18.02.37, 10.07.38
Petersen, Thorstein 01.09.45, 02.10.45
Petit 31.07.36
Petra, se Djurhuus
P.H., se Henningsen
P.N., se Nolsø
Point counter Point 02.02.38
Politiken 29.11.24, 10.01.25, 08.09.27, 22.11.30, 22.07.36, 28.10.36, 30.10.36, 09.12.36, 26.04.37, 10.07.38, 10.10.38, 10.10.45, 17.12.57
Pontoppidan, Henrik 10.01.25
Potemkin, *Panserkrysseren Potemkin* (film) 12.01.31
Poulsen, Joen 14.01.25
Poul F.J., se Joensen
Poulsen, Johannes 12.01.31
„Profeturin Elias á Horebs fjalli“ 28.11.38
Purkhús 22.07.36
Pylli, Pølle, se Niclasen Poul
Paasche, Fredrik 22.12.30
van Paassen, Pierre 22.10.39
Rasmussen, Rasmus 10.01.25, 04.02.25
Regin, se Dahl
Reinhardt, Max 11.08.37
„Rejsebilleder og Parabler“ 17.05.36
„Reklameskibet“ 07.02.37
Remarque, Erik Maria 12.01.31, 02.02.38, 10.10.38
Restorff, Egil 09.12.36

Reymert, Poul 12.01.31
Richard, se Long
„Riðilin“ 27.09.36
Rigmor, se Lützen
Rilke 17.06.36
Rimestad, Christian 10.01.25, 06.02.31, 26.05.36, 18.07.36, 07.11.36, 09.12.36 (CM), 18.02.37, 20.06.38, 10.07.38
Rode, Helge 02.02.38, 10.07.38
„Rormand over bord“ 22.11.30
„Rógv nú, rógv nú, Páll Fangi“ 08.02.36
Rosenkrantz, Palle 07.01.39, 22.10.39
Rubov 10.07.38
Ruin, Hans 10.07.38
Runeberg 09.12.36 (CM)
Rundt Kap Horn 19.08.36
á Ryggi, Mikkjal 11.02.31, 24.02.31, 17.10.35, 17.01.36, 22.04.36, 15.08.38, 17.10.38, 17.10.38
á Ryggi, Olivar 17.01.36, 17.05.36
Rytter, Henrik 27.09.36
Rytter, Svenning 22.11.30, 15.06.38, 01.08.38, 28.11.38
Salka Valka 17.05.36, 08.12.38
Salminen 15.02.39
Salomonsens lexikon 20.06.38
Samuelsen, Andreas 04.02.25, 22.11.30, 12.01.31, 06.02.31, 26.04.37
Sandalmagernes Gade 20.08.36
Sange mod Vaardybet 08.09.27
Scarfe 10.10.45
Schiller 08.02.36, 22.04.36, 28.11.38
Schlemihl, Peter 08.10.35
Schubert 08.04.38, 13.09.38
Seedorph-Pedersen 01.08.38
Selander, Sten 24.02.31, 17.01.36, 22.04.36, 07.05.36, 17.05.36
Shakespeare 06.05.37, 11.08.37, 10.07.38
Sheriff, Robert Cedric 12.01.31
Sibelius 12.05.37
Sirius 29.11.24
Sivle, Per 26.04.37, 28.01.46
Sjabok, Sjabock, Sjabboch, Czabok, Jeaboque, se Jacobsen, Jacob
Sjá, nú sumrar“ 27.09.36
Sjöström, Birger 12.01.31
av Skarði, Símun 04.02.25, 22.12.30, 08.02.36, 01.08.38
Skilling 07.05.36
Skipper Worse 17.01.36
Skæling, Magnus 01.08.38
Skaalum 24.03.37, 26.04.37, 06.05.37, 08.04.38, 30.07.38
Sneskavlen brast 10.01.25, 04.02.25, 22.04.36, 17.05.36
Social-Demokraten, Føroya Social-Demokratur 10.01.25, 08.02.36, 19.08.36, 15.06.38
„Sodnkonan“ 10.10.38
Solberg, Harald 28.10.36
Sommerlandets Slot 08.12.38
„Songur um lívið“ 28.11.38
„Sonur mín“ 13.09.38
Sorø Amtstidende 10.01.25
„Sóttrøll“ 01.02.37
Spanske Høstdøgn 21.05.37
Stammens Røst 21.05.37
Stangerup, Hakon 13.08.36, 19.08.36, 20.08.36, 16.10.36, 18.02.37
Stauning 22.11.30, 12.01.31, 18.07.36, 26.04.37, 15.06.38, 02.07.38, 01.08.38
Steinbeck, John 28.01.46
„Stenpigen“ 26.05.36
Stevenson, R.L. 15.01.31, 22.10.39
Stig, se Heinesen
Stockholms-Tidningen 08.02.36
Stolpe, Svend 02.02.38
Storhetstid 10.01.25, 04.02.25
Storm P., se Petersen
Storm, Theodor 22.04.36, 11.06.36, 12.05.37
Stormen 17.05.36
Stormslitte kyster 08.02.36
Storstein, Olav 02.02.38
Strindberg, August 10.01.25, 08.02.36, 17.05.36, 11.08.37, 01.08.38
Strömberg, Kjell 08.02.36
Svabo 29.11.24
Svanberg, Nils 17.01.36, 07.05.36, 17.05.36
„Svarta fanor“ 17.05.36
Svendsen, Johan 30.07.38, 15.08.38
Svenska Dagbladið 17.01.36, 08.02.36
Svensson, Georg 10.07.38
Sverri, Sverri Prest, se Dahl
Sydsvensk Dagblad Snällposten 08.02.36
Syn og Segn 22.12.30, 16.01.31, 11.02.31
„Syrén“ 28.11.38
Södergran, Edith 01.02.37, 07.02.37, 18.02.37
Søren 29.11.24
17. Mai 22.12.30
Tagore, Rabindranath 18.01.20
Thesen, Rolv 05.09.37
Thomsen, Ejnar (Einar) 16.10.36, 17.04.37, 06.05.37, 04.11.38, 20.11.38, 07.01.39
Thomsen, Grímur 09.12.36 (CM)
Thomsen, Vilhelm 17.10.35
Thorup 01.08.38
Thulin, fru 22.04.36, 22.07.36
Tieck 13.09.38
„Til før.studentar“ 28.11.38
„Til Jóannes bónda“ 28.11.38
„Til K.“ 28.11.38
Tilskueren 22.12.30, 22.10.39
Tingakrossur 15.01.31, 19.08.36, 18.02.37, 21.05.37, 06.05.37, 05.09.37, 15.06.38, 01.08.38, 07.11.38, 28.11.38, 09.03.39, 01.09.45, 10.10.45, 09.01.55
„Tjaldur, ver velkomin“ 15.08.38, 17.10.38
Tobacco Road 08.02.36, 09.12.36, 24.03.37
Tom Kr., se Kristensen
Tórgarð, Hans 04.02.25
„Tornebusken“ 26.05.36, 11.06.36
Tórsteinsson, Guðmundur 22.12.30
„Trøllið við Sjógv“ 22.07.36
„Trækfuglene“ 18.01.20
„Træet og Tiden“ 26.05.36
Troens rare Klenodie 17.05.36
Tróndur, se Olsen
Á Trøðni, Heini 22.01.46
„Tvisturin rør“ 08.02.36
„Ulalume“ 27.09.36
„Under de søvntunge Tage“ 26.05.36
Undir víðum lofti 08.10.35
Ungt folk 10.01.25, 22.04.36, 17.05.36
„Unnist mær áðrenn síðstu nátt“ 28.11.38
„Upp alt ið Harrin hevur gjørt 08.04.38
„Uroldrig är den väg“ 02.02.38
Úr leikum og loyndum 10.10.45
„Úrslit“ 28.11.38, 28.11.38
„Út at rógva for Jóhannes“ 07.11.38
Útiseti 25.03.50
„Valborg danska“ 27.09.36
Valery 28.10.36, 10.10.45
Varðin 29.11.24, 10.01.25, 04.02.25, 22.11.30, 24.02.31, 08.10.35, 17.01.36, 22.04.36, 17.06.36, 18.07.36, 07.11.36, 07.02.37, 18.02.37, 26.04.37, 21.05.37, 06.05.37, 01.09.45
„Veðurtrøll“ 04.02.25, 28.08.38
„Velkommen igjen Guds engle smaa“ 02.02.38
„Vetur“ 22.07.36
Vi blindede trælle 02.02.38
„Við hond undir kinn“ 27.09.36
„Viðoy“ 27.09.36, 15.08.38, 17.10.38, 10.10.45
„Við øllum lívsins tilfari í standi-“ 02.02.38
Victoria 07.01.39
„Víkin fyri eystan“ 28.08.38
Villidunna (*Vildanden*) 26.04.37
Villon, Francois 11.02.31, 30.01.36
„Vísan um Hildigarð“ 28.11.38
„Vit gera bestan fongin“ 02.02.38
Voltaire 10.07.38
„Vuggevise“ 26.05.36
Västerbotten Kureren 08.02.36
„Vælkomin føroyingar“ 15.08.38
„Vætan“ 24.02.31, 08.04.38, 15.08.38, 17.10.38
„Vøluspá“ 28.08.38
„Vårt land“ 09.12.36 (CM)
Hr. Wahlin 04.05.36, 07.05.36
Wergeland, Henrik 17.05.36
Wildenvey, Herman 18.01.20, 01.08.38
Wilson, Woodrow 28.01.46

Winther, Christian 28.11.38
Winther, Gunnar 07.02.37
Winther, Mads 04.02.25
Waagstein, Jógvan 28.10.36, 30.07.38, 15.08.38
Yvir teigar og tún 01.02.37, 07.02.37, 17.10.38
dr.Z, Zachariassen, Joen 01.08.38
Zachariassen, Louis 07.01.20, 17.01.36
Zahle (dansk minister)14.01.25
Zahle, se Olsen, Jacob
Zilliacus, Emil 24.03.37
Ziska 22.11.30
Örebro Dagblad 08.02.36
„Øya“ 27.09.36
Aakjær, Jeppe 12.11.16, 08.02.36, 13.08.36, 27.09.36, 22.01.46
Aandeligt sjungechor 07.11.38
Aas, docent 08.02.36

II Register for brev mellom Christian Matras og Karsten Hoydal

Aldan 03.03.46, 01.07.48
Aldunate, Arturo 20.11.55
Andreasen, Andreas Jens Pauli 08.02.46, se Jens í Dali
Annika, se Hoydal 16.01.46
við Ánna, Jógvan 19.05.56
Árni, se Matras
Astrup, Nikolai 09.09.50, 15.09.50, 18.09.50, 02.10.50, 27.10.50
Aukrust, Olav 12.02.47
„Auld lang syne“ 02.09.45
Aurelius, Marcus 26.09.47
Árið í kring 18.06.48
Barnasongbókin 26.03.46
Barnet 20.07.48
Bech, fru 25.02.52
Beltisgyrði 04.12.49, 12.12.49
Bennedsen 30.12.52
Bergh, Volmar 12.09.47
á Biskupstød, Hans 15.12.48, 18.01.49, 12.02.49, 23.04.49
Bjartalíð, John Reid 06.10.52
Bjørnvig, Thorkild 13.11.55
Bodén, Bertil 15.12.48, 23.04.49
Bókaprent 26.03.46
Bókadeild Føroyingafelags 26.03.46, 04.11.49, 01.12.50, 07.11.51
Bonniers Litterära Magasin 15.12.48, 04.01.50
Bóndin, se Patursson, Jóannes
Brú, Heðin 28.01.47, 12.02.47, 26.09.47, 17.04.48, 30.08.48, 20.11.48, 08.12.48, 15.12.48, 18.01.49, 02.05.49. 10.06.49, 17.06.49, 08.07.49, 04.08.49, 13.08.49, 18.08.49, 29.10.49, 18.08.50, 09.09.50, 27.10.50, 08.03.51, 15.09.51, 23.09.51, 07.11.51, 26.03.55
Bruun, Emil 23.09.48
Bruun, Gudmund 23.09.48, 03.08.56
Búgvin 08.02.46
Burns, Robert 02.09.45, 27.03.46, 27.04.46, 15.12.48, 16.09.54
„Bænadiktskvæðið“ 18.06.48
Cervantes 26.09.47
la Cour, Poul 23.04.49, 04.01.50
Crayon 08.03.51
Dagblaðið 28.01.47, 18.01.48, 16.10.49, 04.12.49
Dahl, Jákup 04.12.49
Dahl, Pauli 03.03.46
Dahl, Regin 02.09.45, 27.04.46, 18.01.48, 16.07.48, 04.08.49, 29.10.49, 17.11.49, 12.12.49, 13.11.55
Dahl, Sverri 08.02.46, 26.09.47, 18.01.48, 17.04.48, 04.11.49
Dahl, Aage 03.03.46
í Dali, Jens 08.02.46, 26.09.47, 18.01.48, 18.06.48, 01.07.49, 08.07.49, 13.08.49, 29.10.49, 04.11.49, 17.11.49
Dalsgaard, Hans 20.07.48, 26.09.49
Dalsgaard, Tórur 03.03.46
Dalsgaard, Valdemar 06.10.52
Dam, Peter Mohr 02.09.45, 27.03.46, 10.04.46, 04.11.49, 18.08.50, 30.12.52. 02.03.53, 17.04.53, 21.04.53, 13.11.55

Danielsen, Dánjal Pauli 08.02.46, 17.04.48
Dánjal Kunoyingur, se Niclasen, D.J.
Dánielsen, Victor 13.08.49, 18.08.49, 06.09.49, 28.09.49, 17.11.49, 12.12.49
Dass, Petter 18.06.48
Dávur, se Magnussen
Debess, Nyholm 26.09.49
Degningsælið 17.12.53
hjá Demussi, Jóanes 03.03.46
Dimma, se *Dimmalætting*
Dimmalætting 18.01.48, 18.08.50
Djurhuus, Hans Andrias (H.A.) 08.02.46, 03.03.46, 27.04.46, 12.02.47, 30.08.48, 14.12.51, 13.01.52, 25.02.52, 13.09.52
Djurhuus, Hákun 16.12.47, 18.01.48, 21.04.53
Djurhuus Nielsen, Hjørdis 17.06.49
Djurhuus, Jens Hendrik Oliver (Janus) 08.02.46, 20.07.48, 23.09.48, 14.12.51, 13.01.52, 25.09.52
Djurhuus, Napoleon 08.02.46, 08.07.49, 13.08.49, 29.10.49, 17.11.49, 12.12.49
Djurhuus, Petra 26.09.49, 13.01.52, 13.09.52
Djurhuus, Tummas Napoleon (Th) 23.09.51, 16.12.52
Don Quijote 03.03.46, 26.09.47, 18.01.49
D.P., se Danielsen
Dostojevski 18.06.48, 20.11.48, 08.12.48, 02.05.49, 17.06.49, 01.07.49, 13.08.49, 29.10.49, 17.11.49
„Dreymin“ 17.06.49
á Dul, Páll 24.06.49
„Ein Skálavíksferð“ 18.01.48
Ejdesgaard, H.M. 30.08.48, 21.09.52, 25.09.52
Einarsson, Karl 25.09.52
Eirikur, se Matras, Eirikur
Elinborg, se Lützen
Eliot, T.S. 12.02.47, 15.12.48
Epiktet 26.09.47
Erbridge, James 18.01.48
Eriksen, Gunnar 18.08.50, 15.09.50
Erlendur, se Patursson
Evensen, Tórarinn 16.01.46, 16.10.49
Eysteroy, John 16.09.54
Feðgar á ferð 15.12.48
Ferð Gullivers 07.11.51
Fiskimenn 03.03.46, 12.02.47, 18.01.49
Fiskivinnublað Føroya 09.02.48, 16.10.49
14.September 04.01.50, 13.01.52, 09.01.53, 20.02.53
Flekk, Flóvin 16.10.49
Flókatrøll 30.02.48, 08.12.48, 15.12.48, 17.06.49, 01.07.49, 29.10.49
Fon, Sverri 16.01.46, 18.06.48
Fragmenter af en Dagbog 23.04.49, 04.01.50
„Fram við landi“ 13.08.49, 29.10.49
Freud 08.12.48, 15.12.48, 02.05.49, 01.07.49, 13.08.49, 29.10.49, 18.08.50, 09.09.50, 15.09.50, 18.09.50, 27.10.50, 24.10.55
Frihet 23.04.49
Fríu Føroyar 02.09.45
Fróðskaparrit 27.03.46, 13.06.57
„Fuglakvæði“ 13.08.49, 29.10.49
Fuglar og fólk 18.01.48
Fuglaframi 18.01.48
Føroya kvæði (CCF) 08.02.47
Føroysk Songløg 18.01.48
Gamlar gøtur 18.06.48
Gelsted, Otto 08.12.48, 15.12.48
Gluggin 16.01.46, 10.04.56, 13.06.57
Gorki, Maxim 16.01.46,
Grønbech. Vilh. 26.09.47, 20.07.48, 12.02.49
Hammershaimb, Maria 10.06.49, 08.07.49,
Hammershaimb, V.U. 12.12.49
Hansen, Jóhanna Maria Skylv 18.06.48, 30.08.48
Hansen, Martin A. 18.01.49
Hansen, Poul 04.11.49
Hanus, se Joensen, Hanus Debes

Haugland, Åge 08.12.48, 13.08.49
Háberg, Peter 16.01.46, 03.03.46,
„Herbert May“ 18.01.48
H.D., se Djurhuus, Hákon
H.D.J., se Joensen, Hans Debes
Heidnir Sannleikssøkjarar 26.09.47
Heimur og heima 28.08.47
Heinesen, Jens Pauli 16.12.52, 17.12.53
Heinesen, William 08.02.46, 03.03.46, 12.02.47, 17.02.47, 18.01.48, 17.04.48, 20.07.48, 23.04.49, 16.10.49, 04.11.49, 04.12.49, 12.12.49, 08.03.51, 15.09.51, 13.09.52, 30.12.52, 09.01.53, 12.03.53, 13.06.57, 16.12.57
Heini, se á Trøðni
Heini Havreki 20.12.54
Helgason, Jón 08.12.48, 02.05.49, 13.08.49
Hemingway 18.06.48
Henningsen, Poul 30.08.48
Hentze, Jóhan 02.09.45
Heretica 18.01.49, 23.04.49, 04.08.49, 13.11.55
„Heystsøga“ 18.01.49
„Hin langa náttin“ 08.12.48
„Hitt sovandi barnið“ 23.05.47
Hitt ævinliga gonguverkið 30.08.48
Hjalmar, se Jacobsen
Hjort, Bror 26.09.49, 17.11.49, 27.11.49, 04.12.49
Hoel, Sigurd 23.04.49
í Horni, Dánial 08.02.46
Horsbøl, Anna 10.06.49, 08.07.49
Hoydal, Annika 16.01.46, 08.07.49, 04.08.49, 19.07.54, 26.03.55, 24.10.55, 19.05.56
Hoydal, Egil 19.07.54
Hoydal, Gunnar 26.03.55
Hoydal, Kjartan 19.07.54, 26.03.55
Hoydal, Marie Louise (Misse) 16.01.46, 08.07.49, 01.12.50, 17.12.53, 19.07.54, 26.03.55, 24.10.55, 20.11.55, 19.05.56, 16.12.57
í Hoyvík, Olaf 08.02.46, 26.03.55
Huset i mørkret 23.04.49
Husted Andersen 18.01.48, 04.11.49
„Hvíldin hin miskunnsama“ 23.05.47, 28.08.47
við Høgadalsá, Hanus, se også Hans Vang 08.02.46, 10.04.46, 27.04.46, 12.09.47, 17.04.48, 20.12.54
Højgaard, H.J.H. 18.01.48
Ibsen, Henrik 18.01.49
Ibsen, Sigurd 18.01.49
Jacobsen, Chr. Holm 16.01.46, 28.08.47, 13.01.52
Jacobsen, Esmar 08.03.51
Jacobsen, Hans Marius (Kell) 16.01.46
Jacobsen, H.N. 16.01.46, 26.03.46, 10.06.49, 12.03.53, 10.06.54
Jacobsen, Hjalmar 16.01.46, 26.03.46, 25.05.46, 12.02.47, 16.10.49, 13.01.52
Jacobsen, Jacob 08.02.46, 27.03.46, 17.06.49, 01.07.49, 08.07.49, 13.08.49, 29.10.49
Jacobsen, Jørgen Frantz 12.02.47, 17.02.47, 28.09.49, 12.03.53
Jacobsen, M.A. 13.09.52
Jacobsen, Ole (Óli) 03.03.46, 26.09.47, 18.06.48, 07.01.49, 02.05.49, 17.02.57
Jakobsen, Jakob, (dr. Jakobsen) 10.06.49, 17.06.49
í Jákupstovu, Jákup 27.03.46, 10.04.46, 17.04.48
Jeremia 30.08.48
Jóan Jakki á Viðareiði 08.07.49
Jóannes Bónda, se Patursson, Jóannes
Joensen, D.J. 21.09.52
Joensen, Einar 16.01.46, 08.02.46, 03.03.46
Joensen, Hans 16.01.46
Joensen, Hans Debes 27.03.46, 10.04.46, 27.04.46, 28.01.47, 12.02.47, 15.08.47, 18.01.48. 20.07.48, 26.09.49, 04.12.49, 12.12.49, 04.01.50, 18.09.50, 11.12.52, 16.12.57
Joensen, Martin 03.03.46, 27.03.46, 10.04.46, 28.01.47, 12.02.47, 26.09.47, 18.01.48, 20.07.48, 18.09.50, 27.10.50, 15.09.51, 23.03.51, 23.09.51, 13.01.52, 13.09.52, 21.09.52,25.09.52, 08.10.52, 16.12.52, 20.02.53, 02.03.53, 12.03.53
Joensen, Poul F. 16.01.46, 27.04.46, 30.12.52
Joensen, Poul 03.03.46
Joensen, Robert 26.09.47
Joensen, Sigurð 08.02.46, 18.01.48, 09.02.48, 08.12.48, 23.04.49
Johannesen, Marius 20.07.48, 26.09.49
Johansen, Harry 26.03.46, 12.02.47, 12.09.47, 26.09.49, 28.09.49, 16.10.49, 04.11.49, 17.11.49
Jól Uttanlendis 01.12.50
Joyce, James 24.10.55
Jørgen-Frantz, se Jacobsen, Jørgen-Frantz
Jørgensen, A.M. 23.09.48
Kafka, Frantz 12.02.47
Kalevala 18.01.48
Kamban, Janus 18.01.48, 09.02.48, 23.09.48, 23.10.48, 15.12.48, 10.06.49, 04.01.50,
Kampmann, Jack 20.07.48, 23.10.48
Kinck, Hans E. 02.03.53
Kirk, Hans 08.03.51
Kjølbro, Evald 18.01.48, 21.04.53
Kjølbro, Jógvan 18.01.48, 20.11.48, 17.06.49, 24.06.49, 01.07.49, 08.07.49, 04.01.50
Klein, Hans Pauli 06.10.52
Koestler, Arthur 12.02.47
Kross, se Tingakrossur
Kunoyar-Bjarni 20.02.53
Land og folk 08.12.48
Landnám 23.03.47
Lagnan 08.02.46
Larsen, Peter 20.07.48
Laxness, Halldór 30.12.52, 13.11.55, 10.04.56
Leaves of Grass 16.10.49
Leivestad, Asbjørn 09.09.50
í Líð, Regin, se Rasmussen, Rasmus
Leysasøkk 27.04.46
Lockwood, W.B. 30.12.52, 09.01.53, 21.04.53
á Lofti, Petur 16.12.52
Long, Rikard 02.09.45, 16.01.46, 08.02.46, 22.04.46, 27.04.46, 13.08.49, 26.09.49, 04.11.49, 17.11.49, 27.11.49, 04.12.49, 18.08.50, 15.09.51, 23.09.51, 14.12.51, 13.01.52, 21.04.53, 13.06.57
Lorca, Federico Garcia 24.10.55
Lovorð 17.12.53
Lützen, Elinborg 08.12.48, 15.12.48, 14.12.51
Lützen, Ingeborg 15.12.48
Lützen, Knud (Knút) 18.01.48
Lützen, Leivur 08.12.48, 07.01.49, 10.06.49, 15.09.50, 27.10.50
Lützen, Rigmor 08.02.46
Lützen, Sigrid 27.04.46
Lützen, Sjúrður 08.12.48, 15.12.48, 10.06.49, 17.06.49, 24.06.49, 08.07.49, 18.08.49, 28.09.49
Maeterlinck, Maurice 20.07.48
Magnussen, Dávur 17.06.49, 04.12.49, 12.12.49
Magnussen, Vilhelm 03.03.46, 27.03.50
Malan 30.12.52
Maria, se Mikkelsen
Maria Skylv, se Hansen, Jóhanna Maria Skylv
Marianna, se Matras
Marie Louise, se Hoydal
Matras, Árni 02.09.45, 16.01.46, 08.02.46, 16.12.47, 15.12.48, 04.08.49, 12.03.53, 17.12.53, 13.05.56
Matras, Eirikur 28.01.47, 02.05.49, 04.08.49, 07.11.51, 17.12.53, 20.11.55, 17.02.57
Matras, Marianna 03.03.46, 12.09.47, 16.12.47, 09.02.48, 17.04.48, 01.07.48, 20.07.48, 23.10.48, 15.12.48, 02.05.49, 28.09.49, 16.10.49, 27.11.49, 27.03.50, 01.12.50, 07.11.51, 14.12.51, 25.02.52, 17.12.53, 19.07.54,

26.03.55, 26.03.55, 26.03.55, 24.10.54, 13.11.55, 13.11.55, 20.11.55, 10.04.55, 13.05.56, 19.05.56, 17.02.57, 16.12.57
Marx 18.06.48. 08.12.48, 07.11.51, 24.10.55
Mellem Bjerg og Brænding 17.02.57
Menneskelig Kvintessens 18.01.49
Michelsen, Ólavur 16.12.52, 17.12.53
Mikines, Sámal Joensen 03.03.46, 08.12.48, 10.06.49, 14.12.51, 20.02.53, 20.11.55
Mikkelsen, Maria R. 08.02.46, 12.09.47, 16.12.47, 09.02.48, 17.04.48, 18.06.48, 30.08.48, 23.09.48, 23.10.48, 08.12.48, 18.01.49, 02.05.49, 10.06.49, 17.06.49, 08.07.49, 04.08.49, 13.08.49, 18.08.49, 29.10.49, 17.11.49, 15.09.50,
Mikkjal, se á Ryggi
Milepælen, *Møte ved milepelen* 23.04.49
Misse, se Hoydal, Marie Louise
Mitens, Edward 30.08.48, 04.11.49, 16.12.57
Mjólkajensen 27.03.50
Moder Syvstjerne 09.01.53
Mohr, Kjartan 16.12.47
Mohr, Niels Pouli 16.12.47, 13.09.52
Mohr, Nicolaj 13.09.52, 25.09.52
Mohr, Per 04.12.49, 04.12.49, 12.12.49, 07.11.51, 13.01.52, 25.02.52, 13.09.52, 21.09.52, 25.09.52, 06.10.52, 11.12.52, 09.01.53, 10.06.54
Mortanson, Eilif 30.12.52, 12.03.53
Mortensen, Arnbjørn 16.12.57
á Múla, Guttorm 13.01.52
Munksgaard 01.07.49, 28.09.49
Mús, se Rasmussen, Jóannes
Myrkrið Reyða 28.01.47, 12.02.47
Møller, Andreas 12.03.53
Møller S.L. 20.11.48, 01.07.49
Naguib, Muhammad 02.03.53, 12.03.53
„Nattarljóð“ 12.02.47
Neruda, Pablo 24.10.55, 20.11.55
Niclasen, Bjarni 20.05.53
Niclasen, Dánjal (D.J.) 28.01.47, 18.06.48, 13.08.49, 29.10.49, 17.11.49, 17.04.53
Niclasen, Poul 17.06.49, 04.11.49
Niclasen, Z. 03.03.46
Nolsoyar Páll 23.05.47, 23.04.49, 07.11.51
Norðlýsið 18.01.47, 09.02.48
Nolsø, Johs. 02.09.45, 08.02.46
Nolsøe, Pall 07.11.51
Nornagestur 16.01.46, 08.02.46, 02.05.49
Norrøna Forlagið 16.01.46, 03.03.46, 26.03.46
Nýtt land 16.01.49
Óli, se Jacobsen, Ole
Olson, Axel 26.09.49
Olsen, Tróndur 02.09.45, 16.01.46, 08.02.46, 27.04.46, 25.05.46, 18.01.48, 18.06.48, 30.08.48, 02.05.49, 17.06.49, 28.09.49, 29.10.49, 17.11.49, 04.12.49, 17.04.53, 21.04.53, 30.04.53
Óttukvæði 13.11.55
Oyggjaskeggja 06.09.49
Pallis, Svend Aage 26.09.47
Paludan, Jacob 17.06.49
Patursson, Erlendur 16.01.46, 08.02.46, 17.04.48, 23.04.49, 18.08.50, 08.03.51, 07.11.51, 13.01.52, 09.01.53, 17.04.53, 21.04.53, 20.12.54, 26.03.55, 13.11.55
Patursson, Jóannes 16.01.46, 08.02.46, 10.04.46, 28.01.47, 26.09.47, 30.08.48, 23.04.49, 13.01.52, 20.12.54
Patursson, Páll 16.12.47
Patursson, Sverri 18.01.48
Pedersen, Poul P.M. 17.02.57
Petersen, Erik 18.01.48
Petersen, Fríðrikur 30.04.53
Petersen, Poul 13.01.52, 30.12.52, 09.01.53, 20.02.53, 02.03.53, 17.04.53, 21.04.53
Petersen, Thorstein 02.09.45, 16.01.46, 08.02.46

Petersen, Sofia 23.09.51, 07.11.51, 25.02.52, 13.09.52
Petersen, Wensel 16.01.46
Poli, se Djurhuus, Napoleon
Politiken 26.09.49
Pollavilhelm, se Poulsen, Vilhelm S.
Poul F., se Joensen
Poul P.M., se Pedersen
Poulsen, Eliesar 18.08.49, 06.09.49, 16.10.49, 06.10.52
Poulsen, Jóhan 02.03.53
Poulsen, Ludvig 16.01.46
Poulsen, Vilhelm S. 10.06.49, 17.06.49
„Provence“ 18.01.48
Pylli, se Poul Niclasen
Rasmus á Háskúlanum, se Rasmussen
Rasmussen, Jóannes 15.08.47. 20.07.48, 18.01.49, 04.08.49, 26.09.49, 07.11.51, 09.01.53, 21.04.53, 24.10.55, 16.12.57
Rasmussen, Rasmus 16.01.46, 08.02.46, 18.01.48, 18.06.48
Rasmussen í Ringkøbing 08.02.46, 12.03.53, 17.04.53
Rasmussen, Stig 03.03.46, 01.07.48, 20.07.48, 30.08.48
Regin, se Dahl
av Reyni, Ingálvur 04.12.49, 14.12.51
Rikard, se Long, Rikard
Roosevelt, Franklin D. 30.08.48
á Ryggi, Mikkjal 30.08.48, 16.10.49, 17.11.49
Salome 20.07.48
Samuelsen, Peter Jul 21.04.53
Sartre, Jean-Paul 12.02.47
Schrøter, J.H. 18.06.48
Selection 20.11.55
Seneca 26.09.47
Silvestre Revueltas 20.11.55
Shelley, Percy Bysshe 30.04.53
„Sigl oyggj fram úr mjørka“ 28.08.47
Sjákup, Sjabbock, Sjabbokk, Sjabbok, se Jacobsen, Jacob
av Skarði, Jóannes 03.03.46, 20.12.54
av Skarði, Símun 16.01.46. 04.11.49
Í skýmingini 08.12.48, 18.01.49
Skæling, Magnus 23.09.51, 14.12.51
Sloans hús 12.02.47
Smith, Ruth 14.12.51
Sosialurin/Føroya Social-Demokratur 03.03.46, 27.03.46, 28.01.47, 16.10.49
„Song of Myself“ 16.10.49, 18.09.50, 27.10.50
Steining, Jørgen 18.06.48, 08.12.48
Stephanow 19.07.54
Stórimaður, se Kjølbro 17.06.49, 01.07.49
Storm, Ole 13.11.55
Strindberg 20.07.48
Stubbar 04.12.49, 04.01.50, 18.08.50
Svabo, Jens Christian 13.09.52
Synge, John Millington 08.12.48
Syngjandi grót 23.05.47, 08.07.49, 14.12.51, 16.12.52
Tað lýsir á landi 02.03.53
Tanker i en skorsten 18.01.49
Thomsen, Emil 10.06.54
Thomsen, Richard B. 08.02.46, 07.01.49, 18.01.49, 02.05.49, 12.03.53
Thiis, Jens Peter 15.12.48
Tímin 02.09.45, 16.01.46, 08.02.46
Tingakrossur 16.01.46, 08.02.46, 03.03.46, 18.01.48, 09.01.53
Tórarinn, se Evensen
Torp Oscar 30.08.48
í Torvinum, Kristian 30.08.48
Tróndur, se Olsen, Tróndur
á Trøðni, Heini 26.03.47, 09.02.48, 17.04.48, 20.07.48, 30.08.48, 08.12.48, 15.12.48, 02.05.49, 10.06.49, 17.06.49, 24.06.49, 08.07.49, 18.08.49, 28.09.49, 16.10.49, 04.11.49, 17.11.49, 04.01.50, 04.01.50, 18.08.50, 15.09.50, 02.10.50, 20.02.53
Ulysses 24.10.55
Vang, Hans, se við Høgadalsá 10.04.46, 27.04.46
Varðin 16. 01.46, 27.04.46, 12.02.47, 15.12.48, 13.06.57
Vesaas, Tarjei 23.04.49
á Viðareiði, Jóan Jakki 08.07.49 (KH)

Viðstein, M.S. 16.10.49
Wang, Knútur 08.03.51
Warner, Rex 12.02.47
Whitman, Walt 26.09.47, 16.10.49, 18.09.50, 02.10.50, 27.10.50, 14.12.51, 24.10.55
Why was I killed 12.02.47
Winther, Kartni 02.09.45, 16.01.46, 03.03.46, 26.03.46, 27.03.46, 09.02.48
Wilde, Oscar 20.07.48, 26.09.49
Wivel, Ole 04.08.49, 13.11.55
Waagstein, Jógvan 16.01.46, 20.07.48, 14.12.51
Zachariassen, Louis 08.02.46, 03.03.46, 23.09.51, 07.11.51
Zachariassen, Ulf (Úlvur) 28.08.47, 18.06.48
Ziska, A. 02.09.45

Bibliografi

Utrykt materiale:

Brev fra Christian Matras til William Heinesen 1916-1937 i håndskriftavdelingen ved Det Kongelige Bibliotek, København, KB: Ut. 677.
Brev fra William Heinesen til Christian Matras 1924-1957 i arkivet ved Føroyamálsdeildin, Fróðskaparsetur Føroya, Tórshavn, FMD: H nr.10-03 p.nr.10.
Brev fra Christian Matras til Karsten Hoydal 1946-1957 i arkivet ved Føroya Landsbókasavn, Tórshavn, FLB: E 715.1
Brev fra Karsten Hoydal til Christian Matras 1945-1957 i arkivet ved Føroyamálsdeildin, Fróðskaparsetur Føroya, Tórshavn, FMD: H nr.10-02 p.nr.05
Egne kopier av Christian Matras' notater om William Heinesen fra før materialet ble overtatt av FMD. Deriblant også kopi av manuskript til *Oyggjaskeggi* januar 1950 og notat til William Heinesens 70-årsdag i 1970.
Niclasen, Anfinnur: *En Christian Matras bibliografi 1917-1975.* Manuskript i arkivet ved Føroya Landsbókasavn (1978).

Trykte kilder og oppslagsverk:

Andreassen, Hanus: *J.H.O. Djurhuus. Ein bókmentalig ævisøga* II og III. Tórshavn 1995 og 1997, Mentunargrunnur Studentafelagsins.
Aschehougs konversasjonsleksikon. Oslo 1972-1975, H.N. Aschehoug & Co.
Aukrust, Olav: *Dikt i samling.* Oslo 1967, Gyldendal Norsk Forlag.
Berghamar, Sigurd: *– men Gud gav vøkst.* Tórshavn 1992, Forlagið Afturljóð.
Beyer, Harald: *Norsk Litteraturhistorie*. Revidert og utvidet ved Edvard Beyer. Oslo 1963, Aschehoug.
Bíblia. Keypmannahavn 1990, Det danske bibelselskab.
Brovst, Bjarne: *Det muntre Nord. William Heinesens Liv og Digtning.* Gylling 1987,Centrum.
Brovst, Bjarne: *William Heinesen, Jørgen-Frantz Jacobsen og Barbara.* Herning 2000, Poul Kristensens Forlag.
Brøndsted, Mogens og Sven Møller Kristensen: *Danmarks Litteratur fra 1870 til Nutiden. København 1966, Gyldendals Uglebøger.*
Clausen, Karl: „Færøske Folkemelodier i dansk sang og forskning" i *Fra Færøerne: Úr Føroyum* V. København 1969, Dansk-Færøsk Samfund København.
Dahl, Árni: *Bókmentasøga II 1876-1939*. Tórshavn 1981, Forlagið Fannir.
Dahl, Árni: *Bókmentasøga III 1940-1979.* Tórshavn 1983, Forlagið Fannir.
Dahl, Árni: „Ævisøgur" i *Løgtingið 150. Hátíðarrit.* bd.2. Tórshavn 2002. Løgtingið.
Dahl, Marianna Debes: *Meðan løtur líða – brotamyndir úr gerandisdegnum tíðliga í tjúgundu øld* bd.I., Tórshavn 2001, Fannir.
Dalsgarð, Arnbjørn Ó.: *Føroysk blaðsøga* 1852-2002. Vestmanna 2002, Sprotin.
Djurhuus, J.H.O.: *Yrkingar 1898-1948.* Savnað, skipað og skrivað viðmerkingar hevur Christian Matras. 1988, Mentunargrunnur Studentafelagsins.
Enni, Jóhannes (red.): *William ummælir fagrar listir. Umrøður og ummæli, ið William Heinesen skrivaði 1924-1984.* Tórshavn 2000, Forlagið Fannir.
Færøerne I-II. Udgivet af Dansk-Færøsk Samfund i kommision på Det Danske Forlag, København 1958.

Føroysk orðabók. Tórshavn 1998, Føroya Fróðskaparfelag.
Garton, Janet: *Amalie Skram. Brevveksling med andre nordiske forfattere.* København 2005, C.A. Reitzels Forlag.
Hammershaimb, V.U: *Færøsk Anthologi.* bd.II, København 1891, S.L.Møllers Bogtrykkeri. Gjenopptrykt 1991, Bókagarður.
Hansen, Gerhard, *Eindarmentan føroyinga og vekingarrørslurnar.* Tórshavn 1987, Bókagarður. Emil Thomsen.
Hansen, Jørn Astrup og Jóan Pauli Joensen: *Føroyar og bankarnir í 100 ár.* Tórshavn 2006, utg. Føroya Banki.
Hansen, Jógvan Símun: *Tey byggja land* bd.7, Tórshavn 1981, Egið forlag.
Heinesen, William:"Nogle færøske Lagtingstalere" i *Politiken* 24.03.1925.
Heinesen, William:"Christian Matras. En færöisk lyriker" i *Ord och Bild*, Stockholm 1937.
Heinesen, William: „Lívsins undur. Karsten Hoydal: *Vatnið og ljósið*" i *14. September* Nr.72, 1960.
Heinesen, William: „Skaldið Christian Matras" i *Varðin* 1961, bd.34
Heinesen, William: „Ljóð av ævinliga vøtnum" i *Varðin* bd.41, Tórshavn 1973, Felagið Varðin. Manuskriptkopi på dansk: „Karsten Hoydals digte".
Heinesen, William: *Føroysk list*. Tórshavn 1982, Bókagarður. Emil Thomsen.
Heinesen, William: *Samlede Digte*. Rødovre 1984, ROLV forlag.
Heinesen, William: *God aften Måne, godaften min ven.* Fredriksberg 1989, Fiskers Forlag.
Hoydal, Karsten: „William Heinesen, Det gode håb" i *Varðin* 1966, bd.37.
Hoydal, Karsten: „Mynd av skaldi og jørðildi tess" i *Varðin*. 1971, bd.40.
Hoydal, Karsten: *Teinur og tal. Yrkingar.* Tórshavn 1972, útgáva: Emil Thomsen.
Højby, Sigurd: „Indledning" til *Ludvig Holberg. Epistler og Moralske Tanker.* København 1966, Gyldendals Uglebøger.
Hägg, Göran: *Den svenska litteraturhistorien.* Stockholm 1996, Wahlström & Widstrand.
Jacobsen, Jørgen-Frantz: *Nordiske kroniker.* København 1943, Gyldendal.
Jákupsson, Bárður: *Myndlist í Føroyum*. Vestmanna 2000, Sprotin.
Johannessen, Birgar: *Havnin – folk og yrki 1900-1939.* Tórshavn 2007, Egið forlag.
Kampp, Aa.H.: „Ole Jacobsen" i *Fra Færøerne: Úr Føroym* IX-X. København 1983, Dansk-Færøsk Samfund København.
Levy, Jette Lundbo, Klaus P. Mortensen og Erik A. Nielsen: *Litteraturhistorier. Perspektiver på dansk teksthistorie 1700-1970.* København 1994, Danmarks Radio Forlaget.
Long, Rikard: *Kveikt og kannað*. I urvali eftir Hanus Andreassen. Tórshavn 1979, Føroya Skúlabókagrunnur.
Lothe, Jakob, Christian Refsum og Unni Solberg: *Litteraturvitenskapelig leksikon.* Oslo 1999, Kunnskapsforlaget.
Løgtingið 150. Hátíðarrit bd.2 og 3. Tórshavn 2002 og 2003. Red. Finnbogi Isaksen og en redaksjonskomite nedsatt av lagtingets formannskap. Utgitt av Lagtinget til 150-årsjubileet. Bd.1 inneholder lagtingets historie av Hans Andrias Sølvará.

MacArthur, Elisabeth: *Extravagant Narratives. Closure and Dynamics in the Epistolary Form.* Princeton 1990, Princeton University Press.
Matras, Christian: *Føroysk Bókmentasøga.* Keypmannahavn 1935, Føroya Málfelag.
Matras, Christian: „Bøkur o.a." i *Útiseti. Árbók føroyingafelags*. 1952 (s.138 om Karsten Hoydals *Syngjandi Grót*).
Matras, Christian: *Nøkur mentafólk. Greinir og røður.* Tórshavn 1973. Bókagarður. Emil Thomsen.
Matras, Christian: *Greinaval – málfrøðigreinir.* Tórshavn 2000, Føroya Fróðskaparfelag.
Matras, Christian: *Yrkingar. Heildarsavn við yrkingum og týðingum.* red. Anne-Kari Skarðhamar. Tórshavn 2004, Bókadeild Føroya Lærarafelags.
Chr. Matras.Ritskrá í úrvali. Tórshavn 1980, Føroya Fróðskaparfelag.
Olsen, Tróndur: „Jens Lindberg" i *Útiseti. Árbók Føroyingafelags* V., Keypmannahavn 1950, Bókadeild Føroyingafelags.
Sálmabók Føroya kirkju. Tórshavn 1991, Føroyskt kirkjumál.
Sigurðardóttir, Turið: *Sigert.* Tórshavn 1994, Ungu Føroyar.
Skarðhamar, Anne-Kari: *Dreymurin um at veva* – Marianna Matras. Tórshavn 1996, Norðurlandahúsið í Føroyum.
Skardhamar, Anne-Kari: *Poetikk og livstolkning i Christian Matras' lyrikk. Med et tillegg om Christian Matras og færøysk lyrikk.* Oslo 2001, Unipub Forlag.
Skarðhamar, Anne-Kari: *Fyrvokteren ved verdens ende og hans laterna magica. Ti artikler om William Heinesens forfatterskap.* Oslo 2005, Unipub forlag.
Skarðhamar, Anne-Kari: „Arktiske elegier – færøysk eller dansk lyrikk?" i Zilliacus, Clas: *Gränser i nordisk litteratur.* Åbo 2008, Åbo Akademis förlag.
Songbók Føroya fólks. Tórshavn 2008, Pf. H.N. Jacobsens Bókahandil.
Søholm, Ejgil: *Godheds ubændige vælde. En lille bog om William Heinesen. Færøernes store danske digter.* København 2000, Gyldendal.
Sølvará, Hans Andrias: *Løgtingið 150.* Hátíðarrit bd. I, Tórshavn 2002, Løgtingið.
Thorkenholdt, Mia og Lars Øhlenschläger: *William Heinesen – en bibliografi*. København 1984, utgitt av Danmarks Biblioteksskole.
Thorsteinsson, Jákup: „Løgting og amtmaður 1940-1945" i *Løgtingið 150.* Tórshavn 2002, Løgtingið.
Útiseti. Árbók føroyingafelags. Årgang 1-7 fra årene 1945-1952. Red. Christian Matras og Karsten Hoydal 1945-1951, red. Christian Matras i 1952, København, Bókadeild Føroyingefelags.
Varðin. Føroyskt Tíðarrit Tórshavn1921-1973, bd.1-41. Utgitt av Felagið Varðin. Gjenoppptrykt, Tórshavn 1975, Bókagarður, Emil Thomsen.
Varðin. Evnisyvirlit 1.-40.bind. 1921-1972. Tórshavn 1977, Bókagarður, Emil Thomsen.
Vitameistarin á heimsins enda og bøkur hansara. William Heinesen. Ein bókalista/ en bibliografi. Tórshavn 1995, Føroya Landsbókasavn & Býarbókasavnið.